

KÜRDİSTAN HALKININ DİRİLİŞ
MÜCADELESİ

DİYARBAKIR ZİNDANI

Av. HÜSEYİN YILDIRIM

WEŞANÊN SERXWEBÛN

Institut kurde de Paris

LIV, TUR, 585
2012 / 2016
430 YIL KUR

KÜRDİSTAN HALKININ DİRİLİŞ MÜCADELESİ DİYARBAKIR ZİNDANI

Av. Hüseyin YILDIRIM

WEŞANÊN
SERXWEBÛN

WEŞANÊN SERXWEBÛN 27

Birinci Baskı: Mayıs 1985

Herausgeber
Serxwebûn Verlag
Achener str. 514-520
D-5000 Köln 41

Institut kurde de Paris

***“Cuntaya karşı koyduğumuz eylemler,
gösterdiğimiz direniş ve mahkemelerde
haykıran sesimiz mutlaka kitlelere
ulaştırılmalıdır”***

Institut kurde de Paris

YAYINEVİNİN ÖNSÖZÜ

Böyle bir kitaba giriş yaparken, işe herşeyden önce bu kitabı yaratan gerçekle başlamak gerekir. Yani, önce ülke gerçekliğimiz tanımlanmalı. O halde "Kürdistan" nedir. Sadece bir toprak parçası, insanların yaşadığı bir alan mı? Hayır! Kürdistan en kısa tanımıyla insanlığın en çok düşürüldüğü ve fakat bu gün de burada yüceldiği bir savaş alanıdır. Kürdistan bir acılar yumağı, Kürdistan bir kan deryası, Kürdistan tarih ötesine uzanan gericiliğin hortlatıldığı bir mezarlık; Kürdistan çağımızın en güzel çiçeklerinin açtığı bir insanlık bahçesi; Kürdistan bir umut; Kürdistan bir hasret; Kürdistan ırzına geçilmiş bir ana; Kürdistan yeneden yaratılması gereken bir ülke; Kürdistan bir vatandır. . . . . Yüzyıllar öncesiyile yüzyıllar sonrasını içinde barındıran bir düğümdür Kürdistan. Elbetteki böyle bir ülkede yaşam, ölüm ve mücadele de çok farklı, çok daha anlam yüklü olmak durumundadır. Bugünkü mücadeleyi anlatabilmek, bu mücadelenin yaratıcı kahramanlarını tanımlayabilmek için ilk iş olarak bu düğümü kavramak, çözmek gerekir.

Diyarbakır efsanesi, böylesine efsaneleşmiş bir ülkenin ürünüdür. Orada tarihimizin iki yönü birden en çıplak biçimiyle görülür. Bir halkın şahsında insanlık tarihinin egemen sınıflara has çürüyen, tükenen

yönüyle; insanlığın serpilerek gelişen, çiçeklenen yönü yanyana, ama çetin ve acımasız bir mücadele içindedir orada. Diyarbakır'da şahıslar değil, işte bu iki yönün savaşı vardır. Kürdistan halkının yaşam ve çağa ulaşma mücadelesiyle; sömürgecilik ve uşak takımının halk varlığına kast eden bir vahşet savaşı.

Diyarbakır direnişini yaratan böyle bir tarihsel ve ülke gerçekliği vardır. O, sadece bir dönemin yaşanan bir gerçekliği değildir. Tam tersine, tüm bir tarihimizin bir odakta yansıtılışdır. Uygarlığın şafağındaki Demirci Kawa'nın çekici Diyarbakır'da Mazlum, Hayri ve Kemal'lerin ellerinde bilincimizi ve yüreğimizi dövmüş, yüzyıllardır geriye çevrilmeye çalışılan tarihin çarkı onların direnişinde gerçek yönüne kavuşmuştur. Yine Diyarbakır'da Nemrut'lar yaşanmıştır, yakın tarihimizin Raiber'leri yaşanmıştır. İnsanlığın vahşet dönemini bile geride bırakan barbarlık örnekleri ve insan soyuna saygının, bu soydan olma onurunun en güçlü örnekleri sergilenmiştir. Açık ki, Diyarbakır'ı sadece gözle görülen işkenceleriyle anlatmak, onun anlamını vermek için yeterli olmayacaktır. Kaldı ki, bu bile kelimelere sığmayacak denli çetin bir savaş tablosunu çizmeyi gerektirmektedir. Bahsedildiği gibi Diyarbakır zindan direnişi, geçmiş ve gelecek tarihi birbirine bağlayan kandan örülmüş bir köprüdür.

Diyarbakır'da bir halk ve onun adına bir parti direnmiştir. Belki on bin, yüz bin ve milyonluk orduların bir muharebesi değildir ama, bu orduların bile veremeyeceği denli zorlu ve kanlı bir savaş zindan duvarları arasında verilmiş ve zafer bayrağını dalgalandıranlar, burada ellerinde maddi hiçbir silah olmayan halk savaşçıları olmuştur. Eşitsiz bir savaştır. Bir yandan çağımızın en gerici güçlerini arkasına almış ve her türlü maddi desteğe sahip, ve üstelik günün hakim gücü olan bir sömürgecilik; diğer yandan ise yüreği yeni atmaya, sesi yeni yükselmeye başlayan yoksul, destekten yoksun zayıf bir halkın temsilcileri ve hem de ölüm hücrelerinde birbirinden tecrit edilmiş durumda olarak. Görünürdeki durum budur. Peki ama sonuç. Sonuç: diz çöktürmek için elde tutulan işkence sopası, sopayı tutan el düşmüş, apoletli omuzlar çökmüş ve bu çöken omuzların sahiplerinden, bir yaşamının kudurgan çıgıkları yükselmiştir. O sahipsiz, yoksul ve zayıf denilen halk ise, temsilcilerinin şahsında gerçek gücü kanıtlamış, yüzyıllardır bastırılan haykırışı ile dünya halklarına uyanışını müjdelemiştir.

Evet, Diyarbakır direnişinin kanıtladığı gerçek, bir halk yeniden doğarken, çürümüş bir sömürgecilğin de artık son nefeslerini

almasıdır.

Diyarbakır zindanında yaşanan vahşet ve karşısında yükselen direnişler tüm dünya tarafından yetersiz de olsa izlendi. Bu vahşeti en sınırlı biçimde duyanlar dahi şaşkınlıklarını gizleyemediler. Birçoğu anlatmakta ifade zorluğu çekmekteydi. Bu şaşkınlık özellikle Avrupa ilerici-demokratik çevre ve kişileri söz konusu olduğunda çok daha belirgin ve fazla idi. Bir deri bir kemik haline gelmiş olan savaş esirlerinin nasıl olup da hâlâ direnme gücü buldukları, yaşayabildiklerini sormaktaydılar. Ama gördükleri böyle bir gerçek karşısında irileşmiş gözlerle şaşkınlıklarını gizleyememeleri onlar açısından fazla yadırgayıcı değildir. İnsan soyuna kasteden bir zulmü bu kadar çıplak ve derinden tanınamış olanlar için böyle bir direnişi değil yaşamak, hayal etmek bile olası değildir. Oysa Kürdistan, bu zulüm cenderesinden kurtulabilmek için, en az dayatılan zulmün ölçüsü kadar bir direnişi yaratmak, ona sarılmak zorundadır.

Kürdistan halkı TC sömürgeciliği altında 64 yıldır açık bir zulüm cenderesi içinde yaşamaktadır. TC'nin temellerinde Kürdistan halkı- nı kanı, acı çığlıkları vardır. O, halkların katliamı, işkence ve zulüm üzerine kurulmuş bir güçtür. 64 yıl öncesine uzanıp bakıldığında bu gerçek bütün çıplaklığıyla görülür.

İşgale karşı mücadele yıllarında kemalist burjuvazi, kendilerine miras kalan Kürdistan'ı; son ganimet olarak elde tutma çabalarını en sinsi entrikalarla sürdürdü. Bu yıllarda Kürdistan'ın da aynı güçler tarafından işgal altında bulundurulmasını Kürdistan'ı yedeğine almanın bir malzemesi haline getirerek işgale karşı mücadelenin örgütlendirilmesini de buradan sağladı. Kürt feodallerini ve şeyhlerini, Osmanlı imparatorluğu döneminde kendilerine tanınmış olan otonomilerine saygılı olduğu görüntüsüyle yanına aldı ve yeni vaatlerle bu alanda bağımsız bir gelişmenin önünü de böylece daha ilk günden tıkamanın çabaları içine girdi. Ama, TC daha ilk kurulur kurulmaz ilk hedefi, daha önce çeşitli vaatlerle yanına aldığı bu güçlerin yerel otonomilerini ezmek ve tek bir merkezi otoriteyi dayatmak oldu. Kendi dar aşiret ve yerel çıkarlarının ötesini göremeyecek kadar kör olan feodaller, verilen vaatlerin yerine getirilmesi bir yana, var olanların ellerinden kopuk, yerel düzeyde kalan, örgütsüz ve dar amaçlar içinde sınırlı olan bu hareketler yeni kurulan genç bir cumhuriyet karşısında başan şansına sahip değildi. Üstelik dar aşiret ve feodal çıkarları içinde öylesi kör bir konumdaydılar ki, gerçek düşman karşılarında dururken eski hesaplaş-

maların peşinde birbirine girmekten de çekinmemektedirler. Örgütlü bir birliğe en çok ihtiyaç duyulan böyle bir zamanda eski çelişkiler onlar için belki de çok daha önem teşkil etmekteydi. Nitekim, Seyit Rıza'nın birlik önerisi karşısında Kırgan Aşiretinin asla birlikte hareket etmeyeceğini söyleyen sözleri buna bir örnek teşkil etmektedir.

Oysa halkın isyana kalkış nedenleri ve umutları çok farklıydı. Halk her şeyden önce kendilerine dayatılan süngüleri kabul etmiyor, kendi diline, kültürüne sahip çıkıyor, çok geri bir bilinçle de olsa köleliğe boyun eğmemenin soylu örneklerini sergiliyordu. Hangi aşiret içinde olursa olsun halk buna karşı direndi. TC ordularının geçişine izin vermemek için kadın, çocuk, yaşlı demeden kendi vücudunu siper etti. 1920-40'lar arasında Kürdistan böyle bir ikili yönü yaşadı. Bir yanda örgütsüz bir halkın kendi öz varlığına sahip çıkma bilinciyle hareket ettiği, diğer yanda egemen sınıflarının kendi dar çıkarları içinde mücadeleyi boğmaları olayı, feodallerin kendi aralarındaki çelişkilerden yararlanmasını çok iyi bilen TC, aynı aşiret içerisinde bile çelişkileri derinleştirerek ve uşaklaştırdığı kişiler ve aşiretler eliyle direniş önderlerine suikastlar düzenleterek, zaten örgütsüz, güçlü bir hazırlık ve plandan yoksun olan isyanları en kanlı biçimde bastırdı. Bu yılların tablosu çizilirken TC'nin sergilediği vahşetin ötesinde bir de yaşanan bu ihanet örnekleri tarihimizin en kara sayfalarını oluşturmaktadır. Kendilerine vaadedilen bir çıkar ve hatta basit bir "ödül" karşılığında en yakınının kafasını valiliğe eliyle teslim edenlerden, sömürgeci orduların önüne düşerek isyancıların alanlarını gösterenlere kadar kendi halkının katliamına ortak olan ve sonuçta da uşaklık ettiği bu güçlerin kurşunları ve darağaçlarında ölenlerin sayısı hiç de az değildir. Bu Kürdistan tarihinin bugün de yeniden hortlatılmaya çalışılan kirli ihanet yönünü oluşturmaktadır. Ama öte yandan halk vardır. Kadını, erkeği ile, ellerindeki taş, sopa vs. ile direnen, hiçbir şey bulamadıklarında ise boynuna bir kölelik halkası geçirileceğine kendilerini yüksek kayalıklardan atan, idam sehparalarında ve kurşuna dizildikleri duvar diplerinde Kürdistan'ın özgürlük ve bağımsızlığı için haykuran bir halk.

Sömürgeciler, Kürdistan üzerinde hakimiyetlerini kurmak için bu yıllarda hiçbir vahşet uygulamasından çekinmediler. Kadınlarımız en alçakça uygulamalara maruz kaldı, süngülenen kanlarından çıkarılan ceninler dahi kurşunlandı, dereler insan cesetleri ve iniltileriyle dolduruldu, hızar makinalarında bedenler doğrandı, onbinlerce kadın, çocuk ve yaşlı Kürt insanı katliam sonrası sürgüne gönderildi. Köyler

talan edildi, evler yakıldı, yıkıldı ve geriye inleyen feryad eden bir ülke, bir toprak bırakıldı. Ama, intikam diye bağırان bir toprak. . .

İsyanların böyle bir vahşetle bastırılması sonrasında, TC'nin ayaklarına kapananlar yine egemen sınıflar oldular. Onun her türlü politikasının dayanakları haline geldiler. TC, vahşetle susturduğu bu ülkeye bu kez de tam bir inkar politikasını dayattı. Derelerdeki insan cesetleri halkın belleğinde daima bir korkunun kaynağı olarak canlı tutulmaya çalışıldı. "Türk devletine karşı savaşılmaz" düşüncesi gün gün işlendi. Açılan okullar, kültür kurumları ve hiçbir zaman eksilmeyen jandarma dipçığı altında halkımızın özü kurutulmaya, kendisini inkara çalışıldı. Ana kucağından alınan çocuklar okullarda Kemalizm zehiri ile kendi halkına düşman edildi. Medeniyet adı altında ulusal değerler hor görülüp, inkar edildi. Halkın varı yoğu sürekli talana tabi tutuldu. Karanlık bir kuyuya itildi adeta halk. Ağıtlarını bile yakamaz, türkülerini haykıramaz, kendi adını söyleyemez oldu. Suskun bir toplum, gün gün tüketilen bir halk gerçeği yaşandı. Ama öte yandan toprağın derinden sızlaması hiçbir zaman susturulamadı. O acı, o kin içten içe daima yaşandı.

TC, tam vahşet içinde kurulmuştur. O daha sonraki yıllarda vahşetin ötesinde değerlendirilemez. Kürdistan'da sömürgeci egemenlik altında geçen her an başlı başına bir işkence ve katliamdır. Türk sömürgeciliği eşine rastlanmayan bir barbarlık örneğidir. O sadece bir halkın maddi değerlerine kastetmek, emeğini talan etmekle sınırlı değildir. Özüne, kanına tebelleşmiş bir vampir gibidir. Bugüne kadar varlığını halkımızın kanını emerek sürdürmüştür. Damarlarındaki kanı çekilen bir insan nasıl ki yaşayamazsa; özüne saldırılan, inkar edilen halkımız da bu vahşi sömürgecilik altında güçten düşürülmüş, halkların bağımsızlıklarına ulaştıkları bir çağda benim diyebilme gücünü bile kendisinde bulamaz hale getirilmiştir.

TC kurumlarında yetiştirilen uşak takımı, sözde aydınlar ise, bu bakımdan TC'nin en çok kullandığı malzeme olmuşlardır. Onlar, en yakın tarihi dahi hatırlamak bile istemeyerek ve halka inkar politikasını bizzat kendi kişiliklerinde götürerek sömürgeciliğin ajanlığını yapmışlardır. En ileri çıkışı yapanlar ise "doğuya yol, su" demekten öteye geçememiş, dünyanın gözleri önünde bir halk ve hem de kendi halkları kanı emilerek bir ceset haline getirilirken herkesten önce cenaze namazına durmuşlardır. Kendi uşak yaşamlarını buna bağlamışlardır.

PKK ortaya çıktığında Kürdistan'da yaşanan durum budur. Bir yanda artık her şeye hakim olduğunu zanneden bir sömürgecilik ve hain Kürt feodal-kompradorları; bir yanda sözde aydın ve sosyalist geçinen "cenaze" tüccarları; ama öte yanda da yüzyıllardır kurtuluşu bekleyen, her türlü zulme rağmen bu umudu karartılmayan bir halk vardır.

İşte PKK, bu üzeri örtülmeye çalışılan umudun aydınlığa çıkması, o sesin haykırışıdır. Mezara bile konulsa bir halkın ölmek için çırpınışıdır.

Bu nedenledir ki, Kürdistan adına ilk eylem, ilk söz sömürgecilik ve her soydan uşakları için başlangıçta inandırıcı gelmemiştir. Mezara konulan ve üzeri betonlanan bir halkın yeniden canlanma gücünü kendisinde bulamayacağı düşünülmüş ve mezardan duyulan yürek atışlarının bir gerçek olamayacağına inanılmak istenmiştir. Bu bakımdan küçük-burjuvaların tutumu ilginçtir. Onlar sömürgecilerden daha da gayretle "böyle birşey olamaz" diye bağırarak, halka geçmiş katliamları hatırlatıp bağımsız bir Kürdistan için hareket edişin ancak ve ancak yeni katliamlar getireceğini söylemişlerdir. Bu uşak takımı efendilerinden bile daha hararetle devrimcilere saldırmış, TC'ye vurulan her darbeyi kendilerine indirilen bir darbe olarak kabul etmişlerdir.

Ama, kalp atışlarını bir kez duyan halkın ayağa kalkması başta bir emekleme biçiminde de olsa artık önlenemezdi. Ve, 1970'ler sonrası gelişmeler bu yönde işlemiştir. İlk sesin susturulma çabası olan Haki KARER'in katledilmesinden başlayarak bir çok şehit toprağa düşmüştür. En alçakçasına saldırılara maruz kalınmıştır. Atan nabızı, yavaştan başlayan kan dolaşımını durdurabilmek için damara yeniden zehir zerkedilmek istenmiştir. İşte yaratılan o ajan örgütler bunun bir çabasıdır. Stërka Sor'dan Tekoşin'e ve bugün de "Genç Kemalistler"e kadar uzanan bu çabanın canlanan bir varlığı yeniden mezara sokma gibi bir anlamı vardır ve bugün bu çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Kürdistan 1970'ler sonrası tarihinin en belirleyici savaşını yaşamıştır. Bu, bir diriliş savaşıdır, var olma hakkının savunulmasıdır. Bünyedeki her türlü yabancı ögeye, vahşi bir sömürgeciliğe karşı yaşam mücadelesidir.

Cezaevlerinin üzerinde yükseldiği temel de budur. Kurbanının kendini boğmaya hazırlandığını gören Türk burjuvazisi 1980'de artık bir can telaşı içindedir. Tüm suçlarını karşısına diken, tarihsel bir hesaplaşmaya hazırlanan bir halk vardır karşısında. Nabızı henüz zayıf da atsa

gösterilen kararlılık o korkuyu duyması için yeterlidir. Bu nedenledir ki korkunç bir histeriye kapılmış, ve telaş içinde en son kozu olan ordusuna sarılmıştır.

Bu canlanmanın öncüsü olan PKK'yi kesin imha kararıyla harekete geçmiştir. Ona yön veren şey kesinlikle budur. Yürek atışlarını durdurduğunda tüm vücudu da hareketsiz kılacağını düşünerek öncüye saldırmış, ve elinde esir tuttuğu bir avuç insana insan aklının alamayacağı bir vahşeti dayatarak bunu gerçekleştirmek istemiştir. Yine orada, damara zerkedeceği yeni zehirler hazırlamıştır. Geçmişte nasıl ki Raiber'ler eliyle hiç de küçümsenmeyecek sonuçlar almışsa, bu kez de Şahin-Yıldırım'lar eliyle bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır. Ve hem de daha açık bir kimlikle, Kemalizme ve Türklüğe övgüler dizdirerek.

Diyarbakır zindanının vahşetini dille ifade etmeye olanak yoktur. Orada tüm tarihimizin adeta bir sentezi yaşanmıştır. Bir halka kasteden vahşi bir sömürgecilikle, var olmak için mücadele eden bir halk vardır orada. Diyarbakır'da yaşanan, ihanet ve direnişin en net biçimde ayrılışıdır. Yaşayan, gelişen yönle, çürüyen tortu yanın en kesin hatlarla belirlenmesidir. Mazlum, Kemal ve Hayri'ler kendi savunma ve direnişlerinde ortaya koyduklarıyla bize anlatacak hiçbir şey bırakmamışlardır. Bir halkın nasıl canlanacağını, en vahşi işkence ve katliamların dahi haklı bir sesi susturamayacağını, çağımızın gelişen gücünün proletarya ve savaştan halklar olduğunu Onlar kendi inanç ve kararlılıklarıyla, bir deri bir kemik haline gelmiş olan vücutlarına rağmen düşmana diz çöktürterek öğretmişlerdir. Doğru bir önderliğin ve inancın hiçbir zaman yenilemeyeceğini kendi direnişlerinde kanıtlamışlardır.

Diyarbakır zindanları, reformist küçük-burjuva teslimiyetçiliğinin nasıl bir ihanet olduğunu da ortaya koymuştur. Bir halka, onun en kutsal yaşam hakkına sahip çıkıp çıkmamanın hiçbir kaçamağa yer vermeyen zemini olan zindanlar herkesin maskesini düşürmüş, halkın dostlarıyla halk düşmanlarını en kesin biçimde ayırmıştır. Zindanlarda ve dışarıda yaşananlar birbirinden ayrı değildir. Bu ihanet takımının en fazla olanaklara sahip oldukları, en azından düşmana darbe vurma özgürlüğüne sahip oldukları zeminlerdeki pratiklerine ve düşüncelerine bakıldığında bu açıkça görülecektir.

Biz burada, küçük-burjuva reformizminin hain yüzünü ve bizzat düşmanın örgütlediği ihanet takımına Semir alçağı örneğinde olduğu gibi nasıl sahip çıkıp halk düşmanlığı yaptıklarına değinme gereğini duy-

muyoruz. Ama tarihsel bir gerçektir ki, kendilerine hangi sıfatı takarsa taksınlar bunlar, tarihin o karanlık sayfalarına sığınan, aydınlık gelecekten korkan birer yarasa gibidirler. Bu bizim bir iddiamız değildir. Cezaevleri pratiği, dışarıdaki konumları, hergünkü uşakça yaranma çabaları ve saldırıları söylemektedir bunu. Cezaevlerinde PKK'nin önder ve militanları erimiş bedenlerini halka siper ederken, onların düşmana boyun eğişleri ve hatta direnişin kırılması, ihanetin gelişmesi için gösterdikleri gayretkeşlikler başka nasıl izah edilebilir? Dışarıda, PKK yüzyılların hesabını sorma kararlılığı ve kurtuluş bilinciyle halkı silahlandırırken, onların hainlere kucak açıp, PKK'ye karşı haçlı seferlerine girişmelerinin başka nasıl izahı olabilir? Halk direniş ve mücadele beklerken, emperyalizmin metropollerinde direnişe saldırmalarına başka nasıl anlam verilebilirki...?

Evet, bunlar bilinen ve halkımızı öfkeyle, kinle dolduran gerçekler. Halka ihanetin en soysuz örnekleri. Direnişe küfrederek, halkın yığılı cesetlerine, şehit kanlarına basarak yaşamaya çalışan insanlık ve halk düşmanlığının örnekleri. . . Bunun hesabını halkımız soracak ve en az sömürgecilerden sorulan hesap kadar ağır olacaktır.

Diyarbakır zindanları acıları ve direnişleriyle halkımıza yön veren, yüreğinin nasıl atması gerektiğini öğreten bir pusuladır. Diyarbakır'ı biz anlatmayacağız, anlatamayız da. Bize düşen, Diyarbakır zindan direnişlerinin bize anlattıklarını derinden kavramak ve gereklerini mutlaka yerine getirmektir. "Parça parça da olsak ideolojimizden vazgeçmeyeceğiz" diyen, ölürken mezarına borçlu yazılmasını isteyen bir Hayri'yi, savunma ve direnişleriyle tarihe mal olmuş bir Mazlum'u, komünist enternasyonalizmin ve halk kahramanlığının yüce örneklerini sergileyen, "verilecek her türlü ceza siyasi olduğunu bildiğimden benim için şeref olacaktır" diye haykıran Kemal'i, Ferhat'ları, Akif'leri ve daha nicelerini bizler nasıl anlatabiliriz?! Hayır, buna gücümüz yetmez. Biz ancak onları anlayarak, layık olma mücadelesi verebiliriz. Böyle önderler yetiştirmiş bir Parti ve bu Parti etrafında tüm bir halk olarak o direnişe sahip çıkıp, dökülen her şehit kanının intikamını sorabiliriz. Bir halk olarak omuzlarımıza yüklenmiş tarihsel bir borcu ödeyebiliriz. Yani biz ancak Diyarbakır zindanlarının emrine itaat edebiliriz. Onları anlamış olmamızın tek kanıtı da ancak ve ancak sömürgecilik yükünün atılması, bağımsız ve özgür bir Kürdistan'ın yaratılması olacaktır.

Diyarbakır zindan direnişlerini kaleme alan bu kitabın da, bu direnişleri bütün yönleriyle anlatma gibi bir iddiası yoktur. Kitap, yaşanan

gerçekleri ancak bazı yönleriyle aktarabilmiştir. Ölüm hücrelerinin her günü, orada sergilenen vahşet ve inanç tablolarını, çekilen acı ve tükenmeyen umudu, bir sistemin acizlik ve çöküşünün sergilenişini bütün yönleriyle anlatabilmek için bu anları yaşamak gerekir. Bu kitapta bazı yönleriyle yaşanılarak anlatılmış da olsa, okuyucu görecektir ki, daha çok bir gözlem düzeyi ile sınırlı kalmıştır. Fakat bu gözlemleri olduğu gibi aktarma anlamında belgesel ve tarihsel bir değere sahiptir. Kitap bir edebi roman gibi de anlaşılmamalıdır. Zaten bu biçimde yaklaşıldığında bir edebi eser olmadığını hemen anlamak da zor olmayacaktır.

SERXWEBÛN

Şubat 1985

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Kürdistan halkı cunta döneminde sınırsız bir zulüm yaşadı. İşkence, katliam ve talanın yoğunlaştığı bir dönemde Kürdistan halkının yeniden doğuşunu müjdeleyen güçlü savunmalar, eşsiz direnişler sergilendi. Kürdistan halkı adına onurun en yücesi ile acıların en büyüğü içiçe yaşandı. Önderler doğdu; Önderler öldürüldü. Sömürgecilere unutamayacakları dersler verildi.

Onlar öldüler, geride zulme karşı insanlığın haykıran gür sesini, Kürdistan halkına en zor koşullara göğüs germenin, karanlığı yırtmanın, yeniden varolmanın zengin mirasını bıraktılar.

Gerek sömürgeci mahkemelerde, gerekse zindanlarda yaşanan olayların yakın bir tanığı olarak gördüklerimi, duyduklarımı bu kitapta anlatmaya çalıştım. Gerek sömürgeciler tarafından alınan önlemler, gerekse yoğun ve sistematik işkenceler sonucu insan hafızasının zayıflaması, baygın olduğu anlar dikkate alınırsa bir insanın olayların bütününe bilmesine, duymasına olanak olmadığı açıktır. İtiraf edeyim ki bizzat başımdan geçen olayları bütünüyle hatırlamam mümkün olmadı. Bu itibarla kitapta anlatılanlar yaşanan olayların belli, ancak önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Kitabın muhteva ve içerik iti-

bariyle cunta d6neminden bu yana K6rdistan'da yaşanan olayların bir b6t6n olarak bilinmesine yardımcı olacağına inanıyorum.

Saygılarımla
Avukat H6seyin Yıldırım
Eyl6l 1984, Stockholm

Institut kurde de Paris

PKK TOPLU TUTUKLAMALARI VE SÖMÜRGEÇİ ZULMÜ

Sıkıyönetimin ilanıyla birlikte sömürgecilerin Kürdistan'da neler yapmak istediği tahmin ediliyordu. Amaç gelişen mücadeleyi boğmak ve yok etmektir. Bunun için de hazırlıklı ve planlı idi. İlk aşamada mücadeleye önderlik eden parti ve örgütlerin üzerine gidecek, kadro ve militanlarını yok edecek, zindanlarda çürütecekti. Böylece ilk planda mücadeleyi başsız ve önderlikten yoksun bırakacaktı. Bu uygulamalara bağlı olarak geçmiş dönemlerde olduğu gibi halk içinde güvensizliği hakim kılmak için korku ve panik yaratacak, katliamları gündeme getirecek ve ekonomik olarak çökertecekti. Bu konuda ellerinde yeterli tesbitler de vardı. Sömürgecilere karşı koyacak güç ve aşamada olmadığımızı göre, kadroları muhafaza ve sömürgeci planlarını boşa çıkarmak için yeraltına geçmek gerekirken, adeta sömürgeci planlarına boy hedefi olduk. Bu durum Kürdistanlı tüm parti ve örgütlerin müşterek hata ve eksiği oldu. Parti veya örgütlerin bu konudaki hata ve eksiği tayin edilirken zindanlardaki kadro ve taraftar sayısı ölçü alınmamalıdır. Bizim ülke ve halk içindeki tesbit ve izlenimlerimize göre zindanlardaki kadro ve taraftar sayısı parti veya örgütlerin güç ve halk desteğinin bir oranıdır. Bu konuda hata ve eksiklikler tayin edilirken parti ve örgüt-

lerin zindanlardaki kadro ve taraftarları ile dışardaki gücü arasındaki oran esas alınmalıdır.

Hata ve eksikliklerimize rağmen, dün neydik, neredeydik ve bugün neyiz, neredeyiz sorusunun yanıtında geleceğe çok inançlı ve ümitli bakışımı belirtmek isterim.

Haziran 1979'da bir grup PKK'li işkenceye alındı. Elazığ'da o güne kadar duyulmamış söylentiler dolaşmaya başladı. İnsanların işkencede sakat edildiği, öldürüldüğü hatta intihar ettiği söyleniyordu. Daha önce işkenceye alınanlar hakkında askerden, bekçiden hatta bu konuda bilgisi olan sıkıyönetim yetkililerinden yeterli bilgi almamıza rağmen bu grubun işkenceye alınması ile birlikte işkence yeri olan Binsekizyüzler'den dışarıya hiçbir şey sızılmıyordu. Askeri kordon oluşturulmuş, o çevreye yanaşmak yasaklanmıştı. Sıkıyönetim ilgilileri bu konuda hiç bilgi vermiyorlardı. Her zaman izinsiz kapısını çalıp yanlarına gittiğim yetkililer, bu grup hakkında görüşmek üzere yanlarına gitmeme bile izin vermediler. Başka sıkıyönetim bölgelerinde 12 Eylül ile birlikte görülen uygulama türü, Elazığ'da bu grubun işkenceye alınması ile beraber uygulanmaya başlanmıştı.

O tarihlerde gözaltı süresi 15 gün idi. Hiç kimse yasal süreden fazla işkencede tutulmamıştı. PKK grubu tam 34 gün işkencede tutuldu. Birgün bir yazışmayı hızlandırmak için sıkıyönetim mahkemesine gittim. Her zamankinden farklı binanın dışında ve içinde çok sayıda askerin telaş ve tedirgin bir vaziyette nöbet tuttuğunu gördüm. Binanın içinde iki koridorun arasına sıkıştırılmış daracık nezarete baktığımda PKK grubunu saç-sakalı birbirine karışmış, yüzü-gözü şiş içinde bitkin bir halde yere yatmış gördüm. Konuşmak istedim, asker engel oldu. Üzerimdeki parayı nezaret kapısından içeri attım ve mutlaka sizinle görüşürüm dedim ayrıldım.* Nezarettekilerden bir veya ikisiyle mutlaka görüşmem gerekli idi. Bir yetkiliye çıktım. Mutlaka görüşmem gerektiğini bildirdim. Beni bu işe karıştırma dedi. Ben ısrar edince de, kolumu tuttu, beni nezaretin önüne getirdi. İsmi verdiğim arkadaşı

* Sırası gelmişken bir hususu da belirtiyim. Gerek Elazığ'da, gerekse Diyarbakır'da az sayıda da olsa insancıl, en azından yapılan zulmü tasvip etmeyen ve zaman zaman bana yardımcı olan görevlilerle karşılaşım. Diyarbakır zindanlarında bu görevliler aleyhinde beyanda bulunmam için dayanılmaz ve ağır işkencelere tabi tutuldum. Vicdanen çok rahatım. Başka konularda olduğu gibi bu konuda da benden bir kelime alamadılar. Tahliye olduktan sonra da gördüklerime bizzat, göremediklerime de haber göndermek suretiyle durumdan kendilerini haberdar ettim.

çağrdı, bak iyidir dedi ve beni kolumdan tutarak oradan uzaklaştırdı. Bu yetkili beni nezaretin önüne götürüp odasına dönünceye kadar heyecandan adeta sıtma tutmuş gibi tirtir titriyordu. Sebebini sordugunda bu grupla ilgilenmememi, aksi halde başımın belaya gireceğini zira devletin bu grup üzerinde ısrarla durduğunu söyledi.

Aniden telaş içinde koşuşmalar başladı. Sıkıyönetim komutanının geldiği söylendi. Mahkemenin kuruluşundan beri ilk gelişi idi. Ben çevre güvenlik subayının odasına geçtim oturdum. Zaten benden başka tek sivil yoktu. Bağırarak geliyordu, kırmızı bir suratu, alt dudağı sarkık, konuşurken ağzından etrafa saçılan tükürüğü uzaktan bile görülen, oldukça iriyarı biri! Kürt halkının baş düşmanı, katliamın mimarlarından olan o zamanın korgenerali Fikret Oktay. Elazığ'dan sonra kontrgerilla ve siyasi polisin eğitildiği İstanbul 2. Kolordu Komutanlığını yaptı. 30 Ağustos 1982 günü orgeneralliğe getirilerek, Kara Kuvvetlerinde önemli bir göreve atandı. Kendisinden kıdemli orgenerallere rağmen bir yıllık orgeneral Fikret Oktay, 30 Ağustos 1983 günü Kürdistan'daki Üçüncü Ordu Komutanlığına getirildi.

Mahkeme binasının içinde ve dışında ne kadar iyi niyetli asker ve yedek subay varsa azarladı, yakalarını keplerini yırttı. Anlaşılan bu azarlananların bu iyi nitelikleri kendisine ihbar edilmişti. Sıkıyönetim hakim ve savcılar ile görüştü. Maksadı açıktı. Savcılığa sevk edilen PKK'lilerin toptan tutuklanmasını sağlamaktı. Bir ara gözleri bana ilişti. Bu sivil adam burda ne arıyor dedi. Bir yetkili avukattır, bu grup içinde yakınları vardır dedi. Bana doğru geldi. "Bir hata etmemeye bak, memleket nazik bir dönem içindedir. Avukat falan dinlemem" dedi ve yanındaki kurmay başkanına bir not yazdırdı. Sonradan öğrendiğime göre bu avukat hakkında en kısa zamanda tahkikat yapın ve sonuçtan bana bilgi verin demiş. O gün mesai bitimine kadar orada kaldı. PKK grubundan hasta bir hanım bırakıldı, diğerleri savcılık ifadeleri bitmediği gerekçesi ile polis işkencesine geri gönderildiler. Bırakılan hanım arkadaşı bir taksi ile Fevzi Çakmak Mahallesi'nde bir eve bıraktım.

Ertesi gün saat 8³⁰'da mahkemeye gittiğimde PKK grubu getirilmiş, savcılıkta ifadeleri alınıyordu. Sıkıyönetim komutanı da orada idi. Akşama kadar tahkikat devam etti. Tüm sanıkların tutuklanmalarına karar verildikten sonra komutan ayrılp gitti. Elazığ Sıkıyönetim Mahkemesi ilk defa bir hanımı tutuklayıp, cezaevine gönderiyordu. Tutuklanan hanım arkadaşın nerede tutulacağını öğrenmek üzere askeri cezaevi müdürü yüzbaşı Ahmet Duman'la görüşmeye gittim.

Yaya ve yalnız başıma sağnak halinde boşalan yağmur altında yürüdüm. PKK'liler halen mahkemedeki nezarette bekletiliyorlardı. Askeri cezaevine sevkleri için yazışmalar zaman alıyordu.

Yağmur altında yalnız başıma yürürken ağır işkence sonucu bitkin bir halde devam eden sorgulara, delilsiz ve kanıtız haksız tutuklamalara güvenlik subayının odasından çaresizlik içinde seyirci kalışımın, bir şey yapamamanın ezikliği içindeydim. İçim adeta dolmuş, boğazım düğümlemişti. Tutuklamalara itirazın da sonuç veremeyeceğini biliyordum. Çünkü sömürgecilerin peşin yargı ile hareket ettikleri apaçık ortadaydı. Bana anlatılan ve gördüğüm geçmiş dönem sömürgeci zulüm ve katliamları bir sinema şeridi gibi gözlerimin önünden geçiyordu. İtiraf edeyim ki adeta bir çocuk gibi uzun süre ağladığımı hatırlıyorum.

Elazığ Sıkıyönetim Askeri Ceza ve Tutukevi Harput yolu üzerindedir. Bir tepenin yamacında yolun alt ve bitişğinde hamamdan çevrilme 2 no'lu Cezaevi, yoldan bir hayli uzakta bir yamaçta eskiden ordu kayak evi olarak kullanılan iki katlı 1 no'lu Cezaevi bulunuyordu. Cezaevi yönetimi 1 no'lu Cezaevinde kalıyordu. 1 no'lu Cezaevinin kapısında Cezaevi Müdürü Yüzbaşı Ahmet Duman karşıladı. Yağmurdan sırsıklam ve üzüntülü görünce elimi sıkarak geçmiş olsun, hepsi gelir geçer. Tutuklanan PKK'lileri kastederek "ben de kalacakları yerleri hazırlıyorum. İnanın rahat etmeleri için elimden gelen herşeyi yapacağım. Biliyorsunuz 2 no'lu Cezaevi önceleri askeri hamam olarak kullanılıyordu. Bu bakımdan pek sıhhi değildir. Onun için 1 no'luya alıyorum" dedi. Yüzbaşım tutuklular arasında bir bayan var. Onu nerde tutacaksınız dedim. Alt katta daracık, karanlık ve havasız bir yer gösterdi. Bu hanımın ağır işkence gördüğünü, bu yerde sağlam insanın bile hasta olacağını, mümkün ise havadar ve geniş bir yerde tutulmasını rica ettim. İsrarlarım üzerine faşistlerin kaldığı dört kişilik koğuşu boşalttı ve hazırlattı. Bayan arkadaşım tutulacağı alt katta faşistler tutuluyordu. Üst katta da daha önce tutulan devrimcilerle beraber yeni tutuklanan PKK'liler tutulacaktı.

Tutuklanan PKK'li arkadaşlar zırhlı arabalarla askeri kordon arasında cezaevine getirildiler. Yüzbaşı Ahmet Duman mesai saatinin bittiğini, sıkıyönetim komutanının cezaevine gelebileceğini, rahat görüşmem için ertesi günün daha müsait olacağını söyledi. Esasen üstü başı kanlı, parçalanmış, işkencelerin etkisinden uykusuz, bitkin üzerinde duramayacak olan PKK'li arkadaşlarla istediğim görüşmeyi

yapamayacağımı ben de biliyordum. Arkadaşlara ayak üstü ertesi gün kendilerine iç çamaşır, pantolon, gömlek ve ayakkabı alıp görüşmeye geleceğimi söyleyerek ayrıldım.

Yeri ve sırası geldiğinde Kürdistan'daki katliam ve uygulamaların tanıdığım mimar ve piyonlarını da tanıtacağım. Bu piyonlardan biri de Elazığ Sıkıyönetim Askeri Ceza ve Tutukevi Müdürü Yüzbaşı Ahmet Duman'dır. Her cezaevine gidişimde beni kibar ve saygılı bir şekilde karşılar, elimi sıkar, makamında çay ısmarlardı. PKK'lilerin tutuklanışına kadar cezaevine gidiş ve gelişlerimde görüşmelerde kolaylık sağlardı. Ziyaret günlerinde kapılarda biriken görüşmecilerin arasına girer, onlara davranışları ile iyi görünmeye çalışırdı. Uzun süreden beri Elazığ'da olduğu için sivil kesimden birhayli dostları vardı. Aslen Elazığ'ın faşist bir köyünden olmasına rağmen, bir bankada çalışan karısının memleketi olan Malatyalı olduğunu söylerdi. Sıkıyönetim komutanı Fikret Oktay'ın güvenilir yakın adamı olan bu piyon, perde arkası azılı faşist Raif Çiçek'in sadık dostu olarak gece cezaevinde ve kendi makamında önemli kişilerle tutuklu Raif Çiçek'in görüşmelerini sağlayacak, tahliyesi için kendisi de dahil, resmi ve beyanına itibar edilecek tanık temin edecektir. En önemli görev olarak da PKK'li Aytekin TUĞ-LUK'un öldürülmesi ile sonuçlanan tarama olayını gerçekleştirdikten sonra cezaevi müdürlüğünü bırakacaktır.

Tutuklamanın ikinci günü aldığım giyim eşyası ile vekaletleri almak üzere noteri de yanıma alarak cezaevine gittim. Hem vekalet almak, hem de görüşmek üzere gelen ilk beş kişiye baktım, hâlâ perişan ve bitkindiler. Kol ve bacakları şiş, ayak tabanları patlak, her tarafı kurumuş kan lekeleri içindeydi. Sıcak bir banyo halinde biraz kendilerine gelebilecekleri düşüncesi ile yüzbaşı Ahmet Duman'a kan, kir kokusundan görüşemeyeceğimi, mümkünse beraberimde getirdiğim giyim eşyasının kendilerine verilerek bir banyoya gönderilmelerini rica ettim. Giyim eşyası dağıtıldı, arabalarla yakın olan askeri hamama gönderildiler. Dönüşlerini bekledim. Banyodan sonra uzun süre görüştüm. Bu görüş benim ilk ve son rahat ve uzun görüşmem oldu. Şahin Dönmez ile görüşmedim. Esasen cezaevine gittiği ilk akşam, arkadaşlarının kendisini boğacakları iddiasıyla dilekçe vermiş, aynı gün PKK'lilerin tutuldukları 1 no'lu Cezaevinden 2 no'luya nakledilmişti. Daha sonraki bir tarihte 2 no'luda Şahin Dönmez'in de bulunduğu koğuştan bir müvekkilimle görüşürken, kapıdan Şahin gözüme ilişti. Şahin ellerine bakayım dedim. Ellerinizi uzattı. Ellerinizi yanlamasına ve dikine derin

bir şekilde yarılmış olduğunu gördüm. Şahin'in polis işkencesinde şehir elektrik hattını tutup intihara teşebbüs ettiği söyleniyordu. Daha sonra ben Şahin'i Elazığ'da kaldığı süre zarfında hiç görmedim. Raiber'in torunu bu hainin konumunu kitabımızın Diyarbakır ile ilgili olan bölümünde anlatacağım.

Cezaevindeki görüşmeler doğrultusunda başta bayan arkadaş olmak üzere bir kısım PKK'li arkadaşların tutuklanmalarına yasal süre içinde itiraz ettim. Elazığ Sıkıyönetim Mahkemesi bir tek mahkemeden kurulu olduğu için itirazlar 8. Kolordu mahkemesinde inceleniyordu. Hastalık, izin ve heyetin teşekkül etmemesi halinde de itirazlar Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesince incelenip karara bağlanıyordu. Hiç değilse bayan arkadaşın tahliyesini sağlamak için gösterdiğim bütün çabama rağmen kolordu mahkemesi tüm itirazlarımı reddetti. Bayan arkadaşın cesur ve siyasi tavrı tahkikatı yürüten askeri savcı Yüzbaşı Cahit Aydoğan tarafından sistemli ve bilinçli, aleyhine propaganda konusu edildi. Böylece bu arkadaş hakkında daha tutuklanmanın başında tüm yetkili çevrelerde peşin yargı ile hareket edildi.

Tutuklamalar ile birlikte Aydınlik gazetesi seri şekilde ihbarlarda bulundu. Adeta sıkıyönetimin üstünde bir güçmüş gibi soru açmak suretiyle gerek tutuklanan, gerekse tutuklanmayan PKK kadro ve militanlarına asılsız suç isnad ederek, kimlerin nerelerde barındıklarını açıklamak suretiyle yayınlar yapıyordu. Daha sonra Diyarbakır sıkıyönetim mahkemelerinde dile getirilerek, yayının başında tarafımızdan kanuni yasak ve sakıncalarından bahisle detaylı bir dilekçe ile sıkıyönetim savcılığından durdurulması istenmişti. Elazığ'da işin başlangıcında PKK tahkikatını yürütmekte gönüllü ve iddialı olan Diyarbakır'da başı önüne düşen hevesli piyon Yüzbaşı Cahit Aydoğan, "ben Aydınlik gazetesini okumuyorum. Fakat Aydınlik gazetesi bu yayınları ile sıkıyönetime büyük ölçüde yardımcı oluyor" diyerek müracaatımızı işleme koymadı. Bu piyon hakkındaki bilgilere de kitabımızın Diyarbakır uygulamaları bölümünde tekrar yer verilecektir.

PKK'lilerin tutuklanmasıyla birlikte askeri cezaevinde işkence ve dayanılmaz uygulamalar gündeme geliyor. Toplu direnmeler başlıyor. Seri yakalanmalar oluyor. Her gittiğim kapıda bekletiliyorum, engelleniyorum. Gün geçtikçe hareket alanım daralıyordu. Tüm parti veya örgütlerin davaları ile bir tefrik yapmadan candan ilgileniyordum. Ancak ağır uygulama PKK üzerinde yoğunlaştığı için bu konuda biraz daha dikkatli ve ısrarlı davranıyordum. Ne varki daha önceleri duruşma

harici dahi çok rahat görüşüp konuştuğum yetkililer, PKK bahis konusu olduğu zaman bizi bu işe karıştırma diye benimle görüşmek bile istemiyorlardı. Bir bakımdan Elazığ'da ısrarlı çabalarıma rağmen, PKK'li arkadaşlara pek fazla faydalı olamadım. Bütün baskı ve ikazlara rağmen PKK'liler hakkındaki bu özel baskı ve uygulama neden diye önüme çıkan her yetkiliden adeta hesap sordum. Bunun içindir ki Elazığ'da daha işin başında sömürgecilerin dikkatlerini çekmişim.

Elazığ Askeri Cezaevinde Toplu Katliam Planı

Cezaevi yönetiminin de oturduğu 1 no'lu Cezaevinin alt katının bir koğuşunda sol görüşlü bayan tutuklular, diğer koğuşlarda MHP'li Raif Çiçek ve arkadaşları kalıyordu. Üst katta da çoğunluğu PKK'li olmak üzere çeşitli örgütlerden devrimciler tutuluyordu.

PKK'lilerin tutuklanmasından iki ay sonra bir akşam üstü üst kat-taki tüm devrimci tutuklular alt kat pencerelerinin önündeki tel örgü arasındaki küçük sahaya havalandırmaya çıkarılıyorlar. Bayan tutuklular da ikinci kattaki balkona havalandırmaya çıkarılıyorlar. O tarihte bayan tutuklu sayısı beşe yükselmişti. Aniden MHP'lilerin bulunduğu alt kat pencerelerinden havalandırmadaki devrimciler üzerine seri ateş açılıyor. Bir dakika içinde tüm devrimci tutuklular tel örgüyü aşarak cezaevi önündeki otlu sahaya dağılıyorlar. Kör olası nöbetçi subay tarama olayını, havalandırmadaki kan gölünü görmemiş, duymamış gibi kaçıyorlar diye askere ateş emri veriyor, kurt köpeklerini salıyor. Otların arasına yatmış yaralı ve yara almamış devrimciler askeri çembere alınıyor. Olayda yara alan 18 devrimciden bir kısmı Elazığ Askeri Hastahanesine, bir kısmı Diyarbakır'a nakledilerek tedaviye alındılar.

Elazığ'daki yaralıların durumunu öğrendikten sonra Diyarbakır'a gittim. Yaralıların tedaviye alındığı hastahane kapısında beni tanıyan güvenlik görevlilerinin müdahalesiyle hastahaneye giremedim. Ağır yaralı olan PKK'li Aytekin TUĞLUK bilinçli olarak gerekli sıhhi müdahale yapılmayınca hastahane de öldü. Diğer yaralıları kurtulduysa da o zaman alınması tıbben sakıncalı görülen kurşun çekirdeğini akciğerlerinde taşımak suretiyle hâlâ sömürgeci zindanlarda yatmaktadır.

PKK'li Aytekin TUĞLUK cesur, kararlı ve inançlı bir Kürdistan devrimcisiydi. MHP'li köpeklerin Elazığ'da dehşet saçtığı dönemlerde cesur ve kararlı mücadelesiyle faşist köpeklerin diş bilemediği bir devrimci idi. Polis işkencesindeki kararlı tutumuyla da sömürgecilerin dikkatini çekmişti. Bu bakımdan taramada Aytekin özellikle hedeflenmişti.

Aytekin'in cenazesine katılmak için taksi ile defnedileceği köye hareket ettim. Köy yolunun ana yoldan ayrıldığı kavşakta güvenlik kuvvetleri beni geri çevirdiler. Elazığ'a hareketle ertesi gün olaydan sonra ilk defa cezaevinde görüşmeye gittim. Bayan tutuklular balkonda havalandırmaya çıkarılmıştı. PKK'li bir tutuklu ile görüş yerinde konuşuyorduk. Ben mutlaka haberleri olmuştur diye "başımız sağolsun Aytekin'i toprağa verdik" dedim. "Ne?!" dedi ve fırladı. Bir dakika sonra adeta yer yerinden oynadı sandım. Göğsümü kabartan bir tablo! Tüm devrimci tutuklular birbirlerine kenetlenmiş adeta bir yumruk gibiydiler. Yüzlerindeki kin sömürgecilerde panik yaratıyordu. Balkon-daki bayan tutukluları diğer arkadaşların bulunduğu demir parmaklıklar önünde topladım. Çünkü çok sayıda askeri birlik ellerinde silahları ile cezaevini kuşatıyordu. Binanın dışında üst kata çıkan merdivenden bir gözlüklü üsteğmen çıktı. Rengi sapsarı idi. Kimin fırlattığını göremediğim bir sandalye darbesi yiyince alt kata kaçtı. Üst kat balkonunda ben ve bayan arkadaşlar, diğer arkadaşların arkasında toplandığı demir parmaklıklar önünde toplu olarak durduk. İdare odası da dahil bir tek asker üst katta yoktu. Çok sayıda asker merdivenlerden koşarak ikinci kata çıktılar. Saçıma, koluma yapışılarak, aşağı doğru sürüklendim. Tutuklu arkadaşlarda ani bir sessizlik oldu. Beni alt kata indirdiklerinde alt kattaki faşistlerden biri bir subaya hitaben komutanım güvenliğimizi sağlayın diyordu. Ben saçımdan ve kolumdan çekilmek suretiyle yolun alt tarafındaki 2 no'lu Cezaevine doğru sürükleniyordum. Bir ara gür bir ses avukatı derhal bırakın, yoksa binayı ateşe vereceğiz diyordu. 2 no'lu Cezaevinin bahçesinde kollarım askerler tarafından arkaya gerilmiş bir durumda kısa boylu tıknazca bir yüzbaşının karşısına çıkardılar. Yumruklarını sıkarak üstüme geldi. "Yaptığımı beğendin mi?" dedi. "Hareketlerine dikkat et, ben ne yaptığımı biliyorum" dedim. Sıktığı yumruklarını vuracakken süratle gelen bir arabadan kolordu kurmay başkanı ile sıkıyönetim başsavcısı indiler. Kurmay başkanı "yine ne oldu avukat bey" dedi. Olanları anlattım. Savcı ile kurmay başkanı arasında duyamadığım konuşmaları devam

ederken, bir ara devrimcilerin avukat diye bağırdıkları duyuldu. Bütün projektörler çalıştırılmış, her taraf aydınlatılmıştı. Kurmay başkanı avukat bey siz gidebilirsiniz dedi. "Yalnız giderken şöyle açıktan gidin, sizi görsünler." Ben sürüklenirken nerede düştüğünü farketmediğim çantamı etrafa bakınarak arıyordum. Kurmay başkanı "ne arıyorsunuz avukat bey?" dedi. Çantamı aradığımı söyledim. Kurmay başkanı askerlere bağırdı: "bulun avukatın çantasını". Bir asker bulunduğumuz yerden bir hayli uzakta sürüklendiğim yolun ortasında bulunduğu çantayı koşarak getirdi. Kurmay başkanı çanta orda ne arıyor oğlum diye askere sorunca, "ben yukardan sürüklenerek bulunduğumuz yere getirildim" dedim. Kim diye sordu. Yüzbaşıyı gösterdim. Yüzbaşı bir şey söyleyecek oldu, kurmay başkanı sert bir şekilde sus tamam dedi ve bana dönerek ekledi: "siz buyrun, gidin, ben gerekeni yaparım." Oradan ayrılırken 1 no'lu Cezaevinin camı kırılmış penceresinden demir parmaklık arasından arkadaşlar elleri ile git diye işaret ediyorlardı. Geldiğim taksi şoförü korkuya kapılmış, beni bırakıp kaçmıştı. Yaya çarşıya iniyordum. Çarşıya yaklaşınca kadar arkadaşların slogan ve Kürtçe marşlar söyleyişleri gür bir ses halinde duyuluyordu.

Birkaç gün zarfında gerek cezaevinde tutuklularla gerekse çevreden yaptığım araştırmalardan cezaevinde görevli iki subayın MHP'liler hesabına bazı çalışmalar yaptığı, tarama olayında kullanılan silahların bu subaylar tarafından içeri sokulup Raif Çiçek'e verildiğini tesbit ettim.

Bu arada ilginç bir gelişme oldu. Sıkıyönetimin ilk günlerinde bir gün 2 no'lu Cezaevinde görüşmeye gitmiştim. Çok sayıda müvekkilimle görüşmem gerektiğinden iç taraftaki bir salona alınmış, salonun etrafında dizilmiş koğuşlardan çıkarılmış, salonda hep birlikte görüşmüştük. Görüşmemiz bitmiş müvekkillerim koğuşlarına dönmüşlerdi. Masadaki dosyalarımı çantama koyarken demir ızgaralı MHP'lilerin koğuş kapısından şalvar giymiş, kuşak bağlamış Kürt kıyafetiyle oldukça genç biri bana bakıyordu. Ben çıkmak üzere iken Abe gelir misin diye seslendi. Yanımdaki devrimcilerin koğuşundan "gitme o köpektir, sana hakaret eder" dediler. "Durun bakayım derdi neymiş" dedim. Kıyafeti dikkatimi çekmişti. Kapıya yaklaştım, demir ızgaralı kapıya yaslanmış bir halde bir sigara istedi. Cebimdeki marlboro paketinden bir sigara verdim. Sigarayı aldı, bu yasak değil mi, niçin içiyorsun diyerek sigarayı sert bir şekilde yüzüme çarptı. Bir dakika kadar birbirimize bakakaldık. Yaptığın hareketten ben değil sen utanma-

lısın. Bir de Kürt olacaksın. Senin yerin burası değil, devrimcilerin koğuşunu göstererek burası olmalıydı dedim, ayrıldım. Bu arada devrimciler “ulan it içeri gir”-diye kendisine bağırıyorlardı.

Bu olaydan sonra iyi giyimli orta yaşta bir adam Elazığ'da sık sık yanıma geldi, çok yakınlık gösterdi, yemeklere davet etti. Sebebini sorduğumda benim sıkıyönetimdeki çalışmamdan dolayı saygı duyduğumu, dedesinin ve amcalarının Şeyh Sait ayaklanmasında şehit düştüklerini söyledi. Akıllı, ağırbaşlı, mantıklı hareket eden güvenilir bir kişiliği vardı. Birkaç kez birlikte yemek yemiştik.

Ben cezaevinde sürüklendiğim ikinci günü bu adam yine ziyaretime geldi, geçmiş olsun dedi ve yemeğe davet etti. Faytoncular sokaktaki bir lokantada oturmuş yemek yiyorduk. Beraber yemek yediğimiz bu adam kapıya doğru bakarak gel oğlum dedi. Kapıya baktığımda içimden kalkıp kaçmak geldi. Çünkü bize doğru gelen aynı kıyafetiyle cezaevinde yüzüme sigara çarpan MHP'liydi. Masanın yanına gelince yanımdaki adam öp amcanın elini af dile dedi. Genç çocuk eğildi, elimi öptü, beni başıyla amca dedi ve ayakta bekledi. Masadaki adam “hizmetkarınız olur Hüseyin Bey” dedi. Masada donakalmış olan ben bir dakikada MHP'linin amcası oldum. Uzun süre ayakta kalan genç sandalyeyi aldı yanıma oturdu. Nasıl MHP'lilerle çalıştığını anlattı. Bundan tutuklanıncaya kadar ailesinin haberinin olmadığını, cezaevinde bana yaptıklarına çok üzüldüğünü, çıkıp babasına anlattığında babasının ağladığını ve babasının bunun için gelip benimle tanıştığını, utancından bugüne kadar yanıma gelemediğini, ancak cezaevinde askerler tarafından sürüklendiğimi duyunca bana bazı bilgiler vermek için geldiğini söyledi.

Bana cezaevinde görevli iki subayın ismini vererek bu subayların MHP adına çalıştıklarını, bu subayların taramadan çok önce Raif Çiçek'e üç tabanca verdiğini, her gün Raif Çiçek'le gizli görüştüklerini, Raif Çiçek'in dışarı ile ilişkisini bu subayların temin ettiğini söyledi. Ayrıca benim öldürülmem konusunda Raif Çiçek dışarıya kesin talimat vermiştir dedi. Babası faşistler oğlumu öldürürler dedi. “Eğer oğluma güveniyorsanız, alın Dersim'e götürün, ölürse orada ölsün” diyordu. Ben kendisinin tanınmadığı başka bir bölgeye gitmesini önerdim.

Bu aile çevresi sonraki tarihlerde gelişmelerden beni her zaman haberdar etti. Bir defasında zamanında verilen bir haberle mutlak bir tehlikeden kurtuldum. Bu görüşmeden aşağı yukarı bir yıl sonra aynı genç bu kez “Kürtçülük ve bölücülük” suçundan başka bir sıkıyönetim

bölgesinde tutuklandı. Ailesinin ısrarı üzerine avukatlığını yaptım. Tahliye olunca bir hayli olgunlaşmış, ilerlemiş olarak gördüm. Hangi siyasi görüşü benimsiyorsun dedim. Araştırıyorum, ayrıca bu konuda bir tercih yapabilmem için çok çalışıp, güven sağlamam gerekir dedi. 1983 yılında Almanya'dan İsviçre'ye giderken bu genci tren restoranında komi olarak çalışırken gördüm. Gözleri dolu dolu ellerime sarıldı. En çok sevdiğim husus Kürdistan ile ilgili bir kucak yayını okumak üzere yanında taşıması oldu.

Bu gencin bana verdiği bilgileri topladığım diğer bilgiler tamamliyordu. Bu iki subayın isiminden bahisle üç tane detaylı dilekçe hazırladım. Biri sıkıyönetim komutanlığına, birini sıkıyönetim askeri savcılığına, birini de askeri ceza ve tutukevi müdürlüğüne verdim. Çağnldığım sıkıyönetim komutanlığında dilekçemin adli tahkikat dosyasına havale edildiği, olay nedeniyle açılan idari tahkikatın devam ettiği söylendi. Savcılıkta dilekçem gereği yapılmak üzere tahkikat dosyasına havale edildi. Bu dilekçelerden sonra cezaevi yönetimi ile zaten bozuk olan ilişkilerim daha da bozuldu.

Bu müracaatlardan bir kaç gün sonra sıkıyönetim askeri mahkeme binasında göstermelik olsun diye avukatlara ayrılan dar, penceresiz ve küçücük odada duruşmaların başlamasını beklerken, sıkıyönetim komutanlık binasında görüp tanıdığım 8. Kolordu İstihbarat Şube Müdürü Kurmay binbaşı, sivil giyinmiş olarak ve yanında başka bir siville oturduğum odaya girdi, çeneme dürter gibi hafifçe vurarak, "cezaevindeki olaya burnunu sokma, çok kötü yaparım seni" deyip gitti. Kapının biraz ilerisinde ayakta duran mahkeme kıdemli hakimi binbaşı İsmet Bukan, açık kapıdan olayı seyrediyordu. İtiraf edeyim; hayatımda ilk defa korktum ve sömürgeci tehlikenin daha da büyüyeceğini farkettim. Ne var ki, geçmiş dönemlerde sömürgeci zulmünü kısmen görmüş, acılarını çekmiş biri olarak mevcut zulüm ve uygulamalara sessiz ve seyirci kalmam mümkün değildi. Sonraki haksız uygulamalara karşı, daha dikkatli ve kararlı davranmaya karar verdim.

Elazığ Askeri Ceza ve Tutukevindeki olayın tahkikatı, mahkeme safahatı da dahil olmak üzere, oldukça gizli yürütüldü. Neticede, Çötelî soyadında bir MHP'linin altı-otuzbeşlik bir tabancayla olayı gerçeleştirdiği mahkemece kabul edildi. Bu faşiste bir kaç yıl ceza vermek süretiyle olay kapatıldı. Halbu ki olayın cereyan ettiği kısa zaman süresi nazara alındığında, olayda tesbit edilen 50 merminin altı-

otuzbeşlik bir tabancayla sıkılamıyacağı açıldı. Diğer taraftan mesafe ve yaraların durumu nazara alındığında olayda daha etkili ve birden fazla silahın kullanıldığı açıkça anlaşılıyordu. Esasen bu durumu iki ayrı bilirkişi raporları da doğruluyordu. Bu raporlar yok edilmiş, dava dosyasına konulmamıştı.

Mahkeme kabul ettiği olayın oluşuna da aykırı karar vermişti. Olayın oluşu, mahkemenin kabulü gibi cereyan etse de ölümle biten toplu imha kasından dolayı, sanığa ölüm cezası verilmesi gerekirdi. Sanık, diğer MHP'lilerle beraber kalabalık bir koğuşta kaldığına göre, suçu kimin azmettirdiği, kimin kendisine yardım ve müzaharette bulunduğu tahkikat konusu bile yapılmamıştı. Böylece sömürgecilerin bizzat planladıkları büyük bir katliam, dünya kamuoyundan gizlenerek kapatılmış oldu.

PKK tutuklularına ait hazırlık dosyası, hiç bir işlem görmeden bekletiliyordu. İki ayda bir soruşturmanın uzatıldığı bildiriliyordu. Cezaevlerinde yoğunlaşan işkence ve baskılara paralel direnişler de yükseliyordu. Kabul etmek gerekir ki, her direniş olayı, cezaevi ve sıkıyönetimin ilgili görevlilerini bir hayli korkutuyordu.

Elazığ askeri ceza ve tutukevleri, o dönemde üç adetti. Bayan tutuklular, 2 Nolu Cezaevinde tutuluyordu. Sıkıyönetim yetkilileri bilinçli bir şekilde Sakine Polat hakkında tutuklamanın başından beri propagandasını yapıyorlardı. Bu bayan arkadaş hakkında ellerinde hiç bir delil olmamasına rağmen ağır ceza verme zemini hazırlamak amacıyla Parti içinde önemli bir konuma sahip olduğu, birçok bildirilerin kendisi tarafından yazıldığı propagandası yapıyordu. Halbuki, bu konuda ne Sakine'nin beyanı ve ne de başka bir delil ellerinde vardı. Diğer taraftan cezaevinde her direniş ve eylemin Sakine tarafından yönlendirildiği iddia ediliyordu.

Birgün Sakine, askeri cezaevinden alınıp götürüldü, ancak nereye götürüldüğü bilinmiyordu. Bir iki saatlik araştırma sonucu Elazığ Sivil Cezaevine götürüldüğünü tesbit ettim. Bu açık bir cinayetti. Zira, Elazığ Sivil Cezaevi, tümüyle faşistlerin hakimiyeti altındaydı. Azılı faşist Raif Çiçek dahi orada tutuluyordu. Gardiyanların tümü MHP'li idiler. Elazığ Cumhuriyet Savcısı Ahmet, açık bir faşistti. Sakine'nin naklinden bir kaç gün önce, Metin isminde bir Dersimli, sahte hüviyetle yakalanmış, sivil cezaevine konulmuştu. Savcılıkta ifadesi alınınca gerçek hüviyeti açığa çıkmıştı.

Savcılıktan cezaevine gönderilirken, kendisinin sivil cezaevine

gönderilmemesini, hüviyetinin anlaşılması nedeniyle faşistlerin kendisini öldüreceğini söyler. Savcı buna rağmen kendisini sivil cezaevine gönderir. Ertesi gün sabahleyin Metin'in delik deşik edilmiş cesedi, sivil cezaevinin tuvaletinde bulundu. Sakine için de, açık bir katliam planı hazırlanmıştı.

Hemen acele Sıkıyönetim Komutanlığına hitaben bir dilekçe hazırladım. Dilekçede, Elazığ Sivil Cezaevinin konumunu, birkaç gün önce öldürülen Dersim'li Metin'in durumundan bahisle Sakine'nin bilinçli olarak böyle bir ortama nakledildiğini, doğacak her türlü olaydan Sıkıyönetim Komutanının bizzat sorumlu olacağını vurguladım. Dilekçe ile beraber komutanlığa gittim. Komutanla görüşmek istediğimi adli müşavire bildirdim. Çok meşgul olduğunu, mümkün olmadığını söyledi. Sakine'nin naklinden bahisle olayın çok önemli olduğunu dilekçemin derhal komutanlığa iletilmesini ve sonucun bana bildirilmesini rica ettim. Ben adli müşavirlikte bekletildim. Adli müşavir, dilekçemi okuyunca hemen alıp komutanın yanına gitti. Biraz sonra beni de çağırdılar. Komutanın yanına çıktım. Durumu bir defa da şifahi olarak açıkladım. Komutan, "herkese müsamaham olabilir, Sakine'ye müsamaham yoktur. Bir parmak işaretyle cezaevini ayağa kaldırıyor, bir ayda düzeltmiyoruz" dedi. "Paşam, Sakine'nin mutlaka başka bir cezaevine nakli gerekiyorsa bu, Elazığ Cezaevi dışında bir yer olmalıdır. Elazığ Sivil Cezaevinin durumu sizin de malumunuzdur" dedim. "Nereye nakledeyim?" dedi. "Mesala Karakoçan veya Palu cezaevlerinden birine nakledilebilir" dedim. Komutan, "tabii oralardan rahatlıkla kaçırasınız diye istiyorsunuz. Avukat, ben şimdi yetkili arkadaşlarımla toplantı yapacağım, sonucu size bildiririm" dedi.

Ben, komutanın yanından ayrıldıktan sonra, Elazığ Savcısı Ahmet Beyin yanına gittim. Cezaevinde Sakine ile görüşmeye gideceğimi, saldırı ve sataşmanın olmaması için önlem alınmasını istedim. Hemen telefon edeceğini, böyle bir şeyin olmayacağını kesin bir dille söyledi. Ben, yanından ayrılıp Sakine'nin nakledildiği sivil cezaevine gittim. Nöbetçi başçavuş, "sizi cezaevi müdürünün odasına alacağım, Sakine'yi de kadınlar koğuşu tarafındaki pencerenin önüne getireceğim, öyle görüşürsünüz" dedi. Beni bir kaç asker arasında içeri alır almaz, faşist Raif Çiçek hazır bekliyormuş gibi etrafındaki köpeklerle ağır hakaretlerle saldırdı. Askerler hemen beni aralarına alıp hızlı bir şekilde dışarı çıkardılar. Çıkarılırken duvara ve demirlere çarpıldığım için kollarım, yüzüm kanamıştı. Çantam ve hüviyetim cezaevinin içinde düş-

müştü. Çanta ve hüviyetimi almama mücade etmeden beni uzaklaşturdular. Sonradan çantamı kaldığım otele getirdiler.

Mesai saatinin bitimine doğru adli müşavirlikten Sakine'nin Malatya Sivil Cezaevine nakledildiği telefonla bana bildirildi. Sakine, Malatya Cezaevinde nisbeten kendine gelebildi. Her hafta kendisini ziyaret ediyor, dava hakkında bilgi veriyordum.

Elazığ'da kaldığım otele telefonla bir haber bırakılmıştı. Sakine'nin Cezaevinden kaçtığı tekrar yakalandığı söyleniyordu. Hemen otobüse atlayarak Malatya'ya gittim. Otobüs garajında bir taksiye bindim, cezaevine yakın indim. Cezaevinin karşı kaldırımından elimde çanta ile yürüyordum. Amacım cezaevine girmeden önce olay hakkında bilgi almaktı. Cezaevine yaklaştığım bir sırada peş peşe silah sıkılmaya başladı. Kimin kime sıkıldığını öğrenmek maksadı ile arkama döner dönmez iki kişinin bana doğru ateş ederek geri geri gittiklerini gördüm. Kurşunlar kulağıma girecek gibi vızıldıyordu. Bir polis arabası hemen orada belirdi. Ateş edenlerle polis arabası arasında on metre mesafe kalmamıştı. Ben, kendimi toparlamış ara sokağa girmek üzere iken askeri jipe alındım, merkez komutanlığına götürüldüm. Biraz sonra polis arabası da geldi. Ateş edenlerin kaçtuklarını, yakalayamadıklarını, ekibin peşlerinde olduğunu söylediler. Halbuki, yakalayamamaları mümkün değildi, bilinçli olarak kaçırmışlardı. Benim ifadem alındıktan sonra, askeri bir jiple Elazığ'a bırakıldım.

Ben otobüs garajında inip taksi ile oradan uzaklaşınca, faşistlerin çalıştırdıkları Hazar Taksi'den üç kişinin çabuk ve telaşlı bir şekilde peşimden geldiklerini, beni tanıyan bir şoför, Malatya'da belirli çevrelere anlatmıştı. Tarama olayından onbeş gün sonra Hazar Taksi'nin sahibi taranmıştı. Çok isabet almasına rağmen ağır yaralı olarak kurtuldu. Kim ve hangi örgüt tarafından yapıldığını bilmiyorum.

Bu olaydan bir kaçgün sonra Sakine ile görüştüm. Sakine, bir fırsatını bulmuş, gece vakti kaçmayı başarmıştı. Malatya'yı, çevreyi tanımadığı için, sabaha doğru gizlendiği bahçede askerler tarafından tekrar yakalanmıştı.

1980 yılının sonlarına doğru Elazığ Sıkıyönetim Askeri Cezaevinde tutuklu PKK'liler, Malatya Cezaevinden alınan Sakine ile beraber büyük önlemlerle gizli ve ani olarak hazırlık dosyaları ile birlikte Diyarbakır'a nakledildiler.

YENİ DÖNEMİN ONURU DİYARBAKIR

Diyarbakır'ı duyuyorum, Diyarbakır'ı yaşıyorum. Yazmak kolay değil. Hangi kelime, hangi cümle yaşanan olayları anlatabilir. Diyarbakır yolları, zırlı arabalar, demir kapı ve parmaklık, beton duvarlar, hücreler, mahzenler, salonlar, mikrofonlar diliniz olsa konuşabilseyiz, haykırabilseyiz. Sırmalı üniforma ve cüppeliler, şoven duygularını yenebilseler, korku ve acizliklerini, içlerine gömdükleri hayvanlıkları itiraf edebilseler.

Dersim'de, Bingöl'de, Gümüşhane'de, Mardin ve Urfa'da toprak, "direndik ve yaşıyoruz" diye haykırabilse. Diyarbakır, içimde hem acı, hem sevinç. Onu düşünmeden yaşayamıyorum, yaşanamıyorum. Sanki yaşamakta, ölmekte yalnız orada var. Diyarbakır, Kürdistan tarihinde bir yaprak değil, bir dönemdir. Ezilen, sömürülen, yüzyıllardır katledilen bir ulusun dili ve onurudur. Diyarbakır bir emeğin alın teri-göz nurudur. Filiz verdi, kök saldı. Temel kazdı, harcını döktü. Ebedileşecek yüce kaleler ördü. Ulusu ve halkı için, özgürlük ve bağımsızlık için.

Faşist Türk generaller çetesinin yönetime el komasıyla birlikte Kürdistan'daki uygulamalarda insan mantık ve anlayışı dışına taşı. O güne kadar ılımlı görünen tek tük yetkililer, adeta zebanileştiler. Cunta, Kürdistan'ta zayıflayan varlığını güçlendirmek için seri tedbirler almaya başladı. İşkence ve katliamlara hız verdi. Kürdistan mücadelesini boğ-

mak ve yok etmek için yurtsever ve mücadele potansiyelinin yoğun olduğu bölgelerde katliamlar geliştirdi. Kürdistan'ın tüm bölgelerinde, devrimci ve halk yığınlarını zindanlara doldurdu, insanlık tarihinde görülmeyen işkence metodlarını gündeme getirdi, kararlı ve ileri kadroları, kapalı kapılar ardında dünyadan gizli yokedecekti. Böylece geçmiş dönemlerde olduğu gibi işkence, katliam ve talanlarla amaçlarına ulaşacaklarını hesaplamışlardı. Sömürgeciler, çok kısa zamanda yanıldıklarını farkettiler. Telaş ve panik içinde yeni arayışlara girdiler. Bu telaş ve panik sonucu, aleni ve barbarca katliamlar geliştirdiler. Buna rağmen mücadeleyi, direnişleri durduramadılar. Çünkü geçmiş dönemde karşısına çıkan parça parça Kürdistan yerine bugün tüm Kürdistan vardı. Mücadeleyi göğüsleyecek kararlı, inançlı ve bilinçli Kürdistan devrimcileri vardı karşılarında.

Amaç ve niyeti açık olan cuntanın işkence yapacağı, katliamlar geliştireceği biliniyordu. İtiraf edeyim ki, işin başından beri uygulamanın içinden biri olarak, insan denen varlığın bu kadar sadist duygulara sahip olabileceği, canileşeceği, etini kemiğini erittikleri insanları seyrederek zevk alacağını düşünemezdim.

İlk defa 10 Kasım 1980 günü Diyarbakır askeri zindanına gittim. Yanımda noter vardı. Mazlum DOĞAN, Mehmet Hayri DURMUŞ ve Fatma ÇELİK'in avukatlığını üstlenecektim. Noterlikte vekaletler yazılmış, sadece imzalanacaktı. Ben, Mazlum'u, Kemal'i ve Mehmet Hayri'yi haricen çok duymuş, fakat kendilerini görmemiş, tanımamıştım. Noterle birlikte çevresi çamur deryası haline gelmiş cezaevine gittik, cezaevi bahçe kapısında bekletildik. Bir sömürgeci asker hazırlanmış vekaletleri imzalatmak üzere alıp içeri girdi. Noterin içeri girmesine müsaade edilmedi. Kanunsuzluk burada başladı. Halbuki noter kanunu açtı. Vekalet verenin bizzat noter huzurunda vekalet verdiğini beyanla vekaleti imza etme zorunluluğu vardı. Sömürgeciler, vahşetini gizlemek için yasanın açık hükmüne rağmen noterin içeri girmesine izin vermiyordu.

Aradan iki saat geçmesine rağmen içerden vekalet gelmedi. Yağmur altında bekletiliyorduk. Kapıdaki askerlerden vekaletin getirilmesini istedim. Bir duvarın dibinde sinirli sinirli volta atan bir çavuş gösterilerek onun yetkili olduğunu söylediler. Bir kaç kez "çavuşum, çavuşum" diye seslendim, hiç aldırmış etmeden volta atmaya devam etti. Yanımdaki notere, "senin görevin, seslen vekaleti al" dedim. "Bir şey diyemeyiz, kızarlar" dedi. Tabi noter ne kadar beklerse açıktan bizden

avantasını alacak. Esasen rica minnetle alıp gelmişim. Normal vekalet harç ve masrafından başka bin lira da avantasını almıştı. Haksızlık ve kanunsuzluk, sınırlarımı bozmuştu. "Çavuş gel buraya" diye oldukça yüksek sesle bağırdım. Bana doğru yaklaştı, küfür ve hakaret etti, tekrar yerine gitti. Bilmem kaç saat sonra vekaletler imzalanmış halde geldi.

Vekaleti aldıktan sonra görüşmek istediğimi bildirdim. Bugün görüşemezsiniz dediler. Ertesi gün yine görüşmeye izin vermediler. Komutanlık nezdinde girişimlerden sonra cezaevine girdim. Avukatlık hüviyetim alındı. Çamur ve pislik içinde küçük bir odada bekletildim. Cezaevinin iç kısımlarından çığlık ve bağırma sesleri kalabalık bir şekilde geliyordu. Arasına köpek sesleri işin içine karışıyordu. Fakat hiç bir şeyi net olarak duyamıyordum. Hatırladığıma göre üç veya dört saat bekleyişten sonra odadan alınıp bir yere götürüldüm. Elek teli gibi sık örülmüş, aralarında elli santim mesafe bulunan iki çelik perde. Perdele-
rin dış tarafında ben ve iki asker, iç tarafında Mazlum ve M. Hayri, yan-
larında beş tane işkenceci. Zayıfca yanan ampul olmasa yüzlerini seçemem. Renkleri solmuş oldukça zayıf ve hiç unutamıyacağım bir durum, her ikisinin burunlarından sicim gibi su akıyordu. Boğazım düğümlendi. Kendimi toparlamaya çalıştım. Kendilerini önceden görüp tanımadığım için hangisinin Mazlum hangisinin Hayri olduğunu anlamak için, "Mazlum" dedim. "Benim" dedi, arkasından M. Hayri, "ben de Hayri DURMUŞ" dedi. Ben uzun süre konuşacağımızı sanmıştım. Hakkınızdaki suçlamaları inceledikten sonra, savunma konusunda konuşmamız gerek dedim ve Mehmet Hayri, hemen sözü mü-
kesti ve hızlı hızlı konuşmaya başladı: "Sizi bildiğimiz bir avukat olarak çağır-
dık. Siyasi bir dava görüleceğini iyi bilmeniz gerekir. Biz alacağımız cezayı düşünmüyoruz. İdamdan da çekinmiyoruz. Bu davanın cezai sonucu şimdiden belli, sizin de böyle bilmeniz ve anlamanız gerekir. Bizim tarihi sorumluluğumuz vardır. Biz inandığımız düşün-
ceyi savunmaya kararlıyız. Ama uygulamaları görüyorsunuz. Anlaşı-
lıyor ki, bize savunma imkanı tanımayacaklar. Biz, usulü bilmiyoruz. Bize bu konuda yardımcı olun. Bize savunma imkanı yaratın. Mahke-
meyi bu konuda zorlayın" dedi.

Mehmet Hayri, konuşurken ikide bir yüzünü buruşturuyordu. Konuşmasını bitirince yerden sıçrar gibi davrandı. Biraz yana kayıp baktım. Bir çavuş koca bir sopa ile eğilmiş Mehmet Hayri'nin bacak-
larına vuruyordu. Yüksek sesle, "çavuş ne yapıyorsun" diye bağır-

dım. Mazlum ve Hayri'yi içe doğru, beni dışa doğru çekip görüşmeyi kestiler. Koridorun öbür ucunda bir subay ayakta durmuş bana bakıyordu. Ona doğru yürüyerek, "gözümüzün önünde işkence yapılıyor, suç işleniyor" diye yüksek sesle söyledim. Subay sırtarak, merdivenlerden ikinci kata doğru çıktı. İdare odasından hüviyetimi geri alırken, Mehmet Hayri'ye vuran çavuşta iç taraftan idare odasına girdi, "neden işkence yapıyorsun çavuş, şimdi gidip seni komutanlığa şikayet edeceğim" dedim. Yavaşça salona çıktı arkamdan bir tekme savurdu, "şimdi nereye gidersen git" dedi.

Çok karışık duygularla cezaevinden ayrıldım. İçim rahat değildi. Mazlum ve Hayri ile düşündüklerimi konuşmamıştım. Haklarında ne gibi suçlamalar yapılacaktı. Bu, henüz belli olmamıştı. Ancak gerçek olmayan adi, bir takım suçlamalar ileri sürülebilirdi. Güçlü bir siyasi savunma hazırlıkları içinde olduklarını biliyordum. Yapacakları savunmalarda sömürgeci mahkemenin, bu tür adi suçlamalar konusunda gerekçe kabul edebileceği ifadeden kaçınmaları ve dikkatli davranmaları gerekirdi. Daha sonraki tarihlerde bu konuda az da olsa konuştuk. Zaten kendileri de bu hususu çok ustalıklı işlediler.

Çavuşun bana savurduğu tekmeye aldırış etmedim. İki yıldan beri bu tür tekme ve yumruklara alışmış, bir hayli muafiyet kazanmıştım. Sıkıyönetim mahkemelerine gittim. Fakülte ve Elazığ Sıkıyönetimden tanıdığım hakim ve savcılara uğradım. Cezaevindeki işkence ve uygulamalardan çok üzüntü duyduğumu, bunu bir şikayet olarak kabul etmeleri gerektiğini söyledim. Bu konunun komutanlık sorunu olduğunu, kendilerinin bu konuda işlem yapmaya yetkili olmadıklarını söylediler. Bu, açıkça kanunsuzluk, onun ötesinde bir suçtu. Bir suç duyurusu hakkında soruşturma açması gereken tek yasal merci askeri savcılık kendisini yetkisiz görüyordu. Yine aynı merci, polis işkencelerinde komaya sokulan insanlara, askerlerin kolunda karşısına alacak, sözde ifadesini alacak, işkence mahsülü polisin düzmece zabıtlarına dayanarak bu insanları zindanlara dolduracak, polis ve zindandaki insanlık suçu işkencelere seyirci kalacak ve hatta emirler verecektir. Bunlara Savcı, hakim adı, yaptıkları işlemlere de soruşturma, yargılama adı verilecektir. İnsanlık, gerçek adalet bunları nasıl affedebilir.

Elazığ Sıkıyönetiminden tanıdığım Askeri Savcı Cahit Aydoğan'dan Mazlum ve Hayri hakkındaki suçlamalarla ilgili şifahi genel bir bilgi aldım. Cezaevindeki olay hakkında bir dilekçe yazıp komutanlığa

verilmek üzere adli müşavir Binbaşı Ahmet Beyazıt'a verdim. Şerafettin Kaya'nın yazıhanesine uğradım. Duruşmaya gitmek üzere idi, ayak üstü beş dakika görüştük. Ben Şerafettin Beyle ilk defa görüşüyordum. Daha önce ismini duymuş olmama rağmen karşılaşmamıştım.

Diyarbakır'ın Kürdistan tarihinde önemli bir konumu vardır. Bunun içindir ki, sömürgeci Türk yönetimi, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, yine zulüm ve katliamlarını Diyarbakır'da gerçekleştirmeyi planlamıştı. Gerek askeri zindanda tanık olduğum uygulama, gerekse sıkıyönetim hakim ve savcılarıyla yaptığım kısa görüşmelerde yasalara uyulmayacağı, çağdışı işkence ve katliamların giderek artacağı, yaptıkları hazırlıklardan açıkça anlaşılıyordu. Buna karşılık ağır işkence tezgahlarından geçirilmiş çoğu sakat ve felç olmuş, zindanlarda zulüm altında tutulan Kürdistan devrimcilerine halk olarak, demokrat ve yurtsever olarak ne ölçüde destek ve yardımcı olabilirdik. Böyle bir yardım ve desteğe hazır mıydık. Tanıdığım bir çok avukat arkadaşlarının bürolarına uğradım. Güvendiğim bazı meslektaşlarının bu konuda ciddi bir çaba harcamaya cesaretlerinin olmadığını gördüm. Büyük bir kesim ise bu işin tüccarlığına çoktan başlamışlardı.

Yalnız Avukat Şerafettin Beyin ciddi bir çalışma ve hazırlık içinde olduğu görülüyordu. İlk gelişimde konuşma imkanı bulamamıştık. Kısa bir aradan sonra ikinci gelişimde, bütün çaba ve zorlamalara rağmen Mazlum DOĞAN ve Mehmet Hayri ile görüşmeme izin verilmedi. Sadece Fatma Çelik ile görüşebilmişim. Bu ikinci gelişimde Şerafettin Bey ile uzun uzun görüştük. Büyük fedakarlıklar üstlenen, iyi niyetlerle hukuk bürosunu oluşturmuştu. Denebilir ki, Diyarbakır'da mevcut tutukluların dörtte üçünden fazlasının vekaleti bu büroda bulunuyordu. Bu büronun üstlendiği savunma görevinin yürütülebilmesi için en az 30 yetenekli ve cesur avukata ihtiyaç vardı. Tabiatıyla bu, Şerafettin Beyin bir hatası değildi. Aynı yoğunlukta olmamakla beraber Elazığ'da ben de benzer zorluklarla karşılaşmıştım. Nitekim Şerafettin Bey, güvendiği bir çok avukat arkadaşına büroda müşterek çalışmayı önermişti. Bir kısmı öneriyi kabul etmişti, alınan vekaletlerde Şerafettin Beyle beraber bu avukat arkadaşların adları da bulunuyordu. Ancak bu büroda çalışmak için işkence ve tutuklanmayı, hatta ölümü göze almak gerekirdi. Ayrıca hiçbir maddi menfaat beklememek lazımdı. Bu nedenlerle önceleri büroda çalışmayı kabul eden arkadaşlar sonradan vazgeçmişlerdi. Şerafettin Kaya ile yaptığımız uzun görüşmede, Şerafettin Kaya ısrarla büroda müşterek çalışmayı önerdi. Hemen Diyarbakır'a göçmemi

istedi. Evin nakli için beraberce bir iki boş daireye bakmıştık. Şerafettin Kaya, oneride haklı idi. Esasen Diyarbakır'a nakledilen PKK-Elazığ grubunun yüzde doksanının vekili idim. Diyarbakır'da Mazlum DOĞAN, Mehmet Hayri DURMUŞ dışında ağır itham altında olanlardan bir kaç kişinin vekaletini de almayı düşünüyordum. Bu bakımdan Diyarbakır'da sorumluluklarım vardı. Ancak Elazığ Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılananların yüzde ellisinin vekili bulunuyordum. Her iki tarafı nasıl yürütebilirdim?

Şerafettin Kaya, Elazığ'da kısmi davaları orada bulunan avukat arkadaşlara devredeceğimizi, önemli ve ağır davalara da büro olarak bakabileceğimizi söyledi. Sonuçta Şerafettin Kaya ile anlaştık. Diyarbakır'da davalar henüz açılmamıştı. Davalar açılıncaya kadar ben, Elazığ'daki davalara bakacaktım. Bu arada Diyarbakır'daki davalar açılıncaya kadar ben, Elazığ'da müvekkillerimin muvaffakiyetini de almak şartıyla davaların önemli bir bölümünü diğer arkadaşlara devretmeye çalışacaktım.

Ben Elazığ'a döndükten sonra, bu konuda Elazığ Cezaevinde görüştüğüm tutuklu müvekkillerimden çok az bir kısmı dışında kimse davaların başka bir avukat arkadaşına devrine rıza göstermedi. Ben de bu konuda ısrarlı davranmadım. Esasen 1981 başında Elazığ ve İstanbul'da Kaya grubundan çok kişi gözaltına alınmış, gerek Elazığ'da gerekse İstanbul'da çok yakınların işkence altında tutuluyordu. Yakınlarımızın çoğunluğunu hanımlar oluşturuyordu. Elazığ, Diyarbakır ve İstanbul üçgeninde tam iki ay gidip geldim.

Diyarbakır'a gidişimde Mazlum ve Hayri ile görüşmeme izin verilmediği gibi, her defasında ağır hakaretlere uğruyor ve tartaklanıyordum. Bu iki aylık süre içinde bir tek defa bir dakikalık görüntürüldüm. Görüşme anında bir şey konuşamadığımız gibi, ağır işkence altında oldukları da her hallerinden belli idi. Bir gidişimde Mazlum DOĞAN'ın ablası da gelmişti. Normal ziyaret günü olmasına rağmen görüşmesine izin verilmedi. Beraberce komutanlık binasına gittik. Nizamiyedeki nöbetçi amiri subaya, Kurmay Başkanı ile görüşmek istediğimizi bildirdik. Subay, buna imkan olmadığını söyledi. Rica minnetle Kurmay Başkanının harici telefon numarasını aldım. Mazlum'un ablası ile beraber bir avukat arkadaşımın yazıhanesine gittik. Yazıhaneden Kurmay Başkanına telefon açtım. Telefon direk kendisine bağlı idi. "Elazığ Barosu'ndan Avukat Hüseyin Yıldırım, sayın başkanım rahatsız ettiğim için özür dilerim. Cezaevinde tutuklu bir müvekkilimin ablası çok

uzak yerden gelmiş. Kardeşi ile görüşme imkanı bulamamış, beş dakika görüşmesi için lütfedip cezaevi idaresine emir buyurursanız memnun olurum" dedim. Gayet kibarca "Hüseyin Bey telefonu kapatmayınız" dedi ve başka bir telefondan cezaevi müdürü binbaşıya hitaben, "Alaatin, bir tutuklunun ablası uzaktan gelmiş, gelsin beş dakika görüşür" dedi. Bana, "müvekkilinizin adı nedir Hüseyin Bey" diye sordu. "Mazlum DOĞAN efendim" dedim. Hiç ara verilmeden öbür telefonun başında olan cezaevi müdürü de sesimi duymuş olacak ki, "bu onlardan başkanım" dedi. Kurmay Başkanı, "başka bir görüş günü gelsin görüşün avukat bey" dedi ve telefonu yüzüme kapattı.

Elazığ'da işkenceye alınan yakınlarım işkence ifadelerinde hiçbir suçlamayı kabul etmemiş olmalarına rağmen, Askeri Savcı Muhteşem Savaşan'ın çabası sonucu tutuklandılar. Tutuklama kararı veren genç bir askeri hakim, sonraki tarihlerde bu konuda Askeri Savcı Binbaşı Muhteşem Savaşan'ın kendisine baskı yaptığını açıkça itiraf etti. İstanbul'da gözaltına alınan yakınlarımın uzun bir uğraş ve çaba sonucu gözaltından serbest bırakılmasını sağladım. Gerçekten de ne siyasal bir faaliyeti vardı, ne de gözaltına almayı gerektiren bir durum ve delil mevcuttu.

Geçmiş dönemde Kawa örgütü ile sempatican düzeyinde ilişkilerim olmuştu. Bu örgüt içinde inançlı, kararlı, devrime ve Kürdistan mücadelesine kendilerini adanmış bir hayli kişiler tanıdım. Bu insanların çoğu, bu dönemde Elazığ'da, İstanbul'da, Ankara ve Adana'da peşpeşe kısa sürede yakalandılar. Yüzaltmış güne varan polis işkenceleri sürdü. İşkencede adını bile söylemeyenler çıktı. Kafası duvara vurula vurula ağzından, burnundan kan gelirken etrafındaki arkadaşlarına, "ölümden korkmayın, konuşmayın" diye bağırınlar çıktı. Suriye-Kamışlı katliamının olduğu ikinci günü, çok saygı duyduğum biri ile Malatya'da bir evde karşılaşmıştık. Ben duygulanmış kendisine sarılmıştım. "Bu mücadelede duygusallığa yer yoktur Abi. Yarı sıra bende ve sende" diye kararlı bir şekilde düşüncesini belirtmişti. Bu arkadaşlar, birbirinden çok uzak bölgelerde yargılanıyorlardı. Bana yakın olan Elazığ'daki duruşmalarla kısmen ilgilenmiş, avukat olarak takip etmişim. Başka bölgelerde yargılananların görüşmek için bana mesajları gelmesine rağmen, görüşme ve kendilerini savunma imkanı bulamamıştım. Diyarbakır Cezaevinden tahliye olduktan sonra bu arkadaşların buldukları bölgelerdeki sıkıyönetim mahkemelerinde güçlü bir siyasi tavır aldıklarını duydum. Bugün, saygı duyduğum bu arkadaşlara yardımcı olamamanın ezikliği ve üzüntüsünü duyuyorum.

1981 baharında 560 kişilik PKK ana grup iddianamesi çıktı. Daha sonra da 12 Nisan 1981 günü duruşmanın başlayacağı belirtildi. Bu dava, Diyarbakır'da başlayacak ilk toplu dava olacaktı. İddianameyi tetkik ettim. İddianameyi hazırlayanlar olarak Askeri Savcı Hakim Önyüzbaşı Basri Özgenç, Askeri Savcı Hakim Kıdemli Yüzbaşı Cahit Aydoğan imzalamışlardı. İddianamenin, hukuki bilgi ve yeteneklerini çok iyi bildiğim bu iki piyon tarafından hazırlanmadığı açıktı. Gerçi iddianame suç tasnifi, suç ile sanık arasındaki hukuki irtibat, ifade ve formasyon olarak hukuk açısından gülünç ve basit idi. Bunun için Kemal PİR'in, sorgusunda; "bu iddianameyi yazanlar, kendi mantık silsilesini dahi kuramamışlar" diye çok haklı, eleştirisine karşı duruşma hakimi Emrullah Kaya, sert tepki göstererek, "iddianameye cevap ver. Silsile falan karıştırma" diyordu. Ne var ki, iddianameye imza koyanlar bu basit mantuktan dahi mahrumdurlar. Her ikisini Elazığ Sıkıyönetimden çok iyi tanıyordum. Hele Basri Özgenç'i arkadaşlığım olmamakla beraber İstanbul Hukuk Fakültesi'nden tanıyordum. İddianame çıkmadan çok önceleri Elazığ Sıkıyönetim Askeri Mahkemesinden ismini veremeyeceğim bir askeri savcı, Diyarbakır'da tutuklu PKK'lilerin iddianamesinin Anakara'da bir heyet tarafından hazırlandığını gizli olarak söylemişti. Cahit Aydoğan, haftanın üç gününü son zamanlarda Ankara'da geçiriyordu. Sorulduğunda orada iddianameyi matbaada bastırma işi ile uğraştığı söyleniyordu.

Avukat Şerafettin Bey tutuklanmış, Diyarbakır Askeri Cezaevinde tutuluyordu. Yazıhanesinde Siirt Barosu'ndan tanıdığım iki avukat arkadaş çalışıyordu. Duruşmanın başlamasına iki gün kala yazıhaneye gittiğimde iki arkadaşın morallerinin oldukça bozuk ve hatta yazıhaneyi dağıtma düşüncesinde olduklarını gördüm. Peşpeşe açılacak grup davaları nedeniyle bu kadar kalabalık tutukluyu savunma imkanı olmadığını belirttiler. Tabi sömürgecilerin tutuklama ve işkence yapma endişeleri de kendilerini etkilemişti.

İki avukat arkadaşla oturup konuştum. Yazıhanede mevcut vekaletlerin tümünün tevkilen bana devrini söyledim. İlk planda iki gün sonra başlayacak PKK ana grup dava vekaletlerinin tamamlanmasını istedim. Böylece üçümüz davaları birlikte yürütmeye karar verdik. Ayrıca her iki arkadaşla açıkça çekindikleri bir dava olursa bana haber vermelerini ve takip edeceğimi söyledim. Arkadaşların morali düzelmişti. Küçük gelen yazıhanemizi aynı katta üç odalı ve genişçe bir salonu olan yere naklettik. Vekaletlerin tümü bana tevkil edilmişti. Bu arada

duruşma gününe kadar ben, tutuklu PKK'lilerin işkence altında alınan ve askeri savcılık ifadelerini geceleri de çalışmak suretiyle bir hayli incelemiştim. Gerek iki avukat arkadaş, gerekse yazıhanede çalışan katip arkadaşlar hızlı bir çalışma temposu içine girdiler. Yazıhaneye tutuklu yakınları dolup taşıyor, ancak ne ben onların çoğunluğunu, ne de onlar beni tanıyorlardı. Gelenlerle avukat Erdinç Uzunoğlu ilgileniyor, ben bir odaya girmiş duruşma hazırlığını yapıyordum.

Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemeleri, Diyarbakır Elazığ yolu üzerinde Seyrantepe'ye varmadan Kolordu Komutanlık binası ile Kurd-oğlu Kışlası arasında Diyarbakır çıkışına göre yolun sağındadır. Toplu yargılamalar için askeri alan içerisinde özel, oldukça büyük bir salon yapılmıştı.

PKK ana grup davası, 12 Nisan 1981 günü başladı. Toplam sanık sayısı 560 kişi idi. Ancak yargılama devamınca ek iddianemelerle bu sayı bir hayli çoğaldı. Partinin yönetici ve ileri kadrolarının tutuklu olan bölümünün çoğu bu grupta yargılanıyorlardı. Bu dava, Diyarbakır'da görülmekte olan ilk toplu yargılama idi. Bu davanın başlaması ile sömürgeci faşist cuntanın çirkef yüzü açığa çıktı.

12 Nisan 1981 günü sıkıyönetim mahkeme kapısı, mahşer haline gelmişti. Çok sayıda tutuklu yakını, duruşmayı izlemek için kapıya yığılmıştı. Çok sayıda sivil polis halkın arasında dolaşıyordu. Kurmay albaylar, kapının iç bölümünde durmuş halkı izliyorlardı. Sabahın saat altısında Diyarbakır'da bütün yollar kesilerek, tutuklu PKK kadroları, kapalı zırhlı arabalarla panzerler eşliğinde duruşma salonuna alınmışlardı. Çok sayıda silahlı asker duruşma salonunu ve çevreyi kontrol altında tutuyordu. Yirmi, yirmibeş tutuklu ailesi duruşmayı izlemek üzere üstleri başları arandıktan sonra içeri alındılar. Salon müsait değil diye diğerlerine izin verilmedi. Son olarak avukatlar aranmak üzere polis kontrolüne alındılar. Çok sayıda avukat arkadaşım polis kontrolünden sonra ikişer sıra halinde bir hayli uzakta olan duruşma salonuna giden yola alındılar. Sağında ve solunda silahlı ve joplu askerler bekliyordu. Askeri eğitimle duruşma salonuna alınacaktık. Hiç bir avukat arkadaşımın ses çıkmıyordu. Anlaşılan askeri eğitimle duruşma salonuna gitmeye razı idiler. Bu uygulama başka sıkıyönetim bölgelerinde görülmemişti. Bu uygulama avukatları susturmayı, kendi amaç ve düşünceleri doğrultusunda yönlendirmeyi hedefliyordu. Savunma üzerinde açık bir baskı olan bu uygulama, aynı zamanda avukat meslek haysiyet ve onurunu rencide ediydi. Tanıdığım bir kaç

avukat arkadaşına, bu uygulamaya uyulmamasını, itiraz edilmesini, aksi halde daha rencide edici uygulamalara muhatap olacağımızı söyledim. Önerim kabul edilmediği gibi rahatsız olanlar bile görüldü. Ani bir kararla sıradan çıktım tek başıma duruşma salonuna doğru yürüdüm. Eli joplu bir asker önümü keserek "böyle yürümek yasaktır, sıraya gir" deyince ben, sert bir şekilde, "ben ne askerim, ne de tutukluyum, avukatım, bana eğitim yapamazsınız. Bu kapıdan hakim ve savcı nasıl giriyorsa ben de öyle girerim" dedim. Benden böyle bir tepki beklemeyen asker, gayet yavaşça, "Abi bize fırça atarlar" dedi. "Kim sana fırça atarsa Elazığ Barosundan Avukat Hüseyin Yıldırım dinlemedi, gitti dersin" dedim ve yürüyerek duruşma salonunun önüne gittim. Benden sonra diğer avukat arkadaşlar da getirildiler. Bir daha çantalarımız, üstümüz arandıktan sonra salondaki yerlerimize alındık. Mektep talebeleri gibi tahta sıralara oturtulduk.

Salonda ürpertici, hukuk adına, insanlık adına utandırıcı bir manzara ile karşılaştık. Bu bir savaş manzarası mıydı? Sözde bu salonda yargılama yapılacaktı ve bu insanlar yargılanmak için bu salona getirilmişlerdi. Salondaki demir parmaklık arasına alınmış tutuklu sanıkların çoğunluğu, buldukları sıraların üzerine yığılmış kalmışlardı. Oturabilenlerin de zorlukla alıp verdikleri nefeslerini duyuyorduk. Barbarca işkencelerde kiminin kolu, bacağı kırık, kiminin yüzü-gözü parçalanmış şişlik içinde, hepsi birer kemik yığını. Başlarında elleri joplu, sopalı zebani görünümündeki işkenceciler. Demir parmaklık dışında ayakta bekleyen, herşeyi baskı ve kontrol altında tutmak isteyen kurmay albaylar. İddia makamında askeri savcı önyüzbaşı Samsunlu Cahit Aydoğan. Mahkeme başkanı adını hatırlayamadığım havacı binbaşı, duruşma hakimi askeri hakim önyüzbaşı (aynı yılın Ağustos ayında binbaşı oldu) Kayseri'li Emrullah Kaya, üye hakim İstanbul Hukuk Fakültesinden tanıdığım Urfa ikinci ağır ceza mahkemesi başkanı Trabzon'lu Niyazi Erdoğan'dan kurulu mahkeme heyeti yerini almıştı. Tutukluları çevreleyen demir parmaklık etrafında, mahkeme heyetinin sağında, solunda parmakları tetikte uzun menzilli silahlarını PKK'lilere çevirmiş "kıpırdamayın tararım" dercesine çok sayıda asker bekliyordu. Salonda yere yığılanların yavaştan duyulan iniltisi ve hızlı nefes alış verişler dışında herkes suskun.

Sömürgeci Türk devletinin Kürdistan'da yaptıkları ve bana anlatılan katliamlar, Dersim katliamı sonrası manzaralar, 1979 yılından beri askeri operasyonlarda, polis işkencelerinde, zindanlarda öldürülen

Kürdistan halkı ve devrimcileri bir sinema şeridi gibi canlandı. İçim doldu, boğazım düğümlendi. Kendimi tutmaya çalıştım. Bu yiğit Kürdistan savaşçılarına tekrar tekrar baktım. Çok acı çekiyordum. Üzüntü, adeta beynimi tırmalıyordu. Neler yapabileceğimin hesaplarını kafamda düşünüyordum. Sömürgecilerin amaç ve uygulamaları açıktı. İşin başında ön plana çıkarsam ilk günden itibaren beni etkisiz hale getirecekler. Bu da hiç bir yarar sağlayamayacaktı. Bunun için baştan temkinli davranmaya karar verdim. Esasen yıllarını bu mesleğe vermiş tecrübeli çok sayıda avukat vardı. Bunların böyle bir uygulama karşısında sessiz kalacaklarına da ihtimal vermiyordum. Hele Diyarbakır gibi eskiden beri zor dönemler geçirmiş bir bölgede avukatların zora boyun eğeceği düşünülemezdi.

Tam karşımızda basına ayrılan bölümde işbirlikçi ve gerici Türk basını, az sayıda yabancı basın yerini almıştı. Sömürgeci ordu istihbarat subayları yabancı basın mensuplarının nefes alışlarını bile kontrol ediyorlardı. Yabancı basın mensuplarının korku ve endişeleri açıkça belli idi. İçlerinden bir tanesi oldukça cesur davranıyordu. Bu şahısın gizli kamera ile bazı durumları tesbit ettiğini tahmin etmiştim. Osmanlı İmparatorluğu dahil, sömürgeci Türk devleti tarihinde ilk defa görülen yeni bir sistem uygulanıyordu. Ankara'dan meclisin stenografları getirilmiş, duruşma steno ve bant kayıt sistemi ile yönetiliyordu. Salonun beş ayrı yerinde mikrofon bulunuyordu. Biri tutukluların sorgu ve savunmaları için, biri dinlenecek tanıklar için, biri askeri savcılar için, biri duruşma hakimi için, biri de avukatlar için konulmuştu. Mikrofonlara bağlı kablolarla tüm konuşmalar, mahkeme heyetinin bulunduğu yerin arka bölümünde kapalı bir odada banda alınıyordu. Bir heyetin kontrolünde zabıtlara aktarılıyordu. Her hafta sonu bu zabıtlardan bir suret avukatlara veriliyordu. Tek suret zabıt için her hafta bir tomar beyaz kağıt tarafımızdan sıkıyönetime veriliyordu.

Mahkeme heyetinin oturduğu kürsünün hemen önündeki masada stenograflar da yerini almışlardı. Hukuk ve insanlık adına utandırıcı ve yüz kızartıcı bir manzara ile duruşmanın devam edeceğini tahmin etmiyordum. Salondaki ağır baskıcı manzara ile beraber tutuklu PKK kadrolarının ağır ve barbarca işkencelerle konuşamayacak bir duruma, adeta kemik yığını haline getirildikleri açıktı. Bu durumun tespiti için ne doktor raporuna ve ne de tanık beyanına ihtiyaç vardı. Mahkeme ön tedbir olarak soruşturma açılması için tutuklulara işkence yapanların tahkik ve tespit için askeri savcılığa suç duyurusu yapılmasına, tutuklu-

ların konuşamayacak durumda ağır hasta olmaları nedeniyle acilen sıhhi müdahalede bulunulmasına, tutuklular üzerindeki harici işkence izlerini tesbitle müşahadesini zapta geçirdikten sonra duruşmayı belli bir süre talik etmesi gerekirdi. Formalite icabı da olsa asgari hareket tarzı bu olmalıydı.

Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, duruşmanın tesbit edildiği gün ve saatte tutuklu sanıkların getirildiği ve serbestçe yerlerine alındığını açıkladı. Halbuki, bir kısım tutuklunun ağır hasta olduğu ve bu nedenle salona getirilmediği de biliniyordu. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, mahkeme heyetini ismen belirterek bildirdi. Dışarda tesbit edilip kendisine verilen listeden avukatları ismen belirtip özel yerlerine alındıklarını bildirdi. Steno görevlisi dört kişinin ismini bildirdi. Arkasından sanık hüviyetlerinin tespitine başlandığını bildirdi. İddianamedeki sıraya bağlı olarak, sanık adını çağırıldı. İlk gelen bir kaç tutuksuz halktan insanlar, hüviyetlerini bildirip yerlerine geçtiler. Tutuklu sanıklardan ilk çağrılan Diyarbakır grubundan genç bir sempatizandı. İki asker kolunda iki büküm mikrofon önüne getirildi. Askerler kollarını bırakınca olduğu gibi yere yığıldı. Hafifçe başını kaldırdı, mahkeme heyetine baktı. Gözlerinde kin ve nefret okunuyordu. Heyete bakarak; "sömürgeciler" dedi ve başı önüne düştü. Duruşma hakimi, iki askere hitaben, "sanığı yerine alın" dedi. İki asker tutukluyu yerden sürükleyerek yerine aldılar. İkinci sanık, yine Diyarbakır grubundan bir sempatizandı, ayakları yerde sürüklenerek güç bela mikrofonun önüne gelebildi. Duruşma hakimi, "adın soyadın" diye sorunca, sanık; "hiç bir sorunuza cevap vermeyeceğim. Aylardır aç, susuz hücrelerde insanlık dışı işkence altındayız. Bir kısım arkadaşlarımız işkenceler sonucu komaya girmişler. Bu salonda da yoklar. Uygulamayı ve bu mahkemeyi protesto ediyorum" dedi. Duruşma hakimi gayet sakin bir sesle, "rahatsızmış dışarı alın" dedi ve sanık salondan çıkarıldı. Üçüncü gelen, halktan biri idi. Hüviyetini bildirdi ve yerine geçti. Dördüncü ve beşincisi mikrofon önüne getirildiler, tek kelime konuşmadılar. Hakim bir iki sert çıkış yaptı. Sanıklar yine sukut edince yerlerine alındılar. Yine halktan bir kaç kişi hüviyetini bildirdikten sonra yerlerine alındılar. Bundan sonra gelenler hiçbiri, hüviyet bildirmedi. Hakimin yumuşak ve sert çıkışları da para etmedi. Kimi sanık salondan dışarı çıkarılıyor, kimi yerine oturtuluyordu. Çağrılan sanıklardan birinin kollarının kelepçeli olduğu görüldü. Hakim göstermelikte olsa bozuldu ve "niçin kelepçeyi çıkarmadınız?" dedi, görevli subay, "anahtar açmadı

komutanım" diye cevapladı. Bu sanığın çağrılmasından vazgeçildi.

Salondan dışarı çıkarılan sanıkların çıkış kapısının bitişiğindeki sıhhiye odasında sıhhi kontrole alındığını tahmin ediyorduk. Ne varki çok geçmeden dışardan sopa ve çığlık sesleri peşpeşe gelmeye başladı. Bu sesleri mahkeme heyeti dahil herkes çok rahatlıkla duyabiliyordu. Tutuklu PKK'lilerin mahkeme karşısında direnmeleri ile beraber salondaki yüksek rütbeli subaylar arasında hareket başladı. Dışarı çıkıp girenlerin sayısında artış görüldü. Açık bir heyecan ve telaş görülmüyordu. Açıktır ki ağır işkencelerle konuşamayacak hale getirdikleri tutuklu PKK'lilerin artık teslim olacaklarını, söylenen her şeyi kabul edeceklerini hesaplamışlardı. Kemik yığını halindeki PKK'lilerin mahkeme karşısında direnişlerini görünce de hesaplarının tutmadığını anladılar. Bunun için korku, telaş ve panik başladı.

Dışarı alınanların çığıllıkları devam ediyordu. Yanımdaki avukat arkadaşlara hep birlikte bu uygulamaya karşı koymayı önerdim. Ne yerinden kıpırdayan var, ne de bana müspet veya menfi cevap veren var! Adeta herkes donmuştu. Akşama doğru içim dolmuş, sabrım tükenmişti. Yerimden kalktum, önde duran mikrofonta doğru yürüdüm. Elimle mikrofonu düzelttim, mahkeme heyetine doğru baktım. Arkadan biri enseme yapışarak, oturduğum yere doğru çekti ve "otur sana diyorum" dedi. Yerime oturdum, kimseden hiç çıt çıkmıyor. Bana yapışan kişi sıradan bir yüzbaşı. Mahkeme heyetine bakum, sanki hiçbir şey olmamış gibiydi. Duruşmanın ertesi gün saat 8'e talik edildiğini bildirdi. Yüzbaşının bana yönelik bu hareketi kanunen ağır bir suçtu. Mahkeme heyetinin resen hareketle yüzbaşığı tutuklaması gerekirdi. Mahkeme heyetinin gözü önünde cereyan eden bu olaya seyirci kalmıştı. Sınırlarım oldukça bozulmuştu. Bu bakımdan hiçbir avukat arkadaşım ile konuşmadan büroya gittim ve sonra da oteldeki odama çekildim.

Ertesi gün aynı ortamı ve şartlarda duruşma başladı. Duruşma hakimi Emrullah Kaya'nın tutumunda yumuşama gözüküyordu. İlk çağrılan birkaç sanık hüviyet bildirmediler. Bunlar dışarı çıkarılmadan salondaki yerine alındılar. Mahkeme bu kez taktik değiştirdi. İddiana-medeki sırayı atlayarak Mazlum DOĞAN'ı çağırdı. Mazlum "Burada bir yargılama yapılmak isteniyor sözde. Ama bu salonda dahi yargılama yerine işkence emri veriliyor, işkenceler yapılıyor. İşkenceler durdurulmadıkça ve bize savunma imkanı tanınmadıkça mahkemece sorulan hiçbir soruya cevap vermeyeceğim, esasen çoğu arkadaşlarım da konuşamayacak durumdadırlar" dedi. Hakim "bu konuştuğularının

yerine hüviyetini bildirebilirdin” deyince, Mazlum kesin ve kati bir ifade ile “nedenlerini açıkladım, bildirmeyeceğim” dedi. Duruşma hakimi “dışarı alın” dedi ve Mazlum dışarı çıkarıldı. Ve aynı anda bağırma sesleri gelmeye başladı. Arkasından Yıldırım Merkit ve diğerleri dışarı alındılar. Bu gruba işkenceler açıktan yapılyordu. Gizlemeye çaba da harcamıyorlardı. İkinci gün uygulama aynen devam etti. Halktan oldukları belli birkaç kişi dışında kimse hüviyetini bildirmedii. Duruşmanın üçüncü günü saat sekize talik edildiği bildirildi. İkinci günü de biz avukatlardan bir ses çıkmadı.

Yıldırım Merkit Diyarbakır grubu sanıklarındandı. Sorguların bitiminde dava dosyasının bu davadan tefriki ile Diyarbakır’da yargılanan Elazığ grubu davasıyla birleştirilmesine karar verildi. Bu kişinin direnişini ve ihanete düştükten sonra Elazığ davasında sanık, Diyarbakır ana grup davasında da tanık sıfatı ile affedilmez ihanetlerini yeri geldikçe anlatacağım.

Duruşmanın ikinci günü sonunda davaya giren avukatlardan hepsini bürolarında ziyaret ederek kısmen bir araya geldik. İki öneri ileri sürdüm. Birinci önerim yasalara aykırı insanlık dışı bu uygulamalara karşı topluca kesin ve kararlı tavır almak. Bu kesin tavrın davaya giren avukatların çoğunluğu tarafından desteklenmiş olması gerekir. Aksi halde tavır alacak birkaç avukat arkadaşın kolaylıkla etkisiz hale getirileceğini ve işkenceye alınacaklarını söyledim. İkinci önerim birinci öneri çeşitli nedenlerle kabul edilmiyorsa, uygulamayı protesto amacıyla toplu olarak duruşmaların boykot edilmesi idi. Toplu hareket halinde fazla bir tehlikenin olacağına ihtimal vermediğimi söyledim. İnsanlık dışı bu uygulamalara sessiz kalmamız halinde gözümüzün önünde rahatlıkla adam öldürmekten çekinmeyeceklerini, bu durumda mahkeme ile beraber bizlerin de suçlu duruma düşeceğimizi bildirdim.

İleri sürdüğüm her iki hareket tarzının işkencelere, tutuklamalara hatta öldürmelere neden olacağı, esasen böyle bir tavır alınsa dahi uygulamanın seyrinin değişmeyeceği gerekçesi ile her iki önerim de kabul edilmedi. Burada avukat arkadaşlarımı suçlamak istemiyorum. Büyük bir bölümü işin tüccarlığını yapıyordu. Bir bölümünün ise mevcut uygulamalardan acı ve üzüntü duydukları açıktı. Ancak Avukat Şerafettin Kaya’nın tutuklanışı ve iki gündür devam eden tüyler ürpertici manzaralar avukatlar arasında oldukça korku yaratmıştı. Sömürgecilerin de istediği buydu. Şunu da itiraf edeyim ki, sömürgeci

uygulamalarına karşı kararlı bir tavır koymak ölümü göze almak demektir.

Ne pahasına olursa olsun bu korku ve paniği kırmak gerekirdi. Otel odama çekildim. Usule ve yasalara aykırı uygulamaları dile getiren bir savunma hazırladım. Savunmamı yazılı hale getirdim. Açıkça belirtiyim ki tutuklanmayı, işkenceye alınmayı da göze almıştım. Ancak buna rağmen endişeliydim. Acaba savunmamı yapmama fırsat verecekler miydi? Yoksa ilk cümleden sonra beni hemen tutuklayıp götürcekler miydi? Her halukarda tutuklanacağımı, hatta 1979 yılından beri yoğun çalışma ve üzüntü sonucu yorgun ve bitkin olduğumdan işkencede fazla dayanamayacağımı, öleceğimi düşünüyordum.

Duruşmanın üçüncü günü saat 8³⁰'da içeri alındık. Tüm tutuklu PKK kadroları getirilmişti. Salonda ilk iki günden fazla sömürgeci asker ve subay görülüyordu. Avukatlara ayrılan yerin ön ve baş tarafına oturdum. Duruşma hakimi Emrullah Kaya duruşmanın başladığını belirten usuli işlemi bitirir bitirmez hüviyet tesbiti için sanık ismi okumasına fırsat vermeden seri bir hareketle yerimden kalktum, mikrofon başına geçtim. "Muhterem heyet" der demez duruşma hakimi Emrullah Kaya "avukat bey sorgu yapıyoruz, yerinize oturun" dedi. "Sayın yargıcım usul hakkında bir talebim var" deyince "size sorgu yapıyoruz dedim" diye bağırdı. Ben de aynı tonda bağıarak "sorgu yapıyorsunuz amma usulsüzlük yapıyorsunuz" dedim. "Ne gibi usulsüzlük yapıyorsunuz" deyince, "müsade ederseniz arzedeiyim" dedim. "Kimler adına konuşacaksınız" dedi. "Bu grupta tutuklu üçyüz altmış sanık vekiliyim. Hepsini tek tek belirtmeme gerek yoktur sanırım" deyince hakim Emrullah Kaya sağında ve solundaki başkan ve üye hakimim düşüncelerini aldıktan sonra arkasına yaslanarak "buyrun" dedi. Tam bu sırada ilk gün enseme yapışan yüzbaşı yanıma iyice yaklaşmıştı. Mahkeme bana savunma imkanı verince tekrar uzaklaştı. Benimle duruşma hakimi arasında geçen kısa tartışma anında benim işkenceye alınacağımdan endişelenen çok sevdiğim bir avukat arkadaşım arkamdan küppemi çekerken yırtıldığını farkettim.

Net ve kararlı bir şekilde konuşmamı sürdürerek, şunları söyledim: "Savunma avukatı olarak iki günden beri gördüğüm manzaralardan hukuk adına derin üzüntü duyduğumu belirtmek isterim. İşkencelerde etleri erimiş, kemik yığını haline getirilmiş insanların koluna girilerek yargılandığı dünyanın neresinde görülmüştür? İki günden beri bu salonda açıkça işkenceler yapılıyor. Adaleti temsil eden bizler de dinliyor ve

seyrediyoruz. Ben bu davada tutuklu 360 kişinin vekili bulunuyorum. İddianamenin, tebliğinden beri tutuklu müvekkillerimle görüşmeme izin verilmemektedir. Amaçlı olarak engellenmektedir. Savunma avukatları olarak baskı altında tutuluyoruz. Mahkeme salonuna askeri eğitimle alınıyoruz. Salonda yetkisiz kişilerin fiili müdahalelerine maruz kalıyoruz. Bizim de savunma avukatı olarak kanuni ve vicdani sorumluluklarımızın olduğu bilinmeli ve takdir edilmelidir.

Burada bir siyasi dava görülmektedir, bir siyasi partinin mensupları yargılanmaktadır. Haklarında ileri sürülen suçlamalar iddianamede belirtilmiştir. Yine mahkemeye intikal etmiş hususlarda özel ve tüzel kişilerin fikir beyan edemeyecekleri, basının haber niteliğini aşan yayın yapamayacağı yasalarımızda hükme bağlanmıştır. Buna rağmen Hürriyet gazetesi, Milliyet gazetesi ve TRT bu davanın başlaması ile birlikte dava sanıkları aleyhine açık bir iftira kampanyası başlatmışlardır. Haber niteliğini aşan adeta yargıya varan mütaalalar ileri sürülmektedir. İddianamede olmayan ve bu davanın amacını saptıran sanıkların halk nezdinde küçük düşürücü basit ve asılsız haberler yayınlamaktadırlar. TRT tatil günlerinde dahi halkın genel arzusudur bahanesiyle bu iftira mahsulü kampanyayı tekrar tekrar ekrana getirmektedir. Bizlerin çoğunluğu bu bölgenin insanlarıyız. Her gün halk içindeyiz, hangi halk, hangi çevreler bu asılsız yayına inanmaktadır ve istemektedir. TRT bunu da belirtmelidir. Sonuç olarak:

- 1- Kanunun açık hükmüne binaen bu dava ve sanıkları aleyhine yapılmakta olan asılsız yayınların durdurulmasına,
- 2- Sanıkların ağır işkence altında oldukları açıkça görüldüğünden, işkence ve her türlü baskıya son verilmesi, sanıklara serbestçe savunma hakkı tanınmasına,
- 3- Avukatlara yönelik baskıya son verilmesi, askeri ceza ve tutukevinde müvekkillerimizle yasal görüşme ortamının hazırlanmasına,
- 4- Sanıklara işkence yapanların tahkik ve tesbiti için askeri savcılığa suç duyurusunda bulunulmasına,
- 5- Sanıkların konuşamayacak derecede hasta olmaları nedeniyle duruşmanın makul bir süre ertelenerek gerekli doktor müdahalesi yapılarak yeterli beslenmenin sağlanmasına karar verilmesini saygı ile talep ediyorum.

Yüce mahkemeye arzettiğim hususlar resen nazara alınması

gereken hususlardır. Bu itibarla yasal olan taleplerim hakkında yüce mahkemeden güven verici karar beklediğimi, aksi halde mahkemenin tarafsızlığından ciddi şekilde endişe duyacağımı da belirtmek isterim" dedim ve yerime geçtim.

Ben yerime geçtiğimde salonda çıt çıkmıyordu. Avukat arkadaşlarımda açık bir heyecan izleniyordu. Doğrusu ben de hemen salondan alınıp işkenceye götürüleceğimi düşünüyordum. Buna rağmen içim rahattı. Bana taraf gelen giden yoktu. Herhalde duruşma bitiminde kapıdan alırlar diye düşündüm. Duruşma hakimi taleplerim konusunda askeri savcıdan mütalaasını sordu. Askeri savcılardan Basri Özgenç ileri sürülen hususların tahkiki için bir sonraki duruşmaya kadar mehil talep etti.

Kürdistan Mücadelesinde Tarihi Bir An

Askeri Savcı Basri Özgenç, mehil istediğini bildirdikten sonra sanıklar arasından bir ses yükseldi. "Söz istiyorum". Duruşma hakimi Emrullah Kaya; "getirin Mehmet Hayri DURMUŞ'u" dedi. Salondaki sessizlik daha da derinleşti. Herkes pür dikkat kesilmişti. M. Hayri DURMUŞ, iki asker koltuğuna girmiş vaziyette ayakları yerde sürünerek mikrofon önünde bir sandalyeye oturtuldu.

Faşist sömürgecilerin zulmü etni eritmiş, deri kemiklere yapışmıştı. Şakak kemikleri öne doğru sivri bir çıkıntı yapmış, gözleri sanki dışarı fırlamıştı. Boynu bilek kadar incelmış bir damar yumağı halinde... El parmak kemikleri, eklemleri belirgin, damarlar mosmor... Ayakkabıları ve elbiseleri parçalanmış, her tarafı kurumuş kan lekeleri... Herkes merak içinde... Bu durumda nasıl yaşıyor, nasıl konuşabilir ve en önemlisi ne konuşabilir? Mehmet Hayri, hırslı bir şekilde mikrofonu kendine göre ayarladı.

"Ben sorumluluktan kaçmıyorum. Partimin kuruluşundan bu güne kadar içindeyim. Çeşitli görevler yüklendim ve halen Merkez Komite üyesiyim. Partimi, ideolojimi ve halkımın bağımsızlığını burada savunacağım. Ancak, görüyorsunuz emirlerle yönetilen işkencelerle bu hale getirildik, konuşamayacak duruma getirildik. Eğer savunmalarımıza tahammülünüz varsa, yasalarınıza saygınız varsa işkenceleri durdurun. Bize savunma imkanı verin. Aslında siz sömürgeci mahkemenin bizi yargılama hakkı yoktur. Bizi ancak halk yargılar. Biz tarih karşısında kendimizi sorumlu hissettiğimiz için burada ifade vereceğiz" dedi.

Arkasına dönüp eliyle arkadaşlarını göstererek, "Partiya Karkerên Kurdistan mensupları bunlardan ibaret değildir. Bütün davaları birleştirin. Yeterli hukuki bağ da mevcuttur. Bizi avukatlarımızla görüştürün. Cezaevinde, görüşmelere getirilen yasakları kaldırmın" diye ekledi. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, "neden bu kadar zayıfladın" diye sorunca, "bu soruyu kendinize sormanız gerekir" dedi ve devamla: "ısının, sıfırın altında olduğu zaman dahi bir tek askeri battaniye bile verilmedi. Tek kişilik hücrelere 30, 40 kişi doldurulduk. Aylardır bu ölüm hücrelerinde insan haysiyeti ile bağdaşmayan işkence altında tutuluyoruz, aç ve susuz bırakılıyor. Anayasa el kitabı bile verilmedi. 60 kişiye bir tek iddianame verildi. Burada bir çok arkadaşım, haklarında ne tür bir suçlama ileri sürüldüğünü bilmemektedir. Çünkü kendilerine iddianame verilmedi. Bu uygulamaları protesto için 43 gün açlık grevine girdim"

Mehmet Hayri, konuşmasını bitirdiğinde salonda açık bir huçkırık sesi duyuluyordu. Kemik yığını haline getirilen bu yiğit Kürdistan önderinin beklenmeyen kesin ve kararlı tavrı, mücadeleye inananların, saygı duyanların yüreğine su serpmişti. Adeta sevinç göz yaşı döküyorlardı. Yanı başımda oturan Ankara Barosundan bir avukat arkadaşımın önce dudakları titredi. Sonra bütün yüzünün derisi titrer gibi oldu. Gözlerinden boşanırcasına göz yaşı akmaya başladı. Manalı bir şekilde niçin ağladığını sorduğumda; "benim yerimde bu salonda bir İngiliz de olsa bu zulüm altında bu insanların ölümüne meydan okuyan yiğitçe mücadeleleri karşısında aynı şeyi yapardı" dedi.

Mehmet Hayri'nin bu kararlı tavrı, Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesinin zaferini, sömürgecilerin acı mağlubiyetini müjdeliyordu. Ancak bu telaş ve panik içinde Kürdistan'da haysiyetsizce zulüm ve katliamların yapılacağı, hele Mehmet Hayri ve diğer kararlı Parti önderlerinin daha fazla yaşamalarına tahammül edemeyecekleri de bilinen bir gerçektir.

Mehmet Hayri'nin görünüşü ve haykırışı, o gün sanki yaşamımı bir kılıç gibi ortadan ikiye bölmüştü. Yeniden doğuş, yeniden yaşamdı o gün. Anlamalı hoş duygulu bir yaşamdı. Mehmet Hayri'ye, Mazlum'a, Kemal PİR'e ve diğerlerine bakıyorum. Onlarla sarmaş dolaş olmak istiyorum. Onları doyasya öpmek, onlara bağırarak geliyordu içimden. Zor bir savaş, zor olduğu kadar yüce olan bir savaşın içindeydim. Ölümün hangi anda, hangi noktada geleceği belli değil. Bu savaşın içinde ölüm, korkutan, ürküten değil, yaşamın en güzeli. Bunun içindir ki,

ben o günden sonra sanki inatla hep o noktayı aradım, o anı bekledim.

Mehmet Hayri, tekrar iki asker kolunda yerine alınmıştı. Mahkeme heyeti dahil salondaki tüm sömürgeci görevliler, adeta oldukları yerde donmuşlardı. Her iki askeri savcı ellerini alınlarına dayamış, önlerine bakıyorlardı. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, asgari on dakika önündeki dosyayı amaçsız karıştırdı durdu. Üye Hakim Niyazi Erdoğan hayran hayran Mehmet Hayri'ye bakıp duruyordu. Sanki duruşmayı bırakıp kaçacak halleri vardı. Salondaki derin sessizlik Emrullah Kaya'nın konuşmasıyla bozuldu. Duruşmaya on dakika ara vereceğini bildirdi. Aradan sonra tutuklu hiç bir sanık çağılmadı. O gün saat öğleden sonra ikiye kadar tutuksuz sanıkların hüviyetleri tesbit edildi, saat ikide duruşma birgün sonra saat 8³⁰'a ertelendi.

Duruşma bir gün sonraya ertelenmiş, önde ben, avukat arkadaşlarla birlikte duruşma solununu terk ediyorduk. Ben kapıdan alınıp işkenceye götürüleceğimi hesaplıyordum. İtiraf edeyim, hiçte korkmuyordum. Duruşma salonunun ortasında işkenceci yüzbaşı, yolumu keserek, "Komutanıma söylerim seni bir daha bu salona sokmam" dedi. Ben, "bu salona girmem ne senin, ne de komutanının iznine tabidir. Bu yetkiyi bana yasalar tanımıştır. Bu yetkim devam ettiği müddetçe sen, istesen de istemesen de ben bu salona girerim" dedim ve yürüdüm, salondan dışarı çıktım. Büroya gidip çalıştım. Herkes, kesinlikle o gün göz altına alınacağımı düşünüyordu. Ancak ne gelen oldu ne de giden.

Ertesi gün, duruşmaya devam edildi. Bir kısım sanıklar, hüviyetlerini bildirirken, büyük çoğunluğu hüviyetlerini bildirmemede direndiler. Ancak o gün direnenler, salondan dışarı çıkarılmadılar. O günkü duruşma sonunda birgün önceki taleplerim konusunda askeri savcı, mütealasını bildirdi. Hürriyet ve Milliyet gazeteleri, bir gün öncesine yani talepte bulunduğum gün dahil, iftira kampanyasını sürdürüyordu. Devam edeceğini de bildiriyordu. Talepten sonraki ilk günkü nüshalarında ise, tefrikanın bittiğini bildiriyordu. Askeri savcı mütealasında gazetelerdeki tefrikalar bittiğinden bu konuda mahkemece bir karar alınmasına gerek olmadığını, diğer taleplerin reddi veya kabulünü mahkemenin takdirine bıraktıklarını bildirdiler.

Mahkeme, birgün önceki taleplerim hakkında şu kararı aldı:

"1- Hürriyet ve Milliyet Gazetelerinde bu dava ve sanıkları hakkında yayınlanan yazıların bitmiş olması nedeniyle mahkememizce

yayının yasaklanması konusunda bir karar iftuhazına mahal olmadığına.

- 2- Sanıklara ağır işkencelerin yapıldığı, işkencelere son verilerek işkence yapanlar hakkında soruşturma açılması mahkememizin yetkisi dışında olduğundan bu konudaki talebin reddi ile bilgi için sıkıyönetim komutanlığına yazı yazılmasına.
- 3- Mahkememizce savunma hakkına bir kısıtlama getirilmediğinden serbest savunma hakkının tanınması konusundaki talep hakkında bir karar verilmesine gerek olmadığına.
- 4- Avukatların askeri cezaevinde tutuklu müvekkilleri ile görüşüp görüşmedikleri, bir kısıtlamanın olup olmadığı sorulması için cezaevi müdürlüğüne müzakere yazılmasına. Bilgi için Sıkıyönetim Komutanlığına yazı yazılmasına.
- 5- Sanıkların konuşmayacak derecede hasta olmaları nedeniyle duruşmanın makul bir süre ertelenmesi hakkındaki talebin duruşmayı uzatacağından, bu hususta gerektiğinde mahkemece tedbir alınacağından talebin reddine. Hasta olan sanıklara gerekli tıbbi müdahalenin yapıp yapılmadığı, sanıklara günde kaç öğün yemek verildiğinin bir müzakere ile askeri cezaevi müdürlüğünden sorulmasına oy birliği ile karar verildi."

Hemen belirtmek gerekir ki bu kitapta, Diyarbakır yargılamalarının hukuki tartışmasına girmeyeceğim. Hiç kimse bu yargılamalarda asgari derecede bile ceza usul ve yasalarına uyulduğunu iddia edemez. Tezatlarla dolu, hukuki olmaktan öte mantiki gerekçesi olmayan bir iddia ile başlayan yargılama, bir bütün olarak planlı bir şekilde emirlerle yürütüldü.

Sanıkların hüviyet tesbitleri bitirildi. Hüviyetlerini bildirmeyen, direnen çoğunluğun hazırlık dosyalarındaki hüviyetleri okunarak yetinildi. Askeri Savcılar Basri Özgenç ve Cahit Aydoğan, sıra ile iddianameyi okumaya başladılar. İddianame kendileri tarafından yazılmadığı, gizli heyet tarafından hazırlandığı için okumakta acık bir zorluk çektikleri belli oluyordu. Okunması birkaç gün sürdü. İddianamenin okunması süresince sömürgecilerde bir durgunluk göze çarpıyordu. Anlaşılan hüviyet tespiti anındaki direnişler plan ve hesaplarını alt-üst etmişti. Yeni arayışlar içinde idiler. PKK tutuklu kadroları, bu süre içinde az da olsa bir nefes aldılar. Ben de bu süre içinde Mazlum, Mehmet Hayri, Kemal PİR ve burada isimlerini belirtmeyeceğim diğerleri ile bir kaç kez görüşüm. Bana da fazla bir müdahalede bulunmadılar.

Savunmalar konusunda tam bir mutabakata vardık. Gerek ben, gerekse Mehmet Hayri ve arkadaşları, bu görüşmelerden sonra az da olsa rahatlamıştık. İçerde avukatı olmayan arkadaşları da tespit etmiş vekaletlerini almıştım.

Bu esnada altından kalkamayacağımız talepler geldi. Reddedemedik. Halk bütün ümidini gereksiz olarak avukatlara bağlamıştı. Hergün büro, vatandaşla dolup taşıyordu. Özellikle görüş günü elinde benim ismim yazılı kağıtla vatandaş beni arıyordu. Diyarbakır Cezaevinde mevcut tutukluların dörtte üçünden fazlasının savunmasını bizim büro üstlenmişti. Savunmasını üstlendiğim bütün tutuklular görüş günü aileleri ile haber göndererek, kendileri ile görüşmemi istiyorlardı. Bu konudaki çabalarıma rağmen çok az sayıda tutuklu ile görüşebildiğimi belirteyim. Çünkü cezaevi yönetimi özellikle bana karşı ciddi bir tavır almıştı.

Bu arada PKK-Birecik ve Halfeti grup davaları da başladı. Halfeti grubu davası daha önce başlamıştı. Ben tam gün ana grup davasını takip ettiğim için Halfeti davasını büro arkadaşım Avukat Cimşit Bilek takip etmişti. Birecik davasının başlamasından iki gün önce bu davada sanık ve idamı istenen Ali EREK'in öldürüldüğünü duymuştum. Araştırmama rağmen kesin bir sonuç alamadım. Birecik davası başladı. Duruşma Hakimi, Diyarbakır Asliye Ceza hakimi idi. Üye hakim de Yüzbaşı Erdal Sevinç'ti.

Hüviyet tespitinden sonra yapılan sorgularda, çok sayıda sanık Partiyi ve Kürdistan bağımsızlık mücadelesini savundular. Mahkeme, bu dönemlerde ılımlı davranmaya çalıştı. Bu heyet, daha sonraki tarihlerde dağıtıldı. Üye Hakim Yüzbaşı Erdal Sevinç, görevden alınarak Sivas'a sürüldü.

Sorguların bitiminden sonra tutuklu müvekkillerimden bir kısmının hukuki durumlarını tek tek tahlil ederek tahliyelerini istedim. Ayrıca, "Ali EREK müvekkilimdir ve bu davada sanıktır. Duruşmaya da getirilmemiştir" deyince, duruşma hakimi: "Hüseyin Bey, haricen öğrendiğimize göre maalesef bu sanık ölmüştür" dedi. Ben, "muhterem yargıcım, mahkeme, davada sanık bir kişinin ölümü hakkında harici bilgi ile yetinemez. Bizim de haricen öğrendiğimize göre Ali EREK, cezaevinde boğazı bıçakla kesilerek öldürülmüştür. Bu itibarla müvekkilim Ali EREK'in ne zaman ve hangi nedenle öldüğünün sorulmasına, ayrıca otopsi raporu ile ölü kaydının dava dosyasına celbini arz ve talep ediyorum" dedim.

Mahkeme, tahliyesini talep ettiğim müvekkillerimden beş kişinin tahliyesine karar verdi. Ayrıca Ali EREK hakkındaki talebimi aynen kabul ederek, bu konuda sıkıyönetim komutanlığına müzakere yazılmasına karar verdi. Daha sonraki celsede sıkıyönetim komutanlığınca verilen cevabi yazıda, sanık Ali EREK'in ölümü hakkında askeri savcılıkça tahkikat açıldığı bildiriliyordu. Ancak ölü kaydı, dosyasına gönderilmişti.

Ali EREK'in askeri cezaevinde boğazı kesilerek öldürüldüğü yolundaki mahkeme beyanım, Diyarbakır kasabı Korgeneral Kemal Yamak'ı fena halde sinirlendirmiş. Bir yetkilinin sonradan bana anlattığına göre benim ciddi şekilde kontrol altında tutulmamı emretmiştir. Esasen Dörtüyl Güçlü Pasajı dördüncü kattaki büromuz, sivil polisler tarafından adeta ablukaya alınmıştı. Katlardaki berber, terzi dükkanları günün her saatinde nöbetleşe bekleyen polislerle dolu idi. Kaldığım otel, polislerin devamlı uğrağı haline geldi.

Bu arada, Elazığ'daki davaların önemli bir bölümünü de sürdürüyordum. Elazığ'daki duruşma saatlerini öğleden sonra saat 4³⁰ veya 5⁰⁰ e alınıyordu. Diyarbakır duruşmalarından fırsat buldukça Elazığ'a koşuyordum. Buna rağmen aksayanlar da oldu. İlk başta davaları başka avukat arkadaşlarıma devrine rıza göstermeyen müvekkillerim, Diyarbakır zulmü açığa çıkıp, yaygın şekilde duyulunca çok anlayış gösterdiler.

Mikrofonlarda Çınlayan Kürdistan

Geçmiş dönemlerde Kürdistan halk bütünlüğünü bölen sömürgeciler, Kürdistan halkını parça parça katliamlardan geçirdiler. Her katliam halktan yüzbinlerce yoksul ve masum insanın hayatına mal oldu. Sonra İstiklâl Mahkemeleri, idam sehpaları. . . Geride ne bir ses ne de bir miras kaldı. Acı ve zulmü sinesine çekmiş, bitkin, yaşam savaşı veren bir Kürdistan kaldı geriye. Katliamın sömürgeci zabitleri, çavuş onbaşıları, Kürdistan'da uzun süre saltanatını sürdürdüler. Halkın toprağını, evini ve arsasını gaspettiler, talanını sürdürdüler. Gaspettikleri halkın mallarını milyonlar karşılığı tekrar halka sattılar. Büyük kentlerde köşkler, apartmanlar diktiler, şirketler kurdular.

PKK ana grup sorgu aşaması Diyarbakır'ın kavurucu sıcakları ile beraber başladı. Hüviyet tesbiti dönemindeki direnişler sömürgecileri hazırlıksız yakalamıştı. Zulüm altındaki direniş onlar tarafından bek-

lenmiyordu. Bu bakımdan direnişlerden sonra kısa bir müddet durgunluk oldu. Anlaşılan uzman heyetlerce yeni yöntemler tesbit ediliyordu.

Nitekim sorgular daha ağır zulüm altında yeniden başladı. Bütün yollar kesiliyor, PKK'liler panzerler, askeri birliklerin refakatinde sıcak altında kızışmış zırhlı arabalara ot gibi basılıp getiriliyorlardı. Zırhlı arabalardan indirilirken çevrede avukat, sivil kim varsa kimi yüzükoyun yere yatırılıyor, kimi yüzü duvarlara yapıştırılıyordu. Amaç vahşet tablosunu gizlemektir. Tek sıralar haline getirilen PKK'liler önce tek tek arkadan kelepçeleniyor. Sonra her sıra baştan sonuna kadar yüz kiloluk tek zincirle bağlanıyor. Boyunlarında aynı bir zincir. Birgün önce sapaşağlam olan, birgün sonra ya bacağı kırık, ya kolu kırık veya gözleri görmeyecek derecede yüzü şiş ve parçalanmış durumda. Bilakisna herkesin üstü taze veya kurumuş kan lekeleri ile dolu.

Sömürgeciler açısından bu barbar yöntemler de fayda vermedi. Mikrofonlar "işgalci sömürgeciler, özgür Kürdistan, PKK!" sözleri ile çınlıyordu. Marksizm dersi veriliyordu. Marksizmin M harfini bilmeyenler, Marksizmi yargılıyorlardı. Mahkeme heyeti bir bütün olarak acizlik içinde, sömürgeci yönetim adeta kudurmuştu. Mahkeme heyetinin önünde eli sopalı, joplu işkenceciler tek tek tutukluların başına yığılıyor, ağır işkencelerle sürükleyip dışarı çıkarıyorlardı. Mahkeme salonunun içinde ve önünde seyirci ve dinleyici olarak alınan tutuklu yakınlarına ağır hakaretler yapılıyor, tartaklanıyorlardı. Mahkemede güçlü savunmalar halk tarafından günlük konuşma haline geldi. Sömürgeciler kuduz olmuş gibi halka saldırdı. Mahkeme önünde, askeri zindan kapısında, sokakta halk joplanmaya başlandı. Kararlı, ileri PKK kadrolarının yaşlı ana ve babaları, genç yakınları kucağındaki bebeklerle işkencelere alındılar. Batmanlı bir tutuklunun bekçi olan babası işkencede öldürüldü. İşkenceye alınanların yakınları tutuklu cezaevinden alınarak poliste çırılçıplak karşılıklı işkencelere tabi tutuldular.

Sorgunun hemen başında mahkemede bulunduğum talepte "iddianamede bu davanın sanıkları tarafından işlendiği iddia olunan ağır suçların Parti Merkez Komite üyeleri tarafından azmettirildiği ileri sürülmektedir. Bu itibarla gerek iddianamedeki ithamlara, gerekse sorgu devamında vaki olabilecek affi cürümlere cevap verebilmeleri için Merkez Komite üyeleri iddiasıyla yargılanan müvekkillerimin sorgusunun iddianamedeki sıraya bakılmaksızın tüm sorguların sonunda yapılmasını talep ediyorum" dedim. Amacım işkencelerde bitkin

duruma düşen Mazlum, Hayri ve Kemal'in bu süre zarfında belki toparlanabilecekleri, sorgu boyunca gelişecek olaylara cevap verme imkanı bulacakları, en önemlisi tek olan dava sorgu aşamasında Diyarbakır, Urfa, Mardin ve Siirt-Batman grupları olarak dörde ayrıldığından her grupla beraber olmaları, diğer arkadaşlarına cesaret ve moral vermelerine olanak yaratmaktı. Talebimin mahkemece kabulü halinde mahzurlarını da düşünmüştüm. Mahkemeye hergün gelip gitme, sıcak ve işkenceler nedeniyle, bu, başlı başına bir ölümdü. Ayrıca sömürgeci mahkeme bu durumu parti kadro ve sempatizanlarını kontrol ve baskı altında tutma gibi bir değerlendirmeye tabi tutarak, sonuçta verecekleri cezanın gerekçeleri arasında sayabilirdi. Mahkeme talebimi kabul etti. Mazlum ve Hayri bu duruma son derece sevinmişlerdi. Sonraki görüşmelerimizde bunu tekrar tekrar bana söylemişlerdi. Bu karardan sonra Mazlum ve Mehmet Hayri şehit düşünceye kadar bütün gruplarla hergün mahkemeye gelip gittiler.

Sorgu aşaması boyunca beynimi tırmalayan sömürgeci zulmünün acılarına rağmen, dimdik ayakta göğüsleri kabartan bir gurur tablosu çizildi. Ulus olarak, halk olarak gözlerimiz sevinç gözyaşı dolu olarak seyrettik. Sanki sömürgeci yönetim aniden bir balon gibi sönmüş, özgür bir Kürdistan geçmişin hesabını soruyordu. Salonda sanki Kürdistan devrimcileri yerine sömürgeciler yargılanıyor. Sanki Marksizm sömürgeciliği yargılıyordu. PKK mensuplarını barındırmak, yardım ve mücaharette bulunmak iddiasıyla tutuklu ve tek kelime Türkçe bilmeyen yaşlı sempatizan ve taraftarların tercüman aracılığı ile verdikleri ifadelerde "ben aslımı inkar edemem. Ben Kürdüm. Bunlar benim halkımın insanlarıdır. Haksızlığa karşı savaşıyorlar. Niçin yardım etmiyeyim?" şeklindeki billur gibi Kürtçe sözleri her gün salonu çınlatıyordu. Kürdistan'ın ulus ve ülke mefhumuna karşı çıkarak adeta kudurmuş gibi "nereden çıkarıyorsun bu hayali kelimeleri?" diye bağırarak duruşma hakimi Emrullah Kaya'ya sorgusu yapılan PKK'li "ay ve güneş nasıl varsa Kürdistan ve ulusu da öyle vardır" şeklinde karşılık veriyordu. Henüz onbeş yaşını bitirmemiş bir sempatizanın sorgusunda "PKK ideolojisini benimsiyorum" demesi üzerine "yaşın kaç, ne anlarsın ideolojiden, neymiş PKK ideolojisi?" diye çıkan Emrullah Kaya "Kürdistan'da sömürgecilere, işbirlikçi hainlere karşı kararlı mücadele vermektir" şeklinde cevap alıyordu ve daha da sinirlenen hakim "işbirlikçi hainler kim?" diye soruyordu ve aldığı cevap yine bir şamar gibiydi "Mehmet Celal Bucak ve yandaşları gibi". "Sömür-

geciler kim?" diye sorulunca, minyon tipli sempatzan arkadaşlarına bakındı, avukatlara doğru baktı, başını önüne eğdi, aniden mahkeme heyetine doğru dik dik baktı "siz!!!" dedi. Emrullah Kaya'nın nasıl kıpkırmızı kesildiğini hiç unutamam.

İtiraf edeyim bu gencecik sempatzan cesareti ve davranışları ile beni kendisine hayran bırakmıştı. Adeta ona karşı küçülmüştüm. Çok şanssız bir dönemin kuşağı idik. Geride bıraktığım kırk yıllık köleci ömrüm boyunca böyle asil bir cesareti kendimde görmemiş veya fırsatını bulamamıştım.

Halen sömürgeci zindanlarda zulüm altında esaret hayatı yaşayan halkımızın gözbebeği bu yiğit savaşçıların isimlerini belirtmek suretiyle direnişlerini burada yazmayı uygun görmüyorum. Esasen ciltlere sığmayacak bu direnişlere kitabımızın hacmi de müsait değildir. Bu kitapta birkaç önemli durum dışında kendi savunmalarına da yer vermeyeceğim.

Ancak yeryüzünde bir emsali daha bulunmayan, insan onur ve haysiyetinden nasibini alamamış faşist Türk yönetim zihniyeti mahsulü sadist işkenceler altında devrimci niteliklerini, önder kişiliklerini ispatlayan, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine kanları ile isimlerini yazan, Kürdistan halkının bağrında ebediyen kutsal birer değer olarak yaşayacak olan Kemal PİR, Mazlum DOĞAN ve Mehmet Hayri'nin sorgu savunmalarını elimdeki zabitlara ve sorgu sırasına bağlı kalarak burada yazmayı hayatımın yüce bir görevi kabul ediyorum. Kürdistan Özgürlük ve Bağımsızlık Mücadelesinin bu unutulmaz önderlerini savunmalarının, önemli bazı bölümleri, zindanda onlarla beraber faşist zulmü yaşayan biri olarak hemen belirteyim ki, zapta alınmamıştır. Duruşma hakimi Emrullah Kaya'nın emrindeki sistemle banda geçmesi engellenen bu bölümlerin tamamı not halinde tarafımdan tutulmuştu. Ancak bu notlar elime henüz geçmediği ve kısa sürede geçme olanağı olmadığı için buraya yazamıyorum. Üzüntü ve özürümü belirtmek isterim.

Institut kurde de Paris

KÜRDİSTAN BAĞIMSIZLIK VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ MAHKEME TUTANAKLARINDAN TARİHE MALEDİLMİŞTİR.

KEMAL PİR

Geçmiş dönemlerde masum Kürdistan halkı sömürgeci Türk devleti tarafından katledilirken Türkiyeli devrimciler bu vahşetin en canlı tanıkları idiler. İstiklal Mahkemelerinde yargılanıp idam edilen Kürdistanlılarla beraber aynı cezaevlerinde birlikte çile doldurdular.

Uzun yıllara rağmen Türkiyeli devrimciler, bu konuda tek cümle söz etmediler. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi gündeme gelince de "Kürtlere tarihsel bir haksızlık olmuş geçmiştir. Bu, artık bir devrim sorunudur. Kürtlerin kurtuluşu, Türkiye'deki emekçi sınıfın kurtuluşuna bağlıdır" şeklinde sosyal-şöven bir yaklaşımla inkar tezlerini ileri sürdüler. Bugün dahi Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini doğal bir müttefik olarak görmemektedirler. Kullanılması gereken bir potansiyel olarak değerlendirmektedirler.

Ezen Ulus devrimcilerinde bugün dahi hakim olan bu haksız ve hatalı anlayışı, dokuz sene önce aşır Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi içinde yer alan Kemal PİR'i, bu noktadan itibaren değerlendirmek gerekiyor. Kemal PİR, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine içten inanarak bağlanmışır. Bu inancının doğruluğunu, savunma ve zulüme karşı direnişleri ile ispatlamıştır. Faşist sömürgecilerin her türlü

şövence taktik ve yaklaşımlarına en sert bir şekilde tepki göstermiştir. Etini eriten zulme kemiklerini siper etmiş, Kürdistan Özgürlük ve Bağımsızlık Mücadelesi içinde hayatını mutlu bir son ile noktalamıştır. **Kemal PİR**, “Kürdistan Ulusal Bağımsızlık Mücadelesinde yer almam, benim için hem görev, hem de büyük bir şereftir” haykırışı ile adını Kürdistan halkının kalbine yazdırırken, ezen ulus devrimcilerine de önemli bir ders vermeyi başarmıştır.

Kemal PİR'in 26.5.1981 tarihli Sorgu Savunması

DURUŞMA HAKİMİ- Askeri savcılığın 30.4.1981 gün ve 1981/356-274 esas ve karar nolu ek iddianamesi ile yine askeri savcılığın 18.5 1981 tarih, 1981/358-276 esas ve karar nolu ek iddianameleri askeri savcı tarafından okundu.

(Askeri savcı tarafından ek iddianame okundu)

DURUŞMA HAKİMİ- Sanık sorgularına devam edildi.

Duruşma hakimi tarafından sanık Kemal PİR çağrıldı.

SANIK KEMAL PİR SORGUSUNDA

DURUŞMA HAKİMİ- Kemal, PKK örgütü üyesi olduğun ve bu örgüt adına faaliyet gösterdiğini, 4.8.1978 günü İsa Abacı'nın öldürülmesi olayına iştirak ettiğın, 12.8.1978 tarihinde polis memuru Ekrem Çölgın'in öldürülmesi olayına karıştığın, 15.8.1978 günü Mehmet Akyüz'ün öldürülmesine ve oğlunun yaralanması olayına iştirak ettiğın, 25.9.1978 günü Fehmi Kasaroğlu'nun öldürülmesi olayına iştirak ettiğın, ayrıca görevli polis memurlarına silahlı mükavemette bulunduğın ve ayrıca görevli polis memurlarını öldürmeye tam teşebbüs ettiğın iddia ediliyor.

Mikrofonu kendine göre ayarla (sanık mikrofonu ayarladı.)

SANIK- Bir de PKK Merkez-Komite üyesi olduğum iddia ediliyor iddianamede, ona da cevap vermem gerekiyor.

DURUŞMA HAKİMİ- Tabii. Örgüt üyesi demekle bunları kastediyoruz. Bir de yüksek sesle konuşursanız hem arkadaşlarınız duyar, hem de biraz yüksek sesle.

SANIK- Arkadaşlarımdan birinde iddianame var. Onu almak

istiyorum, ona bakarak bazı noktaların açığa çıkması açısından mümkün mü?

(Sanığa iddianame verildi)

Beni doğal PKK üyesi olarak kabul edebilirsiniz. Yani doğal olarak PKK üyesi olarak kabul edebilirsiniz. Ben, PKK'nin kuruluşuna katılmadım. O dönemde cezaevinde idim. Katılmak isterdim yalnız. Yani PKK adında bir örgütü kurmayı ve onun merkez-komitesinde de görev almayı kabul ederdim. Ancak çeşitli nedenlerle ben, böyle bir görevde ne bulundum, ne de böyle bir örgütün kurulmasına katıldım. Yalnız genel anlamda bu Hareketin ideolojik, politik görüşleri, aynı zamanda benim görüşlerimdir de. Benim bu siyasal akıma katılmam niye mümkün oldu, veyahut ben, böyle bir siyasal Harekete niye katıldım? Katılışım hangi yıllara rastlar, veyahut ben, böyle bir ideolojik siyasi akımın ortaya çıkmasında ideolojik olarak katkıları var mı? O noktanın da açığa çıkması, tarih önünde açığa çıkmasını istiyorum aynı zamanda ben. Yani şey açısından değil; zaten bu mahkemenin tarihsel bir mahkeme olduğuna inanıyorum ben. Yani basit bir dava olduğuna değil; yani herhangi bir hukuki şeyden ziyade, tarihsel önemi olduğuna da, yani buradaki mahkemenin tarihsel önemine de inanan bir insan oluyorum. İnsan olarak tarih önünde de gerçeklerin ortaya çıkmasını, yani şahsımla ilgili olarak gerçeklerin tarihe gerçek olarak geçmesini istiyorum.

Bu açıdan da benim bu Harekete katılım yıllarımı, neden katıldığımı izah etmek istiyorum.

Ben, yoksul bir aile çocuğu olarak dünyaya geldim ve 12 Mart döneminde Türkiye'de devrimciler öldürülüyordu, idam ediliyorlardı. Halk üzerinde gerçekten büyük bir baskı vardı. Ben de o yıllar öğrenci idim. 1972 yıllarında öğrenci idim. Ve ben bunların gerçek nedenlerini araştırmak istedim ve Türkiye'de de bir eşitsizliği görüyordum. Eşitsizlik vardı, işçi sınıfının baskı altına alındığı, sömürüldüğü, yani yoksul gecekondulu mahalleleriyle, burjuva mahalleleri arasında farklar açık, belirgin, yoksul köylünün durumu da açık, belirgin; ama bu ülkede refah sürenlerin durumu açık, belirgindi. Aynı zamanda dünya çapında ulusal kurtuluş hareketlerinin ve sosyalist hareketlerin de önemi vardı ve 1972 yıllarındaki devrimci gençlik hareketleri ve devrimci hareketler, beni dünyadaki olan olayları araştırmaya, incelemeye, tahlil etmeye, öğrenmeye götürdü.

Ben araştırır, incelerken ve tahlil etmeye çalışırken işleri gerçek,

çıplak olarak kavramaya çalıştım ve Marksizme yöneldim. Marksizmin tek doğru düşünce sistemi olduğunu, sosyalist sistemin ezilen sınıfları kurtaracağını, eşitsizliği ortadan kaldıracağını, dünyadaki eşitsizliğin kapitalist sistemden kaynaklandığına inandım, marksist oldum. Yani sosyalist oldum.

Dünyayı tanımak benim için bilmek, tanımak yetmiyordu. Dünyayı değiştirmek gerekiyordu. Değiştirmek için de mücadele etmek gerekiyordu. Ben, aynı zamanda sadece bilen bir insan değil, bilen, araştıran bir insandan ziyade, dünyayı değiştirmek için mücadeleye katılmanın da gerekliliğine inandım ve mücadeleye katılmak istedim.

DURUŞMA HAKİMİ- Kemal, nasıl bir değişiklik? Dünyayı değiştirmek dediniz!

SANIK- Dünyada hüküm süren eşitsizlik var. Bu eşitsizlik, kapitalizmden kaynaklanıyor. Kapitalizmin en üst aşaması emperyalizmden kaynaklanıyor. Bu emperyalizme karşı mücadele, emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele, sosyalizm için mücadele. Buna karar verdim.

DURUŞMA HAKİMİ- Değiştirmekle, sosyalizmin kapitalizmin yerine ikamesini mi kastediyorsunuz?

SANIK- Evet, sosyalizmin, kapitalizmi yoketmesini, yani sosyalizmin hakim olmasını bu doğrultuda.

Şimdi, ama değiştirmek basit bir olgu değil, yani normal olarak insanlara anlatmakla mümkün: İnsanları ikna etmekle mümkün, ama öyle ki, her sistem kendisini koruyacak örgütleri de yaratmış. Bizatihi mahkemelerin varlığı, ceza şeylerinin varlığı, işte silahlı güçlerin varlığı, polis güçlerinin, ordu güçlerinin varlığı; her sistemin kendisini koruma örgütleridir. Bu örgütler müsaade etmiyorlar; müsaade etmedikleri için, yani devlet örgütünün bizatihi varlığı sistemi koruyor. Devletin yıkılması gerekir. Düşüncem bu. Bir de sistemi ikame etmek istiyorsan o devletle mücadeleyi, –marksizmdede de böyledir zaten– hedef alıp o devleti ortadan kaldırmalısın. O devletin yıkıntıları üzerinde yeniden bir devlet inşa etmek zorundasın.

Şimdi ben, işte bu dönemde Türkiye'deki devletin, bu şekilde ortadan kaldırılmasına inandım. Çünkü Türkiye'de hüküm süren sistem, kapitalist sistemdir. Üstelik Türkiye'deki kapitalist sistem, emperyalizme bağlı bir sistem. Benim devrimci olmamdaki etkenlerden birisi de bu zaten. Türkiye'de, Amerikan emperyalizminin üsleri vardır. İncirlik'te, Adana'da, Sinop'ta, Ege'de NATO üsleri falan. Halbuki ben,

tam bağımsızlıktan yana olan bir insanım. Ve bu durum, ulusal onuruma dokunuyordu. Bunun da etkisi vardı. Üstelik ülkemizde çıkan yeraltı servetlerinin çoğu, ülkemizden götürülüyordu. Bize mamul madde satmaya çalışıyorlardı. Ara malları üretmiyorduk. Bizde montaj sanayii geliyordu. Bilim ve teknik geliştirilmiyordu, beyin göçü vardı. Ülkemizde yetişen beyinler, yabancı ülkelere götürülüyorlardı. Ülkemiz gelişmiyor, halkımız geri kalıyordu. Halkımız sefalet içinde idi. Ve emperyalizm ülkemizden bu tür şeyleri alıp alıp gittiği için halkımızın gelişmesi mümkün olmuyordu. Bu da benim devrimciliğe yönelmemde en büyük etkenlerden biridir. Yani yurtseverlikten devrimciliğe doğru bir gelişme vardı bizde.

Dolayısıyla Türkiye’de hüküm süren sistemin kapitalist sistem olduğu, emperyalizme bağımlı olduğu, bu sistemi ayakta tutan gücün devlet olduğu; devletin de Türkiye’de hakim olan burjuva sınıflarının devleti olduğudur. Çünkü her insanın düşüncesi istisnasız bir sınıfın damgasını taşır. Sistem, bir sınıfa aittir. Ve diğer sınıflar da onun peşi sıra giderler. Genel anlamda böyle bir şey durum budur. Bu burjuva sınıflarına düşman olmamı, burjuvaziyi ve onun sistemini de yıkmam gerekiyordu. Bu sistemi yıkabilmek için sisteme düşman olan hareketleri aradım. Türkiye’de devrimci, komünist hareketlerdi bunlar. Kürdistan’da da Ulusal Kurtuluş Hareketi idi. Türkiye’deki devrimci hareketler, o zaman 1974 yıllarında parçalanmışlardı. Cezaevlerinden çıkan unsurlar önderlik yapamıyorlardı. Parçalanma vardı. Birleşme eğilimlerini değil, parçalanma eğilimlerini temsil ediyorlardı; ama bu Hareket, toparlayıcılık vazifesi görüyordu. Yani devrimci çevrelerde toparlayıcı vazifesi gösteriyordu. 1972’lerde ortaya çıkan ve bugün PKK Hareketi olarak bilinen bu Hareket, bir örgüt değil, ideolojik siyasal bir akımdı. Bu Hareket, toparlayıcılık vazifesi görüyordu, toparlayıcıydı. Ve geleceğinde şey vardı, yani zafer şeyleri vardı, hala da var buna inanıyorum. Bu Hareketin geleceği parlak iktidar olacak. Böyle bir durum vardı. Bunun için ben, bu Harekete katıldım. Bu Harekete de böyle basit tartışmalarla katılmadım. Yani bir gençlik örgütü vardı, evet Ankara’da ADYÖD, Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Kültür Derneği. Bu derneğin ben de üyesi idim. Bu derneğe gidip geliyordum. Abdullah ÖCALAN’ı orada tanıdım zaten. O dernek vasıtası ile tanıdım; ama bu Hareketin ideolojik olarak şekillenmesinde ben bulunmadım. Benden önce zaten bu Hareket şekillenmişti. Ben bu Harekete

deminki saydığım nedenlerden dolayı katıldım. Devlete düşmandı bu Hareket. Ben de devlete düşmandım. Devleti yıkmak istiyorduk biz, burjuva sınıflarının devleti olduğu için yıkmak istiyorduk. Onun için bu Hareketi araştırdım. Baktım bu Hareket ne diyor, ne demiyor? Komünist mi, değil mi? Sosyalist mi? Basit bir milliyetçi Hareketse asla katılmazdım. Basit Kürt milliyetçi bir hareketi ise, katılmazdım. Milliyetçiliğe karşıyım çünkü ben. Milliyetçi değilim, milliyetçi düşüncenin hangi ulustan olursa karşısındaydım. İster bunlardan olsun, ister ne olursa olsun, Kürtler'den olsun katılmazdım ben böyle bir harekete. Katıldığım yıllar da 1974 yılları değil, 1974 yıllarında böyle bir Hareketi tanıdım, böyle bir Hareketin eğilimin temsilcilerini gördüm, konuştum, tartıştım; Türkiye'deki devrimci harekete katılmak istiyordum. Ama orada, toparlayıcılık olmadığı için katılmadım bu hareketlere ben. 1976 yıllarında ben, bu Harekete kesin olarak katılmaya karar verdim. Ama katıldığım zaman bu Hareket, iddianamede iddia edildiği gibi bir örgüt değildi. Bir ideolojik siyasal eğilimdi. Örgütlenmesi gerekiyordu.

DURUŞMA HAKİMİ- Nasıl tartışma yapıyordunuz?...

SANIK- Bu tartışmalar burada iddia edildiği gibi, Türkiye'de Kürtler'in sömürüldüğü biçiminde değil, zaten bu biçimde yanlış, burada geçtiği biçimiyle anlayışımıza da, Marksizme de ters, Kürdistan'da bir toplum vardır, biz Marksizmi toplumlara uygulamak istedik, benim düşünceme göre böyle, o arkadaşlar da öyle idi, tartıştığım insanlar. Tüm toplumları kurtarıyorsa Marksizm, Kürdistan toplumuna da uygulanabilir. Kürt toplumuna değil, Kürdistan toplumuna uygulanabilir. Ki ayrıca şu da vardı, dünya çapında ulusal kurtuluş hareketleri yükseliyor; Vietnam devriminin zaferi var, Kamboçya, Laos devrimlerinin zaferi var, gençlik anti-emperyalist mücadeleye yönelmiş Türkiye'de. Biz de o şeyin etkisindeyiz. Angola, Mozambik, Gine'de mücadeleler var. Ulusal kurtuluş hareketlerinin zaferi var. Filistin devrimi var, yakın etkileniyoruz ve bunlar bizi anti-emperyalist mücadelenin sorunlarını tartışmaya itiyor. O zaman Ortadoğu'da halklar mozayik gibi kaynaşmış; Kürtler, Türkler, Araplar, Farslar ve öyle ki, Ortadoğu, emperyalizmin, emperyalist sistemin en büyük yedek gücü. Buradan, Ortadoğu'dan emperyalizmi kovup, Avrupa'ya sıkışıp kalacak ve Avrupa'da onu da yenmek mümkün. Petrolü ile tüm insan gücü kaynaklarıyla burada, üstelik, Ortadoğu'nun siyasal haritası, emperyalizm tarafından çizilmiş. Emperyalizmin, işbirlikçi burjuvaları, feodaller ve komprador burjuvalar tarafından çizilmiş bir siyasal harita. Böyle bir siyasal

haritayı, anti-emperyalist olarak kabul etmem mümkün değil benim. Kabul edemem. Ben halkların öz iradeleriyle çizilmiş siyasal haritalardan yanayım. Ve zaten halkların mücadeleleri de bugün de gösterdiği gibi, yani dünya çapında görüldüğü gibi, kendi öz iradeleriyle kuruluyorlar. Yani, çizilmiş siyasal haritalar değişiyor dünya çapında. Afrika'da değişiyor. Güneydoğu Asya'da değişti. Asya'da değişti, Latin Amerika'da değişiyor, Afrika'da değişiyor. Ortadoğu'daki emperyalizme karşı mücadelenin genel sorunlarını tartışırken, Kürt toplumu da var. Ben üniversiteye geldiğim zaman Kürtler'in varlığından haberim bile yoktu. Üniversite yıllarında ben, baktım Kürtçe falan konuşuyorlar. "Evet biz Kürdüz" falan diyorlar, baktım bunlar Türkçe değil, Kürtçe konuşuyorlar. Bense, Türkiye'nin sorunlarını çözmekten yana mücadele etmek istiyorum. O zaman Türkiye'nin sorunlarını incelemem gerekir. Türkiye'yi bilmem tanımam gerekiyor. Türkiye'de hüküm süren ekonomik yapıyı, siyasal yapıyı tanımam gerekiyor. O zaman ben de Kürtleri ve Kürdistan'ı da tanımaya çalıştım. Baktım ki, bir toplum var. Böyle bir topluma kapitalizm biraz girmiş. Proleterleşme var, sınıflaşma var, o zaman ulustur böyle bir toplum. Böyledir dünya çapında; kapitalizm biraz girmişse ve sınıflaşma varsa, o toplumda farklı modern sınıflar anlamında burjuvalaşma varsa, modern sınıflar varsa, o toplum, böyle bir toplum ulustur o zaman. Tarihsel olarak Kürdistan'ın teşekkülü var. Kürdistan tarihini, Kürtler'in tarihini incelememiz gerekiyor, evet biraz da Kürtler'in tarihini bulabildiğimiz imkanlar ölçüsünde inceledik, inceledim, incelemeye çalıştım. Ve 1976 yıllarında ben, bu Harekete katıldım. Kesin olarak katılmaya karar verdim, önceden tanıyordum, 1974 yıllarından beri tartışıyorum; ama 1976 yıllarından itibaren bu Harekete katılmaya kesin karar verdim.

DURUŞMA HAKİMİ- İlk görevi nasıl aldınız, ne gibi faaliyetlerde bulundunuz?

SANIK- bu iddianameyi yazanlar, kendi mantık silsilelerini bile kuramamışlar. Kendi mantık silsileleri içinde bile çelişki halindedir.

DURUŞMA HAKİMİ- İddianameye cevap ver; fakat silsilesini falan karıştırma. Bu, elindeki iddianamedir. Biz seni nasıl dinliyoruz mahkeme heyeti olarak, sen de bazı şeylere riayet etmek mecburiyetindedin. Silsilesine bağ falan karıştırma. Siz beğenmediğiniz taraflarını cevaplar, izah edersiniz; ama "silsile kuramamış" falan diye değil.

SANIK- Ona cevap veriyorum zaten. "Başlangıçta kurucu duru-

munda olan bu sanıklar” ki benim de ismim var, örgütte kurucu duru-
munda diyor...

DURUŞMA HAKİMİ- Biz de seni dinliyoruz işte şu şekilde anlatın.

SANIK- Bu, örgüt değil yani kurucu da değiliz, ben de değilim...

DURUŞMA HAKİMİ- Siz izah ediyorsunuz, dinliyoruz; ama “kuramamışlar” bilmem ne meselesine girme.

SANIK- İddianame, “bu sanıklar, kendi fikirlerine henüz teşkilatlanmamış örgütün fikirleri doğrultusunda” diyor. Yani teşkilatlanmamış bir şey varsa örgütte yok zaten. Yani 1974 yıllarında örgüt yok, örgüt kurulmamış. Zaten bunun programı, tüzüğü, bir de iç çalışması, organizasyonu de gösterilemez yani.

Bir de Apo ve Apoculuk sorunu var. Bu Hareketin şeyi olduğum için onu da anlatacağım: Apo ve UKO. Bu Hareket ne Apocu terimini, ne de UKO (Ulusal Kurtuluş Ordusu) ne de iddia edildiği gibi bildirilerin altına Ulusal Kurtuluş Ordusu imzası atılmış. Ben hiç görmedim. Bildirileri okuyordum, geliyordu, yazılan bu bildirileri ben de bazen okuyordum. Ama Ulusal Kurtuluş Ordusu şeyinde bir bildiri görmedim. Böyle bir örgütte yok. Bu daha çok, bu Hareketi karalamak için uydurulmuştur. Çünkü geliştirdi bu Hareket, hemen geliyordu. Bir yere birisi gidiyordu, biraz propaganda yapıyordu, bir bakıyorduk bütün gençlik bizden yana olmuş, tüm köylülük bizden yana olmuş. O zaman bu Hareketi sevmeyenler, Hareketi karalamak, çamur atmak için böyle bir isim uydurdular. Apoculukta zaten bizi tek kişiye bağlı göstermek gibi bir şeydi. Halbuki biz bir insana falan bağlı değiliz. Abdullah yoksa, bu Hareket yoktur diye bir şey yoktur. Abdullah’ın kendisi de bu Hareketin bir insanıdır. Durum budur. Böyle bir şey de yok. Ayrıca, bu iddianamede öyle bir genel görünüm var ki, sanki biz halkı zorla bu Harekete sokmuşuz. Gönüllü idiler. Marksizmde de öyle bir şey yok zaten, devrimcilüğümüz de bunu gerektirir bizim. Biz kimseyi zorlamadık. Burada bazıları tanık diye çıkartılıp diyor ki, bana silah çekti falan veyahut şu oldu, bu oldu. Hayır. Böyle bir şey yok. Biz kimseden ne zorla para istedik, ne zorla şunu yap dedik, ne de zorla sen bu Hareketten olacaksın dedik. Zorla bir insanı bizimle beraber çalıştırmak mümkün değil; ama biz ikna ettik, ikna etmeye çalıştık. 3 saatte ikna ediyorsak 3 saatte, 300 saatte ikna edilmesi gerekiyorsa bir insanın 300 saat uğraştık. Yani insanlarla uğraşıyorduk. İnsanların bizimle beraber hareket etmesi için uğraşıyorduk, benim de uğraştığım bir alan.

DURUŞMA HAKİMİ- Kürdistanla neyi kastediyorsunuz?

SANIK- Bunu da izah edelim.

Şimdi bir ulusun sınırlarının oluşması, dil alanları ile mümkün. Dilin yayılma alanıyla mümkün. Normali budur dünya yüzünde. **Bilimsel olarakta** böyledir. Avrupa'da ulusal devletler oluşurken yayılmış olduğu dil alanları üzerinde oluşmuştur. Ama öyleki dünya çapında bugün durum emperyalizm var olduğu için eşitsizlik var, ulusal devletlerin sınırları da eşitsiz. Yani siyasal sınırlar eşitsiz bir şekilde çizilmiş. Ama doğal anlamda bir ülkenin sınırları yayılan dil alanlarıyla ölçülür. Dilin yayılmış olduğu alan o ulusun da sınırlarını, ülkenin sınırlarını teşkil eder. Ama siyasal sınır farklı olabilir. Eğer sömürgeci bir devletse devlet, siyasal sınırı çok daha büyük olabilir. Bir devlet, bir ulus güçsüzse bir başka ulusun burjuvazisi hakim sınıfları tarafından eziliyorsa, o şey yapabilir. Kaldı ki, Türkler de Kürtler'i ezmiyor, yani Kürdistan'a egemen olan güç Türk burjuvazisidir. Türk halkı değil, Türk halkının ve Türk emekçi sınıfının hiç bir çıkarı yoktur Kürdistan'dan. Sömürgeci statüsünde tutulmasında hiç bir çıkarımız yok, biz yoksulların hiç bir çıkarı yoktur. Hatta zararımız var, çünkü Kürdistan insanının emeği ve yeraltı servetleri Türkiye'ye geldiği zaman bizim sınıf düşmanlarımız çok güçleniyor, çok güçlendikleri için hatta buradan götürülen insanlar bizim fabrikalarda çalışıyoruz biz işçiler, bunlar yedek işçi ordusunu oluşturuyor, daha ucuza çalışıyorlar, bizi, patronlar işten atıyor Türkiye'de. Bizim hiç çıkarımız yok zararımız var. Durum budur. Onun için de ulusal kurtuluş, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi ile Türkiye Devrimci Hareketi arasında bağ var. Ben bu bağa da inandığım için, bu iki halkın kardeşliğine inandığım için ama hakim sınıflarsız, ikisinin de hakim sınıfı yok edilecek, ondan sonra bu iki halkın birleşmesi de mümkün özgürlük şartlarında. Hatta ben Ortadoğu'da daha büyük devletlerden yanayım. Ama eşit ve özgür temellerde daha büyük devletlerden yanayım. Burjuva sınıflarsız, hakim sınıflarsız, feodal kompradorlarsız büyük devletler.

DURUŞMA HAKİMİ- Ben size bir soru sordum. Kürdistan'la nereyi kastediyorsunuz dedim siz de "dille" dediniz. Kürdistan tarihini incelediğini söyledin, bu dil nerelerde konuşuluyor.

SANIK- Kürt dilinin yayılma alanı Kürdistan'ın kesin sınırıdır.

DURUŞMA HAKİMİ- Neresi burası?

SANIK: Burası Antep'i içine alır, Maraş'ı içine alır, Sivas'ın bir kısmını oradan Erzurum, Kars'ın bir kısmı ile Türkiye bölümü ile ilgili

şeyi böyledir. Bu dilin yayılma alanı burasıdır. Doğal olarak.

DURUŞMA HAKİMİ- Siz dilci olarak buraları gezdiniz, dil alanında inceleme yaptınız, dilin yapısı hakkında?

SANIK- Şimdi öyle bir durum var ki, bir dil resmi dil varsa olmazsa gelişmesi mümkün değil. Dilin gelişmesi mümkün değil resmi alfabetiz.

DURUŞMA HAKİMİ- Dil hususunda hiç inceleme yaptınız mı siz?

SANIK- Çok az, kendim bir dilci olmadığım için ben bir devrimci olduğum için...

DURUŞMA HAKİMİ: Çok az bir inceleme yaptığınıza göre, bu dil hususunda, dilin yayılma alanı ile ülkenin yayılma alanı hakkında nasıl bağlantı kurabiliyorsunuz?

SANIK- Şimdi bu bilimsel olarak böyledir. Bir dilin...

DURUŞMA HAKİMİ- Hayır, bilimsel olarak araştırma yaptım diyorsunuz, ondan sonra dile göre ülke sınırını çiziyorsunuz.

SANIK- Bu dili araştırma yapmana gerek yok. Dilin gramer yapısını, sentaksı, şusunu busunu incelememize gerek yok. Sadece ve sadece ülkeler dilin yayılma alanına göre tespit edilir. Budur benim bilimsel olarak kastettiğim. Ulusal devletler Avrupa'da oluşurken, Fransız ulusu Fransız dilinin yayıldığı alanlar üzerinde oluşturulmuştur. Bir şeyi, Almanlarla Aulses-Lorendir. Yani Aulses-Loren üzerinde bir anlaşmazlıklar vardır. İtalya dilinin yayıldığı alanlar üzerinde İtalyan ulusu teşekkül etmiştir. Norveç, İsveç, Hollanda Flaman dilinin üzerine...

DURUŞMA HAKİMİ- İsviçre'de kaç dil konuşulur?

SANIK- 3 dil. O, demokrasinin hüküm sürdüğü Avrupa'da mümkün. İsviçre gibi; ama bugün değil. Demokrasi Avrupa'da hüküm sürerken. Avrupa'da bugün demokrasi hüküm sürmüyor; oligarşiler egemen Avrupa'da. Siyasi gericilik var. Dolayısıyla bugün mümkün değil o. Sosyalizm şartları altında mümkün yalnız. Kapitalizm şartları altında o tür örneklerin ortaya çıkması mümkün değil.

DURUŞMA HAKİMİ- Evet, gelelim 1978 ve sonraki döneme?

SANIK- Evet, şimdi bundan sonra genel olarak kendimle ilgili şeyleri şey anlatacağım...

DURUŞMA HAKİMİ- Hayır, 1979'da Urfa Cezaevinden firar ettiniz.

SANIK- Yeni bir davam daha var. Bir başka davam daha var. 29 Mayıs'ta yeniden inceleme tarihidir. Bu sıkıyönetim savcılığındadır. 1979'da bu yakalanmam arasındaki dönemi o mahkemede izah etmek istiyorum.

DURUŞMA HAKİMİ- 1979 ile bu yakalanma arasındaki... Neden burada izah etmek istemiyorsunuz?

SANIK- Şimdi oradan bana iddianame gelecek. O ayrı bir dava konusu olduğu için, eğer bununla birleştirilirse burada da iddia edeceğim, yani burada da söyleyeceğim. Onu çıkacağım mahkemede belirteceğim.

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi muhtemelen açılacak dava bu davayla birleştirilir muhtemelen. Kısaca bize izah edin; 1979'dan yakalanma tarihine kadar.

SANIK- Ama şeyi bitirmedim, yani şu iddianamedekileri bitirmedim; ama kısaca söyleyeyim yurt dışında idim.

DURUŞMA HAKİMİ- Nerede idiniz?

SANIK- Suriye'de idim.

DURUŞMA HAKİMİ- Suriye'nin hangi şehrinde idiniz?

SANIK- Halep, Şam.

DURUŞMA HAKİMİ- Kimlerle irtibat halinde idiniz?

SANIK- Yakalanmadıkları için söylemeyeceğim.

DURUŞMA HAKİMİ- Filistin kampında mı idiniz?

SANIK- Hayır.

DURUŞMA HAKİMİ- E, Suriye/Halep, Şam'da ne yaptınız ya?

SANIK- Sahte kimlikle dolaşım. Kendimi sakladım.

DURUŞMA HAKİMİ- Neden gitme ihtiyacını, Suriye'ye geçme ihtiyacını hissettiniz?

SANIK- Benim o şeyde anlatmam daha iyi olacak.

DURUŞMA HAKİMİ- Kısaca istiyoruz.

SANIK- Gerek yok. Yani o konuda iddia gelmediği için burada yeri yok... Buradakileri bitirsem daha iyi olacak.

DURUŞMA HAKİMİ- Burada neye cevap vereceksiniz?

SANIK- Burada cinayetler var üzerimde bir, bir de örgütün bölge komitelerinde yer aldığım iddiaları var. Yani PKK'nin bölge komitelerinde yer aldığım iddiaları var. Urfa bölge komitesinde yer aldığım, Diyarbakır bölge komitesinde yer aldığım iddiaları var. Ben onlara cevap vereceğim yani kısaca. Bir de Parti Merkez-Komitesi üyesi olduğum iddiası var ona cevap vereceğim.

DURUŞMA HAKİMİ- Kısaca cevap verin. Genel olarak anlattınız, onun için kısaca cevap verin diyorum.

SANIK- Şimdi bu iddianamede bir bölüm var, diyor ki, "5 Nisan 1979 tarihinde bölge komitelerinin oluşturulması karar altına alındı..." Sahifesini iyi hatırlamıyorum, 60 olabilir. Ben aynı dönemde cezaevindeydim ve benim Diyarbakır bölge komitesinde faaliyet yürüttüğüm yazılmış.

DURUŞMA HAKİMİ- Kemal bir dakika, 8.11.1978 tarihinde Pazarcık'ta yakalandınız. Aynı gün mü tutuklandınız?

SANIK- Hayır, 17'sinde Urfa'da tutuklandım. Pazarcık'ta yakalandım, Urfa'da tutuklandım.

DURUŞMA HAKİMİ- Davanız hangi mahkemede görüldü?

SANIK- Davam Adana sıkıyönetim komutanlığına gitti, ondan sonra buraya gelmiş, şimdi burada, yani geldim burada karşılaşım işte.

DURUŞMA HAKİMİ- Siz Urfa Cezaevinde kaldınız?

SANIK- Adana Sıkıyönetim Cezaevinde kaldım. Haziran'ın 15'ine kadar Adana Sıkıyönetim Cezaevinde yattım.

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi, 17.11.1978 tarihinde hangi tarihe kadar Adana Cezaevinde yattınız?

SANIK- 16 Ocak'a kadar Urfa'da yattım, 1979-16 Ocak'ına kadar, ondan Temmuz'un 15'ne kadar Adana cezaevinde yattım, 15'inden firar ettiğim tarihe kadar da Urfa'da yattım. Dolayısıyla benim şey olmadığım açık, yani bu şeyde yer almadığım açık. Yani kabul edemem tarihsel olarak kabul etmem mümkün değil. Aynı şekilde Urfa bölge komitesinde yer aldığım gösteriliyor. Yine aynı dönemde tutukluydum. Yani bölge komitelerinin oluşturulması PKK kurulduğu dönemlerde olabilir. Bir örgüt varsa, kendine uygun komiteleşmeler yapar. Kaldı ki, ben PKK'nin örgütlerinden herhangi birinde görev almayı istiyorum, isterdim, ama çeşitli nedenlerle ben görev alamadım. Alırdım da ama alamadım. Böyle bir şey istemek başka yapmak başka. Biz bulunamadık. Böylece benim ne Urfa ne de Diyarbakır bölge komitesinde yer almam mümkün değil. Tarihsel açıdan bunu belirtmeyi gerekli buluyorum. Çünkü kendi şeyim var. Bizim ismimiz, kişiliğimiz kamuoyunda şurada burada şöyledir, böyledir. Filan diye geçiyor ama tarihe gerçek olarak geçsin herşey. Bu açıdan söylüyorum. Yoksa ben bir komitede görev almışım bunun cezasından değil. Kaldı ki ben bana verilecek cezanın da benim için pek önemli olmadığı kanaatindeyim.

Verilecek cezanın siyasi olduğunu bildiğim için, benim için şeref olacaktır. Aynı zamanda. Bir de şimdi bu şeyleri ben kısaca bu cinayetlerle ilgili şeyi geçireyim. Daha önceden bazı şeyleri biliyorum.

DURUŞMA HAKİMİ- Ben size söyleyeyim: 4.8.1978 günü İsa Abacı'nın öldürülmesi olayı.

SANIK- Şimdi, bu adamın, benim bununla o tutuklanmamda karşılaştım. Yani böyle bir şeyle sorgulamamda karşılaştım böyle bir şeyle Urfa'da. Bir adam getirdiler. Bu adam yanılmıyorsam ya dayısıdır ya amcası idi bu vurulan adamın. Adama beni teşhis ettirdiler. Teşhiste adam tanımıyorum dedi. Yani bu değil dedi, tanımıyorum dedi. Ondan sonra bunu zabıta bile geçirilmemişti. Ben bundan tutuklandığımı bilmiyordum. Tutuklanmamıştım çünkü. Buna ait bir tutuklanma kağıdı gelmemişi bana. Bilmiyorum, dolayısıyla alakam yok. Yani bu olayla alakam yok benim.

Ayrıca vuranın tek kişi olduğunu söylüyordu o adam, amcası veya dayısı. Bize hem savcılıkta teşhis şeyine geldi, hemde polis sorgusuna geldi. Bu adam tek kişi vurdu diyordu. İki kişiydik biz, ikimizi de gösteriyordu polisler, insanların içerisine koyup. Değil diyordu yani adam. Ben de değilim zaten. Bu olayla alakam yok benim.

DURUŞMA HAKİMİ- Görevli polis memurlarına silahla mukavemet ettiğiniz, polis otosunu taradığınız, polisleri öldürmeğe tam teşebbüste bulunduğunuz iddiası var.

SANIK- Böyle bir iddia asılsız. Yani benim hakkımda, böyle bir şeyle de alakam yok. Çünkü o şeyin başında, bu iddianamade şöyle bir şey var: "Sanıklardan Kemal PİR, ... in 78 yılı içerisinde Hilvan bölgesinde örgütün hücre çalışmasını yürüttükleri...." Şimdi bir örgüt yoktu zaten. Hücre çalışması yürütmemizde mümkün değildi. Kast edilen örgüt PKK ise PKK kurulmamış o zaman.

Kast edilen örgüt çete ise, çete ile alakamız yok Çeteninde hücre çalışması olmaz. Çete çetedir. Üç kişi, beş kişi biraraya gelir, bir çete oluşturur. Kendi bağımsız bir şeydir bu. Dolayısıyla bizim hareketimizin Çetecilikle alakası yok. Yani, benim ideolojik, politik hedefler ve ideolojimiz açısından böyle bir şeyle alakamız olamaz. Yani çeteyle alakası olamaz.

DURUŞMA HAKİMİ- Cezaevinde seminer yapıyor muydunuz?

SANIK- Yapıyordum.

DURUŞMA HAKİMİ- Siz mi yapıyordunuz?

SANIK- Evet, genellikle ben epeyce konuşuyordum.

DURUŞMA HAKİMİ- PKK Örgütünün, politik, ideolojik ve siyasi mücadele yöntemi nedir?

SANIK- Biz ideolojik olarak (aynı zamanda PKK'nin hedefleri oluyor bu) Kürdistan'da gericiliğin, yoksulluğun, sefaletin temel nedeninin sömürgeci ekonomik yapı olduğunu, sömürgeci ekonomik yapı üzerinde siyasal sömürgeciliğin oluşturduğu; bu şeyde her türlü yozluğu, lumpenleşmeyi, geriliği temsil ettiği, kültürsüzlüğü, kişiliksizliği geliştirdiği; tüm bunları ortadan kaldırmak için sömürgeci ekonomik yapının ve sömürgeci sistemin ortadan kaldırılması gerektiğini savunuyoruz. Sömürgeciliği temsil edenleri de söyleyeyim: Türkiye'deki burjuva hakim sınıflar. Yani Türk halkı değil, Türkler değil Türk hakim sınıfları Kürdistan'da sömürgeciliği uyguluyorlar.

Ama bunlar bu sömürgeciliği uygularken Kürdistan'da kendilerine işbirlikçi buldular. Kendilerine işbirlikçi bulmadan bu işi yürütemezlerdi. Kürdistan'daki hakim sınıflarda bunlarla işbirliği yaptı. Tüm feodaller milletvekili olması bunu açıkça gösterir. Tüm toprak ağaları milletvekili: duyduğum kadarıyla "Kepoğlu" Diyarbakırlı, işte Mehmet Celal Bucak Urfa'da milletvekili. Her zaman seçilebilir. Sömürgecilerin bunlarla işbirliği yaptığı, bu devrimin dıştaki hedefi sömürgeciler, içteki hedefin de feodal, komprador siyasi düzen olduğu, bu siyasal düzeni yıkmadan toplumu ilerletmenin mümkün olmadığı görüşündeyim. Doğrusu da budur: hâlâ da bu görüşteyim zaten. Bunu yıkabilmek için, hemen ayaklanmaya başvurmak gerektiğini, işte biz ilk önce Kürt olsun, Türk olsun, kimi bulursa vuracaklar, devletin onlar üzerine baskısını çekecek ve bilinçlendirilmiş halk isyan edip devleti yıkacak gibi bir düşünceyi kabul etmiyoruz. Hayır, böyle bir düşünce-miz yok bizim. Biz halk üzerinde devlet terörünün esmesinden yana değiliz. Yani baskısız dönem ne kadarsa ona uygun davranırız. Baskısız bir dönemi baskılı bir döneme daima yeğleriz. Düşünce sisteminde de bugün böyledir. Bence baskılı bir dönemi faşistler istiyor. Ben aynı şeyi istemem. Yani, devlet gelsin, üslerine baskıda bulunsun, halk da buna karşı ayaklansın... böyle bir düşünce sistemimiz yok. Marksizmde de böyle bir şey yok zaten. Kürdistan'daki devrim Ulusal Kurtuluş Devrimi olduğu için sömürgeci siyasal ve ekonomik yapıyı hedeflediği için, biz uzun süreli bir halk savaşını hedef almışız.

DURUŞMA HAKİMİ- Nasıl olacak bu halk savaşı?

SANIK- Anlatacağım... Uzun süreli halk savaşı; genel ideolojimi-

zin stratejik hedefi bu. Bunun PKK'nin hedefi olması gerekir. Çünkü bu ideolojik ve politik yapının örgütlenmesidir PKK. Vücut bulmuş bu ideolojik yapı ve siyasal yapı PKK'de.

Bu hedef ama, bunu örgütlemek başka. PKK'nin askeri kanadı vardı. Burada bazen çıkıyor askeri kanat diye. Zaten iddianamede de iddia ediliyor. Bunlar PKK'nin stratejik hedefine uygun örgütlenmeler değil. Çünkü benim ideolojik yapımda da bu yok. Ona uygun örgütlenmeler değil. Onlar daha çok, bir hareketin ve halkın... kendisini koruma hareketleridir. Yani Kürdistan'da feodaller var hakim sınıflar halkı eziyorlar. Çelişkileri var. Halkla feodaller arasındaki çelişkiyi biz yaratmadık. Biz kıskırtmıyoruzda. Bizden önce vardı. Halkla feodaller arasındaki çatışmalar var. Bunlar halkın kendini koruma hareketleridir. PKK'de halka destek oluyor feodallere karşı, sınıf hareketi olduğu için. PKK bir ulusal kurtuluş hareketi, aynı zamanda bir sınıf hareketidir de... Halka destek oluyor ve hem halkı, hem de kendisini koruma hareketleri olabilir olsa olsa. Bunların oluşturulma döneminde ben olmadığım için, (var ama böyle şeyler) hangi hedefleri ne için örgütlenmişler ben bilmiyorum. Örgütlenmişler mi; onu da bilmiyorum ayrıca. Ama benim dediğim stratejik hedefler doğrultusunda örgütlenme yani uzun dönem halk savaşı doğrultusunda örgütlenmekse daha farklı şeydir..

Bu bağımsız bir orduyu hedefler, bağımsız bir silahlı gücü. Profesyonel bir ordu, profesyonel silahlı bir örgütlenmeyi hedefler bu. Bu, parti önderliğinde olacak. Daha farklı bir örgüt yapısını gerektiriyor. PKK bunu yapmadı yani. Hiç bir zaman PKK böyle bir örgütlenmeyi yapamamış. Eğer böyle bir örgütlenmeyi yapsaydı, burada bulunan insan sayısı biraz daha az olurdu ve çok daha gür sesler işitemiz mümkündü. Böyledir yani. Bunu yapmamış PKK, ya uygun şartları bulup yapamamışlar, ya imkanları yokmuş yapamamışlar; ama böyle bir örgütlenmeyi yapamamışlar. Yapılmamış. Neden yapılmamış? Ama amaçları bunu yapmaktır. Yapabilirler bundan sonra. On sene sonra, Yirmi sene sonra. Yani şey önemli değil. Bu ideoloji elli sene sonra da zafere ulaşsa zafere ulaştı demektir. İbrahim, Ahmetin, Hasan'ın Hüseyin'in de bu ideolojinin zaferi ile bulunması önemli değil. Ahmet olmaz da Mehmet olur. Bu uzun süreli halk savaşını amaçlıyor.

Bir de aslında burda iddia edildiği gibi şey var. PKK, tahmin ettiğim kadarıyla bir de silahlı bir çizgiyi tartışmamış; askeri çizgi üzerinde çalışma yapmamış. Eğer yapsaydı, bu askeri çizgisini oluşturmuş

olsaydı deminki örgütlemeyi yapardı. Demek ki bu zaman alacak. Zaman alacak bir iş olduğu için beş sene sonra, iki sene sonraya on sene sonraya da ertelenebilir. Yani erteleme değil de şartlar o zaman oluşur o zaman yaparlar.

DURUŞMA HAKİMİ: Halk ordusu nasıl teşkil edilecek; bu mücadele şekli nasıl olacak? Kısaca cevap ver.

SANIK: Dedim ya, profesyonel bir gerilla hareketi gerekiyor. Bu da gönül rızasıyla emperyalizme, sömürgecilğe, Kürdistan'daki yerel gericiliğe karşı silahla döğüşmeyi kendine hedef edinmiş; ama tüm ailesiyle ve düzenle bağlarını kesmiş insanlardan müteşekkil, profesyonel askerlerden oluşan bir şey bu tip insanlardan oluşturulacak ve örgütlendirilecek gerilla birlikleri vasıtasıyla çeşitli aşamalardan geçen bir şeyle bu ordu oluşturulacak. Ordu oluşturma dönemi yirmi seneyi de alabilir. Yani uzun süreli bir halk savaşı. Bunun dünyada örnekleri var. Onların izlemiş oldukları yöntemin, ama buraya özgü şartları da dikkate alarak gerçekleşir.

DURUŞMA HAKİMİ- Kafanda tahayyül ettiğin devlet dünyada var mı, bütün eşitliklerin olduğu bir devlet var mı?

SANIK- Var tabii... Bugün mümkün değil. Komünizm dünya çapında gerçekleşmemiş hiç bir yerde. Komünizm yok. Bugün komünizmin ilk aşaması var; sosyalizm...

DURUŞMA HAKİMİ- Neresi buralar?

SANIK- Sovyetler Birliği açık örneği. Vietnam, Angola, sosyalist ülkeler.

DURUŞMA HAKİMİ- Yani böyle bir devlet düzeni mi istiyorsunuz; tahayyül ediyorsunuz veya özlüyorsunuz?

SANIK- Evet, ben öyle. Ama böyle bir de şey var; orada marksist temele dayalı, Marksizm-Leninizm bir ideoloji, kurulan siyasi iktidar halk iktidarı olarak hüküm sürecek. Durum o.

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi komünist Rusya'da cezaevleri, mahkemeler var mı yok mu?

SANIK- Var.

DURUŞMA HAKİMİ- Neden kuruyorlar?

SANIK- Sınıf farklılıkları ortadan kalkmamış Sovyetler Birliği'nde. Sovyetler Birliği'nde de bugün sınıflar ve sınıf mücadelesi var. Vietnam'da da sınıf farklılıkları ortadan kalkmamış. Orada proletarya diktatörlükleri var. Amerika'da da diktatörlüktür. Farkı, Amerikada bir avuç burjuva sınıfın diktatörlüğü, oralarda ise halkın çoğunluğunun

diktatörlüğüdür. Fakat bu, benim düşünce sistemimde kurulacak siyasal iktidarda, Türkiye'de olsun Kürdistan'da olsun veya bir arap ülkesinde olsun; demokrasiyi kuracağız ama demokrasinin bir sınıf karakteri vardır. Hangi demokrasi? Proletarya demokrasisini kurarsan bunun adı proleterya diktatörlüğüdür, burjuva demokrasisini kurarsan adı burjuva diktatörlüğüdür. Yani siyasal şeyleri proletarya diktatörlüğüdür.

DURUŞMA HAKİMİ- Sanığa ait, klasör 12 deki dosya 6 da bulunan hazırlık ifadeleri okundu.

Daha önce bu olaylar sebebiyle savcılık ve sorgu hakimliğince ifadeleriniz alınmış. Özet olarak kısaca okuyorum. "Hiç bir öldürme olayıyla ilgilim yok. 15.8.1978 tarihinde cezaevi firarisi olduğum için, Ankara'da saklanıyordum. Mehmet Akyüz'ün öldürülmesiyle ilgilim yok. Arkadaşım baskı nedeniyle benim adıma vermiş olayla ilgilim yok" demişsiniz.

Ayrıca sorgu hakimliğinde alınan ifadenizde "Olay tarihinde Ankara'da idim. Polis öldürülmesine karışmadım" diyorsunuz.

SANIK- Evet, ben o dönemlerde Ankara'da idim.

DURUŞMA HAKİMİ- Kürdistan tarihini incelediniz mi?

SANIK-Biraz, imkanlarım ölçüsünde.

DURUŞMA HAKİMİ- İncelediğiniz kadıyla nereden gelmiş?

SANIK- Şimdi Ortadoğu halkların mozayigi, Elamlar, Asurlular, Sümerler, Akadlar; bütün bunlar Mezopotamya'da yaşıyor. Mezopotamya aynı zamanda uygarlığın da kaynağı, uygarlığın merkezi. Dicle ve Fırat nehirlerinin bulunduğu yer ilk sınıflaşmanın olduğu, bilim, sanat ve bilim ürünlerinin ortaya çıktığı alan Mezopotamya'dır. Kürtler ise burada yaşamıyor; yani bu konuda bilimsel bir sürü iddialar var. Bazıları yerli toplumdur der.

DURUŞMA HAKİMİ- Kim diyor bunu, hangi eserler diyor?

SANIK- Hatırlamıyorum bugün kitapların isimlerini ama dünya çapında farklı görüşler var bu konuda, yani net olarak ortaya çıkmış değil ve bugün bunun bilimselini bulmak bana ait olan bir şey değil. Yani ben tarihçi değilim.

DURUŞMA HAKİMİ- İncelediğiniz kadıyla soruyorum.

SANIK- Benim edindiğim bilgi ve doğru olarak gördüğüm görüş Kürtlerin Kuzey Avrupa'dan M.Ö. 2000 yıllarında göç edip gelen, Dinyeper, Dinyester nehirleri arasından geçip Kafkaslardan buraya indikleri noktasındadır. Bunun dayandırdığım temelde Kürtlerin aryan

soyundan olması, dilinin Hint-Avrupa dil grubundan olmasıdır. Kürtlerden sonra buraya başka bir toplumun gelmemesinden dolayıdır bu üç neden bu görüşümü doğrular diyorum ben, ama bunun bilimselini tam gerçeğini, tarihçilerin işidir, bense devrimciyim, devrim teorisiyle uğraşıyorum, tarih bilgisiyle değil. Bu tarihçilerin işidir.

DURUŞMA HAKİMİ- Başka görüşler bu hususta?

SANIK- Yerin burası olduğunu, hiç bir yerden gelmediği noktasında bir şey var.

DURUŞMA HAKİMİ- Başka?

SANIK- Hatırlamayacağım yani, bu konuda fazla şeye gerek yok, yani bilimsel gerçeklerini aramamıza neden yoktur.

DURUŞMA HAKİMİ- Sizin kanaatinize göre kuzey Avrupa'dan geldiği yönünde mi kanaatiniz hakim?

SANIK- Evet. Bunu fazla bir şeyini aramamıza, derinlemesine incelememize gerek yok. Neden gerek yoktur? Çünkü bu toplum bugün vardır. Bugün var olan yapısını incelemekle karşı karşıyaydım ben devrimci olarak. Bunu ekonomik, politik gerçeğini aramak zorundaydım ve bunu aradım. Yani geçmişi fazla önemli değil. Geçmişinde belki yüzlerce toplumla kaynaştı, yüzlerce toplumdaki kültürel olarak birşeyler verdi, birşeyler aldı. Eski, geldiği gibi değildir. Mesela Türkler de Orta Asya'dan gelmiştir, evet biz de Orta Asya'da geldik, ama Anadolu'da çok farklı bir özellik kazandık. Bu da bir gerçek.

DURUŞMA HAKİMİ- Sanığa ait nüfus kaydı okundu.

SANIK- Doğrudur, bana aittir.

DURUŞMA HAKİMİ- Sanık ifadesine karşı askeri savcının bir diyeceği varmı?

Yok.

Yerinize geçin.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ:

Duruşmanın uzaması sebebiyle duruşmaya 20 dakika ara verilmesine oybirliğiyle karar verilip açıklandı. 26.5.1981

BAŞKAN
HAKİM ÜYE

DURUŞMA HAKİMİ
STENOĞRAF

MAZLUM DOĞAN

Mazlum'u dinlemek, onu tanımaya, ona hayran olmaya yeterliydi. Ancak onun kişiliğinde somutlaştırdığı üstün vasıfları yazmak, anlatmak sorumluluk isteyen zor bir görevdir. Şahsen Mazlum'u anlatamamanın ezikliğini duyuyorum.

Bir politikacı için, hele bir önder için çok genç sayılabilecek yaşına rağmen, bir insan ömrünü aşabilecek yılların tecrübesine sahipmiş izlenimini veren, ilk bakışta insana güven veren kişiliği, delici bir zekâ, üreten, ürettiklerinin doğruluğunu en zor koşullarda karar ve davranışları ile kanıtlayan güçlü bir önder, erişilmesi zor, yüce bir insan.

O, faşist Türk sömürgeciliğinin Kürdistan'da neler yapmak istediğini, planlarını önceden kavrayabilmiş, insan soyunun kabul edemeyeceği sınırsız bir zulüm altında, zincire vurulmuş haliyle en küçük fırsatları büyük bir ustalıklarla değerlendirmeyi başardığı gibi, soğukkanlılıkla sömürgeci planlarını boşa çıkarmaya, karşı önlem geliştirmeye güçlü bir çaba harcadı. Bir kemik yığını heline geldiği dönemlerde dahi her düşünce ve davranışı büyük bir inançla bağlandığı Partiye ve Kürdistan halkına bir mesaj niteliğindedir.

Esaret hayatının hemen başında “Direnmek Yaşamaktır!” sloganı ile ilk mesajını vermişti. İnsanlık onurunun korunmasını, devrimci şiddet ve inancı ifade eden bu mesaj içeride Diyarbakır, dışarıda 15 Ağustos zaferlerini yarattı.

Bir kemik yığını olarak çıkarıldığı sorgu savunmasında Marksizm, emperyalizm, sömürgecilik ve ulusal sorun hakkında ortaya koyduğu düşünceler karşısında donuklaşan, robotlaşan sömürgecilerin hali görülmeye değerdi. Mazlum'un kişiliğine duyulan hayranlık, onun varlığına beslenen kin ve öfke yüzlerinden açıkça okunuyordu. PKK'yi içten çökertmeyi, zulümle bir türlü başa çıkamadıkları direniş ve savunmaları bastırmayı hedefleyen ihanetin örgütlenmesine, Mazlum kesin bir tavırla karşı koymuş “ihanetin yüzüne tükürün” diye haykırmıştır. Sömürgecilerin bu planını boşa çıkarmanın yoğun çabası içinde olduğu bir dönemde ihanete büyük ümitlerle sarılan sömürgeciler tarafından 21 Mart 1982 Newroz'unda hücrelerinde şehit edildi.

Yaşamı ve toprağı özgürlük kokan Mazlum DOĞAN ulusal kurtuluşçu bir önder olarak tüm sıcaklığı ile Kürdistan halkının, ilerici insanlığın gönlünde yaşayacaktır.

Kürdistan halkı ona minnet ve şükran borçludur.

Mazlum DOĞAN'ın 18.6.1981 Tarihli Sorgu Savunması

Duruşma hakimi tarafından sanık Mazlum DOĞAN çağrıldı.

SANIK MAZLUM DOĞAN SORGUSUNDA

DURUŞMA HAKİMİ- PKK örgütünün, mensubu olduğun örgütün kurulması, sevk ve idaresinde görev aldığın, örgütün basın-yayın işlerini yürüttüğün, örgüt mensubu Ali Dursun'un Diyarbakır Numune Hastanesinden Ağustos 1978 tarihinde kaçırılması olayına iştirak ettiğin, İbrahim Şenel adına sahte hüviyet kullandığın iddia ediliyor.

SANIK- Bir iddianame isteyeyim. Derli-toplu anlatabilmem için bana bir iddianame verirseniz, ona göre konuşsam daha iyi olacak.

DURUŞMA HAKİMİ- Tabii. (Sanığa iddianame verildi)

SANIK- Ben ifademi iki bölümde vermek istiyorum. Birincisi, gerçekten de iddia edildiği gibi parti üyesiyim. Bu nedenle partiye yönelik suçlamalar aynı zamanda partinin diğer üyeleri...

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi bak, ilk defa parti mensubu olduğunu, ne zaman partiye girdiğini, neden girdiğini izah ettikten sonra suç-

lamalara, yani ne diyeceksen söyle. İlk defa yerini bilelim. Ona göre cevap ver.

SANIK- Benim ifademin, kişisel ifademin iyi anlaşılabilmesi için öncelikle partinin kuruluşu, amaçları vs. hakkında bazı bilgiler vermem gerekecek. Bu bilgiler doğrultusunda benim ifadem gerçek yerine oturtulabilir. Şimdi iddianamedeki bazı şeyler üzerinde pek durmayacağım. Daha önce eğer ifade vermiş olsaydım, Diyarbakır grubu ile beraber, üzerinde durma gereğini hissedebilirdim. Ancak, benden önce ifade veren bazı arkadaşlar bu noktalardan konuştukları için yeniden konuşmaya gerek görmüyorum.

DURUŞMA HAKİMİ- Kısaca değin. Çok kısaca. Birkaç cümle ile.

SANIK- Evet, o noktalara katıldığımı ifade edeceğim veya...

DURUŞMA HAKİMİ- Hangi noktalara katılıyorsun, hangilerine katılmıyorsun? Çok kısa değin.

SANIK- Evet.

Şimdi, genel olarak Hareket Türkiye kamuoyunda, resmi basın tarafından, yayın organları tarafından Apocular diye tanıtılmaktadır. Halk arasında, bizim dışımızdaki çeşitli Türkiye'deki sol gruplar ve Kürdistan'daki burjuva milliyetçi hareketler tarafından böyle adlandırılmaktadır. Oysa bir siyasal organizasyonun bir kişinin adıyla lanse edilmesi doğru bir şey değildir. Aslında gerçekte de böyle değil. Adı üzerinde bir partidir ve adı da Partiya Karkerên Kürdistan'dır.

Daha çok Apocular diye lanse edilmesi Kürt burjuva milliyetçileri tarafından yapılmıştır. Bu, kastın yanısıra bir de Kürdistan halkının köylü anlayışından kaynaklanıyor. Halk, örneğin CHP'yi Ecevit'le özdeşleştirir, AP'yi Demirel'le özdeşleştirir vb. gibi, bizde de böyle olmuştur. Hareketin önderlerinden, yol göstericilerinden olan Abdullah arkadaşın adı dolayısıyla burjuva milliyetçilerinin ve devletin resmi yayın organı da dahil, çeşitli yayın organlarının da teşvikiyle veya katkısıyla hareket, halk arasında Apocular olarak yaygınlaştırılmış ve tanıtılmıştır. Gerçekte Apocular değil, adı üzerinde, bir siyasal partidir.

UKO'culuk yaftası da böyledir. Bu da Türkiye'deki sol hareketler, hareket ortaya çıktığı zaman, kendilerince milliyetçi, bir hareket olarak görmüşler, değerlendirmişler, bu nedenle ulusalcı, yani milliyetçi terimini kullanmışlardır. Ve daha sonra bu halk arasında giderek UKO'culuk biçiminde yaygınlaştırıldı. Ve özellikle ülkenin kuzey kesiminde

böyle bir isimle hareket tanıtılmaya çalışıldı. Aslında UKO'culukla hareketin bir ilişkisi yoktur. Devletin resmi yayın organlarında, –ben daha dışarıda iken, yakalanmadan– Elazığ'daki tutuklanmalar nedeniyle UKO'cular terimi kullanılmıştı. Aslında ben bunu şöyle yorumluyorum; Hareket bir parti değil de, bir siyasal organizasyon veya siyasal Hareket değil de, bir çete ya da ordu gibi lanse edilmek isteniyor. Bu nedenle bu isim kullanılıyor. Bir yakıştırma, bir suçlamadır. Gerçekte böyle bir şey yoktur. Bu konuya arkadaşlar değinmişlerdi. Ben ikinci defa tekrar ettim. Aslında pek gereği yoktu.

Yalnız, örgütün kurulması sorununa değinmem gerekecek. Hem benim ifadem daha net ve açık olarak anlaşılabilmesi için gereklidir, hem de diğer bazı tutukluların ifadeleri için gereklidir.

Şunu kesinlikle söyleyeyim, ben hukuku bir üst yapı kurumu olarak, egemen sınıfların kanun biçimindeki müeyyidelerinin ortaya konuluşu olarak anlıyorum. Bir yaptırım gücü varsa, ancak o an için geçerli olabilir. Hukuki bazı kanunlar veya kurallar o an için geçerli olabilir. Yani yaptırım gücü olduğu için geçerli olabilir. Bunun tarihsel geçerliliği ancak üretim güçlerinin gelişmesine engel değilse söz konusudur. Fakat bu kurallar üretim güçlerinin gelişmesine ket vuruyorsa, engelliyorsa tarihsel bir geçerliliği yoktur. Ben de gerek benim, gerekse bu parti davasıyla yargılanan diğer kişiler hakkında verilen kararların şu anki geçerliliğini değil, tarihsel geçerliliğini dikkate alarak, yani ben tarih karşısında kendimi sorumlu hissederek ifade vereceğim.

İddianamede, Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneğinin içinde yer alan Abdullah ÖCALAN ve diğer kişilerin dernek içerisinde tartışmalara giriştikleri, Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından Kürtlerin sömürüldüğünü iddia ettikleri –savcının belirlemede Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi diyor. Biz ise Orta-Kuzey-Batı Kürdistan tabirini kullanıyoruz– Türk sömürge ve işgalinin devam ettiği söylenmiş. Daha sonra da Kürt ırkının, işte Kürtlerin olduğu, ulus niteliğini kazanmış bulunduğu, Türkiye bakımından bir sömürü düzeninin kurulduğu ve Türk askerlerinin bölgede istilacı olduğu filan iddia ediyor. Doğru bazı şeyler, ama bir kısmı doğru değil. Evet Türk ordusunun Kürdistan üzerinde işgalinin olduğu, Kürdistan'ın sömürge olduğu, Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü servetlerinin talan edildiği, toplumsal yapısının dağıtılmak istendiği, dil ve kültürünün baskı altında olduğu, gelişme şansı tanımadığı, üretici güçlerin engellendiği vb. biçimde tartışmalar yapılmış, yoğunlaştırılmış. Ama ırk-murk meselesi Marksizm-

le pek bağdaşmaz. Bu nedenle Kürtlerin ırkı sorunu gibi şeylerin gündeme getirildiğini pek sanmıyorum ve böyle bir şey yapıldığına da inanmıyorum. Doğru değildir.

Ayrıca şöyle bir şey var: Ben bir parti üyesi olarak, yalnız ben değil başkaları da, elbette partinin programından, partinin tüzüğünden haberdardır. Yani ben bir partinin tüzüğünü, programını okumadan bu partinin üyesi olacak kadar geri kafalı değilim, hiç kimse de değil. Burada bir parti tüzüğü var, gerçekte benim okuduğum parti tüzüğü ile bunun arasında çok fark var.

Parti hakkında belirlemeler falan sürdürülürken de özellikle bizim hakkımızda ceza istendiği kısmında bazı şeyler söyleniyor. Partinin amacından bahsedilirken: "Bu Hareketin veya bu partinin amacı Kürt halkının Türk, Arap, Fars sömürgecileri tarafından toplumsal yapısı dağıtılmış ve işgal edilmiş olduğu fikrinden hareket ederek, Türkiye'de Türk askerlerinin ve sömürgecilerin işgali altında olduğu kabul edilen bölgede, parti sistemine dayalı devrim mücadelesiyle bağımsız, birleşik bir Kürdistan devletinin kurulması amacı yatmaktadır. Parti programında belirtildiği şekilde Türkiye Cumhuriyeti devletinin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını silahlı şekilde mücadele sürdürülerek devlet idaresinden ayırmak ve marksist-leninist temele dayalı bir Kürdistan devleti kurmak için mücadeleyi amaç edinmiştir" deniyor.

Şimdi, buradaki fikirde de yine doğrularla yanlışlar içiçe; parti gerçekten de Kürdistan'ın Türk, Fars ve Arap sömürgecileri tarafından parçalandığı, işgal edildiği, sömürgeleştirildiğini falan söylüyor ve Kürdistan'ın somut konumundan hareketle o yönde asgari ve azami devrim programı koymuş bulunuyor; fakat partinin Kürt halkının toplumsal yapısının tümüyle dağıtılmış olduğunu belirten bir ideolojik belirlemesi yok. Zaten bir halkın toplumsal yapısı tümüyle dağıtılmışsa, ondan bahsedilemez. Ama, partinin ideolojik belirlemelerinde şu var; böyle bir imkan var deniyor. Yani, Türkiye devletinin hedefi "Misak-ı Milli" sınırları içerisinde bir tek Türk ulusu yaratmaktır, bu amaçla çelişen diğer azınlık milliyetlerin ve milletlerin imha, asimilasyonla eritilmesi söz konusu deniyor.

Burada bir de şu var: Marksist-leninist temele dayalı devrim mücadelesinden bahsediliyor. Partinin ideolojik görüşleri, rehber edindiği teori, Marksizm-Leninizmdir, bu doğrudur. Yani marksist-leninist ilkeler temelinde ideolojisi şekillenmektedir. Bu temelde politikasını sürdürmektedir. Ama partinin hedeflerini iki kısımda mütalaa etmek gerekir.

Zaten parti programında bu belirtilmiştir. Benim dikkatimi çeken şey, bu konuda parti programına atıfta bulunulmamasıdır. Atıfta bulunulabilirdi, yani parti programı alınabilirdi. Parti programında benim hatırladığım kadıyla şöyle bir cümle var. “En yüce amacımız, sosyalizm ve komünizmdir” der, yani sınıfsız bir toplum yaratmaktır diyor. Bu asgari değil, azami programdır, nihai hedefidir, ama partinin halihazırda programı, burjuva demokratik devrim programıdır. Asgari program budur, yani bağımsız, demokratik bir ülkenin, bir halk diktatörlüğünün yaratılması programıdır.

Devrim, marksist-leninist temelde değil, ulusal, demokratik ve halkçı temelde gelişen bir devrim olacaktır. Devrimin milli yanı, zaten parti programında belirtiliyor, yabancı tahakkümüne karşı olan yanadır; demokratik yanı da ülke içerisindeki ortaçağ kalıntılarının ortadan kaldırılması, köylünün toprağa kavuşturulması, kadınlar üzerindeki baskının ortadan kaldırılması, kadınların özgürleştirilmesi vesairedir.

Yani, devrim içerik olarak zengindir, öz olarak burjuva demokratik bir devrimdir; fakat “burjuva sınıfı, Kürdistan’daki burjuva sınıfı tarihsel konumu gereği, ülkenin konumu gereği böyle bir devrimi gerçekleştirebilecek bir sınıf değildir. Bu nedenle, özü itibarıyla bir burjuva demokratik devrim olan Kürdistan’ın bağımsızlığı ve demokrasisi kavgasına proletarya ve tabii proletarya adına da onun partisi PKK önderlik edecektir” deniyor. Buradaki bu belirleme, marksist-leninist temele dayalı devrim belirlemesi doğru değildir, devrim temel olarak millidir, demokratiktir ve halkçıdır; yani, halk olarak tabir ettiğimiz işçiler, köylüler, şehir esnafı, küçük-burjuvazi, aydınlar ve diğer yurtsever kesimleri kapsamakta, bunlara dayanarak yürütülmektedir. Politika, ekonominin yoğunlaşmış ifadesidir. Politikaya bir ideoloji yol gösterebilir veya bir politika ideolojik bir düşünce sistemiyle, bir fikirler sistemiyle formüle edilebilir; ama politikanın yükseldiği temel, esasta kendisi gibi bir üst yapı kurumu olan ideoloji değildir. İdeoloji ya bir politikaya yol gösterebilir, ya da o politikanın formüle edilmesi, onun anlatılışı, onun kitlelere götürülüşü, sistemleştirilmesi biçiminde tezahür edebilir.

Tabii devrim ulusal, demokratik ve halkçı karakterde olacağına göre, bu devrimin yol açacağı iktidar biçimi de mutlaka ve mutlaka ulusal, demokratik bir halk diktatörlüğü veya bir halk devleti olmak durumundadır. Devlet, marksist-leninist devlet olmaz. Devlet, ulusal demokratik bir devlet olur. Bu nedenle, burada “bağımsız, birleşik, demokratik Kürdistan” deniyor, daha başka bölümlerde de marksist-

leninist temele dayalı bir Kürt devleti diyor. Şunu belirteyim, PKK'nin programında marksist-leninist temele dayalı bir Kürt devleti değil, benim ifade ettiğim gibi, bağımsız, demokratik, birleşik bir ülke oluşturmaya vardır ve bu devlet milli olacaktır, demokratik olacaktır, halkın kendi kendisini yönettiği bir yönetim biçimi olacaktır. Programda böyle formüle ediliyor.

İddianamede partinin bütün propaganda faaliyetleri silahlı propaganda gibi gösterilmek isteniyor. Her türlü eylem özellikle silahlı eylemlerde propaganda faaliyetinin bir parçası olarak gösterilmek isteniyor. Ve partinin silahlı propagandayı kendisine yol edindiğinden bahsediliyor. Burada aynen şöyle bir şey var- "bölücülük faaliyeti gösteren bir takım örgütlerin farklı görüşleri karşısında Kürdistan İşçi Partisi kendisine yol olarak demokratik burjuvanın yasa açıklarından yararlanma imkanı olsa bile, burjuva demokratik yasaların kısıtlandığı, hakim sınıfların baskı dönemlerinde çalışmaların tümünden kalkacağı hesaba katılarak, halkın kendi içinden çıkan ve özgücüne dayanan bir örgütlenme modeline gereksinme duyduğu, halkları kurtaran gücün her şeyden önce, kendi öz güçlerine olan güven, sonra dünya ileri ve demokratik halklarının desteğine bel bağlayacağı kanısındaki marksist-leninist görüş benimsenmiş olup, bu fikirler doğrultusunda örgütlenip, faaliyetler sürdürülmesi planlanmıştır.

Ayrıca -Bu "ayrıca" dan sonraki kısım önemli- propagandayla birlikte şiddet eylemlerinin sürdürülmesi, şiddet eylemlerinin esasen propagandanın bir bölümü olarak kabul edilmesinin gerektiği savunulmuştur."

Burada da doğru ve yanlış hem yanyana, hem içiçe. Burada, ilk okuduğum kısımda partinin, devletin koyduğu yasalardan yararlanarak, legal bazı faaliyetleri yürütebileceği ama esas olarak örgütlenmesinin ve faaliyetinin gizli olarak yürütülmesi gerektiği biçiminde bir belirleme var. Bu doğrudur. Partiyle, yani PKK ile Kürdistan'daki diğer burjuva milliyetçi örgütler arasındaki temel ayrımlardan biridir, doğru bir belirlemedir. Ancak, propagandayla birlikte şiddet eylemlerinin yürütülmesi ve esasen şiddet eylemlerinin daima propagandanın bir parçası olarak kabul edildiği biçiminde bir belirleme var ve bu Kürdistan İşçi Partisi'nin amacını gerçekleştirmek için "Program Tüzüğü" başlığı altında da bu kanıtlanmaya çalışılıyor. Ve bu kanıtlanma içinde belge olarak Yıldırım ve benimle yakalanan bir belge gösteriliyor. Bu konuda biraz konuşmak istiyorum.

Şimdi, burada iki şeyi birbirinden ayırt etmek gerekir. Kanun ya da tüzük, var olan somut durumda düzeni muhafaza etmek için, düzene konan kurallardır.

Türkiye Cumhuriyeti devleti ne yapar? Düzeni korumak, sürdürmek için belli kurallar koyar ve bunları yaptırımlarla, ordusuyla, polisiyle destekler. Tüzük de, herhangi bir siyasal organizasyon, herhangi bir kurum, organ tarafından onun işlerlik kurallarını belirler. Program ise bunlardan farklıdır. Program halihazırdaki işlerlik kurallarını belirlemez. Program bugünkü somut koşullardan gelecekte yapılması gerekeni ortaya koyar, onu belirler.

Diyelim ki, PKK Programı bugün Kürdistan'ın içinde bulunduğu durumu tesbit ediyor. Bu tesbitten kalkarak, ileride yapmak istediklerini koyuyor. Bu nedenle program tüzüğü olmaz, bir örgütün tüzüğü olabilir, bir örgütün programı olabilir, ama programın kendisinin tüzüğü olmaz. Bu mümkün değil. Birincisi, terim olarak bile yanlış. İkincisi, silahlı propaganda diğer ülkelerin deneylerine dayanarak söyleyebilirim, yapılan bir eylemin, yapılan bir işin propagandasının yapılması değildir.

Örneğin, ne yapılmış diyelim, partimiz önderliğinde Batman'da, Ceylanpınar'da, Kars'ta şurada burada bir toprak işgali, bir grev, bir miting, bir toplantı ya da bir gösteri yapılmış, bunun propagandasının Elazığ'da yahut Ankara'da yapılması, silahlı propaganda değildir. Veya ona benzer bir şekilde bir ajanın, bir gericinin veya bir çeteye karşı, hareketin silahlı bir eylem koyması ve bu eylemin propagandasının ülke içinde veya dışında, ya da şurada burada yapılması, silahlı propaganda değildir.

Silahlı propaganda, silahın bizzatihi kendisinin propaganda amacıyla kullanılmasıdır.

Parti iddianamede bir çete olarak lanse edilmek isteniyor, ya da bir ordu olarak gösterilmek isteniyor. Aslında siyasal bir organizasyondur.

Siyasal organizasyonlar, iktidar kavgası veren araçlardır, iktidar araçlarıdır. PKK'nin de iktidara yönelik bir hedefi var, bir çalışması var. Bu iktidarın mücadelesinde pek çok örgüt -mücadele denince burada siz özellikle bazı sempatanları falan sıkıştırıyorsunuz- mücadele, silahlı mücadele biçiminde veya öyle gösterilmek veya indirgenmek isteniyor. Aslında öyle değildir.

Pek çok parti vardır, bunların her biri iktidara gelmek, hükümete gel-

mek çabası ve kavgası içerisinde, ama hükümete gelebilmenin, iktidara gelebilmenin de değişik yolları, araçları vardır.

Parti ille kan dökülmesine taraftar değildir. Biz vampir değiliz ki, biz de insanız. Ama eğer iktidar kavgası mutlaka zoru kullanmayı gerektiriyorsa, önüne iktidar olmayı görev koyan bir örgüt, bir organizasyon bundan kaçınamaz, bu noktadan bakmak zorundadır.

Yani insan öldürmeyelim, insanları sevelim, insanlara saygılıyız, hümanistiz demek, gerektiğinde savaşmaya engel değildir. Pek çok ülkede –ister bugün sosyalist olsun, ister kapitalist olsun– hepsinin polisi vardır, ordusu vardır, devleti vardır ve bu polisler, bu ordular niye oluşturulmuştur? Gerektiğinde savaşmak için oluşturulmuştur.

Yani siyasal mücadelede araç olarak zor da kullanılabilir fakat siyasal mücadele yalnızca silahlı zora indirgenemez. Çeşitli yollar vardır. Grevi de, gösterisi de, mitingi de, örgütlenmesi de, propagandası da, ajitasyonu da siyasi örgütlenmenin araçlarıdır.

DURUŞMA HAKİMİ- PKK'nin benimsediği usul ne?

SANIK- Şu ya da bu belirli biçimi kullanma ya da kullanmama gibi anlayış içerisinde değildir. PKK önüne görevler koymuştur, hedefler koymuştur.

DURUŞMA HAKİMİ- Nedir bu görevlerin hedefi?

SANIK- Müsaade ediniz, ben anlatacağım.

Mutlaka hedeflere varabilmek için uygun araçlar gerekiyor. Örneğin, ben eğer önüme Avrupa kıtasından Amerika'ya geçme görevini koymuş isem, herhalde at, merkep ya da bilmem başka araç kullanmam, ya gemiyi kullanmak zorundayım, ya da uçağı. Yani hedefe uygun araç gereklidir.

Partimiz, önüne yüce görevler koymuştur. Bunlar, azami olarak sınıfsız toplum yaratmak, yani sınıfları ortadan kaldırmak, her türlü sömürü ve zulme son vermek göreviyle, asgari olarak ülkenin bağımsızlık ve demokrasiye ulaştırılma görevidir.

Elbette, kullanacağı araçlar bu hedeflere uygun araçlar olacaktır ve bu hedeflerle çelişen araçları kullanması mümkün değildir. Yani makavelist araçlar benimseyemez. Bu, partinin yüce amaçlarıyla çelişir.

Çünkü yüce amaçlar, büyük hedefler, kendisine uygun araçları gerektirir. Yüce amaçlara varabilmek için çirkin araçları kullanamaz.

Ben daha sonra partiye, yine bazı suçlamalar kısmında değinece-

ğim.

Şimdi, bu görevler de her partinin her organizasyonun içinde bulunduğu tarihi koşullar, ve ülkenin koşulları tarafından belirleniyor.

Yani parti ülkenin koşullarını dikkate alarak uygun araçları ve yöntemleri seçebilir. Bu araçlar içerisinde basın vardır, yayın vardır, eline geçebilirse, oluşturabilirse bir radyo vardır, işçilerin ve köylülerin örgütlenmesi vardır. Bu araçlar içerisinde –tabii önemlidir– silahlı zor kullanmak, bir silahlı zor örgütü oluşturma da vardır. Yani bayağı bir askeri örgütlenme yaratmak da vardır.

Kısacası, parti bir çete gibi gösterilmek isteniyor. Böyle bir şey söz konusu değildir. Ama partinin hedefleri arasında bir cephe yaratmak, bu cepheye bağlı bir ordu örgütlemek vardır; bu doğrudur. Bunlardan haberdarım, özellikle bu partinin ideolojik görüşlerini bilen bir kişi olarak.

Evet, bir noktaya daha değinmek istiyorum, genel şeylere ek olarak, o da, daha önce buraya gidip geliyorduk. Ben diğer grupla beraber gelip gittim.

Biz, 168. maddenin temel alınarak diğer 30'a yakın madde sayılıyor. Elimizde bir kanun kitabı falan olmadığı için bu maddelerin ne anlama geldiğini bilmiyorum, şahsen ben bilmiyorum. Hatta biraz tuhaf kaçacak ama sık sık geçiyor, bazı terimler falan geçiyor. Biz hukuk falan okumadığımız için kavrayamıyoruz. Öyle bir “aparata” terimi geçiyor. Polislerin kullandığı bir terim mi, hukuki bir terim midir, biz bilemiyoruz. Bu aparattan ne anlaşılıyor, birbirimize sorup duruyoruz. Bunun gibi başka terimler de geçiyor. Ama bildiğimiz kadarıyla 30'a yakın madde var. Bu maddeler sayılıp gidiyor, biz de ne istenildiğini bilmiyoruz.

Fakat bizim incelemelerimizde daha önce gelmişti, 168., 125. maddelerin ne anlama geldiğini oradan çıkarabiliyoruz. 168. madde bildiğimiz kadarıyla çeşitli amaçlarla çete kurmak oluyor ve bu amaçla siyasal amaçlı çeteler oluyor.

125. madde de vardı, bizim ilk kağıtlarımız geldiği dönemde, bunu da o zaman bir yasa kitabı vardı, orada bakmıştık; “devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devletin yöresinden ayırmak, bir başka sebeple ilhak etmek amacıyla, veya bağımsız bir devlet kurmak amacıyla veya başka amaçla; yani devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devletten koparma eylemi yapmak ve bunun suç-

nun cezası idamdır.”

Benim kanaatıma göre, ister 168. ister 450. ister 170 veya başka maddeler olsun –bunların hangi anlama geldiğini bilmiyorum da– bizim hakkımızda uygulanan madde 125. maddedir ve bize göre hüküm buna göre verilebilir diye düşünüyor idik ve bunu burada söyleyecektik. Fakat yani bilmiyorduk 125. maddeye göre yargılanma ihtimalimiz de var. Ama bunu bilmememize rağmen bizim hakkımızdaki hüküm 125’e göre verilecek kanaatında idik. Yani 168, şu, bu, ordu falan gibi gösterme aslında gerçekle bağdaşmayan hukuki gerektir. Çünkü bizim yargılanmamız hukuki şeyden çok, benim kanaatıma göre, siyasal yani ağır basan bir yargılamadır, siyasal bir yargılamadır. Zaten bildiğim kadarıyla 125. madde de siyasal suçları, yani siyasal nitelikli bir suçu içermektedir. Sıradan bir adli, sıradan bir polisiye vakayı ilgilendiren bir madde değildir, öyle olmasını gerektirir. Hukuk konusunda pek fazla bilgim olmadığı için, elimde usul yasası ya da kanuni yayınlar olmadığı için ben bu konuda daha fazla bilgi sahibi değilim..

Bir şeye daha dokunmak istiyorum, aslında sizin de isteyebileceğiniz, diğer sanıkların da pek çoğunun aydınlığa kavuşturabilecekleri, tarihsel olarak da pek çok gerçeği açığa çıkarabilecek bir ifadenin verilmesi mümkün olabilirdi.

Eğer elimize söz konusu istihbarat dökümanları –istenmiştir– geçebilseydi, ifadelerimizi yazılı olarak verme imkanımız olsaydı, yasa kitapları elimizde olabilseydi, geniş açıklamalarda bulunabilecektik. Ama ben burada elime sırf iddianameyi alarak hemen –elektronik beyin değilim, süper zeki bir insan da değilim, normal bir insanım– bütün bildiğimi, tüm duyduğumu mahkemeyi de aydınlatacak tarzda anlatabilecek durumda değilim. Bu nedenle ancak partiye yönelik genel şeyler hakkında bu kadar genel bir toparlama yapabildim, ama şu var, partiye yönelik bazı suçlamalar var, iddiaları yine de cevaplayacağım. Bunların içerisinde partinin halka karşı zorbalık yaptığı, zor kullandığı biçiminde bir şey var. Eğer halktan işçiler, köylüler, aydınlar, gençler ve diğer yurtseverler anlaşılıyorsa bu doğru değildir, ama çeşitli feodal güçler, gericiler, ajanlar falan anlaşılıyorsa doğrudur. Bunlara karşı hareket, kendisini korumak için zor uygulamıştır.

Yalnız ben açık yüreklilikle şunu da tesbit edeyim. Hareketin safında olan veya ona destek sağlayan, onunla beraber kavga eden insanların hepsinin siyasal bilinç düzeyi, ideolojik bilinç düzeyi, meseleleri kavramaları bir değildir, bu mümkün değildir. Yani insanlar aynı

kalıptan çıkmaz. Bu insanlardan bir kısmı parti adına, ya da hareket adına çeşitli kişilere karşı kaba da davranabilir, zor da kullanmış olabilir veya belli baskılar da yapmış olabilir, ama bu, partinin çizgisini, ideolojisini yansıtmaz. Böyle bir şey yoktur. Yani parti kendisini halkın içinden çıkmış kabul ediyor ve onun kavgasını veriyor. Bu işçi sınıfının örgütü, işçi sınıfı temeline dayanıyor ve sınıf olarak işçi sınıfı temeline dayandığı halde kitlesel temel olarak kendisine geniş halk kitlelerini, emekçi kitleleri almış. Gene emekçi kitlelerine dayanan, ondan güç alan bir siyasi organizasyonun onlara karşı baskıcı, onlara karşı zorbacı olması kendi kendisini tüketmesidir.

Bunun ışığında bazı iddialara dokunmak istiyorum. Ben şunu da tesbit edeyim: bizim sorgulamamız esnasında yanımızda bir de kız arkadaş vardı. Burada hareketle ilişkisinin olmadığını söyledi. Aslında bir sempatanızın eşidir. Ben kendisini o zamana kadar gerçekten tanı mıyordum. Fakat sorgulamamız esnasında, dönüşte ben istihkam cezaevindeydim, O 1 no'lu cezaevine götürülmüştü. Daha sonra ben 1 no'luya geldiğimde kendisiyle görüştüm ve bana aynen şunu söyledi: "orada bana zorla iki kağıt imzalatıldı." İmzalamasaydın dedim. "Bana tecavüz ettiler, bana jop soktular, ben de imzalamak zorunda kaldım" dedi. Ben bunu bugüne kadar hiçbir yerde söylemedim, kimseye açıklamadım ama gerçek de bu.

Yani şudur, işkence, baskı, zor aslında devletin öteden beri resmileşmiş politikasıdır. Siz bile burada sorgulama yaparken savcıdaki ifadeyi veya hakimdeki ifadeden bahsederken, "bu baskı altında olmayan ifadenizdir" diye belirtiyorsunuz. Yani poliste, işkence yapıldığını, baskı yapıldığını zimmen de olsa kabullenmiş oluyorsunuz.

Partinin bazı sempatanları, bazı taraftarları kendileri yoksul, emekçi kökenli olabilirler. Sırf sınıf kinleriyle hareket edebilirler. Bu nedenle bazılarına karşı hoş olmayan, kaba davranışlarda bulunmuş olabilirler, yanlış davranışta bulunmuş olabilirler, fakat bunlar partinin politikası, partinin ideolojisinin gerektirdiği şeyler değildir, olmamıştır. Bu kişiler parti tarafından cezalandırılır, hafif bir şekilde kınanır veya uyanılır. Ben devleti örnek olarak bunun için verdim.

Şimdi kendimle ilgili bazı şeylere değineceğim.

Benimle ilgili bazı suçlamalar var, isterseniz bunlara cevap vereyim, isterseniz baştan başlayayım, bayağı yaşam hikayesi biçiminde anlatayım.

1974-75 senesinde ben üniversite sınavında Hacettepe'yi tut-

turmuştum, puan olarak, Hacettepe'ye kaydımı yaptırdım. Daha önce de ben sol eğilimliydim. Çeşitli sol yayınlar, gazeteler, dergiler, kitaplara kadar okuyordum. Marksizm-Leninizme sempati duyuyordum. Yüksek okula geldikten sonra o sıralar başlangıçta ADYÖD vardı. Bir iki defa ADYÖD'e, bir iki sefer DGB'ye ve TSİP'e gittim. Ama orada pek fazla kişiyle tanışmadım, tanıımıyordum. Daha sonra ADYÖD kapatıldı. Bu arada Hacettepe Derneği, vb. derneklere gidip gelmeye başladım. Buralarda devlet konusunda, demokrasi konusunda, faşizm konusunda, parti örgütlenmesi konusunda, mücadele konusunda çeşitli kişilerle konuşur, tartışırdım.

Benim gibi konuşup tartışanlardan biri de Şahin Dönmez'di ve Şahin Dönmez'le biz aynı sınıftaydık Hacettepe'de, hazırlıktan beri beraberdik. Şahin Dönmez 1975'ten sonra, herhalde ortalarından itibaren sık sık ulusların kaderlerini tayin hakkından bahsetmeye başladı. O sıralar Şahin Dönmez dışında da aslında bu konu konuşuluyordu. Özellikle TKİP tarafından, "TKİP davasında işçi köylü sorunu" falan diye broşürler falan vardı. Başkalarını milli mesele hakkında fikirleri olmakla, ulusların kaderini tayin konusunda bilgi sahibi olmamakla suçluyorlardı. Ben onu falan da okudum. Zaten aslında bende de bir açgözlülük var. Ben ne kadar kitap, ne kadar dergi, gazete falan çıkıyorsa hepsini alıp okumak istiyordum. Bir kısmını okuyamadım. Bu ayrı bir sorun; ama hepsini sıralıyordum.

Bu konuda o zaman benim gibi Ankara'da öğrenci olan kız kardeşim vardı. Aynı zamanda da işe devam ediyordu, maaşını da alıyordu. Şikâstırıyordum, para buldukça alıyordum. Araştırıyordum, okuyordum.

Kendi araştırma, incelemelerimde, zaten kendim Türkiye'nin başka illerinde okumuştum daha önce. Eskişehir'de Balıkesir'de falan okumuştum. Ben devrimci sempatizan olduğum sıralar, devlet konusunda, demokrasi konusunda bulduğum her türlü kitabı milli mesele konusu dahil okuyordum. Marksizm-Leninizmin bütün temel konularla ilgili görüşlerini kavramaya çalışıyordum. Bu arada Şahin'le milli mesele, ulusların kaderlerini tayin hakkı konusunda konuşuyorduk. Şahin'in net, kesin ve doğru görüşleri henüz gelişmiş değildi. Bilmiyordu doğru dürüst; ama sağdan, soldan öğrendiği kadarıyla konuşuyordu. Sonradan çıkardığım kadarıyla veya anlaşıyor ki, demek ki bu konuyla uğraşan veya bu konuda konuşan başka insanlarla ya temas halindedir ya da onlarla belirli bir tartışma içerisinde falan bulun-

makta, bu nedenle bunları sık sık gündeme getirmektedir. Beraber oturduğumuzda, çay içtiğimizde, yemekhaneye falan gittiğimizde sürekli konuşmalarımızda milli meseleyi ön plana çıkarıp, bu konuda görüş beyan etmemizi isterdi. Bizim bu konuda araştırma yapmamızı isterdi. Tabii o sıralar başka kişiler tarafından da konuşuluyor, tartışılıyor, araştırılıyor, üzerinde duruluyordu. Ben de milli mesele konusunda kitap araştırmaya, bulduklarımı okumaya başladım. O dönemlerde henüz "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı" (Lenin'indir bu eser), Stalin'in, Marks'ın milli mesele vesair gibi eserler piyasaya çıkmamıştı. Başkalarından araştırdık, aradık, taradık. Bulamadım ben pek fakat diğer çeşitli siyasi grupların veya dergilerin, çevrelerin bu konudaki görüşlerini de öğrenmeye çalıştım. Bulduğum kitapları okumaya çalıştım.

1976 yılına doğru artık milli mesele hakkında ben de birkaç kitap okumuş, bazı şeyler biliyordum; ama elbette daha sonraki kadar gelişmiş, net kesin görüşlerim henüz yoktu. Yalnız bu arada Şahin'le yine arasıra konuşmalarımız devam ediyordu. Şahin dışında başka kişiler de vardı. Onlar daha sonra bu harekette falan yer almadılar. Onlar da milli mesele konusunda falan görüş beyan ediyor, ileri sürüyorlardı, fikirler belirtiyorlardı.

Ben DDKD kuruluş toplantısının yapıldığı zaman DDKD'ye de gittim. DDKD'yi ve DDKD'lileri sevmezdim. DDKD ve DDKD'lileri burjuva milliyetçisi olarak görüyordum ve kesinlikle daha baştan beri ben onlara karşıydım. Oraya da gittim. Oradaki konuşmalarını falan beğenmedim. Ben kendimi Enternasyonalist çizgide bir Marksist ve Leninist olarak görüyor veya öyle olmaya çalışıyordum. Onları da milliyetçi olarak görüyordum, bu nedenle kendilerine pek bir yakınlık duymuyor, onlarla pek fazla konuşmuyordum bile. Çünkü, kendilerinin zaten Marksizm hakkında pek görüşleri falan da yoktu.

Bir ara başka bir arkadaş beni Haki ile tanıştırdı SBF yurdu muydu, yahut hukuk bahçesi miydi iyi hatırlamıyorum. Haki bana milli mesele hakkındaki görüşlerini de dahil çeşitli konularda görüşlerini söyledi. Bu arada DDKD'yi de benden daha sert, daha kıyasıya eleştirdi ve burjuva milliyetçisi olduklarını, çalışma yöntemlerini, anlayışlarını, ideolojilerini eleştirdi, bu benim hoşuma gitti. Daha sonraki dönemlerde de yine bu kişiyi bulmak onunla konuşmak istedim; ama sık sık kendisiyle karşılaşamadım, konuşamadım. Ama kendisine karşı bir hayranlığım söz konusu idi ve giderek bu hayranlık, onlarla beraber hareket etmeye,

ideolojilerini benimsemeye kadar gitti. Yalnız, kişinin kendisine hayranlıktan çok, anlattığı düşünceler benim de düşüncelerime denk geliyor, uygun geliyordu. Ben bu kişinin bir grup mu, bir Hareket mi veya şey mi olduğunu bilmiyordum; ancak kendileri tarafından tasvip edilmek, kendileri tarafından görevlendirilmek falan istiyordum, arzu ediyordum yani, bunlara katılmak bunlarla beraber çalışmak istiyordum, bayağı da heyecanlı idim bu konuda. İşte memlekete geldiğimde, kardeşim de dahil, pek çok kişiye, o arkadaştan, Haki'den ve yine Haki'nin arkadaşlarından daha sonra benim de arkadaşlarım oldu, Cemil gibi Duran gibi, öğrendiklerimi hemen anlattım. İşte Ortadoğu'da bir ekonomik, siyasal ve hukuksal huzursuzluk söz konusudur. Ortadoğu, dünya ekonomisi bakımından çok büyük öneme sahiptir. Bugün dünya ekonomisine sahip olabilmek için Ortadoğu petrolüne sahip olmak gerekmektedir. Çağlar boyunca Ortadoğu hep siyasal bakımdan çok önemli bir merkez olmuştur. Dünyaya hakim olmak isteyenler, işte ilk çağdaki emperyalist devletler olsun daha sonraki feodal dönemde olsun hatta kapitalist dönemde olsun Ortadoğu'ya sahip olmak istemişlerdir.

Ortadoğu bugün kapitalizmle, sosyalizm arasındaki çekişmenin odağını oluşturuyor. Ortadoğu'da Kürdistan çok stratejik bir yerde yer alır. Kürdistan'ın jeopolitik önemini iyi kavramak gerekir. İşte eğer Ortadoğuda emperyalizm kovulmak isteniyorsa, Ortadoğu emperyalist-kapitalist bloktan koparılmak isteniyorsa, mutlaka Ortadoğu'nun gericiliğin yoğunlaştığı merkez olan Kürdistan'da devrim yapmak gerekiyor. Bu da Kürdistan devrimini, Kürdistan devriminin önderliğini burjuvaziye, burjuva milliyetçilerine bırakmamak, proletarya önderliğindeki bir devrimle mümkün olabilir. Kürdistan' da bağımsız bir proletarya partisi oluşturmak, proletarya önderliğinde işçileri, köylüleri, esnafı ve diğer yurtsever sınıf ve tabakaları örgütlemek gerekiyor. İşte bu konuda Kürt aydınlarına, Kürt gençlerine görev düşer, bize de görev düşüyor, biz bu konuda faaliyet yürütelim falan, benzeri konularda o dönemde arkadaşlar tarafından savunulan bize de anlatılan görüşleri ben de çevreme anlatmaya çalıştım. Hatta 1976 yılı Haziran ayı falandı her halde, o dönemde, Suruç'ta Suruçlu bir genç öldürülmüştü –adını hatırlamıyorum, Hacettepe'de bizim okulun öğrencisiydi– bu kişinin cenaze törenine bazı arkadaşlar gelmiş katılmışlardı Ankara'dan, Hayri ve Kemal de bunların içindeydi. Bunlar yakalanmışlardı Suruç'ta, Diyarbakır'da cezaevine getirilmişlerdi. Ben bu arkadaşlarla henüz fazla sıkı

ilişkim olmadığı halde Karakoçan'dan çıktım bunları ziyarete geldim. Her halde hatırladığım kadarıyla bilmiyorum 1200 mü ne de para, harçlık verdim. Yani oldukça yakınlık duyuyordum ve beraber faaliyet yürütmek istiyordum. Daha sonra, diyelim bir genç tanıdıysam, ya da bir insan tanıdıysam herhangi bir bölgeye gitmek, ona hareketin görüşlerini anlatmak istiyordum. 1976 sonları mıydı, 1977 başları mıydı kesin hatırlamıyorum, ama o dönemde ben okulu bırakmak, artık tümüyle kendimi hareketin ideolojisi doğrultusunda faaliyet yürütmeye vermek istedim, ona adamak istedim. Böyle bir örgütlenme veya bir görevlendirme falan söz konusu değildi. Yalnız bu arkadaşlar henüz kendi görüşlerini kavramadığım için bana pek o sıralar güven duymuyor, bu tür görevler falan vermiyorlardı. Örneğin bir görüşler falan konuşulacaksa ideolojik olarak kendileri konuşurlardı, ben de yanlarına oturup dinliyordum. Benim bu isteğim kabul edildi. Ben kendim dedim işe de gireceğim, yani para mara falan istemiyordum zaten yoktu da, o sıra çok ilginç yöntemlerle biz para buluyorduk, örneğin ben aileme başvuruyordum, diyordum ki, bir takım elbise alacağım diye dayatıyordum veriyordu 1000, 800, 900 600 Lira para: Ben onu götürüyordum ya Haki'ye veriyordum, ya Cemil'e veriyordum ya kitap alıyordum vesaire. Ya da diyelim benim Ankara'dan ya da İstanbul'da bir yerde tanıdığım bir arkadaşım var, Diyarbakır'lıdır, duyuyordum işte ailesinden falan adresini araştırıyordum, yanına geliyordum; yahu işte sen nesin, ne düşünüyorsun, ona hareketin görüşlerini anlatarak taraftar bulmaya çalışıyorduk. Yani tek tek kişilerle bile uğraşıyorduk. Bir adamı ben bilmem Batman'da tanıyorsam, onun peşinden gidip mümkünse onu kazanmak, onun vasıtasıyla orada bir çevre edinmek çabası içerisine giriyordum. Batman o dönemde olduğu gibi şimdi de büyük bir işçi kentidir. Batman'da geniş bir kitle temeli oluşturabilmek, her siyasi organizasyonu özellikle, ben işçi sınıfını temsil etme iddiasındayım diyenlerin arzusudur, amacıdır. Bir ara benden önce Haki arkadaş Batman'a gelmiş; fakat Kürtçe bilmediği için ve Batman'daki burjuva milliyetçileri tarafından da bu Türk'tür burada ne arıyor, işte bu hem Türk'tür hem Kürtçülük yapıyor biçimindeki suçlama ile karşı karşıya kaldığı için Batman'ı terk etmek zorunda kalmıştı. Daha doğrusu Batman'ı terketmeden önce bana Kürtçe bilen bir arkadaş falan yok mu yanıma gelsin biçiminde bir arzu belirtmişti. Ben bunu duydum, çırpındım illa Haki'nin yanına gideceğim, beni bırakın gideyim falan diye; fakat Haki kendisi Batman'ı terketti. Ben Haki'ye

söyledim işte beni gönder dedim. yalnız o da henüz yeni olduğum, tecrübesiz olduğum için hem ağır olabilecek bir görevin altına, bir sorumluluğun altına girip ezilmemden korkuyor, hem de şevkimi, heyecanımı kırmak istemiyordu, "Sen bilirsin" dedi. Ben, 76 sonlarına doğruydum valizimi topladım, ailemden kopardığım parayı da alarak, o zaman pek fazla sayılmazdı her halde 500 lira paraydı, Güney illerine geldim. Duyuyordum Ceylanpınar'da ne olacak, işte faşizm konusunda bir seminer verecek, ben arabaya atlıyordum. Ceylanpınar'a gidiyordum, kahvede oturuyordum birinin yanında işte, yahut TÖB-DER'de oturuyordum. Bazı kişilerle bireysel ahbablık, dostluk kurarak, mümkünse evinde yatmaya çalışıyordum. Ertesi gün seminere katılıyor, bildiğim görüşleri savunuyordum. Böyle turist gibi geziyordum 1977'ye doğru artık ben Batman'da kalmaya başladım. Sık sık Batman'a gidiyordum, bir hafta kalıyordum, 3 gün kalıyordum, 5 gün kalıyordum

DURUŞMA HAKİMİ- Nerede kalıyordunuz. Kimde kalıyordunuz?

SANIK- Bazen benim dışarıda kaldığım da oldu, yani yaz aylarına doğru. Nisan ayına doğru yatacak ev bulamıyordum, yemek de bulamıyordum: ne yapıyordum, dışarıda yatıyordum. Ama diyelim ben TÖB-DER'e gidip oturuyor, ya da Lis-Der var gidip oturuyordum, akşama doğru oluyor bir genç, bir delikanlı "Ağabey bu gece bizim eve gidelim" diyorsa, hiç fırsatı kaçırmıyor, direkt onların evine gidiyordum. Ertesi gün davetsiz olarak gittiğim de oluyordu. Yani zar zor idare ederek kalmaya, propaganda yapmaya çalışıyordum. Diyelim ki, bir genç beraber oturuyoruz, çay içiyoruz, ben ona hemen herhangi bir konu falan açarak hareketin görüşlerini götürmeye, onun tasvibini almaya çalışıyordum. Bu konuda Batman grubundan bir kısım insan buradadır, bunlar tanık olmuşlardır, benim dışarıda yattığımı da bir kısmı bilir, aç kaldığımı, perişan kaldığımı da bilir.

Kısacası aslında halkın misafirperverliği söz konusuydu, gençlerin bu tür davetlerini falan hiç kaçırmıyorduk. Hatta bir kısmı diyelim elbiselerimiz kirli, bu evde kalıyoruz, sabahleyin bize temiz giyecek elbise, gömlek de veriyorlardı, gömleğimizi falan da değiştiriyorduk. Bu yalnız benim için değil, başka arkadaşlar için de söz konusu yani, biz belli olmuş bir fon veya bir merkezden veya bir şeyden gelen bir para ile ya da şuyla, buyla geçinmiyorduk. Bir köye, bir kasabaya, şuraya, buraya bir yere oturuyorsak bu kimisi hemşehrilikten olabilir, uzaktan

bir tanıdıktan olabilir, bir merhabadan olabilir, biriyle diyelim bir yerden bir yere otobüsle yolculuk ediyor, kendisini şahsen tanıyorsak veya konuşuyorsak, nereli olduğunu öğreniyorsak daha sonra peşini bırakmaz gider onu arar bulur, onun vasıtasıyla orada iş yapmaya, bazı kişileri tanımaya, hareketin ideolojisini, görüşlerini götürmeye çalışırdık.

1978'in sonlarına kadar bu böyle sürdü.

DURUŞMA HAKİMİ- Batman'da mı kaldınız?

SANIK- Hayır. Benim faaliyetlerim 1978 ortalarına kadar Ağustos'una kadar, Temmuz'una kadar hep böyle bu tarzda sürdü.

Burada bazı sanıklara propaganda ile ilgili şeyler sorulurken, hangi eylemlerin propagandasını yaptın? Onlar da şu şu eylemin propagandasını yaptım diyorlar. Ben şahsen hiç eylem propagandası yapmadım. hiç yapmadım. Ben, Marksizmin, Leninizmin propagandasını yaptım. Ben Kürdistan devriminin propagandasını yaptım. Ben, Marksizmin devlet hakkındaki, Marksizmin demokrasi hakkındaki, Marksizmin örgütlenme hakkındaki, Marksizmin ulus hakkındaki, Marksizmin ulusal kurtuluş mücadelesi hakkındaki, Marksizmin askerlik hakkındaki konuları üzerinde konuştum, bu tür konular üzerinde tartıştum. Ben işte şurada şu eylemin, burada bu eylemin propagandasını yapmadım; ama eylem propagandasını hiç mi yapmadım? Yaptım. Örneğin, bir yerde. bir köyde oturduysam diyelim ki, Süleymanlarla ilgili 1978'den sonra, Süleymanlılarla bir çatışma var, böyle bir aşiretçi feodal-çete ile, bir köye gidip oturdum, ne yapıyorum; Süleymanların gerici niteliğinden, onların ajan niteliğinden, onların halka baskı uyguladığından, hareketin buna karşı mücadele ettiğinden, bunun doğru olduğundan bahsediyordum, benim gibi başkaları da bahsediyor.

Burada propaganda yaptık diyenlerin pek çoğuna, hangi eylemlerin propagandasını yaptın diye soruluyor? Onlar da şunun propagandasını yaptık dediler. Aslında onlar da benim gibi, devletin, demokrasinin, Kürdistan'ın içerisinde bulunduğu durumu, ekonomik, sosyal, siyasal durumu hakkında kendi bildikleri kadar, doğru veya yanlış konuşmuşlardır yani, tek propaganda şeyi, mutlaka şu eylemin propagandasını yapmak biçiminde somutlaştırılmaz. Hele ben şahsen daha çok ülkenin içerisinde bulunduğu durum ve nasıl kurtarılabilceği, nasıl bir mücadele anlayışının gerektiği, hangi tür araçların kullanılması gerektiği hakkında konuştum, daha çok da konuştuğum aydın kişilerdi, benim söyleyeceklerimi kavrayabilecek, ya da araştırabilecek, öğrenebilecek kişilerdi.

Bu şu anlama gelmez. Hiç köylülerle, hiç işçilerle, hiç sıradan insanlarla konuşmadım. Onlarla da konuştum. Gerekliğinde beni seven, köyüne davet etmek isteyen bir genç olduysa hiç fırsatı kaçırmadım, köylerine kadar da gittim yani, kitlelerle nasıl ilişki kurulabilirse, bunun yeri neresiyse, ister kahve, ister demek, ister sendika, isterse yol, sokak olsun bunu kaçırmadım, bundan yararlandım, propaganda işlevini bireysel olarak kendi başıma sürdürdüm, takıldığım konular olduysa hareket adına belirtmeyeceğim görüşler olduysa ya geçiştirdim, ya da benim gibi hareketin propagandasını yapan başka insanlarla karşılaştığımda onlara sordum, bu konuda ne diyeyim? Örneğin, diyelim örgütlenme konusunda, neyi savunayım, hangi görüşü ifade edeyim üzerinde konuştum, tartıştım, onlardan aldığım bilgileri taşıdım, kitlelere kadar götürme mücadelesi verdim.

Bu tür faaliyetim 1978'in Haziran'ına kadar mıdır, Mayıs sonu mudur iyi bilemem, oralara kadar sürdü yani, genel olarak ben çeşitli yerlerde sözlü propaganda yaptım.

Diyarbakır'da bir olayda benim adım verilmiş, ben ilk defa karşılaştım. Ali Dursun'un kaçırılması olayında, bu doğru değil, kesinlikle doğru değil. Zaten ben böyle eylemlere falan hiç katılmadım, en fazla, 1-2 defa kuryelik yaptım; yani bir yerden bir yere eşya götürdüm. Diyelim ki, Diyarbakır'dayım, herhangi bir toplantı için, ya da bir tartışma için, bir konuşma için, ya da bir kişi ile bir yerde tanışmış, konuşmuşum, onunla ilişkileri sürdürebilmek, onu kazanabilmek için, varsayalım ki, Batman'a gideceğim, ya da Bismil'e gideceğim, benim gideceğim, yerde, burada ne yaparım?... Bir kitaptır, gazetedir, ya da dergidir veya bir afiştir, ben onu da beraber götürüyorum. En fazla yaptığım iş budur. Eylemlere falan katılmadım.

O dönemde zaten ben Diyarbakır'da da değildim. Bahsettiğim şeyi, yani Ali Dursun'un kaçırılması olayını ben gazeteden öğrendim. Hatta gazetede yanlış yazılmıştı, şöyle yazılmıştı, iyi hatırlıyorum: "İşte Ali Dursun kaçırıldı arkadaşları tarafından, öldürüldü" biçiminde, "polisten alınan bilgiye göre arkadaşları tarafından öldürülmüş" biçiminde yazılmıştı. Ben böyle duydum o zaman.

Bu arada çok ilginç bir noktaya daha değinmek istiyorum, o da şu: Halk mahkemeleri, bu halk mahkemeleri yalnız Hilvan ve Siverek için geçiyor, başka hiç bir bölgede geçmiyor. Bu halk mahkemeleri konusunda konuşmak istiyorum. Halk mahkemeleri demokratik bir yargılama biçimidir, halkın bizzat kendisinin yargı yetkisini kullan-

masıdır. Bu parti programı, parti hedefleri içerisinde vardır; ama parti hakimiyeti altında olmayan bir alanda, yönetim kuramadığı bir alanda nasıl halk mahkemeleri kurabilir?...

Kendisinin hükmü geçmiyor ki. Eğer hükmü geçse; yani eğer diyelim bir alanı kurtarmış olsa, orada elbette yargılamasını kendisi yapacak, idaresini kendisi kuracaktır; ama bugün Kürdistan Türkiye devletinin denetimi - altındadır, onun idaresi altındadır, onun hukuk kuralları geçerlidir, onun tarafından herşeye hükmedilmektedir. Yani, halk mahkemeleri falan diye bir şey yok. Eğer olsaydı, ben de duyardım. Hilvan'da olduğum dönem içerisinde herhangi bir yargılamayı falan duyardım. Derler ki, efendim işte biz şu adamı yargıladık, şu kadar şey verdik. Hatta, halk mahkemeleri hakkında çok ilginç şeyler var. Örneğin, halk mahkemeleri denen şeylerin aynı zamanda parti üyelerini yargıladığından bahsediliyor, parti üyelerini yargılayıp cezaya çarptırıyor. Halbuki, Parti Tüzüğüne deniyor ki, 'Parti üyelerinin yargılanması konusunda, Parti Merkez Komitesi Disiplin Kuruluna havale ediyor. Disiplin Kurulu cezayı veriyor' deniyor; yani Partinin kendi üyelerini cezalandırması için yetkili organları var, Tüzük'te belirtiliyor, buradaki Tüzük'te de, asıl Tüzük'te de var. Parti Tüzüğüne, Parti üyelerinin nasıl cezalandırılacakları, ne tür cezalar alacakları yazılıdır. Onları yargılayan merci, hiçbir zaman söz konusu olmayan bir halk mahkemesi falan değildir.

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi, sizi Kürdistan fikrine ileten sebep ne? Neden Kürdistan diyorsunuz. Tarihi tetkik ettiniz mi?

SANIK- Ettim.

DURUŞMA HAKİMİ- Hangi kaynaklardan tarihi tetkik ettiniz. Bunun tarihi gelişimi ne? Bir de Marksist olduğunuzu söylüyorsunuz. Marksizmin ırkçılığı reddettiğini söylediniz, belirttiğiniz halde neden bu işe yöneldiniz? Kendi fikirleriniz arasında bir çelişki doğmuyor mu?

SANIK- Şimdi benim Kürt ve Kürdistan fikrine nasıl ve ne zaman yöneldiğim konusundaki soru ilginç bir soru benim açımdan. Çünkü bu bir günde yönelinecek birşey değil. Ben 26 yaşındayım . Bu hareketle ilişki kurduğum dönemin 1976 seneleri olduğunu düşünürsek, 21 yaşında falan oluyorum. Bu döneme kadar benim hayatta çeşitli pratiklerim ve insanlarla çeşitli temaslarım vardı. Okuyorum, görüyorum, duyuyorum, tartışıyorum. Elbette bende belli bir fikir oluşmaya başlıyor. Kürtlerin varlığı veya yokluğu sorunu benim açımdan tartışılmaması

gereken bir soru. Tartışma konusu bile yapmayı gerekli görmüyorum. Çünkü bu son derece açık olan somut bir gerçektir. Bu, Türkiye'deki resmi çevreler tarafından bile artık benimsenmektedir. Gerçi TRT'de etnik gruplar tabiri kullanılıyor ama Türkiye'deki diğer basın artık, daha önce hiç kullanmamasına rağmen, Kürdistan tabirini kullanıyor. Bu çok ilginçtir. Bizim faşist olarak da nitelendirdiğimiz MHP başkanı Türkeş bile hatırladığım kadarıyla 1978'de İran'daki gelişmelerle ilgili olarak Azerilerle Kürtlere yönelik olarak, Hümeyni yönetiminin, bunları katliama uğrattığını, devletin bunlara karşı kayıtsız kalmaması gerektiğini bahsediyordu. Ben kendim, Türkiye'de çıkmış Kürdistan ve Kürtlükle ilgili hangi yayını bulduysam okudum. Bununla da yetinmedim. Bir tek cümle, bir tek kelime bile geçtiğini sandığım eserleri bile okudum.

DURUŞMA HAKİMİ- Hangi şeyleri okudun?'

SANIK- Ben, Çağdaş Kürdistan tarihi diye bir kitap vardı. Ronayi yayınlarının Almanya'da basılmış onu okudum.

DURUŞMA HAKİMİ- Evet. 'Güneş' yani.

SANIK- "19'ncü Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadele" Halfin adlı biri tarafından yazılmış, Komal yayınları tarafından çıkmıştı, okudum. Mehmet Emin Zeki'nin Kürdistan, Kürtlerin tarihi üzerine olan bir yazısı vardı. Kürtler ve Kürdistan diye çıkmıştı, okudum. Zinar Silopi'nin, Peşrivan'ın Kürdistan üzerine yazdıkları, elden ele geçen yazılarını okudum. Avukatsız halk Kürtler diye bir eser vardı, onu okudum. Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Kürtlerle ilgili bölümünü okudum. Osmanlı tarihinde azınlıklar ile ilgili kısımları, sekiz ciltlik İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Osmanlı tarihini okudum. Kürtler, Kürtlerin Kökeni biçiminde eserler vardı, biri İhsan Nuri'nindi, onu okudum. Vesaire, vesaire, yani... Bazil Nikitin'in Kürtler adlı eserini okudum. Yani Kürtler hakkında birşey bulabileceğimi anladığım pek çok eser okudum. Bu arada şunu da söyleyeyim. Genel Kurmay tarafından yayınlanan bir de eser okudum. Bu da Cumhuriyet Döneminde Ayaklanmalar adlı bir eserdir. Ankara'da olduğum millî meseleyi araştırdığım dönemde okudum. Burada cumhuriyet tarihinde ayaklanmalardan bahsediyor. Devletin resmi yayını, açıktan açığa devletin Kürdistan'a yönelik politikasını ortaya koyuyor ve Kürtler ve Kürdistan'dan benim bahsettiğim gibi o yayında bahsediyordu. Yazık ki ben o eserin tümünü okuyamadım. Elime geçebilseydi, bir kısmını o zaman çok arzularım, not almak istiyordum. Dersim hareketi ile ilgili olarak, Şeyh Sait Ayak-

lanması ile ilgili olarak takip edilen politikalar, bunların yerleri, şunları bunları ile ilgili şeyler vardı. Ben yalnızca bir gecelik göz gezdirebildim. Orada da resmen, alenen yazılıydı.

Zaten eğer Kürtler ve Kürdistan diye bir sorun olmamış olsaydı Kürtlük ve Kürdistan sorunu ile uğraşan insanlar olmasına gerek kal-mazdı. Sosyal olaylar, toplumsal olaylar öyle olaylardır ki, onlar kendi-leri zamanı geldiğinde dayatır. Yani toplumlar, uluslar, sınıflar, partiler ve organizasyonlar önlerine gerçekleştiremeyecekleri hedefleri koya-mazlar. Eğer, gerçekleştiremeyecekleri hedefler koyarsa kafasını taşa çarpar. Niye 1900'lerde, 1600'lerde, 1700'lerde, hatta ve hatta 1945'lerde, 1950'lerde, 1960'larda bir Kürdistan İşçi Partisi yoktu. APO'culuk diye bir sorun yoktu. Bu kadar kişi bir at hırsızlığından, eşek hırsızlığından değil de ya da bilmem bir başka suçtan değil de siyasi bir olaydan mahkeme önüne çıkıyor. Bu açık birşey. Ben Kürtlerin tarihi hakkında da bilgi verebilirim; ama Kürtler için varlığını ve yokluğunu tartışmayı kesinlikle gereksiz görüyorum. Bu açık olan birşey.

DURUŞMA HAKİMİ- Evet. çok kısa.

SANIK- Kürdistan tarihi hakkında benim...

DURUŞMA HAKİMİ- Şimdi bu okuduğunuz yayınlar, yazar-ların şahsi fikirlerine mi dayanıyordu, yoksa belirli bir kaynağı aktararak mı?

SANIK- Kimisi şahsi kanaatine dayanıyor, kimisi belirli bir kay-nağa dayanıyor. Örneğin Herodot'un tarihini okudum. Herodot Medler hakkında bazı şeyler söylüyor. Aktardığı şeyler o zaman o günkü gibi bir yazım sanatı, anlayışı yok, elbette kendi kanaatine dayanarak yazıyor. Yani işte Medler şöyledir, Medler böyledir. Ya da Evliya Çelebi işte Kürdistan'ın Hasankeyf'i eyaletinden Devlet 23 kasa altın alıyor, işte Diyarbakır eyaletinden 128 kasa altın alıyor. Dakka Eya-letinden şu kadar alıyor. Yani kendisinin o zaman görüşlerini bilgilere dayanarak yazıyor veya diyelim Türkler hakkında eserler okudum. 1040 yıllarında falan ilk defa Kürdistan'a geldikleri söyleniyor ve Gur'-larla karşılaşmıştır. Gur'larla münasebetlerini anlatan o zamanki tarihçilerin veya yazarların yazdıkları fikirler var. Bugünkü gibi bir anlayış yok. Onlar kendi görgülerine dayanarak anlatıyorlar.

Ayrıca şu var. Yani bu Kürtlerin şu yada bu ırktan geldikleri şura-dan yada buradan geldikleri pek önemli değil. Benim bildiğime göre Kuzey Avrupa'dan, İskandinav Yarımadası'ndan, Rusya Steplerin-den gelip...

DURUŞMA HAKİMİ- Bunu hangi yazar diyor, İskandinavya'dan geldi diye.

SANIK- Bu konuda kendim araştırma sahibi değilim. Yalnız Abdullah'ın bu konuda daha geniş araştırmaları var. Onun yaptığı, benim söz konusu ettiğim konuşmasında, benim yazıya geçirdiğimi söylediğim konuşmasında vardı, okumuştum. Böyle söyledi. Başkaları tarafından da söyleniyor. Yani bir Medeni Zeki'nin kitabında, İhsan Nuri'nin kitabında, Zinar Silopi'de diyor.

DURUŞMA HAKİMİ- Milattan önce kaç yıllarında?

SANIK- Bin yıllarında filan olduğu söyleniyor. Bu pek önemli değil benim açımdan. Benim açımdan Kürtler şu ya da bu ırktan gelebilir.

DURUŞMA HAKİMİ- Peki, Türkiye'de Kürdistan fikrini nasıl şey ediyorsun. İskandinavya'dan geliyor da, bu bölgede Kürdistan kurma fikri nereden alınıyor?

SANIK- Benim için hiç önemli değil. Ha İskandinavya'dan gelir, ha Latin Amerika'dan gelir ha şuradan gelir. Buradaki halklara karışmıştır. Burada tarih boyunca Kürdistan'ın bugün üzerinde yaşadığımız topraklar üzerinde onlar bir halk olarak gelip yerleşmiş olabilir. Zaten tarihte onlarca, yüzlerce halk vardı. Bunların pekçoğu tarihte yok oldular, silindiler. Kimisi bugüne kadar varlığını koruyarak sürdürebildi. Biz Aka'ları okuduk, biz Eti'leri okuduk, Etrüskleri okuduk, biz Galler'i okuduk, biz okuduk da okuduk yani. Mehmet Emin Oktay'ın kitabında, lise kitaplarında bile bir sürü kavim var, bu kavimler arasında sürekli kavgalar var, çekişmeler var, çatışmalar var. Kimisi siyasi organizasyonlar içinde teşekkül edebiliyor, bilahare silinip kayboluyor; ama kimisi bu siyasi organizasyonlarını sürdürebiliyor, gelişiyor, milliyet aşamasına erebiliyor, militleşebiliyor. Bugünkü halinde tarih sahnesinde yer alabiliyor. Yani bu önemli değil. Giderek bu halkların birbirlerine karışmaları ve kaynaşmaları var, ama bugün somut olarak ortada olan birşey var; bir Kürt dili var, bu halkın bir kültürü var ve bu dil ve kültüre sahip olan...

DURUŞMA HAKİMİ- Peki, kültür hususunda araştırmanız var mı?

SANIK- Kürt dili ve kültürü ile ilgili araştırmalardan çok...

DURUŞMA HAKİMİ- E, araştırman yok ise...

SANIK- Var efendim, yani sıfır bilgi sahibi değilim.

DURUŞMA HAKİMİ- Araştırman yok ise böyle bir dilin varlığından, çeşitli dillerden meydana gelmiş olamaz mı? Hani bir dil...

SANIK- Hiç önemli değil. Benim açımdan hiç önemli değil. Çeşitli dillerden meydana gelse...

DURUŞMA HAKİMİ- Ama sen diyorsun ki Kürt dili vardır, kültürü vardır diyorsun. Bu dil çeşitli dillerden toplanmış, kelimelerden mürekkepse yine bu dili böyle mi kabul edeceğiz?

SANIK- Bu dilin şu ya da bu dilden kelime alıp veya vermesi pek önemli değil. Her dil, öbür dillerden kelime alır veya verir. Hatta, iki, üç, dört, beş ulus aynı dili kullanabilir. Nitekim bir İngilizce pek çok ulus tarafından kullanılmaktadır. Latin Amerika'daki pek çok ülke Portekizce veya Latince konuşmaktadır. Bunların Portekizce veya Latince konuşmaları onların ayrı bir ulus olarak şekillenmelerine engel değildir.

Ayrıca Kürtçenin şu ya da buradan kelime alıp vermesi de önemli değildir. Önemli olan onun fonetik yapısından çok gramer yapısıdır. Kürtçenin Türkçeden ayrı bir gramer yapısı vardır ve bu Ari grubundan, Hint-Avrupa dil grubuna düşmektedir. Benim bu konuda bu kadar bilgim var yani.

DURUŞMA HAKİMİ- Bunlar, tarihte devlet kurmuş mu?

SANIK- Evet.

DURUŞMA HAKİMİ- Hangi devleti kurmuş?

SANIK- Şunu söyleyeyim. Med Organizasyonu tarihlerin yazdığına göre 571'de kuruluyor. 500 civarında filan yıkılıyor, pek uzun süreli falan olmuyor. Persler tarafından yıkılıyor.

DURUŞMA HAKİMİ- Nerede kuruluyor bu tarihte? Med Devleti nerede kuruluyor?

SANIK- Hemen hemen bugünkü Kürtlerin yaşadığı alan diyebiliriz.

DURUŞMA HAKİMİ- Neresi burası?

SANIK- Urmiye'nin batısından Fırat nehrine kadar olabilen hatta Fırat'ı bile aşan bir alan içerisinde oluyor ve burada hüküm sürüyor. Daha sonra kendileriyle, aynı soydan olan Persler tarafından yıkılıyor. Ama Persler döneminde de Kürtler bağımsızlıklarını sürdürüyorlar. Yani köleci dönemde, gerek Ermenilerin baskısı altındaki dönemde olsun, gerek Perslerin istilası, hatta Bizansların istilası döneminde olsun Kürt halkı kendi varlığına yönelik, kavim olarak kendi varlığına yönelik bir saldırı ile karşı karşıya kalmıyor. Belki siyasal ve sosyal gelişmesi dumura uğratılabiliyor.

İmha tehlikesiyle pek karşı karşıya kalmıyor. Kürtlerin imha teh-

likesiyle karşı karşıya kalması, ancak Arap istilasından sonradır ki, Arapların Kürdistan'a gelişleri, Kadisiye, 834 veya 737 ortaları filandır yani, kesin hatırlamıyorum, ya 740 ya 840 civarı falan. Bu dönemde ilk defa Araplarla karşı karşıya geliyorlar. Yalnızca İslamlaşmakla kalmıyorlar, İslam dil ve kültürünü de, Arap dil ve kültürünün de etkisi altında kalıyorlar. Bu dönemden sonradır ki, 1200'den sonra, yani 13.ncü.....

DURUŞMA HAKİMİ- Milattan önce, sonra?

SANIK- Milattan sonra 1300 şeylerinden bahsediyorum. Bu dönemde Anadolu'da bildiğimiz gibi bir sürü beylik var. Osmanlı Beyliğinden tutun da Karesi Beyliği'ne, Karaman Beyliğine kadar. Aynı dönemde Kürdistan'da da beylikler var. Devamlı varlıklarını sürdürmeye, korumaya ve geliştirmeye çalışan feodaller var. Arabistan'da da var. Acemistan'da da var; ama, Kürdistan sürekli bir istila alanı, sürekli bir çekişme alanı, bir kavga alanı olduğu için, ekonomik olarak yıkıma uğramış, üretici güçler pek fazla gelişememiş. Bu nedenle Anadolu'da, Acemistan'da ve Arabistan'da merkezi feodal devletler daha çabuk oluşturulurken, Kürdistan'da bu fazla erken oluşturulamıyor. Kürt feodalleri arasındaki bu didişme 16.yüzyıla kadar sürüyor. 16.yüzyлда Batı Avrupa'da merkezi krallıklar ortaya çıkarken, yani milliyet sınırları teşekkül ederken o krallığın çerçevesi içerisinde aynı dile ve kültüre sahip olan giderek bir pazar etrafında şekillenen bir ulusa, topluma doğru bir gelişme sözkonusu iken, Kürdistan'da böyle birşey sözkonusu olamıyor. Kürt feodalleri kendi aralarında didişiyorlar. Bu didişmeden herhangi biri galip gelemeyince daha güçlü olarak gördükleri Osmanlılara ve Safevilere sığınıyorlar. Onların desteğini alıyorlar ve böylece daha sonra Kürdistan Osmanlılar ve Safeviler arasında bir çekişme ve çatışma alanı haline geliyor. Biliyoruz ondan sonraki tarihi.

DURUŞMA HAKİMİ- Yerinize geçin.

Gereği görüşüldü.

Bütün sanıklar tutukluluk hallerinin devamına, duruşmada hazır bulundurulmaları için Askeri Cezaevi Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına, bu sebeple duruşmanın 19.6.1981 Cuma günü saat 8.⁰⁰ e tehirine oybirliği ile karar verilip açıldı. 18.6.1981.

**BAŞKAN
HAKİM ÜYE**

**DURUŞMA HAKİMİ
STENOĞRAF**

MEHMET HAYRİ DURMUŞ

Bu satırları yazmaya çalışırken içim Mehmet Hayri'nin hasretiyle dolup taşıyor. Şehit oluşunu kabullenemiyorum. Her gün, her dakika sözleri, haykırışları çınlıyor kulaklarımda. Sanki Kürdistan üstüne kol kanat germiş duruyor. Onun yokluğunu düşündükçe ellerim titriyor, boğazımda boğucu bir düğüm, boğulacak gibi oluyorum. Onu tanıyan, onunla zulmü paylaşan, yokluğunu kabullenemez. Onun yokluğu, acının, kederin ve hasretin en büyüğü, kahredicisidir.

O, Türk sömürgeciliğine duyulan kinin pratikte en usta uygulayıcısı, bir yanardağdı. Doğa yasalarını zorlayan, düşmanı kahreden enerji, azim ve kararlılık timsaliydi. Marksist ideolojinin, Kürdistan halkının, PKK'nin sadık bir savunucusu, emperyalizm ve sömürgeciliğin acımasız, korkusuz bir yargıcısıydı. O, özgürlük ve bağımsızlığın parlayan bir sembolüydü. Sömürgeci plan ve yöntemlerine karşı geçilmez bir kale, zulme ilk hedef olandı. En sadist işkenceler altında dahi değişmez tutumuyla Türk sömürgeciliğinin korkulu rüyası, ezilen tüm halkların onuruydu.

Siz, sözde yargılayan sömürgeci piyonlar. Kara gözlüklü cellat bin-başı Emrullah Kaya, Mehmet Hayri'nin adını anarken, yutkunuşunuzu,

türeyişinizi unutabilir misiniz? Unutamazsınız! Gün gelecek Che Guevara'nın katili Miguel Avroa, Andrés Selnich ve Marion Terzan gibi Mehmet Hayri DURMUŞ, Mazlum DOĞAN, Kemal PİR'i biz öldürmedik diyecek, suçü başkalarına yüklemeye çalışacaksınız. Ama kurtulamazsınız. Tarih hakkınızdaki hükmünü çoktan vermiştir.

Ya sen, doğrunun, güzelin azılı düşmanı yüzbaşı Esat, zindan cel-ladı, insanlığın yüzkarası. Hangi ruhla, hangi soysuz amaçla o yüce insana bizzat işkence yapabiliyordun. Hangi soysuz güç seni ona ulaş-trabildi. O, zulüm altında inançlarını haykırırken, aynaya dönüp sararan o çirkin suratını görebildin mi? Bir leş gibi sarkan dudağının türeyişini saklayabildin mi? Mehmet Hayri'nin 14 Temmuz tarihi Ölüm Orucu kararı üzerine, paniğe kapılıp Ankara'ya nasıl kaçtığını hatırlıyor musun? Sen, tarihin, insanlığın bin defa lanetlediği insan, içindeki korku ve dehşet seni hızla beklenen sona sürüklüyor. Çehre değiştirmen, saklanman nafîle. Felç incek kol ve bacaklarına. Bir kuduz gibi çıldıracaksın. Zaman seni elimizden alacak mı acaba...?

Mehmet Hayri 14 Nisan 1981 günü ilk defa çıktığı sömürgeci mahkemedeki haykırışıyla sömürgeci zulme karşı direnişü, Kürdistan halkının dirilişini dünyaya duyuruyordu. 14 Temmuz 1982 günü tarihi ölüm orucu kararı ile de Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin zafere ulaşacağını insanlığa ilan ediyordu.

Rahat uyu büyük önder. Eserin yaşıyor. Kürdistan halkı açtuğın yolda zafere kadar savaşmaya and içmiştir. İnsanlığa müjdelediğın zafer yakındır. Mücadelen ve eserin önünde saygı ile eğiliyoruz.

Mehmet Hayri DURMUŞ'un Sorgu Savunması

DURUŞMA HAKİMİ: Duruşma tehir edildiği belli gün ve saatte, Sıkıyönetim Komutanlığı 2 Nolu Askeri Mahkemesi, Mahkeme Heyeti, İddia Makamı ve tutanakta bir değişiklik olmaksızın mahsus salonda toplandı, oturum açıldı, yoklama yapıldı.

Siirt-Batman grubu tutuklu sanıklarının hepsinin getirildiği görüldü, serbest olarak yerlerine alındılar.

Tutuksuz sanıklardan hiçbirinin gelmediği görüldü.

Sanık vekillerinden: Avukat Nevzat Helvacı, Hüseyin Yıldırım, Hüseyin Avni Altay ve Süleyman Yeter'in de geldiği görülerek yerlerine alındılar.

Duruşma hakimi tarafından sanık Mehmet Hayri DURMUŞ çağrıldı.

SANIK MEHMET HAYRİ DURMUŞ SORGUSUNDA

DURUŞMA HAKİMİ: PKK Örgütünün Merkez-Komitesinde görevli olduğunuz, aynı zamanda kurucu üye olarak bulunduğunuz, 6136 sayılı kanuna aykırı davrandığınız, adam öldürmeye azmettirdiğiniz iddia ediliyor.

SANIK: Ben Kürdistan'da bağımsızlık ve demokrasiye öncülük etmekte olan Partiya Karkerên Kurdistan örgütünün bir üyesiyim. Başından beri bu Hareketin faaliyetlerinde bulundum, daha grup aşamasındayken çalışmalarına katıldım ve partileşme sürecinde yine fiilen çalışmalara katıldım, kuruluş toplantısında bulundum.

Daha sonra Partinin Merkez-Komitesine seçildim, Partinin Merkez-Komitesi üyesiydim, doğrudur.

Diğer iddiaları zaten ileride ifademi verirken tek tek üzerinde duracağım, izah edeceğim. "Adam öldürmeye azmettirme" diye bir iddia var. Bunu şu anda hemen belirteyim, öyle özel bir karar vermişliğim yoktur. Özel olarak bir eylemi azmettirici bir konumum olmamıştır. Bu iddiayı şimdilik hemen reddedeyim.

İfademe biraz sonra geçeceğim, şu anda iddianame üzerinde biraz durmak istiyorum. Diğer arkadaşlarım gibi ben de iddianamede belirtilmiş olan bazı yanlış noktalara değineceğim. Bunlara değindikten sonra ifademe geçeceğim.

DURUŞMA HAKİMİ: Şimdi, sizden daha önce Mazlum DOĞAN iddianame üzerinde durdu. O noktalara aynen katılıp katılmadığınızı; yani fazladan olmasın istiyoruz. Onların dışında...

SANIK: Mümkün olduğu kadar toparlayacağım. Konumum gereği ben, bazı diğer arkadaşlarımdan farklı bir takım açıklamalarda bulunmak durumundayım.

DURUŞMA HAKİMİ: Peki.

SANIK: Daha doğrusu arkadaşlarımdan söylediklerinin çoğuna katılıyorum. Burada yalnız Mazlum DOĞAN arkadaş değil, başka arkadaşlarımda açıklamalarda bulundular, onların tümünün açıklamalarına katılıyorum; fakat, kendim özellikle o arkadaşların belirtemedikleri veya bilmedikleri çeşitli hususlarda, beni tatmin edici olmadığı

için o konularda açıklama yapmak istiyorum.

Onun için de benzer hususlara temas edeceğim; fakat biraz değişik olacak.

DURUŞMA HAKİMİ: Yalnız kısa kesin.

SANIK: Tamam, mümkün olduğu kadar kısa keseceğim.

Birinci olarak belirteceğim nokta; iddia makamının veya mahkemenin bizzatihi kendisine yönelik olacaktır. İddia makamının veya dolayısıyla mahkeme, Hareketimizi yargılamak veya değerlendiren politik davranmaktadır, yani hukuki prensiplere bağlı kalmaktan ziyade, politik tavır takınmaktadır. Niçin böyle davrandığını, bazı delillerle ortaya koymak istiyorum. Bir defa mahkeme malum, bir özel mahkemedir. Bunu hepimiz biliyoruz. Özel mahkemelerin diğer mahkemelerden ayrılan bir yanı vardır ki, en temel farkı, özel mahkemeler kuruldukları dönemlerde mevcut yönetim politikasını aynen uygularlar veya o politikayı yargı organlarında icra ederler.

DURUŞMA HAKİMİ: Bu, senin kanaatin.

SANIK: Evet, elbette benim kanaatim, kendi düşüncelerimi izah ediyorum.

O halde, devletin bize yönelik politikası nedir? Mahkeme, bizi bu açıdan değerlendireceğine göre, devletin politikasına bakmak gerekir. Devlet, daha doğrusu mevcut yönetim, Hareketimiz hakkındaki düşüncelerini açıkça beyan etmektedir, gizlememektedir, imha ve dağıtma, yok etme biçiminde bir politika izlemektedir. Sıkıyönetim Komutanlıklarının bildirimlerinde bu açıktır. "Devletin bütünlüğüne yönelen hareketler yok edilecektir" biçiminde ifadeler kullanılmaktadır. Haliyle devlet, bu politikasını sonuca vardırma için çeşitli araçlara başvurmaktadır. Bu araçlardan bir tanesi de yargı organıdır, yani mahkemelerdir. Mahkemeler, esas olarak cezaevlerinde tutuklu bulunan yüzlerce partili, militan ve taraftarını pasifize etmek için karar verme aşamasına gelmiş durumdadır.

Bir defa şunu belirtmeden geçemeyeceğim, bugün yargı önüne çıkarılmakta olan yüzlerce parti militanı, parti kadrosu ve taraftarı, her türlü savunma olanaklarından aslında mahrum bırakılmıştır. Adli müşavirliklere defalarca müracaatlarda bulunduğu halde, bu konuda gerekli kolaylıklar gösterilmemiştir, kitaplar, kanunlar, yasalar talep edilmiştir, malzemeler, materyaller talep edilmiştir, bu konuda adli müşavirlik kolaylık göstermemiştir.

Bunun dışında, sıkıyönetim komutanlıklarının emriyle avukatları-

mız çalıştırılmamıştır, defalarca gözaltına alınmışlardır. Avukat Mahmut Bilgili, Hareketimizle hiçbir ilişkisi olmadığı halde birkaç defa gözaltına alındı, neticede çalışmadığı için davayı bırakıp, terketmek zorunda kaldı. Şu anda nerede olduğunu bilmiyorum, davamızı terketti.

Daha sonra Avukat Şerafettin Kaya yine Hareketimizin kadro ve taraftarlarının vekili olduğu için gözaltına alındı, bir müddet gözaltına alındıktan sonra tutuklanmış olduğunu duydum.

Daha sonra, bir müddet önceye kadar duruşmalarımıza katılan Erdiñ Uzunoglu adli avukatın, yine hareketin kadrolarını ve taraftarlarının vekaletnamesini aldığı davalara girdiği için gözaltına alındığını duydum ve birkaç haftadan beri haberim yoktur, kendisi ile görüşmemekteyim.

Bu şekilde bir defa Hareketimizin kadroları ve taraftarları savunmasız yargı organlarının önüne çıkmaktadır. Bu konuda herhangi bir imkana sahip olmadan, herhangi bir hazırlık yapmadan yargı organlarının önüne çıkarılmaktadır. Ve yargı organı önüne çıkarıldıktan sonra da ağır cezalara çarptırılıp, pasifize edilmek istenmektedir.

Şimdi mahkemenin politik davrandığını ortaya koydum ve bir kaç örnekle bunu biraz daha açıkça ortaya koymak istiyorum.

Hukuk alanında fazla bilgim yoktur; ama bildiğim bazı şeyler vardır. Bir defa iddia makamı kendi iddianamesini hazırlarken kişi hakkında çeşitli araştırmalarda bulunur, soruşturma ifadelerinden başka çeşitli incelemelerde bulunur.

DURUŞMA HAKİMİ: Şimdi genel hususlara, savcının iddianamesini nasıl yazdığını, yazacağını sen öğretecek değilsin.

SANIK: Tabii, bu hususta ben, düşüncelerimi vurguluyorum...

DURUŞMA HAKİMİ: Hayır, düşüncelerini vurgulamakta da yarar yoktur. Sorgulama yapıyoruz, daha sonra savunma safhasında bu hususa değinirsin. Yani, savcı iddianamesini şöyle yazar, mahkeme şöyle karar verir. Bu senin bir kere sorgunun, pozisyonunun dışında olan bir şey. Savcı nasıl yazarsa yazar, sana bir iddianame getirmiş.

SANIK: Şunu belirteyim, ben kendi görüşlerimi söylüyorum...

DURUŞMA HAKİMİ: Hayır, söyleyemezsin, nasıl söylersin? Savcı iddianamesini nasıl yazarsa yazar. Eline gelmiş bir iddianame, iddianame hakkında konuşabilirsin; ama şöyle yazar böyle yazar, nasıl yazarsa yazar.

SANIK: Kısaca değinip geçeceğim.

Şimdi dediğim gibi tamamen polis ifadelerine dayandırılmaktadır. Burada yüzlerce arkadaş ve taraftarımız çıkıp ifade verdi. Yüzlerce insanın ifadesi alındı, ben tanık oldum. Hepsi kendi ifadelerinde işkence altında alınan ifadelerinin iddianameye aynen yansıtıldığını iddia ettiler. Açıktır; polisin soruşturma döneminde almış olduğu ifadeler, iddianameye aynen geçirilmiştir.

Bir diğer husus daha var, burada önemli bir delil olarak ortaya koymak istiyorum. Hareketimiz bir çete olarak gösterilmiştir ve Türk Ceza Kanununda çete 168'inci maddeye esas olarak cezalandırılır biçiminde bir ifade vardır. Fakat Hareketimizi sevk ve idare edenlerin durumu adeta bu şeyin dışında tutularak, idamla yargılanmaları, daha doğrusu, daha ağır cezalara çarptırılmaları gerektiği hususunda ifadeler vardır iddianamede. Hareketimizi sevk ve idare edenlerin 168'inci maddeden yargılanmaları gerekirken herhangi bir madde gösterilmeksizin, daha doğrusu 450'ye 4-5 biçiminde şeyler konularak, Hareket sevk ve idare edicileri daha değişik cezalandırılır biçiminde ifadeler vardır.

Diğer bir husus, Hareketimiz, ideolojik olarak ortaya çıkmıştır. Giderek politikleşmiştir. Belli bir programı, tüzüğü vardır, düşünceleri vardır, ülkeyi değerlendirişi şuyu buyu vardır. Bunlarla ilgili olarak mahkemenin elinde bir ton belge vardır, kitaplar vardır. Yani, bir geniş çapta ideolojik düşünceler, aslında iddianameye yansıtılması gerekirken, bu hususta iddialar adeta çete şeyine uydurulmuştur. Yani, Hareketimizin ideolojisi ve programına açıkça iddianamede yer verilmemiştir. Çok basit bir iki cümleyle adeta Hareketin siyasi karakteri bir kenara bırakılarak, tamamen bir macera grubu gibi gösterilmek istenmiştir.

İşte bu şeylerden ötürüdür diyorum, Hareketimizi mahkeme, politik olarak değerlendirmektedir; belirtmek istediğim birinci nokta budur.

İkinci olarak üzerinde durmak istediğim husus, arkadaşlarımız burada değindiler, ben de bir yönüyle biraz üzerinde durmak istiyorum. Çete iddiası vardır, Hareketimizin bir çete olduğu iddiası vardır. Bu iddia kesinlikle gülünçtür, bu iddiayı ben de reddediyorum. Merkez-Komitesi üyesi olarak ben pek çok şeyi biliyorum diğer arkadaşlarımızdan farklı olarak, Hareketimizin gelişme sürecini ben iyi biliyorum. Hareketimiz, bir defa, bir milis gücü olarak ortaya çıkmamıştır.

Şu veya bu dağın başında bir silahlı eşiya grubu biçiminde türememiştir. Adam öldürüp de firar eden çeşitli silahlı unsurların bir araya gelip soyguncu, gangster çeteleri biçiminde ortaya çıkmamıştır, böyle

bir türeme yoktur.

Mahkeme heyeti de daha doğrusu iddia makamı da şunu çok iyi bilmektedir, elindeki belgelerden, verilmiş ifadelerden, itiraflardan açıktır, bilgisi vardır ve nitekim Hareketimiz önce ideolojik olarak ortaya çıkmıştır.

1970'lerden sonra –ki, biraz sonra ben daha detaylı olarak bu hususlara değineceğim, izah edeceğim– Hareketimiz ideolojik olarak ortaya çıkmıştır. Marksizm-Leninizm kavranmıştır, ülke koşullarına indirgenmiştir, Kürdistan toplumunun yapısı değerlendirilmiştir. Bu senelerce daha doğrusu aylarca tartışma konusu edilmiştir, bu hususta seminerler verilmiştir. Daha sonra bir dizi toplantılar vardır. Bu toplantılarda Hareketin durumu, ülkenin durumu, devrim meseleleri tartışılmıştır ve bilahare, yani son senelerde aslında Hareket, giderek silahlı mücadeleyi de vermek durumunda kalmıştır. Çeşitli şiddet olayları gelişmiştir ve Hareketimiz bir yandan kendi örgütlenmesini geliştirip yayarken, politikleşirken, örgütlenirken öte yandan kendisini korumak için, kadrolarını korumak için özellikle o aşamada çeşitli silahlı eylemlere de girişmiştir. O konuda da tedbirler almıştır ve Hareket etrafında silahlı birimler oluşmuştur; onu inkar etmiyoruz. Silahlı gruplar oluşmuştur, eylemler konulmuştur, ama ön planda olan Hareketimizin ideolojik olarak gelişmesidir, Hareketimizin politik olarak gelişmesidir, örgütlenmesidir; esas olan budur. Yani diğer şeyler talidir. Çatışmalar, Hareketin silahlı yanının gelişmesi, silahlı birimlerin oluşması ikinci planda kalmaktadır. Birinci planda olan Hareketin ideolojik çalışmasıdır, örgütlenmesidir. Bilahare partileşilmiştir, Hareketimiz Partidir, “Partiya Karkerên Kurdistan”dır adı. Apoculuk ve UKO’culuk suçlamaları yersizdir. Halk arasında konuşulsa bile bu konuda iddia makamının aslında iddianamede bu şekilde bizi isimlendirmesi, bunu ön plana çıkarması yine kasıtlıdır.

Üçüncü değineceğim husus, silahlı propaganda meselesidir. –Arkadaşlarım değindi– ben de bir iki hususa değinmek istiyorum.

Dün Mazlum arkadaşın da ifade ettiği gibi, Hareketimiz devrimci zoru ilke olarak benimsemektedir. Bu ilke aslında Marksizm-Leninizme ters düşmez. Daha doğrusu şöyle ifade edeyim; Marksizm-Leninizm mutlaka her yerde ve her zaman şiddet uygulanır, her şey şiddetle halledilir biçiminde bir anlayış şekline sahip değildir, Marksizm-Leninizm’de böyle bir katı tutum yoktur. Mümkün olduğu kadar barışçı koşullara girilmesi ve bu tür yöntemlerin uygulanması

tercih edilir, ama sosyal devrimlerin bizzatiliğine bakıldığında bu devrimlerin hemen hemen tümünde kan döküldüğü, kanlı çarpışmaların olduğu ve devrimlerin böyle gerçekleştiği, çekişmeli, çatışmalı mücadeleler sonunda gerçekleştiği de bir gerçektir. Gerek sınıfsal devrimlerin, gerekse ulusal kurtuluş hareketlerinin uzun yıllar silahlı mücadelelerle sonuçlandığı, zafere ulaştığı bir gerçektir.

Bu gerçeği bilen bizler, elbette Kürdistan'da bir ulusal kurtuluş hareketini örgütlerken silahlı mücadeleyi ve devrimci zoru reddedecek değiliz ve bunu reddedenleri şiddetle eleştiriyoruz; bunu açıkça belirtelim, silahlı mücadeleyi Kürdistan'da reddeden, bu tür bir mücadelenin gereksizliğine ve reformlarla başarıya gidilebileceğine inananları biz, teslimiyetçilikle, pasiflikle suçlamaktayız. Esas olarak reformlarla sonuca gidilemeyeceğini, bir ulusal kurtuluş hareketinin ancak güçlü bir örgütlenme, güçlü bir cepheleşme ve bilahare uzun dönemde yürütülecek bir silahlı mücadele ile gerçekleşebileceğini, zafere ulaşabileceğini belirtiyoruz; bu bizim bir ilkemizdir.

Ama şu şeye katılmıyoruz, biz silahlı çatışmaya girerken ve bu yönde eylemler geliştirirken, propaganda olsun diye yapmadık. Silahlı propaganda ilkesinin aslında Marksizm-Leninizmde detaylı olarak yeri yoktur. Bu çeşitli devrim grupları ve hareketleri tarafından ülkelerinin koşullarına uygun bir tarzda geliştirilmiş bir tezdur.

Esas şudur, saldırı biçiminde şiddet olarak değerlendirilebilir. Halbuki Hareketimiz şimdiye kadar hedeflerine saldırı yöneltmiş değildir, yani propaganda olsun diye iddianamede iddia edildiği gibi halk heyecana kapılsın, Hareketin etrafında yer alsın veya gençlik silahlanmaya alınsın, bu şekilde ayaklanmanın zemini oluşsun, devlet taciz edilip halkın üzerine saldırılsın biçimindeki anlayıştan hareket edilmemiştir. Yani eylemler veya silahlı olarak şimdiye kadar yürütülen mücadele, bu şeyler oluşsun diye değil –izah edeceğim– gereklilikler olduğu için, gerek duyulduğu için başvurulmuştur.

Hareketimiz, daha ortaya çıktığı dönemden itibaren boy hedefi olmuştur. Şunu burada belirtmek istiyorum. Cumhuriyet dönemi boyunca da bunu açıkça görmekteyiz, ülkemizin kaderini derinden değiştirecek, temelinden değiştirecek çeşitli girişimler çok kanlı bir şekilde bastırılmıştır veya bu tür bir gelişmeye müsaade edilmemiştir.

İmha edilmesi için, yok edilmesi için her türlü çabaya başvurulmuştur. Bizim Hareketimiz de esas olarak ülkenin kaderini temelden değiştirmeye aday olduğu için, hatta ortaya çıktığı tarihlerden itibaren aslında devletin ve devletin istihbarat örgütleriyle birlikte çalıştığını iddia ettiğimiz çeşitli ajan örgütlerin, provakatör grupların, hatta yerli feodal-kompradorlara bağlı çeşitli milis güçlerinin boy hedefi olmuştur. Bunların çoğu Hareketimizin kadrolarına yönelik komplolara girişmişlerdir. Örneğin, Antep'te Haki KARER'in öldürülmesi olayında olduğu gibi, buna benzer daha birçok komplo söz konusudur.

Uzun süre Hareketimiz, bu komplolara karşı nasıl tavır takınacağını düşünmüş ve neticede acil olarak tedbir alınması gerektiğine inanmıştır. Hareketimiz, kendi kadrolarını, kendi örgütsel yapısını muhafaza etmek için herşeyden önce bunu yapabilmek için bazı tedbirler almıştır. silahlanmıştır ve bu şekilde bazı silahlı gruplar oluşturmuştur, eylemler koymuştur. Ajan ve provakatör örgütlere karşı yerli hain güçlere, milis güçlerine karşı, özellikle halka zulmeden ve halkın birliğini parçalamaya yönelik tavırlar içinde olan çeşitli çevrelere karşı silahlı eylemlere girişmiştir. Ama bunlar, dediğim gibi hiç bir zaman propaganda olsun diye değil, aslında son derece gereklilik duyulduğu için, gerekli oldukları için başvuru eylemleridir ve taktik biçimindedir. Hiçbir zaman saldırı niteliğinde değildir. Bu konuda iddia makamının bu iddiasını da reddediyoruz.

Diğer bir husus, demin de izah ettim, Hareketimizin ideolojisi adeta bir çetenin düşüncesine, veya bir çete konumuna uydurulmuştur. Yani iddia makamının elinde kitaplarımız vardır, dergilerimiz vardır, düşüncelerimiz buralarda açıkça izah edilmiştir. Serxwebûn Dergisi Hareketimizin Programının gerekçelerini içermektedir. Burada Programın genişletilmiş bir biçimi ortaya konmuştur, devrimci görevler uzun boylu anlatılmıştır. Hareketimizin ittifak anlayışı, Hareketimizin sınıfları değerlendiriş tarzı, çeşitli sınıfların devrimdeki yeri konusu burada geniş anlatılmıştır.

Bu şeylere esas olarak iddianamede yer verilmemiştir. Bu da kasıtlı bir tavidir. Sadece Hareketimizin 1-2 cümle ile amacı şudur biçiminde konulmuş, o da dün arkadaşımın belirttiği gibi –bu konuyu tekrar açmak istemiyorum– marksist-leninist bir Kürt devleti biçiminde ifade edilmiştir. Bu zaten yanlış bir cümledir. Arkadaşım bu konudaki düşüncelerini belirtti.

Hareketimiz, önüne bir asgari program koymuştur. Bu asgari prog-

ram iki kısımdan oluşmaktadır. Birisi devrimimizin milli yanı, diğeri devrimimizin demokratik yanı olarak değerlendirilebilir. Bu programda her ikisine de genişçe yer verilmiştir. Bu konudaki görevler açıklanmıştır.

Yine programla beraber değineceğim tüzük hususu vardır. Dün arkadaşım izah etti. Aslında iddianamede belirtilen tüzük, Hareketimizin gerçek tüzüğü değildir. Bu bir ifade olsa gerek. Böyle bir tüzüğe ben kendim rastlamadım, ben de tüzüğü okudum, tüzük elimde kalmıştır. Sanırım bu yönde bir ifade verilmiştir ve bu ifade tüzük diye ortaya konulmuştur. Aslında Hareketimizin gerçek tüzüğü değildir, içinde yanlışlar vardır, eksiklikler vardır, ama bazı doğrular da vardır. Şimdi tek tek üzerinde durmaya gerek yoktur. Ama şunu hemen belirteyim; bu Hareketin tüzüğü değildir. Bunu ben, Merkez-Komitesi üyesi olarak burada ifade edeyim.

Üzerinde duracağım diğeri bir konu, ülke kavramı meselesidir. İddia makamı, Kürdistan ülkesini kabullenmemektedir. Bu konuda "Apocular Türkiye'nin doğusunu ve güneydoğusunu ülkeden parçalayıp burada bir bağımsız devlet kurmak için çaba harcamaktadırlar" şeklinde ifadeler vardır.

Yani Kürdistan'ın bir parçası olan Orta-Kuzey-Batı Kürdistan diye adlandırdığımız bu parça, üzerinde bulunduğumuz parça, Türkiye'nin doğusu ve güneydoğusu olarak değerlendirilmektedir. Oysa tarihsel olarak değerlendirdiğimizde burası Kürdistan'ın bir parçasıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin doğal bir parçası değil aslında Kürdistan ülkesinin bir parçasıdır.

Bizim ülke anlayışımız burada arkadaşlar tarafından ortaya konuldu, ben bu düşüncelere katılıyorum. Biz, ırkçı, milliyetçi, şoven bir anlayışa sahip değiliz, başkalarının topraklarında gözümüz olamaz. Esas olarak Kürt halkının üzerinde yaşadığı -tarihsel olarak- Kürt halkının üzerinde yaşadığı ve bugün de halihazırda Kürtler'in çoğunlukta olarak yaşadığı yöreler, tarafımızdan Kürdistan ülkesi olarak değerlendirilmektedir ve buraların gerçek Kürdistan'a katılıp katılmayacağı, daha doğrusu üzerinde kurulacak bir Kürdistan devletinde nerelerin yer alacağı hususu, burada bazı arkadaşlarımız tarafından yine belirtildi. Ben de aynı düşüncelere katılıyorum. Bu, bu yörelerdeki halkın iradesine bağlı olacaktır. Mücadelemizin başarı durumuna bağlı olacaktır.

Belki bir kısım bölgeler kurtarılamayacaktır uzun süre, veya belki

bazı bölgeler Türkiye ile birlikte yaşamak isteyeceklerdir. Bu konuda yöre halkının kendi iradelerine de başvurulacaktır. Halkın iradesine rağmen adeta zorbalık yaparak çeşitli bölgeleri Kürdistan'a dahil etme veya bazı bölgeleri ülkeden koparıp buralarda suni olarak devlet oluşturma biçiminde şoven, milliyetçi, ırkçı, bir anlayışımız söz konusu değildir.

Tarihsel olarak şekillenen bir halk vardır, bu Kürt halkıdır. Dün arkadaşım bu konuda bazı tarihsel açıklamalarda bulundu. Ben, esasen bu konunun üzerinde fazla durmak istemiyorum, tartışma konusu da yapmak istemiyorum. Ama görüyorum mahkeme heyeti, bu konuyu yani Kürtler'in varlığı-yokluğu meselesini veya Kürdistan'ın varlığı-yokluğu meselesini sık sık tartışma konusu yapmaktadır. Bu durum bizce acaip karşılanmaktadır. Bugün artık bu konu tartışması yapılmayacak kadar açıktır, pek çok çevre tarafından kabul edilmektedir, hatta Türkiye'deki...

DURUŞMA HAKİMİ: Kim bu çevreler?

SANIK: Efendim?...

DURUŞMA HAKİMİ: "Pek çok çevre" kim?

SANIK: Bizatihi Türkiye'deki basındır. Yani Türkiye'deki basın bile bunu kabullenmiştir.

Kürdistan üzerinde çeşitli oyunlar oynandığı ve politikaların yürütüldüğü günlük gazetelerde bile yer almaktadır. Kaldı ki, dünya politikasına uluslararası çeşitli toplantılarda bu hususlar tarihsel olarak pek çok defa ele alınmıştır. Barış toplantılarında...

DURUŞMA HAKİMİ: Tarihi incelediniz mi siz?

SANIK: Tarih konularında fazla şeyim yoktur, yani bu konularda uzun araştırmalarım yoktur; ama...

DURUŞMA HAKİMİ: Nereden çıkartıyorsun milleti Türk, Kürt diye bölüp de nereden çıkarıyorsun. Kürdü, Türkü bilmem nesini? Nereden çıkarıyorsun tarihi incelemedin de, belirli bir bilgin yok da?

SANIK: Şunu söyleyeyim, bilgim yok derken bu konuda ben uzman değilim, bir tarihçi değilim, bunu demek istiyorum. Yoksa araştırmam yoktur biçiminde değil. Ben tahsilli bir insanım. Elbette bu konuda okumuşluğum vardır. Pek çok kitap, belge okumuşum.

DURUŞMA HAKİMİ: Nereden okudun?

SANIK: Kürtler'in kökeni ile, tarihi ile ilgili Ortadoğu'ya gelişiyile ilgili, Kürdistan üzerinde...

DURUŞMA HAKİMİ: Nereden gelmişler Ortadoğu'ya? Ne olmuş?

Tarihte hangi devletleri kurmuşlar?

SANIK: Bu hususta siz şunu söylemişsiniz: Bu konuda arkadaşların yaptığı açıklamalara katılıyorum biçiminde ifadelerde bulunmuş demişsiniz. Ben de bu nedenle fazla açıklama yapmak istemiyorum. Yani bu hususu ben tartışma konusu yapıp da uzun boylu anlatmak istemiyorum.

DURUŞMA HAKİMİ: Mahkeme bir hususu tartışma konusu yapmıyor, soruyor. Kısaca açıklamalarda bulun.

SANIK: Diğer arkadaşlarımda ifade ettiği gibi, Kürtler esas olarak Ari soyundan gelmektedirler ve Kuzey Avrupa'dan Kuzey-Batı Avrupa'dan, İskandinav yörelerinden kavimler göç ederken, Kürtler de esas olarak buradan gelerek Kürtler'in merkezi olarak kabul edilebilecek Van ve Urmiye Gölleri arasına, aşiretler biçiminde Millattan Önce 1000 yıllarında yerleşmişlerdir. Daha sonra aşiretler konfederasyonu biçiminde bir örgütlenmeye gidilmiştir. Bu siyasal organizasyon oluşturulmuştur. O dönemde varolmak için buralardaki köleci imparatorluklara karşı güçlü mücadeleler verilmesi gerekiyor. Bu nedenle aslında birleşilmiştir, örgütlenilmiştir, Asur'a karşı uzun süre mücadele edilmiştir. Daha sonra Asur devleti yıkılmıştır ve yerine Med Organizasyonu oluşturulmuştur. Bu Kürtler'in oluşturduğu ilk siyasal Organizasyondur, devlettir. Yaklaşık 200 yıl kadar hükümlerlik sürmesi söz konusudur. Millattan Önce 700 yılları ile 500 yılları arasında...

DURUŞMA HAKİMİ: Kaynak ne?

SANIK: Bu konuda kaynaklar çeşitli tarihçilerin ortaya atmış olduğu iddialardır.

DURUŞMA HAKİMİ: Hayır, bu söylediğinin kaynağı ne, tarih belgesi ne?

SANIK: Şimdi ben bu hususta yine mahkeme heyetine yönelik bir nokta üzerinde durmak istiyorum. Şöyle ki; her millet ortaya çıkarken veya kendi tarihini ortaya atarken ille dikili taşlardan yararlanır veya matbaa araçlarından, mühürlü belgeli araştırmalardan faydalanır diye bir şey yoktur. Pek çok belge, meşhur bilginlerin, tarihçilerin anlamlardan bunların hazırlamış olduğu eserlerden de ortaya çıkartılabilir.

DURUŞMA HAKİMİ: Kaynağını soruyorum size. Hangi kaynaktan öğrendiniz bunu?

SANIK: Bu konuda tarihçilerin bilgileri var. Örneğin bizzat Herodot'un bu konuda açıklamaları vardır. Yine, daha sonraki yüzyıllarda

pek çok tarihçinin bu konuda belgeleri vardır ve ben bunların çoğunu okudum. Ansiklopedilerde bu konuyu araştırdım, seminerlerde tartışma konusu yapılırdı, dinledim. Yani bu konuda pek çok belge vardır; fakat şu bir gerçektir: Bir millet kendi bağımsızlık mücadelesini gerçekleştirmeden, bu konuda uzun araştırmalara girmeden kendi tarihini açık, net biçimde ortaya çıkartacak imkanlardan yoksundur, böyle bir şeyi toparlayıp bir araya getiremez. Bugün Kürtler'in varlığıyla ilgili Londra'da, Paris'te, Bağdat'ta, Şam'da, İstanbul'da bizzat müzelerde pek çok belge söz konusudur, ama bizler bunları araştırma imkanına sahip değiliz. Bunları toparlama, bir araya getirip gerçek tarihimizi aydınlığa çıkartma imkanından yoksunuz.

Bunu, mahkeme heyetinin böyle kabul etmesi gerekir. Yani biz bugün kalkıp da belgelerimiz şunlar, şunlardır diye ortaya sürecek imkan ve olanaklardan yoksunuz. Ama bu belgelerden çeşitli tarihçiler tarafından derlenmiş broşürler, kitaplar vardır. Dedim, biz bunları okuduk, değerlendirdik. Kaldı ki...

DURUŞMA HAKİMİ: Hangilerini okudunuz?

SANIK: Demin belirttim. Bu konuda Kürtler'in kökeniyle ilgili bir iki kitap okudum. "Kürdistan Üzerinde Mücadeleler" olarak...

DURUŞMA HAKİMİ: Yazarı kim bunun?

SANIK: Kürtler'in kökeniyle ilgili Nikitin'in bu konuda vardır. Bunun dışında çeşitli tarihçilerin ve siyaset adamlarının hazırladıkları Kürdistan üzerindeki mücadeleleri veya çeşitli aşamalardaki mücadeleleri dile getiren belgeler niteliğinde olan yazılar vardır. Dün arkadaşım da değindi "19'uncu yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler" diye bir broşür var. Bunu okudum. Bunun dışında, yine "Çağdaş Kürdistan Tarihi" diye cumhuriyet döneminde Kürdistan'daki uygulamalar ve Kürdistan'ın durumunu anlatan kitabı okudum. Ve bunun gibi daha pek çok broşür, "Doza Kürdistan" diye bir broşür yine elime geçti, bunu da okudum. Bunun dışında özellikle Abdullah ÖCALAN arkadaşın bu konuda geniş araştırmaları ve kendisinin bir tarih anlayışı vardır. Aslında Kürdistan'a bakış anlayışı vardır. Bu, Serxwebün'da esas olarak, yani temel hatlarıyla yer almaktadır. Bu arkadaştan biz tarihi dinlediğimiz ve öğrendiğimiz pek çok şey vardır. Ve bütün bunlardan başka bizce daha çok önemli olan mevcut koşullardır. Objektif durumdur. Yani Kürdistan'da bulunuyoruz bugün. Ve ortada objektif bir durum söz konusudur. Kürtler'in bizzatihi varlığı, Kürt toplumunun Türkiye'deki toplumsal yapıdan, kültürel, sosyal yönlerden farklı yan-

ları açıkça görülmektedir ve bizler de bunu görmekteyiz.

DURUŞMA HAKİMİ: Nerede, farklılık nerede? Kültürel yönden farklılık nerede oluyor?

SANIK: Şimdi bu farklılığın inkarı, bilmiyorum yani, nasıl mümkündür?

DURUŞMA HAKİMİ: Hayır, nerede farklılık var kültürel yönden? Farklılık nerede?

SANIK: Şu var, örneğin özellikle Ortadoğu'da İslamlığın gelişmesiyle birlikte ortak aneler, gelenekler gelişmiştir. Ve Kürtlerle Türkler de uzun süre yanyana yaşadıkları için aslında pek çok adet ve gelenekleri birbirine karışmıştır, ama hala farklılığını koruyan şeyler de vardır. Ben burada tek tek sıralamaya gerek görmüyorum yani. Hani kültürel değerler olarak kabul edebileceğimiz çeşitli aneler, gelenekler; farklı aneler ve gelenekler vardır ve bunları uzun boylu anlatmak mümkün, ama şu anda ben gerek görmüyorum.

Bir dil hususu vardır. Burada siz üzerinde duruyorsunuz. Bir kaç dilden oluşma bir dil nasıl bir dil olarak kabul edilebilir biçiminde bir şey kullanıyorsunuz. Ben bunu kesinlikle reddediyorum. Ortada bir dil vardır. Yani bunun inkarı mümkün değildir. Biz pekala anlaşıyoruz. Burada siz Türkçe bilmeyen bir kaç kişiyi anlayabilmek için, binlerce kilometre uzaktan, Doğubeyazıtli bir er'i getirip burada tercüman olarak dinlettiniz, ifadesini aldırınız. Birbirinden yüzlerce kilometre uzakta olan insanlar, hiç ilişkide olmadığı, canlı bir ticaret şeyine bile girmeyen bir dili kullandıkları halde, aslında yok edilmeye terkedilmiş bir dili kullandıkları halde pekala anlaşabiliyorlar.

DURUŞMA HAKİMİ: Bu dili neden Kürtçeye mal ediyorsun? Bu dilin %90'nı Farsça, %10'u Acemce, bilmem ne. Yani hangi kelimeleri Kürtçe'de Kürt dili diye ortaya çıkıyorsunuz?

SANIK: Şimdi millet olarak, biz esas olarak Acemlerle...

DURUŞMA HAKİMİ: Arapça'dan al, Farsça'dan al, İngilizce'den al, Kürtçe diye ortaya bir dil çıkar...

SANIK: Bu durum böyle değildir. Çeşitli diller birbirine yakındır. Siz eğer Fransızca'yı, Almanca'yı ve İngilizce'yi iyi biliyorsanız veya belirli ölçüde bilginiz varsa bu konuda, bileceksiniz ki, Fransızca ve Almanca karşılaştırıldığında veya Almanca ile İngilizce karşılaştırıldığında gramer, hemen hemen aynı olduğu gibi, pek çok kelime de birbirine çok benzemektedir. Yani bir telaffuz farklılığı var adeta.

DURUŞMA HAKİMİ: Siz bu hususta araştırma yaptınız mı,

dil hususunda?

SANIK: Bilgin vardır. Ben özel dilci değilim; ama bu konuda bilgin vardır. Bu hususta okumuştum. İngiliz dilinin üzerine çalışmalar yapmışım. Örneğin Hacettepe Üniversitesinde 1 sene İngilizce okudum. Gramerini biliyorum. Kürtçe'nin gramerini de biliyorum, Farsça'nın gramerini de biliyorum, Türkçe üzerine de çalışmam olmuştur, Türkçe gramerini de biliyorum.

Bir defa esas olarak Kürtçe ile Türkçe arasında gramerik bir ayrılık vardır. Yani cümlelerin kuruluşunda temel olan, dilde esas olan gramerdir ve Kürt dilinde belli bir gramer söz konusudur. Bu da batı dillerine benzemektedir.

DURUŞMA HAKİMİ: Farsça ile karşılaştırdınız mı?

SANIK: Farsça ile benzerliği şudur. Ben, şunu söyleyeyim, İngilizce ile de benzerlikler arzetmektedir Kürtçe gramer olarak hemen hemen çok az bir farklılık vardır. Çünkü batı dil grubundandır esas olarak. Yani batı dil grubuna bu konuda çok benzemektedir Kürtçe'nin gramerik durumu, Farsça ile ise çok daha büyük yakınlığı söz konusudur. Çünkü biz millet olarak, yani Kürtler, tarihi boyunca Türklerle yanyana yaşadıklarından çok daha fazla Perslerle veya İran'lılarla yanyana yaşamışlardır. Ve hatta Perslerle aynı soydan geldiklerinden dil benzerlikleri, kelime benzerlikleri doğal olarak çok daha fazladır, ama bu hiç bir zaman Perslerle Kürtler'in aynı olduğu veya Kürtler'le Persler'in ortak bir dil kullandığı, Farsça'yı kullandığı şeyine götürmez.

Ben bu hususu daha fazla derinleştirmekten yana değilim; ama objektiftir, açıktır. Bunun inkarı mümkün değil; ama gelişmemiştir, körelmiştir, pek çok kelimesi unutulmuş veya çeşitli dillerden kelime almıştır. Bu konuda benim iddiam yoktur. Çok güçlü bir dildir veya şöyle bir dildir, böyle bir dildir; övmeye gerek görmüyorum yani; ama ortada bir dil söz konusudur. Grameriyle, şuyuyla, buyuyla açıktır.

DURUŞMA HAKİMİ: Şimdi, geçelim.

SANIK: Bir husus kaldı. Ona da değineyim.

Bir de Hareketimizin zorbalık yaptığı, halkı göçe zorladığı biçiminde iddialar vardır. Burada arkadaşlarım üzerinde uzun uzun durdular. Ben de bu konuya bir iki şeyle değinmek istiyorum. Arkadaşlarım beni tatmin etmedi. Bu konudaki açıklamaları yetersiz buluyorum. Onun için şunu söyleyeyim. Halk göçe zorlanmıştır. Bu doğrudur; ama halk ne zamandan beri göçe zorlanmıştır.

Kimi dönemlerde halk bizzatihi mecburi iskana tabi tutulmuştur. Örneğin denilmiştir ki, şu, şu, şu aşiretler şu yöreye gitsin. Bu Sultan Hamit döneminde de yapılmış, cumhuriyet döneminde de yapılmıştır. Kimi zaman olmuştur, halk göç etmek zorunda bırakılmıştır. Yani resmi olarak sen şuradan kalk şuraya git denilmemiştir belki; ama adeta buna zorlanmıştır. Ülkemizde yüzyıllardır sömürgeci politika uygulanmaktadır. Bu Safavi İmparatorluğu tarafından uygulanmıştır. Bu, Osmanlı imparatorluğu döneminde uygulanmıştır. Daha sonra bu, Ortadoğu'da meydana gelen çeşitli devletler tarafından, örneğin Türkiye Cumhuriyeti tarafından da uygulanmıştır. Ve ülkemizde esas olarak yerleşik bir ekonomi düzeni oluşturulmuştur.

İddiamız şudur: Talan ekonomisi geliştirilmiştir ülkemizde. Yani ülkemizde gerek sermayenin yatırılması biçimi olsun, gerek yolların döşenmesi biçimi olsun, gerek çeşitli alanlarda üretime geçiş olsun, bunların tümü kaynaklarımızın alınıp götürülmesine yöneliktir. Dikkat edilirse yolların döşenmesinde bu durum açıkça görülecektir. Ülkemizdeki çeşitli yeraltı ve yerüstü zenginlikleri nasıl götürülüyorsa bu yolların da ona göre döşendiği ortadadır. Örneğin Hakkari'ye yol gitmezken, Cizre'ye bilmem birkaç koldan asfalt yol gitmektedir.

DURUŞMA HAKİMİ: Niye Hakkari'ye yol gitmesin? Hakkari'yi gördün mü sen?

SANIK: Tamam, yoldan yola fark var yani...

DURUŞMA HAKİMİ: Hayır, gördün mü Hakkari'yi sen?

SANIK: Evet gitmişim.

DURUŞMA HAKİMİ: Ne zaman gittin?

SANIK: Yakın tarihlerde, 1-2 sene önce gitmiştim, ama yani yol yok derken, Hakkari'nin bizzatihi kendisini değil, bütün yöre olarak kasde diyorum, pek çok yere yol gitmezken Cizre'ye iki-üç koldan yol gitmektedir, asfalt yol gitmektedir. Yani bundan kastım şudur; esas olarak ülkemizde inşa edilmek istenen ekonomi, kaynaklarımızın götürülmesine yöneliktir. Böyle olunca, elbette halk bir defa kendiliğinden adeta göçe zorlanmıştır. Kaynakları götürülsün, zaten topraklar büyük ölçüde ağaların, beylerin elinde bulunmaktadır. Bu durumda halk geçimini nereden sağlayacaktır? Doğal olarak Çukurova'da, İstanbul'da, İzmir'de, hatta Almanya'da bu şekilde göç etmiş, gurbetlik olmuş yüzbinlerce insan söz konusudur. Bunun dışında şu da açık bir gerçektir:

Bugün devletle sıkı ilişkiler içerisinde olan bazı feodal-kompradorlar, emirlerindeki silahlı milis güçlerini adeta halkın üzerine sür-

mektedirler. Bunu yıllardır yapmaktadırlar. Kan davalarını, mezhep ayrılıklarını körükleyerek halkı, köyünden, arazisinden koparmakta ve malına, mülküne el koymaktadırlar. Bu açıktır yani. Bunun binlerce örneğini gösterebiliriz. Bu, Siverek'te de olmuştur, Hilvan'da da olmuştur, Kızıltepe'de de, Batman'da da olmuştur. Doğubeyazıt'ta da olmuştur. Ülkemizin pek çok yerinde bu olmuştur. Bizzatihi Mehmet Bucak, bilmem şu tarihte her türlü malı-mülkü elinden alındığı halde, veya içte rakipleriyle girdiği çatışmada herşeyini kaybettiği halde, 5-10 sene sonra pekala görülmektedir ki, yine 30-40 köyün sahibi olabilmektedir. Bu nereden gelmektedir? Nasıl şekillenmektedir? Nasıl teşekkül etmektedir? Bu, zor kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bölgede ilk olarak kan döken, Hareketimiz olmamıştır. Mehmet Bucak, Süleymanlar ve diğerleri, Batman'da Ramanlılar kendi silahlı güçleriyle aslında yüzlerce insanın kanına girmişlerdir. 1979 yazında ben çok iyi hatırlıyorum Siverek'te Mehmet Bucak ve milis güçleriyle Hareketimizin çatışması doğmadan önce sık sık, peş peşe Bucak mıntukasında çatışmalar meydana geldi ve burada 15-20 insan hayatını kaybetti. Bunlar bizimle Mehmet Bucak arasındaki çatışmalardan hemen önceydi. Pek çok köy aynı aylar içinde yakılıp yıkıldı. Arşivler karıştırılırsa bu, pekala görülecektir. Yani yüzlerce insanın bu şekilde katledildiği, öldürüldüğü ve yerinden-yurdundan edildiği bir gerçektir. Esas olarak şunu demek istiyorum; halka zorbalık yapan biz değiliz. Halka zorbalık yapanlar demin saydığım güçler olmuştur, göçe zorlanmıştır adeta ve halk göç etmiştir. Çukurova bu şekilde dolmuştur. İzmir, Manisa, Mersin hatta Almanya'ya kadar bu şekilde binlerce masum insan, yerini yurdunu terkederek zaten göç etmiştir, gitmiştir. Bu, Hareketimizin ürünü değildir, yani Hareketimizin ortaya çıkardığı bir sonuç değildir.

DURUŞMA HAKİMİ: Evet.

SANIK: Evet, iddianamedeki iddialara karşı belirtmek istediğim hususlar aşağı-yukarı bunlardır. Ben şu anda esas olarak kendi ifademi vereceğim. Mücadeleye katılımı, daha doğrusu kendi faaliyetlerimi anlatırken, bir bakıma kendim eskiden beri Hareket içerisinde görev aldığım için, aynı zamanda Hareketin gelişme seyrini koymuş olacağım. Yani ikinci bir defa Partinin kuruluşunu ele almak istemiyorum, kendi faaliyetlerimle partileşmeyi bir arada izah etmeye çalışacağım.

Ben, esas olarak 1970'lerden sonra, yani lise öğrenciliğim döneminde devrimci düşüncelere sempati duydum. Kitap okuma alışkanlığı

ğım da ortaokul döneminden beri vardı, lisede de siyasi şeylere –ki, o zaman Türkiye’de bu yönde çalışmalar ve çabalar vardı– teşvik edildik. Ben özellikle daha çok siyasal nitelikte kitaplara yöneldim, devrimci düşüncelere kanalize oldum. Lise öğrenciliğim döneminde çeşitli marksist-leninist klasikler okudum. Tabii o zaman bunların hepsini tam kavradığımı söyleyemem. Daha sonraki yıllarda Ankara Hacettepe Üniversitesi’ne girdim.

1974-75 yıllarında burada daha hızlı bir araştırma ve incelemeye başladım. Yine çeşitli marksist-leninist klasikler okudum, tartışmalara, seminerlere katıldım ve sorunu biraz daha net olarak kavramaya çalıştım. Dernekler, örneğin ADYÖD vardı mesela, ben ADYÖD’e gidiyordum. Burada seminerler yapılıyordu, ben de seminer çalışmalarına katılıyordum. Bunun dışında öğrenci grupları arasında tartışmalar oluyordu, bizzatıhi okulda sınıfta tartışmalarımız oluyordu, yurtlarda tartışmalar oluyordu. Bu şekilde Marksizmi-Leninizmi kavradım. Bunun dışında bölgemizin durumunu, ülkemiz Kürdistan’ın ve Türkiye’nin durumunu toplumsal yapıyı kavramaya çalıştım. Burada bölgemizde ve ülkemizde gerici ilişkilerin halkı ne derece mağdur durumda bıraktığını anladım. Çeşitli reformist akımların ve kendisini ilerici diye gösteren çeşitli düşüncelerin öteden beri aslında bir mesafe katedemediklerini siyasal olarak iktidarların dümen suyunda gittiklerini, mevcut düzenin bu şekilde basit yöntemlerle değiştirilemeyeceğini, bir devrimin gerekli olduğuna ben de inandım. Yani o zaman çeşitli siyasi gruplar, devrim tezini ileri sürüyorlardı, parlamenter yoldan değil, toplumun veya daha doğrusu mevcut düzenin değişmesi için bir devrimin gerekli olduğuna inananlar vardı, ben de öğrendiğim, bilinclendiğim, gördüğüm ve siyasi olarak geliştiğim oranda anladım ki, bir devrimin gerçekleşmesi gerekir. Yani mevcut gerici düzenlerin, bölgedeki mevcut gerici ilişkilerin lağvedilmesi için –ki, henüz Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesi kafamda şekillenmiş değildi– genel olarak bölgede, özel olarak Türkiye’de bir devrimin gerekli olduğuna inandım. Bende bu şekilde siyasi kanaat geliştikten sonra, yani bir devrimin gerçekleştirilmesi gerektiği kanaati geliştikten ve şekillendikten sonra...

DURUŞMA HAKİMİ: Marksist bir devrim?

SANIK: Tabii marksist anlayışı benimsemiştim. Marksist anlayışta bir devrim. Bu bir ulusal kurtuluş devrimi de olabilir, bir sınıfsal devrim de olabilir. Marksizm mutlaka sosyalist devrimdir diye bir şey

yoktur. Marksist bir anlayış vardır, Marksist bir ideoloji vardır, bu ideoloji çeşitli ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerine de öncülük edebilir, sınıfsal kurtuluş hareketlerine de. Yani bu ideoloji mutlaka sosyalist bir devrime götürür biçiminde bir anlayış yanlıştır. Biz, bu anlayışa karşıyız. Bu, tarafımızdan daha çok Troçkist bir anlayış olarak değerlendirilmektedir. Yani Marksizmden bir sapma olarak değerlendiriyoruz. Halbuki, bizce önemli olan -ki, Marksizmde canlılığı koruyan, yaşatan da odur- Marksizmin çeşitli ülkelerin koşullarına indirgenmesidir. Marksist anlayışın ulusal kurtuluş hareketlerinde öncü bir ideoloji haline getirilmesi önemlidir. İddianamede bu husus yanlış belirtilmiştir. O zaman bende marksist bir anlayış hakimdi, mutlaka sosyalist bir devrim gerekirdi, ülkemiz koşullarında bir devrimin gerekli olduğuna inanıyordum, ama bu henüz Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesi biçiminde şekillenmiş değildi. Onu belirtmek istiyorum. Ben, bu kanaate vardıktan sonra dediğim gibi, bu şekilde düşünen, yani bir devrim öneren çeşitli kişiler ve gruplarla o zaman temaslarım oldu. Dernek dışında çeşitli çalışmalar vardı ve eskiden beri faaliyet yürüten Kürtçü diye adlandırdığımız çeşitli akımlar vardı, yani bizim, teslimiyetçi gruplar olarak, reformistler olarak değerlendirdiğimiz çeşitli akımlar vardı. Bunlar geçmişte TİP içinde yer almış insanlardı. DDKO (Doğu Devrimci Kültür Ocakları)da yer almış çeşitli kişilerle -ki, 1974'ten sonra yeniden çeşitli faaliyetlere başladılar- temasım oldu. Yine bizim sosyal-şoven gruplar olarak değerlendirdiğimiz Türkiye'deki çeşitli sol gruplarla ilişkilerim oldu ve o zaman canlı olarak daha çok Kürdistan meselesi tartışılıyordu. Hem bizim, teslimiyetçi-reformist olarak değerlendirdiğimiz Kürt grupları, hem de Türkiye'deki sosyal-şoven olarak değerlendirdiğimiz çeşitli gruplar Kürdistan meselesini sık sık tartışıyorlardı; tarih konusunu, devrim konusunu, Kürdistan'ın kurtuluş meselesini, Türkiye devrimindeki meseleleri sık sık tartışıyorlardı. Ben bu her iki anlayışa da bir türlü uyum sağlayamıyordum. Kürt grupları, yani reformist-teslimiyetçi olarak değerlendirdiğimiz Kürt grupları, aslında Kürdistan'ın somut koşullarından kalkmıyorlardı. Kuyrukçu bir anlayışa, reformist bir anlayışa sahip idiler. Bağımsızlık temelinde mücadeleyi düşünmüyorlardı, reformlar ileri sürüyorlardı. Örneğin Kürt dili ile eğitim yapılsın, Kürtçe anadil olarak bölgede kabul edilsin, Kürdistan'daki çeşitli tabakalara daha iyi yaşama olanakları sağlansın biçiminde düşünceleri, talepleri vardı ve esas olan da bu idi. Faaliyetleri daha çok siyasi olmaktan ziyade kültürel nitelikte idi. Bu

nedenle ben, bu anlayışları milliyetçi anlayışlar olarak değerlendiriyordum. Yani emekçi sınıfların Kürdistan'daki milyonlarca emekçinin, yoksul köylünün, proleterin gerçek kurtuluşunu sağlayan düşünceler olarak görmüyordum. Bu nedenle tatmin olmuyordum ve bu tür grupların herhangi birine angaje olmadım. Örneğin 1975 başında DDKD derneği kurulduğunda pek çok kişi bu derneğe üye olduğu halde, Kürdistan'da pek çok genç bu derneğe üye olduğu halde, ben kendim tatmin olmadığım için bu dernekle ilişkim olmadı. Yine Türkiye'deki çeşitli gruplar sosyal-şoven olarak kabul ettiğimiz çeşitli gruplar, Kürdistan'ı ve Kürdistan'daki objektif yapıyı gözardı ediyorlardı. Kürdistan devrimini yadsıyorlardı. Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesinin önemini kavrayamıyorlardı, gerçi benim de bu konuda henüz tamamiyle netleşmiş düşüncelerim yoktu. Ama onlar bu yönde bir inkar tezi geliştirdikleri için şunu söylüyorlardı; sadece Kürtler vardır, ama tarihsel bir haksızlık olmuştur, geçmiştir, bu artık Türkiye'deki devrim sorunudur, esas olarak Kürtler'in kurtuluşu da Türkiye'deki emekçi sınıfların kurtuluşuna bağlıdır biçiminde düşünceleri ileri sürüyorlardı. Fakat, sorun onların koyduğu gibi değildi. Yani olmuş-bitmiş bir mesele değildi mesele. Parçalanmış bir Kürdistan vardı, parçalanmış bir toplum vardı, son derece geri ortaçağ karanlıklarında kalmış bir toplumsal yapı söz konusuydu.

Bu toplumsal yapının Türkiye'deki devrime ayak uydurabilme olanağı yoktu. Bu toplumsal yapının Türkiye'deki devrimle beraber, daha doğrusu bu devrimi bekleyerek düzelmeye yoluna gitmesi, esas olarak soruna çözüm getiremezdi.

Bu nedenle, Kürdistan devrimini temel olarak reddettiklerinden, yadsıdıklarından, Kürdistan sorununa gerçekçi bir çözüm, bir yaklaşım getirmediğinden, bu sosyal-şoven gruplarla da, Türkiye'deki bu sol gruplarla da benim o zamana kadar 1975 yıllarına kadar canlı bir bağım olmadı.

Ben Kürdistan'daki emekçi sınıfların gerçek kurtuluşunu sağlayacak bir devrim tasarlıyordum kafamda ve bu şekilde çeşitli öğrenci arkadaşlarımla tartışmalarım oluyordu. Benim gibi düşünenler veya daha önce bu yönde şekillenen düşünceler vardı ki, bu düşünceler bende şekillenirken çeşitli arkadaşlardan esinleniyordum. Kitaplardan da okuyordum, Marksizm ve milli mesele, ulusal sorun, sömürgeler sorunu diye bir kitap vardı okudum. Çağımızda ulusal kurtuluş hareketlerinin dünya devrimci hareketinin bir parçası olduğu düşüncesi artık bende hakim

olmuştu, öğrenmiştim, kavramışım bunu.

Günümüzde burjuvazinin ulusal kurtuluş hareketlerine öncülük edemeyeceğini, ulusal kurtuluş mücadelesinin bir pazar mücadelesi olmadığını, artık bu şeyden çıktığını ve emekçilerin gerçek kurtuluşunu sağlayacak bir ulusal kurtuluş hareketinin bizzatıhi emekçilerin öncülüğünde, proletaryanın öncülüğünde gelişebileceği düşünceleri kafamda şekillenmişti. Kürdistan'da bir bağımsızlık hareketi geliştirilebilir, bunun şartları vardır biçimindeki düşünceler de, bende giderek geliyordu.

Şahin Dönmez, benim okul arkadaşım, Hacettepe'dendi. Şahin Dönmez'le temaslarım vardı, tartışıyoruz, bu konuda düşüncelerimiz birbirine yakındı. Benden önce Şahin'in, Abdullah ÖCALAN ve yanındaki bir grup arkadaşıyla birlikte Kürdistan üzerine yeni tezler geliştirdiklerini, Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesi adına hareket ettiklerini, düşünceler geliştirdiklerini duymuştum, ama fazla bilgim yoktu. İlk defa Şahin'le temasım oldu. Sonra Abdullah'la tanıştım ve bu konuda Abdullah kendi düşüncelerini bana anlattı, Kürdistan hakkındaki düşüncelerini, o zaman kısır da olsa, netleşmiş olmasa da Kürdistan devrimi hakkındaki düşüncelerini anlattı, tatmin oldum. Yani, bir bakıma kafamdaki düşüncelere de uygun buldum. Kürdistan'da emekçilerin gerçek kurtuluşunu sağlayan bir ulusal kurtuluş hareketinin örgütlenmesinin şartlarının var olduğu ve bu yönde mücadele verilmesi gerektiğine inandım. Ve esas olarak ilk defa bir akımla angaje oluyordum. Bu tarih, aşağı yukarı 1975'in baharıydı.

Bu zamana kadar aslında düşünceler şekillenmişti demin izah ettiğim gibi; Abdullah'ın öncülüğünde bir grup arkadaş bu yöndeki çeşitli düşüncelerini artık netleştirmişti. Kürdistan'ı, Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesini, toplumsal yapıyı ve sınıfların durumunu değerlendirmişlerdi. Yani, aslında benden önce şekillenen bir düşünce söz konusudur. Henüz bir gruplaşma, belirgin bir gruplaşma olmasa da bu şekilde bir düşünce şekillenmesi söz konusudur.

Benim bu arkadaşlarla faaliyetlerim hemen başlamadı, sık sık buluşuyorduk, ama benim bu yönde aktif faaliyetlerim yoktu.

Dediğim gibi kendim, 1975 sonlarında esas olarak faaliyetlere başladım, bulunduğum çevrelerde çalışmalarını yürütüyordum. 1975-76 yıllarında ben, yine Ankara'daydım, Kürdistan'da faaliyetlerim olmadı. Bu tarihlerde çeşitli arkadaşlar örneğin; en başta Haki, Kemal, Baki gibi arkadaşlar, Kürdistan'ın çeşitli yörelerinde dolaşıyorlardı, geziyor-

lardı, Kürdistan hakkında bilgi edinmek ve bazı çalışmalar yürütmek, propaganda yapmak için Kürdistan'a gidiyorlardı; ama henüz fazla bir faaliyet Kürdistan'da yoktu, ilişkiler gelişmiş değildi. Özellikle Antep ve Dersim yörelerine –ki, Kürdistan'da ilk faaliyetlerimiz buralarda başlamıştı– bazı arkadaşlar gidiyor, çalışıyorlardı. Benimse, Kürdistan'da herhangi bir faaliyetim henüz söz konusu değildi. Esas olarak 1977 ortalarına kadar Ankara'da kaldım ve bulunduğum çevrelerde, özellikle Hacettepe öğrenci kitlesi içerisinde ve Kürdistanlı gençler arasında faaliyet yürüttüm. Yalnız bizleri bağlayan ortak düşüncelerimiz vardı. Bu düşünceler doğrultusunda her arkadaş bulunduğu yörede daha çok kendi inisiyatifini koyarak, kendisi biraz imkanlar yaratarak, çalışarak veya işte edindiği dostlardan geçimi için para temin ederek faaliyet yürütüyordu; yani daha çok kendi inisiyatifini koyarak aslında arkadaşlar buldukları yörelerde çalışıyorlardı. Bu, daha çok kişisel çalışmaydı, örgütlü bir çalışma değildi. Yalnız, şu bir gerçektir; aramızda bir düşünce birliği artık söz konusuydu denilebilir.

Ben, 1976 yılında da esas olarak Ankara'da kaldım. Bir ara, 1976'nın Mayıs'ı olacak herhalde, Hacettepe Üniversite'sinde öğrenci olan Fevzi Aslansoy isminde bir devrimci genç öldürülmüştü, O'nun cenaze töreni için Urfa'ya gittim. Suruç'a. Burada cenaze töreninden sonra yakalandım. Bu ara bir ay kadar Diyarbakır'da tutuklu kaldım. Ondan sonra tahliye oldum ve yine Ankara'ya gittim. 1977'nin yazına kadar, Haki'nin öldürülmesine kadar Ankara'da kaldım. Yine eski faaliyetlerimi sürdürüyordum.

1977'nin Haziran'ında esas olarak Ankara'yı terk ederek Kürdistan'da faaliyetlere katılmayı uygun buldum. Ve 1977'nin yazında ilk defa Kürdistan'da faaliyetlerde bulunmaya başladım. O zaman memleketim olan Bingöl'de; yani yerleşik olduğum Bingöl'de, bilahare Diyarbakır'da, Mardin'de, Urfa'da dolaşım. Bu dönemde (dün arkadaşım da ifade etti) aslında yerleşik ilişkilerimiz yoktu; yani bizim Diyarbakır'da, Mardin'de, Urfa'da fazla ilişkilerimiz yoktu; çok sınırlı ilişkiler vardı ki, genellikle öğrenci çevreleriyle idi ve öğrenciler de memleketlerinde pek bulunmuyorlardı. Bu nedenle yerleşik bir ilişki-den ziyade, aslında mitingler, seminerler oluyordu, bunlara gidiyorduk. Bir nevi düşüncelerimizin propagandasını yapıyorduk.

Zannedersem iddianamede bu dönemde bir program taslağının hazırlanmış olduğu belirtiliyor, Bu asılsız bir iddiadır. O zaman bir program taslağı falan ortaya çıkmış değildi. Düşüncelerimiz ilkeleş-

tirilmişti; Kürdistan hakkındaki düşüncelerimiz, dünya durumu, bölge durumu hakkındaki görüşlerimiz ilkeleştirilmişti, ilk defa yazılı metin haline getirilmişti. Ve tam bir düşünce birliği yaratılmıştı. O zamana kadar düşüncelerimiz metin haline getirilmemişti; yani daha çok sözlü propaganda yapıyorduk, ilk defa bu şekilde düşüncelerimiz ilkeleştirilmiş oldu.

Ayrıca güneyde de gönüllü olarak kaldım. Çalışmaları yürüttüm. Viranşehir'de, Kızıltepe'de, Nusaybin'de, Urfa'da yapılan seminerlere katıldım. O zaman Kürdistan devrimi meselesi üzerine, sosyal-emperyalizm üzerine çeşitli seminerler veriliyordu, biz veriyorduk veya başkaları veriyordu, bu seminerlere katılıyordum, düşüncelerimizi ileri sürüyordum.

Bu dönemde faaliyetlerimiz daha çok ideolojik temelde geliyordu, propaganda temelinde geliyordu, henüz zaten güçlü örgütsel ilişkilerimiz falan olmadığı için, fazla Hareketimizin imkanları da yoktu. Bu nedenle, şiddet temelinde henüz eylemlere girilmiş değildi. İlk defa 1977 içinde, zaten bildiriler falan dağıtmaya başlandı. Zaman zaman bu bildirilerin dağıtımı ile uğraşıyordum, bu bildirilerin anlaşılması için çalışma ve propaganda yürütüyordum.

DURUŞMA HAKİMİ: Şimdi tüzük hazırlanırken hangi devletin partisinin tüzüğü esas alınmıştır?

SANIK: Esas olarak proletarya partisi, yani ülkemizin proletaryasına öncülük edecek bir proleter parti, marksist-leninist ideoloji ve ilkeler temelinde bir partileşme söz konusu olduğu için tüzük de haliyle marksist-leninist olan partilerin tüzüğüne benzeyecektir. Marksizme-Leninizme bağlı olan tüm partilerin tüzüğüne benzeyebilir, ama, hiç bir partinin tüzüğünün kopyesi değildir. Yani ne Sovyetler Birliği'ndeki Bolşevik Partisinin, ne Vietnam'daki İşçi Partisinin tüzüğünün aynısı değildir, bir...

DURUŞMA HAKİMİ: En çok hangisine yakın? Yani en çok hangi şeyden istifade edilmiştir?

SANIK: Lenin'in örgütlenme anlayışı vardır. Daha doğrusu Marksizmde var, Lenin tarafından geliştirilmiştir. Ana ilkeler vardır. Çeşitli partiler kurulurken bu ana ilkeleri esas olarak kendi koşullarına da uygulayarak, bazı ekler yaparak tüzüklerini hazırlarlar. Tüzüğü-müzde de Marksizmdeki partileşmenin ana ilkelerine bağlı kalınmıştır. Yani tüzük, 5-10 sayfadan da oluşturulabilir, detaylandırılabilir de, fakat kısa ve öz bir tüzükte olabilir.

DURUŞMA HAKİMİ: Siz amacı gerçekleştirmek için nasıl bir mücadeleyi düşünüyorsunuz?

SANIK: Burada bazı arkadaşların tarafından izah edildi aşlında bu husus. Ben de şöyle ifade edeyim kısaca:

Biz her şeyden önce yani son derece geri kalmış adeta ortaçağ karanlıklarında bırakılmış bir Kürdistan toplumunun ferdleri olduğumuzu biliyoruz. Bu derece geri bir yapıda olan bir ülkede örgütlenmenin, bir örgütlenme yaratmanın, bir mücadele doğurmanın ne derece zor olduğu da açıktır. Ayrıca ülkemizin Ortadoğu içerisindeki konumunu biliyoruz; emperyalizmin ve ona bağlı bölgedeki işbirlikçi yönetimlerin ülkemiz üzerindeki sinsi oyunlarını, emellerini de biliyoruz. Bu nedenle mücadelenin bir hayli zorlu geçeceğini kabul ediyoruz. Ülkemiz, sömürgeleştirilirken, -ki, bunun tarihi, yüzyılları içeriyor- yani parçalanırken zor kullanılmıştır, her parçası zorla kan dökülerek işgal edilmiştir, hatta tarihin çeşitli dönemlerinde ülkenin ve halkın kaderini değiştirmek için bir takım ayaklanmalar, isyanlar olmuştur, özgürlük için girişimler olmuştur, bu girişimler de her defasında kanla bastırılmıştır. Bu şekilde milyonları aşan insanın kanı akıtılarak ülkemiz işgal altına alınmış ve sömürgeleştirilmiştir. Uzun süredir, yani yaklaşık iki bin sene kadardır kendi siyasal otoritesini oluşturamamış, bir merkezi yapıya kavuşamamış ve bu nedenle de ilkel, geri, ortaçağ karanlıklarında kalmış bir toplumu bu derece zorla, baskı ile işgal altına alınan bir toplumu kurtarmak için mutlaka yine zor'a başvurmak gerektiğine inanmışızdır. Yani ciddi bir örgütlenmenin yaratılmasına, işçi-köylüyü temel olan bir örgütlenmeye gidilmesine, bir cepheleşmeye gidilmesi gerektiğine, ülkemizde bağımsızlıktan ve demokrasiden yana olan tüm güçlerin birleştirilmesi gerektiğine, bir halk ordusunun oluşturulması gerektiğine inanıyoruz ve ancak bu şekilde bir yandan güçlü bir halk birliğinin ve bir halk cephesinin yaratılması, öte yandan yine bir halk ordusunun yaratılması ve uzun süreli bir halk savaşının verilmesiyle ülkemizin kurtulabileceğine inanıyoruz. Anlayışımız özet olarak budur.

**BAŞKAN
ÜYE HAKİM**

**DURUŞMA HAKİMİ
STENOĞRAF**

Mehmet Hayri'nin ailesine yazdığı Kasım 1980 tarihli mektubu aşağıda aynen kitaba aktarılmıştır. Mektup faşist cunta zulmünün yoğun olarak başladığı bir dönemde çok zor koşullar altında yazılmıştır.

Mehmet Hayri'nin de açıkça belirttiği gibi mektup ne özel bir özlem, ne de ailenin hasretini giderme amacı ile yazılmıştır. Mektup Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin amaç ve inancını ifade eden ve tüm Kürdistan halkına açık bir mesajdır. Mektupta sömürgeci zulmünden, Kürdistan halkının kurtuluşu için zulme karşı direnmenin şart olduğu vurgulanmaktadır. Halk; işbirlikçilere, fırsatçı sömürgecilere karşı uyarılmaktadır: "Bizim ailemizin mücadeleye bir ihaneti olmadı. Bundan sonra da ihanet edeceğinizi sanmıyorum" sözü ile ihanetin tehlikesinden bahsetmekte ve halkı, Partiyi bu konuda uyarmaktadır.

Mektupta, önder, üstün bir devrimci kişilik sergilenmektedir. Gururla belirteyim ki Mehmet Hayri, Diyarbakır zindan ve mahkemelerinde zulme karşı daha güçlü, bilenmiş bir kişiliği konuşturmuştur.

Babacığım, Anacığım, Kardeşlerim,
Tüm Yakınlarım ve Kapı Komşuya!

Dünyanın her yerinde olduğu gibi görev ve sorumluluğunu bilen bir kişi olarak ben de halkımın kurtuluşu , ülkem bağımsızlığı için mücadeleye atıldım. 1973'ten 1979 yılına kadar faal olarak çalıştım. 30 Kasım 1979 tarihinde Türk polisi ve ordusunun düzenledikleri bir operasyonda yakalanarak esir edildim. Şu anda yüzlerce yoldaşım, yüzlerce yurtsever, demokrat insanla beraber Diyarbakır Askeri Hapishanesinde bulunmaktayım.

Zindanlardan size sesleniyorum. Ama bu sizi asla umutsuzluğa düşürmemelidir. Soğukkanlı olunuz ve geleceğe umutla bakınız. Ve aylardır ilk defa size mektup yazdığım için, üzüldüğümü veya özlem çektiğimi (yani sizi özlediğimi) sanmayın. Daha mektubumun başındayken şunu size belirteyim ki, benim düşüncem veya üzüntüm olsa olsa ülkem ve halkımla ilgilidir; sizin için özel bir üzüntüm, özlemim, hasretim yoktur. Ama siz öyle değilsiniz. Pek çok konuda merak eder, telaşlanırsınız. Size bazı konularda bilgi vermek, nasıl davranmanız gerektiğini izah etmek için bu mektubu yazma ihtiyacını duydum.

Mücadeleye nasıl ve niçin katıldığımı size uzun uzun anlatacak değilim. Bunu beraber olduğumuz dönemlerde pek çok defa anlattığımı hatırlıyorum. Eğer kafalarınıza bir şeyler girmediyse bundan sonra mücadeleyi faal olarak yürütecek olan yoldaşlarım tüm halkımızı ve sizleri eğitecek ve aydınlatacaktır. Yalnız şunu söyleyeyim ki, mücadeleye katılmam sadece ve sadece ülkem ve halkımın, insanlığın çıkarı için olmuştur. Asla bir zorlanma veya aldanma sonucu değil, sorumluluğumu ve tarihin bana yüklediği görevleri çok iyi bilerek mücadeleye atıldım. Bunda hiç bir kuşkunuz olmasın.

Ülkemin bağımsızlığı, halkımın kurtuluşu için 7 yıl faal olarak mücadele ettim. Bu süre size çok gelebilir, ama herşeyini devrimci yurtsever mücadeleye, halkına ve insanlığa adayan bir siyaset adamı için çok küçük bir zaman parçasıdır. Ben daha mücadeleye atıldığım ilk günden beri çok iyi biliyordum ki, ülkelerin, halkların kurtuluşu öyle birkaç ayda, birkaç yılda gerçekleşmez. Yine mücadele içinde çok iyi öğrendim ki, Kürdistan gibi bir ülkenin kurtuluşu, halkımızın refaha kavuşması nesillerin işidir. Bu nedenle tüm yoldaşlarım gibi ben de mücadele azmiyle doluydum. Daha yıllarca, ömrümün sonuna kadar faal olarak mücadele etmek istiyordum. Ama yakalandım ve tutsak edildim. Faal mücadeleden alıkonuldum. Bu beni üzüyor, fakat halkımın, arkadaşlarımın, Türk militarizminin ayakları altında ezildiğini, baskınlarda ve işkencelerde kahpece katledildiğini gördükçe veya duydukça kinim ve öfkem bir kat daha artıyor. Devrime bağlılık ve inancım o kadar pekişiyor. Tüm inancım ve azmimle mücadelemi sürdürceğim. Zindanda da olsa, yoldaşlarımdan ve halkımın çıkarlarından ayrılmayacağım.

Geçen yedi yıl içinde tüm yeteneklerimi bilgimi ve becerilerimi kullanarak halkıma yararlı olmaya çalıştım. Yoldaşlarımla beraber Kürdistan'ı dolaşarak ülkemizin ve halkımızın gerçek sorunlarını doğru kavradım. Ülkemiz gençlerine, aydınlılarına yer yer halk kitlelerine gerçekleri kavratmaya çalıştım. Cahil kalmanın, perperişan olmanın, katliamlara uğramanın, horlanmanın, sömürülmenin, zenginlik kaynaklarımızın talan ve yağma edilmesinin, dilimiz ve kültürümüz üzerinde tahrifat yaparak halkımızı kişiliksizleştirmenin, aç-susuz perişan olan insanların İstanbul'larda, Adana'larda, Hatay ve diğer diyarlarda kölece çalıştırılmasının nedenlerini, dilim döndükçe anlattım. Bütün bu kötülüklerin sorumlusunun Türk sömürgecileri ve onların uşakları olan Kürt hainleri (ağalar, kompradorlar, zenginler)

olduğunu halkıma izah etmeye çalıştım.

Bu tür propagandalar yapmakla iş bitmez. Yalnız bu propagandalarla ne ülke kurtulur, ne halk özgürlüğe kavuşur. Dünyanın hiçbir yerinde böyle birşeye rastlanmamıştır. Kurtuluş ve özgürlüğe kavuşmak için halkın birlik yapması, hainlere ve tüm düşmanlarımıza karşı savaşması gerekir. Ama halk nasıl birlik olur? Savaşan bir halk cephesi nasıl yaratılır? Bu sorulara cevap vermemiz gerekir. Halk kendi kendine birlik olur mu? Hayır. Herkes bilir ki cahil ve güçsüz olan halkımız kendi başına örgütlenemez, cephe kuramaz. Daha doğrusu dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. Ezilen, sömürülen halklar içinden çıkan aydınlar, yurtseverler, devrimciler büyük bir fedakârlık yaparak halkı aydınlatmaya, örgütlemeye, bir savaş cephesi yaratmaya çalışırlar. Vietnam'da da, Angola'da da, Filistin'de de ve dünyanın her yerinde bu böyle olmuştur. İşte görev ve sorumluluğunu bilen bir kişi olarak, yani aydın, devrimci bir insan olarak ben de aynı inancı paylaştığım yoldaşlarım ile beraber Kürdistan gençlerini, köylülerini, proleterlerini, velhasıl tüm emekçilerini ve yurtseverleri örgütlemek ve mücadeleye sevk etmek için herşeyimi mücadeleye verdim. Yani diğer yoldaşlarım gibi ben de politikaya girdim. Kürdistan halkının nasıl kurtuluşa gidebileceğini, nasıl örgütlenebileceğini, ülkemizde bir savaş cephesinin nasıl yaratılabileceğini hem kavradım, hem de yoldaşlarım ile beraber kavratmaya çalıştım.

Başta bir avuç insandık, kimse bizi ciddiye almıyordu. Sahte devrimci gruplar aleyhimize her türlü iftira ve karalamayı yaptılar. Ama bizi dağıtamadılar. Çünkü; haklıydık. Çünkü; politikamız, ideolojimiz doğruydü. Çünkü; mücadele anlayışımız doğruydü. Çünkü; hiçbir menfaat beklemeksizin, fedakârca mücadele ediyorduk. Bu nedenle kısa zamanda, Kürdistan'ın pek çok yerinde devrimci gençler, yurtseverler, demokratlar Hareketimizin yanında yer aldı. Halkımız imkanları ile bize yardımcı oldu. Yürüttüğümüz mücadeleye gençler dışında, işçiler ve köylüler de faal olarak katıldılar, görevler aldılar.

Sömürgeci Türk devleti, Hareketimizin gelişip, güçlenmesi karşısında şaşkınlığa düştü. Faşistleri, ağaları, ajan örgütleri, hain ağaların eşkiya çetelerini üzerimize saldırttı. Bizi yoketmek, dağıtmak istiyordu. Ama devletin bu vahşi politikasına karşı biz de boş kalmadık ve mücadele yolunu tercih ederek, bize saldıranlara karşı şiddete başvurduk. Halkımızın ve yurtseverlerin, devrimcilerin başbelası faşist militanlar, ağalar yok edildi veya Kürdistan'ı terkettiler. Ajan örgütlerle mücade-

lemiz devam etti. Tabii bu mücadelede kayıplar verdik. Haki KARER, Halil ÇAVGUN ve daha pek çok yoldaşlarımız veya taraftarlarımız öldürüldü. Buna rağmen mücadelemizi durduramadılar. Türk devleti ve uşakları daha çok zarar gördü. Hilvan'da eşkiya çetelerini dağıttık ve teslim aldık. Ülkemizin pek çok yerinde hainler yok edildi veya teslim alındı. Halk, mücadelemize güvendi ve kitleler halinde mücadeleye katıldı. Hilvan, Ceylanpınar, Batman, Derik, Kızıltepe, Suruç ve daha pek çok kaza ve köyde Hareketimizin denetimi sağlandı. Buraların belediyeleri Hareketimizin denetimini gördü. Tunceli, Bingöl, Antep ve diğer yerlerde Hareketimiz büyük gelişmeler katetti. 1978 sonlarında tüm halkımıza bir müjdemiz oldu. PKK (Partiya Karkerên Kurdistan) bu tarihte kuruldu.

Ülkemizi bağımsızlığa, halkımızı özgürlüğe götürecektir olan PKK'nin kurulması ve mücadeleyi hızlandırması sömürgecileri çok korkuttu. Ajanlar, faşistler ve eşkiya çeteleri bir şey yapamayınca, bize ve halkımıza karşı direkt kendi ordularını çıkardılar. 1979 başında bildiğimiz gibi tüm Kürdistan'da sıkıyönetim ilan ettiler. Hedef PKK'yi ve Kürt halkını katletmek, ezmek, sindirmek ve bağımsızlık düşüncesini özgürlük ateşini söndürmek idi. Ama ateş Kürdistan'ın her tarafını sarmıştı. Bunu kısa sürede söndürmek Türk ordusunun başaramayacağı bir işti. Sıkıyönetime rağmen PKK mücadeleyi sürdürdü. Hem hainlere, hem de Türk polisi ve askerlerine karşı canımızı dişimize takarak direndik. Tüm zorluklara rağmen halkımız bizim yanımızda yer aldı, bizi korudu, faal olarak mücadeleye katıldı.

Zaman geçtikçe sömürgeci Türk devleti tüm gücünü üzerimize saldırttı. Halkımıza karşı taarruza geçti. Hilvan ve Siverek gibi, Batman, Kızıltepe, Derik, Ceylanpınar gibi yerlerde, onbinlerce asker tarafından sık sık aramalar, operasyonlar, tutuklamalar yapıldı. Kadın, erkek, çocuklar işkencelerden geçirildi. Büyük katliamlar yapıldı. Türk ordusunun bu vahşi taarruzuna karşı da direndik. Onlarca yoldaşımız ve halktan insanlar, yerli hainler veya Türk askerleri tarafından öldürüldü. Salih KANDAL, Cuma TAK, Ahmet KURT, Metin TURGUT, Aytekin TUĞLUK, Edip SOLMAZ gibi Hareketimiz önderleri ve pek çok yoldaşımız katledildi. Yüzlerce yoldaşımız ve taraftarımız tutuklandı ve insanlık dışı işkencelerden sonra zindanlara atıldı. İşte Türk ordusunun taarruza geçtiği 1979-1980 yılları içinde mücadele ederken esir alınan yüzlerce insan ve yoldaşım gibi ben de yakalanarak esir edildim.

1980 yılı içinde Hareketimiz büyük kayıplar verdi. Benim gibi Hareketimizin üst düzeyde önemli görevler alan çok sayıda arkadaş öldürüldü veya esir edildi. Ama PKK halkımız arasında öyle bir kök salmıştı ki, dökülen kanlar, insanlık dışı işkenceler, tutuklamalar mücadelemizi yok edemedi. Her yakalamadan sonra halkımızın desteği ile PKK yeniden toparlanarak mücadeleyi sürdürdü. Düşmanlarımız acz ve hayret içinde kaldılar, ne yapacaklarını şaşırıldılar. Ordu yönetime el koyduktan sonra, tüm Kürdistan'da PKK'ye ve yurtsever halkımıza karşı savaşı alevlendirdi. Tanklar, toplar, helikopterler, piyade ve komando birlikleri alarma geçirildi. Siverek, Kızıltepe, Derik, Dersim, Nusaybin ve daha pek çok yerde katliamlar yapıldı. Cesaretiyle yoldaşlarımıza ve halkımıza güven veren yiğit savaşçı Delil DOĞAN çembere alınarak öldürüldü. Kızıltepe'de de herşeyini mücadeleye veren yoldaşlarımız ve yurtsever köylüler, bombardıman edilerek katledildiler. Mahkemeye çıkarılan bir grup arkadaşımıza en ağır cezalar yağdırıldı. Büyük önder, genç yoldaşımız Orhan AYDIN idama mahkum edildi. Zindanlarda üzerimizde en zorba ve vahşi baskılar uygulandı. Faşist cunta hâlâ Kürdistan'da kan dökmeye, insanları işkenceden geçirmeye; tutuklamaya ve tutukluları mahkemeye çıkararak en ağır cezalara çarptırmaya devam ediyor.

Evet büyük kayıplar verdik. Hâla da vermeye devam ediyoruz. Ama ne Türk ordusu, ne hainler, ne de ağababaları emperyalistler, PKK'yi bitiremeyecekler, halkımızın direnme ruhunu söndüremeyecekler, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi PKK öncülüğünde eninde sonunda zafere ulaşacaktır.

Pek çok yoldaşım gibi ben de sömürgeci zindanlarda, mahkemelerde, halkımızın yüce davasına ve PKK'ye, onun ilkelerine bağlı kaldım ve kalmaya devam edeceğim. Geçmiş mücadele dönemlerinde sömürgeciler tarafından pek çok defa takip edilmiş, yakalanmış, tutuklanmışım. Son olarak yakalandığımda, ellerinde benim hakkımda somut bilgi ve belgeler vardı. Artık gizleyecek bir şeyim yoktu. Bu nedenle polis ve askerlerin günlerce uyguladıkları işkenceler sırasında, elimden geldiği kadar Parti sırlarını gizlemeye çalıştım. Fakat, mücadelemi ve yaptıklarımı açık yüreklilikle anlattım. Hareketimizin amaçlarını anlattım. Elimden geldiği kadar Harekete ve yoldaşlarımıza ve halkıma layık olmaya çalıştım.

Yaklaşık bir yıldır zindanlarda mahrumiyet içinde, her türlü baskı ve eziyet altında tutulmaktayız. Tüm yasaklara ve baskılara rağmen,

yoldaşlarım ile beraber her türlü haksızlığa karşı geldim, direndim. Bundan sonra da düşmanın zorbalıklarına, yasaklarına, her türlü haksızlıklarına karşı yine yoldaşlarımla beraber tüm gücümle direneceğim.

Sizin merakla beklediğiniz duruşmalarımız çok yakında başlayacak. Durumumu az çok tahmin ettiğiniz için büyük bir sabırsızlık ve telaş içinde olduğunuzu biliyorum. Ne yazık ki boş bir telaş ve boş bir sabırsızlık. Ben koskoca bir PKK davası içinde bir damla bile değilim. Cunta her gün katliamlar yapıyor, köyleri yakıp yıkıyor. Hergün sömürgeci mahkemeler idamlar yağıdırıyor. İdam kararı verilenler asılıyor. 30 yıl, 40 yıl müebbet hapisler sıradan cezalar olmuş. Yani şunu demek istiyorum: Cunta boyuna katlediyor, yakıp yıkıyor, herkes aç-susuz, perişan, ortalık kan-revan. Böyle bir dönemde benim durumum, evet sadece benim durumum önemli midir? Ölüm cezasına çarptırılmam veya 30 yıl, 40 yıl hapis giymem çok mu önemli? Hayır... hayır... hayır...! Hiçbir önemi yok. Hiçbir önemi olmadığı için de, pek çok yoldaşım gibi ben de bütün şeylere aldırış etmiyorum. Sizin üzülenizi, telaşınızı, sabırsızlığınızı boş görüyorum.

Daha başka şeyler düşünmek lazım. Hep beraber daha başka şeyler düşünmeliyiz. Bugünkü ağır şartlara rağmen, gerçek kurtuluş yolunu arayıp bulmalı, körü körüne oflayıp poflamaktan, ağlayıp sızlamaktan kurtulmalısınız. Kimlerin dost, kimlerin düşman olduğunu artık net olarak görmeli ve mutlaka başınızın çaresine bakmalısınız. Ben sizin evladınızım, kardeşinizim, yakınınızım; sizi yakından ilgilendirebilirim. Ama her şey ben değilim. Siz Kürdistan halkının bir parçasısınız, ve size istikbal lazımdır. Geleceğinizi düşünmeniz, dostlarınızın yanında yer almanız lazımdır. Hep beraber mücadeleye ağlayalım, hep beraber mücadeleye girelim, hep beraber düşmana karşı direnelim. Benim de zindanlardaki tüm yoldaşlarımda, halkımızın da gerçek kurtuluş yolu budur.

Yakında başlayacak duruşmalarımızda, tüm kararlı ve harekete bağlı arkadaşlarımla gibi, ben de en kararlı tavrı takınacağım. Sömürgecilerin ve uşakları olan hain Kürtlerin yüzlerce yıldır halkımıza yaptıkları kötülükleri anlatacağım. Katledilen, işkenceler altında inletilen devrimcilerin, yurtseverlerin, masum insanların hesabını soracağım. Tüm haksızlığa karşı canını feda ederek kahramanca direnen yoldaş-

larımın mücadelesini anlatacağım. Halkımıza uygulanan sömürüyü, ülkemiz Kürdistan'ın zenginlik kaynaklarının nasıl talan edildiğini, insanların nasıl el kapısında perişan olduğunu anlatacağım. Neticede tüm kötülüklerin, cinayetlerin, katliamların, sefaletin sorumlusunun Türk sömürgecileri olduğunu anlatacağım. Ülkemizde ortaya çıkan ihanetlere ve tüm hainlere lanet okuyacağım. Ve benim asla suçlu olmadığımı, kendi görevimi yaptığımı belirttikten sonra, suçlunun Türk devleti ve onun uşakları olan hainler olduğunu açıkça belirteceğim. Bunun adına siyasi savunma deniliyor. Evet ben de bir siyaset adamı olarak kendimi savunacağım. Ama sömürgeci mahkemelere karşı değil, halkıma, tüm ilerici insanlığa karşı kendimi savunacağım. Türk devletini ve mahkemelerini ise suçlayacağım.

Benim için artık yılların, ağır hapislerin, müebbetlerin, hatta idamların önemi yoktur. Halkımın ve ülkemin yüce davasına bağlılığım, Parti ilkelerine olan inanç ve bağlılığım önemlidir. Ve herşeyden önemlisi PKK'nin onur ve prestiji önemlidir. Bunları asla çiğneyemem. Bu durumu çok iyi bilen sömürgeciler, özellikle duruşmalarımızın yakınlığı bu dönemde, kendi ajanlarını harekete geçirerek pek çok tutuklu ailesi gibi, sizi de etkilemeye, aldatmaya ve beni caydırmaya çalışıyorlar. Ortalıkta dolaşan bazı uşaklar ve kişiliksiz avukatlar, size sürekli telkinlerde bulunmaktadırlar ve bulunmaya devam edecekler. Size şunları söyleyecekler: "Üzerinde bir şey yoktur. Her şeyi inkar ederse, eğer suçu başkalarının üzerine atarsa, eğer pişman olduğunu söylerse kesin kurtulur, yoksa kötü olur" ve benzeri.

Bu ajanların, sahtekârların iki amacı vardır: Birincisi, sizin zayıflığınızdan, duygusallığınızdan ve de cahillığınızden faydalanarak, bir miktar para almak istiyorlar. Öyle yalancı vaatlerde bulunurlar ki, siz rahatlıkla varınızı-yokunuzu seferber edersiniz. İkincisi, Türk devleti, beni ve benim gibi yüzlerce yoldaşımı, bitirmek, ajanlaştırmak, devletin uşağı yapmak istiyor. Bunu yapmak için ise, sahte vaatlerde bulunarak bizim pişmanlık göstermemizi, her şeyden vazgeçmemizi istiyor. Görüyorsunuz ki her iki şey de bizim tarafımızdan asla kabul edilmeyecek çok feci şeylerdir.

Bir defa size açıkça söyleyeyim ki, ben bin pişmanlık göstersem de sömürgeciler ağır cezalar vereceklerdir. Ne benim ne de sizin aldanmanıza, varınızı-yokunuzu seferber etmemize gerek yoktur. İkincisi, pişmanlık göstermem ve herşeyden vazgeçmem ise, devletin ajanı ve uşağı olup, yoldaşlarıma ve halkıma düşman olmam demektir. Halbuki ben,

yoldaşlarım ile varım. Ben, halkımın bir parçasıyım. Hayri, ancak mücadele yolunda kaldığı müddetçe Hayri'dir. Mücadeleye düşman olan Hayri, artık ajandır, uşaktır, beş paralık bir insandır. Böyle bir şeyi de benden istemezsiniz herhalde. Bizim ailemizin mücadeleye bir ihaneti olmadı. Bundan sonra da ihanet edeceğinizi sanmıyorum. Ama sırf benim bedenimi kurtarmak için bazı duygusal tavırlar içine girip yapamayacağım şeyleri benden isteyebilirsiniz. İsterseniz ne olacak? Kendi haysiyet ve şerefınızı lekelemiş olursunuz. Ben bir siyaset adamıyım; bir davaya baş koydum. Beni yönlendirecek olan, bağlı olduğum ilkeler, bağlı olduğum ideoloji ve politikadır. Doğru bildiğim yolda, en küçük bir taviz vermeksizin, mücadelemi sürdüreceğim. Hepinizi PKK'nin doğru ilkeleri doğrultusunda mücadeleye davet ediyorum. Hepinize selam ve saygılarımı sunarım.

Oğlunuz, kardeşiniz, yakınınız Hayri.

25.11.1980

Diyarbakır.

Sömürgeci faşist cuntanın akıl almaz zulmü altında PKK ana grup sorgu savunmaları, Mehmet Hayri Durmuş'un savunması ile sona ermişti. Zülme rağmen tarihte daima gururla, saygı ile anılacak bir tablo çizilmişti. Her ulusal kurtuluş hareketine örnek olabilecek bir tablo. Zulüm halk tarafından görülmüş, savunmalar duyulmuştu. Kahvelerde, dükkanlarda, lokanta ve tüm işyerlerinde zulüm ve savunmalar konuşuluyordu. Sömürgeci yönetim adeta kudurmuştu. Polis ve askeri birlikler çeşitli adlarla Kürdistan'ın her bölgesine operasyonlar düzenliyor, halktan her yaştan insanı işkencehanelere dolduruyordu. Bu dönemde Mardin Tugayında çok sayıda Kürdistanlı işkencede öldürüldü. Yakınlarının müracatlarına karşılık serbest bıraktıklarını söylüyorlardı. Halbuki serbest bıraktık dedikleri insanları çoktan işkencede öldürmüş, mayın tarlasında parçalamış ve cesetlerini yoketmişlerdi. 1981 Mayıs-Haziran aylarında 37 gün zarfında 50 kişinin bu yöntemlerle yokedildiği, o dönemde işkencede görev alan ve büyük bir rüşveti paylaşma meselesinde amirlerinin istemediği davranışları yüzünden tutuklanıp Diyarbakır askeri cezaevine konan Eskişehirli polis Ali Tepe'nin mahkemede açıklamalarından ortaya çıkıyordu. Gün yoktuki Kürdistan köylerinde masum silahsız halkın kurşuna dizildiği duyulmasın.

Adıyla, insanıyla sömürgecilerin korkulu rüyası olan DERSİM, bir bütün olarak işkence tezgahı, talan alanı haline getirilmişti. İnsanın kutsal değerlerini hiçe sayan faşist yöntemler uygulanıyordu. Bütün köy okulları işkence tezgahı olarak kullanılıyordu. Bütün bir aile fertlerini birlikte işkenceye alıyorlar, ana, baba, genç kız ve erkekler, gelinler çırıl çıplak yan yana sadistçe işkencelere tabii tutuluyorlardı. Onurlu Kürdistan halkı utanç verici bu uygulamaları kimseye anlatamıyordu*.

PKK ana grup, Birecik, Halfeti grup davalarından sonra Urfa merkez adıyla kalabalık bir PKK davası daha açıldı. İddianamede ağır suçlar ileri sürülüyor, çok sayıda tutuklu PKK'linin idamı isteniyordu. Bu grubun sorgulamalarında da ölüme meydan okuyan direniş ve savunmalar sergilendi. Bu grupta yargılanan saygı duyduğum Türkiyeli bir devrimci sorgu savunmasında "Türkiye'de özlediğim insanca düzenin kurulması, özgür bir Kürdistan'ın yaratılmasına bağlıdır. Yani ben özgür bir Kürdistan'ı Türkiye'de insanca düzenin anahtarı olarak görüyorum. Bunun için PKK saflarında Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi içinde yer aldım" diyordu. Urfa'da öldürülen azıllı faşist Başkomiser Ali Ulvi olayını iki genç militan kabulleniyor; "Ali Ulvi başkomiser, azıllı bir faşistti. Yaptığı planlarla devrimci kesimin oturdukları kahveleri faşistlere taratıyor, tuttuğu zabıtlarla da suçlu devrimcilere yüklüyor, tutuklatıyordu. Gerek tertiplemediği bu planlarla, gerekse bizzat resmi silahtan bir çok devrimcinin kanına girmişti. Ali Ulvi, bu nitelikleri itibarıyla Kürdistan mücadelesi karşısında bir engeldi. Bu engelin kalkması, yok edilmesi gerekirdi. Olay günü tesadüfen karşılaştık. Hiç tereddüt etmeden taradık, Esasen biz onu öldür-

*Çocukluğumda sık sık dinlediğim bir olayı hatırlıyorum; 1938 Dersim katliamı günlerinde sömürgeci askeri birlikler dağlık bölgede beş hanelik bir mezrayı basarlar. Mezrada kadın ve çocuklardan başka kimse yoktur. Sömürgeci yüzbaşı Mezrada genç ve güzel bir kadına sarıktılık etmeye başlar. Kadın, askeri birlik ile dolaşan tercüman kanalı ile yüzbaşıya "sen bir zabıtsın, ben fakir bir köylüyüm, bu hareketlerinden utanmıyor musun? Kocam nerede ise gelir. Bu davranışlarını görürse seni gebertir" der. Kocasının sırtına sardığı un çuvalıyla yokuş yukarı evine doğru geldiği görülür. Kadın "aha kocam geldi" der. Kadının kocası kan ter içinde kapının önüne gelince sömürgeci yüzbaşı "senin kocam bu pinti mi?" der ve elindeki tüfeğin ucuyla kadının eteğini kaldırmaya yeltenir. Bu hareketi gören kadının kocası sırtındaki un çuvalını yere bırakır, sesizce eve girer. Elinde eski bir kılıçla aniden kapıdan fırlar tek hamlede sömürgeci yüzbaşının kafasını ikiye böler Mezradakiler kurşuna dizilir, evleri yakılır.

meseydik, kesinlikle o bizi öldürecekti. Kürdistan mücadelesi karşısında engel olan azılı bir faşisti cezalandırdığımız için pişman değil mutluyuz. Hakkımızda istenen ölüm cezasından endişe duymuyoruz. İdam sehпасı altında heyecan ve korkuyu değil, kahrolsun sömürgecilik, yaşasın bağımsız Kürdistan, yaşasın halkımızın biricik önderi Partiya Karkerên Kurdistan haykırışlarını duyacaksınız bizden” diyorlardı.

Halkımızın gurur duyduğu, cesaret aldığı ve yeni dönem Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesine damgasını vuran bu direniş ve savunmaların ardı arkası gelmiyordu. Hergün sömürgecilere korkulu anlar yaşatan yenileri ekleniyordu. Ben hergün onlara biraz daha yaklaşıyordum. Sanki onların hepsi içime dolmuş ve ben onlara bir kalkan gibi siper olmuştum.

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

DİĞER SİYASİ GRUP DAVALARI

Diyarbakır, hayatımda silinmeyecek derin izler bıraktı. Ağır zulüm altında önceleri susan, sonradan korkuyu üstünden atıp tepki gösteren halkın içindeydim. Sırtımda sömürgeci adaletin sırmalı cüppesi, zulüm altındaki Kürdistan devrimcilerini savunuyorum. Kimi etini-kemiğini zulme siper etmiş ölüme meydan okuyor, kimi boynunu eğmiş suskunluk içinde. Ben bu inişli çıkışlı tabloyu altı ay boyunca seyrediyor, en yakın tanığı oluyorum. Bu tablo halkımızın aynası. Tablo içindeki görüntüler derece derece değişik biçimde beni etkilemiş olmalarına rağmen, ben tablo ile bütünleşmiş, onun bir zerresi olmuşum. Sonra yanlış yere oturduğum söyleniyor... Kollarımda kelepçe ve sonra ölüm hücresi.

PKK sorguları devam ederken, Özgürlük Yolu ve Rızgari-Alarızgari davalarının günleri belirlendi. İleri iki davadan tutuklu olanların gizli ittifak kurdukları iddiası ile Türk ceza yasası 171'inci maddesi gereğince cezalandırılmaları isteniyordu. Her iki iddianamede de para toplama, afiş asma, bildiri dağıtma şeklinde suçlamalar ileri sürülüyordu. Özgürlük Yolu'unda bir üsteğmenin öldürülmesi, (ki bu olayın faili olduğu iddia olunan kişi yakalanmamış giyabi tutukluymdu.) Rızgari-

Alarızgari davasında Ergani'de Konya'lı faşist bir öğretmenin öldürülmesi iddiaları dışında ağır suçlamaları ileri sürülüyordu.

DDKD davaları çok önceleri açılmış, küçük gruplar halinde devam ediyordu. Bu gruplar içinde en kalabalık ve ağır suçlamaların ileri sürüldüğü grup Bismil Grubu idi. Bu grupta bir adam öldürme iddiası bir aileye yüklenmiş ve bu ailenin 80 yaşındaki resmi köy imamı babası dahil, beş ferdi tutuklanmıştı. Olayın bir komplo sonucu bu aileye yüklendiği dosyadaki tanık beyanı vesair delillerden açıkça anlaşılıyordu. Duruşmaların çakışması ve zaman darlığı olmasına rağmen haksız yere mağdur edilen bu ailenin savunmasını üstlendim. İkinci duruşma sonunda tutuklu beş kişiden dördünün tahliyesine karar verildi. Ailenin en küçük oğlu ele geçen silahlardan da sorumlu tutulduğu için, onun tutukluluk hali devam ediyordu. Mahkeme heyeti, sivil hakimlerden oluştuğu için Diyarbakır'da rahat bir savunma ortamı bulduğum yegane dava idi. Bu davada tutuklu arkadaşların savunmalarını üstlenmem için aileleri yolu ile sık sık haber yollamalarına rağmen, imkansızlık nedeni ile giremedim. Zaten kısa zaman sonra da göz altına alındım. Bu davada savunduğum kişiler tahliye kararına rağmen, yirmi güne yakın bir süre zindanda tutulmuş, başka bir iddia nedeniyle zindandan polis işkencesine gönderilmişlerdi. Polis işkencelerinden sonra hep beraber aynı gözaltı yerinde tutulduk. Sonra aynı gün mahkemeye çıkarıldık. Mahkeme, onların serbest bırakılmalarına, benim de tutuklanmama karar vermişti. Aynı araba ile gözaltına dönerken serbest kalışlarına sevinmemiş, benim tutuklanmama üzülmüş, hepsinin gözleri dolmuştu.

Önce Özgürlük Yolu davası başladı. Ben, PKK duruşmalarını takip ettiğim için bu davayı büro arkadaşım Avukat Erdinç Uzunoğlu takip ediyordu. Ancak ben, fırsat buldukça bu dava duruşmalarını ve özellikle de ileri kadroların sorgu savunmalarını takip ettim. Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemelerinde ölümü göze alarak bütün çırpınılarıma rağmen mevcut uygulamaları teşhir etmenin ötesinde etkileyemedim. Buna rağmen zindandaki arkadaşlar, aileleri vasıtası ile benim bizzat duruşmalarına girmemde ısrar ediyorlardı.

Öğleden önce PKK-Ana Grup duruşmasına girmiş, öğleden sonra aynı salonda devam edecek olan Özgürlük Yolu duruşmasına ilk defa o gün girecektim. Öğle saatinde büroya uğradığımda polisler büroya girmiş arama yapmış ve bana ait masada bulunan iddianameleri alıp götürmüşlerdi. Sinirlerim bir hayli bozulmuştu. Öğleden sonra Özgürlük Yolu duruşmasına katıldım. Duruşmanın bitiminde söz

aldım. Yasal olmayan zor ve baskı altında duruşmaların devam ettiğini, tutuklu sanıklara, asgari savunma hakkının tanınmadığını, avukatları olarak bizlerin dahi baskı altında olduğumuzu, polis baskınlarına uğradığımızı, elimizdeki resmi evrakların dahi polis tarafından gaspedildiğini, dünya kamuoyuna savunma var dedirtmek için formalite icabı duruşmalara alındığımızı ve böylece hukuk adına üzücü bir propagandaya alet edildiğimizi, kendilerinin sivil adliyeden gelmiş hakimler olarak hukuka sahip çıkmaları gerektiğini belirttim. Duruşma hakimi Özcan Bey, bana uzun uzun baktı, beyanımı kısmi ve yumuşatılmış bir halde zapta geçtikten sonra bana dönüp, "Nerelisin Hüseyin Bey?" diye sordu. Tunceli'li olduğumu söyledim.

Sonradan öğrendiğime göre bu davadan tutuklu, önceleri tanıyıp saygı duyduğum bir arkadaş, cezaevine dönerken benim o günkü beyanımdan dolayı mutlaka işkenceye alınacağımı üzümlere yanındaki arkadaşlarına anlatmış.

Daha sonraki tarihlerde de duruşmalara katıldım. Özellikle ileri kadroların sorgu savunmalarında hazır bulundum.

Rızgari ve Alarızgari davaları birlikte açıldı. Cezaevindeki görüşmelerimizde davaların birlikte açılmasından her iki tarafın da memnun olmadıkları görülüyordu. Bu davayı takip etmeye fazla imkan bulamama rağmen, ileri kadroların savunmalarını büyük oranda izledim Rızgari davasında avukat Şerafettin Kaya'da tutukluymuştu. Gerek, gördüğü işkenceler nedeniyle gereksiz rahatsız olması, yazın sıcaklığında hergün duruşmaya getirilip götürülmesi, getirilip götürülürken yolda zırlı arabadaki dayanılmaz işkence, kendisini bir hayli yıpratmıştı. Oturduğu yerde acılar içinde olduğu belli idi. Çok basit gerekçelerle Rızgari örgütüne üye olduğu iddia ediliyordu. Tabii bütün bunların birer bahane olduğu, Şerafettin Kaya'nın tutuklanmasının amacının değişik olduğu herkes tarafından biliniyordu. Çoğu avukatların mevcut ortamdan istifade, işin tüccarlığına başladığı, bir kesiminin de baskı ve işkence korkusuyla sustuğu bir ortamda Şerafettin Kaya, tehlikenin ciddiyetini önceden kavramış, cesurca ve iyi niyetlerle bir büro oluşturmuş, çok sayıda tutuklu devrimcinin vekaletlerini alarak savunmalarını üstlenmişti. Toplu davaların açılışından önceki çalışma ve savunmalarıyla da sıkıyönetimin şimşeklerini üzerine çekmiş ve toplu davalar açılmadan önce Şerafettin Kaya'yı etkisiz hale getirmek için de böyle basit bir gerekçe ile tutuklanması

sağlanmıştı.

Kawa, KUK hazırlık soruşturmaları devam ediyordu. İddianame-lerin yazılmaya başlandığını söylüyorlardı.

Türkiyeli örgütlerin davaları da açılmıştı. En kalabalık grup olarak Partizan bulunuyordu. Bu grubun sanık sayısı yeni tutuklamalarla devamlı artıyordu. Partizan grubundan tutuklu devrimcilerin büyük bir bölümünün polis işkencelerindeki direnmelerini burada belirtmek isterim. Ben tutuklanmadan bu devrimci arkadaşların da duruşmalarını imkanlarım ölçüsünde takip etmiştim. Bir kısım arkadaşlar da tahliye olmuşlardı. Ben tahliye olduktan sonra bu arkadaşların duruşmalarına tekrar girdiğimde daha önce tahliye olanlardan bir bölümünün tekrar tutuklanmış olduğunu gördüm. Devrimci Yol, Halkın Kurtuluşu'na mensup çok az devrimci arkadaş vardı. Çoğu tahliye olmuşlardı. Halkın Kurtuluşu'ndan tanıdığım bir arkadaş ağır bir suçlama ile yargılanıyordu. Polisteki işkencelerde direnmiş, iddia edilen suçlamaları kabul etmemişti. Ben, bu arkadaşın davasından çok geç haberdar oldum. Dosyası bana intikal ettiğinde delillerin çoğu toplanmış ve durum aleyhte idi. Kendisi ile cezaevinde görüştüm, duruşmasına girmek üzere oldukça ciddi bir hazırlık yapmıştım. Ancak duruşma günü gelmeden gözaltına alındım. Askeri zindanda hangi koşu- ta tutulduğunu bilmiyorum, ancak ben 14 Haziran 1982 günü duruşmaya çıkarıldığım- da bu arkadaşta mahkemeye çıkarılmıştı. Mahkeme binasındaki nezarethanede ben ayakta durmadığım için külçe halinde beton zemine uzatılmıştım. Bir ara üç işkenceci arkamdaki sırada bir arkadaş- ı feci şekilde dövdüler. Göz ucu ile baktığımda HK'li arkadaşın du- dakları patlamış, ağzı, burnu, üstübaşı kan içinde idi, içim parçalandı. Bu arkadaş poliste çözülmediği ve zindanda kapalı bir kutu olduğu için işkencecilerin kin ve husumetini çekmişti

Kurtuluş davasında da çoğunluğu öğretmen olan bir hayli tutuklu vardı. Duruşma hakimi Diyarbakır birinci ağırceza reisi Ertop Beydi. Bu grupta bir arkadaşın savunmasını üstlenmiştim. Sorgular bir günde tamamlandı. Savunma ve tahliye taleplerimizden sonra mahkeme heyeti müvekkilim dahil olmak üzere beş kişinin tahliyesine, diğerleri- nin tutukluluk hallerinin devamına karar verdi. Mahkeme çok haksız bir tutum izliyordu. Çünkü dava dosyasında sanıkların bir gün dahi tutmayı gerektirecek ciddi hiçbir delil mevcut değildi. Ben ülke dışına çıktığımda, bu davada sanıkların çoğu hala tutuklu bulunuyordu.

SÖMÜRGEÇİ FAŞİST CUNTANIN KÜRDİSTAN PLANI

Sömürgeci Türk devleti Kürdistan'daki gelişmeleri uzun dönem izlemiş, önemli tespitler yapmışlardı. Bu tespitler doğrultusunda Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini boğmayı, yoketmeyi amaçlayan planlar hazırlamıştı. Hazırlanan bu plan gereği sömürgeci faşist cunta yönetime el koymuştu. Cunta yönetime geldikten sonra Kürdistan'daki ilk uygulamalarıyla bu amacını açığa çıkarmıştı. Eskiden olduğu gibi, işkence, katliam ve imhalarla hedeflediği amacına ulaşmak istiyordu. Bunun için de plan aşamalı olarak uygulamaya konulmuştu.

Operasyonlar

İlk aşamada şehir ve köylerde uzman kişilerin iştiraki ile operasyonlar düzenledi. İşkence ve katliamlar yaparak, ülkeyi talan etti. Yığınlarca halkı, polislin işkence tezgahlarından geçirdi, öldürdü ve sakat bıraktılar. Büyük bir bölümünü zindanlara doldurdular. Böylece halkın mücadeleye olan desteğini kırmayı maddi olarak yoksul bırakmayı ve en önemlisi onu teslimiyete, ulusal inkarcılığa zorlamayı amaçladılar.

Polis İşkenceleri

Planın ikinci aşaması olan polis işkencelerinde insanın kutsal değerlerini hiçe sayan faşist yöntemler gündeme getirildi. Birçok kararlı Kürdistan devrimcileri, halktan insanlar katledildi, cesetleri yok edildi. Siyasal organizasyonlara ait eski tespitlere yeni tespitler eklendi, inançlı ve kararlı unsurlar belirlendi. İşkence mahsulü düzmece zabıtlar hazırlandı. Rüşvet mekanizması harekete geçirildi ve halk, ikinci defa talan edildi. İşkencede sakat ve felç olan Kürdistan devrimcileri ve halk imha halkası olan askeri zindanlara dolduruldu.

Kukla Mahkemeler

Üçüncü aşama kukla mahkemelerdir. Dünya sömürgecilik tarihinde bir benzeri daha olmayan Diyarbakır mahkemeleri, hukuk ve adalet tarihine kara bir leke olarak geçecektir. Faşist cunta döneminde getirilen faşist tedbirlere dahi uyulmuyordu. Bir bütün olarak verilen emirler doğrultusunda hareket ediliyordu. Adil bir yargılama yerine işkence, emir ve talimatlarını vermek suretiyle faşist zulmün önemli bir aracı haline gelmişti. Kukla mahkemelerde görev alan askeri kesim, hukuki bilgi ve yetenekten yoksundu. Bu kesimin çoğunluğu bilgi ve yeteneksizliklerinden avukatlık mesleğinden umduklarını bulamamış, faşist ordunun imtiyazlı durumuna heveslenerek yedek subaylık döneminden sonra orduda kalmayı tercih etmişlerdi. Yeni dönemde Diyarbakır ve Kürdistan halkının, tarihin affedemeyeceği katili faşist General Kemal Yamak'a en büyük destek mimar ve piyon olarak bu kesimden geldi. En önemlileri; nereli olduğunu bilmediğim 1972 Diyarbakır uygulamalarında da görev alan yeni dönemde Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müşaviri hava hakim binbaşı, hem mimar hem piyon Ahmet Beyazıt, Adli Müşavir yardımcısı hakim yüzbaşı Turgut. PKK ana grup duruşma hakimi ve mimar hakim binbaşı Kayseri'li Emrullah Kaya. PKK ana grup savcılarını Menemen'li askeri savcı ve piyon Yüzbaşı Basri Özgenç, Samsun'lu askeri savcı ve piyon Yüzbaşı Cahit Aydoğan. Rızgari davası askeri savcısı nereli olduğunu bilemediğim piyon yüzbaşı Turgay Çağlar. Piyon askeri savcı Mardin'li Yüzbaşı Arap Oktay Yüksel idi. Bunlara ek olarak askeri zindan iç güvenlik amiri Kastamonu'lu bir hilkat garibesi olan azılı faşist işkenceci yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım, Diyarbakır Emniyet Müdürü Yahya, siyasi

şubeyi yöneten emniyet müdür muavini Zeki'yi de hiç unutmamak gerekir.

Kukla mahkemelerde görevlendirilen sivil hakim ve savcılardan bir bölümü faşist ve şoven yapı ve düşünceleri itibariyle adeta kraldan fazla kralcı kesilmişlerdi. Onlar bekledikleri fırsatı bulmuşlardı. Fırsat buldukça talandan da pay alıyorlardı. Diğer kesim ise korkak, kişiliksiz yapıları nedeniyle adeta kul köle olmuşlardı. Zulmün birer piyonu haline gelen bu zavallılar, Kürdistan devrimcileri ve halkı kelepçe ve zincirlere bağlanmış, boynu öne doğru eğdirilmiş, ortaçağ köle ve esaret hayatını aratacak bir halde işkence sopaları altında mahkeme binasına getirilirken pencereden bakıp "Allah kimsenin başına getirmesin, şu adamın tutuklama kararını ben verdim. Aslan gibi idi, bak ne hale dönmüş" diye söylenip yere bakıyorlar, on dakika sonra sırtında sırmalı cüppe, kürsüye çıkıp aynı adamları yargılıyor, iddiasıyla piyonluk görevlerine devam ediyorlardı.

Son ve İmha Aşaması Askeri Zindanlar

Sömürgeci faşist cuntanın Kürdistan planında en önemli ve son aşaması askeri zindanlardır. Kitabımızın son bölümlerinde izah edeceğim Diyarbakır zindanındaki uygulamalar, cuntanın Kürdistan'a yönelik amaçlarını daha da net olarak ortaya koymaktadır. Cunta, zindan içinde zindan yaratarak ölüm hücrelerinde, karanlık mahzenlerde ancak Hitler Almanya'sında görülebilen faşist işkence metodlarına rağmen Kürdistan mücadelesini durduramamış, amacına ulaşamamıştır. İşkencede öldürdüğü yiğit Kürdistan devrimcilerinin cesetlerinden bile korkuyorlardı. Bunun içindir ki cesetlerin çoğunu kaybediyor, kaybedemediklerini de tabutlara koyup lehimliyor, mühürlüyor, faşist ordu birliklerinin denetiminde toprağa veriyorlardı.

Esir aldıkları, faşist zulüm altında tuttukları Kürdistan devrimcilerinin ölümüne meydan okuyan direniş ve savunmaları, planlarını alt üst ediyor, panik ve telaş içinde yeni faşist planlar hazırlıyorlardı.

faşist cunta bir taraftan işkence ve katliamlarını, Kürdistan'a yönelik talan politikasını dünya kamuoyundan ciddi önlemlerle gizlemeye çalışırken, diğer taraftan Kürdistan Özgürlük ve Bağımsızlık Mücadelesine maceracı, terörist bir görüntü vermeye çalışıyor, iftira kampanyaları ile bütün imkanlarını seferber ediyordu.

Zülme Karşı Takınılan Tavrılar

Sömürgeci faşist Türk cuntasının uygulama ve amaçları açıktı. Bu amaca, bu uygulamalara karşı direnmek mi, teslimiyetçi bir tavır içinde inkarcı ve suskun olmak mı gerekirdi? Sömürgeci zulüm ve amaçlarına karşı inkarcılık ve suskunluk mu izlenen doğru yoldu? Yoksa yaşama ümidi mi kurtuluş yolu idi? Geçmişin acı olayları bu tutumun mirası değil miydi? İnkarcılık ve teslimiyet her aşamadaki sömürgeci zulmün amaçlarından biri değil miydi? Böyle bir tutum ve davranış hangi ulusal kurtuluş mücadelesinde başarı sağlamıştır. Böyle bir düşünce Kürdistan halkı üzerinde güvensizlik yaratmıyor mu? En önemlisi Kürdistan mücadelesi bunca zulüm ve katliama rağmen sesini dünyaya duyurmak için daha neyi bekleyecekti?

Zülme karşı teslimiyetçi tutum doğru bir yol idiye, Eylül 1983 şanlı direnişi neden oldu? Neden bazı siyasi organizasyonlar direnişi biz başlattık demek suretiyle kendilerine büyük pay çıkartmaya çalıştılar? Faşist cuntaya gücünü kabul ettiren, sesini dünyaya duyuran Eylül direnişi, zulme karşı tek doğru yolun direniş olduğunu kanıtlamıştır. Bu direnişin içinde yer alan her devrimciye saygımız sonsuzdur. Bu yüce direnişlerin başını çekmekte büyük bir şereftir. Gerçeği kabul etmek gerekir ki Eylül direnişinde olduğu gibi PKK kadro ve sempatanları zindan hayatının başından beri zulme karşı bu anlayışla hareket etmiş, etini kemiğini zulme siper etmiş, çok sayıda önderlerini, militanlarını direnişlerde şehit vermiştir.

Benim bulunduğum ve en yakın tanığı olduğum dönemlerde Kürdistan Devrimcileri sömürgeci mahkemelerde iki ayrı anlayışla hareket ediyorlardı: "Yaşamak için savaşmak gerekir" anlayışı ile hareket eden PKK, zindanlardaki önder, militan ve taraftarlarının şahsında zulme karşı kemikleri ile direndi. Bir çoğu direnerek şehit düştü.

PKK dışındaki Kürdistanlı siyasi parti ve örgütlerden hiç biri sömürgeci mahkemelerde Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine ait tek kelimeden bahsetmediler. Hatta tek cümle ile sorgusunu bitirip oturanlar oldu. İçlerinden bazı genç devrimcilerin bu tutumdan rahatsız oldukları belli oluyordu. Ancak onlar da bu anlayış içinde cesaret bulup ortaya çıkmadılar.

KAWA ve KUK davaları tutuklanmamdan sonra açıldı. Tahliye olduktan sonra yaptığım incelemede Kawa'dan iki kişi mahkemede yeterli düzeyde olmasada tavrı almış ve siyasi savunma yapmışlardı.

Bu iki kişi dışında kimse direnmemişti.

PKK'nin direniş anlayışı dışında hareket edenler, mevcut inkarcı, teslimiyetçi tavırlarını, "savaşmak için yaşamak gerekir" sözleri ile kamufler etmeye çalışıyorlardı. Halbuki bu anlayışta savaşın yeri yoktu, veya kendileri dışında bir savaşa seyirci olmak istiyorlardı. Cuntanın amacı ve bu amaca ulaşmak için hesapları açıktı. Kürdistan halkına açık bir savaş açmıştı. Zulüm ve katliamlarla amacına ulaşmak istiyordu. Önce önder güçleri yoketmek, zindandaki Kürdistan devrimcilerini aşamalı olarak imha etmek istiyordu. Zindana doldurulanlar aç-susuz, ağır işkence altında ölüme terk ediliyordu. Kararlı, inançlı kadrolar ölüm hücrelerinde sadistçe katlediliyordu. Hal böyle iken susmak, ve inkarcı olmanın tek kurtuluş yolu olduğu sanılıyordu. Gerek zindanda tutulan bir kısım siyasi örgüt mensupları, gerekse bir bölüm avukat arkadaşların mevcut delillerle iddianamelerde ana sevk maddesi olan TC kanununun 171'inci maddesine göre ceza veremeyecekleri, olsa olsa alınacak ek savunmalarla TC kanununun 142/3 maddesine göre ceza verileceğini düşünüyorlardı. Sadistçe uygulama, bu uygulamaları destekleyen kukla mahkemelerin tutumu, bu hatalı düşüncelerin ne kadar yanlış olduğunu açıkça ortaya koyuyordu.

Duruşmaları başlayan PKK dışındaki siyasi örgüt mensupları da ağır işkenceler görmüş olmalarına rağmen, PKK gibi koma halinde mahkemeye çıkarılmadılar. Az çok derli toplu en iyi elbiselerini giymiş kravatlarını takmışlardı. Konuşabilecek imkanlara sahiptiler. Duruşma salonunda PKK kadar baskı altında değillerdi. Mahkeme heyetinin duruşma hakimleri sivil adliyelerden gelen hakimler olduğu için, bu konuda da nispeten avantajları vardı. Nitekim PKK duruşmalarında tek kelime söylemeye cesaret edemeyen avukat arkadaşlar, bu davalarda mevcut avantajlardan istifade ederek rahat konuşabiliyorlardı.

Hiç şüphesiz yok ki, izlenen bu hatalı düşünce çok geç farkedildi. Zindandaki uygulamalar, beklemedikleri ağır cezalar gündeme gelince düşünce ve hesapların yanlışlığı farkedildi. Eylül 83 şanlı direnişini başlatan PKK ile beraber bu direniş içinde yer alan bütün Kürdistanlı siyasi örgüt mensuplarının geç kalınmışta olsa bu tarihi görevlerinden dolayı saygı ile karşılanmaları gerekir.

PKK Duruşmaları ve İşbirlikçi Tanıklar

PKK ana grup davasında sorgu savunmaları bittikten sonra kısa

bir ara verildi. PKK-Birecik, Halfeti, Urfa merkez, Özgürlük Yolu, Rızgari-Ala Rızgari davalarında olaylar tahkik ediliyor, tanıklar dinleniyordu. Bu arada PKK-Viraneşir, Suruç ve Bozova grup davalarının iddianameleride çıkmıştı. Duruşma günleri belirlenmişti Diyarbakır, Urfa, Mardin ve Siirt il ve ilçelerinden yirmi aydan beri tutuklu olup hazırlık soruşturması devam eden PKK kadroları mevcuttu. Ben tutuklu olduğum dönemde bu gruplarda Diyarbakır (ek), Urfa (ek), Mardin (ek) ve Siirt-Batman (ek) adı ile mustakil davalar halinde açıldılar. Bir iki dava birleştirildi. Neticede Diyarbakır sıkıyönetim mahkemelerinde toplam 11 müstakil dava halinde PKK kadroları yargılanıyordu.

Diyarbakır'a nakledilen PKK-Elazığ grubunun davası 1981 yazında açıldı. Mahkeme, esasa girmeden Elazığ sıkıyönetim mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesi ile yetkisizlik kararı verdi ve dava dosyasını Elazığ sıkıyönetim komutanlığı askeri mahkemesine gönderdi. Bu davanın sanıkları Elazığ'a gönderilmedi, Diyarbakır zindanlarında tutuldu. Elazığ sıkıyönetim askeri mahkemesi de ilk oturumunda yetkisizlik kararı verdi ve dosya yetki ihtilafının halli için askeri yargıtaya gönderildi. Askeri yargıtay, PKK-Elazığ grubunun yargılanmasına Diyarbakır sıkıyönetim mahkemesinin yetkili olduğuna karar verdi. 1979 baharından beri tutuklu olan bu grup, ancak 1982 Şubat ayında mahkeme karşısına çıkabildi.

Gözetlne alınışından bir ay kadar önce KAWA ve KUK iddianameleri de çıktı. Her iki iddianamede ağır suçlamalar ileri sürülüyordu. KAWA iddianamesini Diyarbakır Cumhuriyet Savcı yardımcısı olup sıkıyönetim askeri mahkemesinde görevlendirilen Hüseyin Akistanbullu hazırlamıştı. Sömürgeci Türk devleti, Kürt diline, Kürt halkına sert şekilde karşı çıkıp inkarcı bir politika izlerken, bu iddianamede Kürt halkının varlığı, kısmen tarihsel durumu, dili, ekonomik ve coğrafi konumunu uzun uzun kendisine göre tahlil ederek, sonuçta iktidarların tutarsızlığı, kanunlardaki boşluk ve yetersizlik, sınırlardaki güvensizlik sonucu bu vatan hainlerinin bölücü emeller peşinde koştukları şeklinde izaha çalışıyordu. İddianamede Kürt halkının, Kürt dilinin varlığı, tarihsel durumunun yanlış ve yetersiz de olsa izahı cuntanın ve bu güne kadar olan Türk devlet yönetimlerinin politikalarına tamamen ters düşüyordu. Bu açıklamaların hemen arkasından bölücü ve vatan hainleri şeklinde ağır suçlama ve basit bir dile rağmen, ben şahsen bu savcının derhal görevden alınacağı ve hatta hakkında tahkikat açılacağını düşünüyordum. Hiç biri olmadığı gibi benim gördüğüm kadarı ile

sıkıyönetim bünyesinde itibar gören şahıslardan biri idi. Görev icabı görüşmelerimizde de katı bir tutumu yoktu.

PKK ana grup davasını hüviyet tesbitinden sonra Diyarbakır, Urfa, Mardin, Siirt-Batman grubu diye dört guruba ayırmışlardı. Sorgu savunmaları ayrı ayrı gruplar halinde yapıldı. Yalnız Mazlum DOĞAN ve Mehmet Hayri DURMUŞ, talebim üzerine mahkemenin aldığı bir ara karar ile dört grupla hergün mahkemeye gelip gittiler. Şehit oldukları ana kadar bu böyle devam etti. Mehmet Hayri DURMUŞ, en son 14 Temmuz 1982 günü mahkemeye çıktı. Bu tarihten şehit olduğu tarihe kadar da ölüm orucuna girmişti.

Sorgu savunmalarının bitiminden kısa bir süre sonra iddiaların tahkiki, tanıkların dinlenme aşaması başladı. Hüviyet tesbit aşamasında mahkeme heyeti ve duruşma salonunda görevli sömürgeci subaylarla benim aramda tartışma, tartaklamalar, askeri zindandaki yumruk ve tekmeler bana bir hayli zor dönem yaşattı. Sorgu aşamasında zindandaki işkence ve usule ilişkin bazı talepler dışında bana fazla bir iş düşmedi. Ancak bu aşamada sömürgeci faşist cunta azgın bir şekilde Kürdistan halkına, tutuklu akraba ve yakınlarına saldırmaya başladı. İnsanlar işkenceye alınıp ölü veya sağ, nerede oldukları bilinmediğinden hergün büro, işkenceye alınanların yakınları ile doluyordu. Benim araştırıp öğrenmem ve kendilerine bilgi vermem isteniyordu. Bu işlerin araştırılması hem zaman alıyordu, hem de bir hayli rizikolu idi. Buna rağmen çeşitli yollardan öğreniyor, tutuklu yakınlarına bilgi veriyordum. Bu dönemde gerek ordu kesiminden, gerekse emniyet kesiminden birkaç iyi niyetli unsur benimle ilişki kurmuştu. Önceleri güvenmediğim için bir hayli resmi davranmışım. Ankara'dan tanıdığım insanlardan bana gelen habere göre benimle ilişkide olan bu unsurların iyi niyetli, demokrat, güvenilir insan oldukları söyleniyordu. Esasen bana verdikleri bilgiler öğrenilmesi güç ve sağlam bilgilerdi. Alevi oldukları için ilişkileri biraz da burdan kaynaklanıyordu. Bu kişilerin tek kuruş menfaat görmemelerine rağmen, bana bir hayli yardımcı olduklarını söyleyebilirim. Özellikle gözaltına alınışından evvelki son iki ay zarfında gerek işkencede olanların durumları hakkında, gerekse operasyonlar hakkında bana çok önemli bilgiler geliyordu. Mesela Diyarbakır şehir içinde hangi örgüt hakkında operasyon yapılıyor ise, operasyon başlamadan iki saat önce bana haber veriliyordu. Veya Elazığ'da, başka bir

verde bir kişi işkence altında Diyarbakır'da bulunan bir kişinin adını veya bir evin ismini vermiş ise, bana hemen bildiriliyordu.*

İddiaların tahkiki ve tanık dinleme aşaması benim için bir hayli zor ve yoğun çalışma dönemi oldu. Gerçi bu aşamada gözaltına alınışım-
dan 15 gün öncesine kadar, mahkeme, talep ve savunmalarına karşı fazla bir zorluk çıkarmadı. Ancak bu aşamada gözaltına alınmam için gerekli zemini de hazırladı.

Bu aşamada mahkemeye ilk çağrılan PKK ana davalarından Diyarbakır grubu oldu. Bu gruba ait ileri sürülen suçlamalar tahkik edilirken olaylarla ilgili resmi zabıtların gerçeklerle ilgisi olmadığı ve daha sonraki bütün gruplara ait resmi zabıtların da bir bütün olarak hukuken geçersiz olduğu ortaya çıktı. Bu aşamada bir taraftan bütün baskı ve tehditlere rağmen sömürgecilerin istedikleri ifadeleri vermeyen yurtseverler diğer taraftan sömürgeci süngünün desteğinde sömürgecilerle bütünleşmiş işbirlikçi ajanlar mahkeme salonunda yanyana göründüler. Gerçi çağrılan bütün tanıklar önceden temin edilmiş olmalarına karşın, mahkeme salonundaki zulüm ve direnişler karşısında bütün baskıya rağmen aleyhte ifade vermeyen yurtsever Kürdistan halkından insanların olduğunu da burada belirtmek isterim.

---

*Bir seferinde bir örgüt hakkında Elazığ'da bir unsurun işkencede verdiği bilgiler doğrultusunda Diyarbakır'da operasyon yapılacağı, adı geçen örgütten tanıdıklarına bildirmem için operasyondan iki saat önce haber verildi. Bu örgütün aktif bir kaç elemanı tutuklu arkadaşlarının durumunu öğrenmek için sık sık büroya gelip gidiyorlardı. Operasyon akşam saat beşte yapılacaktı. Bana saat üçte haber verildi, derhal bu örgütün büroya gelip giden mensuplarını aradım. Her zaman rahat bulabildiğim bu arkadaşları o gün her tarafa aramama rağmen bir türlü bulamadım. Beş kişi beraber arıyor ama bir türlü bulamıyorduk. Akşam saat 4³⁰'da hepimiz dağılarak ayrı ayrı aramaya başladık. Hiç tahmin etmediğim bir yerde büroya gelip giden üçü ile karşılaştım, durumu anlattım ve bulduğumuz yere yakın bir yer belirttim orada bekleyeceğimi, söyleyerek sonuçtan bana haber vermelerini istedim. Onlar benden ayrıldıktan sonra ben de verdiğim adrese doğru gitmeye başladım. Tam gideceğim yere yaklaştığım bir sırada biraz önce haber verdiğim arkadaşlardan biri bana yetiştii, "Abi biz tarafta varmadan polis basmış, evden arkadaşlarımızı alıp arabalara koydular. Biz şehri terkediyoruz. Sen yakalananlar ile ilgilen" dedi ve süratle ayrıldı. Bu arkadaşlar kaçıp kurtulmuşlardı. Daha sonraki tarihte başka bir bölgede yakalanmışlardı.

Bana haber veren kişilerden biri yine bir gün Mazlum DOĞAN'ın annesi ile ablasının yakalanıp emniyet birinci şubeye getirildiklerini, Mazlum'un ablasının küçük bir kızının da yanında olduğunu, yakalanma nedeninin ise Mazlum'un annesinin çantasında cezaevi önündeki aramada bir şiiirin bulunuşu olduğunu, Türkçe olan bu şiiiri bahane edip yakaladıklarını söyledi. Haber bana gece veril-

Bu aşamada önemli bir gelişme de zabıt münzilerinin dinlenmesi idi. Diyarbakır grubunda yargılanan Selahattin Şimşek ile iki arkadaşının yakalanmaları ile ilgili zabıtta adı geçen polislerden ikisi mahkemeye çağrılmışlardı. Önce biri salona alındı. Selahattin Şimşek ve arkadaşlarının nasıl yakalandıkları soruldu. Balıkesir'li olan bu polis, verdiği ifadede, "sorgulamaya alınan bir kişiden o gün o saatte mezarlıkta Felek takma adı ile bilinen Selahattin Şimşek ile arkadaşlarına ekmek ve gazete götürmesi gerektiği öğrenilmişti. Polis ekibi olarak mezarlığı bastık. Sanıklar bizi karşılarında görünce ateş ederek ikisi Urfa yolu tarafına, Selahattin Şimşek de zıt istikamet olan hava üst komutanlığına doğru kaçtılar. Biz Selahattin Şimşek'in peşinden koştuk. Çünkü bu adam bizim bir arkadaşımızı öldürmüş, iyi silah kullanan tehlikeli biriydi. Selahattin Şimşek'i hava üst komutanlık giriş kapısında sıkıştırdık, çatışma sonucu yakaladık. Sonra ben orada bulunan bir at arabasına binerek Urfa yolu istikametine doğru gittim. Diğer iki sanığı da orada yakaladım" dedi. Çağrılan iki polisten diğeri salona alındı. Bu polis ifadesinde, "ben olayı görmedim. Arabanın yanında bekledim. Bir müddet arabanın yanında bekledikten sonra telsizle şubeye dönmem istendi. Ben de şubeye döndüm. Kimlerin yakalandığı nasıl yakalan-

di. Ertesi gün saat 9⁰⁰'da itadeleri alınarak sıkıyönetime sevk edildiklerini öğrendim. Diyarbakır iline ait soruşturmaları sıkıyönetim komutan yardımcısı mekanize tugay komutanı yürütüyordu. Mekanize tugay komutanı olan Ali Rıza Paşa, öğleden sonraları bir iki saat Kurdoğlu kışlasındaki makamına gelir sair zamanını Devegeçidi'ndeki tugayda geçirirdi. Bu nedenle Ali Rıza Paşa ile bir türlü görüşme imkanı bulamadım. İki veya üç gün sonra mekanize tugay komutanlık binasında bir kurmay binbaşı ile görüştüm. Mazlum'un annesi ile ablasının askeri cezaevindeki kadınlar koğuşuna gönderildiğini, soruşturması bittikten sonra sıkıyönetim savcılığına sevkedileceğini söyledi. Oradan sıkıyönetim Adli Müşaviri Ahmet Beyazıt'ın yanına gittim: "Hakim bey, cezaevinin önünde yapılan aramada Mazlum DOĞAN'ın annesinin çantasında Türkçe bir şiir bulunmuş. Bu şiirde suç unsuru teşkil edici bir ifadenin bulunup bulunmadığı tespit edilmemiştir. Okur-yazar olmayan bu yaşlı kadın nasıl oluyorda bu nedenle soruşturmaya alınıyor? Annesinin çantasında bulunan bu kağıttan kızı nasıl sorumlu tutulabiliyor ve üç yaşındaki masum bir bebeği annesi, ve büyük annesi ile beraber birinci şube, polis işkencelerinde dolaştırıp cezaevine konulmasına kimin ne hakkı var? Bu gibi yerlerin çocuk üzerinde çok kötü bir etki bırakacağını düşünüp, hiç mi vicdanınız sızlamıyor? Bir kişinin düşünce ve inançlarından dolayı o kişinin bütün yakınları nasıl cezalandırılabilir?" dedim. Ahmet Beyazıt, "Hüseyin Bey, tahkikat gizli olmasına rağmen tahkikat konusunu nasıl öğrendiniz ve kimler bu bilgileri size veriyor?" dedi. Gerçekten de boş bulunmuş açık vermiştim. "Arama sırasında yanında bulunan diğer

dıklarını görmedim” dedi. Halbuki yakalama zaptında bu polisinde imzası bulunuyordu. Sözde bu polis de olaya iştirak etmiş, kimlerin yakalandığı ve nasıl yakalandıklarını görmüş, bu sıfatla yakalama zaptını imzalamıştır. Her üç sanık tanık sıfatı ile dinlenen polislerin beyanlarını kabul etmediklerini bildirdiler.

Duruşma hakimi Emrullah Kaya, tank beyanlarına karşı her üç sanık vekili olarak benim bir diyeceğimin olup olmadığını sordu. Ben, “sayın yargıç, olayı görmediğini beyan eden tanığa mahkeme huzurunda teşekkür etmek istiyorum. Olay zaptında kendisinin de yakalamaya iştirak ettiği, kimlerin yakalandığı, nasıl yakalandıkları açıklanmış ve kendisi de zaptı imzalamıştır. Mahkeme huzurunda da bunun aksını beyan etmekle olay zabıt münderecatının bir düzmece olduğu, bu niteliği itibarıyla zaptın hukuken geçersiz olduğunu ortaya koymuştur. Diğer polisin beyanına gelince: Bu polis çok açık yalan söylemektedir. Herşeyden önce sanıklarla çatıştıklarını beyan etmektedir. Zıt iki istikamete kaçan sanıklardan Selahattin’in peşinden gittiğini çatışma sonucu Selahattin’i yakaladıktan sonra diğer iki sanığın peşinden gidip onları da orada yakaladığını beyan etmektedir. Sanki Urfa yolu istikametine kaçan iki sanık Urfa yolu üzerinde iki elini havaya kaldırmış bu

ziyaretçilerden öğrendim” dedim. Esasen yukardaki konuşmamdan sonra adeta kıpkırmızı olan Ahmet Beyazıt, “Hüseyin Bey, soruşturmadan bizim haberimiz yok. Soruşturmayı sıkıyönetim komutanlığı yardımcısı mekanize tugay komutanı yürütüyor. Soruşturma bize intikal ettikten sonra inanın yakinen ilgilenirim. Çocuğa ben de üzuldüm. Hatta kendisine oyuncak gönderdim. İsterseniz cezaevine telefon edeyim gidin çocuğu oradan alın” dedi. Ben “lütfen telefon ederseniz ben gider çocuğu alırım” dedim. Benim yanımda cezaevine telefon etti. Avukat Hüseyin Bey gelecek çocuğu senet karşılığı kendisine teslim edin” dedi. Ben yanından ayrıldım. Büroya uğrayıp oradan cezaevine gidecektim. Büroya gittiğimde Mazlum’un babası da haber almış gelmişti. Adeta yıkılmıştı: “Sen Delil gibi bir yiğidi kaybettin, Mazlum gibi bir önderin ne hale getirildiğini gördün, aslan gibi idin ne oldu sana” dedim. “Hüseyin Bey, oeni de alınılar kızımı torunumu bıraksınlar. Onların ezilmelerine tahammülüm yoktur” dedi. İkimiz bir taksi ile cezaevine gittik. Mazlumun babası dışarda bekledi ben içeri girdim. İdare odasındaki gardiyanlara iki hanım müvekkilimin ismini verdim, görüşmek istediğimi bildirdim. Küçük çocuğu alacağımdan bahsetmedim. Amacım, becerebilirsem annesinin düşüncesini öğrenmekti. Annesi çocuğun yanında kalmasını isteyebilirdi. Görüşme yerine geçtim, bekledim. Biraz sonra iki hanım getirildi. Görüşme sırasında bir fırsatta Mazlum’un annesi ile ablasını sordum, iyiler dediler. Ortalık tenha idi. Karadenizli iri yapılı bir gardiyan bakıyordu kadınlar koğuşuna. Bana karşı da her zaman sakın davranıyordu. Ben de iyi biri sanıyordum. Sonradan öğrendiğime göre çok namussuz ve zalim bir

polisin gelip kendilerini yakalamasını beklemişlerdir. Bu beyana itibar etmek için tanığın bir insan değil, uçan bir canavar olduğunu kabul etmek gerekir. Gerek gerçeğe aykırı zabıt tanzim etmekten, gerekse mahkeme huzurundaki yeminli beyanında açık yalan söylediği anlaşılmış olduğundan hakkında yasal işlem yapılmasını talep ediyorum” dedim.

Ben gözaltına alındıktan sonra bu polis, “bu polis yalan söylüyor ha” diye bağırarak gözlerim bağlı bir halde tam 7 gün evire çevire bana işkence yaptı. Yüzüme vurduğu sert yumruklardan üç dişim kırılmıştı.

Mahkemedeki bu gelişmeden sonra zabıt münzisi polislerin tanık olarak dinlenmesinden vazgeçildiği gibi işkence mahsülü ifade zabıtlarında da değişiklik yapıldı. Eskiden ifadeyi alanların hakiki isim ve imzaları yerine, soruşturma grup amiri, soruşturma memuru şeklinde tabirler kullanılarak imzalanıyordu. Amaç işkence yapanların öğrenilmemesi, isimlerinin gizli tutulması idi.

Böyle bir uygulama, yargılamayı temelden inkar etmek demektir. Bu konuda mahkemeye yazılı bir talep sundum. Duruşmada sözlü olarak da açıkladığım talepte, “devlet aleyhine işlendiği iddia olunan suçların

---

işkenceci imiş. Görüşmemiz bittikten sonra iri yapılı gardiyana Mazlum'un ablasının isminden bahisle, “küçük kız çocuğu var yanında, çocuk yanında kalsın mı yoksa alalım mı?” diye fikrini sorup bana iletmesini rica ettim. Gitti kucagında küçük kızla geri geldi. Yanımda kalsın diyor dedi. İdare odasına doğru gittim. Pencereden gelirken bıraktığım hüviyetimi istedim. Zaten giriş ve çıkışta hep koridora bakan bu pencereden işlemlerimizi yapıyorduk. Girişte hüviyetimizi verip kimlerle görüşmek istediğimizi, kendi adımızla beraber bir deftere yazıyorduk. Sonra yakamızın sağ tarafına avukat kartı takılıyordu. Görüşmek üzere görüşme yerinde bekliyorduk. Çıkışta da yakamızdaki kartı iade edip kimliğimizi alıp çıkıyorduk. Bütün sıkıyönetim bölgelerinde kart sol tarafa takıldığı halde, Diyarbakırda gerek mahkemelerde gerekse cezaevinde zorunlu sağa takılıyordu. İdare odasından hüviyetimi aldıktan sonra Beykozlu baş gardiyan, “avukat, çocuğu almıyor musun?” diye sordu. Ben “hayır” dedim. Tam o sırada Kuntakinte dedikleri çingene suratlı bir asteğmen ile iki gardiyan etrafımı sardı. Yumruk-tekmeler vurdular. “Her şeye ne burnunu sokuyorsun” dediler. Kuntakinte'nin belime vurduğu tekmelerle nefesim adeta kesilmişti. Hiç sesimi çıkarmadan dışarı çıktım. Mazlum'un babası heyecanlı heyecanlı, “çocuğu niye almadın? Nasıllar görebildin mi?” diye devamlı soruyordu. Ben belimdeki sancıdan cevap veremiyordum. Fakat üzülmesin diye ona da dövüldüğümü söylemiyordum. Taksiye bindikten sonra çocuğu gördüğümü, diğerlerinin de iyi olduğunu, çocuğu vermek istemediklerini söyledim. Böylece babanın üzüntüsü biraz giderilmiş oldu.

hazırlık tahkikatı bizzat cumhuriyet savcı ve yardımcıları, veya askeri savcılar tarafından yürütülür şeklinde ceza mahkemeleri usulü kanununda amir hüküm vardır. Askeri yargılama usulü kanunu da bu konuda ceza mahkemeleri usulü kanununa atıfta bulunmaktadır. Her ne kadar anılan usul yasalarında soruşturmayı yürüten savcı, lüzum görürse zabıtaya bazı tedbirlerin alınmasını emredebilir şeklinde bir ifade var ise de zabitanın alacağı tedbirler arasında soruşturmanın temelini teşkil eden sanık ifadesinin alınması yetkisinin olmadığı açıktır. Hal böyle iken zabita, savcının talimat veya emri olmaksızın zor altında sanık ifadesi alınmakta, bu ifadeleri askeri savcıya vererek bu doğrultuda tahkikat yapılması istenmektedir. Böylece usul ve yasalar çiğnenerek zabıta savcılara emir ve talimatlar vermektedir. Yine adli tahkikat dosyalarında mevcut zabıtların neleri ihtiva etmesi gerektiği yasa da belirlenmiştir. Bu zabıtların ne zaman ve nerede tanzim edildiği, tanzim edenin adı ve soyadı, ünvanı ve imzasının bulunması yasa icabıdır. Halbuki mevcut soruşturma ifadelerinin çoğunda yasanın emredici hükmü hilafına soruşturma grup amiri, soruşturma memuru gibi terimler vardır. Yüce mahkeme, bu zaptı tanzim edenleri tanık olarak dinleme lüzumunu duyarsa nasıl çağırabilir? Gelecek olanların ifadeyi alanlar

---

Ertesi gün mekanize tugay komutanı Ali Rıza Paşayı makamında buldum. O güne kadar Ali Rıza Paşa ile hiç görüşmemiştim. Bu bakımdan ne ben onu tanıyor, nede o beni tanıyordu. İçeriye Elazığ Barosundan bir avukat görüşmek istiyor şeklinde kayıt gönderdim. Bilerek ismimi bildirmedim, çünkü beni mutlaka haricen tanıyordu. Büyük ihtimalle kabul etmezdi. Bu düşünce ile adımlı bildirmedim. Biraz bekledikten sonra makamına alındım. Elimi sıkarken, "avukat Hüseyin Yıldırım" dedim. Adeta irkilircesine, "demekki şu meşhur avukat sizsiniz. Buyrun ne istiyorsunuz?" dedi. Ali Rıza Paşa'yı böyle konuşur görünce meseleyi hiç açmamaya karar verdim. "Paşam Diyarbakır'da her gittiğim yerde hep peşin yargı ile karşılaşırım, sadece titizlikle görevime bağlı bir insanım. Bu, avukatlık mesleğinin ağır sorumluluklarının bir gereğidir. Zatualinizi tanıyan insanlardan haksızlıklara karşı olduğunuz, vatandaşların haksızlık sonucu mağdur olmamaları için ciddi çaba lütfettiğinizi öğrendim. Bunun için biri üç yaşında küçük bir kız olmak üzere üç kişinin bir haksızlık sonucu mağdur edildiklerini, bu durumu zatualinize arz etmeye geldim" dedim. Ali Rıza Paşa, "avukat bey, önce gizli olan bir soruşturmanın konusunu çok detaylı olarak nereden ve kimlerden öğrendiniz? Dün Ahmet Bey'e bu olayı detaylı anlatmışsınız. Mazlum DOĞAN'ın annesi ve ablasının verdikleri ifadelerden dahi bilgi sahibisiniz. Bu durum da beni ciddi şekilde düşündürdü" dedi. Ben, "paşam dün Ahmet bey'e de söyledim. Ben olayı cezaevi önündeki arama sırasında yanında olan diğer müvekkillerimin ziyaretçilerinden öğrendim. Arama esnasında Mazlum'un annesinin çantasında bir kağıt bulunmuş, aramayı yapan polis açık

olduğunu nereden bileceğiz? Arzettiğim nedenlerle yetkisiz kişiler tarafından yasada öngörülen şekil ve şartlara aykırı tanzim edilen polis soruşturma evraklarının dava dosyasından çıkarılmasını arz ve talep ediyorum” dedim.

Mahkeme, yasal olan bu talebimi hiç bir gerekçe göstermeden reddetti. Halbuki Elazığ sıkıyönetim mahkemesinde aynı mahiyetteki talebime mahkeme dört saatlik aradan sonra nasıl olsa mahkeme bütün bu durumları kararda nazara alacağından talebin şimdilik reddine şeklinde bir hükme varmıştı. Celsenin bitiminde duruşma hakimi bana, “Hüseyin Bey, talebiniz yasal bir talepti. Reddetmeye mecburduk. Kabulü halinde Türkiye’de sıkıyönetimlerin altı üstüne gelir” demişti. Elazığ sıkıyönetiminden görevli bu hakim, üstten güçlü bir baskı olmadan işkence ifadelerine itibar etmiyordu. Baskı sonucu işkence ifadeleri doğrultusunda karar verdiği zamanlar da üzüntüsünü açıkça belli ederek, “benim yapacağım bir şey yok” demek suretiyle baskı sonucu bu kararın verildiğini ima etmek istiyordu. Az sayıda da olsa bu tür iyi niyetli insanların zamanı geldiğinde önemli açıklamalarda bulunacaklarını sanıyorum.

Diyarbakır grubunun tanık dinleme aşaması fazla sürmedi. Çünkü

olarak sormuş bu şiir senin çantanda ne arıyor demiş. Mazlum’un annesi de, “Elazığ’da tanımadığım bir çocuk yanıma gelerek teyze sen Delil ve Mazlum’un annesimisin diye sordu. Ben de evet dedim. Çocuk bu kağıdı bana verdi gitti. Benim okuma yazmam olmadığı için kağıtta ne yazıldığını bilmeden çantama atmış ve unuttum. Öylece çantamda kalmış” diye cevaplamış. Mazlum’un ablası da annesinin çantasında bulunan bu kağıttan haberinin olmadığını söylemiş. Bu konuşmalar arama sırasında diğer ziyaretçiler tarafından duyulmuş ben de onlardan öğrendim” dedim. Ali Rıza Paşa izah ettiğim şekilde ikna olmuş gibi, “gerçekten pek önemli bir durumları yok, yarı evraklarını adli müşavirliğe göndereceğim, askeri savcılık ifadelerini aldıktan sonra serbest kalacaklarını sanıyorum” dedi. Kendisine teşekkür ettim ve ayrıldım.

İkinci gün adli müşavirliğe gittim. Mazlum DOĞAN’ın annesi ve ablasına ait soruşturma evrakları gelmişti. Adli Müşavir Ahmet Beyazıt evrakları öğleden sonra askeri savcılığa göndereceğini bildirdi. O gün akşam postası ile sıkıyönetim askeri savcılığına gelen evraklar arasında Mazlum DOĞAN’ın annesi ve ablasına ait evraklar yoktu. Ertesi gün sabah postasında da çıkmayınca tekrar adli müşavirliğe gittim. Meğer evraklar eksik soruşturma yapıldığı gerekçesi ile gerisin geriye Kurdoğlu kışlasına gönderilmiş. Evraklar Kurdoğlu kışlasındaki sıkıyönetim komutan yardımcılığında bir hafta bekletildikten sonra tekrar adli müşavirliğe, oradan da sıkıyönetim savcılığına gönderildi. Sıkıyönetim Savcısı Albay Zeki, izinde olduğu için PKK savcılarından Yüzbaşı Basri Özgenç, en kıdemli askeri savcı sıfatı ile ona vekâlet ediyordu. Bu sıfatla gelen

bir çok tanık, aranan adreslerde bulunmuyordu. Yaz tatili nedeniyle çoğunluğun başka kentlere gittikleri bildiriliyordu. Olayların tahkiki ve tanık dinleme aşaması en uzun süren Urfa grubu oldu. Arada Mardin ve Siirt-Batman grupları da çağırılıyor idiyse de kısa sürüyordu. Ben tutuklanıncaya kadar Urfa grubunda tanıkların dinlenmesine devam edildi. Tutuklu kaldığım süre içinde de devam etti.

Urfa grubuna geçmeden önce Diyarbakır grubunda önemli bulduğum bir olayı anlatmadan geçmeyeceğim. Bütün grupların tanık dinleme aşamasını bu kitapta yazmama imkan yoktur. Çünkü ciltlerce kitap yazmak gerekir. Bu gün buna olanak yoktur. Yüzlerce klasör tutan mahkeme zabıtları incelenerek, mahkemenin tüm aşamalarını ciltler halinde bir kitap haline getirmek, ileride mutlaka yapılması gereken bir görevdir. Bu kitapta yargılama aşamalarında ilginç örnekler vermek suretiyle sömürgeci uygulamalar, bu uygulamalara karşı savunma ve direnişler konusunda bir fikir vermek amacındayım. Ayrıca yargılama dışında, polis işkencelerinde, askeri zindanda belgelenmeyen olayları tanık olabildiğimiz kadarı ile bu kitaba aktarmaya çalışacağım. Bu olayların kitabın en önemli bölümünü oluşturacağını sanıyorum.

Diyarbakır grubunda yargılanan Mustafa Karasu, Diyarbakır

---

soruşturma evraklarının dağıtımını Basri Özgenç yapıyordu. Basri Özgenç'in yanına gittim. Mazlum DOĞAN'ın annesi ile ablasının haksız yere göz altına alındıklarını, bu konuda aleyhlerine hukuki hiç bir delilin bulunmadığını, bu itibarla daha fazla mağdur edilmemeleri için ifadeye hemen çağrılmalarını rica ettim. Basri özgenç masasında yığılı gelen evraklar arasında Mazlum'un annesi ile ablasına ait evrakları bulup inceledi. Polisleri kastederek, "bu hayvanlar, bunları ne diye gözaltına almışlar ki? Bir daha adli polis teşkilatı olmadıkça sıkıyönetimlerde görev almam" diye iyi niyet ve tarafsız bir kılıfa büründü. "Evrakları hemen bir arkadaşa gönderiyorum, ifadeleri alınsın hemen serbest bırakırız. Bundan emin olun Hüseyin Bey" dedi ve evrakları sevketti. O gün mesai saati bitmişti. Ertesi gün ifadeyi alacak savcıya çıktım. Bir hafta sonra ifadeye çağracağımı söyledi. Israrıma rağmen işlerinin çokluğundan bahisle daha önce çağırılmayacağını tekrarladı. Tekrar Basri Özgenç'e ricaya gittim. Basri Özgenç ifadeleri alacak olan savcı ile görüştüktan sonra tekrar odasına döndü, beni çağırır: "Şimdi çağırıp ifadeleri alacağız" dedi. Mazlum'un annesi ile ablasını savcılığa gönderilmeleri için telefonla cezaevini aradı. Telefon bir türlü cevap vermiyordu. Araştırıldı cezaevi hattının bozulduğu söylendi. Mesainin bitimine iki saat kalmıştı. Basri Özgenç el ile bir pusula yazarak bir askeri jiple cezaevine gönderdi. Basri Özgenç, bana çay söylemiş odasında oturuyordum. Biraz sonra cezaevinde görevli bir yedek teğmen Basri Özgenç'in odasına girerek, "istenilenleri getirdim komutanım" dedi. Ben hemen odadan dışarı çıktım. Annesi ve ablası ile beraber Mazlum DOĞAN'ın da getirildiğini gördüm. Geri odaya gir-

veteriner laboratuvarı soygununda para ile beraber kaçarken yakalanmıştı. Mustafa Karasu, yargılamanın başından beri direniyor, siyasi savunma yapıyordu. Veteriner laboratuvarını yalnız başına soyduğunu, soygunda oldukları iddia edilen tutuklu diğer sanıkların bulunmadıklarını savunuyordu.

Mustafa Karasu'nun yakalanmasından 20 gün önce Aydınlık Gazetesinin karşı devrimci Diyarbakır muhabiri yaralanmıştı. Mustafa Karasu, sahte bir hüviyetle yakalanmıştı. Mustafa, tek başına evinde yaralı olarak yatan Aydınlık muhabirine gösterilerek sözde teşhis edilmişti. Ayrıca yaralı Aydınlık muhabiri gazetelere beyan vererek kendisini vuran kişiyi açıklıyordu. Verdiği isim Mustafa'nun sahte ismi idi. Teşhis tutanağında da Mustafa'nun gerçek ismi geçmiyordu. Kendisine ait olmayan taşıdığı hüviyetteki isim geçiyordu.

Aydınlık muhabirini yaralama olayı ile ilgili olarak yaralanan muhabir, olay anında yanında bulunan ağabeyi ve babaları mahkemeye çağırılmıştı. Önce toprak ağası olan babası dinlendi. Olayı görmediğini ancak oğlunu vuranın teşhis edildiğini ve şikayetçi olduğunu söyledi. İkinci olarak yaralı muhabirin olay anında yanında bulunan ağabeyi salona alındı. Bu kişi olayın oluş şeklini açıkladıktan sonra, "esasen olaydan önce Ankara'dan Mustafa Karasu adında birinin gelip kar-

---

dim. Basri Özgenç'e savcı bey her halde bir yanlışlık oldu. Mazlum da getirilmiş" dedim. Basri, "Hüseyin Bey, Mazlum da bu olayda sanık durumunda" dedi.

Askeri savcılıkta her üçünün ifadeleri alındı mahkemeye sevkedildiler. Mahkeme, tek tek ifadelerini aldıktan sonra serbest bırakılmalarına karar verdi. Hakim, kararı açıklayınca Mazlum, annesine ve ablasına dönerek "geçmiş olsun" dedi. Erzurum'lu olan asteğmene, Mazlum'un annesi ve ablası ile konuşmaya müsaade etmesini rica ettim. Arabada yolda giderken görüştürürüm dedi. Her üçü açık arabaya bindirilip götürüldüler. Mahkemenin serbest kararına rağmen Mazlum'un annesi ve ablası tam 45 gün cezaevinde tutuldular. Serbest bırakıldıktan sonra Mazlum'un annesi, "keşke beni her gün tutuklasalar. Mahkemeye çıkarken Mazlum'u yakından gördüm. Onu öptüm" diyordu.

Ben gözaltına alındıktan sonra ordu ve polis kesiminden bana bilgi veren kişiler yanında tanımadığım bazı isimler de söylenerek bunlarla olan ilişkilerim ve bu kişilerin bana ne gibi bilgi verdikleri soruluyordu. Bu konuda bir hayli ağır işkencelere tabi tutuldum. Sorulanlardan hiç birini tanımadığımı, bu itibarla da hiç bir ilişkimin olmadığını ısrar ettim. Ben tahliye olduktan sonra bu kişilerin çoğunun Diyarbakır dışına sürüldüklerini, kalan bir iki kişinin de pasif göreve alındıklarını gördüm. Anlaşılan benim bu kişilerle olan ilişkim sömürgeciler tarafından öğrenilmiş, ancak bu durumu kanıtlayıcı delil elde edememişlerdi.

deşimi vuracağını öğrenmiştik” dedi. Ben, “bu istihbaratın nereden alındığı, kendisinin veya kardeşinin milli istihbaratla bir ilişkilerinin olup olmadığı hususunun sorulmasını” istedim mahkemeden. Bu sorumuza tanık, “kardeşim gazetecidir. Arkadaş çevresi geniştir. Bu arkadaşları tarafından kardeşime söylenmiş, o da bana ve babama söyledi” dedi. Tanık yerinde oturan babası da kalktı doğruladı. Son olarak yaralanan Aydınlık muhabiri salona alındı. Beyaniyle olayın oluş şeklini izah etti. Mahkeme böylece olayı sanık aleyhine kapatmak istedi. Tanıkların gidebileceklerini bildirdi. Ben, “hakim bey, tanığa sorulmasını istediğimiz önemli hususlar var” dedim. Hakim, “Hüseyin Bey, olay yeterince aydınlanmıştır. Neyi soracaksınız?” dedi. Ben, “biz aksi düşüncedeyiz soracağımız sorularla olay açıklık kazanacaktır” diye cevapladım. Hakim yaralanan muhabiri tekrar huzura aldı. “Buyrun Hüseyin Bey, sorun bakalım” dedi. “Sanık yakalandıktan sonra teşhis için kendisine gösterilmiştir. Nasıl teşhis yapılmıştır izah edebilir mi?” dedim. Tanık, “ben yaralı yatakta yatıyordum. Polisler sanığı tek olarak yattığım odaya getirdiler bana gösterdiler” dedi. Ben ikinci soru olarak, “sanık Mustafa Karasu’yu olaydan önce ismen veya şahsen tanıyor muydu?” diye sordum. Tanık, “evet daha önce Siyasal Bilgiler Fakültesinden hem ismen hemde şahsen tanıyordum. O zamanlar dahi kararlı bir PKK militanı idi” dedi. Ben, “son sorumuz mağdur tanık olaydan evvel kendisinin vurulacağı konusunda her hangi bir bilgi almış mıdır? Almış ise bu bilgiden her hangi bir yakınına haberdar etmiş midir?” diye sordum. Tanık, “kesinlikle bu hususta her hangi bir bilgi almadım” dedi. Bunun üzerine duruşma hakimi Emrullah Kaya, diğer iki tanığı huzura alarak, “siz beyanlarınızda olaydan evvel Ankara’dan Mustafa Karasu adında birinin gelip muhabiri vuracağını bizzat muhabirden öğrendiğinizi söylediniz. Muhabir ise böyle bir bilgiyi almadığını, bu konuda kimseye de bilgi vermediğini söylüyor. Hanginiz yalan söylüyorsunuz?” dedi. Muhabirin ağabeyi, “kesinlikle söyledi” dedi. Muhabir karşı çıktı, “kesinlikle ben böyle bir şey söylemedim” dedi. Babaları da, “biz bildiklerimizi burada söyledik. Avukat beyin bize soru sormaya ne hakkı var?” deyince, hakim, “ona sen değil biz karar vereceğiz” diye sert bir çıkış yaptı ve “geçin yerinize. Bildiklerinizi de ağızınıza, burnunuza bulaştırıyorsunuz” dedi. Ben tekrar söz alarak, “hakim bey, polisçe yapılan teşhisin hukuki olmadığı, geçersiz olduğu, mağdur tanığın bizzat beyanından anlaşılmıştır. Diğer taraftan tanık beyanları arasında çelişki mevcuttur. Bu çelişki huzurda giderilememiştir. Mağdur tanık

huzurdaki beyanında sanığı olaydan önce fakülteden hem şahsen hem de ismen çok iyi tanıdığını söyledi. O zaman madem olay anında kendisini vurana görmüş tanımıştır, polise verdiği ilk ifadede kendisini vuranın Mustafa Karasu olduğunu söylemesi gerekirdi. Hele teşhis anında sanığın üzerinde bulunan hüviyetin sahte olduğunu, esas isminin Mustafa Karasu olduğunu belirtmesi gerekirdi. Mağdur tanık teşhis tutanağında olduğu gibi gazetelere verdiği beyanlarda da müvekkilimin kendisine ait olmayan, üzerinde bulunan hüviyetteki ismini kullanmıştır. Bütün bunlar açıkça gösteriyorki mağdur ve müşteki tanık beyanları gerçeği yansıtmıyor. Beyanlar, siyasi husumetin mahsülüdür. Mağdur tanığın Mustafa Karasu PKK'nin kararlı bir militanıdır demesi de duydukları siyasi husumetin bir sonucudur. Bu itibarla her üç tanığın beyanlarını reddediyoruz" dedim.

Duruşmanın bitiminden sonra yolda yürüyen her üçüne yanaştım: "Bütün bu olanların cezasını çok ağır olarak ödeyeceksiniz" dedim. Babaları olduğu yerde böbürlenerek, "bizi tehdit ediyorsun şikayet edeceğim" dedi gerisin geri sıkıyönetim mahkemesine dönmek istedi. Çocukları kolundan çekerek, "boş ver baba" diyerek yolda bekleyen arabalarına binip uzaklaştılar.

Ve Urfa Grubu

Bu grubun tanık dinleme aşamasına ait mahkeme zabıtları ele alınıp, bir kitap haline getirilmelidir. Bu aşamada Kürdistan'ın toplum yapısı ve mücadelesi bütün ayrıntıları ile görülecektir. Hergün askeri cemsellerle mahkeme önünde pat pat diye dökülen insanlar... Kimi param parça, kimi lacivert elbiseleriyle ve kravatlı gelen Kürdistan insanı.. Bir taraftan sömürgeci baskı, tehdit ve tutuklamalara rağmen PKK mensupları aleyhine ifade vermeyen yurtsever Kürdistan insanı, diğer taraftan PKK mensupları aleyhine iftira kampanyası açan ve "biz Milli İstihbarat mensubuyuz; devletimize karşı önemli görevler yaptık" diyen Süleymanlılarla, Bucaklıların açık ihanet yarışı... Bir taraftan sömürgeci mahkeme karşısında "ben aslımı inkar edemem, ben Kürdüm" diyen Kürdistan insanının umut ve mutluluk veren sözleri, diğer taraftan askervari topuk selamı ile "dedem Türk, babam Türk, Orta Asya'dan gelmiş Türk oğlu Türküm" diye avazı çıktığı kadar bağran ihanet batağında çürüyen, kokan zavallılar... Hepsi yan yana görüldü, seyredildi.

Barbarca zulüm ve katliamlara rağmen kuru kemik halinde adeta tek

vücut olmuş PKK mensuplarının sömürgeci, ihanete meydan okuyan direniş ve savunmaları karşısında ihanet batağından medet bekleyen sömürgeci faşist cuntanın acizce çırpınışları unutulmayacak bir tablo idi. Yiğit Kürdistan evlatları PKK'lilerin önünde, başı yere bakar gibi dikilen Bucak ve Süleymanlar. Hainlerin teşhis için PKK'lilerin yüzüne bakmaya cesaret etmemeleri ve duruşma hakimi Emrullah Kaya'nın sık sık "başını kaldır iyi bak" diye bağırması; ve nihayet duruşmaya tanık olarak çağrılan Mehmet Celal Bucak soysuzu... Tutuklu olmasına rağmen askeri hastahaneden getirilen bu soysuz, bir karış boyuyla, gayet şık giyinmiş bir halde büyük bir çalımla duruşma salonuna girdi. Bütün PKK'lilerin ayağa kalkarak şiddetli şekilde protestoları ile karşılaştı. PKK'lilerin, soysuz seçiyesini ortaya sergi-leyen direniş ve beyanları karşısında "hakim bey kalp hastasıyım otura-bilir miyim" diyerek kendisine verilen sandalyeye ilişerek adeta kayboldu.

Urfa grubunun tanık dinleme aşaması yine azgınlaşmış, adeta kudurmuş sömürgecilerin ağır işkenceleri altında başladı. Yine kırk kol ve bacaklar, şişmiş parçalanmış yüzler, taze kanlar içinde getirildiler. İçlerinde tek sağlam ve oldukça sıhhatli Mehmet Celal Bucak'ın sadık köpeği Seyit Ahmet Akçiçek'ti.

Seyit Ahmet Akçiçek, Mehmet Celal Bucak'ın sadık adamlarından biri idi. Aynı zamanda muhtar olan bu kişi özel olarak da Yıldız Bucak'ın şoförlüğünü yapmıştı. Edindiğim bilgilere göre Seyit Ahmet Akçiçek birçok PKK taraftarının katili idi. Birkaç kez ağır yaralanmasına rağmen ölmemişti. Son olarak Münüt köyü baskınında PKK militanı Cevher MAN'ı öldürmüştü. Çatışma sırasında yanında bulunan iki arkadaşı vurulmuş, kendisi de yaralanmıştı. Ancak jandarma erken imdadına yetişmişti.

Mehmet Celal Bucak dahil, bir kısım sadık uşakları 12 Eylül'den sonra formalite gereği tutuklanmışlardı. Hepsinin davaları ayrı yürütülüyordu. Bunlardan Seyit Ahmet Akçiçek, PKK Ana Dava Urfa Grubu içinde yargılanıyordu. Bu kişinin PKK içinde yargılanması kasıtlı idi. Nitekim Seyit Ahmet Akçiçek her soru başına ayağa kalkarak sert bir topuk selamı ile "dedem Türk, babam Türk, Orta Asya'dan gelmiş Türk oğlu Türküm ben. Seyit Ahmet Çiçek, Urfa, emret komutanım" diye avazı çıktığı kadar bağırarak söze başlıyordu. Sorgusunda "Ben Atatürk inkılaplarına inanmış biri olarak devlete karşı büyük görevler yaptım. Memleketi bölmek suretiyle Türkiye Cumhuriyeti devletine

karşı ihanet eden Apoculara karşı savaştım. Olay günü ben Münüt köyüne çift sürmeye gidiyordum. İki arkadaşım bana gelerek bizi de köye götür, dediler. İki de silahlı idiler. Ben köy muhtarım, devlet memuruyum, silahlı kişileri arabama alamam ,dedim. Düşmanımız var diye ısrar edince ikisini arabanın arka koltuğuna aldım, ben direksiyonda özel arabamla köye doğru yola çıktım, iki traktör de peşimden beni takip ediyordu. Tam köyün girişinde yoğun bir ateş içine düştük. Araba bir taşa çarpmış durmuştu. İki arkadaşım da arabadan çıkmışlardı. Arabanın ön kapısından çıktığımda iki arkadaşım da vurulmuşlardı. Hemen silahın birini kaptım, arabanın önündeki çukura girdim. Akşama kadar beş saat çatıştım. Kolumdan yaralanmıştım. Akşama doğru jandarma geldi, beni kurtardı. Allahın sayesinde kurtuldum” diyordu.

Tanık dinleme aşamasında her olayın tahkikinde duruşma hakimi Emrullah Kaya “Seyit Ahmet, senin bu konuda bilgin varmış” diye soruyordu. Seyit Ahmet de yine Ortaasya’dan, Türklükten dem vurduktan sona konuşmaya devam ediyordu. Bu durum benim sınırlarımı bozuyordu. Bir gün yine bir olay hakkında Seyit Ahmet’in bilgisi sorulunca, ben itiraz edip söz istedim. “Burada bir partinin mensupları yargılanmaktadır. Mehmet Celal Bucak ve tayfası başka bir davada yargılanırken bunlardan biri olan Seyit Ahmet Akçiçek’in bu davada yargılanmasının hikmetini anlayamadık. Her olayın tahkikinde Seyit Ahmet’in bilgisine başvurulması usüle aykırıdır. Seyit Ahmet bu davada sanık mıdır; yoksa her olayın görgü tanığı mıdır? Seyit Ahmet PKK’ye düşmandır. Husumetini burada açıkça belirtti. Bu nedenle olaylar hakkında vereceği bilgilere nasıl itibar edilebilir. Kaldı ki Seyit Ahmet’in sorgusu dahil mahkeme huzurundaki tüm beyanları tatik edilirse hukuken itibar edilmesi mümkün değildir. Sorgusundaki ifadeyi aynen kullanıyorum. Arabadan çıktım. Arkadaşlarım vurulmuştu. Hemen silahı kaptım çukura girdim, diyor. Sonra beş saat çatıştığını ifade ediyor. Elimizdeki resmi kayıtlara göre Seyit Ahmet 124 adet kullanılmamış mermi ile yakalanıyor. Yüce mahkemenin dikkatini bir noktaya çekmek isterim. Seyit Ahmet silahı kaptım çukura girdim diyor. İfadesinde cephaneyi de aldım demiyor. Sonra beş saat çatışıyor ve 124 mermi ile yakalanıyor. Soruyorum hakim bey Seyit Ahmet Akçiçek bu çukurda cephaneyi nereden bulmuştur? İmal mi etmiştir? Seyit Ahmet Akçiçek’in bu beyanı doğru değildir. Seyit Ahmet Akçiçek de diğer iki arkadaşı gibi silahlıdır. Köye çift sürmeye değil baskına git-

miştir. Seyit Ahmet Akçiçek bu davada Mehmet Celal Bucak'ın vekiliymiş gibi davranmaktadır. Bu uygulamadan vazgeçilmesini talep ediyorum” dedim. Bu defa da askeri savcı Basri Özgenç cephaneye ve kendisi ile beraber olduğunu söylediği traktörler konusunda birkaç soru sordu. Mantıklı bir cevap da alınamadı.

Bu tarihten sonra bir konu hariç bir daha Seyit Ahmet Akçiçek konuşturulmadı. Ancak Seyit Ahmet Akçiçek, her mahkemeye gelişinde cezaevindeki koşu kapısından içeri girer girmez Mehmet Celal Bucak'a hitaben “hacı emmi hacı emmi, Avukat Hüseyin Yıldırım bu davada oldukça bütün Bucaklılar ceza yer, Apocuların çoğu da dışarı çıkar”. Mehmet Celal Bucak'ta Seyit Ahmet'in sırtına vurarak “sen merak etme yakında o işi de hallederim” demiş.

Tanık dinleme aşamasında hergün duruşma bitiminde verilen karar ile tanıkların isminden bahsedilmeksizin olaylardan bahsedilmek suretiyle tanıkların ertesi gün mahkemede hazır bulundurulması için Urfa sıkıyönetim komutan yardımcılığına müzakere yazılıyordu. Ertesi gün Bucaklılarla, Süleymanlar, askeri minibüslerle pat pat diye mahkeme önüne dökülüyorlardı. Bir defasında ben mahkemeye “hakim bey, elinizdeki dosya kayıtlarında tanık olarak gelen bu kişilere ait herhangi bir beyan veya kayıt yoktur. Bu kişilerin tanıklığı nereden geliyor” diye sordum. Duruşma hakimi Emrullah Kaya, “Hüseyin bey, Urfa Sıkıyönetim Komutanlığı temin edip gönderiyor” deyince, “temin edilmiş tanıklar hakkında esas hakkındaki savunmamızda beyanda bulunacağız” cevabını verdim. Hakim, “Hüseyin Bey, kelimelerin altında mana mı arıyorsunuz?” deyince ben de gerekli cevabı verdim: “her kelimenin mana ve anlamı açıktır hakim bey.”

Hilvan olayları tahkik edilirken, Süleymanlı aşiretinden iriyarı lacivert elbiseli bir köy muhtarı sık sık tanık olarak mahkemeye gelirdi. Hazırlık ifadeleri de vardı. Çoğu kez ifadeleri arasında çelişkiler nedeniyle soru sorduğumda dili tutulur kalırdı. Bu şahıs tutuklu olan öğretmen Ömer Nihat Kaya aleyhine hazırlıkta ifade vermişti. Mahkeme huzurunda bu ifadesini lehte olarak değiştirdi. Gerçi lehte olan bu ifade, Ömer Nihat Kaya'nın aleyhine olan durumu değiştirmede, çünkü lehte olan bu ifade yanında aleyhine on tane de beyan vardı. Ancak açık bir işbirlikçi olan bu muhtar, neden Ömer Nihat Kaya lehine ifadesini değiştirmişti? Sonradan araştırdığıma göre bu şahıs, Ömer Nihat Kaya'nın ailesinden bu ifadesine karşılık 500 bin lira para almıştı. Daha sonraki bir tarihte tutuklu bir PKK'li aleyhine ifade verince, ben söz

alarak; "bu şahıs büyük paralar karşılığında yalancı tanıklık yapmaktadır. Bu konuda tanık vesair delillerim vardır. İlerde mahkemeye ibraz edeceğim" dedim. Tanık kürsüsünde ayakta duran işbirlikçi muhtar, önce sarardı, sonra aniden fenalaştı ve olduğu yerde yığıldı. Askerler, kollarından ve bacaklarından tutup dışarı çıkardılar.

Önemli bir tanık dinleme olayı da Hilvan belediye reis ve azalarının dinlenmesi olayı idi. İddianameye göre bu kişiler zor ile istifa ettirilmişti. Bu iddia ile suçlanan çok sayıda PKK'li tutuklu idi. Bu olayın sanıkları hakkında o gün bir ek iddianame, askeri savcı tarafından okundu. Sanıkların, TC kanununun 125. maddesi gereğince ölüm cezası ile cezalandırılmaları isteniyordu. TC kanununun 125. maddesi ilk defa direkt gündeme getiriliyordu. Ben, TC kanununun 125. maddesinin hangi hallerde uygulanabileceği, şart ve unsurlarının nasıl oluşacağı konusunda geniş açıklamalarda bulunduktan sonra, iddianameyi tanzim eden askeri savcının hangi amaçla hareket ettiğini tayin etmenin zor olmadığını belirterek tepki gösterdim. Bunun üzerine iddianameyi okuyan Yüzbaşı Basri Özgenç, "bu iddianameyi ben hazırlamadım" demek suretiyle bu iddiaya katılmadığını vurgulamak istedi. Gerçekten de iddianame Mardinli Arap Yüzbaşı Oktay Yüksel tarafından hazırlanmıştı.

Olayla ilgili önce Belediye Reisi Mehmet Veysi Bayık dinlendi. Bu şahıs beyanında, "Tuncelili Hüseyin (rahmetli Mehmet KARASUNGUR'u kastediyordu) ile Salih KANDAL, bana baskı yaparak, 'siz halka hizmet etmiyorsunuz. Aşiretin menfaatine hareket ediyorsunuz, istifa et, sizin yerinize halka hizmet edenler seçilsin' dediler. Ben de korktum istifa ettim" dedi.

Hakimin bütün baskılarına rağmen kendisine gösterilen ve bu olayla suçlanan tutuklu diğer PKK'lileri, "ben bunları tanımıyorum ve olay anında da görmedim" dedi. Gerek bu ifadesi nedeniyle, gerekse benim tutuklanmam nedeniyle aleyhime ifade vermediği için, Süleymanlı hainleri tarafından, akrabaları olmasına rağmen bu kişi ve çocukları, Apocu oldukları iddiasıyla sıkıyönetime şikayet edilmişti.

Bu olay ile ilgili olarak dinlenen Hilvan belediye meclis üyeleri de, Tuncelili Hüseyin ile Salih KANDAL'ın kendilerini bir evde topladıklarını, Tuncelili Hüseyin'in bir konuşma yaptığını, sonra hazırlanan istifa dilekçesini hep beraber imzaladıklarını söylediler. Bu tanıklardan hiç biri tutuklu PKK'liler aleyhine beyanda bulunmadı. Sadece bir tanesi, iki isimden bahsetti. Bu olay ile ilgili tanık olarak dinlenmesi

gereken belediye meclis üyelerinden biri, diğerlerinden iki gün sonra mahkemeye gelebildi. Oldukça yaşlı bir kişi idi. Konuşurken ikide bir takma dişleri yerinden oynuyordu. Beyanında, “ben Hilvan’da olmadığım bir tarihte benim arkadaşlarım toptan istifa etmişlerdi. Ben, Hilvan’a dönünce bir genç, elinde bir dilekçe ile yanıma geldi; Tünceli’li Hüseyin’in selamı var dedi. Bu dilekçeyi gönderdi istifa için imzalasın dedi. Ben de imzaladım.” Hakim çok sert bir şekilde, “niye imzaladın? Sizi halk seçmedi mi?” deyince yaşlı tanık gayet rahatça, “hakim bey, sen galiba Tuncelili Hüseyin’i tanımisen” dedi. Hakim, “neymiş Tuncelili Hüseyin? İnsan değil miydi?” deyince tanık, “hakim bey, peygamber gibi adamdı, çok güzel konuşuydu. Her halde büyük tahsil görmüştü” dedi. Hakim Emrullah Kaya, kıpkırmızı kesilen yüzüyle azarladı; “geç arkaya otur.” Tanık, arkaya doğru yürüyünce hakim, “gitme, gel bir de 10 bin lira haraç vermişsin, onu niye verdin?” deyince tanık, olduğu yerden mahkemeye dönerek, “halla, halla, Kaymakam Bey de veriydi hakim bey, ben niye vermiyem?” dedi. Salonda görüşmeler başladı.

Urfa’da bir toprak ağası öldürülmüştü. Bu olaydan Kemal PİR de suçlanıyordu. Olayın tahkiki sırasında öldürülen ağanın karısı, tanık olarak dinlendi. Kemal PİR, kendisine gösterilerek eve gelenler arasında olup olmadığı soruldu. Kadın, “vardı” dedi. Kemal PİR, kadına dönerek, “neden yalan söylüyorsun, ben Urfa’da işkencede iken polisler seni yanıma getirdiler, o zaman sen eve gelenler arasında bu adam yoktu, ben görmedim dedin. Polisler de sana bu adam olmadan bir şey olmaz, sen bunu tanımazsın dediler. Şimdi burada bu da vardı diye yalan söylüyorsun” dedi. Kadın, ben ne bileyim, sen de varmışsın öyle söylüyorlar” demek durumunda kaldı.

Kemal PİR, hakime dönerek, “ben para için adam öldürmem” dedi. Çünkü iddiaya göre, toprak ağası öldürüldükten sonra 100 bin lira da parası alınmıştı. Hakimin bir sorusu üzerine Kemal PİR, “ben para için adam öldürmem. Sonra ben, 100 bin liranın peşinden gitmem; gidersem 50-60 milyonun peşinden giderim” dedi.

Urfa’nın Hilvan kazasına bağlı Şahpeli köyünde Yetkinler diye kalabalık bir aile var. Yedi kardeş olan bu aile, bir kan davası nedeniyle Adıyaman Gerger ilçesinden göç edip, Şahpeli köyüne yerleşmişler. Yedi erkek kerdeş olan bu aile, zor kullanarak köyün büyük bir bölümüne sahip çıkmışlar. Yedi kardeşten birinin oğlu olan Fevzi Yetkin, dürüst ve cesur bir PKK sempatzanıdır. Fevzi, ne kadar dürüst, cesur

ve samimi bir yurtsever idiyse, babası, dedesi ve amcaları da o derece alçak, adi bir sömürgeci ajanı idiler.

PKK davalarının başladığı günlerde sömürgeci televizyon ve gerici basınında başlatılan iftira kampanyasında sömürgecilerle bütünleşen bu adi uşaklar, iftira kampanyasının kaynağı oldular. Boy gösterdiler, sıkıyönetim mahkemesine hiç de kendilerine yakışmayan kravatlı şık elbise ile geldiler. Tanık olarak verdikleri beyanlarla, aynı aileden olan Fevzi Yetkin'in bir an önce idam edilmesini istiyorlardı. Özellikle Fevzi'nin babası ile suratından melanet yağan dedesi, adeta mahkemeye yalvarıyorlardı: "bir an önce bunu idam edin" diyorlardı. İşkencelerden bir ölüden farksız olan Fevzi Yetkin'in idam edilmesi yarışı içinde olanlar: Fevzi'nin babası, dedesi ve amcaları idi. Öz baba, dede ve amcaların vicdanı nasıl buna müsaade edebilirdi? Dünya hukuk pratiğinde benzer bir olay görülmemiştir. Bu tür vicdan, karakter ve kişilik ancak uşak olan, ajan olan, ihanet batağında yüzen insanlara mahsustur. Nitekim kardeşlerden muhtar olanı ikide bir yerinden fırlatarak, "ben muhtarlık dışında devletime büyük hizmetler yaptım" diyordu. Neyi kastettiğini anladığım için bir soru ile, "tanık ikide bir büyük hizmetten bahsetmektedir. Kendisi istihbarat mensubu mudur?" diye sormam üzerine, hakimın sormasına fırsat vermeden ayağa kalkarak, "evet, ben MİT mensubuyum. Hatice Kandal'ı Adana'da ben yakalattım" dedi.

Fevzi Yetkin, babası, dedesi ve amcalarının kendi aleyhine verdikleri ifadelere karşılık olarak verdiği cevapta, "babam iki evlidir, önceleri annemle evli idi. O zamanlar biz fakirdik, ailece çalışıp geçiniyorduk. Sonra babam ve amcalarım çevredeki insanlara baskı yaptılar, hırsızlık, kaçakçılık yaptılar. Çevremizdeki güçsüz insanların tarlasını zorla ellerinden aldılar. Toprak genişledi. Babam zengin olunca ikinci defa evlendi. Biz hep beraber tarlada çalışıyorduk. Babam mahsülden aldığı paraları ikinci karısı ile yiyor, gayet rahat bir hayat yaşıyordu. Biz ve annem de yoksulluk içindeydik. Babam ve amcalarımın yaptıkları haksızlıklardan tiksiniyordum. Çevreme bakamıyordum. Son olarak burada sömürgeci Türk devletine ajanlık yaptıklarını da açıkladılar. Bu ailenin mensubu olmaktan utanıyorum. Kürdistan halkının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesine bütün varlığımınla bağlı olduğum için babam, dedem ve amcalarım benim idam edilmemi istiyorlar. Ben ise, sömürgeci Türk devletine uşak olan ajanlık eden bu kişilerden nefret ediyorum, tiksiniyorum" dedi.

Yetkinler ailesinin sömürgecilere hizmet yarışı devam ediyordu. PKK ile sömürgeci Türk askerleri arasında çıkan silahlı çatışmaya tanıklık ederek tutuklu bir çok PKK'li militanın adını verdiler. Öldürülen sömürgeci asker, PKK militanı Cemal KILIÇ tarafından vurulduğunu açıkladılar. Cemal KILIÇ, verdiği cevapta, "iddiayı ve tanık beyanlarını reddediyorum. Tanıklarla aramda anlaşmazlık vardır. Ben bunların yanında ortakçıydım. Tarlaları ektim, biçtim. Ancak bunlar, zor kullanarak benim payımı vermediler ve beni köyden kovdular" dedi. Ne var ki, sömürgeci Türk askerleri sen misin Türk askeri öldüren diye sadistçe işkenceler altında Mart 1982 tarihinde Kürdistan'ın yiğit bir savaşçısı olan Cemal KILIÇ'ı şehit ettiler. Ben Cemal'in avukatı idim. Son olarak tutuklu olduğum askeri zindanda, Şubat 1982'de Cemal'i gördüm. Şubat 1982'de Hilvan eski Belediye Reisi Mehmet Veysi Bayık, beni teşhis için askeri zindana getirilmişti. Koğuştan alınıp idare bölümüne götürüldüm. İdare kapısının açıldığı salonda işkence timi başıma toplandı. "Ulan ib... e, ulan yav...k, Apoculara avukatlık yapacak mısın? Kaç Apocu tahliye ettin? Ulan koskoca Türk devletine kafa mı tutuyorsun? Ulan dayı mısın?" diye tekme, tokat, sopalarla ağır bir işkence faslından sonra beni yüzüstü bir duvara yaslattılar. Başım döndü, midem bulandı, kustum. Sonra şiddetli bir üşüme ile vücudum titredi. Bir asker, beni yere oturttu. Bacaklarımı beton zemine uzatarak duvara yaslandım. İşkenceciler başımdan biraz uzaklaşmışlardı. Yanıbaşımında bir hırıltı geliyordu. Yana doğru baktım, Cemal KILIÇ'tu. Hemen yanımda duvarın dibinde çökmüş nefes alıp verirken belden yukarısı inip kalkıyor ve hırıltı çıkıyordu. Elini yavaşça tuttum, "Cemal" dedim. Yavaşça gözlerini açtı bana baktı, elimi sıkıca tuttu, "merhaba abi" dedi. "Neyin var, neren ağrıyor" dedim. "başım, sırtım ve göğsüm" dedi. Cemal'in sesi çıkmıyordu, hırıltı halinde nefesi çıkıyordu. Faşist işkenceler, Cemal'in etini tüketmiş, kemikleri eriyordu. Buna rağmen bana bakarken adeta gözlerinin içi gülüyordu. Sömürgeciler, bu halde dahi Cemal'i teslim alamamışlardı. Hayatta uğradığı haksızlıklara, çektiği sıkıntı ve yokluklara rağmen halkının mücadelesine, partisine olan inancını zindanda, mahkeme salonunda, polis işkencelerinde sömürgecilerin yüzüne karşı haykırmıştı. Ölünceye kadar da haykırmaya devam etti. Cemal, öldürüleceğini biliyordu. Ama mutluydu. Onun için gözlerinin içi gülüyordu.

Cemal ile yanyana kaldığım beş dakikalık bir zamanda onun elini tutarken sanki onunla tek vücut olmuştum. Onun eli, bana büyük bir güç

vermişti. Ama O, başım, göğsüm, sırtım ağrıyor dediği zaman sanki bütün vücudum bir cendereye sıkıştırılıyordu. Cemal'in hırıltısını duyduğça boğazım düğümliyor, sanki nefesim kesiliyordu.

Yine hafızam gerilere gidiyor, bana anlatılan bir katliam sahnesine takılıyor. 1938 Dersim katliamı dönemi Tunceli il merkezine 10 km mesafede Tunceli Pülümür yolu üzerinde Marçik düzü. Sömürgeci Türk ordusu civar köylerden çoğunluğu kadın ve çocuk olan halkı bu düzlüğe toplarlar. Sabah erken saatlerden itibaren düzlük tıklım tıklım doldurulur. Yazın kavurucu sıcaklığında çoluk-çocuk aç-susuz, annelerinin kucagında ağlayan bebekler, ortalık ana baba günü. Masum Dersim Halkı herşeyden habersiz bırakılacakları saati beklerler. İkinci vakti halkın yüzü zorunlu bir istikamete çevrilir. Halktan yaşlı biri şüphe üzerine dönüp sırtını dönük olduğu tarafa bakar. Çok sayıda makineli tüfeklerin kurulmuş olduğunu görür. Avazı çıktığı kadar bağırmağa başlar. "Yüzünüzü kibleye çevirin. Bu zalimler bizi Ermeniler gibi katledecekler" der. Ve aynı anda sömürgeci Türk askeri masum halkı taramaya başlar. Marçik düzü kan gölü haline gelir. Tek kişi kurtulamaz. Cesetler güneşin altında günlerce kalır. Kokudan kimse katliam yerine yanaşamaz. Korku ve panik içinde annelerinin eteğine sarılmış çocuklar. Anne sütünü emen kucaktaki bebeler öylece sömürgeci kurşunlarına hedef olmuşlardır. O yoldan her geçtiğimde aynı tablo gözlerimin önünde canlanıp dururdu.

Yetkin'lerin uşaklık hizmeti bununla da bitmiyordu. Beyanlarında köy komşusu olan Cemil Kosanlıoğlu ile karısının da PKK-asker çatışmasına girdiklerini söylüyorlardı. Beyanlarında Cemil Kosanlıoğlu karısına bağırarak aslanlarıma cephane yetiştir diyordu. Sonra PKK'li-ler halay oynadılar. Cemil Kosanlıoğlu'nun karısı da halayın başını çekiyordu dediler. Hakim Cemil Kosanlıoğlu'nu mikrofonu çağırarak Yetkin'lerin beyanlarına karşı diyeceklerini sordu. Yaşlı ve tecrübeli Cemil Kosanlıoğlu mikrofon önünde bir müddet dik dik Yetkin'lere baktı, sonra hakime dönerek "ben daha ne diyem ki hakim bey. Ben bu adamların yalanları karşısında puç oldum burda" dedi ve geçti yerine oturdu.

Yetkin'lerin beyanlarından sonra söz aldım. İfadeler arasındaki tutarsızlık ve çelişkileri ortaya koyduktan sonra bütün tanıklar öz evlatları olan Fevzi Yetkin'in idam edilmesi için adeta mahkemeye yalvarır bir tavır içine girdiler. Hiçbir hukuk pratiğinde görülmeyen oldukça düşündürücü bir manzarayı hep beraber seyrettik. Bir baba

oğlunun suç işlediğini kabul edebilir, söyleyebilir. Ancak bir babanın, bir dedenin kendi öz evlatlarının idam edilmesi için mahkemeye yalvardığı görülmemiştir. Çünkü hiç bir babanın vicdanı buna müsait değildir. O halde bu salonda oğlunun idamını ısrarla isteyen bu babanın vicdanını satan nedenleri arayıp bulmak gerekir. O zaman görülecektir ki gerçek suçlu Fevzi Yetkin değil, vicdanı satılmış babadır. Bu tanıklar gecenin karanlığında insanın gündüz bile görüp seçemeyeceği bir mesafeden Cemil Kosanlıoğlu'nun kansını halayın başını çekerken görecektir kadar akli dengeden mahsumdurlar dedim.

Celalettin Delibaş, tanık beyanlarına karşı söz alarak mikrofona geldi. "Fevzi Yetkin'in de anlattığı gibi bu aile oldukça tutarsız, çevresine zarar veren ve kötü işlerle uğraşan bir ailedir. Bizim bir amacımız da sömürgeci uygulamaların yozlaştırdığı, cahil bıraktığı Kürdistan halk kesimlerini bilinçlendirmek ve eğitmektir. Bu amaçla bu aile ile de çok konuştuk. Sık sık köyüne, evlerine gittik. Kötü işlerle uğraşmamalarını, dürüst davranmalarını öğütledik. Rahat geçinebilecekleri toprakları da vardı. Kendilerine kim olduğumuzu, ne yapmak istediğimizi, Kürdistan mücadelesinin amaçlarını anlattık. Bu aileden dürüst kararlı bir arkadaş kazandık. Bu arkadaş dışında ailenin diğer fertlerine güvenmedik, sınırlı hareket ettik. Kendileri düşüncelerimizi kabul ettiklerini, daima bizi destekleyeceklerini söylemelerine rağmen biz yine de kendilerine güvenmiyorduk. Çünkü haksız kazançlarla bol paraya alışmışlardı. Emekleri ile geçinmeleri kendilerine zor geliyordu. Bu kötü alışkanlıklardan vazgeçebilmeleri için zaman gerekli idi. Yeterince eğitilmeleri gerekirdi. Nitekim baştan beri bizimle beraber olduklarını söyleyen Yetkin'ler, bir taraftan sömürgeci ordu, diğer taraftan Mehmet Celal Bucak haydutları bize yüklenince bizim zayıf düşeceğimizi sanarak el altında Mehmet Celal Bucak'a haber gönderdiler. Kendisi ile beraber olduklarını söylediler. Mehmet Celal Bucak kendilerine verdiği cevapta "size güvenmiyorum, Apoculardan bir kaç adam vurursanız o zaman size güvenirim" demişti. "Nitekim bir gün bana pusu kuruldu. Gece vakti bana ateş edildi, yaralandım. Olay yerinde bana sıkılan kurşunların boş kovanlarını topladım. Yetkin'lerin köyüne gittim. Çünkü onlardan şüphelenmiştim. Bakın yüzlerine söylüyorum. Köyde yedi kardeşi bir araya getirdim. Herbirine şahsi tüfekleri ile bir kaç mermi sıkırdım. Kovanlarını aldım inceledim. Bana sıkılan kurşunların kovanları ile aynıydılar. Bu olaydan kısa süre sonra yakalandım" dedi. Duruşma hakimi Emrullah Kaya "Celalettin sen

balestikten de mi anlıyorsun” diye sorunca, Celalettin Delibaş “biraz anlanm” dedi.

Yine iddianamede Süleymanlar aşiretinden sömürgecilere ajanlık eden bir kişinin kaçırıldığı ve sonrada öldürüldüğü iddiası vardı. Bu olaydan bir çok tutuklu PKK'liyle beraber Celalettin Delibaş'da suçlanıyordu. Öldürüldüğü iddia olunan ajanı ablası tanık olarak mahkemeye gelmişti. Verdiği ifadede kardeşinin kaçırılıp bir eve götürüldüğünü, gidip o evde kardeşini gördüğünü, kaçırılanlar arasında Celalettin Delibaş'ın da olduğunu söyledi. Celalettin kadına niçin yalan söylediğini sordu ve karşılıklı beş dakikadan fazla Kürtçe konuştular. Herkes susmuş onları dinliyordu. Karşılıklı konuşma bitince hakim Emrullah Kaya “Celalettin anlaştınız mı” diye sorunca Celalettin “vallahı hakim bey kadın ısrar ediyor, ille de sen de vardın diyor” diye cevap verdi.

İddianamede Araplıkazanı köyünde 250 koyunun PKK'liler tarafından zorla alındığı iddiası vardı. Koyun sahipleri tanık olarak mahkemeye geldiler. Tanıklardan biri verdiği ifadede “bizim köyümüz eskiden yüz hane idi. Herkes bu köyden göçmüş, biz beş hane kalmıştık. Birgün beş on kişi köye geldiler. Bizim evde yemeklerini yedikten sonra şefleri olanı kalktı beni dövmeye başladı. Ben şimdi koyunlarınızı götüreceğim. Sesiniz çıkarsa hepinizi gebertirim dedi. Bizim köyden de bir adamımızı zorla yanına aldı. Koyunların götürüldüğü köye kadar gitmiş geri dönmüştü. Bu olay üzerine biz de köyü terkettik. Çünkü biz ne Türküz ne de Kürdüz biz Arabız. Hayatımızdan korktuğumuz için köyü terkettik. Eskiden yüz hane olan bu köy şimdi bomboştur” dedi.

Celalettin Delibaş, söz aldı. “Hakim bey tanığa sorun koyunlar hangi köye götürülmüştür. Koyunları götüren ve kendisini döven adamın eşkalini tarif etsin. Bir de koyunları götüren bu adam topal mıydı; Yaralı mıydı? Neresinden yaralıydı?” dedi. Hakim tanığa soruları aynen sordu. Tanık “koyunlar Süryan köyüne götürülmüştü” dedi. Koyunları götüren kişinin eşkalini tarif ettikten sonra “adam topaldı. Dizinden yaralı idi. Çünkü dizi sarılı idi” dedi. Celalettin Delibaş, tekrar söz aldı. “Hakim bey tanık her şeyi biliyor, koyunları götüreni de tanıyor, ancak korkudan söylemiyor. Korkmakta da haklıdır. Çünkü öldürürler. Bu köy halkı Araptır. Sürü besler. Geçmini bu yoldan sağlar. Mehmet Celal Bucak ve haydutları yılda birkaç kez bu köyü talan ederdi. Öldürüleceklerinden korktukları için şikayet de etmezlerdi. Zaten

şikayet etselerdi de sonuç değişmezdi. Bunun için köy halkı çareyi göç etmekte buldu. Göç ede ede yüz hanelik köy beş hane kalmıştı. Bu son olaydan sonra kalan beş hane de Adana'ya ,Tarsus'a göçtüler. O zamanlar biz daha yoktük. Bu yılların meselesidir. Son olayda koyunların götürüldüğü Süryan köyü Mehmet Celal Bucak'ın köyüdür. Tanığın eşkalini belirlediği kişi de Husê Fatê lakabıyla anılan Mehmet Celal Bucak'ın en azgın haydutudur. Dizinden yaralıdır. Daha önce de yaralanmıştı. Mahkum olmasına rağmen Mehmet Celal Bucak kendisini Londra'ya göndermiş, tedavi etmişti” dedi. Hakim “bu Husê Fatê'nin adı soyadı nedir ” diye sorunca, Celalettin, “ben bilmiyorum. Seyit Ahmet Akçiçek'in en yakın arkadaşıdır. O bilir” dedi. Hakim Seyit Ahmet Akçiçek'e sordu: “Husê Fatê'nin adı Hüseyin soyadı Ardıç'tur efendim” dedi. Hakim “şimdi nerededir” diye sordu. Seyit Ahmet “Siverek kapalı Cezaevindedir efendim” diye cevap verdi. Hakim “Celalettin, bu Husê Fatê'yi dizinden senmi yaraladın” diye sorunca Celalettin Delibaş “namuslunun biri yaraladı hakim bey” şeklinde cevap verdi.

Siverek olayları ile ilgili dinlenen tanıklar tümüyle MHP'li, ajan nitelikli Mehmet Celal Bucak haydutlarından seçilmişti.

Bazın köyü baskın olayı ile ilgili tutuklu olmasına rağmen Diyarbakır Askeri Hastanesinde tutulan Mehmet Celal Bucak tanık olarak mahkemeye çağrılmıştı. O gün mahkemeye dört veya beş avukat arkadaş girmiştik. Mehmet Celal Bucak salona alınca avukat arkadaşlarım salonu terkettiler. Mahkemede avukat olarak ben yalnız kaldım. Sonradan öğrendiğime göre bu arkadaşlarım Mehmet Celal Bucak'ın kendilerini vurduracaklarından çekindikleri için duruşma salonunu terk etmişler.

Mehmet Celal Bucak bir karış boyu ve şık bir elbise ile kollarını sallayarak büyük bir çalım ile tanık kürsüsüne geldi. O anda sanki yer yerinden oynadı. Bütün tutuklu PKK'liler tek vücut halinde ayağa fırlayarak protesto ettiler. Duruşma hakimi Emrullah Kaya'ın bağırması, müdahalesi para etmedi. İnip kalkan işkencecilerin joplarını dinleyen kim...? “Bu bir ırz düşmanıdır” diyenler, “bu halka zulmeden katil biridir” diyenler, “bu hain, adi bir işbirlikçidir” diyenler, “ergeç gebeceksin” diyenler. Kaç dakika devam ettiğini hatırlamıyorum. Kürsüde ayakta duran Mehmet Celal Bucak, sararmış bir halde “hakim bey hastahaneden geliyorum. Kalbimden rahatsızım. Müsaade ederseniz oturayım” dedi. Kendisine verilen bir sandelyeye ilişti, adeta

kayboldu. Dört saat kaldığı mahkeme salonunda iki kez göz ucuyla PKK'lilere baktı. Daha fazla bakmaya cesaret etmedi. Bu süre içinde devamlı tehdit edercesine gözlerini bana dikti, durdu.

Mahkemeye verdiği ifadede "Ramazan ayı idi, akşam iftarı için kayınpederimin köyüne gittim. Apocuların bana saldıracaklarını tahmin ettiğim için yanıma adamlarımı alarak tedbirli davranıyordum. Nitekim biz kaldığımız misafir odasında tam yemeğe oturmak üzere iken aniden bir ses yükseldi "Mehmet Celal Bucak teslim ol" dedi. Ters karşılık alınca kaldığımız ev daha doğrusu oda yoğun ateş altına alındı. Tahminime göre kırk kişi uzun menzilli silahlarla devamlı ateş ediyorlardı. İlk anda yanımda bulunan adamlarımdan ikisi vurulup öldüler. Oğlum da yaralandı. Biz de içerden karşılık verdik çatışma uzun sürdü. Bir ara yanımdaki adamların moralleri bozuldu. Teslim olmamı önerdiler. Ben kesinlikle bu öneriyi reddettim. Teslim olsaydım, beni götürüp Siverek'de halkın gözü önünde idam edeceklerini biliyordum. Böylece bütün Urfa'yı teslim almış olacaktı. Bir ara Tuncelili Hüseyin kapıya kadar gelerek içeri bir bomba attı. Bomba patlamadı. Patlasaydı hepimizi havaya uçuracaktı. Bizim açtığımız karşı ateşten Salih KANDAL vurulunca arabaya alıp köyden uzaklaştılar. Ben olay büyümesin diye gelip Siverek'e yerleştim."

Ben sanıklar vekili olarak söz aldım. "Sorulmasını istediğimiz sorularımız var. 1- PKK ideolojik olarak toprak ağalığına karşıdır. Urfa'da çok sayıda toprak ağası olmasına rağmen özellikle kendisini neden hedeflemiştir. 2- Kırk kadar PKK militanının uzun menzilli silahlarla uzun süre ateş ettiklerini beyan etmektedir. Hangi cins ve ne miktarda silahlarla karşılık vermişlerdir. Tanık olay anında kendisi de ateş etmiş midir? 3- Tanığın cangüvenliği bahis konusu iken niçin emin bir yere gitmemiş, Siverek'te kalmakta ısrar etmiştir. 4- Bu olayın sanıkların olduğu iddia olunan kişiler sorgulamaya alındıklarında tanık milli istihbarat veya soruşturma ekibiyle ilişki kurmuş mudur?" diye sordum. Mehmet Celal Bucak sorularına verdiği cevapta "PKK'liler benden önce Elazığ'da bu tür eylemlere başlamışlardı. Olay anında yanımda bulunan adamlarım uzun menzilli silahlarla karşılık verdiler. Cins ve miktarını hatırlamıyorum. Ben Siverek'te devamlı durmadım. Partim güven oylaması için beni Ankara'ya götürdü. Ben milli istihbaratla, soruşturma ekibiyle ilişki kurmadım" dedi. Ben tekrar söz alarak "tanık beyanları arasında çelişkiler vardır. Olaydan sonra tanığın evinde yapılan aramada beş adet kısa namlulu silah yakalanmıştır. Tanık o zaman-

lar milletvekili olduğu için dokunmazlığından istifade ederek, silahların kendisine ait olduğunu iddia etmişti. 12 Eylül'den sonra milletvekili sıfatını kaybedince daha önce evinde, bulunan silahlardan ötürü hakkında soruşturma açıldı. Bu kez kendi adamları sıkıyönetime başvurarak tanđın evinde bulunan silahların kendilerine ait olduğunu bildirdiler. Bu nedenle bu kişiler halen tutuklu bulunmaktadırlar. Tank mahkeme huzurunda olay anında uzun menzilli silah kullandığını itiraf etmiş olduğundan hakkında faili gayri muayen şekilde adam öldürme ve 6136 sayılı yasaya muhalefetten dava açılmasını talep ediyorum” dedim. Taleplerim zapta geçirildi. Askeri savcı taleplerim ile ilgili verdiği mütaalada takdiri mahkemeye bırakmış olmasına rağmen, mahkeme taleplerimin reddi veya kabulü konusunda herhangi bir karar vermedi.

Mehmet Celal Bucak kısa bir süre sonra tahliye oldu. Kaldığım otele bir adamını gönderdi. Bana gönderdiği haberde sıkıyönetim yetkililerinin bana karşı oldukça kin beslediklerini, duruşmalara devam ettiğim takdirde beni kesin tutuklayacaklarını, bana karşı saygı duyduğunu mutlaka duruşmaları bırakmam gerektiğini, paraya ihtiyacım olduğu takdirde kaç milyon olursa olsun kesinlikle kendisinin bunu karşılayacağını bildiriyordu. Esasen duruşmalara girmemin sonucu değiştirmeyeceğini, devletin Apocuların meselesini bitirmeye kararlı olduğunu da ilave ediyordu.

Ben otele gelip bana haber getiren bu adama “git o namussuz ağana de ki eğer beni satın almaya cesareti varsa kendisi gelsin. Yanımda oturan iki genç bu adamı yumruk ve tekme ile dışarı attılar. Bu hadiseden sonra Mehmet Celal Bucak'ın cezaevine gelerek uzun süre işkenceci yüzbaşı ile görüştüğü tesbit edildi.

PKK'li Hamit Kankılıç, Mehmet Celal Bucak'ın beyanlarına verdiği cevapta “siz bunun bu elbiseler altında insan kılığına girdiğine bakmayın. Bu adı bir ırz düşmanıdır. Bunun beslediği haydutları silahlarını fakir halkın kadın ve kızlarının göğsüne dayayarak kocan niye sana altın takmıyor, haydi ben sana takarım deyip dağa kaldırıyorlardı. Kızkardeşi Yıldız Bucak Siverek merkezinde sergiden parası ile karpuz alan genç, ihtiyar insanları hangi cesaretle benim yanımda karpuz alıyorsunuz diye tokatlıyor” dedi. Hakim, Hamit Kankılıç'a “peki neden şikayet etmediniz?” deyince Hamit Kankılıç, “biz devrimciyiz, kimseyi şikayet etmeyiz. Hele sömürgeci Türk devletine hiç şikayet etmeyiz” şeklinde cevap verdi.

PKK'nin yiğit bir militanı olan İrfan GÜLER tarafından öldürüldüğü iddia olunan adamın karısı, tanık olarak mahkemeye çağırılmıştı. İrfan GÜLER, kısa boylu dolgun yüzü oldukça esmerdi. Mikrofona çağırılmış ayakta duruyordu. Kadın tanık kürsüsünde ifade veriyordu. İfadesinde "ben köydeydim. Kocamın Siverek'te öldürüldüğünü duydum. Ben Siverek'e gittiğimde kocam öldürülmüştü. Kimin vurduğunu bilmiyorum" deyince; duruşma hakimi aleyhte delil olabilecek beyan alamadığı için kızdı "be kadın öldürülen senin kocandır. Merak edip kim vurmuş, nasıl vurmuş diye hiç mi sormadın" diye bağırınca, kadın "hakim bey ben ne bilem kısa boylu çirkin bir adam vurmuş diyorlar" dedi ve salonda ani gülme başladı. İrfan GÜLER kaşlarını çatmış mikrofon önünde duruyordu. Hakim, "ne diyorsun İrfan GÜLER" dedi. İrfan, "bir diyeceğim yok hakim bey. Görüyorsunuz ben yakışıklı bir adamım kadının tarifine uymuyorum" diye cevap verdi.

Siverek'te devrimcileri somürgecilere ihbar eden bir adamı öldürme olayından Hoca takma adı kullandığı iddia olunan Bedrettin Kavak suçlanıyordu. Bu olay ile ilgili ölenin damadı tanık olarak, mahkemeye çağırılmıştı. Tanık beyanında, "ben memurum. Akşam mesai bitmiş eve gidiyordum. Öldürülen kayınbiraderimin evi yakınındaki dört yol ağzında Ali Hoca ile kayın biraderim ayakta konuşuyorlardı. Sonra benim yürüdüğüm sokağı kesen sokakta yürüdüler. 50 veya 60 metre ilerde beş altı kişiyle birleştiler. Ben eve gittikten 10 dakika sonra öldürüldüğünü duydum. Ben onları gördüğüm zaman akşam ezanı okunuyordu" dedi. Ben daha önce olayların işlendiği iddia olunan yerleri, mahalleleri gösteren bir kroki çizdirmiş çantamda taşıyordum. Krokiye bakarak tanığa sorular sordum: "Öldürülen kişi tanıgın kayınbiraderidir. Niçin daha önce polise, askeri savcıya ifade vermemiş, bugün çıkıp mahkemeye gelmiş." Tanık, "PKK'lilerden korktuğum için bugüne kadar ifade vermedim" dedi. "Saat tam beşte daireden çıktı. Bir yere uğrayıp zaman geçirmiş mi, yoksa maktül ile sanığı gördüğü ana kadar devamlı yürümüş mü?" Tanık, "hiçbir yerde durmadım. Devamlı yürüdüm" dedi. "Peki tanık maktül ile Ali Hocayı görünce yanında durmuşmu, yoksa direkt yürümüş, geçmiş mi? Tanık, "durmadım direkt geçtim" dedi. Son olarak, "tanık daireden çıkıp eve gittiğini söylüyor. Oysa gittiği istikamet evinin bulunduğu mahalleye tam zıt bir istikamet, buna ne cevap verecek?" Tanık, heyecanlandı ve "belediye parkında bir çay içip öyle eve gidecektim" dedi. Ben devamlı, "hakim bey olay tarihinde akşam ezanı saat altıda okunmaktadır. Tanık daireden

çıktıktan sonra hiçbir yere uğramadan yürüdüğünü beyan ediyor. Daire ile olay yeri arasındaki mesafeyi azami on dakikada alması gerekirken, bu mesafeyi tam bir saatte almış gibi görünüyor. Maktül ile Ali Hocanın durdukları noktada durmadığını direkt geçtiğini söylüyor. Direkt geçen bir insan kesişen diğer sokağın 50, 60 metre ilerisini göremez. Görüş açısını kaybetmesi gerekir. Tanık evinin ters istikametine gidişini de belediye parkında bir çay içip öyle eve gidecektim şeklinde izah ediyor. İnsaf buyurun hakim bey, tarih 16 Mart yani kış, tanık açık belediye parkında çay içmeye gidiyor. Tanık bariz şekilde yalan söylüyor. Beyanlarını reddediyoruz” dedim. Askeri savcı Cahit Aydoğan, tanığa “bari çay içtin mi” diye sorunca tanık, “hatırlamıyorum” diye cevap verdi. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, “sorularınızdan Siverek’i iyi tanıdığınız ortaya çıkıyor. Gittiniz mi Siverek’e” diye sordu. Ben, “evet gittim, iyi tanıyorum” şeklinde cevap verdim. Halbuki sadece 1977 yılında 1 Mayıs afişleri ile yakalanıp, Urfa’da tutuklanan bir kişinin duruşmasına gidip gelirken, Siverek’in içinden geçmişim. Bunun dışında Siverek’e hiç gitmemiş ve Siverek’in içini de bilmiyordum. Aslında bu tür sorular ileride yapılacak komplonun hazırlıkları idi.

Aynı gün Ali Hocanın, yani Bedrettin Kavak tarafından öldürüldüğü iddia olunan adamın annesi ikinci tanık olarak dinlendi. Yaşlı kadın beyanında “ikinci ezanı okunuyordu. Oğlum öğle yemeğine geç gelmiş yemek yiyordu. Kapıdan çağırıldılar. Çıkıp gitti. 10 dakika sonra gürültü geldi. Dışarı çıktım, baktım oğlum öldürülmüş. Çağırılanları da, öldürenleri de ben görmedim” dedi. Ben, “bu tanığın beyanına diyeceğimiz yoktur. Kendi oğlunun katillerini himaye edecek değil. İtibar edilmesi gereken bir beyandır. Bu tanık olayın ikinci ezanında olduğunu söylemektedir, yani öğleden sonra saat iki ile üç arasında olay cereyan etmiştir, demektedir. Böylece bir önceki tanığın yalan beyanda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü, bir önceki tanık olayın akşam altıdan sonra cereyan ettiğini beyan etti” dedim. Ölenin yaşlı annesi konuşulanları anlamıyordu. İfadesi tercüman aracılığı ile alınıyordu. Askeri savcı tercüman aracılığı ile kadına “damadın olayı gördü mü” diye sordu. Kadın damadı bir zarar görür endişesi ile “yok yok o zavalının, bir şeyden haberi yoktu. Oğlum öldürülmüştü. Ben bir adamla haber gönderdim, damadım olay yerine geldiğinde oğlum öldürülmüştü” dedi. Kadın tanık sıralarında damadının yanına oturunca, damadı bizim duyacağımız şekilde bir söz söyledi. Yanımda Kürtçe bilen avukat arkadaşım gülmeye başladı. Ben birşey anlayamamışım. Neden gülüyorsun diye

avukat arkadaşşıma sordum, "Hüseyin bey baksana damadın etekleri tutuşmaya başladı, kaynanasına diyor ki, "ne yaptın ana ağzıma sıçtın."

Tanık dinleme aşamasında oldukça yoğun bir çaba harcadım. Bir taraftan işkence ve usulsüzlüklere karşı çıkıyordum, diğer taraftan olaylarla ilgisi olmayan temin edilen tanıklara duruşmada sorduğum sorularla onların yalan söylediklerini ortaya koyuyor ve böylece uygulanan planı bozmaya çalışıyordum. Sömürgeci yetkililer adeta kudurmuşlardı. Hergün mahkeme salonunda tartaklanıyor, askeri zindana gidişlerimde yumruklanıyordum. Tutuklanmam an meselesi idi. Hatta ben kesin tutuklanacağımı ve tutuklanacağım günde, mutlaka işkencede öldürüleceğimi düşünüyordum. İtiraf edeyim, o zulmün içinde korkmuyordum da; adeta korkuyu unutmuştum. Avukat arkadaşların tutuklu aileleri, halk hatta sıkıyönetimde görevli bir-iki iyi niyetli unsur gizli yoldan "yeter, kaç, öldürecekler seni" diyorlardı. Nasıl yapabilir dim? Zulüm altında bu yüce dava uğruna kemiklerini siper etmiş, ölüme meydan okurcasına direnen, Kürdistan'ın yüce davasını savunan, sesini dünyaya duyuran, halkı dirilten, cesaret veren bu yiğit Kürdistan savaşılarını nasıl bırakıp gidebilirdim? Yıllardır cesaret edemediğim veya fırsatını bulamadığım, sömürgeci zulmün hesabını ölümleri pahasına haykırarak haykırarak soranları nasıl bırakıp kaçabilirdim? Fazla bir şey başaramamamla beraber bana baktıklarında gülen gözleri, ile bana doyumsuz hayat verenleri bırakamazdım. Benliğimin her zerresine işlenen Mazlum'u, Kemal'i, Hayri'yi daha niceleri bırakamazdım. Onlarla beraber olmak, yanyana ölmek, mutluluğun en yücesi idi. Onları dinlemek, seyretmek, onların mücadelesine tanık olmak, onları savunmak ölüm demekse, ölümü bir taç gibi başımda taşımak benim için en büyük mutluluktu.

Şerafettin Kaya tahliye kararından sonra 14 gün zindanda tutulduktan sonra serbest bırakıldı. Yapılacak işler konusunda oturup konuştuk. Bir hayli zayıflamış ve rahatsızdı. Birkaç günlüğüne dinlenip geri gelmek üzere Antalya'da ailesinin yanına gitti. Giderken de bana "cezaevine gitme; cezaevi idaresi senin için oldukça kinli, seni orada öldürebilirler" dedi. Bu benim kabul edemeyeceğim bir durumdu. İşin ucunda ölüm de olsa ben Mazlum'u, Hayri'yi Kemal'i görmeden rahat edemedim.

Altı aylık yoğun çalışma ve sömürgeci zulüm karşısında üzüntü beni bitkin düşürdü. Oturduğum yerde üzerimde duramıyordum.

Bardağı Taşırın Nebi Ciritoğlu Olayı

Nebi Ciritoğlu aslen Elazığ-Palu kazasındandır. Siverek adliyesinde mübaşirken emekli olmuştu. Koyu bir MHP'li olan Nebi Ciritoğlu bir taraftan sömürgeci Türk polisinin gözde bir ajanı, diğer taraftan Mehmet Celal Bucak ile adliye arasında aracılık eden önemli bir kişidir.

PKK Ana Grup iddianamesinin Siverek olayları ile ilgili bölümünde Nebi Ciritoğlu'nun küçük bir çocuğunun PKK taraftarlarıncı kaçırıldığı, 100 bin lira fidye karşılığında serbest bırakıldığı iddia ediliyordu. Bu iddia ile Yirmiyeye yakın tutuklu PKK'li suçlanıyordu. Kaçırıldığı iddia olunan çocuk polis ve askeri savcılıktaki ifadelerinde kendisini kaçırılanları tanımadığını belirtiyordu. İddianın tek dayanağını Nebi Ciritoğlu'nun muayyen aralıklarla verdiği her defasında yeni isimler eklenen 30'a yakın dilekçeleri teşkil ediyordu. Bu isimlerin nereden ve nasıl tesbit edildiği belirtilmiyordu. Yalnız 100 bin lira fidyenin İrfan GÜLER'e verildiği iddia olunuyordu.

Olayın tahkik edildiği gün duruşmaya bir hayli hazırlıklı gittim. Amacım tutuklu bir kısım PKK'lilerin tahliyelerini sağlamaktı. Çünkü en az 10 kişi sadece bu suçtan ve bu suçtan dolayı da örgüt üyesi olmaktan suçlanıyordu. Bu suçlama ile ilgili iddia Nebi Ciritoğlu'nun mücerret beyanlarına dayanıyordu.

Nebi ile küçük oğlu tanık olarak mahkemeye çağrıldılar. Önce Nebi Ciritoğlu dinlendi. Verdiği beyanda muhtelif tarihlerde verdiği dilekçelerin münderecatını tekrar etti. İki kişinin isminden bahisle bunların bir hata sonucu dilekçelere yazıldığını, bu iki kişi dışında dilekçelerinde adı geçen şahıslardan şikayetçi olduğunu, davaya mudahil olarak kabulünü istedi. Anlaşılan şikayetinden vazgeçtiği iki kişinin ailelerinden istediği parayı almıştı.

Ne mahkeme, ne de askeri savcı Nebi Ciritoğlu'na tek bir soru yöneltmedi. Anlaşılan bu iftira mahsülü beyan sanıklar aleyhine kabul edilecekti. Sanıklar vekili olarak Nebi Ciritoğlu'nu adeta soru yağmuruna tuttum. Her soruyu sorduğumda Nebi Ciritoğlu çuvallamaya başladı. Sıkışıkça şikayetçi olduğu sanık sayısını azaltmaya başladı. Ben "Nebi Ciritoğlu, oğlunu kaçırılanları görmediğini, dostları aracılığı ile tesbit ettiğini söylemektedir. Bu dostları kimlerdir. Burada açıklamak mecburiyetindedir. Ayrıca küçük bir devlet memuru olduğunu kıt kanaat geçindiğini beyan etmektedir. 100 bin lira fidyeyi nereden bul-

muştur, kimler aracılığı ile vermiştir” diye sordum. Nebi Ciritöglü “ben bu bilgileri dostlarımdan aldım. Onları burada açıklayamam. Fidyeye parasını amcamdan ödünç aldım. Fidyeyi amcamın evinde amcamın karısı ve kızı yanında İrfan GÜLER’e verdim” dedi. Ben bilgileri kimlerden aldığını mutlaka açıklaması gerektiği konusunda ısrar edince, duruşma hakimi, “Hüseyin Bey, adam açıklamıyor asalım mı?” dedi. Ben yasa nasıl yapılmasını emrediyorsa öyle yapılmalıdır. Tanık sorduğumuz sorular karşısında taze yalan söyleme fırsatını bulamayınca bir çok sanık hakkında yanıldığını beyan etti. Bu açıkça, “ben bunlara iftira ettim” demektir. Yüce mahkeme lütfedip tanığı doğru söylemeye davet etse, sanırım hepsi hakkında yanıldığını beyan edecektir. Tanık açıkça iftira etmektedir. Yaptığı bu iftira sonucu sanıklar tutuklanmış mağdur olmuşlardır. Tanığın tutuklanmasını talep ediyordum dedim. Nebi Ciritöglü’nün tanıklığı ve benim sorularım dört saat zaman almıştı. Mahkeme On dakika ara verdiğini bildirdi. Ben yerimden kalkıp sigara içmek için dışarı çıkmak istedim. Kısa boylu bir çavuş karşıma dikildi. “Sen izin almadan ne ikide bir kalkıp soru soruyorsun” dedi. “Kimden izin alacaktım?” diye sordum. Böbürlenerek “benden” deyince zaten bozuk olan sınırlarım daha da bozuldu. Yapılmaması gereken bir hareketle “defol karşımdan” dedim. Üç kişi birden üzerime çullandılar. Daha yerinden ayrılmamış olan üye hakim Niyazi Erdoğan yüksek bir sesle “karışmayın” diye müdahale edince geri çekildiler. Aradan sonra kaçırıldığı iddia olunan çocuk dinlendi. Çocuk kendisini kaçırılanların iki kişi olduklarını isim vererek ifade etti. İşin garip tarafı çocuğun verdiği iki isim de babasının beyanının başında yanıldığı iddiasıyla haklarında şikayetçi olmadığını belirttiği kişiler idi. Nebi Ciritöglü, çocuğun ifadesine de karşı çıktıysa da fayda etmedi. Mahkeme Nebi Ciritöglü’nün beyanında adı geçen amcası, amcasının karısı ve kızını dinlemek üzere duruşmayı ertesi güne talik etti.

Ertesi gün tanık olarak çağrılan Nebi Ciritöglü’nün amcası, amcasının karısı, amcasının öğretmen olan kızı verdikleri beyanda Nebi Ciritöglü’nün kendi evlerinde kimseye fidye vermediğini, çocuğun kaçırıldığını dahi duymadıklarını beyan ettiler. Amcası “Nebi yeğenimdir. Emekli olmuştu. Bursa’da bir ev alıp oraya yerleşmek istiyordu. Benden emekli ikramiyesini alıncaya kadar 100 bin lira borç istedi. Ben 100 bin lira kendisine verdim. O da Bursa’da ev aldı. İkramiyesini alınca da paramı geri verdi” dedi. Nebi Ciritöglü, “burada tanık olarak dinlenen amcamın kızını oğluma istemiştım. Vermediler. Bu yüzden aramız yok,

dargınız. Bu nedenle amcam doğruyu söylemiyor” dedi. Amcası, “ben yaşlı başlı bir adamım. Burada yeğenimin hatırı için yalan söyleyemem, kızımı oğluna istediği doğrudur. Kızım kabul etmedi. Her ikisi de evlendiler. Bu yüzden de aramıza dargınlık girmedir. Nebi gelip benden 100 bin lira ödünç para alıyor. Bu parayla ev alıyor. Sonra borcunu ödüyor. Burada da biz dargınız diyor. Bu nasıl iştir, hakim bey?” dedi.

Nebi Ciritioğlu'nun iki gün boyunca yalanları ortaya döküldü. Buna rağmen mahkeme hakkında herhangi bir işlem yapmadı. Yapmaması da doğaldı. Zira Nebi Ciritioğlu kendi ajanıydı. Nebi Ciritioğlu'nun bu sıfatını belgelemek için son bir soru sordum. “Nebi Ciritioğlu beyanında “ben küçük bir devlet memuruydum. Emekli olunca da Apocular bana musallat oldular” diyor. Apocuların kendisine olan husumetinin nedenini açıklayabilir mi? diye sordum. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya “bu soruyu neden soruyorsunuz Hüseyin Bey?” diye sorunca, ben “bir suçun işlendiği iddiası var. Bu suçun husumetini işleniş nedenlerini de ortaya koymak gerekir. PKK'liler Siverek'te niçin mücadele ettiklerini, kimleri hedeflediklerini burada açıkladılar. Nebi Ciritioğlu MHP'li midir? Mehmet Celal Bucak yanlısı mıdır? Yoksa ajan mıdır ki PKK kendisini hedef alsın” deyince askeri savcı Menemenli Basri Özgenç adeta bir ok gibi ayağa fırlayarak “Hüseyin Bey burada sanıkları mı savunuyor, yoksa örgütümü savunuyor” dedi. Mahkeme askeri savcı Basri Özgenç'in bu sorusunu kendi arasında müzakere ettikten sonra bana cevap hakkı verdi. Ben “sayın askeri savcının savunmayı tehdit eden bu sözlerini üzüntü ile karşılıyorum. Bu davanın başından beri baskı altında olduğumuzu, var olan bu baskı nedeniyle zor şartlar altında çalıştığımızı, kanuni ve vicdani sorumluluklarımızı yerine getirmemenin üzüntüsü içinde olduğumuzu, defalarca burada yüce mahkemeye arzettim. Cumhuriyet tarihinde bir benzeri daha olmayan siyasi bir dava görülmektedir. Yüzlerce insanın istikbali ve yaşamı bahis konusudur. Doğacak bir adli hatadan bu yargılamanın öğeleri olarak bizler ve sizler beraber sorumlu olacağız. Bugüne kadar olan beyanlarımla savunma çerçevesi dışına çıktığım iddia edilemez. Bu gibi hallerde yüce mahkemenin tedbir alma yetkisi vardır. Sayın askeri savcının müdahalesine gerek yoktur. Bu soruyu bana yönelten sayın askeri savcı hukuk fakültesinden, Elazığ sıkıyönetim mahkemelerinden beni çok iyi tanımaktadır. Bu kürsüden örgütü savunacak kadar aptal olmadığımı da iyi bilmektedir. Burada tanığa sorduğum sorularda örgütü savunucu hiç bir yön yoktur. Sayın askeri savcı kafamdaki düşünceleri öğrenmek istiyor,

ama onu da ne zaman sanık sandalyesine oturursam o zaman öğrenebilir” dedim. İtiraf edeyim oldukça sinirlenmiştim. Konuşurken adeta titriyordum. Salonda derin bir sessizlik vardı. Yerime oturduğumda salonda tutuklu PKK’li arkadaşlara baktım. Adeta gözleri gülüyordu. Hepsi bana bakıyorlardı. Mehmet Hayri sevinçli idi. Bir iki defa işaret vermek istedi. Ne istediğini anlayamadım. Bir ara ayağa kalkarak söz istedi. Hakim duruşmayı talik edeceğini, gelecek celse söz vereceğini bildirdi. Anlaşılan Mehmet Hayri söz alıp savcının tehdidine karşı beni savunacaktı. Mahkeme duruşmayı ertelediğini bildirdi. Mahkeme heyeti yerinden kalkmış, kürsünün arka kısmındaki özel bölüme geçmişti. Ben yavaş yavaş çantamı dosyalarımı topluyordum. Amacım salondaki bütün arkadaşlara bakıp sağlıkları konusunda fikir sahibi olmaktı. Hepsi ile cezaevinde görüşme imkanı yoktu. Bunun için her gün duruşma talik edilince ben yavaşça hareketlerle bakma fırsatını buluyordum. Bazen de işkenceciler farketmeden arkadaşlardan kendilerini cezaevinde görmeye gitmem için işaret alıyordum. Fırsat buldukça işaret veren arkadaşları cezaevinde ziyarete giderdim. Yavaş hareket yüzünden çoğu kez sömürgecilerin sataşmalarına meydan veriyordum. “Haydi avukat çabuk davran yine neyin peşindesin?” diyorlardı. Ben daha salondan ayrılmadan, hakimlerin beni çağırdıkları söylendi. Gittiğimde askeri savcı Basri Özgenç dahil hep bir arada idiler. Basri “gel otur Hüseyin Bey” dedi. Ben “yorgun ve rahatsızım gideceğim savcı bey” dedim. Basri elini omuzuma koyarak “kusura bakma ben sözlerini yanlış anladım” deyince “ben çocuk değilim savcı bey siz söylemediniz. Size,söylettiler” dedim ve yanlarından ayrıldım.

Institut kurde de Paris

ZİNDAN HAYATI BAŞLIYOR

Dört günlük bayram tatili başlamıştı. Tatil süresince az da olsa dindim. Sözde bayramın üçüncü ve dördüncü günü tutuklu yakınlarının cezaevini ziyaretlerine müsaade edilmişti. Bu nedenle gelen tutuklu aileleri ile de görüştüm. Büro ve kaldığım otelin polis tarafından kontrol altına alındığı açık bir şekilde farkedildi. Bir kaç vatandaş benden Mazlum DOĞAN'ın savunmasını istedi. Neler konuştuğunu öğrenmek istediklerini bildirdiler. Ben de hazır çoğaltılmış savunma suretleri olmadığı için Pazar günü vereceğimi söyledim. Pazar günü onlar cezaevinde bayram ziyaretine gidecekler, ben de Mazlum'un savunma suretlerini alıp cezaevine yakın bir kahveye oturacaktım. O kahvede buluşup savunma suretlerini kendilerine verecektim.

11 Ekim 1981 Pazar günü saat 9'da Mazlum DOĞAN'ın savunma suretlerini bir gazeteye sardım, ceketimin cebine koydum. Bir taksi ile cezaevine doğru gittim. Takside düşünürken dalmışım. Kahveyi geçmiş, cezaevi önündeki ziyaretçi kalabalığına yaklaşmıştık. Kalabalığın kenarında ayakta bekleyen işkencesi yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım beni

taksi içinde görür görmez “dış güvenlik bölüğü siper al” diye sert bir komut verdi. Ben taksiye acele geri dönmesini söyledim. Taksi geri dönmeye fırsat bulamadı. Asker taksiyi ziyaretçilerle beraber çembere aldı. Asker etrafında yere yatmış silahlarını bize çevirmişti. İşkenceci yüzbaşı başını sallayarak yanıma geldi. “nasılsın bakalım avukat Hüseyin Yıldırım?” deyince, “ben aslan gibiyim ve buradayım. Benim yüzümden halka niçin eziyet ediyorsun” dedim. Beni önce cezaevinin bahçesine aldılar. Çok sevdiğim bazı tutuklu yakınları “seri bir hareketle kalabalığın arasına gir ve kaç” dediler. “Hayır benden uzak durun benimle ilgilenmeyin” dedim. Kaçmam olanaksızdı. Üstelik üzücü bir olaya da sebebiyet verebilirdim. Tutuklanacağımı zaten biliyordum. Hatta bana göre geç bile kalmışlardı. Benim düşünce ve hesabıma göre işkencede mutlaka öldürecekler diye düşünüyordum. Bunun için hiç konuşmamaya ve cesur davranmaya karar verdim.

Beni kalabalığın yanına alıp cezaevi bahçe duvarının önüne götürdüler. Yanıma silahlı nöbetçi dikteler. İki önemli hata yapmıştım. Biri daha kalabalığın yanında iken biri ile büroya haber göndererek arama yapılacağı için büro ve otel odamda gerekli tedbirin alınmasını isteyecektim. Kalabalıktan ayrıldıktan sonra haber gönderme olanağım kalmamıştı. Başımda tam dört silahlı nöbetçi bekliyordu. Yine de kendi kendime biri mutlaka düşünür haber verir diyordum. İkinci önemli hata büro aranır düşüncesi ile gömüğümün cebine koymuş olduğum küçük kağıtlara yazılmış bazı not ve adreslerin hâlâ üzerimde olması idi. Beni en fazla rahatsız eden de bu kağıtlardı. İşkenceci yüzbaşı idare bölümünün ikinci katındaki odasından uzun bir telefon konuşması yapıyordu. Anlaşılan benimle ilgili kolordu yetkilileri ile konuşuyordu. Bir taraftan konuşuyor, bir taraftan da pencereden devamlı bana bakıyordu. Ben yanımdaki nöbetçilere “rahatsızım çökebilirmiyim” dedim. Çök dediler yüzümü duvara doğru çevirip çöktüm. Gömüğümün cebindeki not ve adresler yazılı kağıtları tek tek çıkardım, saman gibi ufaltuktan sonra önümde toprağa gömdüm. Hepsini aynı yöntemle imha ettim. İçim rahat etti. Üzerimde Mazlum DOĞAN'ın savunma tutanak suretlerinden başka hiç bir şey yoktu. Mesleğimle ilgilidir, incelemek üzere taşıyorum diyecektim. Savunma suretleri birden fazla olduğu için propagandasını yapmak üzere taşıdığım iddia edilebilirdi, olsa olsa benim aleyhime kullanılabilirdi. Bir başkası bundan zarar görmezdi.

İşkenceci yüzbaşı aşağı indi, yanıma geldi. Zevkten dört köşe

olmuştu. Siyasi şube cipi de geldi yüzbaşı ile kısa bir konuşmadan sonra beni cipe aldılar. Ani bir uğultu ile halk birden bindirildiğim cipi sardı. Çoğunluğu yaşlı kadınlar cipin önüne yattılar. "Götüremezsiniz" diyorlardı. "Çocuklarımızı savundu, suçmu?" diyorlardı. Asker ve polisler coplarla kalabalığı dağıttı. Cipin önünden son ayrılan yaşlı kadın devamlı yumruğu ile göğsüne vuruyordu. "He zalimler götürün Onu da yiyin bitirin". Cezaevinden birinci şubeye götürüldüm. Birinci şubenin bulunduğu 4. kat koridorunda bekletildim. Koridorda 15 kişi kadar insan daha vardı. Kalabalıktan istifade üzerimde bulunan gazeteye sarılı Mazlum'un savunma tutanak suretlerini kolorifer radyatörü ile duvar arasına sıkıştırdım. Gazete rengi duvar rengine yakın olduğu için pek fark edilmiyordu. Ben tahliye olduğum 10 ay sonra gazeteye sarılı Mazlum'un savunma suretlerinin hâlâ sakladığım yerde olduğunu öğrendim. Tanıdığım biri vasıtası ile oradan aldırıldım.

Bismil Emniyet Amirliği'nden Diyarbakır Emniyet Birinci Şube Müdürlüğü'ne getirilen Bülent beni sorguya çekti. Niçin cezaevine gittiğimi sordu. Ben avukat olduğumu cezaevine gitmenin suç olmadığını söyledim. Birinci Şube Müdürü "ama ordu öyle düşünmüyor" dedi. Daha sonra bodrum katta nezaretlerin bulunduğu yere götürüldüm. Önce yan yana bulunan iki nezaretten birine konuldum. İkisi de tıklım tıklım dolu idi. Birçoğu beni tanıyordu. Ben hiçbirini tanıyamadım. Nezaretler beton ve demirdi. Aksine Diyarbakır'da havalalar oldukça soğumuştü. Ergani ve Maden dağlarına kar yağmıştı. Aradan daha yarım saat geçmemişti ki oradan alındım, tuvaletin tam karşısında altına su dökülmüş çok berbat kokan üçüncü bir nezarete konuldum. Benden başka da nezarete kimse yoktu. Gece geç vakit diğer nezarettekiler bana üç adet gocuk gönderdiler. Gocuklara sarındım öylece sabahladım. Ertesi gün ilişki kurdum. Bana para ve elbiseler geldi. Akşama doğru pis nezaretten alınıp insanların bulunduğu diğer iki nezaretten birine konuldum.

Diyarbakır birinci şube nezaretinde kaldığım 4 günlük süre zarfında kaba bir muamele görmedim. Kendi paramla dışardan yemek getirebiliyordum. Büro ile ilişki kurdum. Bürodaki avukat arkadaşlarımdan çekinmeden duruşmaları takip etmelerini istedim. Bürodaki işlerin aksamaması için Antalya'da olan Şerefettin Kaya'ya haber vermelerini söyledim.

Daha önce de anlattığım gibi emniyet kadrosunda bir-iki iyi niyetli unsurla ilişki kurmuşum. Ben birinci şube nezaretinde iken bunlardan

alevi kökenli olanı yanıma geldi. Oldukça duygusaldı. “ağabey ben seni burada mı görecektim?” dedi. Ben iyi olduğumu, üzülmediğimi söyledimse de bu iyi niyetli insanın duygusallığını yenemedim. Gözleri yaşarmaya başladı. Bu durumun tesbiti veya görülmesi halinde bu kişiye zarar gelir düşüncesi ile “bir daha yanıma gelme ve ben seni tanımayorum” diye sert şekilde çıkışınca, üzgün üzgün ayrılıp gitti.

Nezaret hergün dolup taşıyordu. Politik olmayanların bir gece nezarete kalmamaları için para karşılığı nasıl serbest bırakıldıklarına tanık oldum. Fakir, kimsesiz olanlar nezareten alınıp işkenceye götürülüyor, el ve ayakları patlayıncaya kadar falakada dövülüyor, baygın halde tekrar nezarete bırakılıyorlardı. Diyarbakır’da bir inşaat müteahidi yanında çalışan üç fakir işçi bir iftira sonucu nezarete konulmuşlardı. Sözde yanında çalıştıkları müteahidin iki milyon lira parasını çalmışlardı. İşin aslı ise borçlu olan müteahidin alacaklarını oyalamak için yaptığı bir tertipti. Olay aydınlığa çıkıncaya kadar zavallı üç işçi ikinci şube hırsızlık masası ekiplerince adeta felç edildiler. Gece sabaha kadar falakaya çekiliyorlardı. Elleri, ayakları patlamış adeta felç olmuşlardı.

Nezarete girişim üç gün üç gece olmuştu. Ne arayan, ne soran vardı ve ne de bir işlem yapılıyordu. Dördüncü gün şube müdürü ile görüşmek istediğimi bildirdim. Bodrum kattaki nezareten alınarak birinci şubenin bulunduğu dördüncü kata çıkarıldım. Hüviyetini kaybettiği için iki günden beri nezarete tutulan Van adliyesinden genç bir hakim stajeri de benimle beraber dördüncü kata çağrıldı. Ben birinci şube müdürü Bülent’in odasına alındım. Birinci şube müdürü niçin cezaevine gittiğimi sordu. İzah ettim. Bir kefil göster seni bırakayım dedi. Anlaşılan Bismil Emniyet Amirliği’nden Diyarbakır Birinci Şube Müdürlüğü’ne yeni gelen Bülent, benim durumum hakkında yeterli bilgiye sahip değildi. Daha önemlisi benim hakkımda sıkıyönetimden daha talimat almamıştı. Ben kefil için avukat arkadaşlarımdan herhangi birinin çağrınabileceğini söyleyince “Hüseyin Yıldırım adında biri aranıyor. Usulen onu da tahkik etmemiz lazım. Telefonla yarım saatte hallederim. Siz salonda bekleyin” dedi. Ben salonda beklerken birinci şube müdürü telefonda “tabii albayım, hay hay albayım” diyordu. Anlaşılan şube müdürü sıkıyönetim yetkilileri ile hakkımda yapılacak işlemler konusunu görüşüyordu. Bu ara faşist nitelikli bir polis salonda yanımda bekleyen stajer hakime “bıyıklarını düzelt seni müdürle görüştüreceğim” dedi. Adam eliyle çok ince olan bıyıklarını yukarıdan aşağıya

doğru düzeltince polisten sert bir yumruk yedi. Genç hakim adayı neye uğradığını anlayamadı. Beklemediği yumruk kendisini sarsmıştı. Polis bağırıyordu. "Bıyıklarını erkek gibi düzELTSENE" ve ikinci yumruğu vurmaya hazırlanıyordu. Ben yanımda olayı seyreden komişere "engel olun haksız yere bir hakimi neden dövüyorsunuz" deyince, komişer "hakim mi" diye söylenerek araya girdi. "Kusura bakmayın hakim bey, arkadaş hakim olduğunuzu bilmiyor. Özür dileriz" deyince, vuran polis suçüstü yakalanmış gibi geriledi. Yumruğun etkisinden kurtulan hakim adayı birden kükredi. "Hakim olduğum için mi özür diliyorsunuz. Sıradan vatandaşı burada ezecekmisiniz. Bundan sonra elime bir polis geçerse anasını ... komişer hakimi teskin etmeye çalışıyordu. Genç hakim adayının tepkisi boşunaydı. Faşist cunta döneminde bütün hakimler polisin emrine girmiş, adeta kul köle olmuşlardı. Dürüst, demokrat insanlar polisin elinde kum torbasına dönmüşlerdi.

Ben salonda tahminen bir saat bekledikten sonra, tekrar şube müdürü odasına alındım. Şube müdürünün odasında müdürden başka iki kişi daha oturuyordu. Biri kısa boylu tknaz ve parlak, diğeri uzun boylu ince, pala bıyıklı, bıyıkları özel olarak kırıştırılmıştı. İkisini askeri cezaevi, sıkıyönetim komutanlık binasına sık sık girip çıkarken görmüştüm. Her ikisinin de Genel Kurmay Başkanlığından özel olarak Diyarbakır'a gönderilen MİT mensubu olduklarını tahmin ediyordum. Benim için zor günlerin başladığı belli idi. Şube müdürü "buyurun sorabilirsiniz" deyince tam karşımda oturan kısa ve parlak olanı "Hilvan'a, Bismil'e, Adana'ya gittiniz mi" diye sordu. "Adı geçen yerlere hiç gitmedim" dedim. Sorular devam etti. "Bayık aşiretini tanıyormusunuz?" "Bu isimli bir aşiret ne duydum ne de tanıyorum." "Hilvan belediye reisini zorla istifa eylemine katıldınız mı? Muzaffer Ayata'yı tanıyor musunuz?" "Hilvan'ı bilmediğime ve gitmediğime göre böyle bir eyleme katılmam söz konusu olamaz. Muzaffer Ayata'nın vekiliyim. Duruşmalarda tanıdım. Daha önceleri tanıımıyordum." dedim. Ben sorulanları cevaplarırken kır bıyıklısı ikide bir gözlerini büyüterek bana ters ters bakıyordu. Konuşma bittikten sonra yine ters ters bakınca "ne o çocuk mu korkutuyorsun" dedim. Yan odaya alındım. Aynı soru ve aynı cevaplarla ifade yazılı hale getirildi. Ve bana imzalatıldı.

Birinci şube müdürü sıkıyönetim komutanlığına bir yazı ile başvurarak "Avukat Hüseyin Yıldırım iddia edilen suçlamaları reddetmektedir. Ancak beyanlarında samimi olmadığı kanaatine varılmıştır.

Daha geniş bir soruşturma zorunluluğu vardır. Gözaltına alınması için emir ve müsaadelerinizi saygı ile arz ederim” diye işkence emri istiyordu. Aynı gün istenilen emir verildi. Tekrar konulduğum nezaretten alınarak bir ekip marifeti ile büro ve kaldığım otel odası arandı. Hiç bir şey bulunamayınca Mazlum DOĞAN, Mehmet Hayri DURMUŞ ve Kemal PİR’in masadaki savunma örnekleri alındı. Her iki yerde yapılan aramalar ile ilgili zabıtlar tutuldu. Bu arama ekibinde sıkıyönetim mahkemesinde yalan tanıklık yapan polis de vardı. İki de bir yumruklarını sıkarak “mahkemede bana neden bu polis yalan söylüyor dedin?” diyordu. “Yalan söylediğin için yalan söylüyor dedim” şeklinde cevap verdim. Vurmaya yeltenince her defasında diğerleri engelleyip “sabret” diyorlardı.

Aynı gün öğleden sonra bir polis minibüsünün arkasına yatırıldım. İstihkamdaki gözaltı yerine teslim edildim. Gözaltı iki bölümdü. Ben ikinci bölüme konuldum. Hemen saçım kesildi. Gözaltında beni tanıyan çok kişi vardı, kiminin avukatı idim. Tahliye olmalarına rağmen tekrar gözaltına alınmışlardı. Kimi de gözaltına alınmadan dışardan tanyorlardı. Hepsisi de etrafımı sarmışlardı. Soğuk ve betonda uykusuz dört gün geçirmiştim birinci şube nezaretinde. Oldukça bitkin ve uykusuzdum. Onun için bir askeri battaniye üstüne uzanarak uyumak istedim. Daha gözlerim kapanmadan ‘Hüseyin Yıldırım’ diye bağırıldılar. Bir onbaşı kolumdan tutup dışarı çıkardı. Kalın bir bezle çok sıkı bir şekilde gözlerimi bağladı. Yine bir minibüs olduğunu tahmin ettiğim aracın arkasına yatırıldım. Araç hareket etti. Epey dolaştıktan sonra bir yerde durdu. Ben aracın arkasında yatırılmış halde duruyordum. Bu kadar işlek bir yol Diyarbakır-Elazığ karayolu olabilirdi. Helikopterlerin inip kalkuklarını duyuyordum. Sıkıyönetim komutanlık binasının arka kısmına yakın bir yerde olduğumu anladım.

İtiraf edeyim, ben o gün işkencede öldürüleceğimi sanıyordum. Hiç bir zaman kurtulacağım şeklinde bir düşünce aklımdan geçmedi. Aslında böyle bir düşünce benim için büyük bir avantajdı. Biri kolumdan tutarak arabadan indirdi. İner inmez belimden yediğim sert bir tekme ile yüz üstü yere kapandım. Belim ortadan ikiye bölündü sandım. Tekmeyi vuran bağırıyordu; “bu polis yalan söylüyor ha...” anlaşılın tekmeyi mahkemede yalan tanıklık eden polis vurmuştu. İçeri girmeme sabretmemişti. Yerden kaldırıldım, iki kişi kollarımdan tutmuş olarak bir kapıdan içeri alındım. Bir duvara ayakta yaslatıldım. Bir oda olduğunu farkettiğim bu yerde çit çıkmıyordu. Bu sessizliği odada önemli

kişilerin olabileceğine yorumladım. Ani bir hareketle gözlerimdeki bağı indirdim. Karşımdaki masada üç kurmay albay oturuyordu. Sopa ve yumruk altında tekrar gözlerim bağlandı. Hatırladığım kadarı ile, "zulme karşı çıkan ölümden korkmaz" şeklinde bağırdım. Hemen yanıbaşımdaydı odaya alındım. Hiç bir şey sorulmadan yüzüme, mideme sert yumruklar inmeye başladı. Sonra çırl çıplak soyunduruldu. Omuz ve kollarımdan çarmıha gerildim. Cinsel organlarıma ve belden göbeğime bir şeylerin bağlandığını hissettim. Çarmıh yukarı çekildi, ayaklarım yerden kesildi. Tok ve kalın bir ses; "avukat konuş" diye bağırdı. Ben, "konuşacak bir şeyim yok" deyince birden ciğerlerimi içimden sökercesine bütün vücudum sarsıldı. Elektrik şoku veriliyordu. Bütün gücümle bağırdığımı hissediyordum. Ne kadar sürdüğünü hatırlamıyorum. Tok sesli adam devamlı, "konuş" diye bağıryordu. Bu ses Elazığ birinci şube müdürü Dursun Beyin telefonunda bana bağran MİT görevlisinin sesiydi. Hiç yanılmamıştım. Ben bu sesi tam yedi gün tepemde hissettim. Bir ara vücudumda soğuk bir ter hissettim, gerisini hatırlamıyorum. Gözlerimi açtuğumda çırl çıplak ıslak bir beton zemin üzerinde idim. Bütün vücudum ateş içinde, ağzım adeta kurumuştü. Kendimi o halde hissedince, "yasalara saygılı olun" kelimesi ağzımdan kaçtı. Bağran bir ses, "ulan hâlâ avukatlığı unutmadın mı, ne yasası ulan? Devlet, meşru müdafaa durumunda" dedi. Tekme ve yumruklarla ayaklarım falakaya geçirildi. Sopalar inip kalkınca sanki ciğerlerim parçalanıyor, beynim dökülüyordu. Uzun süre feryat ettiğimi hatırlıyorum. Yine çırl çıplak bir suyun içinde buluyorum kendimi. Ve beni çökerten o gün için son darbeler, kâh mideme, kâh sırtıma uzun süre ne ile vurduklarını anlayamadığım ancak beni hareketsiz hale getiren darbeler...

Vücudum ateşler içinde yanıyordu. Ağzım dilim kurumuş, aşırı derece su ihtiyacı hissediyorum. Bütün vücudum dayanılmaz acılar içindeydi. Vücudumun neresinde yaralar açılmış fark edemiyordum. Elbiselerim bana giydirildi. İki kişi koluma girdi, sürüklenerek yan odaya alındım. Kollarımdan tutan kişilerle bir süre yine sessiz bekletildim. Anlaşılan işkenceden sonraki halimle tekrar albaylara gösteriliyordum. Oradan da alınarak üç dört basamaklı bir merdiven çıkıldıktan sonra bir karış eninde bir tahta sıranın üzerine oturtuldum. Sırtım duvara yaslatıldı. Başımı dik tutamıyordum. Fısıltı halinde konuşmalar ve uzaklaşan ayak sesleri... Neredeyim, nasıl bir yerdeyim fark edemiyordum. Duvara dayanmış bir halde bana yapılan işkence-

leri düşünüyordum. İşkence yapılırken, “konuş avukat, ulan siz Tunceliler, ulan kızılbaşlar, ulan her yerde hazırsınız” şeklinde bağırıyorlardı, somut bir şey sorulmuyordu. Amaç bir şey öğrenmek değildi, işkence yapmaktı. Ben, işkencede kesinlikle öldürüleceğimi düşünüyordum. Hatta birinci şube nezaretinden avukat arkadaşlara gönderdiğim mesajda, bu düşüncemi belirtmiştim. Sonuçtan üzülmediğimi, 1979 yılından beri gücüm ve yeteneğim ölçüsünde zulme karşı durduğumu, bu bakımdan vicdanen rahat olduğumu söyleyerek, başıma geleceklerden üzüntü ve moral çöküntüsüne uğramamalarını istemiştim. Ne var ki işkenceler anında dikkatimi çeken bir harekete aklım takılmıştı. Ben falakaya yatırılırken indirilen darbelerin acısından başımı betona vurmuşum. Biri başımı tutarak başımın altına bir bez koymuştu. Falakadan sonra ayıldığımda birisi ayağımın altında yufka yayar gibi sopayı gezdirerek ayağımın altında toplanmış olan kanı dağıtmaya çalışıyordu. Bu durumu, öldürücü yöntemlere rağmen polislerin beni öldürmek istemediklerine yordum. Bazı amaçlarla bu işi askeri zindanda gerçekleştirecekler diye düşündüm. Kamuoyuna karşı askeri zindan daha müsait görülebilirdi.

Son alındığım ve tahta bir sıra üzerine oturtulduğum yerde dolaşan bu iki ayak sesinden başka yalnız olduğumu sanmışım. Aklım başıma geldikçe çevremde acı iniltiyle inleyen sesler duymaya başladım. Derin derin alınıp verilen nefesler... Anlaşılan herkes işkencelerden sonra bulunduğumuz yerde tutuluyordu. İşkencelerin etkisiyle ateş gibi yanan vücudum, kısa bir süre sonra buz kesildi. Kasıtlı açık tutulan pencerelerden gelen soğuk havadan buz kesilmişim, titriyordum. Açık pencerelere rağmen, kan ve tuvalet kokusu, bir cehennemde hissediyordum kendimi.

Ani ve sert bir komut, “kalk” diyen bir ses, bir huşltı. Ben kalkmıyorum. Altımda üzerine oturduğum tahta sıra dengemi bozacak gibi oynuyor. Anlaşılan uzunca olan bu tahta sıraya oturanlar ayağa kalkmıştı. Sert bir jop göğsüme indi. Ayağa kaldırıldım. Nafile, ayakta durmıyorum. Tekrar tahta sıranın üstüne bırakılıyorum. Kalabalık içeri giriyor, “dayak vaziyeti al” diye bağran bir ses... Ne ile vurduklarını anlayamadığım bir hengamede, “allah, allah, babooo, off, uy...” diyenlerin sayısı belli değildi. İçlerinden en azgını Kars şivesi ile hayatımda işitmediğim küfür edeni idi. Bir ara biri önüme dikildi, “ne o avukat geberiyor mu? Daha kaç numaradan geçti ki?” şeklinde söylendi. Bu işkenceden kısa bir süre sonra oturduğumuz yerin çevresindeki odalar-

dan acı feryatlar gelmeye başladı. Kadın ve erkek feryatları... Bu feryatlar, özellikle kadın feryatları beni, adeta kahrediyordu. Diyebilirim ki bir insan, bizzat işkence görürken bu kadar derin bir acı duyamaz. Öyle bir acı ki, insanı beyinsel zorlayan bir acı. Zaman zaman aynı yerden kadın-erkek çığlıkları geliyordu. Anlaşılan bir aileden kadın ve erkekler karşılıklı işkenceye alınmıştı. Daha sonra işkence odalarından bulunduğumuz yere getirilen insanların uzun süre acılar içinde kıvranımlarını dinledim.

Akşam üstü bir süre işkenceler durdu. Her halde işkenceci caniler yemek yemeye gitmişlerdi. Bu süre içinde nöbetçi kalanlar bulunduğumuz salonda bulunan bazı insanları imtihana çektiler. İslamın şartları ve benzeri sorular sordular, iki veya üç evli olanlara haysiyetsizce sorular sordular. Bir hayli insanı da soyundurup sünet olup olmadığını incelediler. Böylece sadist duygularını tatmin etmeye çalıştılar.

Tahminen gece saat 22⁰⁰ veya 23⁰⁰ sularında uzaktan bize doğru küfürlü bir sesle yaklaşan bir kalabalık vardı. Ve keskin bir alkol kokusu. Caniler, yemekle beraber alkolü de zıkkımlamış, sarhoş vaziyette gelmişlerdi. Bu insani duygulardan tamamen sıyrılmak için her zaman başvurdukları yöntemdi. "Zamoyu, Uzmanı ve Dazlak'ı getir" diye bağırarak bir ses duyuldu. Biraz sonra yine kulakları patlatan bağırılmalar ve acı feryatlar. Grup, grup insan bulunduğumuz yerden alınıp işkence odalarına götürülüyorduk. İşkenceler kaç saat sürdü hatırlayamıyorum. İşkenceler durduktan sonra, "ayağa kalk, üç adım ileri marş" komutu ve "sırtüstü yat" emri. Her nedense ben, o gece özel olarak sırtüstü yatırıldığımız tahtanın üzerine uzatıldım. Her iki elim göğsüm üzerinde birleştirildi. Bu mecburi bir yatış şekli idi. Sanki ölü tabuta konuluyordu. Diğerleri aynı şekilde beton zemin üzerinde uzatılmıştı. Salonda insana cehennem azabı çektiren dayanılmaz bir koku vardı. Akan kanlar, altına yapılan tuvaletler birbirine karşıyordu. Açık pencerelerden dondurucu soğuk geliyordu. Sözde salondaki pis kokuya dayanmadıkları için pencereler açılıyordu. Esasta ise dondurucu soğukta orada tutulanları zayıf düşürmek ve çözümlerini sağlama yöntemi olarak kullanılıyordu.

Beton zemine göre tahta üzerine uzatılmış olmam benim için bir avantajdı. Beton zemin kadar soğuk etkilemiyordu. Ne varki tahta ensizdi ve üstelik sırtımdaki yaraları eziyordu. Sağa-sola dönmek de yasaktı. Bir ara sırtımdan çok acı çekince hafif kıpırdamak istedim. Pat diye beton zemine uzatılanların üzerine düştüm. Pat, küt vurulan

joplarla beni de betonun üstüne yatırdılar. Nöbetçi işkenceciler devamlı midemize, göğsümüze basarak geziyorlardı. Aniden hiç sebep yokken kudurmuş itler gibi sopalarla yerde yatanlara saldıyorlardı. Tuvalet ihtiyacı duyanların ısrarlı taleplerine rağmen kimse tuvalete götürül-müyordu. Üstelik tuvalet ihtiyacım var diyenleri ağır şekilde darbe-liyorlardı. Kaldığım yedi gecede uygulama devamlı böyle idi. Amaç, kişiyi sadist uygulamalarla zayıf düşürüp çözmektir. Sabaha karşı Bursalı adıyla çağrılan biri, nöbeti devraldı. Sakin ve yumuşak konuşan bu adam, su isteyenlere su veriyor, tuvalet ihtiyacı olanları tuvalete götürüyordu. Ne yalan söylüyeyim, her gece bu kişinin nöbet saatini dört gözle bekliyordum. Geldiğini, sesinden hemen anlıyordum. Ben kaldığım yedi gün zarfında bir tek defa tuvalete götürüldüm. Yine yedi gün zarfında üç defa sözde yemek yemeye gittim. Her defasında bir lokma ekmek zor yiyebildim. Bunun için tuvalet ve su itiyacını hissetmedim.

Ertesi sabah erken saatte kaldırıldık. Adeta robot olmuştum. Yara-larım sancıyordu, kuru soğuk adeta dondurmuştu beni. Sabah erken saatte yine çevre odalardan feryatlar ve canhıras sesler gelmeye baş-ladı. Bir ara bir ses, “avukatı getirin” yan odalardan birine alındım. Yine aynı yöntemlerle işkenceler... Sorular somutlaşmıştı: “Avukatlık yapacak mısınız? Apoculara avukatlık yapacak mısınız?” diye bağııyor-lardı. Ben, “bugün de yaparım, yarın da yaparım” diye cevap verdim. Fenalaştığımı hatırlıyorum. Devamlı tutulduğumuz yerde kendime gel-dim, sanki bütün vücudum mengeneyle sıkıştırılmıştı. Çevremde eksil-meyen inilti ve feryatlar. Çıldıracağımdan korkuyordum. Gözlerim bağlı bir şey göremediğim gibi göz bağı çok sıkı bağlandığı için göz-lerim de ağrımaya başladı. İşkencehanede ne kadar insan var, kimlerdir benim için merak konusu olmuştu. Öğrenmem de imkansızdı. Gece-gündüz farkedilmiyordu. Sırt üstü betona yatırıldığımızda gece oldu-ğunu farkedebiliyorduk.

O gün işkenceler tahminen akşam saat 17⁰⁰'ye kadar devam etti. Partizan'dan bir grup yakalanmış işkenceye alınmışlardı. Bu arkadaş-ları bir an evvel çözebilmek için ağır işkenceler uygulandı. O gün bu arkadaşlardan bir şey alamadılar. Akşam saat 17⁰⁰'ye doğru işkenceci-ler durmuş, salondaki bir karış enindeki tahta üzerinde ellerimiz dizleri-mizin üzerine konulmuş dik bir vaziyette tutuluyorduk. Ben arkamdaki duvara dayanmış duruyordum. Çevre odalarda işkence durmasına rağ-men bulunduğumuz salonda acı acı inleyenler bir hayli moralimi

bozuyordu. Arkamdaki duvara dayanmış inleyenlere kulak vermiştim. Aniden sert bir yumruk suratıma indi. Torba gibi betonun üstüne düştüm. Başımın parçalandığını sandım. Üç dişim kırılmış ağzuma girmişti. Ne kadar yerde kaldığımı hatırlamıyorum. Bana yumruğu vuran bağırıyor, “bu polis yalan söylüyor ha, nasıl bir adam olduğumu sana göstereceğim ulan avukat, bak beni de tanıyorsun çıkınca benim de alınma kurşun sıkarsınız. Beni de Türk bayrağına sarar gönderirler” diyordu. Anlaşılan mahkemede yalan tanıklık yapan polis, yine kudurmuştu. Yerden kaldırıldım, yerime oturtuldum, sonra ayağa kaldırıldık. Tek sıra halinde bir birimizin belinden tutarak sözde yan odaya yemeğe götürüldük. Sonra, “önünüzü görecektir şekilde göz bağınızı gevşetin” dediler. Göz bağımı gevşettim. Gözlerim görmüyordu. Göz kapaklarım kaynaşmıştı. Ayakta zor duruyordum. Biri elime bir lokma ekmek tuttuşturdu. “Abe ye, ben Garabet Demirci” dedi. Garabet Demirci, Partizan grubunda yargılanıyordu. Ben avukatı idim. Demek ki, yakalanan Partizan’lı arkadaşlarla ilgili Garabet de işkenceye alınmıştı. Yemekten sonra tutulduğumuz salonda oturduğumuz yerde uzun süre joplандık. Geç vakit yine keskin bir alkol kokusu ve küfürler. Arkasından bana adeta cehennem azabı çektiren kadınlı, erkekli çığlıklar ve feryatlar. O gece de kimseyi çözemedikleri anlaşılıyordu. Çığlık ve feryatlar kesilmişti. Sırt üstü betona yatırılmıştık. Konuşarak uzaklaşan ve uzakta sohbet eder gibi konuşmalar. Bunun bir plan olduğunu anlamıştım. Ne var ki, Partizan’dan olan arkadaşlar, bu planı anlamamış olacaklar ki kendi aralarında fısıltı halinde konuşmaya başladılar. Kıyamet koptu. Sabaha kadar işkence, işkence altında bazı arkadaşların sesi sedası kesildi, “konuşursunuz ha” diye bağırıyorlardı. Hazro’daki çatışmada öldürülen Partizan’lı arkadaşın iki ağabeyi de işkenceye alınmışlardı. İşkence şeflerinden biri olduğunu sandığım kişi, bu iki kardeşe, “sizin için bugün 700 bin lira bize rüşvet verdiler. Ama ben ikinizin de anasını, avradını ...” diye bağırıyor. Gerçekten o gece en ağır işkenceyi bu iki kardeş gördü. Bu iki kardeşi gözaltında gördüğümde el ve ayaktan sakat olmuşlardı.

Üçüncü gün sabahtan itibaren tekrar işkenceler başladı. O gün biri çözüldü. İki öldürme, bir soyguna katıldığını söylüyordu. İşkence şefi neşeden dört köşe olmuştu, “aferin oğlum, senin söylediklerini şimdi zapta geçeceğim. Altını imzala ve seni gözaltına göndereceğim. Orada işkence yok, yatak var uyursun, yemek yer, çayını içersin, sonra savcı-

lğa çıkarırım seni. Ben savcı ile konuşurum; biz ne söylersek savcılar onu yapar. Seni tutuklatmayacağım. Tutuklarsam kanımı sinkat edersin” diye tiksindirecek derecede adileşiyordu. Ben o gün işkenceye alınmadım. Bir ara, “avukatı getirin” diye bağrdılar. Yan odalardan birine alındım. Bir sandalyeye oturtuldum, odada kaç kişi olduğunu bilmiyordum. Bir kişi benimle konuşuyordu, sanıyorum yüksek düzeyde bir MİT görevlisi idi. O ana kadar sesini de hiç duymamıştım. Belki de odada ondan başka kimse yoktu. Bana gayet nazik davrandı, “Hüseyin Bey, siz Tunceliler neden bu kadar isyankârsınız? Hepiniz adeta devlete düşmansınız” diye bir soru sordu. Ben önce bilmiyorum şeklinde bir cevap vermeyi kafamdan geçirdim. Sonra bu düşüncemden vazgeçerek, “Tunceliler zulüm görmüş, aç ve yoksul bırakılmıştır. Büyük bir katliamdan geçmiştir. Bir tek yardım eli uzatılmamıştır, devlet en ufak bir yatırım yapmamıştır. Nerde bir yönetici suç işlemişse sürgün yeri olarak Tunceli’ye vali ve müdür olarak gönderilmiştir. Gelen bu sürgünler, halka tepeden bakmışlardır. Tunceli halkının kazma küreği ile yaptığı yollardan, Tuncelilerin geçmeye hakkı yoktur dendi. Devlet kapısında, her yerde peşin ve haksız bir yargı ile karşılandı. Ben de bu bölgenin bir insanıyım. Devletin hiç bir katkısı olmadan hem çalıştım, hem okudum avukat oldum. Hayatımın 28 yılı okumakla geçti. Devlet, bana bir diploma verdi. Sırtıma da adaleti temsil eden sırmalı bir cüppe giydirdi. Yasalar çerçevesinde adalete, yasalara aykırı uygulamalara karşı koydum; mahkemede dile getirdim. Bu benim görevimdi. Şimdi ben, size soruyorum, ben neden bu cehennemdeyim? Siz kimsiniz? Neden gözlerim açık değil de bağlı olarak konuşuyorsunuz? Devlet neden suç işliyor?” deyince, elini omuzuma koydu, “halksınız avukat bey, yalnız ortada bir suç varsa bu suçu işleyen devlet değil şahıslardır” dedi. Ben, “o zaman devlet neden bu suçu işleyen kişinin yakasına yapışmıyor da masum insanları bu hale sokuyor?” dedim. Benimle konuşan kişi, “bizim elimizde fazla bir yetki yok. Ben şimdi komutanın yanına çıkacağım, Senin durumunu anlatacağım. Ortada bir haksızlık varsa gidermeye çalışacağım” deyip gitti.

Tahliye olduktan sonra bana anlatılanlara göre yüksek düzeyde MİT görevlisi olan bu kişi, bu konuşmadan sonra sıkıyönetim komutanlığına benim hakkımda, “çok tehlikelidir, dikkat edilmesi gerekir” diye bir rapor sunmuştur.

Ben daha odadan alınmadan bir başkası yanıma geldi, “söyle bakalım avukat bey, 100 milyon ücret alabildin mi?” diye sordu. Ben,

“defterlere el koymuşsanız görüleceği gibi ben toplam 308 bin lira ücret almışım. Bunun 90 bin lirasını otele, 140 bin lirasını da taksiye ödemiş, Elazığ’daki duruşmalarına gidip gelmişim” dedim. Önce yumuşak konuşan bu adam, bu defa kızgın bir şekilde, “senin gibi bir avukat, bu parayla nasıl bu davalara girebilir?” dedi ve “avukatı alın” diye talimat vererek gitti. Ben kendi kendime bu kişinin birinci şube mensubu olduğunu, MİT’in ve komutanlığın benim hakkımdaki düşüncelerden haberi olmadığını, işkenceden sonra serbest bırakılacağımı düşünerek benden menfaat sağlamayı düşündüğünü tahmin ettim. Zira bu konuyu daha sonra da çok kişi sordu. Herkes benim sıkıyönetim duruşmalarından 100 milyon aldığımı düşünüyordu. Tekrar umumi salona alındım. Sık sık helikopterler inip kalkıyordu. Bulduğumuz binanın çevresinde nöbet tutan askerlerden bir kısmı kendi aralarında ikinci ordu komutanı orgeneral Bedrettin Demirel ile cunta şefi Kenan Evren’in geldiklerini konuşuyorlardı. Herhalde açık tutulan pencereden sesleri geliyordu. Ben gözaltına alınmadan faşist Kenan Evren’in Urfa’da yapılacak bir askeri tatbikata geleceğini duymuştum. Kolordu bünyesinde hazırlıklar yapılıyordu.

MİT görevlisi olduğunu tahmin ettiğim kişinin benimle konuştuğu günün akşamı idi. Umumi salonda oturmuş sessizlik içinde bekliyorduk. Uzaktan bir ayak sesi bize doğru geliyordu. Ayak sesinden bana doğru geldiğini farkettim. Koluma yapışarak “hadi avukat tuvalete, tuvaleti yıkıyacaksın” dedi. Bir başkası “onu götürme!” diyecek oldu, kolumdan tutan dinlemedi ve beni tuvalete götürdü. Yüzümdeki bağı çıkardı. “Bana bak” dedi. Gözlerim birbirine kaynaşmış açılmıştı. Elleri ile gözlerimi açtı. Asker giyimli kırmızı suratlı biri idi. Mideme ve suratıma yumrukları ile vurmaya başladı. Sersemledim, yere düştüm. Yerde beni tekmelemeye başladı. Beni tuvalet pisliğinin içine yattırdı. Ayakla beni çiğnemeye başladı. Üzerime bir kova su döktü. Tekrar gözlerimi bağladı. Ayakta duramıyordum. Kollarımdan tutarak beni yerde sürükledi. Salona götürdü. Ben önce bu kişinin işkenceci yüzbaşı tarafından askeri cezaevinden gönderildiğini tahmin ettim. Ancak salona alındıktan çok kısa bir süre sonra kaç kişi olduklarını bilmediğim bir grup başıma toplandı. “Ulan ibne avukat devlet Tuncelilere karşı suç işliyor ha, ulan sen kim oluyorsun da devletten hesap soruyorsun?” diye bağırarak çok ağır bir şekilde rastgele vurmaya başladılar. Ben ellerimle başımı tutmuş bağıırıyordum. Ne kadar devam ettiğini hatırlamıyorum. Bayılmıştım. Ayıldığımda her tarafım dayanılmaz acı içindeydi.

Dişlerimi sıkıyordum, elimde olmadan ani bağıryordum. Her bağırmamda “bağıрма ulan ibne!” diye beni tekrar jopluyorlardı. Bir ara salonda bulunanlardan adı ve soyadları soruldu. Herkes ayağa kalkarak adını, soyadını söylüyor ve oturuyordu. Bana yakın bir yerde dört kişi hem adını, soyadını, hem de memleketini bağırarak söylediler. Dördü de Tunceliliydiler. İki Tunceli-Hozat, biri Tunceli-Nazimiye –ki bu arkadaşın adı da Hüseyin Yıldırım’dı–, biri de Tunceli-Ovacıklı olduklarını söylediler. Ne yalan söyleyeyim bu arkadaşların böyle davranmalarından büyük bir cesaret aldım. Onları da yanıma getirdiler. Beşimize birden giriştiler. İşkencenin ne kadar sürdüğünü hatırlamıyorum. Bazen hiçbir şey hatırlamıyordum, bazen de sadece işkencede olduğumu farkediyordum. Bir de arkadaşların Tunceli-Hozat, Tunceli-Nazimiye ve Tunceli-Ovacık diye bağırmaları kulaklarımda çinliyordu. Bu arkadaşlar bana işkence yapılırca bilinçli olarak böyle bağırmışlardı.

Ertesi gün kâh kendime geliyordum, kâh bayılıyordum, kendime geldiğimde bazen elim yanımdaki arkadaşın eline değıyordu. Birbirimizin elini sıkıca tutuyorduk. Her tutuşta kimin eli olduğunu bilemiyordum. Kimin eli olursa olsun dost bir eldi, bana güç veren, içimi tarifi imkansız mutlu duygularla dolduran bir eldi. Zulüm altında aynı kaderi paylaşan kardeşçe iki el. Ona sarılmak, onu kutlamak, yüzünü, gözünü doyasya öpmek, onunla kolkola zulme isyan ederek ölmek geliyordu içimden.

Anlaşılan bu aralıksız ani ve ağır işkenceler bir gün önce benimle görüşen MİT görevlisinin marifetleri idi. Bir ara polis beni öldürmeyeceğı şeklinde gelişen düşünce bu ani işkencelerden sonra tekrar mutlaka öldürüleceğim şeklinde sabit fikir haline geldi. Artık kaç gündür işkencede olduğumu hatırlamıyordum. Ben yedi gün işkencede kaldığımı ancak gözaltında kendime geldikten sonra öğrenebildim. Polis işkencesinde iken dördüncü güne kadar olanları ve son günün akşamını hatırlayabiliyorum, gerisini hatırlamıyorum. İşkencede kaldığım son günün akşamına doğru kendime geldim. Korkunç derecede başım ve sırtım ağrıyordu. Kendimi sinema balkonu gibi bir yerde hissediyordum. Yumruklarını sıkmış üstüme doğru gelen kadınlı ve erkekli hayaletler görüyordum. Şuurumu kaybedeceğim endişesiyle yaslandığım duvara başımı vuruyordum, ama, dakika geçmeden tekrar hayaletler üstüme doğru geliyordu. Bir bayan çığığı duydum, aklım başıma geldi. Bir kadına ismen hitab ederek adi küfürlerle işkence yapıyorlardı.

Kadın çılgılla beraber “ben birşey bilmiyorum. Ben hamileyim, çocuğumu öldürmeyin” diye bağıyordu. Kadını tanımıştım, uzaktan da akrabam olurdu. Ben gözaltına alınmadan başka bölgede yakalanıp, Diyarbakır’a getirildiğini duymuştum. Israrlı aramalarıma rağmen Diyarbakır’da olmadığı söylenmişti. Kadının ismi söylenerek adice küfür etmeleri, kadının işkence altındaki feryatları sabrımı tüketti. Aniden bağırdım. “Eğer sende azıcık insan onuru var ise o kadına bir kurşun sık ama, öyle adice davranma. Ben seni de tanıyorum. Eğer ölmez burdan çıkarsam bunun hesabını senden sorarım” dedim. Gerçekten de ben işkenceyi yapan polisi sesinden tanımıştım. Dört gün kaldığım birinci şubede tipik bir sesi olan, uzun boylu, sarı bıyıklı bu polisi görmüş, tanımıştım. Örgütler masasında çalışan bu polis kudurgan tutumuyla göze batıyordu. Gayet endişeli bir sesle bana yanaştı “ulan avukat gerçekten beni tanıdın mı? Ben kimim?” diye sorunca aklım başıma geldi. Doğrusunu söylersem sırf bu nedenle beni öldürebilirdi. Kasıtlı olarak “sen sıkıyönetim kapısındaki subaysın” dedim. Ha dedi ve üstüme çullandı. Vuranlar çoğaldı. Kudurmuş itler gibi hem vuruyor, hem bağıyorlardı. Bayılmıştım. Bir ara kendime geldim. Hâlâ başımda idiler. Koşar adım ilerleyen bir ayak sesi geldi. “Yarbayım işkenceyi kesin diyor!” Başımdaykilerden biri saat kaç diye sordu. Biri dört dedi. Gerisini yine hatırlamıyorum, bayılmışım. Sabah olmuştu ki biri “kalk” diye bağırdı. Kalkmak istedim, yere yuvarlandım. Sanki bir çuvalın içine konulmuşum. “Sen yerinden kıpırdama avukat!” diye biri söylendi. Sonra bir kişi daha geldi. Başımda fısıldaştılar. Sonra “Albayım acele bir cip gönderin avukatın durumu ciddi” diye telefonda konuştuğunu tahmin ettiğim bir ses. Biri beni kucakladı, binanın dışına çıkardı, yerde yatıyordum. Beni kucaklayıp dışarı çıkaran kişi “çay içer misin?” diye sordu. Ben “hayır” dedim, yanan sigarasını parmaklarımla arasına koydu “iç bu sigarayı” dedi. Tiksindim içmedim. Sigara yere uzanmış elimde yandı ateşi parmaklarıma değdi. Sigarayı veren kişi “avukat neden sigarayı içmedin. Keşke gözünüz açık olsaydı iyi ve kötüyü görebilseydiniz” dedi. Cip geldi, cip’e konuldum. Yolda biri “üzülme avukat gidiyorsun.” Bir ay tedavi olur kendine iyi bakarsın, bir şeyin kalmaz. Sana tavsiyem siyasi davalara girme” dedi. Gerisini yine hatırlamıyorum, bayılmışım. Kendime geldiğimde göz bağım çözülmüş kaynaşan göz kapaklarım hafifçe aralanmıştı. İstihkamdaki gözaltı yerindeydim. Bir onbaşı kollarımdan tutarak içeri doğru sürükledi. Belimi doğrultamıyordum. Kapıdan içeri alınır alın-

maz tanıyanlar beni o halde görünce ağlamaya başladılar. Bir battaniyenin üstüne uzatıldım. Yine bayıldım. Kendime geldiğimde Siirtli bir arkadaş ağlayarak dudaklarıma süt sürüyordu. Sonra beyaz önlüklü doktorlar bir-iki iğne yaptılar. Doktorların hastahaneye kaldırılmam düşünceleri sıkıyönetim yetkililerince reddedildi. Gözaltında tedavi edilmem istendi. Zorla içirilen süten sonra bir yatağa konuldum. Üstüme üç battaniye örtüldü.

Gözlerimi açtığımda etrafımda bir kalabalık toplanmıştı. Çoğunun gözleri yaşlı idi. İçlerinden üç kişinin hiçkırarak ağlayışını hiç unutamam. Adlarını yazamayacağım bu üç arkadaş, gözaltında tutulduğum sürece bana büyük destek oldular.

Askeri battaniyeler arasında kıpırdayacak durumda değildim. Vücudumun her tarafına sanki şişler batırılıyordu. Dayanılmaz ağı ve sancılar içindeydim. Fakat şuurum yerindeydi. Kaygı ile bakan bu gözleri daha fazla üzemedim. “İyiyim” dedim. Oysa, tuvalete bile arkadaşların kollarında sürünerek gidiyordum. Güneşli havalarda ben de arkadaşlarla birlikte dışarı çıkılıp bir duvarın dibine bırakılıyordum. Bırakıldığı yerde, tel örgülü küçük bir alanda eğitim adına yapılan işkenceyi seyretme işkencesini görüyordum ben de.

Okuldan yeni mezun olmuş iki pırpırlı assubay, avazı çıktığına boğazı patlayıncaya kadar bağıyordu. Babası yaşındaki insanlar, yani yaşlısı-genciyle orada bulunan herkes onun için hayvani ruhunu tatmin aracıydı. Her türlü işkenceyi yapıyor, karşısındaki insanları küfür ve hakaretlere boğuyordu. Bu adam, ruhu ve fiziğiyle gerçekten de bir hayvandı. Onu cezaevi bile tatmin etmeye yetmiyordu. “İstiklal Marşı” söylenirken durmadıkları için yoldan geçen 10 yaşındaki çocuklara kadar önüne gelen herkesi toplayıp getiriyor, onların üzerinde adeta insanlığa kinini kusuyordu. Hayır, bu yaptıkları sadece Kürt halkına düşmanlığından olamazdı. O, uşaklığını yaptığı bir yapının adeta bir aynası gibiydi. Sömürgeci-faşizmin biçimlendirdiği, halklara, insanlığa, özgürlüğe, iyi ve güzel olan her şeye düşmanlığın yoğurduğu tarihin kiri... Görebildiğim kadıyla askerler tarafından da sevilmiyordu. Tel örgülü arada yine birini dövüyordu, yaşlı adam iki büklüm olmuştu. Vanlı imiş, manzara dayanılır gibi değildi. Esmer, dolgunca bir çavuş, dayanamayıp atıldı, “baban yaşındaki adamı dövmeye utanmıyor musun?” diye söylenerek oradan uzaklaştı. İki pırpırlı hayvan da, öfkesinden hırıltılar çıkararak peşinden gitti. Daha sonra ikisini de hiç görmedik. Konuşulanlara göre çavuş, assubayı yumruklamış.

Gözaltı, hiç boşalmıyordu. Gidenlerin yeri mutlaka daha fazlasıyla dolardı. Kimi koma halinde işkenceden getiriliyor, kimi işkenceye götürülüyor, kimi tutuklanıp cezaevine gönderiliyor, yeni yakalanan kimileri gözaltına getiriliyor ve bazıları da serbest bırakılıyordu. Sadece yüzler değişiyordu sanki, çünkü bu işlem hep aynı biçimde devam ediyordu.

Bir yatakta üç-dört kişi yatıyordu. İşkencelerin etkisiyle bitkin ve ağır hasta olanların inilti ve bağırımları hiç eksik olmuyordu. Her gece yaşlı bir sesin feryadını duyuyorduk; "uy baba..., ez mirim..." Sesin sahibi Çınarlı imiş. Gördükleri işkenceler sonucu ayakları tamamen sakat olan Hazrolu iki kardeş yan yana yatıyordu. Her ikisi de işkencede güçlü bir direnme örneği verdiler. Bir kardeşlerini de Hazro'da çatışmada kaybetmişlerdi. Tanık olduğum bu iki kardeşin direnişini saygı ile anmak isterim.

Yaşanan her günün hikayesi yüzyılları anlatmayı gerektiriyor aslında. Her gün bir savaş; çökmüş, gerici bir sistem, sömürgeci vahşetin saldırılarına karşılık bir halk direniyor, bu halkın şahsında burada insanlık, yüzyılların en görkemli direnme savaşını sergiliyor. İşte yine bir kişiyi yakalamışlardı. Bu defaki Mardin köylerinden. Adı ne, neden kelepçeye vurulmuş?... Bunların hiç önemi yok! Sadece kelepçelenmesi, iyice zincire vurulması gereken biri... bir insan. Hırsını alamayan subay, ellerini zincire vurdukları bu insanın üzerine tüm kinini kusmayı da ihmal etmemiş. Kurşunlardan biri baldırını delmişti, bir başka kurşun da sağ ayak tabanını param parça etmiş. Köyün kadınları dayanamamışlar, taş, sopa ve ne buldularsa onunla saldırmışlar askerlerle subayların üzerine. Yaralıyı, askeri araca koyup kaçırmışlardı. Bir de kaçarken ateş edildiği şeklinde düzmece zabıt tutulmuştu. Yaralı, Diyarbakır'a gözaltına getirildi. Çok kan kaybetmişti. Doktorlar gelip onu götürdüklerinde yaşayabilecek kadar zamanı kalmış mıydı bilemiyorum.

Bana gözaltında işkence yapılmadı. Abidin adında Çorumlu bir onbaşı, oldukça "insani" davrandı. Önceleri onbaşının iyi davranışından şüphelenmiş, bunu uygulanan bir taktik zannetmiştim. Ama giderek onun gerçekten iyi bir insan olduğunu öğrendim. Gözaltında biraz düzelmeye başladım. Belimin ağrısı devam etmesine rağmen yanarıya doğrulabiliyordum. Birgün akşama doğru beni dışarı çıkardılar. Küçük bir odaya aldılar. Odada kalın gözlüklü biri duruyordu. Yanında iki kişi vardı. İkisi de sivildi. Birini tanıyordum. Birinci şube müdürü-

nün odasında bana çalım eden kır bıyıklı MİT görevlisiydi bu. Kalın gözlüklü adamın tam karşısında iki büklüm duruyordum. Arkamda kalın bir ses, “bu mudur?...” diye sordu. Cevap “olumlu” idi... “budur”

Bir teşhis yapılmak isteniyordu. “Bu adam kim?...” dedim. Arkamdaki adam küfürle cevapladı; “tanımadın mı ulan? Hilvan AP ilçe başkanı”.

Arkamda duran adamı sesinden tanımıştım. Elazığ’da işkenceyi yöneten Naci adındaki MİT görevlisiydi. Yüzünü hiç görmemişim ama, beni Elazığ’da telefonla tehdit etmişti. Yüzünü görmek için arkama dönmek istedim. Ama o an, küfürlerle birlikte enseme sert darbeler inmeye başladı. “Dönme ulan, ben faşist, sen komünist. Senin ... yaparım”

Yere düştüm. Biraz sonra yalnızdım. Kalın gözlüklü adamla birlikte çıkıp gittiler. Abidin onbaşı kollarıma girerek, beni devamlı tutulduğumuz 2 no’lu koğuşa götürdü. Gözaltında tutulan Urfalılarından Hilvan AP ilçe başkanının kim olduğunu sordum. Adının Müslüm Bayık olduğunu söyledikleri bu kişinin, Hilvan Yem Fabrikası işçilerinden PKK sempatızanı yedi kişiyi öldürmek, yedi kişiyi de ağır yaralamak suçundan Diyarbakır Askeri Cezaevinde “tutuklu” bulunduğunu öğrendim.

Sorgulamada iken ne ifadem alındı, ne de herhangi bir evrak imzalatıldı. Esasen somut hiç bir şey de sorulmadı. Sadece, “konuş” diye bağırarak işkence yaptılar. Gerçi Emniyet Birinci Şube’de bir defa ifade alınmıştı. Ancak bu, ifade ile yetineceklerini sanmıyordum. Birinci Şube’de alınan ifade de tüm suçlamaları reddetmişim. Hukuken tutuklamayı gerektirecek herhangi bir delil de ortada yoktu.

Gözaltında sömürgecilerin uşağı Hilvanlı kör Müslüm Bayık’a yaptırılan teşhis, Diyarbakır “hukuk” uygulamalarından tutuklanmam için yeterliydi. Tekrar soruşturmaya alıp, teşhise uygun bir ifade tanzim edecekleri de belli idi. Gözaltında tutulan arkadaşların çoğunluğu, benim tekrar işkenceye alınacağım düşüncesindeydiler. Nitekim teşhisten bir gün sonra Abidin onbaşı beni koğuştan aldı.

İdare odasının önünde polis minibüsü duruyordu. Sivil veya resmi hiç kimse görünürde yoktu. Koğuştan ayrılırken ortalığı bir sessizlik kaplamıştı. Yaşlı gözlerle uğurluyorlardı sanki. Abidin onbaşı dahi oldukça sessizdi. Öylesine duygulanmışım ki, ağlamamak için kendimi zor tutuyordum. Beni duygulandıran ne işkence, ne de ölüm

korkusuydu. Hayır!... Yalnızca; zulüm altında tutulan insanların içten duygularla birbirlerine kenetlenmiş olmasıydı. Koğuştan alınırken bütün cesaretimi toplayıp arkadaşlara döndüm; gülümsüyordum, "Allahaismarladık..."

Bir duvarın dibinde yere çöktüm. Abidin onbaşı da yanıma geldi. Elinde kan ve ter kokan göz bağları vardı. Gözlerimi gevşek bir şekilde bağladı. Bir yandan da alçak bir sesle kulağıma fısıldıyordu:

-“Göz bağını gevşek bağladım. Sıkı bağlanırsa bunalırsın. Göz bağlarını sıkı bağlayan derlerse sen göz bağına dokunma. Ne kadar bağırırlarsa bağırırlar... Çekinme göz bağın düşmez. Haydi Allah yardımcın olsun...”

Abidin onbaşı yanımdan ayrıldı, işkenceci polisler saklandıkları yerden çıkarak kollarına yapıştılar.

-“Haydi yürü Avukat!...”

Soruşturma yerine bir minibüsün arkasına yatırılarak götürüldüm. Kesinlikle hemen işkenceye alınacağımı sanıyordum. Yine MİT Naci'nin kalın ve tok sesi, “otur” dedi. Beni bir sandalyeye oturtular. Daktilonun başında olan, kimliğimi yazmaya başladı. Arasına da küfür savuruyordu: “Ulan siz Tunceliler...” diye ve küfürler biribirini kovalıyordu. MİT Naci odada gezinerek sormaya başladı:

-“Öz geçmişinizi anlatınız”. Kısaca anlattım.

-“Hilvan ve Siverek'de PKK sorumlusu olarak Tuncelili Savcı Hüseyin adıyla faaliyet yürüttüğün; Hilvan belediye reis ve meclis üyelerini zorla istifa ettirdiğin, Süleymanlar aşiretinden silah zoru ile beş yüz bin (500 000) lira para aldığın iddia ediliyor. Bu konuda bir kişi seni teşhis etmiş, ne diyorsun?”

-“İddia edilen olayla uzaktan ve yakından hiçbir ilişkim yoktur. Beni teşhis eden kişinin kim olduğunu, niçin ve hangi olay hakkında teşhis yapıldığını bilmiyorum. Esasen hukuki olmayan, tamamen geçersiz olan bu teşhis hakkında şu anda söyleyeceğim fazla bir şey yoktur” dedim.

MİT Naci, ikinci soruyu yöneltti: “Elazığ Sıkıyönetim Komutanlık bölgesinden hakkınızda bazı bilgiler gelmiştir. Şöyle ki, Haydar Dilli adındaki şahıs, senin Çemişgezek ilçesi Dev-Genç Derneği kurucusu ve yönetim kurulu üyesi olduğunu söylüyor, ne diyorsunuz?”

-“Olayın benimle ilgisi yoktur” diye cevap verdim. “İsim benzerliği olabilir”

-“Tunceli ilinde TDKP üyesi olarak arandığın biliniyor” diyerek

ekledi MİT elemanı:

-“Bu da bir isim benzerliği olabilir. Benimle ilgisi olsaydı bugüne kadar ifademe başvurulurdu” dedim.

Naci, son olarak, “Adana ve Adıyaman illerine hiç gittiniz mi? Hasan Hüseyin Yıldırım’ı tanıyor musunuz?” sorusunu yöneltti.

-“Hayır!”

-“Sakine Gülmez adındaki kız, senin Kawa’cı olduğunu söylüyor. Buna ne diyorsunuz?”

-“Sakine Gülmez akrabamdır. Elazığ polis sorgulamasında bu husus, polisler tarafından ifade zaptına geçirilmiş, adı geçen akrabama da zor altında imza ettirilmiştir.”

Ama, bu kadarı bile fazla gelmişti her halde. Daktilo yazan polis yine adice küfürleri savurmaya başladı. Naci de sertleşmişti. Bağırarak:

-“Avukat!... Polis neden gerçek olmayan bir şeyi zapta geçirsin” dedi.

Bu soru karşısında, sıradan bir kişinin yapamayacağı en büyük hatayı yaptım. Sınırlarımın gergin oluşundan olacak ki; “siz daha iyi bilirsiniz Naci Bey, siz o dönem Elazığ’da idiniz” deyiverdim. Bir anlık sessizlik oldu.

Naci, gayet sakin bir sesle; “Avukat, neler karıştırıyorsun. Ne Elazığ’ı, Naci Bey kim?” dedi. Ve sert bir yumruk suratıma indi. Sandalyeden yere düştüm. Yumruğu Naci’nin dışında birinin vurduğunu sanıyorum. Ben daha yerde iken Naci söylenmeye başladı; “ulan avukat, söylendiği kadar da varmışsın. Senin şeytandan farkın yok. Bana kalsaydı mahkemeye gerek kalmadan senin ipini burada çekerdim.”

Yerden kalkmış, sandalyeye tutunmuştum, elimden tutup masanın yanına getirdiler. Daktilocu çeneme bir yumruk indirdi. Sonra bir kalem tutuşturduğu elimi masaya doğru getirerek, “ifadeni imzala” dedi. Okumadan imzalamayacağımı söyledim.

-“Güvenin yok mu?” Bu, duyduğum en utanmazca sözdü.

-“Mesele bir güven sorunu değil” dedim. “Ben bir avukatım. İfademi okumadan imzalayamam.”

Altan göz bağını hafifçe kaldırı oku, dediler. Gözbağımı hafifçe kaldırdım. Söylediklerimi aynen yazmışlardı. Fazlasına gerek yoktu. Gerçekle ilgisi olmayan teşhis tutuklanmam için yeterli idi. İfadeyi imzaladım. Beni, herkesin gözü bağlı olarak tutulduğu salona aldılar.

Kollarımdan tutarak beni umumi salona götüren polislerden biri, küfürle birlikte, “işin tamam avukat” diyordu. Salona bırakıp gittiler. Ama işkence bitmemişti. Nöbetçilerden biri elindeki jopu kafama dürterek, “sen daha sağ mısın avukat?” diye çevremde dolaşmaya başladı.

Salonda beklerken, kendi kendime, “bu gece beni işkencede öldürürler. Sorgulaması bittikten sonra bilmem hangi hastalıktan öldü diye sahte bir rapor tanzim ederler” diye düşünüyordum. Oturduğum yerde etraftan nefes alış verişleri, beni kahreden inleme seslerini tekrar duymaya başladım. Tahminen bir saat sonra birisi bağırarak; “avukatı ve Müslüm Bayık’ı getirin” dedi.

Ön odada yere yatırıldım. Yanımda bir kişi daha aynı biçimde yatırılmıştı. Yarım saat geçmişti. ama ortada henüz bir ses yoktu. Kıpırdamamız bile yasaklandığından, yanımdaki kişinin hâlâ orada olup olmadığını da bilmiyordum. Yalnız olup olmadığını anlamak için çevremi ellerimle yoklamayı düşündüm. Fakat elimi hafifçe gezdirişim bile, bu sessizliği bozmaya yetti. Bir eşek anıyordu sanki. Yerde tekme yağmuruna tutulmuştum. Hem bağınıyor, hem de tekmeliyorlardı. Sonra ikimizi birden minibüse koydular. Orada beraber olduğum kişinin beni teşhis eden Müslüm Bayık olduğunu anladım. Gözaltında karşıma çıkarıldıktan sonra soruşturma yerine götürmüş ve bir gece orada tutmuşlar. İfadem tamamlandığı için, Müslüm Bayık’ı tekrar cezaevine bırakacaklar. Minibüs hareket edince Müslüm Bayık’ın gözü açık olacak ki, bana, “avukat yat” dedi. Onun inadına yatmayınca, polis beni joplayarak yatırdı. Müslüm Bayık, kendi kendine söyleniyordu; “ben diyorum yatmıyor, tabi avukatır yatmaz...” sonradan öğrendiğime göre yaptığı uşaklığa mükafat olsun diye, polisler o gün kendisine kebab yedirdikten sonra cezaevine bırakmışlar.

İstihkamdaki gözaltı yerine gelince, polisler beni yere bırakıp Müslüm Bayık’la birlikte gittiler. Abidin onbaşı göz bağımlıyı çözdü ve beni koğuşa bıraktı. Bütün arkadaşlar sevinçle etrafıma toplandılar. Ben de arkadaşların arasına döndüğüm ve gözlerim açık onlarla konuştuğum için sevinçliydim. Kesinlikle tutuklanacağımı bildiğim halde içim bayağı rahattı. Olanları arkadaşlara anlattım. Tutulduğum günden beri ilk defa o gece iyi bir uyku aldığımı söyleyebilirim.

Birinci Şube nezaretinden soruşturmaya alındığım günden beri dışarıda olup bitenlerden tek haber alamıyordum. Gözaltında iken yazıhanedeki arkadaşlar tarafından Kurdoğlu kışlasına benim için

birakılan elbise ve parayı verdiler. Yazıhaneden, mahkemelerden hiç haber alamıyordum. Gerçi Şerafettin Kaya'nın Diyarbakır'a döndüğünü gözaltına yeni getirilen bir arkadaştan öğrenmiştim. Ancak sömürgecilerin Şerafettin Kaya'nın çalışmasına izin vermeyeceklerini de biliyordum. En çok düşünüp, merak ettiğim konu duruşmalara avukat arkadaşların girip girmediği idi. Zaman zaman gözaltından bırakılanlar oluyordu. Ama güvenip onlara hiç birşey söyleyemedim.

Havalar artık iyice soğumuştü. Ergani dağlarına yılın ilk karı yağmıştı. Sular buz gibiydi, kimse doğru dürüst yıkanamıyordu. Esasen su da bol değildi. Sabah ve akşam olmak üzere günde yalnızca iki defa akardı. Koğuş bitle dolmuştu. Havanın açık ve güneşli olduğu günler yine de vardı. Böyle bir gün beni de arkadaşlarla birlikte dışarı çıkardılar. Bir duvarın dibine bırakılmıştım. Kalabalık pırpırlı iri yarı bir astsubay yanıma geldi; "avukat bey, sizin burada ne işiniz var, yoksa sizde mi Apocusunuz?" dedi. Ama sorusuna cevap vermeme bile beklemeden devam etti, "sizi tanıyorum geçmiş olsun. Ben Tunceli'de görev yaptım" diyordu. Tunceli'deki yazıhanemin, hatta evimin yerini dahi biliyordu. Yatağımın olup olmadığını, rahat uyuyup uyumadığımı sordu. Ne kadar lüks bir soru diye düşündüm. Üst-başımızın kir ve pislik içinde olduğunu, koğuşun bitle dolduğunu söyleyerek, sağlam insanların bile hastalıklara yakalanacağı böyle bir ortamda, işkencelerden sakatlanılmış halde nasıl rahat uyuyabileceğimizi sordum. Assubay, "... ben işkencelere falan karışmam, bunları bana anlatmanıza gerek yoktur. Askeri bir yönetimin olduğunu da unutmayınız" dedi. Arkadaşların eğitimine hemen son vererek, sıcak bir banyo için askeri hamama gidileceğini söyledi. Bu ara koğuşun ilaçlanması için askerlere bir de talimat verdi. Arkadaşlar üçer kişilik sıralar halinde, etraflarında silahlı askerler olduğu halde hamama doğru yürütüldüler. Astsubay, "avukatı da alın, sıcak bir banyo yaparsa kendine gelir" dedi. Arkadaşlar kollarımdan tuttular, en arkadan yürüyorduk. Abidin onbaşı, yolda gazeteye sarılı bir paket verdi; içinde iç çamaşır, havlu ve bir sabun vardı. Banyodan döndüğümüzde koğuş da ilaçlanmıştı.

Gözaltının bulunduğu istihkam, askeri alanın tam ortasındaydı. Ön cepheden bakıldığında sivile ait hiç bir şey görünmüyordu. Ama tuvalet penceresinden arka cepheye bakıldığında Ergani dağları, koğuştan biraz ötede Diyarbakır-Silvan karayolu, yolun iki yanında da gecekondu tipi sivil evler görünüyordu. Bir dönem gözaltı diye tutulduğumuz 1 ve 2 no'lu iki koğuş da cezaevi olarak kullanılıyordu. Diyar-

bakır zindanındaki arkadaşların çoğu uzun süre burada tutulmuşlardı. Kaçmak ve kaçınılmak için bir hayli müsait bir yerdi. Gözaltında kaldığım süre zarfında, özellikle duvarın dibinde oturduğum zaman bu sorunu etrafıma bakınarak bir hayli düşünmüştüm. Bir de tutuklanan arkadaşları dinliyor ve Samsun paketinin kağıdına cezaevinde yazacakları itiraz dilekçesinin müsveddesini yazıyordum. Ama yazdığım dilekçe müsveddeleri, cezaevine girişteki didik didik aramalar sonucu arkadaşların üzerinde bulunmuş ve yırtılmıştı.

5 Kasım 1981 akşamı Abidin onbaşı, kapıda belirdi. Beni çağırıyordu. Ertesi gün savcılığa çıkacağımı söyledi. İfademi Yüzbaşı Oktay Yüksel alacakmış. Abidin onbaşı ayrıca; "Hüseyin abi, subaylar senin için çok kötü konuşuyorlar. Senin kesinlikle tutuklanacağını söylüyorlar. Cezaevindekiler sabırsızlıkla seni bekliyorlarmış. Zaten seni nereye götürseler, beş altı saat önce Apocuların büyük avukatı geliyor diye haber gidiyor. Subaylar cezaevindeki işkenceci yüzbaşı için, Esat onu erken bitirir diyorlar. Sana çok kinli imiş Abi(!) kusura bakma, hazırlıklı olasin diye sana söylüyorum" dedi. Kendisine teşekkür ederek, anlattıklarını bildiğimi ve her şeye hazır olduğumu söyledim.

6 Kasım 1981 günü, benim de içinde bulunduğum kalabalık bir grup, zırhlı arabaya konularak, askeri savcılık binasındaki nezarete nakledildik. Bir hayli bekledikten sonra silahlı iki asker beni, Askeri Savcı Yüzbaşı Oktay Yüksel'in odasına aldılar. Savcı Oktay Yüksel, elimi sıkarak, "geçmiş olsun Hüseyin Bey" dedi ve oturmam için sandalye gösterdi. Benimle beraber içeri giren iki silahlı askeri de bu arada dışarı çıkardı.

Odada Savcı Oktay Yüksel, zabıt katipliği yapan sivil bir polis ve benim dışımda kimse yoktu. Savcı Oktay Yüksel, olduğundan fazla nazik ve saygılı davranıyordu. Savcının bu davranışlarının gösteriş olduğunu, hakkımda verilecek kararın önceden belirlendiğini biliyordum. Oktay Yüksel, polis sorgulama ifademi okudu. Sorgulamada beni teşhis eden Müslüm Bayık'ı biraz önce bir de kendisinin dinlediğini söyleyerek, hakkımda ileri sürülen iddialara ve tüm işlemlere karşı diyecek lerimle ifadenin bana ait olup olmadığını sordu. Poliste alınan ifadenin bana ait olduğunu, Müslüm Bayık'a yaptırılan teşhisin yasalara uygun bir teşhis olmadığını, hukuken geçersiz kabul edilmesi gerektiğini, hakkımda ileri sürülen iddialarla bir ilişkimin olamayacağını, çalışan bir avukat olduğumu, tarafımdan işlendiği iddia olunan olayların gün ve saati bildirildiğinde aynı gün ve saatte nerede olduğumu resmi belge-

lerle ispat edebileceğimi, iddianın tamamen bir komplo olduğunu, bu durumun orada görevli tüm hakim ve savcılar tarafından bilindiğini, bana duyulan kin ve husumetin mahkemelerdeki savunmalarından kaynaklandığını, polis sorgulamasında ağır işkence yapıldığını söyleyerek, beyanımın aynen zapta geçirilmesini bildirdim.

Oktay Yüksel, değişik bir ifade ile beyanımı zapta geçti. Polis sorgulamasında ağır işkence gördüğümü açıklamam üzerine daktilodaki zabıt katibi, mırıldanarak ters ters bakmaya başlamıştı. Belli ki o da polisti.

Oktay Yüksel, itirazıma rağmen gözaltından getirilen dört arkadaşı odasına alarak, Müslüm Bayık'ın bir de savcılık huzurunda beni teşhis etmesini istedi. Bu adamın beni tanımamasına imkan yoktu. Beni bir defa gözaltında görmüş ve bir de ben savcılık odasına girerken kalın gözlükleriyle oturduğu yerden bana bakıyordu. Bu durumu açıklayarak, böyle bir teşhisin gereksiz olduğunu söyledim. Ama savcı, Müslüm Bayık'ı içeri alarak; "Tuncelili Hüseyin kim? Göster" dedi. Müslüm Bayık, yakamdan tutup hızlıca çekti, "budur". İşkencelerin etkisiyle oldukça bitkindim. Müslüm Bayık hızlı bir şekilde yakamdan çekince öne doğru sendeledim. Gücüm olsaydı, hiç tereddüt etmeden onu yumrukladım. Sadece, "hayvan!" diyebildim. Oktay Yüksel de bu duruma müdahale etme gereğini duymuş olacak ki, Müslüm Bayık'ı azarlayarak, "çekme" dedi.

Getirilenler, tekrar çıkarıldılar. Odada yine, Oktay Yüksel, zabıt katibi ve ben kalmıştık. Oktay Yüksel:

-“Hüseyin Bey, sizi hakime sevk ediyorum, sanıyorum bu delillerle tutuklanırsınız” deyince.

-“Savcı Bey, hangi delillerden bahsediyorsunuz? Müslüm Bayık'ın hukuken geçersiz teşhisi dışında hakkımda ne gibi deliller varsa bilmem gerekir. Savunmam dikkate alınarak hazırlık soruşturmasını tamamlamanız gerekir. Eksik tahkikatla beni hakime sevk etmeniz usul ve yasaya aykırıdır” dedim.

-“Bunları mahkemeye anlatırsınız” diyen Oktay Yüksel, beni odadan çıkardı.

Oktay Yüksel, komutana yakınlığı ile bilinen uşakların başında geliyordu. Hakim Binbaşı Ahmet Beyazıt'dan önceki adli müşavirin damadı olan Oktay Yüksel, tam bir kişiliksizlik ve onursuzluk örneği idi. Mardin'in Araplarından olan bu adi uşak, daha sonraki aşamalarda aleyhime çok ciddi çaba harcadı.

Savcılık tutuklama talebini havi müzekkereyi hazırlayınca kadar, adeta reklam edilircesine savcılık binasının ana kapısında boynum öne eğdirilmiş vaziyette bekletiliyordum. Bir ara ancak dizden aşağısını görebildiğim bir kaç sivil giyimli insan konuşarak önümden içeri doğru geçtiler. Avukat Fethi Gümüş'ü sesinden tanıdım. Avukat arkadaşlar, savcılığa başvurmuş olacaklar ki, kapıdan alınıp iç tarafta bir sıraya oturtuldum. Sadece seslerini duyabildiğim avukat arkadaşlar geçmiş olsun deyip önümden geçip gittiler. Salonda bir sıranın üstüne oturtulmuş, başım öne eğdirilmişti. İki gardiyanla garabet suratlı bir çavuş başımda bekliyorlardı. Savcılıkta çalışan yazıcı askerlerin hepsini tanıyordum. İçlerinde bir kaç iyi niyetli vardı. Bir ara bir ses duydum; "geçmiş olsun abi, başını kaldır" yanıma gelenler, bu iyi niyetli askerlerden ikisiydi. Başımda bekleyen çavuş itiraz edecek oldu ama, yazıcılar, "arkadaş, biz abiyi tanıyoruz. İnsanlık öldü mü? Bırakın bari burada rahat otursun" dediler. Ve ben başımı kaldırdım. Yazıcı iki asker yanımdan gidince, garabet suratlı çavuş, küfürle beraber yine boynuma bastı. Yazıcı iki asker tekrar geldiler ve başımı kaldırarak, çavuşa, "akşam bölükte görüşürüz" deyip ayrıldılar. Çavuş bana ters ters baktı ama, başımı bir daha eğdirmedi.

Savcılıktaki işlemler bitince, beni öğleden sonra mahkeme binasının üst kat salonuna aldılar. Salonda karşıdaki bankta Avukat Cimşit Bilek, Avukat Erdinç Uzunoglu ve Avukat Salih Sıtkı oturmuş, üzgün bir vaziyette bana bakıyorlardı. Yazıhanede çalışan iki katip arkadaş da bir duvarın dibinde ayakta bekliyorlardı. Avukat arkadaşlarımla konuşmak istediğimi söyledim. Çavuş kesin konuştu; "yasak!" Bari arkadaşlarımdan bir sigara alın bana verin deyince, Erdinç Uzunoglu, çavuşun iznine lüzum görmeden yerinden kalktı, bana doğru geldi; cebindeki yarım Samsun paketi ile kibriti vererek tekrar yerine oturdu. Her nedense çavuş bu duruma ses çıkarmadı. Çavuş, bir ara aşağıya inmişti. Yanımdaki askerlerden biri, "avukat bey, tuvalet ihtiyacın varsa seni götürüyem" dedi. Böyle bir ihtiyacım olmamasına rağmen, musluktan bir yudum su içmek için askerle beraber alt kattaki tuvalete indim. Ama daha bir yudum su bile içmemiştim ki karşımda çavuşun garabet suratı belirdi. "Kim sana tuvalet için izin verdi" Yanımdaki asker atıldı; "ben getirdim çavuşum..." Fakat çavuş, sanki aradığı fırsatı yakalamıştı. Önüme çömeldi, hayalarımı bükmeye başladı. Doğrusunu söylemek gerekirse fazla acı duymadım ama, avazım çıktığı kadar bağırdım. Telaşlanan çavuş, eliyle ağzımı kapatmaya başladı; bir yandan da söy-

leniyordu; “yok yok avukat bey, bir şey yapmam. Haydi suyunu iç, yüzünü yıka şimdi mahkemeye çıkacaksın...”

Tuvaletteki işim bitince tekrar üst kata çıktık. Mesai saatinin bitimine az kalmıştı. Bir odanın kapısı açıldı; içerden, PKK ana grup davasının duruşma hakimi siyah gözlüklü Emrullah Kaya ile aynı davanın savcılar yüzbaşı Cahit Aydoğan, Yüzbaşı Basri Özgenç çıkıp, hiç birisi bana bakmadan yanyana yürüyüp gittiler. Biraz sonra yine aynı odadan Hava Hakim Yüzbaşı Celalettin Çelik çıktı. Yanıma gelerek: “dosyanızı inceleyemedim, araya cumartesi-pazar giriyor, sizi pazartesi günü getirsinler” dedi ve gitti. Yine askerlerin arasında zırlı arabadaydım, istikamet gözaltı...

Cumartesi ve pazar günleri gözaltında düşünüp durdum. Zaman olmasına rağmen neden ifadem alınmamış, pazartesine ertelenmişti. Dosyanın incelenmesi ertelenmenin asıl sebebi olamazdı. Dosyada benim polis ve savcılık ifadelerim, Müslüm Bayık'ın çelişkili beyanları ve teşhis dedikleri zabıt dışında bir şey yoktu. Bunların incelenmesi ancak yarım saat bir zaman alırdı. PKK davası, hakim ve savcılarının toplantılarının mutlaka benimle ilgili olduğunu biliyordum. Komplolar hazırlanmış, formaliteler tamamı. Daha ne bekliyordu. Gerçi sorgulamanın bitiminde Diyarbakır emniyet birinci şube müdürü imzası ile Sıkıyönetim komutanlığına bir yazı yazılmıştı. Hakkımdaki deliller yeterli görülmemiş olacak ki, bu yazıda benim hakkımda Urfa, Elazığ ve Tunceli illerinde bilgilerin olduğu söylenerek, adı geçen illerin sorgulamalarına gönderilmem isteniyordu. Ancak, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı, benim işimi Diyarbakır askeri zindanında bitirmeye kararlı idi. Bu bakımdan emniyetin, bu talebine iltifat etmedi.

İfademin ertelenmesi ile hakim ve savcıların toplantı nedenlerini ancak tahliye olduktan sonra öğrenebildim. PKK ana grup davası savcılarını, Cahit Aydoğan ile Basri Özgenç, hakkımdaki tutuklama nedenine karşı çıkmışlar. Her iki savcı, şu düşünceleri ileri sürmüşler: “Avukat Hüseyin Yıldırım'ın Tuncelili Hüseyin takma adıyla PKK sorumlusu olarak Hilvan ve Siverek'de eylem yaptığı örgüt adına faaliyet yürüttüğü iddiasıyla tutuklanması sakıncalıdır. İddianın inandırıcı yönü çok azdır. Hilvan ve Siverek'de Tuncelili Hüseyin tarafından gerçekleştirilen eylemlerin gün ve saatleri bellidir. Olayların olduğu gün ve saatlerde Avukat Hüseyin Yıldırım, nerelerde olduğunu çok kısa bir sürede resmi belgelerle ispatlayabilir. Avukat Hüseyin Yıldırım'ın böyle bir iddia ile tutuklanmasının en büyük sakıncası, PKK ana grup

iddianamesinin ciddiyetine gölge düşürecek olmasıdır. Çünkü bu iddianamede Hilvan ve Siverek'de Tuncelili Hüseyin takma adı ile faaliyet yürütenin bazı sanık beyanlarına ve istihbarat belirlemelerine dayanılarak Bingöl ili Kığı ilçesinden Mehmet KARASUNGUR olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle Avukat Hüseyin Yıldırım'ın bir süre daha soruşturmada tutularak, başka bir tutuklama nedeni düşünülmesi uygun olur..." Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı Kemal Yamak, "geriye dönüşün daha büyük sakıncası olur" düşüncesiyle savcılarn bu düşüncesini reddetmiştir.

Bunun için ben, 9 Kasım 1981 günü sabah saat sekizde zırhlı araba ile tekrar mahkemeye götürüldüm. Hemen, Hakim Yüzbaşı Celalettin Çelik'in karşısına çıkarıldım. Hakim, polis sorgulama ve savcılık ifadelerini okudu. Bana ait olduğunu söyleyerek, devam ettim: "Bu ifadelere ekleyecek fazla bir şeyim yok. Poliste ağır işkence gördüm. Bu nedenle belimi düzeltemiyorum. Ayrıca dosya eksik tahkikat sonucu hakimliğe sevk edilmiştir. Bu konuların da zapta geçirilmesini istiyorum..." Hakim beyanımı zapta geçirttikten sonra, sıkıyönetim komutanını tanıyıp tanımadığımı sordu. Şahsen tanıdığımı bildirdim. Hakim yeniden sordu:

- "Neden bu kadar üzerinizde duruyor?"

- "Nedenini bilemem."

Hakim Cemalettin Çelik, Diyarbakır'da yeniydi, sessiz bir kişiliği vardı. Bana da oldukça kibar davrandı. Bir ara salona çıkarıldım. Odaya tekrar alındığımda, Hakim son sözünü söyledi: "Avukat Bey üzülmeye gerek yok, sizi tutukladım..." "Üzülmenize gerek yok hakim bey" dedim, "eğer iddiaya inanarak bu kararı vermişseniz üzülmemeniz gerekir." Hakim her iki elini de yana açarak, çaresizliğini belirtiyordu sanki, "benim yapacağım bir şey yok, inşallah hep birlikte suçsuzluğunuzu göreceğiz. Uygulamaları bizden daha iyi bilirsiniz" dedi. Hakim Cemalettin Çelik, bu son sözleri belirtirken yüzüne yayılan ifade, zindana gidecek birinin başına gelecekleri bildiğinden doğaldı.

O gün benim dışımda yirmiye yakın arkadaş daha mahkemeye çıkarılmışlardı. Üç veya beş kişi dışında hepsi tutuklanmıştı. Hepimizi zırhlı arabaya doldurdular. Gözaltına doğru yola çıktık. Bindığımız zırhlının içinde asker yoktu, ama önden ve arkadan takip ediyorlardı. Bindığımız zırhlı içinde tutuklananlardan iyi giyimli, iri yan, Diyarbakır'da memur olduğunu anladığım biri kendini sağa-sola vuruyor,

“vay başıma gelen” diye ağlıyordu. Arkadaşları ise kendisini tumuş, “ayıptır, avukat abi burada” diye teskin etmeye çalışıyorlardı. Bizimkinin duracağı yoktu, giderek daha da azıttı. Dayanamayarak yerimden kalktum. Kendisini biraz sert azarladım, sonra da gönlünü aldım. Adamcağız ağlamayı kesti, biraz sakinleşmişti.

Gözaltı yerinde zırlıdan indirilip, koğuşa alındık. O gün tutuklananların hepsi bir kaç saat sonra cezaevine götürüldükleri halde ben götürülmedim. Tabi, benim için askeri zindanda özel bir karşılama merasimi hazırlanıyordu. Beni grupla birlikte götürecekti değil miydi ya. Ertesi gün 10 Kasım, Atatürk’ün ölüm günü, özel karşılama için beni o gün yalnız başıma zindana götürecekler.

O gün, koğuşun arka cephesindeki tuvalet penceresinden görünen Ergani dağlarını, Diyarbakır-Silvan karayolunu, yolun etrafındaki evleri doya doya seyrettim. Kürdistan’ı her zamankinden farklı, çok tatlı bir hayal ile görüyordum. Kürdistan, toprağı ve insanı ile yılların hasreti gibi içime çökmüştü. Eskiden görüp tanıdığım ve hatta sevmediğim insanları dahi görüp konuşmak, bütün Kürdistan insanını sarıp öpmek, ağlamak geliyordu içimden. Zindanda kesinlikle öldürüleceğimi, hem de en sadist işkence yöntemleriyle öldürüleceğimi düşündüğüm halde içimde en ufak bir korku yoktu. Her tarafımı tarifi imkansız hoş duygular kaplamıştı. Etrafımdaki arkadaşlar, bir hayli üzgündüler. Onlarla konuştum. Gülererek anlattım. Korkmadığımı, üzülmediğimi söyledim. Savunmalarına, direnişleri ile saygı duyduğum, uğruna ölümü göze aldığım kendileriyle bütünleştiğim arkadaşların yanına gitmenin benim için en büyük şeref olduğunu söyledim. Ve içimden gelen duygu ile Dersim türkülerini söyledim o gün akşama kadar. Akşam üstü gözaltında bulunan bütün arkadaşlarla tek tek vedalaşım. Çünkü, ne gözaltından serbest bırakılanlara, ne de zindana gönderilenlere vedalaşma fırsatı bırakıyorlar, aniden alıp gönderiyorlar. Zindanda giyecek elbisem de yoktu yanımda. Birinci şube nezaretinde iken, arkadaşlar bir takım kalın kadife elbise ulaştırmışlardı. Üzerimde bir de yazlık elbise vardı. Ben tutuklanmadan önce, Hakkari bölgesinden birini gözaltına getirmişlerdi. Irak Kürdistan’ından olan bu genç tek kelime bile Türkçe bilmiyordu. Üzerinde ince bir gömlek ve şalvar dışında ne elbisesi, ne de tek kuruş parası vardı. Getirildiğinin ikinci günü mahkemeye çıkarılıp tutuklanınca, üzerimdeki paradan üç bin lirayla kadife elbisemi bu gence vermişim. Bunun için, göz altında olan arkadaşlar iki kat elbise, iç çamaşır, havlu koydukları bir naylon torbayı bana verdiler.

Gözaltında olup mahkemece serbest bırakılan bir doktor da, Van'dan Diyarbakır gözaltı yerine getirilirken çok büyük ve sıcak bir battaniye ile küçük bir sünger yastığı beraberinde getirmişti. Doktor arkadaş battaniye, yastık ve üzerindeki yün kazağı çıkarıp, iki ayrı torbaya koydu. Arkadaşlar birden bire beni donatmışlardı...

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

VE ONURUN KALESİ DİYARBAKIR ZİNDANI

10 Kasım 1981, öğleye doğru Abidin onbaşı kapıya geldi; “abi, arkadaşlarınla vedalaş ve hazırlan, gönderecekler seni” dedi ve gitti.

Zoraki bir tebessümle arkadaşlarla tekrar vedalaştım. Bütün arkadaşlar demir parmaklı dış kapının önüne biriktiler. Bir cenaze çıksaydı bu kadar sessizlik olamazdı. Hepsinin üzüntüsü yüzünden okunuyordu. Ya ben! Benden de tek kelime çıkmıyordu. Abidin onbaşı dış kapıyı açtı. Dönüp arkadaşlara, “hoşça kalın” diyebildim. Elimde üç torba eşya ile zırhlı arabaya doğru yürüdüm. Abidin onbaşı yavaş bir sesle; “hakkını helal et abi” dedi.

Zırhlı arabanın önünde sivil polis arabası, arkasında kırk-elli silahlı askerin bindiği askeri cemse duruyordu. Sayısını hatırlayamadığım eli joplü ve sopalı bir kaç asker de benimle birlikte zırhlı arabaya bindiler. Abidin onbaşı, zırhlıya binen askerlere, “kelepçe vurmayın, yolda rahat sigarasını içsin, kelepçeyi cezaevi önünde araba durunca vurursu-

nuz” dedi. Araba hareket etti. Yanımdaki askerler koluma kelepçe vurmazdılar. “Sigaranı rahat iç abi” dedi biri. İçlerinden bir diğeri ise; “abi sen ne yaptın ki bu kadar kızıyorlar” diye sordu.

–“Hiç bir şey yapmadım. Avukatım, görevimi yaptım.” Askerler bayağı iyi davranıyorlardı. Bu durumu görünce, “siz cezaevinde mi görevlisiniz” diye sordum. Biri hemen atıldı:

–“Hayır abi, biz gözaltında görevliyiz. Cezaevindeki askerler olsaydı, seni bu arabada felç ederlerdi.” Bir başkası, “biraz sonra leş kargaları gibi etrafına üşüşürler” diye ekledi.

Araba durdu. “Geldik mi” dedim. “Hayır” diye cevapladı bir asker, “burası komutanlık binası...” 10 dakikalık bir bekleyişten sonra araba tekrar hareket etti. Ama kısa bir süre sonra tekrar yavaşladı. Askerler, “geldik abi” dediler ve koluma kelepçeyi vurdular.

Araba durur durmaz arabanın etrafında bir hareketlilik başladı. Bağırıyorlardı; “geldi... geldi!...” Zırhlının arka kapısı açıldığında arabanın etrafı askerlerle dolmuştu. Cezaevinin giriş kapısında elleri parkasının cebinde sırttan bir yüz, bana bakıyordu. Bu, işkenceci Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım’dı. Kararlıydım, ölüncüye kadar en ufak bir taviz vermeyecektim. Sorulara cevap vermemeyi, devamlı susmayı kararlaştırmıştım. Eşya dolu torbaların tel kulplarını önde kelepçeli olan elimin parmaklarına taktım, zırhlıdan aşağıya atladım. Kapıya doğru yürüdüm. İşkenceci yüzbaşı, alaylı bir eda ile bağırıyor: “Sen kimsin yahu...?” “Beni çok iyi tanyorsun” dedim.

–“Niye geldin...”

–“Tutuklandım...”

Yüzbaşı, özellikle üzerime üzerime geliyordu, “burası neresi” diye sordu. Yiğitlerin yeri diyecek oldum; sesim çıkmadı. İşkenceci yüzbaşıya karşı cesur davranmak için yüksekçe olan zırhlı arabadan atlamakla hata etmiştim. Zaten polis işkencesinde sakat olan belim ve böbreklerim fena halde sancılanmıştı. Sancının etkisinden sesim çıkmadı.

Yüzbaşı merdivenden ikinci kata çıktı. Beni alt katta giriş kapısına yakın olan idare odasında sanşın üstegmenin karşısına diktiler. Üsteğmen masada oturuyordu. Beni görünce hemen çıkıştı: “Ulan avukat bütün bir yaz burada anamızı ağlattın. Bunun başına geleceğini düşünmedin mi?”

Hemen belirteyim; bu üstegmen diğerleri kadar gaddar ve zalim değildi. Bu nedenle, onu askeri hastahane yatan hasta tutukluların

başına vermişlerdi.

İdare odasında sırtım kapıya doğru ayakta duruyordum. Karşımdaki üstegmen birden ok gibi ayağa fırladı: "Buyrun komutanım!" Yüzbaşı Esat karşıma dikildi. "Gülme ulan" dedi, çok sert bir yumruk vurdu. İnsanlık düşmanı bu kişiden o anda, o yerde böyle bir hareket beklemiyordum. Yumruğun etkisiyle yere düşmüş, baygınlık geçirmiştim. Kendime geldiğimde, kırk elli hayvan tarafından sarıldığımı gördüm. Eli sopalı işkenceci grubu odaya dolmuş ters ters bana bakıyorlardı. Yüzbaşı, "haydi arslanların" dedi ve işkence grubu avlarının üzerine atılmanın sabırsızlığıyla harekete geçti. Eşyalarını elimden aldılar. Uzun salonlardan yürümeye başladık. "Sağ... sol... sağ... sol...", işkenceciler avazları çıktıkınca bağırıyorlardı. Halbuki ben ayakta zorla duruyordum, komut umurumda bile değildi. 37. koğuşun girişine varınca çavuş rütbesinde biri "geriye dön" diye komut verdi. 37. koğuş hücre bölümü idi. Koğuşun kuzeyine düşen duvara yapışık üst üste dört kat vardı ve her katta on tane olmak üzere toplam kırk hücre dizilmişti. Bunlar, arka kısmında yarısı açıkta tuvaleti, tuvaletin ön tarafında sözde yatmak için tabut şeklinde bir beton olan ön cephesi kalın demir parmaklıklı tek kişilik hücrelerdi. Ama, ot ve saman basılır gibi otuz hatta kırk kişi doldurulmuş, kiminin kolu, kiminin kaburgaları kırılmıştı. Hücrelerin karşı duvarında gözetleme mazgalları ve projektörler vardı. Hücreler ile karşı duvar arasında pek fazla geniş olmayan uzunca bir salon bulunuyordu. Hücrelerin karşısındaki duvarın çatı ile birleştiği yerde ise demir parmaklıklı küçük pencereler vardı. Birinci kattan sonraki katlara girişteki bir merdivenden çıkılıyordu. İkinci, üçüncü ve dördüncü kat hücrelerinin önünden dar, şerit gibi bir yol uzanıyordu. Ayrıca her kata girişte asma kilitle büyük bir demir parmaklıklı ana kapı vardı. 37. koğuş adını verdikleri bu yer, cezaevine ilk girenlerin tutulduğu işkencehaneydi. Bazen normal koğuşlardan da insanlar alınıp buraya getiriliyor, aylarca işkencelere tabi tutuluyorlardı. 37. koğuşun bir benzeri de PKK'lilerin tutulduğu hemen bitişikteki 35. koğuş adını verdikleri yerdir.

37. koğuş salonuna girdiğimde, çavuşun verdiği geriye dön komutu nedeniyle hücrelerdeki tüm tutuklular sırtı salona bakacak şekilde yüzlerini duvara çevirmişlerdi. Bunda amaç, işkence yapılan kişinin ve yapılan işkence türünün orada tutulanlar tarafından görülmemesidir. Bana, "soyun" dediler. Soyundum. Üzerimde tek külot kaldı. "Onu da

çıkarmışlar” dediler. Hiç tereddüt etmeden onu da çıkardım; sert bir hareketle onlara doğru fırlattım. Anadan doğma ayakta bekliyordum. Bir pantolon, kazakvari bir gömlek ve bir takım iç çamaşırını alıp bir kenara bıraktılar. Diğer eşyalarını makasla doğrayıp üst üste yığıdılar. Doğranıp üst üste yığılan eşyalarımın aniden bir alev yükseldi. İşkence grubundakiler kuduz köpekler gibi en adi küfürlerle nara atarak üstüme saldırdılar. Başıma ne olduğunu bilmediğim bir şey vurdular, feci şekilde başım yanmaya başladı. Alevlerin içine atıldığımı anlamıştım. Can havliyle alevlerin içinde her çıkışımda tekmelerle tekrar alevlerin içine itiliyordum. Kaç kere tekrarlandığını hatırlamıyorum. Korkunç derecede acı çekiyordum. Uzunca olan salona kasıtlı olarak lağım akıtmışlardı. İt sürüsü gibi kimi kollarımdan, kimi bacalarımdan tutarak sopa darbeleri altında salonun bir başından öbür başına lağımın içinde sürüklediler. Darbelerin etkisinden vücudumdan akan kanlar lağımına karışmış, sürüklendiğim yerler kırmızıya boyanmıştı. Bayılmıştım. Ayıldığımda üstüme kovalarla su döküyorlardı. Kollarımı gerdirdiler. Sopalar ellerime inip kalkıyordu. Tutuklanmadan önce cezaevinde müvekkililerimle görüşmelere geldiğimde idare odasında ilk muhatap olduğumuz Beykozlu baş gardiyan da işkence timi içindeydi. Bütün gücü ile ellerime üç sopa vurdu. Vururken gözlerini kapatıyor, bakmaya cesaret edemiyordu. Üç sopa vurduktan sonra, sopayı yere atıp gitti. Bu defa beni falakaya yattırdılar. Sopa ve zincirle vurmaya başladılar. Ayak ve el parmaklarımdan çoğu kırıldı. Falakada bayıldım. Ayıldığımda yine kovalarla su döküyorlardı.. İşkence timi arasında çok uzun boylu, yüz yirmi kilo kadar ağır gelebilecek bir hayvan, tek eliyle kolumu omuz yerinden tutarak beni havaya kaldırdı. Bir yandan da bakıyordu, “bu ... elimde kalır len” diye bağırıyordu. Her vuruşta mutlaka bir dişim kırılıyordu. Beni bir hayli yumrukladıktan sonra yere bıraktı. Bir müddet sonra kollarımdan tutarak duvarın dibine getirdiler. Duvarda makaraya geçirilmiş bir ip duruyordu. İpin bir ucunu halka yapıp cinsel organıma geçirdiler. İpin diğer ucu, işkenceci yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım’ın elinde idi. Kahkaha atarak ipi çekmeye başladı. Ben sancının etkisiyle ipe tutunmuş bağırıyordum. Ben bağırırken, işkenceci yüzbaşı kahkaha atıyordu. Parmak uçlarımdan yerden kesilmek üzere iken, iri yan bir çavuş beni kucaklayıp havaya kaldırdı; “ben buna yokum” diye bu işkence türüne itiraz etti. Bir müddet sonra arkadan ayaklarımdan tutarak öne doğru sürdüler. Başımı boynumdan bir kısıka sıkıştırdılar. Nara sesleri ile sopaların iniş kalkışı yine birbirine karıştı. Sırtımı,

bacaklarımı sopa ve zincirlerle uzun süre dövdüler. Devamlı bağınyordum. Sol böbreğimin üstüne şiddetli bir darbe yiyince bayıldım. Ben bayılmadan önce, saatlerdir yapılan işkence ve çığığım hücrelerdeki arkadaşlardan birkaçı dayanamamış “yeter... yeter...!” diye ellerinde olmadan bağırmışlardı. Ayıldığımda, bağıran bu arkadaşları hücrelerinden çıkarmış sopalarla dövüyorlardı. Bu arkadaşlardan gözümden tanıdığım Mardin-Derikli birinin kolunu kırmışlardı. Uzun süre yerde kaldım. Vücuduma sanki şişler batıyordu. Ağzım-dilim kurumuş, vücudumun her tarafı ateş gibi yanıyordu. Nerem yaralanmış, vücudumun neresi yanılmış farkedemiyordum. Bağıracak gücüm de kalmamıştı. Önceleri vurulan sopalardan gözlerimi açıp etrafıma bakamıyordum; ilk defa gözlerimi açıp etrafıma baktım. İşkence timi saatlerce yaptıkları işkencelerden yorulmuş, ellerinde “allah yoktur peygamber izinde”, “Haydar’dan merhamet dileme”. “Haydar merhamet etmez” yazılı sopalarla kenef içinde bağışarak geziniyorlardı. Öyle acı çekiyordum ki, birkaç saat içinde öleceğimi düşünüyordum. Bir an işkence anında kendimi küçük düşüren bir davranışım oldu mu acaba diye düşündüm. Kollarım, bacaklarım, ellerim ve ayaklarım, vücudum bir bütün olarak arunda şişmiş, adeta bir tulum gibi olmuşum. İşkenceciler, yakılmayan iç çamaşırlarımı, gömlek ve pantolonumu şişmiş olan vücuduma güçbela giydirip, beni aylardan beri içine lağım suyu biriktirdikleri birinci kat beşinci hücre zeminine yatırdılar. Hücre kapısını kilitleyip gittiler, kapıda sadece nöbetçiler kaldı.

Bırakıldığım beşinci hücrede ilk iki-üç dakikalık sürede fazla bir şey hissetmedim. Hâlâ ateşler içinde yanan vücudum lağım suyu içinde sanki rahatlamıştı. İki-üç dakika sonra korkunç ağrı ve sancılar başladı. Hele sol böbreğimin üstündeki ağrı dayanılacak cinsten değildi. Şiş olan sağ elimi zorla sırtıma dokundurduğumda, sırtımın yarıldığını anladım. Korkunç derecede üşüyordum. Zangır zangır titriyor, kenefin içinde inip kalkıyordum. Hücrelerden çıkarılmış birkaç arkadaşla salona aktılan lağım suları süpürtülüyordu. Gözümden tanıdığım ve benden bir gün önce zindana getirilen Kawacı Muşlu bir arkadaş da salonu süpürenler arasındaydı. Bulduğum hücrenin önüne gelince göz ucuyla bana bakarak “geçmiş olsun ağabey” dedi. Ağlıyordu. Nöbetçilerden biri onu ağlarken gördü ve tabii hemen haykırdı: “Neden ağlıyorsun len ... ne”. Arkadaş, “ölüyor komutanım” dedi. Nöbetçi olan üç gardiyan hemen üzerine saldırdılar ve uzun süre dövdüler. Salo-

nun temizliği bitmiş ve arkadaşların hepsi tekrar hücrelerine konulmuşlardı.

Bir müddet sonra, kolkola girmiş iki asteğmen bulunduğum beşinci hücrenin önüne geldiler. Birini tanıyordum. Zaman zaman zindandan mahkemeye getirilen tutukluların başında geliyor, mahkeme salonlarında beni gördüğünde çekingen bir tavırla başıyla selam veriyordu. Sanırım bir bayram günü Avukat Cimşit Bilek ile Batman'a yolculuğumuz sırasında onu aynı otobüste görmüştük. Eşi ile birlikte yolculuk ediyordu. Otobüste selamlaşmış, biz Batman'da inerken kendilerine iyi yolculuklar dilemiştik. Tanımadığım bir arkadaşı ile bulunduğum hücrenin önüne gelen bu asteğmen dikkatlice bana baktıktan sonra, "sen Avukat Hüseyin Yıldırım değil misin?" diye sordu. Konuşacak durumda değildim, gözlerimle evet işareti verdim. Önce rengi sarardı, ardından bağırmağa başladı: "olmaz böyle şey... olmaz". Yanındaki arkadaşı tüm çabasına rağmen ona engel olamıyordu. Orada bulunan gardiyanlar koluna girerek uzaklaştırdılar. Asteğmen hâlâ bağırıyordu: "olmaz böyle şey ...!" Asteğmeni o günden sonra bir daha görmedim. Tahliye olduktan sonra öğrendiğime göre, zindanda akli dengesini kaybetmiş.

Asteğmenin geliş gidişinden bir müddet sonra beni lağımlı hücrelerden alıp, bir torba gibi beş kişinin tutulduğu birinci kat ikinci hücreye attılar. Gözaltında elbiselerimi verdiğim Irak Kürdistan'ından olan genç de bu hücrede idi. İşkencelerden el ve ayakları şiş olduğu halde çırpınırcasına benimle ilgilendi. Elimi bir-iki kez öptü. Çok duygulanmıştım. Yerde olduğum için eğilmesini söyledim. Eğildi. Birkaç defa yüzünü öptüm. Gözleri dolmaya başladı. Kızarak ağlamamasını söyledim. Kürtçe, bu ne zulümdür dedi. O anda gardiyanlardan biri dikkat çekti. Cezaevi müdürü Birol Binbaşı kolunda işkenceci yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım olduğu halde salona girdiler. Hücrelere hiç bakmadan salonun öbür başına kadar yürüdüler, sonra döndüler ve çıkıp gittiler. Onlar gittikten sonra beni yeniden lağımlı beşinci hücreye koyup, hücre kapısını kilitlediler. Hücrenin önüne bir nöbetçi diktiler ve kat kapılarını kapattılar. Birol Binbaşı gelirken beni lağımlı hücrelerden alıp başka hücreye koymalarının nedeni, yapılan işkencelerden yönetimin haberinin olmadığı intibasını yaratmaktı.

Lağımlı hücrelere tekrar konulduktan bilmem ne kadar zaman sonra hücrenin önündeki nöbetçi acımış olacak ki, bir-iki kapıya baktı ve hücrenin kapısını açtı. Beni lağımın içinden çıkararak, lağımın taşma-

diği hücre içindeki tabut gibi betonun üstüne koydu. Bu ara pislik kendisine de bulaştı. Kızmış olacak ki elindeki jopla hafifçe vurarak, “rahat durmadın, allah mıydın?” dedi. Hücre kapısını kapattı, fakat kilitlemedi. Oturak gibi bir şey alarak, sırtını hücrenin demir parmaklıklarına dayayıp oturdu. Bazan bayılmış olacağım ki, araya inlediğimin dışında hiçbir şey hatırlamıyordum. Hücrenin önündeki nöbetçinin gece birkaç defa “nasılsın avukat?” diye sorduğunu hatırlıyorum. Bir defa da bir sigara yakarak parmaklık arasından bana uzattı. Ama, alıp almadığımı, içip içmediğimi hatırlamıyorum. Faşizmin ne garip bir dünyası var ki, o gece bana acıyan, iyi davranan bu gardiyan, ertesi gün elindeki sopayı bütün gücü ile hem ayaklarım altına vuruyor, hem de ağlıyordu. Vurmamak onun elinde, onun gücü dahilinde değildi. İşkenceci yüzbaşı giriş kapısının arkasına gizlenmiş vuruşları izliyordu. İşkenceciler bir taraftan vuruyor bir yandan da göz ucu ile kapıya doğru bakıyorlardı. Yüzbaşı kapıda durduğu müddetçe bayılsan da ölsen de sopalar bir otomatik gibi gider gelit... Yüzbaşı kapıdan ayrılıncaya sopalar hemen yere atılır ve işkence durur.

Ertesi gün sabah erken saatlerde işkence grubu daha uzaktan duyulan “ulan i....ne avukat” naralarıyla geliyordu. Nöbetçi telaşlı bir hareketle hücreye girdi, beni lağımın içine yattırdı; hücreden çıktı, kapıyı kapatıp kilitledi. Kol ve bacaklarım omuz ve kasıklarım kadar şişmiş, kasık ve koltuk altındaki şişen bezler taş gibi olmuştu. Ellerim, tasavvur edilemeyecek kadar şişmiş bir torbayı andırıyordu. 10 kişilik bir işkence grubu hücrenin önüne biriktiler. Hücrenin kapısını açıp beni tabut betonun üstüne yattırdılar. Şişmiş olan ayaklarımı zorlayarak hücrenin demir parmaklıklarından diz kapağıma kadar dışarı çıkarıp kısıp aldılar. Sopalar inip kalkmaya başladı. Daha ilk sopalarda her iki ayağımın üstü ve sol bacağımın diz kapağının hemen iki yerinde patlaklar oluştu. Her vuruşta kan ve iltihap patlayan yerlerden işkencecilerin yüzlerine doğru sıçırıyordu. Hatta ağızlarına dahi giriyordu. Afyonlu hapların etkisiyle gözleri kan çanağına dönen işkencecilerin robottan farkı yoktu. İçlerinden birisi daha da azgındı. Kayserili olan esmer uzun boylu bu işkenceci, tecritteki PKK'lileri öldüren, sakat bırakan tam bir insanlık düşmanı idi. Kendisi de daha sonraları sarılığa yakalanıp iki gün içinde geberdi. Sopalarla hızını alamayan bu azgın faşist, potinleri ile bacaklarımı eziyordu. Hücrelerde tutulduğum doksan dört gün içinde bana devamlı en ağır işkence yapan da bu kişi idi.

Ayıldığımda işkence grubu gitmişti. Diz kapağına kadar dışarıda

olan her iki bacağımı zorlayarak ayaklarımı içeri çektim. Tabut betonun üstünde oturarak doğruldum. Hücrenin demir parmaklığına yaslandım. Ayak ve bacaklarımdan akan siyah kan hücrenin önünde birikmişti. Tahminen iki saat gibi bir zaman hücrenin demir parmaklığına dayanmış olarak, öylece kaldım. Üç kişilik bir grup daha geldi. Her iki elimi, yanyana getirerek, el parmaklarını dik kalacak şekilde bilezik gibi, tek bir demiri iki elime geçirdiler. Ellerindeki sopalarla dik olan parmaklarıma vurmaya başladılar. Tırnaklarım yerinden ayrıldı. Hemen hemen bütün parmaklarım kırılmıştı. İşkenceciler ellerimdeki bileziği çıkarıp gittiler. Aniden büyük bir cesaret duygusu kapladı benliğimi. Sanki taptaze bir güç ve kuvvet gelmişti. Korkunun zerresi kalmamıştı bende. Sabırsızlıkla yüzbaşıyı veya bir başka yetkiliyi bekliyordum. Yüzlerine ağır şekilde konuşmaya kararlı idim. Fakat gele gele, elinde işkence sopası ile gece hücremin önünde nöbetçi olan asker geldi. Ayaklarımin altına vurmaya başladı. Hem vuruyor hem de ağlıyordu. Bir yandan da, göz ucu ile kapıya doğru bakıyordu. Kapıdaki gitmiş olacak ki, sopayı hızlı ve sınırlı bir şekilde yere attı. Hırsımdan “yüzbaşı nerede, yüzbaşı nerede, yüzbaşıyı görmek istiyorum” diye bağıryordum.

Tam öğle saatinde bütün işkenceciler hücremin karşısında sıraya dizildiler. Ben tabut betonun üstünde demir parmaklığa yaslanmış duruyordum. Yüzbaşı hücremin karşısına dikildi. “Yat suyun içine” diye bağırdı. Olduğum yerde ters ters kendisine baktım. Yine tekrarladı: “Yat diyorum sana...” Yatmayınca işkencecilerden ikisi hücreye girerek, beni lağımın içine yattırdılar. Yüzbaşı, “başını da batırın... başını da” diye bağıryordu. Başımı da bir kaç kez batırdılar. Yüzbaşı kendi kendisine söyleniyordu: “Oh..oh banyo yap banyo..” Beni suya batıranlar hücreden çıkınca tekrar tabut betonun üstüne çıktım. Yüzbaşı hücrenin önüne dikilmiş, ters ters bakıyordu: “Bana karını verir misin...?” dedi. “Karım namuslu bir ev kadınıdır. Şimdi evinde oturuyor. Sen günün 24 saati burada zulüm yaparken, karın kimlerin koynuna giriyor” diyerek cevapladım. Doğrusu çok acı çekiyordum. Yüzbaşının yüzüne bu sözleri söylerken son darbeyi yapmasını, acılardan kurtulmayı hesaplamıştım. Ne var ki, yüzbaşının kılı bile oynamadı. Hücrenin önünden ayrıldı. Türklükten, Kemalizmden dem vurarak salonda, bir aşağı bir yukarı tur atmaya başladı. Bir ara tekrar hücremin önüne dikilerek; “sen ne gülüyorsun ” dedi. Oysa gülebilecek durumda değildim. İlk anda verecek cevap bulamadım. Tekrar sordu: “Sana

soruyorum, ne gülüyorsun..”. “Telaşına gülmüş olacağım”, dedim. “Bak ben avukatım, politika ile, örgütlerle hiç bir ilişkim yoktur. Bu yöntemlerle kişilerin inançlarını yok edeceğine inanıyorsan yanı-lıyorsun. Bu yöntemlerle benden bile tek kelime alamazsın..” Bana uzun süre baktıktan sonra gardiyanlara; “bunu buradan çıkarın ikinci kat üçüncü hücreye koyun. Ekmek, su, sigara ve battaniye verin” dedi ve çabuk bir hareketle çıkıp gitti.

İşkenceciler beni hücreden alıp, ikinci kat üçüncü hücreye koydu-lar. Biraz sonra da bir battaniye, bir ekmek, bir tabak sulu yemek, yarım paket Samsun sigarası ve bir kibrit getirip hücreye bıraktılar. Hücrenin kapısını kilitleyip gittiler. Hücrede yarım naylon bidon da su vardı. Bu su ile ellerimi, yüzümü ve başımı güç bela yıkayıp, lağım pisliğini temiz-ledim. Bir ekmele, içinde et parçaları bulunan yemeği yedim. Batta-niyeye sarınarak bir köşeye büzüldüm ve sigaramı içtim. Beni kesinlikle o gün öldüreceklerini düşünüyordum. Ama, neredeyse akşam olacak, ne gelen var, ne de giden. Bu süre zarfında alt kattakilere işkence yapı-lıyordu. Çıgıllıklar ortalığı inletiyordu. Akşama doğru yüzbaşı tekrar geldi. Alt kattakileri İstiklal Marşını ve Atatürk’ün gençliğe hitabesini okutmak süretiyle imtihana tabi tuttu. Beş on kişi dışında hepsini hücre-lerden çıkarıp sıraya dizdi. Grup grup koğuşlara dağıtıyordu. Duvarın dibine dizilenlerden biri hafifçe başını kaldırmış gözlerini bana dikmiş-ti. Bakışı o kadar sıcak, o kadar anlamlı idi ki, tarifi çok zor. Bu bakış-ların sahibi, gözaltında benimle çok ilgilenen Siirtli üç arkadaştan biri idi. Yaşı çok küçük olduğundan çocuk koğuşuna gönderildi. Üçüncü, dördüncü katlarda kimse yoktu. İkinci katta bir tek ben vardım. Diğer hücreler boştu. Birinci kat hücrelerinde 10 kişi falan kalmıştı, diğerleri koğuşlara dağıtılmıştı. Artık gece olmuştu. Battaniye içinde bir köşeye büzülmüş, korkunç ağrılara rağmen düşünüyordum. Kendi kendime, “yirmi dört saattir yapılan ağır işkenceler ve buna rağmen gösterdiğim tepki bu gece kolorduda değerlendirilecek, yarım yine bana ağır işkenceler uygulanacak” diyordum. Nitekim yanılmamıştım. Bana verilen sigaraları içerek korkunç ağrı ve sancılar içinde sabahladım. Sabahın erken saatlerinde ortalığı yine en adi küfürlerle bağırışlar kap-ladı. Sopa ve tekmeler altında yine lağımlı hücreye indirilmiştim.

O gün lağımlı hücrede kaç saat kaldığımı hatırlamıyorum. Bu süre içinde hücrenin kapısını açık tuttular. Gruplar halinde beni seyre geliyorlardı. Kimi seyredip dokunmadan gidiyor, kimi de bir kaç yumruk vurmaktan yapamıyordu. Bir ara; “ulan...ne avukat, mahke-

mede ayakta bekleye bekleye canımız çıkarken, senin çenen kapanmıyordu. Ben kapatmasını bilirim” sözleriyle birlikte suratıma bir yumruk indi. İki kişiydiler. Sonra beni lağımın içine yatırıp gittiler. Aynı gün bir defa falakada, bir defa da sopa ile ellerimden dayak yedim. El ve ayaklarım vurulacak durumda değildi. Oysa patlaması için parmakla dokumaları yeterdi. Akşama doğu beni birinci kat ikinci hücreye koydular. Kuru bir hücreydi. İçerde bir de battaniye vardı. Yirmi dört saati geçtiği halde ne ekmek, ne su ve ne de sigara vermişlerdi. Borulardan su sınıltısını hissettim. İçerdeki musluğu açtım, su akıyordu. Ellerimi başımı ve yüzümü lağım sularından temizleyip, bir kaç yudum da su içtim. Fazla içmeye cesaret edemedim. İşkence gören kişinin su içmesinin tehlikeli olduğunu duymuştum. Bir asker kuru ve sert bir ekmek getirip hücreye attı ve gitti. Biraz sonra hafif kambur ve yaşlıca bir asker daha geldi. Bu askeri iki gündür görüyordum. Hep hücremin önüne gelir, dikkatlice bana bakar giderdi. Tek fiske vurmadiğı gibi, üzüldüğü dahi belli oluyordu. Hücrenin önüne gelince etrafına bakındı; “geçmiş olsun avukat bey” dedi. Zulüm ortamında insana insanca hitap etmek beklenen bir şey değildi. parkasının cebinden kağıda sarılı, bir paket çıkardı: “Arkada tuvalete bırak, kapılar kapandıktan sonra içindekileri yersin, al bunları da yemekten sonra içersin” dedi. Son olarak uzattığı dört tek sigara ile bir kibritdi. Kat kapıları kapandıktan sonra tuvalete geçtim. Askerin verdiği paketi açtım. İnanılır gibi değil! Pakette bulgur pilavı ve büyükçe bir kaç parça et vardı. “Zehirleyecekler!” Bu şüphe birden kafama saplandı ama, yine de biraz tattım. Sonra hepsini yedim. Yemek bir hayli iyi geldi. Battaniyeye sarnıp, hücrenin demir parmaklığı önünde tabut betonun üstüne oturdum. Askerin bana verdiği dört sigaradan birini yaktım. Hücrem giriş kapısına yakın olduğu için göz ucu ile hem kapıyı kontrol ediyor, hem de sigara içiyordum, yan odadan fısıltı halinde ses gelmeye başlayınca, yavaş yavaş onlarla konuşmaya başladım. Hücrede iki kişi idiler. Tahminen gece yarısına kadar konuştuk. Bana yarım paket de sigara verdiler. Hücreler birbirine bitişik olduğu için iki taraftan el uzatmak suretiyle alış-veriş yapılabilirdi. Fakat birbirini görmek mümkün değildi.

Ertesi gün işkenceciler mesaiye bir hayli geç başladılar İlk anda bana dokunmadılar. “Hâlâ gebermedin mi...ne” diye bağırarakla yetindiler sadece. Benim dışımda, hücrelerde bulunan herkes öğle saatinde dışarıya çıkarıldı. Salonunda üçer sıra halinde dizdiler. Salonun bir başından öbür başına kadar işkenceciler bu arkadaşlara uzunca bir süre

işkence yaptıktan sonra koğuşlara dağıttılar.

Günlerden cuma idi. Koskoca 37. koğuş hücrelerinde ben yalnız başıma kalmıştım. Öğleden sonra beni hücreden çıkardılar. İt sürüsü gibi yine etrafımı sardılar. Ellerinde bir top gibiydim. Biri bacaklarımdan tutarak salonda sürüklemeye başladı. Sonra masanın altına getirdi. Önce çift, sonra tek ayakla baş aşağı astılar. İriyan biri ne olduğunu anlayamadığım bir cisimle alttan çeneme vurdu. Çenemin altı parçalandı, dişlerim yine kırıldı. Ağzımdan kan akıyordu. O ana kadar hiç farketmediğim yüzbaşı karşıma dikildi. Yüzünde alaylı bir ifade vardı, iğrenç bir sırıtışla sordu; "ne oldu böyle sana yahu, düştün mü? Hâlâ sırtıyordu. "İkinci kat . üçüncü hücreye koyun" dedi ve gitti. Beni söylenen yere bıraktılar. Yarım ekmele bir tas mercimek çorbası verip gittiler. Çenemin ağrısından ekmeği yiyemedim, ama çorbayı güc bela içtim. Hücrede battaniye yoktu. Tabut betonun üstüne uzandım. Kedi büyüklüğünde fareler, yeni misafirlerimdi. Yiyemediğim ekmeğe saldınyorlardı. Farelerle başedemeyeceğimi anlayınca ekmeği hücrenin dışına bıraktım. O gece tabut betonun üstünde inleye inleye sabahladım.

Kambur asker elinde bir tabak çorba ve yarım ekmele sabahleyin hücremin önüne geldi. Ellerim şiş, parmaklarım kırktı, hiçbir şey tutamıyordum. Kambur asker eliyle ekmeği çorbanın içine doğradı, cebinden bir tahta kaşık çıkarıp uzattı: "Hepsini bitirmeye bak" dedi. Bir kutu kibrit ile bir paket sigarayı da bırakıp, hücre ve kat kapılarını kilitleyerek gitti. Kat kapısının kapanmasına sevindim. İt sürüsü gibi, gidip gelmezlerdi hiç değilse. Çorbanın hepsini içtim ve sigaramı yaktım. İtler sık sık kat kapısına geliyor, ama kapı kilitli olduğu için giremiyorlardı. Gerek kat kapıları, gerekse kapı dahil hücrelerin tüm ön cephesi de demir parmaklı idi. Hücrem kat kapısına yakın olduğu için yandan baktığımda gelen gidenleri görüyordum.

O gün kambur asker dışında hiç kimse yanıma gelmedi. Kolundaki kolluktan kamburun nöbetçi olduğu belli idi. Kambur asker o gün öğle ve akşam yemeklerini de verdi. Havalar çok soğuktu. Soğuktan titriyordum. Battaniye verilmemesi emredildiği için veremedi. Ama, bir gün önce verdiği bir paket sigara daha bitmediği halde bir kaç sigara daha vererek; "fırsat bulduğum müddetçe, sana yemek ve sigara veririm. Sigarayı gizli iç, izmaritlerini de tualete at. Şayet yakalanırsan, benim verdiğimi söyleme, sigarayı tanımadığım bir asker verdi dersin. Moralini bozmamaya gayret et. Sanıyorum seni bir müddet daha burada tutar-

lar. Sana güveniyorum” dedi ve gitti. Zindanda tutulduğum süre içinde bu mert ve cesur insanın desteğini burada saygı ile anmak isterim. Zindanda takma isimle çağrılan bu askerin, burada yazamayacağım adını ve adresini de öğrenmiştim. Tahliye olduktan sonra memleketinde kendisiyle görüşmeyi kararlaştırmıştık. Fakat gelişen olaylar nedeniyle, gidip görüşme fırsatını bulamadım. Aradan iki yıl geçmesine rağmen her gün gözlerimin önünde canlanan Diyarbakır zulmü içinde insani bakışlı, melek tavırlı birini de görüyordum. Bu insan bir ara bana; “yüz-başı bu defa da senin yanında çalışan avukat Cimşit Bilek’e kafayı takmış haberin olsun” demişti. Ben tutuklandıktan sonra avukat Cimşit Bilek, Diyarbakır Barosu Başkanı Avukat Yücel Önen ve onbeş kadar avukat arkadaş vekaletimi almak için müracaat etmişlerdi. Vekalet imza için bana getirilmedi. Bunun üzerine avukat Cimşit Bilek zindana kadar gelerek vekaletin imzalanması için direnmışti. Bu durum, çok sevdiğim ve saydığım Cimşit Bilek için tehlike, sömürgeciler için ise, fırsat yaratıyordu. Cimşit’in cezaevine gelip vekalet almak için belirttiğini bana lağımlı hücrede iken söylediler. Bir kâğıt kalem istedim. “Ne yapacaksın” dediler. “Vekaleti imzalamayacağımı, kendisine bildireceğimi” söyledim. İşlerine geldiği için kâğıt kalem getirdiler. Kardeşim dışında, kimseye vekalet vermeyeceğimi yazdım, Cimşit’e gönderdim. Amacım, kendisini tutuklamayı düşündüklerine dair, işaret vermektir. Nitekim avukat arkadaşlar pusulanın tehlike işareti olduğunu kolaylıkla anlamışlardı.

İkinci kat üçüncü hücrede o gece de, beton zemin üzerinde inleyerek sabahladım. Ertesi gün pazardı. O gün de kambur asker dışında kimse yanıma gelmedi. Kambur asker, yemek ve sigara getirdi.

Pazartesi sabah erkenden işkence grubunun ulumaları duyulmaya başladı. O günden sonra tam bir hafta devamlı faşist bir zulüm uygulandı. Beni bir top gibi kaldırıp, demirlere yapıstırıyorlardı. Kırılan dişlerimin kökleri iltihaplanmıştı. İşkence sopasını ağızıma koyarak, diş etlerimi sopa ile parçalayıp, diş köklerimi dışarı çıkarıyorlardı. Kafamı tam tepeden kırmışlardı. Jopun arkasındaki demir ve sopalarla her gün kabuk bağlayan kafamdaki yarayı eziyorlardı. Yara azdığı gibi iltihap bağladı*.

---

*Bu yara tahliye olduktan sonra da uzun süre devam etti. Sırası gelmişken belirtiyim ki, Saygon zindanlarına ait kitapları okumuştum. Bir hayli de etkilen-

Zindana girişimin on ikinci günündeyim. Son bir hafta sistemli ve aralıksız ağır bir işkence uygulandı. Gözlerim Allahu arar gibi kambur askeri aradı. Ama nafile, son bir haftadır kambur asker ortalıkta yok! Beton tabutun üstüne bir külçe gibi yığılmıştım. Arasına kupkuru yarım ekmek getirip hücreme atıp gidiyorlardı. On ikinci gün öğleden sonra bir ayna getirip karşımda tuttular. İşkenceci azgın faşist yüzbaşı, karşımda gülüyordu:

–“Kendine bak, kendine, ne kadar yakışıklı olmuşsun. Ulan i...ne koskoca Türk devletine, şanlı ordusuna kafa tutarsın ha... karşı gelirsin ha... Seni öyle bir defada öldürmem... Ölüm senin için kurtuluştur. Karşımda eriyeye eriyeye can çekişeceksin, tam gebereceğin orada, tam şuraya senin idam sehpanı, şuraya da rakı masamı kuracağım.” Elleri, kolları her tarafı konuşuyordu. tam bir histeriye tutulmuştu. Kâh gülüyor, kâh ağzından köpükler saçılıyordu. Özellikle idam ediliş sahnesi en büyük özlemiydi her halde. anlatırken, ya da daha doğrusu içindekileri kusarken salonu göstererek idam sehpasının, rakı masasının yerini tek tek işaret ediyordu.

Karşımda tutulan aynaya bakımdır. Bakmaz olsaydım, ilk defa morallim çok kötü bozuldu. İnsana benzer tarafım kalmamıştı. Gözlerimin önündeki deri ikiye katlanmış, aşağı doğru sarkmıştı. Anadan doğma çıplak soyundurdular. İki asker kollarıma girdi, yüzbaşı, “merasim” var dedi ve yürüdü. Kollarımdaki iki asker beni yüzbaşının arkasında sürüklüyorlardı. Hemen bitişikteki hücreli bir bölüme girdik. Hücrede tutulanları görünce getirildiğim yerin PKK’li arkadaşların tutulduğu

---

miştim. Hatta yazılanlarda abartma payı olabileceğini dahi düşünmüştüm. Saygon zindanlarını kat kat aşan Diyarbakır zulmünü yaşadıktan sonra, Saygon zindanlarına ait yazılanların abartma olmadığına inandım. Zindandan çıkışta iki yıl olmasına rağmen bu saldırıları yazarken, yani bundan dört gün önce devamlı ağır yapan sağ kolum omuzdan itibaren aniden şiddetli bir sancı ile birlikte bütün olarak felç durumuna girdi. Şiddetli sancı, adeta kalbimi sıkıştırıyordu. İsveç-Stockholm’de bir hastahanelerin acil servisine kaldırıldım. Bir gün akşama kadar çekilen film ve yapılan kontrollerden sonra, zindanda gördüğüm ağır işkence ve lağımlarda tutulmam sonucu eklemlerde meydana gelen kireçlenme ile iltihapların oluştuğu doktor raporu ile sabitleşti. Hastahane yapılan iltihap dağıtıcı ve kurutucu iğnelerden üç gün sonradır ki, elim ancak kalem tutabili. Doktorlar tarafından hastaneye yatıp ciddi bir tedavi görmem öneriliyor. Tehlikenin büyük olduğuna işaret ediyor. Bu kitabı bitirmeden hastaneye yatmaya niyetli değilim.

35. koğuş adını verdikleri tecrit olduğunu anladım. Yüzbaşı, beni o halimle hücredekilere göstererek, “tanıyor musunuz bunu?” diye sormaya başladı. Ben orada tutulanların hepsini tanıdığım halde onlar beni gerçekten de tanıyamadılar. Yüzbaşı, son olarak, dördüncü katta tek olarak hücrede tutulan Kemal PİR’e gösterdi. Kemal, sert bir şekilde, “tanımıyorum” dedi. Yüzbaşı, iyice zevklenmişti; “güvendiğiniz koskoca Avukat Hüseyin Yıldırım’ı tanımadın mı Kemal?” deyince, Kemal aniden ayağa kalktı, dikkatlice bana baktı ve “be hey namussuz adam, bu davanın adamı biziz. Ne hesabın varsa bizimle hesaplaş. Dürüst ve namuslu avukattan ne istiyorsun!” diye yüzbaşının yüzüne haykırdı. Yüzbaşı, hiç ses çıkarmadan gardiyanlara işaret etti ve beni oradan ayırdılar. Ben merdivenlerden indirilirken Kemal PİR, arkadan bağıırıyordu; “O, yiğit bir Kürdistan evladıdır. Sen eninde sonunda onun önünde de diz çökeceksin!...” Beni tekrar kaldığım hücreye getirdiler. Elbiselerimi giydirdiler ve iki saat sonra PKK’li arkadaşların tutuldukları tecritin dördüncü kat birinci hücresine sessizce koyup kapıyı kilitlediler.

Tecritin dördüncü kat hücrelerinde tutulan arkadaşlar, birinci hücreye bir kişinin konulduğunu farketmişlerdi. Biri, “yeni gelen, sen kimsin?” diye seslendi. Sesi tanıdım. Celalettin Delibaş’ın sesi idi.

–“Benim, avukat” dedim.

–“Tamam abi” diye cevapladı Celalettin.

Aradan onbeş dakika geçti. Gardiyanlardan dördüncü katta kimse yoktu. Bulduğum birinci hücrenin önüne ipe bağlı bir kibrit kutusu düştü. İşkenceciler, bir oyun yapıyorlar sandım. Ama, Celalettin yine seslendi; “abi, kibriti al, ipi bırak...” Ben dördüncü katın girişindeki birinci hücreseydim. Kimseyle konuşmamam için ikinci ve üçüncü hücreler boş bırakılmıştı. Bana en yakın olan dördüncü hücrede Celalettin Delibaş tutuluyordu. Beşinci hücrede Mehmet Hayri DURMUŞ, altıncı hücrede Kemal PİR, yedinci hücrede Mazlum DOĞAN, sekizinci hücrede Muzaffer Ayata, dokuzuncu hücrede Mehmet Şener, onuncu ve son hücrede Paşa Uzun tutuluyordu. Seslerden tesbit ettiğim durum böyleydi. Bu arkadaşlar tek tek hücrelere konulmuşlardı. Celalettin Delibaş, kibriti bir ipin ucuna bağlamış, yanlamasına hücremin önüne fırlatmıştı. Ben, kibriti alınca, Celalettin ipi geri çekti. Kibritin içinde, altında Hayri’nin imzası bulunan, “geçmiş olsun ağabey. Akşama sana yiyecek ve giyecek atarız. Çekinme, biz önlem alırız. Sana Mehmet diye sesleneceğiz” sözlerinin yazıldığı küçük bir pusula üç tek sigara ve

birkaç kibrit çöpü vardı. Pusulayı okuduktan sonra bir sigara yaktım. Kaç gündür sigara içmemiştim, beni bir hayli sersemletmişti.

Alt kat hücrelerinden fısıltı halinde sesler geliyordu. Mehmet Hayri'nin pusulasını bir kaç kez okuduktan sonra verilen talimat gereği yaktım. Aradan ne kadar zaman geçtiğini hatırlamıyorum. Hücreye getirilişimden tahminen iki saat sonra bir grup işkenceci gelerek, beni hücrenin önüne aldılar. Sopa, tekme ve yumruklarla giriştiler. Doğrusu bağracak takatım dahi kalmamıştı. Hücrelerden küfür ve uğultular yükseliyordu. Yediğim dayağın etkisinden fazla bir şey anlayamadım. Yalnız, yapılan işkenceler sonucu alt kat hücrelerinden bir kaç kişinin bağırdığını hatırlıyorum. Akşam karavana ile sözde yemek dağıttılar hücrelere. O akşam bana yemek verilmedi. Konulduğum birinci hücrede ne su, ne de battaniye vardı. İşkenceciler akşam sayımını yaptılar, kat kapılarını kapatıp gittiler. Hemen ardından Celalettin Delibaş, "Mehmet" diye seslendi. Bana seslendiğini anlamıştım, "ha..." dedim. "Dikkat" dedi ve ipe bağlı bir küçük heybe hücremin önüne düştü. Yaralı ellerimle heybeyi demir parmaklık arasından hücreye almak istiyordum. Ama heybe aralıklardan girmiyordu. Bir işkenceye neden olabilirim diye bir hayli telaşlanmıştım. Celalettin durumu anlamış olacak ki, "abi heybenin ağzını aç, içindekileri al heybeyi bırak" dedi. Heybenin ağzını açtım, içindekileri içeri aldım. Bu kez ben seslendim, "çek". Celalettin bir ucu elindeki ipi çekti ve heybeyi geri aldı. Hücreye aldıklarımın hepsini arkadaki tuvalet kısmına gizledim. Bir takım iç çamaşır, bir alt üst yünlü pijama, duruşmalarda her zaman Mehmet Hayri'nin üzerinde gördüğüm yün kazak, bir yün çorap, kanlı bir mendile sarılı biraz helva, bir kaç bisküvi, bir parça ekmek, bir paket Samsun sigarası ve bir kutu kibrit vardı. Kibrit çöplerinin hepsi muntazam olarak ikiye bölünmüştü. Böylece bir kibrit çöpü iki defa kullanılabiliyordu. Ayrıca biri yazılı, biri boş iki kağıt ve bir tükenmez kalem gönderilmişti.

Bir sigara yakarak yazılı kağıdı okumaya başladım. Pusula Mehmet Hayri'nin imzasını taşıyordu*. Pusulada şunlar yazılı idi.

---

*Bilmiyorum bağışlanacak mıyım. Büyük bir üzüntüyle belirtiyim ki, gerek bu pusulada ve gerekse daha sonra onlarla olduğum süre içinde Mehmet Hayri tarafından yazılan ve sorulan hususların tamamını hatırlayamıyorum. Bu bakımdan kendimi suçlu hissediyorum. Yaşayacağım sürece de bunun acısını duyacağım. Halbuki ben, o dönemde dahi Kürdistan'ın bu yiğit önderlerinin

“Ağabey ;

Geçmiş olsun. Tarihi bir görev yaptın. Bundan onur duymalısın. Sömürgeciler, sana oldukça kinliler. Gerek mahkemeye gidiş ve gelişlerde, gerekse burada, sana olan kinlerini açıkça yüzümüze karşı söylüyorlar. Yaptığın şerefli görevin sonucuna da katlanmalısın. Kürdistan mücadelesi ölüm dahil, çok fedakârlık isteyen bir mücadeledir. Kürdistan halkı nankör değildir. Yaşarsan yaptığın görevin mükafatını görürsün. Senin hakkında kısa zamanda kamuoyu oluşacağını sanıyorum. O zaman seni öldürmeyi göze alamazlar. Senin tutuklanacağını biliyorduk. Ancak Tuncelili Hüseyin olarak tutuklanacağını hiç tahmin etmedik. Tuncelili Hüseyin'in fizik olarak sana pek benzer tarafı yok. Sana benzer yönü, Tunceli dilini konuşması ve alevi olmasıdır. Bu arkadaşımız ülke dışındadır. Açıklanmasında sakınca yoktur. Zaten iddianamede de hüviyeti belirlenmiştir. Bu arkadaşımız, Bingöl-Kığı ilçesindedir. Öğretmendir. Bir dönem Bingöl'de TÖB-DER başkanlığını yapmıştır. Kaldı ki, bu isimle sana mal edilecek olayların olduğu gün ve satte sen, nerede olduğunu rahatlıkla ispatlayabilirsin. Sana giyecek ve biraz da yiyecek gönderdik. Yiyeceklerin hepsini ye, artık bırakma. Hücrede arama yapabilirler. Artık kalmasın diye az gönderdik, fırsat buldukça yine göndeririz. İki ay önce bize kantin vermişlerdi. Ağır hasta olur diye hiç birimiz yemedik. Dışarda olup bitenlerden hiç haber alamıyoruz. Aşağıda soracağım konularda bize bilgi verirseniz çok iyi olur. Biliyorum parmakların kırık, yaralısın. Tuvalete geç, yazmaya çalış. Bu pusulayı da yak. Tekrar geçmiş olsun. Bütün arkadaşlar sizden çok memnunlar.

Mehmet Hayri.”

Mehmet Hayri, bana ait yazdığı bu girişten sonra, benim cevaplamamı istediği, 1'den 22'ye kadar numaralanmış soruları yazmıştı. Hatırladığım kadarı ile şu konularda bilgi vermemi istemişti:

“1- Sömürgeciler, en fazla hangi bölgelerde katliam yaptılar. Katliam ve zulme karşı halkın tepkisi nedir?

2- Parti ile ilişkiniz oldu mu? Arkadaşlarımız çok kayıp verdi mi? En

---

kesinlikle öldürüleceklerini ve pusulaların tarihi bir değer taşıdığını biliyordum.

Kitapta onların imzasını taşıyan yazı ve sözlerin hatırımda kaldığı biçimiyle olduğunu belirtmeyi, tarihi bir sorumluluk olarak görüyorum.

çok hangi bölgelerde oldu?

3- Duyduğumuza göre Mehmet Girgin adında biri pişmanlık duymuş. Parti hakkında açıklamalarda bulunuyor, bilginiz var mı?

4- Kemal PİR ve Mehmet Canyüce haklarında ek bir iddianame geldi. Bu iddianamede TCK'nun 450 ve 125. maddelerinden bahis yok. Sadece 168. maddeden bahsediliyor. Halbuki, daha önceki iddianamede biliyorsunuz Kemal hakkında 450. maddeden ceza tayini istenmişti. Gelen ek iddianamede neden bu maddelerden bahis yok?

5- Mahkemedeki savunmalarımız tam ve doğru olarak zapta geçiyor mu? Zabıtlar Partiye ulaşıyor mu? Mahkemedeki gelişmelerden halkın bilgisi var mı? Halk sömürgeci uygulamaları, direniş ve savunmalarımızı nasıl karşılıyor?

6- Sizce mahkeme mevcut tutumunu sürdürecektir mi? Sonuçta hakkımızda TCK'nun hangi maddesine göre hüküm verecektir. Uygulamalar öyle gösteriyor ki, bir çoğumuzu kararı beklemeden öldürecekler. Çünkü savunmalarımıza tahammülleri yoktur.

7- Kürdistanlı diğer parti ve örgütlerin mahkemelerdeki tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Avukat Ruşen Aslan nasıl bir savunma yaptı? Bizim dışımızdaki örgütler neden bizi yalnız bıraktılar? Kurtulacaklarını mı sanıyorlar? Bizden sonra sıranın kendilerine geleceğini bilmiyorlar mı? İçimizde PKK dışında iki-üç arkadaş var. Yiğitçe direnmiyorlar. Kendilerine saygı duyuyoruz.

8- Aileler davalarla ilgileniyor mu? Parasızlık ve güçlük çektiniz mi? Şerafettin Bey zamanında ailelerle görüşebiliyor ve gerekeni söyleyebiliyorduk. Hatta cezaevinden dahi maddi destek sağlayabiliyorduk. Sizin döneminizde biliyorsunuz böyle bir imkan kalmadı.

9- Siz tutuklandınız. Davalarımızı hangi avukatlar takip edecek. Duyduğumuza göre Şerafettin Kaya tahliye olmuş, şimdi nerelerde. Davalara girecek mi?

(...)*

Hayri."

---

*Yirmi iki maddelik pusulada hatırlayamadığım hususlar da vardı. Belki bir iki maddelik bölümü ben burada tek madde içine almış olabilirim. Açık ki, pusula burada yazılanlardan ibaret değildi.

Bana içinde helva sarılı gönderilen kanlı mendili tükenmez kaleme kalınca sardım. Kalemî kırık parmaklarımin arasına sıkıştırdım. Gönderilen boş kâğda istenilen cevapları yazmaya çalıştım. Çok acı duyuyordum. Bir ara vazgeçecek oldum. Ama mutlaka yazmam gerekir düşüncesiyle tekrar devam ettim. Eğri-büğü fakat okunabilecek şekilde istenilenleri yazdım. Ardından hemen Hayri'nin pusulasını yaktım. "Celalettin" diye hafifçe seslendim. Celalettin'den önce Hayri duymuş olacak ki, "Celal, bak abi sesleniyor" dedi. Celalettin heybeyi ipe hücremin önüne fırlattı. Yazdığım pusulayı heybenin içine koydum. "çek" dedim ve Celalettin heybeyi aldı.

Pusulayı gönderdikten sonra gelen helva, ekmek ve bisküvileri yedim, bitirdim. Gönderilen elbiseleri üst üste giydim. Bir sigara daha yaktım. Tabut betonun üstüne oturarak hücrenin önündeki demir parmaklığa yaslandım. Konuşulanlara kulak verdim. M. Hayri, pusula ile verdiğim bilgileri alt katlara ulaştırıyordu. Sonra, dördüncü katta olan arkadaşlar gece yarısına kadar kendi aralarında neşeli neşeli konuştular. Verdiğim bilgilerin kendilerini çok sevindirdiği belli idi. Önemli bir görev yapmış gibi içim oldukça rahattı. Yabancı olmadığım sesleri duyduğça adeta tüm acılarımı unutuyordum. Mehmet Hayri, Mazlum, Kemal, Celalettin, Mehmet Şener ve Muzaffer Ayata'nın seslerini tek tek tanıyordum. Paşa Uzun da aynı katta olmasına rağmen sesini tanıyamadım. Orada kaldığım süre içinde Paşa Uzun bir defa mahkemeye götürüldü. Hücremin önünden geçerken gördüm topallıyordu. O gece konuşmaları dinledikçe adeta rahatlıyordum. Mahkemedeki savunmaları bir bir gözümün önüne geldi. Zulmün ortasında beni adeta bir mutluluk sarmıştı. Kıpırdanacak halim yokken, birden kendimi çok güçlü hissettim. Sonra aksi bir düşünceye daldım. Kürdistan'ın bu yiğit önderlerinin mutlaka öldürüleceğini düşündüm. Gözlerimden çıkan yaşları tutamıyordum. Zulmün en acımasız ile, yiğitliğin, kahramanlığın en yücesi iç içe yaşanıyordu. Faşist zulmün ölüm kustuğu bir ortamda, direniş ve savunmalar çelikten birer abide olmuştu.

O gece hücrede yine geçmiş dönemlere daldım. Geçmişte Kürdistan'da olan ayaklanma ve direnişleri bir bir Diyarbakır'la mukayese ettim. Herkes geçmişe saygılı olmakla birlikte gerçekçi olmak zorundadır. Geçmişin yiğitlik ve kahramanlıklarına rağmen her ayaklanma, her direniş bir bir ele alınıp değerlendirildiğinde görülecektir ki, bunlar başı sonuna yakın, hatta sonu başından belli olaylardı. Feodal çıkar yönü ağır basan, ulusal yönü yok denecek kadar dar kapsamlıdır. Düşünce ve

yönlendirici fikri yapıdan yoksun olaylardır. Kürdistan tarihinde kahramanlıkları ile önemli bir yeri olan Dersim-Laç Deresi Direnişi'ni çok kişiden dinlemiştim. En önemlisi direnişin içinde yer almış güçlü silahşörlere –rahmetli– Mirzali Kızılboğa ile uzun uzun konuşmuştum. Amacınız neydi, ne yapmak istiyordunuz? şeklindeki soruma, Mirzali Kızılboğa; “silaha sarılmamızın iki nedeni vardı: birincisi, Türk askerinin içimize girmesini, onların dediklerine boyun eğmeyi aşiret olarak gururumuza yediremiyorduk. İkincisi, Türk askeri ile çarpışmış, teslim olmamış bir kısım silahlı Kalyanlar bize sığınmışlardı. Bize sığınan Kalyanlar çok yiğit ve iyi silah kullanan insanlardı. Çoğu Laç Deresi çarpışmalarında öldüler. İşte bunları da korumak amacıyla silaha sarıldık” şeklinde cevap vermişti. Diyarbakır Direnişi, her şeyden önce zor kullanma imkanından yoksundu. Burada insanlar, kollarına zincirler vurulmuş, ağır bir zulüm altında tutuluyordu. Elleri tek silah sahip oldukları düşünce yapısıydı. Haklı olarak, zulme rağmen sömürgecilere karşı düşüncelerini kullandılar. Aslında burada da sonuç ilk günden belli oldu, ama bu kez tam tersinden. Bu savaşta Kürdistan mücadelesi galip gelmiş, sömürgeciler mağlup olmuştu. Bu mağlubiyet sonucu paniğe kapılan sömürgeciler, açıktan açığa; “Türkiye, Doğu’yu kaybetti. Devlet meşru müdafaa durumundadır” demek suretiyle, faşist yöntemlerle katliamdan başka çare bulmuyordu. Yine oluşan bu düşünce sonucudur ki, hayatımda hiç görmediğim, Diyarbakır duruşmalarında tanıdığım Celalettin Delibaş’a adeta tapmışım, kendimi ona feda etmek geliyordu içimden. O Celalettin Delibaş’tır ki, her gün sadist işkenceler altında mutlaka bir tarafı kırılıyor, fakat O, artan bir güç ve büyük azimle Kürdistan’ın yüce davasını savunuyordu. Bu insanlara, aklın alamayacağı işkencelere dayanma gücü veren, ama onun ötesinde de bizzat bu direnişleriyle karşılarındaki işkenceleri hergün biraz daha çökerten, öfkeden, çaresizlikten çökerten neydi? Oysa bu insanların elinde kendilerini savunabilecek maddi hiç bir şey yoktu. Sömürgeciler ise, her şeye sahiptiler, en başta bu insanları dünya ile tüm bağlantılarını keserek bu kanlı hücrelere doldurmuşlardı, öldürmek, işkence yapmak, her türlü zulmü uygulamak durumundaydılar. Belli ki tek bir şeyi unutmışlardı, düşüncenin, inancın, haklı bir davanın hapsedilemeyeceğiydi bu unuttukları. İşte şimdi, Diyarbakır zindanlarında bu haklı davanın yılmaz savaşçıları onları direnişleriyle yerden yere vuruyorlardı. Sömürgecilerin her zulmü, büyük direnişlerle karşılık buluyordu. Vurdukça, işkence

yaptıkça, zulmettikçe, bir halkın doğuşu sanki daha da açık ve acımasızca çarpıyordu sömürgecilerin suratına. Orada, Diyarbakır'da bir halkın doğuşu yaşandı. Bu açıdan Diyarbakır direniş ve savunmaları, Kürdistan halkının yeniden doğuşudur.

Gece yarısı olmuştu. Arkadaşlar hâlâ konuşuyorlardı. Birden konuşmak geldi içimden ve "Celalettin" dedim. Sesim gür ve yüksekçe çıktı. Celalettin hemen cevapladı; "söyle abi, yalnız biraz yavaş", "iyi misin, arkadaşlar nasıl, hasta olan var mı?" diye sordum. Alt katlardan biri öksürdü ve tüm konuşmalar kesildi. İşkencecilerden biri adice küfrediyordu; "... kim konuşuyor" Bütün tecrit susmuştu ve ben beton tabutun bir köşesine büzüldüm.

Ertesi gün saat sekiz civarında alt katlarda gardiyanlardan birinin sesi geliyordu. Kambur askerin sesine benziyordu. Günlerden cumartesiydi. Ayak sesleri merdivenlerde gelmeye başladı. Kambur asker görüldü, devamlı bana bakıyordu. Kat kapısını açtı, hücremin önünde durdu. Bir tabak ve tahta kaşık verdi. Alt kat hücrelerinden çıkarılan iki arkadaştan biri ekmek, diğeri de kepçe ile karavanadan çorba dağıtıyordu. Çorbayı bolca koydular tabağıma. Çorbayı dol-duran arkadaş, yavaş bir sesle alt katlardaki arkadaşlardan selam getirdiğini söyledi. Dördüncü katın çorba dağıtım işlemi tamamlanmıştı. Kambur asker, kapının dışında yığılı askeri battaniyelerden büyükçe birini bana verdi. Ellerimi çok şiş görünce, ekmeği çorbanın içine doğradı; "çorbanı iç" dedi. Sakalının çok uzadığını, çok susadığımı söyledim. Kambur asker, dördüncü kattaki arkadaşlara, "fazla suyu olan var mı" diye seslendi. "Bende var... bende var..." ilk atılan Celalettin idi. Kağıt kutularla üç dolu kutu su verildi. Celalettin'in bütün suyunu bana verişine üzülmüştüm. Kambur asker, "ellerin, yüzün şiş ve yara bere içindesin, sakalını kesip ne yapacaksın. Biraz düzel, ben sana permatik getiririm" dedi. Dördüncü katta gezinmeye başladı. Çorbayı ve gönderilen suyun bir kutusunu içtim. Kambur asker, bana bir tek sigara verdi ve çakmağıyla yakıp gitti.

O gün öğlene kadar hücrelerdeki arkadaşlar, kendi aralarında fisiltı halinde konuşup durdular. Kemal PİR'in kalın ve tok sesi hep belli oluyordu. Mehmet Hayri, sık sık, "yavaş Kemal" diye ikaz ediyordu. Cumartesi ve pazar günleri tecrit için önemli günlerdi. Haftanın bu iki gününde nispeten zaman bulup yapılması gerekenleri aralarında konuşup kararlaştırırlardı. Özel haberleşme sistemi kurmuşlardı. Önceleri Mors alfabesi ile haberleşirlerdi. Sömürgeciler farkedince

sistemi değiştirdiler. Değişik bir haberleşme sistemi kurmuşlardı. Dakik ve erken anlaşabiliyorlardı. Tecritte kaldığım sũrece, son haberleşme sisteminden bir-iki husus dışında fazla bir Şey anlayamadım.

Kambur asker, o gũn oğle yemeğini de dağıttı. Yemekten sonra bir grup işkenceci alt katlara girdi. Işkencecilerin kũfur ve naralanıyla, arkadaşların çığlık ve feryatları ortalığı inletiyordu. Dũrdũncũ kattan duyulan sesler dışında alt katta neler oluyor, kimlere işkence yapılıyor gũremiyordum. Sadece zaman zaman Mehdi Zana'nın sesini duyuyordum. Sanıyorum ikinci kat onuncu hũcrede tek tutuluyordu. Tecritte, benim dışında ayrıca 240 kişi vardı. Paşa Uzun, Mehdi Zana ve Kawa'cı Mahmut şahin dışında tecritte tutulanların hepsi PKK'li idi. Işkenceciler, alt katlarda uzun sũre işkence yaptıktan sonra dũrdũncũ kata girmeden çıkıp gittiler. Ama bu sessizlik akşam saatine kadar sũrecekti. Işkence grubu akşam karşımızdaydı. Yine beni aralarına aldılar. Ben sadece bağırıyordum. Gũnlerden beri işkence altında bağır-mama rağmen sesim kısılmamıştı; tam tersine gũr ve tiz bir ses çıkıyordu. Bana işkence yapılırken hũcrelerden uğultular çıkıyordu. Bana yapılan işkence durmuş, diğer arkadaşlara devam ediliyordu. Kimlere, hangi katlara işkence yapıldığını farkedemiyordum. Bir ara, "avukatı buradan gũtũrũn, yanımızda avukata işkence yapmayın" diyen Mehmet Hayri ve Mazlum'un sesini duydum. Işkencelerden sonra yemek dağıtıldı, ancak bana verilmedi. Kat kapıları kapandıktan sonra, Celalettin heybe ile bana tekrar helva, ekmek ve biskũvi attı. Gũnderilen yiyecekleri gũç bela yedim. Bir ara Celalettin, "Mehmet iyi misin?" dedi. "İyiyim" dedim ve kambur askerin o gũn bana verdiği battaniyeye sarındım. O gece ağrı ve sancılardan etrafta olan bitenleri farketmedim.

Pazar olan ertesi gũn akşama kadar genellikle sakin geçti. Zaman zaman işkenceciler salona gelip bağırıyor, kũfur edip gidiyorlardı. Ancak kimseye işkence yapmadılar. Kambur asker, sabah ve oğle yemek dağıttı. Bu kez bana da verildi. Kambur asker ũzgũn ũzgũn bana bakıyor, fakat tek kelime konuşmuyordu. Onun sessiz ve ũzgũn halini, benden ũmidi kestiğine ve benim hakkımda verilen kararlardan haberdar olduğuna yorumladım. Nitekim, akşam yemeğine yakın bir saatte işkenceci yũzbařı, dũrdũncũ kata girdi. Boydan boya dolaşarak tek kelime konuşmadan çıkıp gitti. Kısa bir mũddet sonra bir grup işkenceci direkt dũrdũncũ kata çıktı. Beni hũcrenden çıkardılar, ince bir yol gibi olan dũrdũncũ kat salonunda sũrũklediler. Sopa, tekme ve yumruklar

inip kalkıyordu. Başlangıçta arkadaşlar üzülmesin diye dişimi sıktım, bağırmadım. Ancak işkence uzun sürünce artık kendimi tutamaz oldum. Üstüm, başım ve daracık yol kan içindeydi. Hücrelerden korkunç güürültü ve bağırımlar geliyordu. Beni hücreye koydular. Yarı baygın yere yatmış kıpırdanamıyordum. Dördüncü kat dahil tecritteki arkadaşlara faşizmin en ağır zulmü uygulanıyordu. Tecrit feryatlardan inliyordu. Hücrede çılgına dönüyordum. İnsan hayatında bundan daha zor bir an düşünülemez. Bir ara Mazlum DOĞAN, Kemal PİR ve Mehmet Şener'in yerden sürüklenerek götürüldüklerini gördüm. Sabaha karşı getirip baygın şekilde hücrelere bıraktılar. İşkence o gece sabaha kadar aralıksız sürdü. O geceki işkenceden sonra tecritteki arkadaşların kesinlikle en kısa zamanda öldürüleceğini düşünüyordum. Akşam yemek verilmemişti, ertesi sabah da verilmedi. Öğlene doğru benim dışımda herkese yeniden işkence uygulandı. Daha sonra ise çorba gibi bir yemek dağıttılar. Ben yiyemedim. Sanıyorum diğer arkadaşların da yiyecek durumları yoktu. Öğleden sonra alt katlardan küfür ve feryat sesleri gelmeye başladı. Akşam yemek verilmeden kat kapıları kapatıldı. Ve hemen ardından Celalettin, "Mehmet" diye seslendi. Heybe hücremin önündeydi. Helva ve bisküvinin yanısıra bu defa birkaç hap, bir merhem ve Mehmet Hayri'nin imzasını taşıyan yazılı bir pusula göndermişlerdi. Pusulada, "ağabey geçmiş olsun, gelen hapları yut ağırlara iyi gelir. Merhemi de yaralarına sür. Yaraların ağır mı? İki gündür uygulanan işkenceleri gördünüz. Savunmalara kadar bizi yaşatmayacakları belli.

Saygılar-Hayri"*

Ertesi gün salı idi. Kasım 1981'in son haftası. 2 Aralık 1981 günü akşamına kadar kısa süreli münferit işkenceler dışında genellikle sakin geçti. Genel bir işkence uygulanmadı İki günlük ağır zulüm, tecritteki arkadaşları zor durumda bırakmıştı. Sanıyorum böyle bir ara vermeye

*Başımdan geçen ve tanık olduğum bu zulme rağmen, 1984 yazında Batı Alman Dış İşleri Bakanı, Türkiye'yi ziyareti sırasında işkenceler konusunda endişesini Evren'e söylediğinde, Evren, büyük bir tepkiyle, "Türklerin karakterinde işkence yoktur!" diye cevap vermişti. Hiç şüphem yok ki, Kürdistan ve Türkiye halkları, insanlıkla alay eden bu zihniyetten dünyaya örnek bir hesap soracaktır.

mecbur kaldılar. Sakin geçen bu bir haftalık süre içinde düzenli olmasa da yemek veriliyordu. Tecritteki arkadaşlar, o hafta mahkemeye düzenli gidip geldiler. PKK Ana Grup Davasını Diyarbakır, Urfa, Mardin, Siirt ve Batman grubu diye dörde ayırmışlardı. Davanın başlangıcında dört grup mahkemeye çıkarıldılar. İki haftalık toplu yargılamadan sonra Ana Grubu dörde ayırdılar. Her grup ayda bir hafta hergün mahkemeye çıkarılıyordu. Bu sistem her ay, devam ediyordu. Mazlum ile Mehmet Hayri, dört grup davasına da girdikleri için her gün gidip geliyorlardı.

Hayri ve Mazlum, mahkemeye o hafta düzenli gidip geldiler. Hayri, mahkemede olup bitenleri pusula ile bana bildiriyordu. Zaman zaman hukuki konularda benden bilgi istiyordu. Ben de pusula ile bildiriyordum. Alt katlardan kimlerin nasıl mahkemeye götürüldüklerini görmiyordum. Dördüncü kattan her gün giden Mazlum ve Hayri dışında Kemal PİR, Celalettin Delibaş ve Muzaffer Ayata Urfa grubu ile, Mehmet Şener Siirt-Batman grubu ile gidip geliyorlardı. Mahkemeye gidenler sabahın erken saatinde hücreden alınıyor, idare odasının yanındaki salonda bir-iki saat süren işkence ve eziyetten sonra mezbaha arabası adını verdiğimiz zırlı arabalarla götürülüp getiriliyorlardı. Gidiş gelişlerde kapalı zırlıdaki işkenceler dayanılır cinsten değildi.

Bir defa mahkeme dönüşü alt kat salonunda işkencecilerden biri "şikayet var mı?" diye arkadaşlarla mahkemeye gidip gelen gardiyanlara sordu. "Var" dedi biri. Sopa ve işkencecinin ağaç keser gibi "hıh, hıh" sesleri gelmeye başladı. Arkasından Mehmet Hayri'nin hafiften inleyen sesi duyuldu ve ardından "biz bu davanın başından beri ideolojimize ve halkımızın bağımsızlık mücadelesine bağlı olduğumuzu söyledik. Bu zulüm yöntemleri bu konuda bizi engelleyemez" diye haykıran sesi... Önce Mazlum ve Kemal'in elele tutuşup merdivenlerden hızlı çıkışını, arkasından yapılan işkenceden yüzü kıpkırmızı olmuş Mehmet Hayri'yi gördüm. Mehmet Hayri tam hücremin önüne gelince ellerini iki yana açarak "her gün böyle" dedi.

Bir haftalık süre zindandaki tek mutluluk günlerim oldu. Her mahkemeye gidiş gelişlerde bir anlık da olsa göz göze geliyorduk, birbirimize bakabiliyorduk. Konuşma imkanımız yoktu, ancak zulüm altında bir anlık görüntü ve bakışın mana ve değerini o zulmü yaşayanlar çok iyi bilirler. Bir defasında mahkeme dönüşü Kemal PİR bana bakmak amacıyla hücremin önünde ayağını peşini bırakmayan yüzbaşının köpeği Co'nun ağzına koydu. Co, Kemal'in ayağını ısıtırken Kemal

devamlı bana bakıyordu. Bir defasında da Mehmet Şener sözde ziyaretçi görüşü dönüşünde hücremin yanındaki giriş kapısı kenarına sırtını yapıştırdı ve bana bakarak “nasılsın ağabey? Her iki kolunu kaldırı göreyim” dedi. Dediğini yaptım, fakat bir hayli zorlandım. Aynı hafta avukatlığımı yapmak için kardeşim Orhan Veli adına tanzim edilmiş vekaleti bana getirip imzalattılar.

Cumartesi ve pazar günü arkadaşlar yine kendi aralarında konuştular. Kambur asker diğer günlere nazaran bu iki gün biraz daha bolca yemek verdi. Hücreleri gezdi yavaştan arkadaşlarla ilgilendi. En çok benimle ilgilendi. Ancak ben gittikçe kötüye gidiyordum. Kambur asker benden ümidi kesmiş gibiydi. Pazar günü işkenceci yüzbaşı bir ara sessizce dördüncü kata girdi ve son hücreye kadar gitti döndü. Hücremin önüne gelince durdu. Bana hiç bakmadan “buna bir yatak verin” dedi ve gitti. Ancak bu bir taktikti. Bana yatak falan da verilmedi. Sırası gelmişken önemli bir hususu da belirtiyim. Mahkemenin başlangıcında duruşma hakimi Emrullah Kaya arkadaşların hepsine bağıyor, çocuk azarlar gibi davranıyordu. Sorgunun sonlarına doğru başta Mazlum, Hayri ve Kemal olmak üzere ileri kadrolara karşı saygılı bir tutum izledi. Mesela, hiç bir zaman Mazlum, Hayri ve Kemal’e sen diye hitap etmedi. Zindanda da buna benzer bir tavır vardı. İşkencecilerin ağzından en iğrenç küfürler eksik olmuyordu. Adeta yedikleri, içtikleri küfürdü. Dördüncü kattaki arkadaşlara işkencenin en ağır uygulandığı halde tek bir küfürün edildiğini duymadım.

Pazar akşamı cezaevine yeni gelmiş bir asteğmen etrafında işkenceci grubu olduğu halde alt katları gezdikten sonra dördüncü kata çıktı. Beykozlu başgardıyan beni asteğmene tanıttı. “Apocuların avukatı. Bu ibne tutuklandıktan beri bir tek avukat buraya uğramadı.” Öbür başa gidip tekrar hücremin önüne döndüler. İçlerinden biri “avukat, Celalettin Delibaş idam olur mu?” diye sordu. Ben “Celalettin’in idamlık bir suçu kanıtlanmamıştır” dedim. İşkencecilerden bir diğeri “lan daha bir idam görmedik. Biz de hergün idamları seyredeceğiz diye bekliyoruz” şeklinde söylendi ve gittiler. Akşam sayım yapıldı, yemek dağıtıldı ve kapılar kilitlendi. Ben “Celalettin boş bir kâğıt gönderin” diye seslendim. Celalettin heybe ile boş bir kâğıt, bir de Hayri’nin imzasını taşıyan yazılı bir pusula gönderdi. Pusulada şunlar yazılıyordu:

“Ağabey nasılsın? Herhalde yaraların bir hayli ağır. Hareketsiz durma, kol ve bacaklarını devamlı hareket ettir. Bir haftadır işkence dur-

muş bol da yemek veriyorlar. Siz mahkemede bu konular üzerinde durduğunuz için bir taktik icabı yaptılar. Fakat bu durum geçicidir. Seni fazla burda tutamazlar. Şerafettin Kaya iki ay kadar burda kaldı. Senin aramızda kalmanı mahzurlu görürler. En kısa zamanda seni aramızdan alıp başka yere nakledeceklerini sanıyorum. Tavırları bunu gösteriyor. Saygılar... Hayri”

Gelen boş kâğıda daha önceki pusulalarda yazamadığım bazı gelişmeleri yazdım. Duruşmalarda dinlenen tanıkların sömürgecilerce nasıl temin edildiklerini izah ettim. Bu tanıklara arkadaşların yapacakları usuli itirazları bildirdim. Son olarak da benim için üzülmemelerini rica ettim. Ölümünden korkmadığımı, burada ölmenin benim için şerefli bir ölüm olacağını, hayatımın en mutlu ve en şerefli anlarını yaşadığımı yazdım. Bir de belki yakında savcılığa çıkaracaklarını, siyasi bir tavır almayı düşündüğümü, bu konudaki düşüncelerini bana bildirmesini rica ettim. Pusulanın sonunu şöyle bağlamıştım. “Vücudum oldukça ağırlaştı. Ama huzurluyum, mutluyum. Canım size feda olsun. Tüm arkadaşlara selam ve sevgilerimi iletirsen çok memnun olurum. Avukat.” Tekrar Celalettin’e heybeyi göndermesi için seslendim. Heybe fırlatıldı ve ben pusulayı gönderdim. Aradan yarım saat gibi bir zaman geçti. Celalettin “Mehmet” dedi ve tekrar heybeyi fırlattı. İçinden Mehmet Hayri’nin imzasını taşıyan pusula çıktı. Pusula “Ağabey verdiğin yeni bilgilere teşekkür. Yazman çok iyi oldu. Bir konu bizi üzdü. Siyasi tavır almayı düşünmen büyük bir hata olur. Senin konunun farklı, görevin bellidir. Sen bu görevini cesur ve şereflice yerine getirdin. Sen bu uygulamaların en yakın tanığıydın. Yaşamam gerekli. Unutma ki, burdan kurtulursan yapacağın daha önemli görevler var. Mazlum ve Kemal de böyle düşünmene üzülüyorlar. İnandığın ve uğrunda ölümü göze aldığın kardeşlerini kırmayacağına, duygusal davranmayacağına inanıyorum. Vücudunun ağırlaştığını yazıyorsun. Kol ve bacaklarını devamlı hareket ettir. Saygılar... Hayri” diye yazıyordu. Pusulayı birkaç kez okuduktan sonra yaktım. Askeri battaniyeye sarındım. Celalettin yine “Mehmet” diye seslendi. Ben ses verince Mehmet Hayri “okudun mu?” dedi okudum dedim. Hayri “tamam mı?” dedi. Ben tamam dedim.

Ertesi gün 1 Aralık 1981 günü idi. Sabah, öğlen yemek verildi. O gün işkence grubu sık sık katlara girip bakıp gittiler. Günlerden pazar-tesiydi. Akşam alt kat hücrelerinde birkaç arkadaşta sopa ile vurdular. Sonra yemek dağıtıldı ve kapılar kapandı. 2 Aralık 1981 günü sabah

beni hücreden çıkardılar. Ayaklarım şiş ve yaralı olduğu için ayakkabı giyemiyordum. Çavuş rütbesinde bir asker ayakkabılarının arkasını kırdı zorlayarak ayaklarımın ucuna taktı. Beni aşağı indirdiler. İdare odasına giden uzunca bir salonda kollarımdan tutarak yürüttüler. Aynı salonda işkenceci yüzbaşı işkencecileri içtima etmiş talimat veriyordu. Benim ayaklarım yerden sürünüyordu. Kollarıma girenlerden biri “ayaklarını kaldır” diye elindeki sopa ile arkadan bacağıma vurdu. Duyduğum acının etkisiyle bacağıma öne doğru kaldırıncaya ayakkabım ayağımdan fırladı yüzbaşının önüne düştü. Ben ve kollarımdaki askerler olduğumuz yerde durduk. Yüzbaşı ayakkabımı aldı, küfürle beraber bana doğru fırlattı. Yere doğru eğilince ayakkabım kolumdaki askerlerden birinin çenesine değdi. Beni bıraktı uy.. uyy dedi, çenesini tuttu. Arkasından eşek gibi anırdı. “Ulan avukat s....tim seni” diye beni köşeye doğru sürükledi. Elindeki sopayla vurmaya başladı. Bir taraftan da yüzbaşının köpeği Co bana saldırdı. Asker köpüre köpüre bir müddet vurduktan sonra beni idare odasına aldı, ellerimi arkadan kelepçeledi. Yüzbaşı uzaktan “iyi bağladınız mı bakayım” diyerek geldi. Bana baktıktan sonra beni askeri bir cemseye bindirdiler. Benimle birlikte eli joplular bir işkenceci ve yirmiye yakın silahlı asker de bindi. Şoför mahalline bir asteğmen binince araba hareket etti. Araba biraz gider gitmez yanımdaki işkenceci “ulan Ermeni başını önüne eğ” dedi ve sert bir yumruk çeneme, arkasından bir jop da kafama indirdi. Beni sıkıyönetim askeri savcılık binası önünde indirdiler. Hemen Savcı Oktay Yüksel’in odasına aldılar. Ben Oktay Yüksel’in odasına girdiğimde kapının önünde üç sivil oturmuş bana bakıyordu. Odada Savcı Oktay Yüksel “Hilvan’da Tünelili Savcı Hüseyin adıyla örgüt faaliyetlerini yürüttüğüne dair bilgisi olan üç kişiyi çağırdım. Şimdi teşhis yaptıracağım. Yalnız sıkıyönetim savcısı Zeki albayımın talimatı ile seni birkaç kişinin arasında karşı duvarın dibinde bekleteceğim. Gelen üç kişiyi içeri alıp bu pencereden teşhis yaptıracağım” dedi. Savcının odasından çıktığımda oturan üç sivil bana yine dik dik bakmaya başladılar. İşkenceci yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım da yanlarına oturmuş kendileri ile konuşuyordu. O zaman kapıda oturan üç sivilin beni teşhis etmeye gelenler olduğunu anladım. Yüzbaşı da kendilerine gereken talimatı veriyordu.

Savcı Oktay Yüksel’in oda penceresine yakın duvarın dibinde gözetlenden savcılığa çıkarılan arkadaşlardan ikisi sağımda üçü de solumda olmak üzere dizildik. Sanıyorum bu şekildeki diziliş ile teşhisten

zorluk çekileceğini anlayan Oktay Yüksel ikinci sıraya alınmama söyledi. Ben baştan ikinci sıraya alındım. Fazla ayakta duramadığım için eli joplular gardiyan kolumdan tutarak arkada bekliyordu. Teşhis için gelen üç kişi tek tek pencerenin önüne gelerek bakmadan ve beklemeden "ikinci" deyip gittiler. Etrafımda dizilen arkadaşlarla tanzim edilen teşhis zaptını imzalamak üzere savcılık odasına alındık. Beni teşhis için gelenler odada ayakta bekliyorlardı. Ben sinirli bir şekilde kendilerine yaklaştım "siz kimsiniz?" dedim. İkisi suçluluk psikolojisi içinde hiçbir şey söylemeden başlarını öne eğdiler. Üçüncüsü "niye sen Tuncelili Hüseyin değil misin?" dedi. Ben, Savcı Oktay Yüksel'e, "savcı bey neden olayın gerçek tanıkları olan Hilvan belediye reis ve meclis üyelerini çağırılmıyorsunuz? PKK Urfa grubu davasında bu olay tahkik edilirken ben sanıklar vekili olarak duruşmada bulunuyordum. Olay tanıklarına çok da soru yönelttim. Tuncelili Hüseyin ben isem olay tanıkları neden bize istifa çağrısında bulunan Tuncelili Hüseyin budur demediler. Neden gerçek araştırılmıyor, yalancı ve temin edilmiş tanıklarla soruşturma uzatılıyor" dedim. Savcı Oktay Yüksel "onları da çağırınız, onları da çağırınız" dedi. Ben devamla "hukuka uygun bir teşhis yapılmadığını, çünkü savcılık odasına giriş çıkışında beni sözde teşhis eden bu üç kişinin de kapıda beni görüp teşhisten önce iyice tanıdıklarını bu itibarla yapılan teşhisin geçersiz sayılması gerektiğini ve bu beyanımın zapta geçmesini" söyledim. Savcı Oktay Yüksel iyice bozulmuştu. "Bunları mahkemede açıklarsın" diyerek beni zaptı imzalamaya zorladı. İmza atacağı yere "usulsüz yapılan teşhis hakkındaki itirazım zapta geçirilmedi" şeklinde not düşürdükten sonra notun altını imzaladım. Savcı Oktay Yüksel adeta köpürerek "zapta neden not düşürdünüz. Hukukta böyle bir usul var mı?" deyince, ben "burada hukuk uygulanmıyor, hukukla alay ediliyor" dedim. Oktay Yüksel iyice köpürdü: "götürün". Ve beni zırlı arabaya koydular. Zindana doğru yola çıktık. Yanımdaki eli joplular gardiyan dönüşte bana dokunmadı. Daha sonraları kambur askerden öğrendiğime göre o gün benimle gelen gardiyan en iyilerdenmiş. Kambur askerin ricası üzerine gönüllü olarak benimle gelmiş. Eğer benimle bir başkası gelseymiş gidiş gelişlerde arabada bana çok ağır işkence yapacaktı. Bana vurulan yumruk ve jop da zorunluymuş.

Savcılık dönüşü zindanın giriş kapısından içeri girdiğimde işkence grubunun naraları, işkenceler altında bağırانların sesleri ortalığı inletiyordu. Zindanın her tarafından değişik sesler geliyordu. Kimi ben

Türk oğlu Türküm, kimi en büyük Türk Atatürk diye bağırıyor, kimi istiklal marşını okuyor, kimi de işkenceler altında ağlıyor, inliyordu. En büyük gürültü ve bağırıtı tecrit tarafından geliyordu. Beni tecrite giden salonda yürüttüler. Tecrite girdiğimde yine korkunç bir işkence uygulanıyordu. Dördüncü kat birinci hücrenin önüne götürüldüğümde etrafım sarıldı. Hepsini birden girişti. Sopa ve yumruklar yetmiyormuş gibi beni kaldırıp top gibi hücrenin önündeki demirlere vuruyorlardı. Etrafta olan bitenleri farkedemiyordum. Sadece bağırma ve inleme seslerini duyuyordum. O günden sonra daha kaç gün orada kaldığımı, etrafta olan bitenlerden birkaç husus dışında birşey hatırlamıyorum.

Ertesi gün 3 Aralık 1981 günü dört işkenceci beni hücreden çıkardılar. Kollarıma girerek aşağı salonda görüş yerine doğru yürüttüler. Tam görüş yerine yaklaştığım sırada yanımdaki işkenceciler beni enayyim diye bağır dediler. Amaç görüş yerinde götürülüşümü seyreden hem avukatım hem de kardeşim Orhan Veli'ye karşı haysiyet ve kişiliğimle oynamaktı. Susmayı tercih ettim. Esasen konuşacak gücüm de yoktu. Yabancı olmadığım iki perdeli görüş yerine getirildim. Avukatım olan kardeşim öbür tarafta irileşmiş gözleriyle hayretle bana bakıyordu. Ben kardeşimin üzülmemesi için iyi olduğumu göstermeye çalıştım. Kardeşim, "nasılsın abi" diye sordu. İşkencecilerin kollarında iyi olduğumu söyleyerek, dışarıda merak ettiğim bir konuda üç kelimelik bir soru sordum. Konuşurken bütün çabama rağmen sesim oldukça titrek çıktı. Ben konuşurken kardeşimin rengi sapsarı oldu. Arkasından yanımdaki asteğmenle askerlere dönerek, "cesedini almadan burdan gitmem" dediğini duydum. Sonra tartaklanıp sürüklendiğini gördüm. Ben görüş yerinden alınarak bir merdiven dibinde yumruklanmaya başladım. Ayakta duramıyordum. Yüz üstü yere yatmışım. Biri kollarımdan tutarak yerden sürükledi. Tecrit merdiveninden dördüncü kata doğru çekiliyordum. Arkadan sırtıma, kaba etlerime sopa ve joplar inip kalkıyordu. Beni hücreye atıp gittiler.

O günden sonra etrafta olan bitenlerin çoğunu hatırlayamıyorum. Çoğu zaman baygındım. Sadece zaman zaman işkence altında bağırarak arkadaşların seslerini duyardım. Ne zaman gece, ne zaman gündüz farkedemiyordum. Bir defasında Mehmet Hayri mahkemeden dönmüştü. Üç işkenceci arasında hücrelerine götürülüyordu. Ben hücrede tabut betonun üzerine uzanmış hareketsiz duruyordum. Mehmet Hayri, tam hücremin önüne gelince göz ucuyla hareketsiz yerde yattığımı gördü. Olduğu yerde durdu. Yüzünü tam bana çevirerek, "nasılsın ağabey?"

dedi. İşkenceciler cevap vermeme fırsat bırakmadan “çokmu merak ettin i...neyi” dediler. Ve hücremin önünde Mehmet Hayri’yi yere yattırdılar. Sağ mıydı, sol mıydı farkedemediğim bir kolunu betona uzattılar. İşkencecilerden iriyarı olanı dizini bileğine bastırdı. Parmaklarını kırıp elinin tersine yapıştıyordu. Çat diye ses çıkaran parmaklar, insanım diyenin dayanamayacağı Mehmet Hayri’nin feryadı, beni çığına çevirdi. Direniş ve savunmalarıyla, kararlı ve bilinçli tavırlarıyla sömürgecilerin korkulu rüyası haline gelen Kürdistan’ın gelmiş ve gelecek olan önderlerinin en yiğidine, en yücesine gözlerimin önünde hem de benim yüzümden yapılan bu zulüm, bana bin defa ölmekten daha ağır geldi. Sanki koskoca zindan başıma çökmüştü. Şaşkındım. Bir şey yapacak gücüm de kalmamıştı. Üzüntü ve sinirimden bir çocuk gibi ağladığımı hatırlıyorum. Mehmet Hayri hücremine konulmuştu. Aradan onbeş-yirmi dakika geçmişti. Mehmet Hayri’nin sesi geliyordu. Hücrenin önündeki demir parmaklığa yanaşım, kulak kabartım. Mehmet Hayri, bana yakın olan Celalettin Delibaş’a talimat veriyordu: “Abiye bir seslen durumu iyi değildi. Belki öldü” diyordu. Ben duyduğum eziklikten ötürü şuursuzca patladım. “Üstüme bu kadar düşmeyin. Ben asıl buna üzülüyorum. Ölümünden korkmadığımı, burada ölmenin benim için şeref olacağını daha önce size bildirdim. Kaldı ki ben çok iyiyim” dedim ve arkasından çok eski, Dersim’in kahramanlık türkülerinden bir mısra söyledim. Sesim oldukça gür ve yanık çıkmıştı. İşkenceciler, “kim o, kim o?” diye bağırarak pat pat merdivenlerden yukarı çıkmaya başladılar. Kendi kendime eyvah genel bir işkenceye sebep oldum diye düşündüm. Sömürgeciler, her hücreye Türk şovenizmini dile getiren yazılı marşları demet halinde bırakmışlardı. İşkenceciler daha merdivende iken ben marş yazılı demet kâğıtları elime aldım. İşkenceciler, hücremin önüne gelince, “lan i...ne kim o?” dediler. Ben yarı doğrularak, “benim, marş ezberliyorum” dedim. İşkencecilerin balon söner gibi hızı kesildi. Tavırlarından inanmadıkları belli idi. “Öyle mi, aferin” dediler ve dönüp gittiler.

Aradan kaç gün geçtiğini hatırlayamadığım bir akşam geç saatlerinde, bir çavuş ile üç erin hücreme yakın dördüncü kat giriş kapısını sessiz ve dikkatlice açmaya çalıştıklarını gördüm. Ben gözetleme mazgallarından bir durumu tesbit ettiklerini, arkadaşları suçüstü yakalamak isteyeceklerini düşünerek uzandığım betondan doğruldum, yüksek bir sesle “dikkat” dedim. Amacım arkadaşların durumdan haberdar olması ve önlem almasıydı. Çavuş çok sinirlenerek, “kim sana dikkat çek dedi”

ve iki üç yumruk vurdu. Sonra çıkıp gittiler. Ertesi gece aynı saatte hücremin önünden hızla Mazlum'lara taraf geçtiklerini gördüm. Geç farketmişim, birşey yapamazdım. Sonra ellerinde birkaç kâğıtla çıkıp gittiler. Ertesi sabah erkenden Celalettin'in imzası ile bana bir pusula gönderdiler. Pusulada, "Ağabey, gece bizde bir şiir yakaladılar. Hücrelerde arama yapabilirler. Tedbirini al" deniliyordu. Aradan yarım saat geçmişti. Alt kat hücrelerinden çıkarılan iki arkadaş hücrelere kepçe ile çorba dağıtıyorlardı. Bir işkenceci de elinde sopa ile "çabuk olun" diye çorba dağıtan arkadaşlara bağınıyordu. İki arkadaş da sopa altında nefes nefese kalmışlardı. Çorba dağıtan iki arkadaş ile başlarında bekleyen işkenceci, dördüncü kattan ayrıldıktan sonra hücremin iç tarafına demir parmaklığın önüne düşmüş, katlanmış küçük bir kâğıt parçasını gördüm. Kâğıdı aldım ve okudum. Kâğıt Mehmet Hayri tarafından tam kaldığım hücrenin altına düşen üçüncü kat birinci hücrede tutulan Mehmet Canyüce'ye yazılan bir pusula idi. Mehmet Canyüce, Kemal PİR ile birlikte yakalanmıştı. Bir gün sonra ilk defa mahkemeye çıkacaktı. Pusulada, "Mehmet; üzerinizde önemli belgelerle yakalandınız. Cesur bir siyasi tavır almaktan başka çare yok. Başarılar... Hayri" şeklinde bir talimat vardı. Çorba dağıtan arkadaşlar Mehmet Hayri'nin verdiği bu mesajı yanlışlıkla benim hücreme atmışlardı. Mesajın yerine ulaşmadığına çok üzülmuştüm. Her türlü tehlikeyi göze alarak, "Celalettin" dedim. Celalettin, "ha abi" dedi. "Canyüce'ye gönderilen mesaj yanlışlıkla benim hücreme atıldı, haberiniz olsun" dedim. Bir müddet sonra Mehmet Hayri'nin üçüncü kat birinci hücreyle konuştuğunu duydum. Aynı hücrede kalan Ferzende Tağaç'a sesleniyordu, "Ferzende sesimi duyuyor musunuz? Tamam mı?" Aşağıdan "tamam" diye cevap veriliyordu.

Aynı gün öğleden sonra Mehmet Hayri'den bana bir pusula daha gönderildi. Bazı hukuki konularda benden bilgi istiyordu. Ayrıca "mümkünse hemen cevabını yaz, seni buradan alacaklar. Her an alabilirler. Haberleştiğimizi sezdiklerini sanıyorum. Uygulama öyle gösteriyor" diyordu. Hemen cevabını yazdım, gönderdim. Ben tecritten başka bir yere naklimi istemiyordum. Mazlum, Hayri, Kemal ve diğer arkadaşların seslerini duymak bana yeterli idi ve mutluluk veriyordu. Ben bu seslerden, bu havadan uzaklaştığım takdirde zindanda erken çökeceğimi düşünüyordum. Nitekim Mehmet Hayri her zaman olduğu gibi bu defa da yanılmamıştı. Aynı gün akşam işkenceciler "haydi ulan i...ne. Rahat durmuyorsun. Burada sana methiyeler diziliyor" deyip

beni hücreden aldılar. Ben, bir koğuşa götürüleceğimi düşünüyordum. Yanılmıştım. Tecritin bitişiğindeki ilk günler tutulduğum 37. koğuş adını verdikleri yerin dördüncü kat üçüncü hücreesine konuldum. İşkenceciler üstüme hücre ve kat kapılarını kitleyip gittiler.

Akşam geç saatlerde kambur asker hücremin önüne geldi. Beraberinde getirdiği bulgur pilavı, üzüm hoşafı ve yarım ekmekten ibaret yemeğimi verdi. "Kendi yemeğimi sana getirdim. Karnını iyice doyor. Yarın sabahtan itibaren sana üç gün yemek vermeyecekler. Bu süre zarfında sana sadece bir tek ekmek verecekler. Moralini bozma, fırsat bulursam sana bir şeyler getireceğim" dedi ve bana birkaç tek sigara ile bir kibrit verdi. Çok soğuk olduğunu, kuru betonun üzerinde donabileceğimi, mümkünse bana battaniye vermesini söyledim. Kambur asker, biraz düşündükten sonra dördüncü katın boş hücrelerinden üç battaniye alıp getirdi. İki askeri, biri sivil battaniye idi. Sivil battaniye oldukça kalın ve büyüktü. Kambur asker, "askeri iki battaniyeyi altına ser, sivili de örtün. Kim sana bu battaniyeleri verdi diye sorarlarsa sakın benim verdiğimi söyleme. Ben hücreye getirildiğimde battaniyeler hücredeydi dersin" dedi ve gitti.

Battaniyeleri tabut betonun üstüne yatak gibi serdim. yemeğimi yedikten sonra, sigaramı yaktım, hücrenin ön kısmında oturdum, çevreye kulak verdim. Alt kat hücrelerinden sesler çıkıyordu. İkinci kat ile üçüncü kat boştu. Dördüncü katta benim dışımda kimse yoktu. Alt kat hücrelerinde olan arkadaşlar belli ki yeni tutuklanıp gözaltından getirilenlerdi. Tecritten yana kulak kabarttım, hiçbir ses gelmiyordu. 37. koğuş hücrelerine geleli birkaç saat olmuştu ki tecritten alındığıma üzül müştüm. Tecritte dördüncü kattaki arkadaşların konuşmalarına, seslerine alışmıştım. Bu konuşma ve sesler tek tesellim idi. Şimdi bundan da mahrumdum. Battaniyeler arasında betonun üzerine uzandım. Kalın sivil battaniyeye rağmen sancı ve ağrılarım yetmiyormuş gibi soğuktan tırtır titriyordum. Hücremin tam karşısındaki tavana yakın pencere açık tutulmuş soğuk rüzgar kurşun gibi hücreme vuruyordu. Hücremi kedi büyüklüğündeki fareler istila etmişti. Büyüklü küçüklü üstümde sabaha kadar dolaşıp durdular.

Ertesi gün sabahtan itibaren kambur askerin dediği gibi tam üç gün bana ne yemek, ne de sigara verildi. İkinci günün öğlen saatinde çok ufak kuru bir ekmek verildi. Bu üç gün zarfında bana işkence yapılmadı. Fakat günün her saatinde bulunduğum dördüncü katta işkenceciler dolaşıp durdular. Bir grup gidiyor, bir grup geliyordu. Bulduğum

hücrenin önünde ellerinde çay bardağı ile dikiliyorlardı. Ellerindeki çayları fırt, fırt diye ses çıkartarak yarıya kadar içtikten sonra diğer yarısını da ya yüzüme fırlatıyorlardı veya başıma döküyorlardı. Bu üç gün zarfında kambur askeri bir tek defa gördüm. O da üzgün bir ifade ile uzaktan bana bakıp gitti. Yanımda yarım paket sigara olmasına rağmen açlıktan içemiyordum. İkinci gün bana verilen ufak ekmeğin yarısını suda yumuşatarak yemiştım. Diğer yarısını da bir miktarını aynı gün, akşam, kalanı üçüncü gün yemek üzere tecritte arkadaşların bana verdikleri yün çorabın içine koydum, tuvaletteki su vanasına astım. Akşam bir lokma ekmeğ için ekmeği sakladığım yerden aldığım da fareler ekmeğin içini yemişti, geriye incecik kuru bir kabuk kalmıştı.

Bünyemi kemiren açlık yetmiyormuş gibi bir taraftan kuru soğuk, kamçı gibi vücuduma vuruyor, bir taraftan da iltihaplanan yaraların ızdırabı ile kıvranıyordum. Özellikle başıma vurulan darbe sonucu açılan yara, çok azmış korkunç acı çektiriyordu. Kaç gün bu acıyı çektığımı hatırlamıyordum ama zamanla yaraların tümü kendiliğinden iyileşti.

Cezaevine yeni tutuklananlar getirildiği için birinci kattakiler, ikinci kata çıkarıldı, yeni gelenler birinci kat hücrelerine dolduruldu. Her gün alt kattakiler işkencelere tabi tutuluyorlardı. Zaten işkence, günün her saatinde eksik olmuyordu. Hatta işkence yapılmadığı zaman dahi banda aldıkları işkence seslerini sabahlara kadar dinletirlerdi. Bu tür uygulamalarla tutukluların psikolojik olarak çökmeleri amaçlanıyordu.

37. koğuş adını verdikleri hücreli bölüm, genellikle ilk defa tutuklanıp zindana konuların tutuldukları yerdir. Tutuklu arkadaşlar buraya ilk adımını atar atmaz en ağır işkenceler uygulanmaya başlanır. Uzun süre yemek ve sigara verilmez. Tutuklu arkadaşlar, işkence sonucu bitkin duruma girince işkence yapanların dışında ayrı bir grup iyi niyet kisvesi altında tutuklularla ilişki kurmaya başlar. Genellikle subay olan bu grubun ilişkisi başlar başlamaz işkenceler durur, bol yemek ve sigara verilir. Serbest bırakılma ve değişik ilginç vaatlerle tutukluları ajanlaştırmaya çalışırlar. Ajanlaşmayı kabul etmeyen tutuklulara daha ağır işkenceler uygulanmaya başlanır. Tutukluların çoğu bu dönemde sakat ve felçli duruma girer. Bu dönemde tutuklular zindanın ağır kurallarına uymaya zorlanır, teslim alınmaya çalışılır. Bu ikinci dönem ağır işkencelerine rağmen kurallara uymayı reddeden, direnen tutuklulara kesin imha planı uygulanır.

Yemek verilmeyen üçüncü günün akşamı, üç işkenceci az miktarda

yemek ile geldiler. Önce ellerimi jopladılar. Sonra yemeği hücreye bırakıp gittiler. Yemeğimi yedikten sonra açlıktan içemediğim, sakladığım sigaramı yaktım. İşkence sonucu vücudumda açılan yaraların en çok eziyet verdiği dönemdi. Alt katlardan kalabalık fısıldaşmalar geliyordu. Bir ara biri, “dördüncü kat, dördüncü kat” diye seslendi. Bu ses gözaltında beraber olduğumuz Van Lisesi Müdürü Hüsamettin Beyin sesine benziyordu. Buna rağmen işkenceciler benim, geceleri alt katlarla konuşup konuşmadığımı anlamak için numara yapabilirler düşüncesi ile cevap veremedim. On dakika sonra aynı ses, “avukat abi” diye yine seslenince, ben, “Hüsamettin Bey sen misin?” diye cevap verdim. “Benim abi. iyi misin?” dedi. “İyiyim” dedim ve bir işkenceye sebebiyet verebiliriz diye fazla konuşmadım. Van Lisesi Müdürü Hüsamettin Beyin lisede istiklal marşını söyletmediği, bayrak asmadığı ihbar edilmiş, tutuklanıp Diyarbakır zindanına konulmuştu.

Ertesi gün sabahleyin kambur asker tekrar geldi. Çay doldurulmuş cam bir reçel kavanozun büyükçe bir parça beyaz peynir ile bir ekmeği bana verdi. Birkaç tane de tek sigara verdi. Yakalanırım endişesi ile her zaman tek sigara bırakırdı. Ekmeğin yarısını ve az miktarda peyniri çay ile yedim. Kalan peyniri cam kavanoza koydum, yarım ekmekle beraber sakladım. Amacım yemek verilmediği zamanlar onunla idare etmektir. O gün öğlen saatinde yemek yerine birkaç sopa çektiler bana. Fazla vurulacak halim yoktu. Aynı gün akşam iki gözden ibaret bir servis tabağı getirdiler. Her gözüne iki kepçe yemek koydular. “Üç günlük yemeğin ister bir defa ye, ister üç gün ye” dediler ve yemeği bırakıp gittiler. Yemeğin hepsini yedim. Saklamam mümkün değildi. Elimde sopa ile beklesem dahi farelerle başa çıkamazdım. Ertesi gün öğleden evvel 16. koğuştaki tahta ranzalar yapılacağı için orada tutulanların tümü üç gün için bulunduğu katın altında üçüncü kat hücrelerine konulmuşlardı. Kambur asker bu koğuşun yardımcı gardiyanı ile konuşmuştu, kendi koğuşuna yemek verdiği zaman gizlice bir tabakta bana veriyordu. Bana gizli yemek veren bu gardiyan çok aptal bir tiptir: Her yemek verişinde, “doğru söyle len karın mı sana iyi hizmet ediyordu, yoksa ben mi iyi hizmet ediyorum?” diye soruyordu. Ben susması için, “sen iyi hizmet ediyorsun” diye cevap veriyordum. Üç gün aç kalmaktan kurtulmuşum. Ancak beni çok üzen bir olaya da tanık olmuştum. Üçüncü kat hücrelerinde tutululardan sesinden yaşlı olduğu anlaşılan biri hastalanmış acı acı inlemeye başlamıştı. Aynı hücrede olanlar ölüyor diyerek doktor çağırması için gardiyana yalvardılar. Gardiyan, “bana ne, yanı-

nızda hap varsa verin” diyordu. Sonra inleme sesleri kesildi. Konuşmalardan hasta olanın kardeşi olduğunu anladığım biri gece sabaha kadar yanık yanık Kürtçe birşeyler söyleyerek ağladı durdu.

Üçüncü kata nakledilen tutuklular, üç gün kaldıktan sonra tekrar koğuşlarına döndüler. Aynı gün akşam yüzbaşı, yanında bir grupla bulunduğum hücrenin önüne geldi. Önce sarkık dudakları ile bir kahkaha attı. Beni hücreden çıkardılar. İşkencecilerden biri önce yumrukladı, sonra da jopla da vurmaya başladı. Her nedense ben bağırmadım. Yüzbaşı, “bu i...neyi bağdırtmak lazım” dedi ve beni alt kat salonuna indirdiler. Yüzbaşı bizzat beni tek ayakla, çift ayakla ve kollarımdan makaraya çekti. Ben bağdırdıkça, o kahkaha atıyordu. Daha sonra hücrede ayıldığımı hatırlıyorum.

O günden sonra ben tekrar günlerin hesabını kaybettim. Çevremde olan olayların çoğunu hatırlayamaz oldum. Sanki cezaevinde zelzele olmuş, yer yerinden oynuyordu. Zindanın her tarafından işkencecilerin küfür ve naraları, işkence görenlerin çığlık sesleri geliyordu. Alt kat salonuna yine lağım aktılmış, benim dışımda 37. koğuşta tutulanlar hücrelerden çıkarılmış sopa altında yüzüstü lağamın içinde süründürüyorlardı.

İşkenceciler hergün başımdan eksik olmuyorlardı. Bu nedenle kambur asker de bana yaklaşmıyordu. İtiraf edeyim ki kambur askeri uzaktan gördüğüm zaman dahi yaşadığımı farkediyordum. Yirmidört saatte bir, ya kuru bir ekmek veya mideyi bozan az bir yemek veriliyordu. Günlerdir cezaevinin geneline uygulanan işkence devam ediyordu. Bir defasında 37. koğuşun alt kat salonunda çok uzun, bin ölümden beter bir zulüm uygulandı. Zulüm altında inleyenlerin çığlıkları beni çıldırtıyordu. Battaniyeyi başıma sarıyor, kulaklarımı kapatıyordum. Mümkün değil işkence çığlıkları yine eksilmiyordu. Acaba zulüm kimlere uygulanıyor diye düşünürken işkencecilerden biri ismen Rıza Altun’a bağırarak işkence yapınca bu ağır zulme tabi tutulanların tecritteki PKK’li arkadaşlar olduğunu anladım. Zaten bu kadar ağır bir zulüm onlardan başka kimseye uygulanamazdı.

Bir defasında da yaşı küçük bir genç, babası ile beraber tutuklanmış zindana getirilmişlerdi. 37. koğuş alt kat salonunda çınlı çıplak soyundurdular. Genç çocuğun daha sünnet olmadığı görülünce, “ulan sen Ermeni misin, oğlunu neden sünnet ettirmemişsin?” diye çocuğun babasına bağdırmaya başladılar. Sesinden yaşlı olduğu anlaşılan baba, bozuk bir Türkçe ile, “ben fakir bir adamım. Sünnet düğünü yapacak

param yoktu, hayırlısı ile bu sene yapacağım. Siz oğlumun görünüşüne bakmayın yaşı küçüktür onun” dedi. İşkenceciler her ikisine birden çul-landı. İkisi de bağırıyordu. Bir ara yaşlı baba, hem bağırıyordu, hem de, “çocuğumu dövmeyin o daha ufaktır. Allaha korkun, onun yerine de bana vurun” diyordu. Ama zulmün ne mantığı ne de insafı vardır. İşkencecilerden biri, “bana bıçak getirin bunu sünnet edeceğim” diye bağır-dı. Kısa bir süre sonra çocuğun içimi parçalayan acı çığlığı duyuldu. Çocuğun bir hücreye konulduğunu farkettim. Çocuk hâlâ inliyordu. İşkencecilerin hepsi, yaşlı adamın başına toplandılar. Anlaya-madığım kısa bir konuşmadan sonra sopalarla adama vurmaya başladılar. Yaşlı adamın bağırmasından sürüklenerek işkence yapıldığı anlaşılıyordu. Rap rap diye ses veren sopa darbeleri altında yaşlı adam, “anam, babam, Allah...” diye feryat ediyordu. İşkenceye ara verilince adamcağız, “ooooof allaha şükür elinize sağlık komutaaan” diyordu. Uzun bir işkenceden sonra doğru dürüst Türkçe bilmeyen yaşlı adama, “bak moruk, Atatürk’ün gençliğe hitabesini, istiklal marşımızın on kıtasını ve andımızı ezberleyeceksin. Akşama gelir seni imtihan ederiz. Ezberlemediğini görürsek bu defa si...riz, ona göre” dediler ve adamı bir hücreye koydular. Aynı hücrede bulunan diğer tutuklulara “ulan i...neler buna ezberletin, yoksa sizi de si...riz” deyip gittiler. Hücredeki arkadaşlar akşama kadar hiç değilse kısa olan andı ezberletmeye çalış-tilar. İnanılır gibi değil ama, doğru dürüst Türkçe bilmeyen yaşlı adam bayağı andı ezbere okumaya başladı. Ne yalan söyleyeyim, yaşlı ada- mın andı ezberlemesine ben de bayağı sevinmiştim. Çünkü bu yaşlı ada- mın tekrar işkenceye alınmasına tahammül edecek durumda değildim. Gerek polis sorgulamasında, gerekse zindanda çok sadist işkencelere hedef oldum, tanık oldum. Bu konuda en çok moralimi bozan, beni yıpratan yaşlı insanlara, kadınlara ve çocuklara yapılan ağır işkenceler oldu.

Akşam yemek saatinde işkenceciler yaşlı adamın bulunduğu hücre- nin önünde biriktiler. İçlerinden biri, “moruk ezberledin mi?” diye sordu. Yaşlı adam “inşallah” diye cevap verdi. İşkenceci, “andımıza başla” dedi. Yaşlı adam, “Tırk Tırktır. Doğrime doğrime” dedi ve sustu. İşkenceci zırladı: “Demek ezberlemedin ha” dedi ve adamı hücreden çıkardılar. Korku ve heyecan içinde, “yarın komutan, vallahi yarın” diye söyleniyordu. Sopalar rap rap inip kalkmaya başladı. Adamcağız, yine anam, babam, allah diye feryat etti. İşkence durdu, adam yine derin bir of çektikten sonra “ellerinize sağlık komutan” dedi. Nefes

nefese kalan işkenceci “söyle bakalım i...ne Humeyni kimdir?” dedi. Yaşlı adam “Ben ne bilem komutan İranlıların rayberi midir nedir” diye cevap verince, işkenceci bu kez “Atatürk kimdir?” diye sorunca yaşlı adam onun anasını, avradını diye altından girdi üstünden çıktı. Ve işkencecilerin uzun süren zulmü. Yaşlı adam darbelerin altında uzun süre bağırdı, sonra sesi soluğu kesildi. Neden sonra kendine gelince, işkenceciler neden Atatürk’e küfür ettin diye sordular. Yaşlı adam inleye inleye “niye o Apocu değil mi komutan?” dedi. Yaşlı adamın bu cevabına işkencecilerden birkaçı kahkaha ile güldüler. Yaşlı adam sandı ki bir Apocu kendisine soruluyor. Sömürgecilerin, Apoculara çok kinli olduklarını bildiği için küfür etmekle kurtuluş yolunu aradı.

İşkenceler hergün aralıklı devam ediyordu. Kimsenin toparlanmasına fırsat verilmiyordu. Zulüm altında hatırlayabildiğim olayları buraya aktarıyorum. Durumum gittikçe kötüye gidiyordu. Çoğu zaman ayakta duramıyordum. Bir akşam geç saatlerde iki gardiyan geldi. Kollarımdan tutarak beni idare odasına götürdüler. Odada işkenceci yüzbaşının yardımcısı Ali Osman teğmen ve daktilo başında bir asker duruyordu. Ali Osman teğmen, yumruklarını sıktı, dişlerini gıcırdatarak küfürle beraber üstüme yürüdü. Fakat vurmadı. Vurulacak tarafım kalmamıştı. Hangi yıllarda, kaç sefer Avrupa’ya gittiğimi ve Avrupa’da kimleri tanıdığımı sordu. Ben, tutuklanmam ile ilgili Avrupa’da kamuoyu oluştuğu, protestoların yapılmış olabileceğini tahmin ederek 1969, 1972 yıllarında olmak üzere iki kez Avrupa’ya gittiğimi, tanıdığım hukukçularla beraber (gözlerini korkutmak ve endişelerini artırmak amacıyla) tanınmış bir kaç bilim adamı ve politikacıların isimlerini sayarak tanıdığımı söyledim). İkinci olarak büyüyünceye kadar hangi hastalıkları geçirdiğim soruldu. Tek bir aspirin dahi almadığımı söyledim. Ali Osman teğmen, söylediklerimi bir araya getirip daktiloya geçirtemiyordu. Bocaladı durdu. Her sıkıştığında yumruğunu sıkıyor üstüme geliyordu. Daktiloya yazdırdıklarından ben dahi bir şey anlayamadım. Yazdırılanların altını imzaladıktan sonra zindanın zayıf bünyeli, gözlüklü asteğmen doktoru girdi odaya. Beni muayene edeceğini söyledi. Yara bere ve şiş olan ellerime, bacaklarıma ve yüzüme dikkatlice baktıktan sonra, sırtına bakayım dedi. Arkadan elbiselerimi kaldırdı. Atletimin sırtıma kaynaştığını görünce sessizce yüzüme baktı, sonra hiçbir şey söylemeden başını önüne eğdi ve odadan çıkıp gitti. Beni götürüp hücreme bıraktılar. Aradan tahminen bir saat geçtikten sonra Beykozlu başgardiyan elinde bir kâğıtla hücremin önüne geldi. “Deminki ifadeni düzelterek yeniden yazdık. İmzala” dedi. Ben kağıdı

aldım, okudum. Söylediklerim düzeltilerek yazılmıştı. Parmaklarım kırık, ellerim çok şiş olduğu için imza yerine parmak basıyordum. Parmağımı bastuktan sonra Beykozluya dik dik bakarak kağıdı kendisine uzattım. Beykozlu kağıdı alırken, “avukat, sana isteyerek vurmamıştım” dedi ve gitti.

Benimle ilgili trafik yoğunlaştı. İfademin alındığı ertesi günü beni yine idare odasına aldılar. Odanın içinde rütbelerini hatırlayamadığım üç veya dört askeri doktor ile zindan müdürü Birol Binbaşı ayakta bekliyorlardı. Askeri doktorlardan birini tanıyordum. Burada adını yazamayacağım bu doktor, nispeten insancıl yönü ve cesareti olan biriydi. Beni o halde görünce yüzündeki ifade bayağı değişti. Üzüntüsü her halinden belli idi. Hiçbir şey sormadan sırtına bakmak istedi. ElbiseLERİMİN sırtıma yapıştığını görünce kıpkırmızı kesildi ve zindan müdürü Binbaşı Birol’a baktı. Tekrar bana döndü: “Bana bir diyeceğin var mı? Size ne yapabilirim?” dedi. Ben, “teşekkür ederim. Bana bir şey yapmaya gücünüz yetmez” dedim ve beni alıp hücreye bıraktılar. Tahliye olduktan sonra bu doktor ile vasıtalı olarak tekrar ilişki kurdum. 14 Temmuz 1982 tarihinde Ölüm Orucuna giren Mehmet Hayri, Kemal PİR ve diğer PKK’li arkadaşların durumlarını günlük olarak bu doktorlardan öğreniyordum. Yine o dönemde bana anlatılanlara göre bu doktor beni zindanda gördükten sonra el ve ayaklarımın şiş olduğunu, sırtımda büyükçe yaraların açıldığını, ayakta duramayacak kadar hasta ve bitkin olduğuma dair rapor tanzim etmiş ve bizzat kendi eliyle Sıkıyönetim Komutanı Kemal Yamak’a vermiştir. General Kemal Yamak, raporu inceledikten sonra yırtmış ve doktoru da fena halde azarlamış.

Ayakta duramayacak halde olmama rağmen doktorların geliş gidişinden sonra bana tekrar ağır bir işkence uygulandı. Çok bitkin düştüm. Ölümümün çok yakın olacağını düşünüyordum. Aradan kaç gün geçtiğini hatırlamıyorum ancak aynı hafta içindeydi. Beni tekrar aşağı indirdiler. Bu kez beni işkencecilerin kaldığı bölümdeki bir odaya aldılar. Odada tam istediğim bir manzara vardı. Adli Müşavir Hakim Binbaşı Ahmet Beyazıt, yardımcısı Hakim Yüzbaşı Turgut, PKK ana grup davası duruşma hakimi Emrullah Kaya ve birkaç askeri hakim, PKK ana grup davası savcılarını Yüzbaşı Cahit Aydoğan, Yüzbaşı Basri Özgenç, Zindan Müdürü Binbaşı Birol, zindan içgüvenlik amiri işkenceci Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım olduğu halde ayakta beni bekliyorlardı. İçim kin ve öfke doluydu. Yüzlerine karşı haykırmanın zama-

nıydı. Üstelik en ufak bir korkum dahi yoktu. Onları görür görmez sinirlerim kabarmış bir duvara yaslanmış tirtir titriyordum. Kısa bir sessizlikten sonra Ahmet Beyazıt, bana doğru yaklaşarak, “geçmiş olsun, sana bir şey yapıyorlar mı bana söyle. Sırtında bir yara olduğunu söyledi doktor, burada mı oldu?” deyince, “ben sana neyimi söyleyeceğim, sen çok mu namuslu bir adamsın?” dedim. Sonra hepsine döndüm, “niçin geldiniz buraya, ellerimi uzatarak bu halimi görüp zevk almak, sadist duygularınızı tatmin için mi geldiniz? Öldürmezseniz topunuz namussuzsunuz. Sizin menfaatiniz de bunu gerektirir. Buradan sağ çıkarsam peşinizi bırakmam” dedim. Ayakta fazla duramadığım için olduğum yerde düştüm. Sinirlerim iyice gerilmiş sanki boğulacaktım. Savcı Cahit Aydoğan sessiz duran diğerlerine siz bizi yalnız bırakın, ben konuşacağım dedi. Cahit Aydoğan dışındakiler çıktılar. Kapıda bekleyen gardiyanlar içeri girdi. Kollarımdan tutarak beni masa başında bir sandalyeye oturtular ve dışarı çıktılar. Cahit Aydoğan karşımda sandalyeye oturmuştu. Bana bir sigara uzattı. Sigaranızı almayacağım dedim. Israr etti. Sinirimden konuşamıyordum. Sinirlerim yatıştır diye ısrar üzerine sigarayı aldım.

Savcı Cahit Aydoğan bir iki dakika başı önde sessiz kaldıktan sonra, “geçmiş olsun Hüseyin Bey. İnanınki biz de çok üzgünüz. Senin tutuklanman tamamen bizim dışımızda gelişen bir olaydır. Hatta komutanlık yetkisini aşan bir olay haline geldi. Hakim ve savcıların çoğu senin tutuklanmana karşı. 1979 yılından beri sıkıyönetim uygulamalarının içindedin, biliyorsun ki biz birer vasıtayız. Elimizde fazla bir yetki yoktur. Biz komutanın yanından buraya geldik. Senin tutuklanmanla ilgili endişemi bizzat komutana arzettim. Tahliyen için elimden geleni esirgemeyeceğimi bilmeni isterim. Mahkemeye çıkar çıkmaz kesin tahliye olacağını söyleyebilirim” dedi. Ben, “savcı bey, tutuklanmama taraftar olmasanız dahi elbirliği ile vasita oldunuz, zemin hazırladınız. Duruşmada Basri Bey hiç neden yokken kalkıyor Hüseyin Bey sanıkları mı savunuyor, yoksa örgütü mü savunuyor diyor ve ben, bir hafta sonra polis işkencesine alınıyorum. Basri Beyin bu sözleri tutuklanmam için bir istem değil midir. Tunceli’li Hüseyin kimdir, ben miyim? PKK ana grup iddianamesinde Tunceli’li Hüseyin’in kim olduğuna dair isim belirliyorsunuz, sonra Tunceli’li Hüseyin diye ben tutuklanıp zulme tabi tutuluyorum. Bu ne biçim adalettir, bu nasıl bir uygulamadır? Siz PKK ana grup iddianamesini bir bütün geçersiz kabul ediniz, ben Tunceli’li Hüseyin olmaya razıyım. Ben aylardır zulüm altındayım. Savcı, hakim,

avukat arkadaşlarıma iftira etmem isteniyor. Bu nedenle parmaklarım kırılıyor, asılıyor ve günlerce lağım içinde donduruluyorum. İster misiniz ben Savcı Cahit Aydoğan'a on milyon lira rüşvet verdim diyeyim? Bakınız zulüm, beni ne hale getirmiş. Bugün tahliye olsam yaşıyacak muyum sanki? Sorun yalnız benim sorunum değil, 5 000 kişi imha edilmek üzeredir. Sizler burada olduğunuz için işkence durmuş. Siz burdan ayrılınca zulüm yine başlar. Burası cehenneme dönüşür. Beni 10 gün içinde derhal bırakın, aksi halde hiçbir yardımınızı kabul etmeyeceğim" dedim. Kıpırmızı olmuş, önüne bakan Savcı Cahit, "Hüseyin Bey, sana yapılanları biliyoruz". Cebinden benim işkence altındaki ifadelerimin fotokopilerini çıkararak, "bunlar senin dürüst ve namuslu bir hukukçu olduğunun kanıtlarıdır. Burada olan bitenleri ben mi istiyorum? Ben ne yapabilirim? Ben de fakir aile çocuğuyum. Bir defasında annem bize küflü mısır yedirmiş, neredeyse bütün aile fertleri ölecektik. Bu görevden alınmam için üç defa müracaat ettim, kabul edilmedi" dedi. Ben, "çok rahatsızım, fazla konuşamayacağım" dedim. Bir ara işkenceci Yüzbaşı Esat içeri daldı. Savcı Cahit, "yüzbaşım bizi biraz yalnız bırakın" deyince, Esat tekrar dışarı çıktı. Savcı Cahit konuşmadığını görünce, ayağa kalktı, "tekrar geçmiş olsun. Ben avukat kardeşinle görüşürüm. Dosyana ibraz edilmek üzere iddia ile ilgili bazı belgeler vereceğim" dedi ve kapıdaki gardiyanları çağırdı, "avukat beyi yerine götürün". Gardiyanlar beni tekrar hücreme bıraktılar.

Bu görüşmeden sonra işkence durdu. Tabii benim dışındakilere yapılan işkence bütün hızı ile devam ediyordu. Bana az da olsa yemek de sigara da verilmeye başlandı. Ancak ben gün geçtikçe kuvvetten düşüyor, bir tarafa tutunmasam ayakta duramıyordum. Bir taraftan böbrek sancısı, diş ağrıları, dayanma gücümü azaltıyor, diğer taraftan soğuk beni donduruyordu. Bir gün, kafası iki parçalı olan bir çavuşa bağırarak, "bana yatak verin" dedim. Bu çavuş, hem tecrit, hem de 37. koğuştaki hücreler sorumlusuydu. Çavuş gittikten sonra bir gardiyan askeri bir döşek getirip hücremin demir parmaklığı önüne bıraktı. döşegin yandaki dikiş yerinden biraz söktü. İçinden biraz pamuk göstererek "bak ulan i...ne, baban evinde böyle temiz pamuk var mı?" dedi. Sonra "içeri alabilirsen al" dedi ve gitti. Döşek oldukça kalın ve yeniydi. Ellerim şiş ve yaralıydı. Döşegi demir parmaklık arasından içeri almam için kuvvetlice tutup çekmem lazımdı. Ne yalan söyleyeyim döşegi içeri almak için can atıyordum. Döşegin bir kenarından iki elimle kavradım. Acı çekmeme rağmen bütün gücümle parmaklık arasından içeri doğru

çektim. Nafile, bütün pamuk döseğın dışarıda kalan bölümünde toplanıyor, boş yüzünü içeri çekiyordum. Tam ümidimi kesmek üzere iken kafam çalıştı. Gardiyanın bana pamuk göstermek için söktüğü yeri ben biraz daha sökerek genişlettim. Sonra elimi sökükten döseğın içine soktum. Pamuğu azar azar alıp döseğın içeri geçen boş kısmına aktardım. Böylece tüm pamuk içeri aktarılınca döseğın tamamını çekip içeri aldım. Pamuğunu düzelttim. Tabut betonun üstüne serdim. Bataniyeleri de yorgan gibi örttüm. Gece dösekte yatacağım diye bayağı da sevinmiştim. Biraz sonra döseğı hücremin önüne bırakan gardiyan geldi. Döseğı içeri aldığı mı görünce, “vay ulan döseğı nasıl içeri aldın?” dedi ve alt kattaki gardiyanlara bağırarak, “gelin gelin, bu i...ne döseğı içeri almış” dedi. Aşağıdaki gardiyanlar da çıkıp geldiler. Hepsi hücremin önünde birikmiş döseğı nasıl içeri aldığı mı soruyorlardı. Doğrusunu söylersem, döseğı niçin söktün diye bana işkence yapacaklar. Onun için çekip aldım dedim. Döseğı getiren gardiyan, “bu i...ne ile başa çıkılmaz” dedi ve hücreyi açtı döseğı tekrar dışarı çıkardılar. “Sen bu dösekte yatacak adam mısın?” dediler ve döseğı alıp gittiler. Böylece sevencim uzun sürmedi.

Günlerdir zulüm altında yapayalnızdım. Zindanın içinde de olsa bir arkadaşı görmeye, iki kelime konuşmaya hasrettim. Dakika başı tecrite taraf kulak kabartıyorum, hiçbir ses duyamıyordum. Oysa ki onlar tecritten alındıktan bir gün sonra benim 37. koğuş hücrelerinde olduğumu öğrenmişlerdi. Sonraları nakledildiğim 38. koğuşa tecritten de bir arkadaş getirmişlerdi. Bu arkadaşta inanılmaz işkenceler uygulanarak ihanete zorlanıyordu. Ancak O, ihanet etmeyi kabul etmiyordu. Bu arkadaş bana, “abi, seni tecritten aldıkları zaman başta Mazlum, Hayri, Kemal hepimiz bayağı sevindik. Çünkü senin normal bir koğuşa götürüldüğünü sanıyorduk. Ancak senin alındığının ertesi günü 37. koğuş hücrelerinden acı bir çığlık gelmeye başladı. Tecritin alt kat hücrelerinde olan Hamit Baldemir bağırarak, “dinleyin bu Hüseyin Abinin sesidir” dedi. “Biz o zaman senin tecritten 27. koğuş hücrelerine götürüldüğünü anladık. Arkadaşlar çok üzölmüşlerdi.” dedi.

Her nedense kambur asker de yanıma gelmiyordu. Kambur asker yanıma gelmediğı zaman tekrar bana ağır işkenceler yapılacak diye düşünüyordum. Bir ara kambur asker gayet neşeli hücremin önüne geldi. “Hüseyin Bey, sana iyi bir haber getirdim. Avukat kardeşin çok yerlere müracaat etmiş. Moralini bozma. Mesele Ankara’ya dahi aksetmiş. Komutanlığa hergün protestolar geliyormuş. Artık seni

öldüremezler” dedi. Barfa bir tek sigara yaktı verdi. Bu habere ben de bayağı sevinmiştim. İfademin alınışı doktor ve savcıların gelişi sıralarında tahmin etmiştim. Ali Osman teğmen ifademi alırken bir ara, “bu defa da kardeşin rahat durmuyor” demişti. Müracaatların yapıldığı, belirli ölçüde kamuoyunun da tepki gösterdiği açıktı. Ancak bütün bunların hakkımdaki uygulamaların durdurulmasına etki yapıp yapmayacağı konusunda pek ümitli değildim.

Gerçekten de avukatım, 3 Aralık 1981 günü ilk defa zindana gelip beni tanınmayacak halde gördükten sonra, aynı gün birer dilekçe ile Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığına, Askeri Savcılığa müracaat ederek ağır işkence altında olduğumu, ayakta duramayacak derecede hasta ve bitkin bulunduğumu belirterek sıhhi müdahalede bulunulmasını ve başka bir cezaevine naklimi istemişti. Bağlı bulunduğum Elazığ Barosu’ndan bir grup avukat, aynı mahiyette bir taleple Millî Güvenlik Konseyi’ne, Barolar Birliği Başkanlığına başvuruda bulunmuşlardı. Elazığ Barosu Yönetim Kurulu da tutuklanmamın nedenlerini araştırmak, benimle görüşmek üzere aynı barodan Avukat Mevlüt Kaya’yı görevlendirmişti. Avukat Mevlüt Kaya’nın tüm çabalarına rağmen benimle görüşmesine izin verilmediği gibi Adli Müşavir Ahmet Beyazıt, tutuklanmamın cezaevinde gardiyan ve subaylarla sürtüşmem sonucu olduğunu bildirmişti. Avukat Mevlüt Kaya, raporunu baroya sunduktan sonra, Baro Genel Kurulu toplanarak bana uygulanan işkenceye son verilmesi, tahliyemin sağlanması için gerekli girişimlerde bulunmak üzere yönetim kuruluna yetki verilmesine karar vermişti. Baro Genel Kurulu’nun bu kararına dayanarak baro Başkanı Gıyasettin Erdem’in, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanına yazdığı resmi yazıda “baromuz üyesi Avukat Hüseyin Yıldırım, Diyarbakır sıkıyönetim mahkemelerinde normal savunma görevini sürdürürken hukuki gerekçelerden yoksun, tamamen keyfi olarak tutuklanmıştır. Halen Diyarbakır Askeri Cezaevinde ağır işkence altında bulunmaktadır. Meslekdaşımıza uygulanan işkencelerin durdurulması ile derhal tahliyesinin sağlanması gerektiği” belirtiliyordu. Baro başkanlığının bu yazısı General Kemal Yamak’ı adeta çılgına çevirmişti. Barolar Birliği Başkanlığına yazdığı bir yazı ile Elazığ Barosu mensubu tüm avukatlar hakkında idari soruşturma yapılmasını istemişti. Elazığ Baro Başkanlığı aynı bir yazı ile Barolar Birliği Başkanlığına başvurarak cezaevinde gördüğüm işkenceler sonucu hayatımın tehlikede olduğunu belirterek, insanlık ve meslek onuru açısından mümkün olan tüm girişimlerde bulunulması

istenilmişti. Barolar Birliği Başkanı Atilla Sav, sorunu Milli Güvenlik Konseyi'ne intikal ettirmiş ve ayrıca Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı General Kemal Yamak'a bir tel çekerek tutuklanmam ile ilgili duyduğu endişeyi bildirmişti.

Avrupa ülkelerinden protestolar gelmeye başlamıştı. Bu protestolar, sıkıyönetim komutanlığını bir hayli telaşlandırmıştı. Ben, tahliye olduktan sonra dahi protestolar hâlâ geliyordu. Bu nedenle General Kemal Yamak, "biz, Avukat Hüseyin Yıldırım'ı tahliye ettik ama protestolardan kurtulamadık" demişti.

37. koğuş dördüncü kat üçüncü hücrede birkaç gündür bana işkence yapılmadığı gibi az da olsa yemek de veriliyordu. Ancak oldukça bitkindim. Tahminen zindana girişimin 80 ile 85'inci günleri arasındaydım. Sabah erkenden işkence grubu, nara atarak hücremin önüne geldiler. "Ulan ibne sonun geldi" diyerek beni hücreden çıkardılar. İt sürüsü gibi başıma toplandılar. Sopa ve joplarla giriştiler. Akşam geç saatlerde hücremde betonun üzerinde kendime geldim. Sürünerek battaniyelerin arasına girdim. Gece inliye inliye sabahladım. Sabah bana mercimek çorbası verdiler. Yarısını güç bela içebildim. Öğlen ve akşam da yemek verildi, yiyemedim. Akşam yemeğinden hemen sonra iki gardiyan kalıp halinde üç kilo helva, bir kutu büsküvi ve yarım kilo Samsun sigarası ile bir paket kibriti getirip hücreme bıraktılar. Cebimdeki paradan parasını da alıp gittiler. Bana her zaman küfürle hitap ettikleri halde o gün, küfür etmediler. Hep avukat diye hitap ettiler. O günkü uygulama hakkında bir türlü sonuç çıkaramadım. Zihnim karıştı durdu. Gardiyanların gidişinden on dakika sonra merdivenden kalabalık ayak sesleri gelmeye başladı. İşkenceci Yüzbaşı Esat, arkasında güruhu ile çıkıp geldi. Ben yerden başımı kaldırmış, onlara bakıyordum. Yüzbaşı, hücre önünde biraz bekledikten sonra, "patron, nasılsın bakayım. Sana birşey yapıyorlar mı? Öldürmeyen Allah öldürmez patron" Benden ses çıkmayınca, "açın hücreyi bunu bir daha asacağım" dedi. Gardiyan, "emredersin komutanım" diyerek, hücre kapısını açmaya çalıştı. Yüzbaşının yanındaki domuz kılıklı asteğmen, "komutanım siz emredin ben asayım" diye söyleniyordu. Yüzbaşı, hücre kapısını açmaya çalışan gardiyana, "bırak kalsın, siz gidin beni aşağıda bekleyin" dedi ve etrafındaki güruh alt kata indi. Yüzbaşı, hücremin önünde bir müddet bana baktıktan sonra, "bak patron, çok iyi bir tahsil yapmışsın. Üstelikte zor bir tahsil. Ben 1968 yılında Maçka Teknikte okurken hukukta okuyan bir arkadaşım vardı. Roma Hukuk dersi miydi neydi, çok zordur

der şikayet eder dururdu. Ben fakir olduğum için, Maçka Tekniği bıraktım, Kara Harp Okuluna girdim. Üstelik çok zeki ve güçlü bir avukatsın. Neden bu hallere giresin? Senin bu hale girmene meslektaşların sebep oldu. Meslektaşların seni komutana ihbar ettiler. Aslında bunlar söylenmez ama, ben iyiliğin için söylüyorum. Buradan çıkmak istemez misin? Benim elimde büyük yetkiler var. İstedğim adamı öldürür, istediğim adamı bir saat içinde bırakırım. 5 000 kişinin kaderi benim elimde. Tam yetkiliyim. Kimse benden hesap soramaz. Sen, şu avukat Cimşit Bilek hakkında bir düşün, yarın konuşuruz” dedi ve gitti. Biraz sonra bir çavuş dört tane elma, dört tane de mandalin alıp geldi. “Avukat, sana postacı oldum. Yüzbaşım gönderdi” dedi, elma ile mandalinleri hücremin içine attı, kat kapısını kapattı gitti. Şu sömürgeci mantığına bak ki, aylardır günde bin defa ölüp dirileni elma ve portakalla kandırmaya çalışacak. Gerek avukat olarak savunma yaparken, gerek zindanda sömürgecilerin zulmünü yaşarken, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Davasına inanmış biri olarak, korku ve paniğe kapılmadım, acze düşmedim, pişmanlık duymadım ve kurtuluş yolları aramadım. Buna rağmen sömürgecilerin beni ihanete zorlamak, en azından teslim almak amacıyla bana yavaşmaları benim için utanç vericiydi.

Aylardır zulüm altında deri ve kemiklerim adeta kurumuştu. Tatlı ve yağlıya aşırı ihtiyaç duyuyordum. Bana verilen helva ve büsküviden çok yemiş olacağım ki, aniden rahatsızlandım. Sanki vücudum ikiye bölünecek gibiydi. Neyse ki kustum rahatladım. Gönderilen elma ve mandalinleri sabahleyin iade etmek için battaniyelerden birine sardım yastık gibi başımın altına koydum. Amacım farelerden korumaktı. Buna rağmen fareler sabaha kadar başımın altındaki battaniyeyi çekştirip durdular. Şu düşüncemi samimi olarak belirteyim ki, Diyarbakır zindanında öyle bir zulüm yaşanıyorduki değil elma ve portakalı yemek, onlara bakmak, rengini görmekte bile insan, yaşadığının farkına varıyordu.

Yüzbaşının kafayı, Avukat Cimşit'e takmış olması beni perişan etti. O gece sanki koskoca zindan başıma çökmüştü. Büroda beraber çalıştığım müddetçe kendisini çok sevmiş, dürüst bir arkadaş olarak tanımuştum. 1972 uygulamalarında İstanbul'da tutuklanarak Diyarbakır'a getirilmişti. Diyarbakır'daki yargılamalar sonucu hüküm giymiş, 1974 affında cezaevinden çıkmıştı. Bu bakımdan beraber çalıştığımız süreçte bir hayli çekingen ve temkinli davranıyordu. Evine de aşırı bir bağlılığı

vardı. Cimşit, günde birkaç kez oğlu Heval'ı görmezse veya Heval, aynı şekilde Cimşit'i görmezse adeta ikisi de hasta olurlardı. Bu şartlar altında Cimşit tutuklanıp zindana getirilse, bu zulme dayanabilecek miydi, göğüs gerebilecek miydi diye düşündükçe duyduğum üzüntü adeta beni kahrediyordu. Dışarı haber gönderme imkanım olsa, Cimşit durma, bir tarafa kaç diyecektim.

Ertesi gün sabah gardiyanların ayak sesleri merdivenlerde duyulmaya başlayınca akşam bana verilen elma ve mandalinleri demir parmaklık arasından hücrenin dışına bıraktım. Bana sabah çorbası getiren gardiyan, elma ve mandalinleri hücremin önünde görünce, "bu ne Avukat, niçin yemedin?" dedi. Ben, "yemeyeceğim" dedim. Hücremin önündeki gardiyan alt kattaki gardiyanları da çağırdı, hepsi hücremin önünde biriktiler. İçlerinden biri, "Avukat, bunları yüzbaşım göndermişti. Niçin yemiyorsun?" deyince, yüzbaşı gelirse nedenini söylerim dedim. Yüzbaşuya haber vermeye gittiler. Biraz sonra yüzbaşı geldi. "Patron niçin yemiyorsun? Bak hastasın. Bunlar ilaç gibi iyi gelir", "portakal ile çocuk mu kandırıyorsunuz" dedim. Yüzbaşı, "ne demek istediğini anlayamadım" deyince, "iki elma veya portakalla insanın onuru ile oynanmak isteniyor" dedim. Yüzbaşı biraz düşündükten sonra, "çorbasını verin içsin. Sonra alın yanıma getirin. Ben onunla konuşurum" dedi ve gitti. Gardiyanlar çorba verdiler. Ben çorbayı içtikten sonra beni alıp yüzbaşının yanına götürdüler. Bulduğumuz yer, işkence timinin kaldığı B blokun alt katıydı. Odada çok yeni, düzgün sıralar ve odanın bir köşesinde de çay ocağı vardı. Beni bir sıraya oturttilar. Yüzbaşı, benden biraz uzak aynı sıraya oturdu. Önce gönderdiği elma ve mandalinleri neden yemediğimi sordu. Cevap vermeyince, üzerinde durmadı. Cebinden altın bir saat çıkararak, konuşmaya başladı. "Devlet Başkanımız Kenan Paşa, bütün Türkiye'de başarılı hizmetlerinden dolayı iki kişiye altın saat hediye etti. Bu iki kişiden biri benim, diğeri de arkadaşımıdır. Bu ne demektir bilir misin? Devlet başkanının altın saat vermesi kadar büyük bir şeref var mı? Ben burada Kemal Yamak Paşa dışında kimseyle görüşmem. Çünkü ben direkt Genel Kurmay başkanlığına bağlıyım. Burada 5 000 kişinin kaderi benim elimde. İsteddiğimi asarım, istediğimi bırakırım. Mahkemeler benim talimatım dışında karar veremezler. Bir iki hakim var, mesela biri Erdal Sevinç. Bazı sivillerin bunun evine gelip gittiği söyleniyor. Galiba rüşvet alıyor. Ben istesem burdan evime kadar araba dizilir. Ben, burada Diyarbakır'ın en zengin ailesi olan Cizrelioğlu'nu kendi elimle

astım” dedi. Bir müddet sustuktan sonra bana dönüp bakarak, “öldürmeyen Allah öldürmez. Ben İstanbul, Ankara Mamak’ta da görev yaptım. 1979 yılında Tunceli’de operasyonları yönettim, Nazimiye’de Haydar Ateş adında bir PKK’liye belki elli kurşun sıktım. Sonra yaralı halde iki saat dolaştırdım. Amacım kan kaybetsin, ölsündü. Sonra bir ölü gibi sağlık ocağına bıraktım. Ne oldu biliyor musun, burda burda! Kurtulmuş ama, O’da elimde. Dedim ya, öldürmeyen Allah öldürmez.” Sonra bana dönerek, “ne diyorsun şu Cimşit Bilek hakkında, düşündün mü? O’nu da senin yanına getireceğim. Tabii dediklerimi yaparsan seni hemen tahliye edeceğim”. “Ne istiyorsunuz dürüst, namuslu insanlardan? Cimşit Bilek, dürüst ve namuslu bir insandır” dedim. Bu arada odanın kapısı açıldı, bir er, “komutanım kolordu anıyor” dedi ve yüzbaşı dışarı çıktı. Çay ocağı başında duran er, bir bana baktı, kapıyı araladı bir dışarı baktı, sonra bir bardak çay doldurup bana verdi. Yavaş bir sesle, “iç abe iç. Çay iyi gelir, için ısınır. Yüzbaşı geç gelir. Onun telefon konuşmaları uzun sürer. Hozatlı bir er arkadaşım var. Kendisi marangozdur. Sizi çok iyi tanıyor. Bana hep rica ediyor. Sizin durumunuzu öğrenmemi istiyor. Ben, bu güne kadar cesaret edip sizi kimseden sormadım. Zaten ben sabah buraya geliyorum, akşam çıkıp gidiyorum. İnsan çılgınlığından başka birşey duyup, görmüyorum. Bu akşam hemşehrime seni gördüğümü söyleyeceğim” dedi. Bana verdiği çayı iki yudumda bitirdim. İki bardak daha verdi. Onları da içince içim ısındı. Bayağı canlandım. Yüzbaşı, salonda bağırarak geliyordu. İçeri girince, “peki patron, Cimşit Bilek işinden vazgeçtim. Senin hatırın için vazgeçiyorum. Yoksa kafama koymuştum, kulağından tutup getirecektim. Ancak şu rüşvet yiyen bazı hakimler, bazı avukatlar, büroda seninle ilişki kuran örgüt mensupları, özellikle PKK’liler hakkında bana bilgi vereceksin” dedi. Ben; “kimlerin rüşvet yediğini bilemem. Benim hiç bir örgütle ilişkim yoktur. Büromda olan bitenler mesleki ilişkilerdir. Bilmediğim konularda başkaları aleyhine beyanda bulunmaya muhatap olmam, benim için utanç vericidir. Aylardır bir insanın kaldıramayacağı ağır işkenceler altındayım. Bu açık bir zulümdür. Görüyorsunuz ki, hiç çekinmeden açık konuşuyorum. Çünkü fazla yaşayamayacağım açıktır. Bu nedenle ne buradan çıkmayı, ne de yaşama ümidi taşıyorum. Rahatsızım, daha fazla konuşamıyacağım. Beni hücreme gönderin” dedim. Yüzbaşı gözlerini bana dikmiş ayırmıyordu. Bir süre baktıktan sonra, “peki sen bilirsin. Bazı insanlar mezarını kendi eliyle kazarlar” dedi ve dışarda bekleyen gardiyanlara

seslendi, “götürün”. Gardiyanlar beni alıp hücreme bıraktılar.

O gün öğlen ve akşam yemeğim verildi. İşkence de yapılmadı. Ara sıra az miktarda helva ve büsküvi yiyordum. Sigaram da boldu. Diğer günlere nazaran biraz kendimi iyi hissediyordum. Akşam kat kapıları kapanınca battaniyeler arasına girdim. Yüzbaşının o günkü konuşmalarını, davranışlarını tahlil etmeye çalıştım. Son zamanlarda kambur asker de yanıma uğramıyordu. Bütün bunları değerlendirirken hiç de iyimser bir sonuca varamıyordum. Kesinlikle beni ölüme terkedecekler diyordum.

Tahminen gece saat ikide kat kapısı açıldı. O güne kadar yüzünü hiç görmediğim üç veya dört gardiyan hücremin önüne geldiler. Gayet üzgün bir ifadeyle, “kusura bakma avukat, seni idama götürüyoruz” dediler ve beni hücreden alıp aşağı indirdiler. Doğrusu oldukça kibar ve saygılı göründüler. İtiraf edeyim ki, o güne kadar karşılaşmadığım gardiyanların davranışları, yüzbaşının mezar lafı, kafama takıldı durdu. Kendi kendime bu gece zindanda ben de dahil bir grubu kurşuna dizecekler dedim. Bütün cesaretimi topladım. Etrafımda gardiyanlar, şiş ve çıplak ayaklarıyla uzunca olan salonda yürümeye başladım. Giderken de etrafa bakınarak bizi kurşuna dizecek askerleri arıyordum. Gardiyanlar, bir ara beni durdurarak, “bak avukat bu, hem dini, hem de insani bir görevdir. Son sözünü söyle yakınlarına söyleriz” dediler, ben cevap vermedim. Yine tekrarladılar. “Bu zulmün hesabını çok ağır ödersiniz. Son sözüm budur” dedim. Ben etrafta silahlı askeri ararken, gardiyanlar beni bir kapıdan genişçe bir odaya aldılar. Odada manzara tamamıdı. Üç kurmay albay. Birini şahsen tanırdım. Toplu davalar başladığı ilk gün, O da giriş kapısında görevli idi. Bazen halkın arasına girer konuşur, kendisine iyi insan görünümünü verirdi. Adının Metin olduğunu orada öğrenmiştim. Odada albaylar dışında bembeyaz saçlı, hırpani kılıklı bir sivil vardı. Belliki bu da işkence uzmanı idi. İşkenceci Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım’ın bir köşede sessizce durduğu, odanın tam ortasına askı makinası, falaka aleti ve elektrik şoku için manyotulu makina ve kablolar kurulmuştu. Getirililişimin nedenini anlamakta güçlük çekmedim. Gündüz yüzbaşının benden öğrenmek istediğini burada sadist işkence yöntemleri ile öğrenmek istiyceklerdi.

Odada dikkatlice albaylara baktıktan sonra, “buyrun albayım bir sorunuz mu vardı?” dedim. Albaylardan biri, “Hüseyin Bey, bazı konularda seninle konuşmaya geldik” dedi. Ben, işkence aletlerini göstererek, “bunlarla mı konuşacaksınız? Ben birşey bilmiyorum. Bilsem de söyle-

mem. Neyim kalmış, neyimden korkayım? Ölümünden korkan da, öldürmeyen de namussuzdur” dedim. Biri hiddetle üstüme gelerek, “avukat, bizden ne istiyorsun, niçin devlete yardımcı olmuyorsun? Sana istediğin kadar para verelim, ev verelim. Git Ankara, İstanbul, İzmir’de ye, iç keyfine bak. Bırak şu sıkıyönetim mahkemelerinde avukatlık yapmayı” dedi. Ben kimseden bir şey istemediğimi, avukat olduğumu, avukatlık yapmanın da yasal hakkım ve görevim olduğunu söyleyince, yine albaylardan biri, “sen bilirsin bizden günah gitti” dedi. İşkenceci Yüzbaşı Esat, bulunduğu köşede adeta yokolmuştu. Sanıyorum ben konuşturamadım. Acaba bunlar konuştururlar mı diye düşünüyordu. Sonra beklenen merasim başladı. Önce elektrik şoku, sonra askıya alma, en son bana bin defa ölüm yaşatan falaka. Kendime geldiğimde salondakiler oturmuş çay içiyorlardı. Falakaya çekildiğim yerde ayak ve bacaklarımdan akan kanlar adeta göllenmişti. Ayaklarıma basmadığım için üzerimde duramıyordum. Beni masa başında bir sandalyenin üstüne yığdılar. Masada üç sayfadan ibaret kağıtlara yazılmış sorulara cevap yazmam isteniyordu. Her sorudan sonra cevap için boş yer bırakılmıştı. Soruların bir kısmını hatırlamıyorum. Hatırladığım kadarı ile, Büroda benimle ilişki kuran örgüt mensupları kimlerdir? Özellikle PKK’nin yakalanmayan lider ve kadro adamlarından ülkede olanlar nerelerde bannıyorlar? Fakir olan tutuklu örgüt mensuplarının dava masraflarını kimler ödüyor? Örgüte yakın olan, ilişkisi olan aileler kimlerdir? Mesela Halil Kırvar’ın örgüt adına senin bürona örgüt hesabına yüklü bir para ödediği söyleniyor. Bu miktar ne kadardır? Başta hakim yüzbaşı Erdal Sevinç olmak üzere, bazı hakimlerin tutuklu yakınları ile gizli buluşarak rüşvet aldığı biliniyor. Hakimlerle ilişkide olan tutuklu yakınları kimlerdir? Verilen para miktarı ne kadardır? Bazı avukat arkadaşların isminden bahisle örgüt mensubu oldukları ve örgüt adına davalara girdikleri tesbit edilmiştir, ne diyorsunuz? Avukat Kamuran Meral’in zengin tutuklu yakınlarından hakimlere rüşvet vermek vadiyle büyük para aldığı tesbit edilmiştir. Para veren tutuklu yakınları kimlerdir ve para miktarı ne kadardır? Şeklinde sorular vardı.

Büro ile ilgili soruların yasal ilişkiler şeklinde izah ettikten sonra, diğer soruların cevap yerine bilgim yoktur, hatta çoğuna uzunca bir çizgi çizmek süretiyle doldurdum. Artık sabah olmuştu. Koluma girerek beni hücreye bıraktılar. Sabah çorba yerine yazdığım üçsahifelik ifadeyi parçalayıp, jopla ağızma tıkayarak, “ye, bu ne biçim cevaplar?” diyorlardı. Tam dört gece aynı saatlerde aynı uygulama devam etti. Hücredeki

helva, büsküvi ve sigaraları aldılar. Sadece öğlen ve akşam iki kaşıktan ibaret yemek veriliyordu. Birinci gece, benimle albaylar arasındaki konuşma dışında başka hiçbir konuşma geçmedi. Dördüncü geceden sonra adeta bitmişim. Sanki kemiklerim eziliyordu. Üstelik o güne kadar güçlü olan moralim de çok kötü bozulmuştu. Bildiklerimin dışında, iftira bile edebileceğimden korkmuştum. Ben tutuklanmadan evvel her örgütten arkadaşlar büroya gelip gidiyorlardı. Benim konumum ortada idi. Her an tutuklanabileceğimi hemen hemen herkes biliyordu. Büroya gelen arkadaşlara kim oldukları, adlarını, nereli veya nerelerde çalıştıklarını, bilmemem gerektiğini sık sık ikaz etmeme rağmen, maalesef gelenlerin hepsinin adını, nereli olduklarını ve nerde çalıştıklarını dahi öğrenmişim. İşte en çok, artık işkencelere dayanamayıp bu arkadaşları ele verebileceğimden korkuyordum.

Beşinci gece aynı saatte tekrar hücreden alınıp, işkence odasına götürüldüm. Hiç bekletilmeden elektrik şoku verilmeye başlandı. Arkasından askı makinasında tek ve çift ayakla başaşağı asıldıktan sonra baygın bir halde yere bırakıldım. Yerde uzanmış duruyordum. Odaya güçlü ve genç bir arkadaş getirdiler. Beyaz saçlı, sivil, hemen üzerine yürüdü. Yüzüne yumruk vurmaya başladı. "Ulan sen Apocu musun?" dedi. Genç arkadaş, "bu gün de Apocuyum, yarın da Apocuyum" dedi. Orada bekleyen asker giyimli işkenceciler de sopalarla girişüler. Arkadaş çok sert vurulan sopa darbeleri altında bağırdıkça adeta beynim karıncalanıyordu. Zaman zaman işkenceye ara veriliyor tekrar aynı soru soruluyor. Arkadaş da büyük bir kinle hep aynı cevabı veriyordu. Bir ara, "Mehmet Celal Bucak kimdir diye sordular. Arkadaş, "bugün de çıksam onu geberteceğim, yarın da çıksam geberteceğim" dedi. Ağır sopa darbeleri altında uzun müddet bağırdıktan sonra sesi kesildi ve bayıldı. Sorulan sorulardan anladığım kadarıyla, Siverek taraflarından olan bu arkadaşın zulüm altındaki bu yiğitçe direnişi, odadaki albayları telaşlandırmış olacak ki, biri diğer ikisine, "devlet Doğu'yu kaybetti" diyordu.

Ben hala yere uzanmış duruyordum. İşkence uzmanı sivil albaylara beni kastederek, "bu ibne inanmışlardan. Vazgeçelim. Sonra elimizde kalır" dedi. Ben yine büyük bir hata ettim. Başımı yerden kaldırarak, "siz benden dürüst ve namuslu adamlara iftira etmemi istiyorsunuz. İnsanlara iftira edip, kendi konumuma düşürmektense, ölümü seve seve göğüslerim" dedim. Halbuki onlar, benim baygın olduğumu sanıyorlardı. "Sen ayık mısın?" dediler ve beni masa başındaki sandalyeye yığ-

dular. Yine önüme aynı soru ve cevap kağıdı kondu. Ben, “bu soruları neden tek kağıda yazmıyorsunuz?” dedim. Onlar, sandılar ki ben artık konuşacağım. Hepsi birden başıma üşüştiler. “Niçin Hüseyin, yazacak mısın?” dediler. Ben, “nasıl olsa bunları da yarın sabah yiyeceğim” deyince, sivil iki yumruk daha yüzüme vurdu. Ben kağıda önceki ifadelerime ekliyecek bir şeyim yok şeklinde yazdım. Yazı yazabilmem için, ellerime vurmamışlardı. Gardiyanlar beni hücreye götürmek için tekrar, kollarıma girdiler. Ben başımı çevirip yerde yatan arkadaşına bakınca, işkence uzmanı, “iyi bak tanıyor musun?” diye sordu. Ben arkadaşına bir daha baktım. Baygındı, burnundan ve dudaklarından kan akıyordu. “Tanımıyorum” dedim ve beni odadan çıkardılar. Gardiyanlar kollarıma girmiş uzunca olan koridordan hücreme doğru götürüyorlardı. Çok bitkindim. Moralim de iyice bozulmuştu. Artık dayanmayacağım, konuşabileceğim korkusu kafamda yer etmişti. Konuşmaktansa intihar etmeye karar verdim. Ama neyle, nasıl? Gardiyanlara, “bana permatik verin sakalımı keseceğim” dedim. Amacım, permatik ciletini çıkarıp, bileğimi kesmekti. Gardiyanlar niyetimi farkettiler. “Sana ne zaman permatik vereceğimizi biliriz” dediler. Beni hücreye kapatıp gittiler.

Cezaevinde kalorifer tesisatı vardı. Ama hiçbir zaman kalorifer yakmadılar. Zaten zindandaki kalorifer kazanını askeri hastahaneye kurmuşlardı. Gardiyanlar, beni hücreye bırakıp gittikten sonra iki kez sürünerek hücredeki kalorifer radyatorünün yanına yanaştım. Amacım kulağımın arkasını radyatorün sivri ve keskin olan tarafına vurmak suretiyle intihar etmektir. Ancak kafamı sert şekilde vuracak gücüm yoktu. Daha kötü olurum diye vazgeçtim.

Beşinci geceden sonra, beni bir daha götürmediler. Hücrede de bana artık dokunmadılar. Benden aldıkları helva, büsküvi ve sigaralarımla birlikte, iki de battaniye verdiler. Fakat ben kıpırdamayacak kadar bitkindim. Gözlerimi zorla açıp etrafa bakıyordum. Kambur asker yine devamlı gelip gitmeye başladı. Bana bol bol yemek veriyordu. Gayret et düzeleceksin diyor, bana moral vermeye çalışıyordu. Kaç ay oldu zindana gelişim dedim. Kambur asker üç ay oldu dedi. Gözleklü doktor hücreme gelip gitmeye başladı. Yarındaki sıhhiye çavuşundan vitamin haplarını alıp gardiyanlardan gizli veriyordu. Bir iki defa da ikişer adet anti-biyotik hap verdi. O günlerde bulunduğum dördüncü kat onuncu hücremine bir arkadaş konmuştu. Birgün sabahtan akşama kadar su su diye inleyip durdu. Kambur asker, akşam hızır gibi yetiştirdi. Onuncu

hücrede inleyen arkadaşına su vermesini rica ettim. Aşağıdan suyu alıp verirsem görürler. Zaten biraz sonra koğuşuna gönderecekler dedi. Benim hücredeki naylon bidonda iki tas kadar su vardı. Bu sudan benim yemek tabağımla bir tas götürüp verdi. Biraz sonra da gardiyanlar, alıp koğuşuna götürdüler.

Hücredeki son günümdü. Gözlüklü doktor ile sıhhiye çavuşu yine geldiler. Ben biraz düzelmiş ayakta yavaş yavaş gezinebiliyordum. Tabii bir hayli acı çekerek. Doktor ile çavuş hücremin içinde yere çökmüş konuşuyorlardı. Gardiyanlar da hücre dışında kat giriş kapısında birbirleriyle konuşuyorlardı. Doktor durumdan istifade ederek bana iki anti-biyotik ve bir miktar da vitamin haplarını verdi. "Hüseyin Bey, burdaki uygulamaları iyi biliyorsun. Sizden farkımız yoktur. Fırsat bulursam seninle ilgilenirim" dedi. Yanındaki çavuşa, "ben daha fazla tahammül edemem. Şimdi çıkar albaya da durumu açıklarım" dedi. Tekrar bana dönerek ekledi: "Hüseyin Bey inanki içerisiyle dışarısının birbirinden farkı yoktur". Sonra köşlerde, villalarda oturup sosyalist geçinenlerden şikayet etti. Müslümanlığın en iyi sosyal adalet olduğundan, sık sık Allah ve Peygamberden bahsetti. 38. koğuştaki son dönemlerimde de arasıra beni kontrole gelen bu doktor, Ferhat KURTAY ile Eşref ANYAK'ın yakıldıkları gün, yüzü sapsarı kesilmiş, adeta kağıt gibi olmuştu. Doktor ile çavuş hücremden ayrıldıktan yarım saat sonra tekrar döndüler. Küçük bir demlik çay, bir ekmek, bir tabağa doldurulmuş toz şeker, bir su bardağı ve büyükçe bir parça kaşar peyniri getirip bana verdiler ve döndüler. Oturdum, bir ekmeğin yarısını peynir ve çayla yedim. Demlikte kalan çayı da üstüne içtim. Çay bir hayli iyi geldi. Bayağı canlanmışım.

TESLİMİYETE DOĞRU İLK ADIMLAR

Burada bu konu üzerinde geniş boyutlu bir açıklamada bulunmayacağım. Sadece bir ön bilgi vermekle yetineceğim. Gerek direnişi, gerekse teslimiyeti bizzat yaşadığım için her iki tavrın, kişi üzerinde, ulusal mücadeleye ve sömürgeci yönetimin amaç ve uygulamaları üzerinde bıraktığı tesirleri, fayda ve zararlarını çok iyi müşahade ettim. Kürdistan halkının sıradan bir ferdi olarak sıkıyönetim uygulamaları içinde mevcut konumumu da dikkate alarak direniş ve teslimiyeti şahsımda değerlendirdiğimde, teslimiyeti sağlam bir bünyenin çürümüş yönü olarak görüyorum. Teslimiyet dönemimde, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesine zarar verici tavırlardan kaçınmama ve faşizmin ağır zulmüne rağmen kişi olarak onurumu korumaya çalıştığım halde o dönemde sömürgeciler karşısında girdiğim konumu, nereden nereye geldiğimi hatırladıkça eziliyor, adeta utanç duyuyorum. Geçmişte ve bugün sömürgeci Türk devletinin Kürdistan halkına reva gördüğü zulüm, önceden bilinmiyor muydu? Can telaşına düşmekle, kurtuluş yolu aramakla Kürdistan mücadelesi zafere ulaşabilir mi. Nerede ve hangi şartlar altında olursa olsun Kürdistan'ın haklı davası, açık ve net bütün yönleri ile savunulması gerekiyor muydu? Bir savunmasında,

“biz Türk devletinin sömürge anlayışını, barbar karakterini çok iyi biliyoruz. Biz savaş esiriyiz. Bizi bir duvarın dibinde kurşuna da dizebilirsiniz. Ama biz can telaşına düşmeyeceğiz. Her türlü insanlık dışı zulme rağmen halkımızın bu kutsal davasını son nefesimize kadar savunacağız, savunmaya da kararlıyız” diyen Mehmet Hayri DURMUŞ, zulmü ve zulme karşı alınması gereken tavırları açıkça ortaya koymuyor muydu? Kürdistan davasına öncülük ettiklerini iddia eden düşünce sahipleri, kişisel kurtuluş yollarını arayarak, can telaşına düşer mi? Kürdistan’ın haklı ve kutsal davasını savunmayarak sömürgeciler karşısında inkarcı konuma girebilir mi? Kürdistanlı parti ve örgütlerin en azından önder düzeydeki kadroların, ölümü göze alarak Kürdistan bağımsızlık davasını savunmaları gerekmiyor muydu? Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesini dünyaya duyurmanın, destek sağlamanın, halka cesaret vermenin, örnek olmanın yolları nelerdir? İnsan onur ve haysiyetini, kutsal değerlerini hiçe sayan sömürgeci uygulama ve taleplerine karşı, kendisinde hiçbir savunma hakkı görmeden boyun eğmenin, teslim olmanın sonu nerelere varacaktır? Evet, insan fizik varlığının dayanamayacağı ağır bir zulüm vardı. Ancak güçlü savunmalarla direnerek şehit düşenler nasıl başarılılar?

Diyarbakır zindanında sömürgecilere teslim olmuş Kürdistanlı devrimcilerle konuştum. İçine düştükleri konumu hazmedemeyip hırsından ağlayan, sömürgecilere karşı, içi kin dolu arkadaşları gördüm. Onlara reva görülen zulme tanık oldum. Vurulan her sopanın, işkenceler altında her haykırışın acılarını benliğimde hissettim. Şu anda onları birbir görmenin, onları beklemenin özlemi içindeyim.

Yukarıda yaptığım bu kısa belirleme ülkeyi terkettiğim 11 Ekim 1982 tarihine kadar olan döneme kadardır. Bu tarihten sonra Diyarbakır zindanında bilinen çok olaylar gelişti. Direnişin boyutları büyüdü. Elbetteki bu gelişme ve büyüme Kürdistan mücadelesi adına onur vericidir.

Bir konuya daha açıklık getirmek gerekir. Diyarbakır zindanında sömürgeci zulmün gündeme gelmeden önce dahi sömürgecilere karşı açık tavır almama gibi düşünceler zindanda geliştirilmeye çalışıldı. PKK’nin savunma ve direnişleri net olarak ortaya çıkınca da bir kısım Kürdistanlı parti ve örgüt taraftarları, “cuntayı PKK getirdi. Şimdi de bu savunma ve direnişleriyle zindana zulüm getirecekler” demeye başladılar. Bu tür zararlı ve hatalı düşünce, hangi amaca hizmet eder? Sanki sömürgeci Türk devletinin barbar ve vahşi karakteri bilinmiyordu.

Sanki önceden hazırladığı bilinen cuntanın Kürdistan planında zulüm ve katliam yoktu. Zindanda inkarcı ve teslimiyetçi tavırlar geliştikçe PKK'nin direnen kadrolarına uygulanan zulüm daha da yoğunlaşıyordu.

Diyarbakır direniş ve savunmaları, Kürdistan halkının bağrından çıkmış, dünyaya sesini duyurmuş, gücünü kabul ettirmiş bir direniştir. Kürdistanlıyım diyen herkesin bu direnişe derin saygı duyması, onu yaşatması ve onunla gurur duyması gerekir. İnkarcı ve teslimiyetçi tavırlara kılıf giydirerek kamufle etmek boşuna bir çırpınmadır. Faşizmin ağır zulmüne rağmen etiyile, kemiğiyle bu direnişi yaratıp şehit düşen önderlerin adını bile ağzına almadan, sanki bu direnişin bir ideolojisi yokmuş, sanki bu direnişin bir örgütü yokmuş, sanki bu direniş yaratılmış sağlam bir yapının ürünü değilmiş gibi onu amacından uzak göstererek zindanın geneline maletmeye çalışmak halka karşı işlenecek en büyük suçtur. İncancım odur ki Kürdistan halkı buna müsaade etmeyecektir. Kürdistan halkı bağrından çıkmış bu yüce direnişin en büyük sahibidir.

Evet gözlüklü doktor ile sıhhiye çavuşunun bana çay ve peynir verdikleri gün hücredeki 94. ve son günümdü. Aynı gün ben teslimiyete doğru ilk adımlarımı atıyordum. Gerçi bu benim isteğim olmadan geliyordu. Acaba bana sorsalardı, yok ben koğuşa gitmiyorum, hücrede kalacağım mı diyecektim. Hayır, gitmeyecektim demek riyakârlık olur. Çünkü fizikmen adeta bitim noktasına gelmiştim. Moralim güçlüydü de diyemem. Hücredeki yalnızlık beni kötü bunaltmıştı. Bir arkadaşı görüp iki kelime konuşmaya, onun koluna tutunmaya, hiç değilse uzaktan bile görmeye o kadar hasrettim ki duygularımı ifade edemem. O gün akşama doğru beni hücreden alıp kantinde oturan yüzbaşının yanına getirdiler. Etrafıma işkence timi birikmiş dikkatlice bana bakıyorlardı. Yüzbaşı benimle tek kelime konuşmadan adeta eşek anırır gibi "otuz sekiz" diye bağırdı. Kısa boylu, tıknaz, Ankara şivesini konuşan, kolunda gardiyan kolluğu olan bir asker esas duruşta, "emret komutanım" dedi. Yüzbaşı, "bu sana teslim" dedi. Gardiyan, "başüstüne komutanım" dedi ve beni B blok ikinci kattaki 38. koğuşa doğru götürdüler. Bir gardiyan kolumdan tutuyordu. Güç bela yürüyebiliyordum. Hücrede param karşılığı bana verilen helva ile büsküvi kutusunu hücreler sorumlusu iki kafalı çavuş taşıyordu. 38. koğuş merdivenlerine vardığımızda kafası iki parçalı çavuş, kucağında taşıdığı bana ait helva ile büsküvi kutusunu başka bir gardiyana devretti. Bana da, "bak

avukat, koğuşta rahat dur. Bir daha hücreye dönersen bu defa seni sağ çıkarmam” dedi ve geri döndü.

Biz merdivenleri çıkarkan 38. koğuş gardiyanı olduğu anlaşılan kısa ve nkmaz asker etrafımda dolanarak, “lan Avukat Hüseyin Yıldırım, sen misin?” dedi. Benim dedim. Bana inanmamış gibi kolumdan tutan gardiyana bu kez sordu. Kolumdaki gardiyan benim Avukat Hüseyin Yıldırım olduğumu söyleyince 38. koğuş gardiyanı elindeki jopu bana dürterek, “lan ibne, demek Avukat Hüseyin Yıldırım sensin ha. Lan ben senin adını daha İsparta’da iken duydum” dedi. Arkasından tekrarladı. “Demek meşhur Avukat Hüseyin Yıldırım sensin ha?!” Ben, bizi pısınk sayıp tepemize çıkmasın diye kendisine bakarak biraz sertçe, “niye sen beni Karamürsel sepeti mi sandın?” dedim. Bana şaşkın şaşkın baktuktan sonra arkamdaki gardiyana, “bu ibne ne demek istedi?” diye sordu. 38. koğuş kapısında beni soyundurdular. Elbiselerimi aradılar. 38. koğuş kapısı açılır açılmaz içerde koğuş sorumlusunun “dikkat” diye gürleyen sesi yükseldi. Koğuşta herkes adeta donmuş put kesilmişti. Doğrusunu söylemek gerekirse gördüğüm bu manzara karşısında bayağı moralim bozuldu. Gardiyan, Nurettin Yılmaz, Ahmet Türk diye bağırdı. İki de gardiyanın karşısında esas duruşa geçerek, önce Nurettin Yılmaz, “Nurettin Yılmaz emret komutanım”. Arkasından Ahmet Türk, “Ahmet Türk, Mardin, emret komutanım” dediler. Gardiyan beni göstererek “bunu tanıyor musunuz?” dedi. İki de, “gyaben tanıyoruz” dediler. Bana “bunları tanıyor musun?” dedi. Ben de gyaben tanıyorum dedim. Gardiyan, “buna iyi bakın, bol yemek verin” dedi ve içiçe üç odadan ibaret koğuşun sonda olan üçüncü odada yatacağımı söyledi, kapıyı kitledi gitti. Ben yatacağım üçüncü odaya geçtim. Nurettin Yılmaz ile Ahmet Türk de aynı odada kalıyorlardı. Üç odadan ibaret 38. koğuşta 60’a yakın tutuklu bulunuyordu. İçlerinde PKK ana grup davasında yargılanan Mehmet Celal Bucak’ın bir numaralı köpeği Seyit Ahmet Akçiçek ile beni sözde teşhis eden Süleymanlı kör Müslüm Bayık dışında kimseyi tanımıyordum. Başta Seyit Ahmet Akçiçek ile kör Müslüm Bayık olmak üzere koğuştakiler geçmiş olsun dediler. Bir kısmı bana bakmaya bile çekiniyorlardı. Ben koğuşa geleli on dakika olmuştu ki gardiyan tekrar koğuşa girerek, “lan Avukat orta odada yatacak. Biraz önce bol yemek verin diye şaka yaptım. Bu akşam bütün bulaşıkları o ibne yıkayacak” dedi ve gitti.

Nurettin Yılmaz ile Ahmet Türk biraz uzakta durmuş bana bakıyorlardı. Koğuşta adetmiş, hücrelerden gelenlerin bit olur diye bütün elbise-

lerini yıkamaları gerekirmiş. Birinci koğuş bitişik tuvaletin önündeki aralığa geçtim elbiselerimi, bana verilen naylon bir leğene doldurdum. Üzerine de tursil döktüm. İç çamaşırım vücudumdaki yaralarla kaynaşmış çürümüştü. Naylon bidon dolu su ve küçük bir sabun verilmişti. Ancak vücudumda çok yara vardı. İç çamaşırım yaralarımaya yapışmış, sökülüyordu. Buz gibi suda nasıl yıkanabilirdim. Seyit Ahmet Akçiçek, elinde su taşı ile geldi. "Abe müsaade et başına su dökeyim" deyince ben elindeki taşı alarak, "sakat değilim kendim yıkanabilirim. Git başımdan" dedim. "Avukat abe, bana kızma. Senin üzerinde ifade vermem için yüzbaşı bana çok baskı yaptı. Buna rağmen ben ifade vermedim. Senin üzerinde ifade verenleri biliyorsun" dedi. Ben, "senden açıklama isteyen yok. Beni rahat bırak" deyince çekip gitti. Seyit Ahmet, yanımdan ayrılır ayrılmaz, Nurettin Yılmaz tuvalete gitmek bahanesi ile yanuma geldi. "Geçmiş olsun. Birinci koğuşta devrimciler, ikinci koğuşta Süleymanlar ile polisler, üçüncü ve sonuncu koğuşta da ben ve Ahmet, bir de Bucaklılar kalıyor. Bilmende yarar var, dikkat et. Biraz sonra biri ile sana çamaşır, pijama, kazak ve pantolon göndeririz. Gelen arkadaş sağlam çocuktur. Sana yardım etsin" dedi ve gitti. Kırk yaşlarında, fakat saçları tamamen ağarmış bir arkadaş elinde çamaşır ve elbiselerle geldi. Buz gibi suda beni yıkadı. Çürüyen ve yaralarımaya yapışan iç çamaşırılarımı vücudumdan temizledi. Çok az Türkçe biliyordu. Bir ara çok genç biri gelip tuvalete geçti. Bana yardım eden arkadaş bu genci göstererek, "Muhammet, aman aman yüzbaşı, yüzbaşı" dedi ve bir taraftan da bana anlatabilmek için yakasını çekiştiriyordu. Tuvalete giden gencin yüzbaşının adamı olduğunu anladım. Kendi kendime bu şahıs Mehmet Hayri'nin tecritte bana sorduğu Mehmet Girgin olabilir diye düşündüm. Yanılmamıştım. Mehmet Girgin'in kendisi idi.

Yıkandıktan sonra kalacağım ikinci odaya geçtim. Koğuştaki tüm tutuklulara göz gezdirdim. Bir kısmı adeta kurumuş, deri-kemik kalmış, bir kısmı ise sanki özel beslenmiş, göbek bağlamışlardı. Bakımlı olanların Süleymanlılarla Bucaklar olduğunu anladım. Akşam sayım saati geldi. Her oda ikişer-üçer dizildiler. Sayım grubu geldi. Sayımı yaptı ve beni esas duruşta görmeyince bana birkaç jop ve yumruk vurup gittiler. Yemekten sonra polisler etrafımı sardılar. Hepsini de ceza alıp almayacaklarını soruyorlardı. Zaten sinirlerim çok bozuktu. Hepsine de ceza alırsınız. Çünkü suç işlemişsiniz deyince kendi aralarında, "bu polis düşmandır" şeklinde fısıldaştılar. Durumu farkedenden Nurettin Yıl-

maz, bana haber göndererek, polislerle iyi geçinmeye bak, hepsi de yüzbaşının adamlarıdır dedi. Süleymanlarla Bucaklılar bulunduğum ikinci odaya toplanmışlar, kantinden kendilerine verilen lezzo'yu sulandırmış bardaklara doldurmuşlar, rakı kadehi gibi tokuşturarak bana bakıp müşterek düşman deyip içiyorlardı.

38. koğuş odalarında altı-üstü tahta ranzalar vardı. Her yatakta iki hatta üç kişi yatıyordu. Tabii Süleymanlarla Bucaklılar hariç. Onlar tek tek, hem de evlerinden getirdikleri yün döşek, yorgan içinde yatıyorlardı. Ben ilk gece bana yıkanmamda yardım eden Kalo arkadaşla beraber yerde yattım. Tahta ranzalarda boş yer yoktu. Ranzalarda yatan arkadaşlardan bana yerini vermeye can atanlar vardı. Ancak kim cesaret edebilir? Bana doğru-dürüst bakmaya bile çekinirlerdi. Ben Nurettin Yılmaz ve Ahmet Türk'le konuşmak için can atıyordum. O akşam bakmakla yetindim. Kalo arkadaş, Mehmet Celal Bucak saltanatından kalma betonun üzerinde serili kilimin üstüne askeri döşegi serdi. İkimiz de üstümüze iki askeri battaniye çekerek yattık. Kalo fısıltı halinde bana birşeyler anlatmaya çalışıyordu, ancak ben tek kelime anlayamadım. Çünkü Kalo hiç Türkçe bilmiyordu.

O gece yatakta neden başka bir koğuşa değil de 38. koğuşa verildim diye düşündüm. 38. koğuş Mehmet Celal Bucak'ın bir zamanlar televizyonlu, halılı saltanat koğuşu idi. Mevcudu en az koğuştu. Diğer koğuşlar çok kalabalık ve üstelik de Kerbela çölü gibi bir damla su akılmıyordu. Millet susuzluktan kırılıyordu. 38. koğuşta günün her saatinde iki musluktan harıl harıl su akıyordu. Benden önce tutuklanıp tahliye olan Avukat Şerafettin Kaya, Urfa Milletvekili Celal Paydaş, Ecevit hükümetinin devlet bakanı Mustafa Kılıç da 38. koğuşta tutulmuşlardı. Martın milletvekilleri Nurettin Yılmaz ile Ahmet Türk de hâlâ 38. koğuşta tutuluyorlardı. Sanıyorum gerek isimlerini belirttiğim arkadaşları gerekse beni 38. koğuşta tutmalarının üç amacı vardı. Birincisi, diğer koğuşlardan herhangi birisinde tutulmamız halinde orada tutulan arkadaşlara hukuki konularda yardımcı olacağımızdan ve onlara moral vereceğimizden endişe ediliyordu. İkincisi, 38. koğuşta tutulan Süleymanlarla Bucakların söz ve davranışlarıyla bizi ezmesi onur ve haysiyetimizin zedelenmesi amaçlanıyordu. Üçüncüsü, ve en önemlisi bizi kendi adamları olan Süleymanlı, Bucaklı ve polisler vasıtasıyla devamlı denetim altında tutmaktı.

38. koğuşta ilk hafta koğuştakileri tanımakla, başta Nurettin Yılmaz, Ahmet Türk olmak üzere, devrimci arkadaşlarla bir-iki kelimededen

ibaret de olsa gizli gizli konuşmaya başladım. İlk hafta özellikle sabah-akşam sayımlarında jop ve yumruklarla bana giriyorlardı. Ben daha önce öyle ağır işkencelerden geçmişim ki bunları işkenceden saymıyordum. Zaman zaman suratıma inen sert yumrukların etkisiyle bayıldığım oluyordu. Ancak ben işkencelere, bayılmalara alışmışım. Hiç değilse işkenceciler koğuştan çıktıktan sonra, kolumdan tutup beni yerden kaldıranlar, ilgilenenler vardı.

Koğuştaki otuza yakın devrimci ve halktan insanlar vardı. Bana olan yardım ve desteği unutamam. Özellikle genç arkadaşlar adeta üstüme kol-kanat germişlerdi. Benim için sigara, büsküvi saklayıp, gizli gizli veriyorlardı. Partizan'dan Ermeni asıllı Garabet Demirci de aynı koğuştaydı. Polis sorgulamasında beraber olduğumuzu koğuştaki öğrendim. Sorgulamada sözde yemeğe götürülüşümüzde elime ekmek tutuşturmuştu. Koğuştaki benimle çok ilgilendi. Geceleri üşümeyeyim diye yünlü başlığını ve giysilerini vermişti. Garabet, her ayın birkaç günü mutlaka polis işkencelerinden geçiyordu. Bir defasında kendisine ağır işkence yapıldı. İşkence durunca Garabet, işkencecilere dönerek "ben Garabet'im, Ahmet yaptınız. Ne ben değiştim, ne de siz değiştiniz" dedi. Sömürgeciler kendisini Ahmet diye çağırıyorlardı.

Siverek bölgesinden sağlık memuru Hıdır İğdirçık adında bir arkadaş vardı. Bu arkadaşı eskiden ismen tanıyordum. Cunta öncesi gelişen siyasi bir olay nedeniyle bu kişi hakkında bazı endişelerim vardı. Yani ben bu kişinin nitelikleri konusunda kuşku duyuyordum. 38. koğuştaki gördüğüm bu arkadaşta başlangıçta yüz vermedim. Hatta benden uzak durmasını söyledim. Israrla bana yaklaştı. Bahsettiğim olay hakkında bana açıklamada bulundu. Hasta olduğum dönemlerde gözlüklü asteğmen doktorun idareden gizli verdiği iltihapları kurutucu iğneleri, geceleri tuvalette yaktığı kağıtlarla enjektörü kaynatıp, vuruyordu. Bu konuda bana çok yardımları oldu. Sağlık konusunda bir doktor kadar bilgisi vardı. Polis sorgulamasında ağır işkence görmüş bacağından sakat olmuş bastonla gezebiliyordu. Gerek koğuştaki izlediğim davranışları itibarıyla, gerekse sonradan sömürgecilerin ona reva gördükleri muamele nedeniyle bu kişi hakkında duyduğum endişelerin yersiz olduğuna inandım.

Bir de Hüseyin Yeşiladağ adında bir arkadaş vardı. Oldukça sağlam bir fiziği olan bu arkadaş, onur ve kişilik sahibi idi, her türlü zor ve tehlikelere rağmen onurunu korumasını biliyordu.

Bu üç arkadaşın da vekiliydim. Koğuştaki benimle çok ilgilendikleri

ve koğuşta siyasi ilişki içinde oldukları idareye ihbar edilmişti. İhbar yapan iki kişiden biriydi: Ya Celal Bucak'ın adamı ve koğuş sorumlusu Cemal Varan'dı, veya kel komiser Ali Oktay Merve idi. Ancak hangisinin ihbar ettiğini tesbit edemedim. Büyük ihtimalle ihbarı Cemal Varan yapmıştı. Bu ihbar sonucu sözde koğuşu imtihan bahanesi ile sömürgeci bir subay grubu koğuşa geldi. Üç arkadaşa bazı sorular sordular. Arkadaşlar, soruları bilmesine rağmen bilmedikleri bahanesiyle koğuştan salona çıkardılar. Arkasından hain Mehmet Girgin'i aynı yöntemle dışarı çıkardılar. Bu da olayın anlamı ve gerçek amaçlarını kamufl etmeleri için gerekiydi. Mehmet Girgin'den sonra cezaevinde ihanetin örgütlenmesinde aktif görev yüklenen minik takma adıyla çağrılan 120 kiloluk faşist asteğmen bana dönerek, "söyle bakalım avukat, cumhurbaşkanımızın forsu üzerinde neler var?" dedi. Ben, "cumhurbaşkanı forsunu görmedim. Forsun üzerinde nelerin olduğunu da merak etmedim" deyince, "tabii Atatürk çocuğu biziz, siz değilsiniz?" dedi ve her iki eliyle kafama vurup gitti. Ben baygın bir halde yere düştüm.

Ertesi gün Mehmet Girgin nerede tutulduysa koğuşa dönünce ben ihbarın Mehmet Girgin tarafından da yapılmış olabileceğini düşündüm. Mehmet Girgin'in koğuş dışında kaldığı gece bu arkadaşlara işkence yapılırken O da ihbarın doğruluğunu yüzlerine karşı söylemiş olabilirdi. Bu üç arkadaş tam bir ay koğuşa dönmediler. Bir ay aradan sonra üçü koğuş kapısına getirildiler. Koğuşta olan giysilerini alacaklardı. Kapı aralığında üçüne baktığımda bir aylık işkence sonucu adeta kuru kemikleri kalmıştı. Her üçü 37. koğuştaki hücrelerde bir ay ağır işkencelere tabi tutulduktan sonra zindanın en susuz ve 200 mevcutlu 29. koğuşa konulmuşlardı.

Nurettin Yılmaz ve Ahmet Türk'le olan beraberliğimiz kısa oldu. Ahmet Türk, ailece cuntanın zulmüne uğramış bir hayli mağdur edilmişti. Zindanda hergün işkence görmesine rağmen kişiliğini korumasını bildi. Sömürgecilere karşı aciz ve yalvaran duruma düşmedi. Ben, 38. koğuşa geldikten birkaç hafta sonra tahliye oldu.

Nurettin Yılmaz, cuntanın gelişiyle birlikte hatırlayamadığım bir suçtan dolayı tutuklanmış, bir müddet Diyarbakır zindanında kaldıktan sonra tahliye edilmişti. İkinci defa muhalifi olan şerafettin Elçi ile beraber seçim gezilerinde Mardin köylerinde PKK'nin propagandasını yaptığı iddiası ile tutuklanmıştı. Diyarbakır sıkıyönetim mahkemesi görevsizlik kararını Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına gönderdi. Nurettin Yılmaz, şubat 1982'de Diyarbakır zindanından alı-

narak Ankara'ya gönderildi. Oradan da bir hafta içinde tekrar Diyarbakır'a geri gönderildi. 25 Mart 1982 günü duruşması yapılacaktı. 24 Mart akşamı kendisine tebliğ edilen iddianame hakkında kısaca gizli olarak konuştuk. Ertesi gün yani 25 Mart 1982 günü sabah erkenden mahkemeye götürüldü. Öğleden sonra koğuşa dönüşünde kapıdan içeri girerken eliyle işaret ederek elveda dedi. Bir hayli sevinçli idi. Tahliye olduğuna dair biz de sevinmiştik. Aynı gün veya bir gün sonra işkenceci yüzbaşı elinde Cumhuriyet Gazetesi olduğu halde koğuşa girdi. Her zaman yaptığı gibi adeta zırlayarak "Nurettin Yılmaz nerde?" dedi. Nurettin, "buradayım" dedi. Yüzbaşı, "sen tahliye olmuşsun yahu" dedi. Nurettin, "evet tahliye oldum" dedi. Yüzbaşı, "olur mu yahu, sen benim adamımsın. Ben seni bırakır mıyım? Barış Derneği nedir bilir misin?" dedi. Nurettin, "dünyada barışı sağlamak amacıyla kurulmuş bir dernektir" deyince, yüzbaşı, "bırak şimdi sen amacını, amacını biz tayin ederiz" dedi ve elindeki Cumhuriyet gazetesini göstererek, "bak tutuklanmışsın" dedi ve koğuştan çıktı. Evet Nurettin bu kez de Barış Derneği davası nedeniyle İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesince giyabında tutuklanmıştı. Esasen bu giyabi tutuklanma olmasaydı dahi Nurettin, serbest bırakılmayacaktı. Yeni bir komplo ile Diyarbakır'da tekrar tutuklanacaktı. Öyle bir hava da sezinleniyordu. Nitekim 1983 yazında Barış Derneği davasından tahliye olunca hakkında Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından verilen dördüncü tutuklama kararı nedeniyle uzun bir müddet daha Diyarbakır zindanında tutuldu.

Nurettin Yılmaz, Diyarbakır zindanında çok ağır işkence gördü. Sömürgeciler ona karşı da çok kinli idiler. Buna karşı Nurettin çok güçlü bir moral ile her türlü zorluğa göğüs geriyordu. Hiçbir zaman sızladığını görmedim. En ağır işkencelerden sonra dahi hafiften bir türkü tutarak yüzümüze tebessüm ederdi. Koğuştaki devrimci arkadaşlar için adeta moral kaynağı olmuştu. Çok arzu etmeme rağmen koğuşa oturup rahat konuşma fırsatı bulamadık. Cesaretini, yiğitliğini burada belirtmek isterim.

Bir de benim 38. koğuştaki koruyucu meleğim Kalo vardı. Olayları yaşamış, tecrübeli, bileği bükülmez adam. Tek bir bakışta insanın içini okurdu. Hem dindar, hem sınırsız fedakâr bir yurtsever. İnce bir zeka, çelikten bir irade onun belirgin özelliği. Eğer Kalo tek başına bir orduya savaşa evet diyorsa, bilki savaşın sonunda Kalo galiptir. Kışın dondurucu soğukta ellerine sayılan kırk jop darbesiyle kanlar içinde parçalanmış, ellerini göğsüne vurarak, "ben erkek, ben erkek" diye zalim

işkencecinin yüzüne haykıran Kalo'dur. Ben, Kalo'yu tanıdıktan sonra hep Kürdistan'da Kalolardan oluşacak bir askeri güç düşünmüşümdür. Ve bencil bir arzu, keşke Kalo özbe öz kardeşim olsaydı diyorum. Kalo'yu burada fazla anlatamam. Ben zindandan çıktuktan sonra O'na yardımcı olma imkanı bulamadım. Kalo'ya karşı çok maahçubum. Ve ben Kalo'ya borçluyum.

Üç dürüst insandan daha bahsetmeden geçemeyeceğim. Bu üç insanın başına gelenler dikkate alınrsa sömürgeci faşist cuntanın Kürdistan politikası, daha da açıklık kazanır. Bahsettiğim bu üç insan, Ali Açıkalin, İzzettin Yakışman ve Mehmet Ali Şingar'dır. Her üçü de Hilvanlı. Hilvan Yem Fabrikası işçileri. Cuntadan önce işbirlikçi Süleymanlardan Müslüm Bayık, Bahattin Bayık ve Hacı Baylan adındaki kişiler bir taksiye binerek Hilvan Yem Fabrikası işçilerini taşıyan otobüsün yolunu kesmişler. Uzun menzilli silahların zoruyla bütün işçileri otobüsten indirip sıraya dizmişler. PKK taraftarı işçilerden yedisini öldürmüşler, yedi kişiyi de ağır yaralamışlar. Ali Açıkalin, İzzettin Yakışman ve Mehmet Ali Şingar olaydan sağ kurtulanlar. Olay faillerinden Müslüm Bayık ve Bahattin Bayık yakalanınca olayın görgü tanıkları olan bu üç arkadaş gerek poliste, gerekse Diyarbakır sıkıyönetim savcılığında olay faillerinden Müslüm Bayık ve Bahattin Bayık'ı teşhis ederek olayı işleyen üç kişiden ikisinin bunlar olduğuna dair açık beyanda bulunmuşlar. Olayın diğer faili Hacı Baylan firardadır.

Tutuklanan Müslüm Bayık ile Bahattin Bayık haklarında Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesinde dava açılınca Hilvan'daki sömürgeci yüzbaşı harekete geçmiştir. Müslüm Bayık ile Bahattin Bayık'ı serbest bırakma amacıyla önce mahkeme heyeti ile ilişki kurmuştur. Heyette sonradan görevden alınan Hakim Yüzbaşı Erdal Sevinç'ten tepki görünce yöntem değiştirmiştir. Bu kez olayın görgü tanıkları olan Ali Açıkalin, İzzettin yakışman ve Mehmet Ali Şingar üzerinde baskı kurar, "ya gider mahkemede biz ilk ifadelerimizi Apocuların baskı ve tehditleri sonucu verdik, Müslüm Bayık ve Bahattin Bayık olayı işleyenler değil der ifadelerinizi değiştirirsiniz veya üçünüzü Apocu'dur diye Diyarbakır cezaevine yollarım" der. Dönem cunta dönemidir. Sömürgeci yüzbaşı Hilvan'da Süleymanları etrafına toplamış, halka kan kusturuyor. Neticede her üç tanığın elini tutup önce notere götürüyor. İsteddiği şekilde noterde ifadelerini değiştiriyor. Noterde verilen tasdikli ifadeleri sıkıyönetim mahkemesindeki dosyaya gönderiyor. Her üç tanık kurtuluş yolu bulamayınca sıkıyönetim mahkemesine gelip yüzbaşının istediği istika-

mette ifadelerini değiştiriyorlar. Hakim Erdal Sevinç ifade değişikliğinin bir tertip olduğunu anlayarak üç tanığı da yalan şahadet suçundan dolayı tutukluyor. Üç tanık tutuklandıktan sonra Müslüm Bayık ile Bahattin Bayık'ın da bulunduğu 38. koğuşa konuluyorlar. Ben 38. koğuşa konulduğumda bu üç arkadaş da aynı koğuşta idiler. Süleymanlar, kendilerini öldürecekler korkusu ile bir türlü eski ifadelerine rucü edemiyorlardı. 16 ay tutuklu kaldıktan sonra benim ısrarlı ikazım üzerine eski ifadelerine rucü ettiler ve tahliye oldular. Zindanda dürüst ve tutarlı davranan bu arkadaşlar, tahliye olduktan sonra ailece Hilvan'dan göç etmişlerdi.

O dönemde koğuşta bulunan bir kısım devrimci arkadaşların halen zulüm altında olmaları nedeniyle burada onlardan bahsetmeyi uygun bulmuyorum.

Koğuşun diğer kesimi sömürgecilerin uşağı işbirlikçi Süleymanlarla Mehmet Celal Bucak'ın tırşıkçıları idi. Süleymanlar, başlangıçta bir hayli kalabalıkmışlar. Hepsi tahliye edilmiş, kala kala Müslüm Bayık, Bahattin Bayık, Fuat Bayat, A.Nesip Bayat, M.Hanefi Bensiz ve M. Nuri Bayat adında altı kişi kalmışlardı. Sömürgecilerle Mehmet Celal Bucak işbirliği sonucu hakkımda tertiplenen komplo gereğince Süleymanlar'dan Fuat Bayat, A. Nesip Bayat, M. Hanefi Bensiz ve M. Nuri Bayat, Eylül 1981 başlarında Diyarbakır cezaevinden sıkıyönetim komutanlığına bir dilekçe vermişlerdi. Dilekçede Urfa, Hilvan ve Siverek bölgelerinde Tuncelili Hüseyin takma adı ile Apocuların sorumlusu olarak eylemler düzenleyen, devlete kafa tutan kişi, şimdi de gerçek hüviyeti olan Hüseyin Yıldırım adı ile Apocuların avukatlığını yapmaktadır deniliyordu. İdam talebi ile yargılanan bu dört kişi, ben polis sorgulamasına alındıktan 10 gün sonra tahliye edilmişlerdi. Bunlar tahliye olduktan sonra Müslüm Bayık ile Bahattin Bayık'ın suç ortağı olup firarda olan Hacı Baylan'ı da kendi elleri ile alıp sıkıyönetime teslim etmişlerdi. Çünkü onların hesabına göre 19 Kasım'da yapılacak duruşmada da Müslüm Bayık ve suç ortakları tahliye olacaktı. Firarda olan Hacı Baylan'ın firar ve aranma durumunun ortadan kalkması için teslim olmasında fayda vardı. Ne var ki evdeki hesap pazara uymadı. 19 Kasım'da hakim Erdal Sevinç dayatınca tahliye yerine idam cezası verildi. Ben, koğuşa gittiğimde Müslüm Bayık, Bahattin Bayık ve Hacı Baylan dışındaki Süleymanlar tahliye olmuşlardı. İdam almış bu üçünün dosyası da temyize gönderilmişti.

Koğuşta olan Bucak tırşıkçılarının hepsini saymama gerek yoktur.

Elebaşlarını belirtmekle yetineceğim. Halil Beyazkaz, Bucak'ın sadık uşağı, ömrü adam öldürmek, adam soymak, hapis ve dağda firar gezmekle geçmiştir. Bucaklılar arasında dahi kalles ve korkak olarak bilinirdi. Arkadaşları ile dahi geçinmezdi. Diyarbakır zindanı onun için paşa köşkü idi. Zindanda şişmiş göbek bağlamıştı. Siverek'te Halil Kazan olarak anılır.

Seyit Ahmet Akçiçek, M.Celal Bucak'ın en çok güvendiği kişi. Tehlikeli bir tip. Ayrıca yedi canlı, üç defa ağır yara almasına rağmen her seferinde kurtulmasını bilmiştir. Son seferinde iki arkadaşı ile PKK'li arkadaşların yolunu kesmiştir. Çıkan silahlı çatışmada iki arkadaşı ölmüş kendisi de ağır yaralı olarak bir çukurda mahsur kalmış, sonra sömürgeci asker imdadına yetişmiştir. Aynı çatışmada yaralanan PKK militanı Cevher MAN bilahare aşırı kan kaybından vefat etmiştir.

Fikret Çiftel, Cuma TAK ve dört arkadaşını öldürüp cesetlerini Fırat nehrine atan Bucak çetesinin elebaşısı idi. 50 yaşlarında olan bu işbirlikçi uşak, daha önceleri de adam öldürmelerden hüküm giymiş, ömrünün büyük bölümü cezaevlerinde geçmiştir.

Bir de Cuma veya Cemal adında Mehmet Celal Bucak'ın şom ağızlı adi bir yarıdakısı vardı. Mehmet Celal Bucak'ın evinde yakalanan silahları üstlenenlerden biriydi. Bu nedenle tutuklanmış cezaevine konulmuştu. Ben 38. koğuşa konduğumun üçüncü günü bu şom ağızlı uşak yanıma gelerek, "Hüseyin Bey benim bir çocuğum var. Senin kirvan olsun" dedi. Ben bunun bir ayak oyunu olduğunu tahmin ederek cevap vermedim. Nitekim ikinci gün, "kirva gel buraya" diye beni bulduğum ikinci odadan üçüncü odaya çağırdı. Üç defa üstüste, "kirva buraya gel" diye çağırınca ben, "sen kimin iti oluyorsun ki beni ayağına çağırıyorsun. Bu yöntemlerle beni tahakküm altına almak mı istiyorsunuz. Ben efendilerinize boyun eğmedim. Size mi boyun eğeceğim" diye oldukça yüksek sesle bağırdım. Bunun üzerine Bucaklılar'dan İsmail Varan yanıma gelerek, "Hüseyin Bey onlar cahildir. Onlara uyma. Ben onların adına senden özür dilerim" dedi. Ben, "özürünü de kabul etmiyorum, cahilliklerinizi de bağışlayacak durumda değilim. Ben kefenimi başıma sarmışım. Ya edebinizle yerinizde oturursunuz, ya da bu zindanı başınıza yıkarım" diye bir de tehdit savurdum. Yanıbaşımızda konuşmalarımızı dinleyen kör Müslüm Bayık, "he babam, sizden inanılır, siz yıkarsınız" diye kendi kendine söylendi.

Bucaklardan İsmail Varan ile yeğeni Cemal Varan da aynı koğuşa

idiler. Varanlar, gerek Siverek'in içinde gerekse Siverek ve Kâhta arasındaki bölgede pek çok PKK'linin kanına girmişlerdi. Hatta konuşulanlara göre Mehmet Celal Bucak'ın Siverek'te barınma olanağını sağlayan Varanlar olmuş. Ancak İsmail Varan'a bakılırsa olaylar kendilerini Bucak'tan yana itmiş. Yoksa kendilerinin de Bucak'ı sevmediklerini söylüyordu. Diğerlerine nispeten ağırbaşlı olan İsmail Varan'a karşılık yeğeni Cemal Varan, çok adi bir sömürgeci uşağı ve azılı bir PKK düşmanı idi. Uzun süre koğuş sorumluluğu yapan bu uşak, tayin edilen yöntem gereği koğuştaki devrimci arkadaşları, yazıp koğuş kapısının altından salona attığı pusulalarla ihbar ediyordu. Bu pusulalar gardiyan tarafından alınıp yüzbaşına veriliyordu. Bu pusulaları değerlendiren yüzbaşı koğuşta görevlendirdiği diğer ihbarcı kel komiser Ali Oktay Merve'nin görevini yapmadığı sonucuna vardı. Yüzbaşı kel komiseri sıkıştırdıkça iki ihbarcı birbirine giriyordu. Sonuçta yüzbaşı koğuş sorumluluğunu Cemal Varan'dan alıp, bir diğer ihbarcı ve işbirlikçi olan Süleymanlı Bahattin Bayık'a verdi. Ancak kel komisere de çok fena taktı. Daha sonra anlatacağım gibi bir zamanlar koğuşun efesi durumunda olan kel komiser, adeta koğuşun en aciz ve zavallı adamı durumuna düştü.

Adını hatırlayamadığım İsmail Varan'ın bir diğer yeğeni daha vardı. Efendi mi efendi, sessiz ve saygılı bir kişi. Bana çok saygılı davranırdı. Bucakları ve amcasının oğlu olan Cemal'i hiç sevmediğini söylerdiler. Fırsat buldukça yanıma gelir gizlice benimle konuşurdu. "Apocular kökümüzü kesselerdi hakları vardı. Biz Mehmet Celal Bucak'ın kölesi olmuştuk. Şimdi de Türkler'e uşaklık ediyoruz. Burada size yapılanları gördükçe kendimden utanıyorum. Keşke ben de sizden taraf olsaydım, tek ki ölseydim. Buradan çıkarsam Bucak'tan kaçacağım" diyordu. Sık sık bana, "bir isteğin var mı? Kirli çamaşırların varsa ben gizli yıkarım" diyordu.

Sömürgeci Türk devleti hesabına Cizre'den Hakkari'ye kadar olan bölgede casusluk eden Kerkük Türkler'inden üç kişi de özel olarak 38. koğuşa getirilmişlerdi. Zaman zaman koğuştan alınıp birkaç gün sonra tekrar geri getiriliyorlardı. KDP operasyonlarında öncülük ettikleri söyleniyordu. Yüzbaşının özel olarak ilgilendiği bu üç kişinin Hakkari'de gözetim altına alınanlara bizzat işkence yaptıkları tesbit edilmişti. Elebaşlarının adı Yavuz'du. Üçü de Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde okuyorlardı. Yavuz denilenin faşistlerle bir hayli eylemlere girdiğini tahmin etmiştim. Elazığ'ı hatta faşistlerin karargah haline

getirdiği Harput'u adım adım gezmiş, biliyordu. Yavuz, koğuştaki benim azırlı düşmanım olmuştu. Bir hayli rahatsız ettiğini, canımı sıkıldığını söyleyebilirim. Ben zindandan çıkmadan önce üçünü alıp götürdüler. Bir daha da koğuşa dönmediler.

Burada bir belirleme yapmadan geçemeyeceğim. Daha önce de belirttiğim gibi dışarda olan işbirlikçi Süleymanlı ve Bucaklılar sömürgeci mahkemelerinde tutuklu Kürdistanlı devrimciler aleyhine tanık sıfatıyla adeta iftira yarışına girmişlerdi. Bununla da yetinmeyerek sömürgeci mahkeme salonlarında hayasızca övünerek, "ben devletime büyük hizmetler yaptım. Ben Milli İstatibarat mensubuyum" diyenleri, mahkeme salonlarında sert bir topuk selamı ile, "dedem Türk, babam Türk Orta Asya'dan gelmiş Türkoğlu Türküm ben" diye nefesi tıkanıncaya kadar bağranların sayısı az değildi. Adeta sömürgecilerin en keskin savunucuları kesilmişlerdi. Güçlü direniş ve savunmalardan dolayı paniğe kapılan, açık bir acze düşen sömürgeciler bu ihanet haykırışlarından adeta teselli buluyorlardı.

Formalite icabı zindana konulan bu hain kesimi Kürdistan halkı adına yüzkarası idiler. Söz ve davranışları ile bir sülük gibi Kürdistan halkı ile zindanda tutuklu devrimcilerin kanını emiyorlardı. Türk şovenizmini dile getiren Türklük andını, istiklal marşını, Mustafa Kemal'in Türk gençliğine hitabesini nefesi tıkanıp bayılıncaya kadar bas bas bağırıyorlardı... Günde yüz defa Mustafa Kemal'in resmine bakıp, "Allah seni başımızdan eksik etmesin" demeler... Sömürgecilerin yüzlerine, "Biz vatan haini değiliz. Biz Apocu değiliz. Biz devletten yana kırk şehit verdik" demeleri ve sömürgecilerin kıs kıs gülmeleri. İdam cezası aldıkları zaman dahi "devletimiz sağolsun" diye haykırmaları... Yaptıkları ihbarlar sonucu zindanda devrimcilere yapılan işkenceler... Tüm bunlar içimi kanatarak beni her gün bin defa kahrediyordu. Şimdi bir kısım çevrelerin adeta sakız gibi ağzına aldıkları bazı sözleri hatırlıyorum: "PKK halktan insanları öldürdü" diye. Evet PKK, Hilvan ve Sivelek'te bu hain çevrelerle mücadele etti. Bu mücadelede çok kadro ve militanını kaybetti. Bir hayli hain de cezalandırıldı. Şimdi sormak istiyorum: Bunlar mıdır halktan insanlar? Cevap açık, hain çevre bitti, sakız da çürüdü.

38. koğuşa konuluşumun birinci haftası sonunda avukatım ikinci defa beni ziyarete gelmişti. Görüş yerine yakın bir duvarın dibinde başım yere eğilmiş bir vaziyette bekletiliyordum. Biri yanıbaşımda, "Hüseyin Bey" diye seslendi. Sesi derhal tanıdım. Kambur askerin sesiydi. Başımı kaldırıp baksam çevreden farkedecekler. Bu nedenle

başımı kaldırmadan, “sizi dinliyorum” dedim. Kambur asker, “bulduğun koğuştta tutulanların çoğu idarenin adamlarıdır. İdareye günlük raporlar veriliyor. Seni uzun süre izleyecekler. Nurettin Yılmaz ve Ahmet Türkle olan konuşmalarına dikkat et. Kaldığın odada polisler var. Onlarla iyi geçinmeye bak. Özellikle kel komiseri kafaya almaya çalış. Yüzbaşının en yakın adamıdır. İlerde fırsat bulursam tekrar görüşürüz” dedi ve yanımdan ayrıldı.

Kambur askerin söyledikleri aklıma yatmıştı. Benim hakkımda verecekleri raporlar beni düşündürmüyordu. Neden tutuklandığım, neden öldürücü zulme tabii tutulduğum açıktı. Verilecek raporların mahiyeti ne olursa olsun cuntanın hakkımdaki uygulamaları değişmeyecekti. En önemlisi zindandan sağ çıkacağımı bir an dahi ümit etmedim. Polislerle kurmayı düşündüğüm ilişki farklı bir amaç taşıyordu. Orada tutuklu bulunan polislerin çoğu Kürdistan'ın çeşitli illerinde uzun dönem kalmış önemli görevlerde bulunmuşlardı. Birinci amacım, bu polislerden geldikleri bölgelerdeki emniyet bünyesinde gelişen gizli ve önemli olayları öğrenebilmek. İkinci ve en önemli amacım, günde iki veya üç defa idareye götürülüp saatlerce görüşen kel komiserden zindanın içinde olup bitenleri, sömürgecilerin ileriye dönük düşüncelerini öğrenmek ve öğrendiklerimi tahliye olabilecek güvenilir arkadaşlar vasıtası ile dışarı bildirmektir. Polislere istenilen güveni vermek için yeterli neden de vardı. Sömürgeciler, beni gözünde olduğumdan fazla büyütmüş, adeta zindanda benim propagandamı yapmışlardı. Kel komiserin bana sonradan anlattıklarına göre Eylül 1981'de hakkımda komplo düzenlenirken yüzbaşı, kel komiseri çağırarak, “bak Oktay şu Avukat Hüseyin Yıldırım ibnesi başımıza bela kesildi. Mahkeme çalışamaz hale geldi. Bugün Hakim Emrullah Bey komutana açıkça söyledi. Senin bulunduğun koğuştta Fuat ve üç arkadaşına ben, yazacakları dilekçenin müsveddesini verdim. Senin yazın güzel. O dilekçeyi temize çek, dödüne imzalat gardiyan alıp bana getirsin” demiş. Gerçekten Süleymanlı dört kişi tarafından hakkımda verilen bu dilekçe, kel komiser tarafından yazılmıştı. Ayrıca koğuşa geldiğim ilk günler işkence grubu sabah ve akşam sayımlarında beni aralarına alarak, “ulan ibne, sen istediğin adamı idamdan kurtarıyordun. Şimdi kendini kurtarsana” diyerek bana işkence yapıyorlardı. Benim çok güçlü bir avukat olduğuma inanan polisler, kendilerine hukuki bilgi vermem için adeta yalvarır oldular. Bu açıdan ilişki kurmakta güçlük çekmedim. Sekiz kişi olan polislerden, benim için önemli olan üç kişi idi, en çok onların üzerinde

durdum. Sülalelerinden tutun da, görev yaptıkları dönemde ne görmüş ne işitmişlerse bana anlattılar. Gerçekten buraya yazamayacağım çok önemli bilgiler edindim. Ancak kendilerine hiçte dürüst olmayan yöntem uyguladım. Belki hayatta görebilecekleri en büyük kötülüğü benden gördüler. Faşist bir zulmün altındaydık, daha sonra anlatacağım gibi, üçü de Kürdistan halkının katillerindendi. Açıkça düşmandık. Ellerine silah verip alın bizi öldürün, bizi öldürdünüz, iyi ettiniz diyemezdim ya. İnandığım, taptığım, uğruna ölümü göze aldığım Kürdistan önder ve devrimcilerine yıllarca sadist işkenceler uyguladıktan sonra üzerine benzin döküp yakmasını biliyorlar da, benim de en acımasız düşmanları olacağımı neden bilemediler? Bir defasında beni çok iyi tanıyan ve polisler hakkındaki düşüncelerimi fark eden Bucak'ın azılı uşağı Seyit Ahmet Akçiçek, kel komisere hitaben, "Oktay, Avukat Hüseyin Yıldırım buraya, bu hallere neden geldi. Sizde hiç akıl yok mu? Size yardım eder mi? İmkani olsa ipinizi çeker" demesine rağmen korktuğum jeton yine düşmedi. Biraz da çaresizliklerinden... Faşizmin mantığı kısadır, aczine de çare yoktur.

Önce uyguladığım bir taktikle her üç polisin aralarını açtım. Her biri ile tek tek görüşüm. "Ortada işlenmiş bir suç var. Bir taraf mutlaka ceza giyecek. Deliller, senin lehine diğerlerinin aleyhine. Sen suçu diğerlerine yükle kendini kurtarmaya bak. Sana söylediklerimi mahkemede aynen tekrarla" dedim. İddia edilen suçları ikrar ve dava arkadaşlarını ağır şekilde suçlar mahiyette ifade öğrettim. Davada ikiyüze yakın tanık ve mağdur dinleniyordu. Her celse aynı mahiyette tanık ve mağdur dinleniyordu. Mahkemeye gidip gelirlerdi. Bana gizlice, "abe tanıklar gelip bize işkence yaptılar diyorlar. Hakim de bize soruyor, niçin işkence yaptınız diyor. Biz ne cevap verelim" diyorlardı. Ben, "sakın işkence yapmadık demeyin, çok ağır ceza alırsınız. Çünkü, işkencenin yapıldığı sabit. Siz hakimin bu sorusuna bize verilen emirlerin gereğini yerine getirdik deyin. Hakim kim emir verdi, diye size sorarsa siz, bizim grup amirimiz yüzbaşısıdır, komutanlıktan ona emir veriliyordu, yüzbaşı da bize emir veriyordu deyin. O zaman işkencenin sorumlusu işkenceyi yapan değil emredendir. Mahkeme, emri veren en üst yetkiliyi bulsun cezayı versin. Durum böyle olunca mahkeme de araştırmaz, olay kapanır. Esasen komutanlık olayı kapatmak zorunda kalır diyordum. Polisler, "Abe tanık geliyor, mahkemede beni gösteriyor, bana işkenceyi bu yaptı derse ne diyeyim". Ben, "tanık öyle derse, sen de cevap olarak, tanık yanılıyor ben değil, bu arkadaşım vurdu dersin. Eğer tanık senin

dışında birini gösteriyorsa, senin için en büyük fırsat tanık doğru söylüyor dersin” diyordum. Amacım bu tür beyanlarla işkencelerin devletin resmi politikası olduğunu belgelemek, Kürdistan halkına zulmeden, talan eden bu polislerin bizzat suç ikrarında bulunmalarını sağlamak ve işlenen suçların ağırlığını bir zaman Diyarbakır zindan müdürlüğünü yapan, Mazlum DOĞAN’ın Toplu Yazılar’ında adı geçen, dava konusu olaylarda, operasyon Şefi Yüzbaşı Orhan Şahin’e yüklemektir.

Benim, polislere tek tek diğerlerinden gizli benimsettiğim bu ifadeler her biri tarafından mahkemede tekrarlanıyordu. Mahkeme dönüşlerinde koğuşa girer girmez biri mutlaka en adi küfürlerle diğerinin boğazına yapıyordu: “Ulan o muhtarı sen yatırıp vurmadin mı? Mahkemede neden benim dövdüğümü söyledin?” Diğer de, “falan adamı da sen yatırmadin mı? Sen neden mahkemede benim yatırdığımı söyledin?” şeklinde birbirlerine giriyorlardı. Aradan biraz zaman geçtikten sonra ben, ikisine de birbirinize girmenize gerek yok nasıl olsa işkencelerden size ceza veremezler diyordum. Buna rağmen her üçü de birbirlerine azılı düşman kesildiler. Hatta son dönemde kel komiser, diğer ikisini, yüzbaşıya asılsız ihbar ediyordu ve ikisine de işkence yapıyordu.

Polislere uyguladığım bu taktiğin ilk günlerinde, durumu farkedemeyen Nurettin Yılmaz bana, “eğer polislerin davası bittiği gün sen tahliye olmamış olur, bu koğuştaki olursan hepsi bir olup seni on dakikada boğarlar” diyordu. Nurettin, yaptığı hesapla bana hep seni Mayıs 82’de tahliye mecburiyetinde kalırlar diyordu. Halbuki benim hesabım biraz farklıydı. Tanık çokluğunu dikkate alarak on aydan önce polislerin davası bitemez. Bu süre içinde hiç ümidim olmamakla birlikte ya tahliye olurum, veya o zamana kadar yaşamam ölürüm diyordum.

Gerçektende ben, 15 Temmuz 1982 günü zindandan çıktım, polislerin davası çıkışımdan on veya onbeş gün sonra karara bağlandı. Yüzbaşı Orhan Şahin, 22 yıl, komiser Ali Oktay Merve ve polis memuru Müstecep Velişan 16’şar yıla mahkum oldular. Davanın açılışı, mahkumiyet hükmünün verilmesi nedenlerini biraz sonra yeri geldiğinde açıklayacağım.

Koğuştaki bulunan polislerden Kilis’li Necmettin Baktaşoğlu, İzmirli komiser Ali ve adını hatırlayamadığım Ankaralı bir polis birlikte tutuklanmışlardı. Diyarbakır’da kaçakçılık yapan ve aynı zamanda kolordunun inşaat müteahhitliğini yapan bir kişinin eroin ticareti yaptığı öğrenilmiş, askeri alandaki inşaatında yapılan aramada bir miktar eroin

bulunmuştur. Kaçakçı polislerle pazarlık yaparak eroini resmiyete intikal ettirmemiştir. Yapılan pazarlık gereğince polisler eroine el koymayacak, buna karşılık kaçakçı anlaştıkları miktarda polisler para ödeyecek. Kaçakçı kararlaştırılan parayı polisler ödemiş üzere birkaç saat sonra Dörtüol'daki yazıhanesinde randevu veriyor. Kaçakçının sıkı yönetimle güçlü ilişkileri var. Kolordu inşaat ihalelerinin kendisine verilmesini sağlayan Kurmay Albay Metin, en iyi dostu. Kaçakçı, polislerle yaptığı anlaşmadan sonra eroini ortadan kaldırıyor. Metin albay ile yaptıkları plan gereği önceden numarası alınmış paralar kararlaştırılan saatte polisler verilirken suç üstü yakalanıp üçü tutuklanıyor ve Diyarbakır zindanına konuluyorlar. Aynı gün olay televizyon haber bülteninde yayınlanmış, üç polisin de görevine son verildiği bildirilmişti. Bu polisler, iki celse sıkı yönetim mahkemesinde yarglandıktan sonra, dava dosyaları görevsizlik kararı sonucu Diyarbakır ağır ceza mahkemesine gitti. Polisler de askeri zindandan Diyarbakır Sivil Cezaevine nakledildiler. Sivil Cezaevinde üç ay tutulduktan sonra tahliye edilmişlerdi.

İzmirli komiser Ali, mahkemeye gidip koşu döndüğünde her taraftan kan akıyordu. Ayakta zor duruyordu. Kendisini yatağına atar atmaz hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Adeta kriz geçiriyordu. Ne oldu diye soran arkadaşlara, "ne olursunuz bana birşey sormayın" diyordu. Biraz sakinleştikten sonra yavaşça bana anlatmaya başladı: "Abe cuntadan önce ben mali şubede çalışırken bir gün birinci şubeye uğramıştım. Bir genci falakaya yatırmış dövüyorlardı. Döven polis, Türk müsün, Kürt müsün diye soruyordu. Genç çocuk gördüğü işkencenin etkisiyle bir Türküm, bir Kürdüm diyordu. Ben müdahale ettim. Rica minnetle işkenceye son verdiler. Çok işkence gören bu gence acımıştım. O gece kendi cebimden bir de kebab yedirmiştim. Bu genç ertesi gün bırakılmıştı. Aradan birkaç ay geçtikten sonra Diyarbakır'da ne kadar polis varsa bir akşam üstü Ofis'te operasyona girdi. Korkunç bir silahlı çatışma çıktı. Ben, ne olur ne olmaz, bana ne düşüncesiyle bir bahçe duvarının dibine sinmiş, sigaramı avucumun içine almış içiyordum. Birden yerden biter gibi birisi "kıpırdama" diyerek silahı kafama dayadı. Kafama silahı dayayan genci tanıdım. Birinci şubede işkence görürken kendisine yardım ettiğim gençti. Etme, bak ben işkencede sana yardım ettim, hayatımı başıyla diyecem ama, korkudan dilim tutuldu konuşmadım. Allahtanki genç de beni tanıdı: "Ulan komiser sen misin? Bana yardım etmiştin. Bu defa seni başlıyorum. Bir daha buralarda görürsem derini delirim" dedi ve gitti.

Sabahleyin koğuştan çıktıktan sonra, diğerk koğuştardan da mahkemeye gidecek olanlarla beraber başımız göbeğimize bakacak şekilde dizdiler. Ellerimizi arkadan kelepçelediler. Bir saat sopalar altında diz çöktürüp marş söylediler. Kan ter içinde kalmıştık. Karadenizli kısa boylu suratsız bir asker etrafımızda küfrederek dolaştı durdu. Ben bu askeri önceden de tanıyordum. Bir defasında mahkemeye giderken ringoda elindeki sopa ile yaşlı bir adama işkence ederken görmüştüm. Sopayı bütün gücü ile insanın suratına, gözüne rastgele vuran çok zalim biridir. Bugün o askeri görür görmez zaten içime büyük bir korku girdi. Tam bizi ringolara bindirmek üzerelerken laz asker, "ulan komiser çık andımızı okut" demesin mi. Ben titreye titreye arkadaşların karşısına çıktım. Türküm, doğruyum dedim tukandım. Meret andın gerisini hatırlayamadım. Laz asker, "ulan ibne devam etsene" diye bağırarak elinde sopa ile üzerime doğru gelince ben büsbütün korkmaya başladım. Laz asker, tam bana yaklaştığı sırada nereden geldiyse birinci şubede yardım ettiğim gence yapılan işkence aklıma geldi. Ben andı söylemeye çalışayım derken birinci şubedeki gencin yaptığı gibi bir Türküm, bir Kürdüm demezmiyim. Gerisini görüyorsun, laz asker beni bu hale getirdi. Abe bu ne biçim adalet?! Bu kanlı halimle mahkeme karşısına çıktım, bu halin nedir diye soran bile olmadı." Komiser Ali anlatmaya devam etti: "Abe mahkeme dönüşü ringonun içinde ayakta zor duruyordum. Laz asker elindeki jopu bana dürterek, 'lan komiser ben MİT olurum değil mi? Koskoca ilkokul diplomam var, olurum değil mi?' diye sorup durdu. İtoğlu itin ilkokul diploması varmış. Kendisini siyasal mezunu sayıyor. Sanki beni bu hale getiren o değilmiş, benimle samimi samimi konuşmasın mı. Kahroldum abe kahroldum. Bunlar gözünü kırpmadan sopa ile adam öldürürler. Bunlara burda olmayacak şeyler vaadediliyor. Baksana laz asker MİT olacağına garanti gözü ile bakıyor."

İsimlerini hatırlayamadığım iki polis de Urfa'dan getirilmişlerdi. Haklarında rüşvet aldıkları iddiası ile dava açılmıştı. Onlar da kısa sürede görevsizlik kararı nedeniyle Urfa'ya gönderildiler. Koğuştta üç polis kalmıştı. Eskişehirli Ali Tepe, Tekirdağlı Müstecep Velişan ve İstanbullu komiser Ali Oktay Merve.

Ali Tepe: Eskişehir doğumlu, düşünce yoksunu, menfaatine düşkün kişiliksiz biri. Polis olmadan önce yaşamı İzmir Kemeraltı'da yankesicilik, hırsızlık ve kabadaylık yapmakla geçmiştir. Her yakalanıp karakollara düştüğünde kendisini ve ailesini tanıyan bir komiser

kendisini kurtarmıştır. Hemşehrîsi komiseri de kendisine arka bulunca Ali Tepe işleri daha da azıtmış her gün adam yaralamaya, adam bıçaklamaya başlamıştır. Hemşehrîsi komiser bakmış olacak gibi değil bir yolunu bulmuş Ali Tepe'yi polis okuluna yazdırmıştır. Ali Tepe'nin girdiği pisliklerinden ötürü, dindar olan babası çok önceden ilişkilerini kesmiştir.

Ali Tepe polis okulunu bitirdikten sonra polis olmuş Bursa'ya tayin edilmiştir. Bursa'da göçmen bir kızla evlenmiştir. Toplam öndört yıllık polislik mesleğinin son üç yılını Mardin ili Midyat ilçesinde yapmıştır. Midyat'ta kaldığı süre zarfında adeta etrafa korku ve dehşet saçmıştır. Süryani kesimini adeta haraca bağlamıştır. İlçede polis Ali Tepe'nin simsarı çoğalmıştır. İlçe ve civarında PKK'lilerin peşine düşmüş, azılı düşmanı kesilmiştir. PKK'lilerle olan bir çatışmada bacağında yaralanmıştır. Bu olaydan sonra Ali Tepe, bir müddet sınır taburlarında görev almış, operasyonlara katılmıştır. Cunta döneminde Ali Tepe'nin acımasızlığı, zalim oluşu sömürgecilerin gözünden kaçmamış olacak ki bu kez Ali Tepe Mardin polis işkencesinde görevlendirilmiştir. Ancak Ali Tepe de başına buyruk, amirlerine kafa tutacak kadar şımarmıştır. Bu nedenle Mardin polis işkencesinde 37 gün kalabilmiştir.

Polis Ali Tepe, işkenceci olarak bulunduğu Mardin polis sorgulamasının 37. günü soruşturma grup amirinden bir gün için izin alarak Midyat'a gider. Önceden tanıdığı ve gözüne kestirdiği zengin birini yakalar. Zengin adama ya bana 500 bin lira vereceksin veya seni silah kaçakçısıdır diye Mardin polis işkencesine götüreceğim der. Adam hemen temin ettiği 300 bin lirayı teklif eder. Ali Tepe 500 bin lirada direnir. Adam 500 bin lirayı aynı gün temin edemeyince Ali Tepe adamı ertesi gün sabah erkenden Mardin polis işkencesine götürür. Ancak soruşturma amiri polis Ali Tepe'yi sorgulamasına izin vermez. "Bunun sorgusunu biz yaparız, sen bugün de izinlisin, Mardin'de gez, dinlen" der. Ali Tepe çaresiz gider bir kahveye oturur. Polis Ali Tepe'nin getirdiği kişi işkenceye alınır. Ancak peşinden gelen adamları işkencecilere 750 bin lira rüşvet vererek aynı gün akşam adam serbest bırakılır. İşkenceden çıkan adam Mardin'de polis Ali Tepe ile karşılaşır, Ali Tepe, "ne oldu?" diye adama sorar. Adam, "ne olacak, beni soydular. 750 bin liramı aldılar" der. Ali Tepe adamın yakasını yine bırakmaz; ille bana da para vereceksin der ve adamları beraber tekrar Midyat'a gider. Adamda tek kuruş paranın kalmadığını gören Ali Tepe, Midyat'ta bir mobilyacıdan 20 bin lira alır, adamı da bono ile mobilyacıya borçlandırır. Böylece 300 bin

lirayı beğenmeyen polis Ali Tepe 20 bin lira ile yetinmeye mecbur olur. Ali Tepe bu kez kaçırdığı paraların acısı ile doğru Mardin polis sorgulamasına gider. Grup amirine getirdiği adamdan alınan 750 bin liralık rüşvetten pay ister. Grup amiri polis Ali Tepe'yi azarlayarak odasından dışarı çıkarmak ister. Ancak oldukça şımarmış ve kendisine çok güvenen Ali Tepe direnerek ya benim payımı vereceksiniz veya 37 gün içinde burada öldürülüp kaybedilenlerin hepsini açıklarım der. Anında eli kolu bağlanır. Mardin Tugayında bir odaya kapatılır peşinden Ali Tepe'nin bono ile 20 bin lira borçlandığı adam gelir. Soruşturma amirine çıkararak, "ben varımı yokumu size verdim. Polis Ali de beni bono ile 20 bin lira mobilyacıya borçlandırdı" der. İşkence şefi adamın ağzından polis Ali Tepe'nin kendisinden bono karşılığı 20 bin lira rüşvet aldığına dair dilekçe alır. Arkasından polis Ali Tepe'yi işkenceye alır. İki gün Ali Tepe'ye işkence yaptıktan sonra şahitli, kanıtlı olarak evraklarını tanzim eder. Ali Tepe ile birlikte Diyarbakır'a sevkeder. Ali Tepe Diyarbakır'da tutuklanarak askeri zindana konulur.

Ben, koğuşa gittiğimde Ali Tepe de aynı koğuştaki idi. Zindana ilk girişlerinde hiçbir polise işkence yapılmamasına rağmen, polis Ali Tepe günlerce hücrede tutulmuş, ağır işkence görmüştü. İriyarı 100 kiloluk Ali Tepe, gördüğü işkencelerin etkisiyle erimiş iki büklüm olmuştu. O halde bile kabadayılığın vazgeçmiyordu. Biz koğuştaki nefes alamazken Ali Tepe her gün olay çıkarıyordu. Bodur gardiyanın sopaları altında öküz gibi bağırır ağlardı. Gardiyan koğuştan çıktuktan sonra da koğuştaki arkadaşlara bağırarak, "ne bakıyorsunuz? Delikanlı gibi dayak yedim, ağlamadım ya" diyerek yüzünüzce kabadayılıktan vazgeçmezdi. Halbuki bu sözleri söylerken dahi ağlardı.

Ali Tepe'nin Mardin polis işkencesinde görev yaptığını öğrendikten sonra, orada olup bitenleri öğrenmek amacıyla ne kadar dost görünmeye çalıştıysam da başaramadım. Deli dolu bir tip olan Ali Tepe koğuştaki en azılı düşman kesildi bana. Bırakın dost görünmeyi, kendimi ondan korumaya çalıştım. İki de bir, "sen vatan hainlerini savunmaktan başka ne işe yararsın. Sen de onlardan birisin" der sataşır. En samimi dostu da koğuştaki en çok nefret ettiğim özel Türk ajanı Kerkük'lü Türk göçmenlerinden Yaşar'dı. Bizim kaldığımız 38. koğuştaki tam karşısına düşen A blok ikinci ve üçüncü katlarda zindanın dış güvenliğini sağlayan askerler kalıyordu. Bir ara bu askerler ikinci katta bir odayı mescit haline getirmiş namaz kılıyorlardı. Mescit, tam bulduğumuz koğuştaki karşısına düşüyordu. Gün geçtikçe namaz kılanların sayısı artmaya

başladı. Hatta namaz kılan subaylar çoğalmaya başladı. Bu arada bizim koğuştta da hareket başladı. Akşam ezan saati gelince bir karşı mescitten allahuekber sesi yükseliyor, bir bizim koğuştan. Namaz-ezan öyle bir duruma geldi ki bizim koğuştla mescit arasında yarış haline geldi. Ezan bile yarışırçasına okunuyordu. O güne kadar hiç namaz kılmayan polislerle bir kısım Bucaklılar da namaza durmaya başladılar. Polis Ali Tepe de namaza duruyordu. Fakat Ali Tepe namaz kılmasını bilmiyor. Herkes secdeye gelirken Ali Tepe sipsivri ayakta bekliyor. Herkes başını yerden kaldırıyor. Ali Tepe'nin başı bir türlü secdeden kalkmıyor, açıldı ki Ali Tepe namaz kılmayı bilmiyordu. Birgün akşam namaz saatinde benim kaldığım ikinci odada herkes namaza durdu. İkinci odada namaza durmayan bir tek ben kaldım. İşkence timi koğuştta girdi. Benim namaza durmadığımı görünce, "ulan sen neden namaz kılmıyorsun" dediler. Namaz kılmasını bilmiyorum" dedim. "Sen kızılbaş mısın?" dediler. Aleviyim dedim. Ben ağır bir işkence beklerken işkenceci iyi dedi. Biz konuşurken namaza duranlar namaz kılmaya devam ediyorlardı. Daha namaz bitmeden işkenceciler namazı bırakın diye namaz kılanları joplamaya başladılar. "Bundan sonra namaz kılanı si...riz" dediler ve gittiler. O günden sonra karşı mescit de kapandı. Kel komiserin sonradan öğrenip bana anlattığına göre namaz kılanla kılmayan dış güvenlik asker ve subayları arasında büyük kavgalar çıkmış, bu nedenle namaz yasaklanmış. Koğuşt gardiyanı sık sık, "lan namaz kılan var mı? Babam da olsa si...rim ha!?" der dururdu. Bir müddet sonra serbest bırakıldı.

Bu namaz olayından sonra tutukluların yakasına takılacak zindan hüviyeti için herkesin doğum yeri, ana ve baba adı soruldu. Polis Ali Tepe babasının adını Hasan Hüseyin olarak bildirince ben, Ali Tepe'nin alevi olduğunu anladım. Zaten namaz kılmasını da bilmiyordu. Ben kendisine yanaşarak, "Ali, sen alevi misin?" dedim. İrkilerek, "sana ne" dedi. "Ben de aleviyim, sana yardım etmek istiyorum" dedim. Yavaş yavaş bana yaklaşmaya başladı. Tahtacı bir Türkmen alevisi olan Ali Tepe, bana güven getirdikten sonra hayatında ne görmüşse, ne işitmişse, ve ne yemiş ne kusmuşsa anlatmaya başladı. Doğrusu o anlattıkça dilim dilim doğramak, onu boğmak geliyordu içimden. Ne çare ki katlanmak, onun bildiklerini öğrenmek zorundaydım. Zaten başka türlü davranmaya ne gücüm, ne de imkanım vardı.

Polis Ali Tepe, bana iyice güven getirdikten sonra anlatmaya başladı: "Çok küçük yaşta kötü alışkanlıklar edindim. İzmir'in batakların-

dan bir türlü kurtulamadım. Yaşlı ve dindar olan babam peşimde dolaştı durdu. Benimle başa çıkamayınca benim böyle bir evladım yok dedi ve benimle ilişkilerini kesti. 16 senedir yüzümü görmemiştir.

İzmir'de hemşehrimiz olan komiser, benden kurtulmak için beni polis okuluna gönderdi. 14 seneden beri polisim. İlk tayin yerim olan Bursa'da evlendim. 11 sene çeşitli il ve ilçelerde görev yaptım. Bütün polislerde olduğu gibi benim de işim gücüm adam kıstırmak, avanta almaktı. Her polis, günlük aldığı avantadan amirin payını vermek zorundaydı. Bazı polisler ya dürüstlüklerinden veya beceriksizliklerinden avanta almasını bilmezdi. Bu tip polisler karakoldan karakola sürünür dururlardı. Bir yerde tutunamazdı. Bazen büyük olayda büyük vurgunlar vurulurdu. Bunları doğrudan doğruya amir hallederdi. Böyle hallerde amir vurduğu vurgundan aslan payını alır geri kalanı da maaş dağıtır gibi zarf içinde polislere dağıtırdı. Bu vurgunlar alttan yukarıya doğru elden ele giderdi. Bazen amir dürüst çıkar da polisin avantajı kesilirse o yerdeki teşkilat mensupları polisler olmadık iftiralarla amir aleyhine dilekçeler yazar ve bakarsınız iki-üç ay içinde amir görevden alınmıştır. Senin anlayacağın namuslu adam bu teşkilatta barınmaz.

11 sene içinde çok para elime geçti, hepsini har vurdum, harman savurdum. Midyat'a tayinim çıktığında elimde maaşımdan başka tek kuruşum yoktu. Midyat benim için büyük vurgun yeri oldu. Geldiğim yerlerden farklı bir çevre idi. Birisine biraz insanca davran, güler yüz göster, bakarsın eliyle bir demet para cebine indirdi. Bakarsın bir aşiretin ileri geleni geldi elini cebine koydu, kin ve husumet duyduğu birinin adını sana vererek, 'şunu karakola çek bir-iki sopa çek' dedi ve gitti. Cebine koyduğu paraya bakarsın en az kırk-elli bin lira. İki aşiretten birini destekle sana günlük para ve kıymetli hediyeler gelir. Midyat'ta Süryani kesimi vardı. Onları koruyormuşum gibi davrandım. Ancak hepsini haraca bağlamıştım. Hiç unutmam yaşlı bir Süryani kadını vardı. Onda çok altın olduğunu duymuştum. Bir gece evine girdim silah zoru ile bir miktar altını aldım. Ses çıkarırsan evini ateşe veririm diye de tehdit etmişim. Kadın ses çıkarmadığı gibi ertesi gün evime bir sitil yoğurt getirip bırakmıştı.

Ben vurgun nedeniyle ilçede girdiğim her tarafı dağıtıyordum. İlçede siyasi olaylar geliştikçe benim de astığım astık, kestiğim kestik oldu. Zaten böyle yerlerde, böyle hallerde vurucu kancı olursan idare, ne senin vurgununa bakar, ne de pisliklerine. Üstelik de sen gözbebeği olursun. Nitekim öyle de oldu. Benim vurucu, kırıcılığım yüzünden

bizim komisere pasiftir, beceriksizdir denilerek başka yere tayin edildi. Komiserin yerine vekaleten bana yetki verildi. Bu yetkiden sonra ben daha da azıttım. O dönemde ilçede eylem üstüne eylem yapıyorlardı. Dedim ya bir defa azıttım. Silahı elime alıyor tek başıma Apocuların peşine düşüyordum. Amacım bir Apocuyu öldürmek ve ilçede devletin vazgeçilmez adamı durumuna gelmekti. Yoksa benim ne Apoculara, ne de Kürtler'e özel bir kinim yoktu. Esasen ben hiçbir siyasi düşünceyi de tutmam. Ben siyasetten anlamam. Benim tek amacım vardı; vurgun yoluyla zengin olmaktı.

Bir gün iki Apocunun bir mahalleye geldikleri bana haber verildi. İlçede benim muhbirlerim vardı. Onlardan biri verdi. Aldım silahımı mahalleye doğru gittim. Mahallenin girişinde damı çökmüş bir ev vardı. Ben bir duvarı kendime siper yaptım, çevreye kulak verdim. Baktım hafiften ses geliyor. Vakit akşam karanlığı çökmek üzeredir. İki kişi mahalleden çıkmış açıkta seri adımlarla yürüyorlardı. Birinin elinde uzun menzilli silah vardı. Bana da çok yakın idiler. Ben kendi kendime haydi Ali Tepe kendini göster. İkisini de avlanım diyordum. Elimde uzun menzilli silah vardı. Sağ bacağımı biraz ileri attım. Silahı duvarın kenarından uzatmış duvarı kendime destek yapmıştım. Heyecandan mı, korkudan mıydı bilmiyorum ama ben tırtır tırtırdım. Tam tetiğe basacağım sırada yaslandığım duvarda pat diye bir taş düşmez mi. Benim tetiğe dokunmamla yere düşmem bir oldu. Bereket duvarın dibine düştüm açığa düşmedim. Ben duvarın dibinde korkumdan tetiğe basmış rastgele ateş ediyordum. Apocular da adeta duvarı başıma yıktılar. Uzaktan bizim polislerin silah sesleri gelmeye başladı. Bir müddet sonra silahlar kesildi. Ben yerden kalkmak istiyorum, kalkamıyorum. Sağ bacağım oluk gibi kan akıyordu. İlk defa o duvarın dibinde yaptıklarımın pişmanlık duydum. Babamın peşimden gelişini düşündüm, kendi kendime aha ben ölüyorum. Şu anda dünyanın hepsi benim olsa neye yarar diye düşündüm. Neyse arkadaşlar beni hemen Mardin'e, oradan da Diyarbakır'a kaldırdılar. Sağ bacağıma üç kurşun isabet etmişti. Biri kaba etimi delmiş çıkmış, ikisi bacağıma saplanmış kalmıştı. Doktorlar birini aldılar. Diğerini damara bitiştiği için tehlike olur diye alamadılar. O kurşun hâlâ bacağımda duruyor. Ben tamamen iyileşerek çıktım. Eve gidince hanıma ben bu işleri bırakacağım dedim. Para benim gibi onun da gözünü karartmıştı. Beni tahrik edince yaralandığım duvarın dibindeki duygu ve düşüncelerimi unutarak eski tem-poyla işe devam ettim. Bu yaralanma olayından sonra ben adeta

gözbebeği oldum. Sınırdaki tabur komutanı ile önemli operasyonlara gidiyordum. Helikopterle dolaşıyorduk. Ben başıma buyruk, benden akıllısı yok diye düşünürken, tabur komutanı benden baskın çıktı. Çok sayıda siville ortak çalışıyordu. Büyük vurgunlar vuruyordu. Her defasında da beni ya çok geri plana itiyor, veya vurgunları büsbütün benden gizliyordu. Bu nedenle ben resti çektim oradan ayrıldım.

Ancak ben Mardin ilinde meşhur olmuşum, vazgeçilmez adam durumuna gelmişim. Bu nedenle ben Mardin Tugayındaki polis sorgulamasında görevlendirildim. Mardin'deki Tugaya gittiğimde benim gibi iki kişi daha yeni gelmişti. İlk hafta sözde işkence uzmanı olan biri kurs verdi. Birtakım şeyler anlatıyordu. Matbu bazı şekiller gösteriyordu. Ancak ben anlatılan, gösterilenlerden fazla bir şey anlayamadım. Kendi kendime işkence işkencedir. vuracaksınız bunlara ne gerek vardır diyordum. İlk haftanın sonunda bize ders veren uzman bizi işkence odalarına getirdi. Bugün seyredin iyice öğrenin, yarın göreve başlarsınız dedi. Odalarda işkenceler başlayınca ben sandım yeryerinden oynuyor. Çılgınlık, feryatlar, bağırılmalar... Kendimi bir cehennemde hissettim. Ben ki acımasız gaddar biriydim, içime ürperti ve büyük bir korku girdi. Bize ders veren uzman durumumuzu farketmiş olacak ki bizi dışarı çıkardı, gülerek korkmayın çok rahat, alışsınız dedi. İşin başında benden daha hevesli olan iki arkadaş kesinlikle biz yapamayız dediler ve direktler. İkisi de aynı gün geri gönderildiler. Ben gördüğüm dehşete, duyduğum korkuya rağmen burada daha büyük vurgunlar var düşüncesiyle açıkça kendimi zorlayarak çalışırım dedim." Ve polis Ali Tepe anlatmaya devam etti.

"İnanki abe, kim MİT'tir, kim polistir bilemezsin. Zaten fazla bir şey soramaz, öğrenemezsin, yasaktır. Soruşturma büro şefinin albay rütbesinde bir MİT olduğunu herkes biliyordu. Ben o kadar insan içinden sadece iki polisi tanıdım. Diğerlerinin polis mi, MİT mi ne olduklarını anlayamadım. İşkence yapanlar grup gruptu. Bir grup girip çıkar, öbür grup başlar. Böylece kaç grup varsa sırayla girer çıkar. İşkenceye girecek gruba yarım saat evvel hap verirler. Hap yarım saatte insanı dünyadan habersiz adeta robot haline getirir. Hap almış grupla beraber bir uzman da işkenceye girer. Uzman hap almaz. Uzman ne derse hap almış işkence grubu bir robot gibi onun dediklerini yapar. Ben ilk defa işkenceden çıkıp hapın etkisi de gidince olanları tıpkı bir rüya gibi görmeye başladım. İçime bir ürperti girdi. İlk defa büyük bir pişmanlık duydum. Kendimden tiksindim. Sanki ben dünyaya, dünya bana düşmandı.

Dinlenme yerindeki yatağıma kapandım, uzun bir süre ağladım. Düşün ki abe, o güne kadar vuran kıran biriydim, artık kurtuluş yoktu. İstesen de ayrılamazdın. Bir başladıktan sonra ben yapamam, ayrılmak istiyorum diyemezsin. Ya hastalanır görev yapamaz ayrılırsın –ki çoğunluğu böyle olur veya kendileri işe yaramaz diye kolundan tutar atarlar– Abe ben kesinlikle inanıyorum ki uzun dönem işkence yapanlar, sonradan ya intihar eder, veya çıldırır. Normal bir yaşam sürmesi düşünülemez.

İşkencede uygulanan yöntemleri sana anlatamam abe. Gerçekten anlatılması dahi çok zor. Zaten sen de, poliste burada çoğunu gördün, biliyorsun. Yalnız uygulanan işkence yöntemlerinin vahşetine rağmen konuşturamadığımız çok insan oldu. Kadınlar daha çoğunlukta idi. İşkence altındakiler konuşmadıkça işkence yöneten uzman adeta çıldırıyordu. Bir defasında iki kişi bütün ağır işkencelere rağmen bağırma dışında tek kelime konuşmadılar. Onbeşinci gün ikisini gece askeri araca bindirdik, sınır boyuna getirdik. Mayın tarlasına sürdük. Ya konuşursunuz veya mayınla parçalattırız sizi dedik. Saatlerce beklettik yine konuşturamadık. İkisini alıp geri geldik. Başımızda olan uzman bunları işkence yerinden uzak bir yere kapattı. Sonradan öğrendiğime göre ikisinin de kafasına kurşun sıkılarak öldürülmüşler. İki de başka sıkıyönetim bölgelerinden Mardin'e getirilmişlerdi. İşkenceci olarak kaldığım 37 gün içinde 50'ye yakın insan öldü. Cesetlerinin nerelerde kaybedildiğini bilmiyorum. Çünkü o görevi yapanlar ayrıydı. Kimi kasıtlı öldürücü darbeler altında öldü, kimi de istenmeyerek kaçırılan işkence dozu altında öldü.

İşkenceci olarak 37 gün çalıştım. Vurgun amacıyla bu görevi kabul etmeme rağmen hiç de böyle bir imkan bulamadım. Sadece üç misli maaş ödendi bize. Halbuki şefler büyük vurgun vuruyorlardı. Hem de her gün milyonlar vuruyorlardı. Başta da anlattığım gibi vurgun amacıyla Midyat'tan getirdiğim adam yüzünden başıma gelenleri daha önce sana anlattım. Ne oldu bilir misin abe? Daha önce işkence yaptığım falakaya bu sefer ben kendim yattım hem de gözü açık olarak.

Zindana geldiğim zaman doksan kiloydum. Gelen vur sopayı, giden vur sopayı - bu hale getirdiler. Anlaşılan zindanda bunu bitürin diye talimat vermişler. Şimdi beni tahliye etseler, ben ne yapabilirim? Bir sanatım, bir mesleğim yok. Kazma-kürek elime alıp namusluca oturup alın terimle mi yetineceğim? Hayır hayır, kimse bunu benden bekleyemez. Ben bir defa namussuzluk deryasında yüzmüşüm. Temizlenip arı-

namam. Tıpkı bir eroinman gibi. Benim yolum namuslu insanların gittikleri yol değildir. Ve benim sonum ya kör bir kurşun veya böyle zindan köşelerinde can çekişmektir.”

Evet, Ali Tepe, 10 aydan beri tutuklu olmasına rağmen ne ziyaretçisi, ne arayan soranı vardı. 10 aydan sonra ilk defa karısı kendisini ziyarete gelmişti. O da Midyat'taki ev eşyalarını Bursa'ya taşımaya gelmiş, bu nedenle Diyarbakır zindanına uğramıştı. Ali Tepe, karısı ile görüştükten sonra bir hayli morali düzeldi. Koğuştaki saldırganlığı da azaldı. Karısı görüşmeden sonra Midyat'a gidecek, orada bir hafta kaldıktan sonra ev eşyasını yükleyip Diyarbakır'da kocası Ali Tepe'yi ziyaret edecek ve sonra ev eşyası ile birlikte Bursa'ya gidecekti. Ali Tepe Midyat'ta kıymetli halı ve mobilya ile birlikte evini dayanmış döşemiş, davası da karara kalmıştı. Ali Tepe'nin ceza alacağı açıktı. Karardan sonra bana düşman kesileceği, koğuşta bana saldıracağından çekiniyordum. En önemlisi diğer iki polislin kendilerine oyun yaptığıma dair benden şüpheleneceklerinden korkuyordum.

İkinci hafta görüş günü Ali Tepe karısıyla görüşeceği için bir hayli neşeli idi. Görüş saatinde Ali Tepe bir grup arkadaşla birlikte ziyaretçi görüşüne gitti. Ziyaretten koğuşa döndüklerinde Ali Tepe suskun suratı bir karış. Ali Tepe ters ve huysuz olduğu için kimse halini de soramaz. Sigarasını yaktı, bir yatağın kenarına ilişti. Birkaç nefes çektikten sonra aniden ayağa fırladı, yanan sigarasını elinin tersine bastırды, “vay anasına, vay anasına” dedi ve tepinmeye başladı. Tıpkı başı kesilen horoz gibi vay anasına diyerek zıplayıp duruyordu. Yanındaki arkadaşlar kaçışmaya başladılar. Ben hasta yatağımda seyrediyordum. Ali Tepe, tepine tepine bana doğru geliyordu. Ben, Ali Tepe'nin cinnet getirdiğini sanıyordum. Ayı gibi adam gelip boğazıma yapışıp beni hasta halimle boğacak, cunta da ne yapalım koğuş arkadaşı cinnet getirmiş boğdu diyecek. Ben koğuştaki arkadaşlara “bu cinnet getirmiş, tutun” diye bağırdım. Metin Çakmak adında Mardinli bir arkadaş Ali Tepe'yi arkadan kavradı. Diğerleri de yardım edince Ali Tepe'nin zıplaması, tepinmesi durdu, sakinleşti. Geldi yanımda yatağıma ilişti. Ben, ne yaptın ayıp olmadımı deyince Ali Tepe hıçkırarak “abe baksana namussuz kadın ne diyor? ‘Ben Midyat'ta avukatlara, hakimlere sordum. Sen üç sene ceza alacakmışsın. Ben seni beklemem giderim’ diyor.” Ben, “sen bir senedir yatıyorsun, üç sene ceza alsan en fazla altı-yedi ay daha yatarsın. Seni üç sene-beş sene beklemeyip giden kadın soysuzdur. Sen bunun için neden üzülüyorsun” deyince, Ali

Tepe, “abe, ben kadının gidişine üzülüyorum. 14 senedir çaldım, çırptım. Neyim varsa onu da götürdü. Ben ona üzülüyorum” dedi ve yine ayağa fırlayarak tepinmeye başladı. Bu kez karsını kasdederek, “ulan soysuz, ulan namussuz Allah canımı almaz buradan sağ çıkarsam seni satırla doğramıyan Ali Tepe'nin ...” deyip durdu.

Ali Tepe son mahkemesine gittiği gün bana tekrar danıştı. Ben, “Ali, sen başta bana danışmadın. İlk ifadelerinde hata etmişsin. Sana 4-5 sene ceza verebilirler. Hiç korkma en fazla bir sene daha yatarsın. Eğer sen bu son mahkemede burada bana anlattıklarını anlattıysan, yani sınır taburunda olup bitenleri, Mardin soruşturmasında öldürülenleri, şeflerin vurgunlarını mahkemeye anlatır, zapta geçirirsen, ceza alsan dahi ben buradan çıkarsam seni Yargıtay'da kesin kurtarıyorum. Çünkü mahkemede ki bu açıklamaların senin lehine güçlü bir delil olur. Çünkü senin işlenen bu suçları bildiğinden korkulduğu için sana böyle bir komplo tertip edildiği kabul edilir. Diğer taraftan askeri savcı senin bu açıklamalarını ihbar kabul eder, seni buraya gönderenlerin de kollarına zincir vurulur, buraya getirilirler. Mahkeme dönüşü koğuşta ceza aldığını açıklama. Mahkemem uzun bir süre talik edildi dersin. Ceza aldığını kimsenin bilmemesinde yarar vardır” dedim. Amacım diğer iki polislin Ali Tepe'nin ceza aldığını öğrenip hakkımda kuşku duymalarını önlemekti.

Ali Tepe'ye söylediklerim aklına yatmış olacak ki, “ah abe bunu daha önce neden söylemedin? Benim anam ağladı. Hepsinin anasını ağlatmazsam bana Ali Tepe demesinler. Bana yardım edeceksin, beni kurtaracaksın değilmi abe?” “Ederim” dedim ve Ali Tepe mahkemeye gitti. Ali Tepe, mahkemeden koğuşa döndüğünde ağzından burnundan kan akıyordu. Zor nefes alıyordu. Anlaşılan yolda arabanın içinde Ali Tepe'ye kötü işkence yapmışlardı. Doğrusu inadı tuttumuydu işkenceye iyi dayanıyordu. Koğuştakiler, “geçmiş olsun Ali, mahkeme ne oldu?” diye sorunca, Ali Tepe, “geri attılar” dedi ve sessizce yanıma geldi. Hafifçe hıçkırarak “5 sene” dedi. Ben, “sus yahu belli etme” deyince, Ali Tepe hemen toparlandı. “Of abe hepsinin anasını si...tim, her şeyi anlattım. Anlattım ama ringoda da benim anamı ağlattılar. Baksana beni ne hale getirdiler. Ben artık hiçbir şeyden korkmuyorum. Sen en azından beni buradan sivile kaldır. Orada noteri getir, ben daha sana hepsini anlatmadım, hepsini anlatacağım” dedi. Ve ben zindandan çıkıncaya kadar Ali Tepe'yi bu yöntemlerle idare ettik. Ancak Ali Tepe karardan sonra her gün senin ağzın çok geniş, rahat durmuyor denilerek

kum torbası gibi dövüldü durdu.

Türk, Arap kanşımı, kafası gibi aklı da kel olan piyon komiser Ali Oktay Merve: Anası Siirt Araplarından, babası Türk, Ali Oktay Merve, İstanbul doğumlu. İktisadi Ticari İlimler mezunu. Daha talebe iken esrar, eroin ticaretinde kullanılmış. Okulu bitirdikten sonra gümrük komisyonculuğuna başlamış. Alkolik derecede içkiye düşkün Merve, komisyonculuğu döneminde çevresini dolandırmış, kendisi de işi batırmıştır. Borçlularından kurtulmak için çareyi kaçmakta bulmuş, komiser muavini olarak emniyet teşkilatına girmiştir. Böylece Oktay Merve borç takibinden kurtularak izini kaybetmiştir.

Diyarbakır toplum polisinde görevli iken 1981 baharında Diyarbakır il ve ilçelerinde silah toplama adı altında düzenlenen operasyonlara uzman olarak katılmıştır. Operasyon ekibi, şef yüzbaşı Orhan Şahin, uzman komiser Ali Oktay Merve, siyasi polis Müstecep Velişan. Ayrıca operasyonda bir asteğmen, bir astsubay ve çok sayıda asker yer almıştır. Asteğmenin Batman'lı olduğu bana söylenmesine rağmen kim olduğunu tesbit edemedim. Anlatılanlara göre Batmanlı da vurgundan pay almasına rağmen hakkında tahkikat açılmadı. Operasyon şefi Orhan Şahin, Mazlum DOĞAN'ın Toplu Yazılarında adı geçen kişidir. Bir ara sıkıyönetim askeri zindan müdürlüğünü yapmıştır. Hakkında dava açılıp 22 yıl hapse mahkum olunca, kansının kararn ikinci günü operasyon vurgunu milyonlarla Diyarbakır'da askerliğini yapıp terhis olan İstanbullu bir er'le kaçtığı söyleniyordu.

Operasyon ekibi önce Ergani ilçesinde işe başlamıştı. İlk iş olarak köy sahibi toprak ağası biriyle dostluk kurulmuştur. Sonra çevre köyleri iyi bilen bir kaç kişi ajan olarak görevlendirilmiştir. Ajanların görevleri her köyün ileri gelenlerini, kimlerde hangi cins ve ne miktarda silah olduğu, kimlerin paralı olduğunu tesbit edip operasyon şeflerine bildirmektir. Operasyon şefleri ajanlardan gerekli bilgileri aldıktan sonra harekete geçmişler. Her gittikleri köyde ilk iş olarak kadın-erkek tefriki yapmadan halka ağır bir genel işkenceden geçirmişler. Halktan topladıkları silahları el altından anlaştıkları toprak ağasına göndermişler. Silahları olmayan köylülere işkence yapıp ağaya gönderdikleri silahları ağa vasıtası ile bunlara satıp tekrar elinden almışlar. Birinci vurgun bu silah satışından elde edilmiştir. İş bununla da bitmemiştir. Bu kez halk, ikinci bir zulme tabi tutulmuştur. Herkese vergi gibi belli bir miktar para vermeleri bildirilmiş, ya bu miktar parayı verirsiniz veya ruhsatsız silah taşımaktan ötürü Diyarbakır polis işkencesine göndeririz demişler. Hal-

buki cunta döneminde çıkarılan geçici bir yasa ile bu tür operasyonlarda alınan silahlar nedeniyle silah sahibi hakkında 6136 sayılı yasaya göre dava açılmayacağını ön görmüştür. Sahipsiz köylüler, uygulanan zulüm nedeniyle borç-harç istenen miktarda parayı da operasyon şeflerine ödemiştir. İkinci vurgun da bu yöntemle elde edilmiştir. Operasyon şefleri halka zulüm uygular, vurgunu vururken, sömürgeci asker de köylünün koyununu, keçisini zorla kesmiş köy meydanında kazanlar kurmuşlardır.

Operasyon şefleri Silvan, Bismil operasyonlarında da aynı yöntemleri uygulamışlar. Erganili toprak ağası eliyle devri daim olan silahların çok az miktarı resmi zabıta sıkıyönetime teslim edilmiştir. Operasyon şefleri çok sayıda antika değerinde silahları da zimmetine geçirip İstanbul'a aktarmışlar. Birçok köyde bazı gözaçık veya çekindikleri kimselelerin silahlarını büyük para karşılığı kendilerine iade etmişler.

Son operasyonlar, Diyarbakır'ın Dicle ve Hani ilçelerinde yapılmıştır. Bu iki ilçe halkı, diğer ilçelere nisbeten hem fakir, hem de cesurdur. Bu nedenle operasyon şefleri bu iki bölgede istediklerini kolay kolay elde edememişler. Ancak vurgunlardan gözü dönen operasyon şefleri halka görülmemiş bir zulüm uygulamışlar. Köy halkını, genç kadın ve kızları çıplak köy meydanlarında falakaya çekmişler. İnsanları askeri araçların arkasına bağlayarak sürüklemişler. Halka mezar kazdırıp başı dışarda olmak üzere mezara gömmüşler. Bir köyde kel komiser köy imamını işkenceye almış. Çok ağır bir işkence uygulamış, "bak imam, bütün köy halkını camide topla, ey cemaat bakın benim anamı si...tiler. Siz de ananızı si...tirmeyin. Ne istiyorlarsa verin diyeceksin. Yoksa senin halin ne olur sen düşün..." demiş. İşkenceden perişan imam, halkı camiye toplatıp ağlamaklı bir sesle kel komiserin dediklerini aynen tekrar etmiş. Hani'de genç bir hakim, operasyon şeflerinin zulüm ve vurgununun farkında. Daha fazla tahammül edemeyerek ağır işkence görmüş iki kişinin ağzından işkence gördüklerini ve paralarının zorla gaspedildiğine dair bir dilekçe yazdırmış. İlçede savcı olmadığı için de savcı sıfatıyla hareket ederek kel komiserin gıyaben tutuklanmasına karar vermiş. Evrakları Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığına göndermiş. Usûle uygun bir işlem olmamasına rağmen, işlemin en azından bir ihbar olarak değerlendirilmesi gerekirken Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı General Kemal Yamak evrakları hasıraltı etmiş.

Operasyon şefleri bölgede vurgun ve zulme devam ederken sayılı bir MİT ajanı olan kel komiserin bu durumu bilmeden işkence ettiği köy

imamı yanına iki kişi daha alarak doğru Ankara'ya gider. Bölgede olup-bitenleri yüksek düzeydeki yetkililere anlatır. Çok iyi Kürtçe bilen albay rütbesinde iki istihbarat görevlisi operasyon bölgelerinde halktan iki insan gibi davranarak araştırma yaparlar. Bir kısım insanların para karşılığı silahlarının geri verildiğini tesbit ederler. Toplanan silahların çok az miktarının resmi zabıtlarla teslim edildiği görülür. Operasyon şefleri operasyonları bitirip Diyarbakır'a dönünce evlerine ani baskın yapılır. Her üçünün evinde yüklü para ve zimmetine geçirdikleri antika değerinde birkaç silah ele geçirilir. Üçü de tutuklandı. Yüzbaşı Orhan Şahin üniforması ile kolordu askeri cezaevine, komiser Ali Oktay Merve ile polis Müstecep Velişan'da Diyarbakır sıkıyönetim zindanına konuldular. İlk tutuklama nedeninde ne işkenceden ne de halkın zorla alınan parasından bahsediliyordu. Tutuklama sebebi zimmetlerine silah geçirme, toplanan bir kısım silahların para karşılığı tekrar sahiplerine geri verilmesi idi. Bu cuntanın affedemeyeceği bir davranıştı. Çünkü cuntanın amacı Kürdistan'da halkta mevcut bütün silahları toplamak, tek silah dahi Kürdistan'da bırakmamaktı. Operasyon şeflerinin tutuklandığını duyan Dicle ile Hani halkı sıkıyönetime akın ederek kendilerine işkence edildiği, paraların işkenceler yoluyla ellerinden alındığına dair şikayetçi oldular. Sıkıyönetim komutanlığı halkın şikayetlerini önleyemediği gibi halkın tepkisinden çekinerek şikayetleri işleme koydu. Cunta bu üç caniyi feda etmekle Kürdistan'da benzer binlerce suçtan kendisini temize çıkarmak istiyordu.

Kel komiser 38. koğuşta kral kesen olmuştu. Nöbet tutmaz, bulaşık yıkamaz, çamaşırlarını başkalarına yıkatırdı. Zindana ilk girişinde Türkçe bilmeyen Kalo'ya bir hayli eziyet etmişlerdi. Kel komiser yüzbaşının bir numaralı ajanıydı. Günde iki, üç defa idareye çağılır, her seferinde saatlerce kalır, sonra koğuşa dönerdi. Koğuşta açıkça bağırarak, "bu koğuş benden sorulur" diyordu. Arasının açıldığı diğer iki polisi jurnal eder gardiyana dövdürdü.

Kel komiserin dava arkadaşı Müstecep Velişan polisler içinde en kurnazıydı. Ancak koğuşta en fazla istenmeyen adam durumuna girmişti. Dakika başına boğazında kemik kalmış gibi kah tuh der dururdu. Yemek başında daha fazla kah tuh edince milletün midesi ağzına gelirdi. Müstecep'in kah-tuh'undan en fazla kuzan arkadaşım Kalo idi. Birgün zindandaki işkenceler için erzak getirilmiş, iç tarafta zindanın kapısına yığılmışlar. Erzakın daha iç taraftaki depoya taşınması için dokuz kişi koğuştan alındık. Tabii her angaryanın başını ben, Nurettin

Yılmaz ve Ahmet Türk çekiyorduk. Erzak için beni dışarı alınca beni yalnız bırakmamak için Kalo da gönüllü çıktı. Ben ayakta zor duruyordum. Alt kat koridorunda ikişer sıra halinde uygun adım yürüyoruz. Karşıdan da mahkemeden dönen tutuklular gelince bizi duvara çevirdiler. Sırtımız karşıdan gelenlere bakıyordu. Amaç kimsenin kimseye bakmaması, görmemesi idi. İki sıra olduğumuz için yanımda yürüyen Müstecep boynunu eğmiş duvara koymuş, ben de başımı eğmiş polis Müstecep'in sırtına dayamıştım. Soluma düşen Kalo yavaşça "abe dikkat et, Müstecep şimdi kaht diye çıkarma yapar" der demez Müstecep kaht, tuht demesin mi. O zulüm altında beni bir gülme tuttu. İşkenceciler farkettiler. "Ne kıpırdanıyorsun? Kimi merak ettin? Geçenlere mi bakmak istiyorsun ibne?" diyerek bir fasıl sopa çektiler. sonra bizi yürüterek erzakın başına getirdiler. Zindanın gözlüklü doktoru beni görünce gardiyana, "buna taşıtmayın, düşer bir tarafı kırılır" dedi. Doktoru dinleyen kim. Üstelik herkese bir kutu taşıtırken, bana ille sen iki taşıyacaksın diye sırtıma iki karton kutu reçel yüklediler. Ben daha yürümeden bacaklarım titremeye başladı. İki adım atar atmaz yüzüstü betona kapandım. Sırtımdaki karton kutular betona düştü. Cam reçel kavanozları kırıldı ve reçel betona yayıldı. Ben bir müddet yerde kaldıktan sonra, zorlanarak ayağa kalktum. İkinci fasıl işkence de bittikten sonra ille de taşıtacağız diye bu defa tek kutu yüklediler. İki-üç adım gidince yine düştüm. Bu defa yerden kalkamadım. Betona yayılan reçel elbiselerime bulaştı. İki işkenceci kolumdan tuttu. Beni yanı doğrulttular. Bir diğeri yere yayılan reçeli eliyle yüzüme, başıma sürüyor, "ye ulan ibne, hayatında böyle tatlı yedin mi?" diyordu. Yüzbaşı karşıma dikilmiş, "ne o patron, aslanlarını sana tatlı mı yediriyorlar, iyi mi bari?! Ye ye, ye ki şişmanlıyasın" diyor ve kahkaha atıyordu.

Esasen 38. koğuştaki ilk on günden sonra bana yine ağır bir zulüm uygulandı. Günde belki on defa üç-beş işkenceci koğuşa giriyor, pat küt saman torbası gibi dövülüyordum. Her defasında da Nurettin Yılmaz ile Ahmet Türk de nasiblerini alıyorlardı. İşkenceciler daha koğuşa girmeden, "ulan ibne avukat" diye salondan nara atarak geliyorlardı. Her gün ben Nurettin ve Ahmet koğuştan alınıyorduk. Nerede kanalizasyon tıkanmışsa bizi elbiselerimizle lağımın içine sürüyor temizleyin diyorlardı. İşkenceciler kendi mutfaklarını, gazinolarını, yatakhanelerini, tuvalet ve lavabolarını bize temizletiyorlardı. Tekme, yumruk, sopalar başımızdan eksik olmuyordu. Hangisine taraf kaçsan Allah rızası için o

vuruyordu. Bir defasında gazinolarını temizliyorduk. Gazinonun bir köşesinde bir asker oturmuş saz çalıyordu. Biz geniş olan gazinoyu süpürürken, işkenceciler nara atarak bizi sopalıyor, tekmeliyordu. Saz çalan hiç oralı olmuyordu. Çok sopa yemiştım. Dayanamıyordum. Gazino da işkenceci dolu. Hangi tarafa gitsen jop, sopa iniyor. Canımın acısından süpüre süpüre saz çalana taraf gittim. Amacım saz çalan iyi niyetli olabilir, hiç değilse bir nefes alırım diye düşünüyordum. Ben tam saz çalana yaklaşıncı, saz çalan yavaşça ayağa kalktı, ani bir tekme suratına koydu. Tekrar sessizce yerine oturdu, sazını çalmaya devam etti. Ağzımdan, burnumdan kan akmaya başladı.

Vücudumdaki şişler inmiş, bir deri ve kemik kalmıştım. Beni bu halimle işkence aracı olarak kullanılan eğitime çıkarıyorlardı. Oysa ki Bucak ve Süleymanlı hainlerin 25 yaşında olanlarına dahi eğitim yaptırılmıyordu. Onların işi gücü eğitim alanında yaralanıp bayılanları toplamaktı. Eğitimde ilk adımlar atılır atılmaz gardiyanın adeta ortalığı inleten zırlaması, "lan avukat, lan Hüseyin Yıldırım, ecdadını si...tiğimin oğlu, lan yavşak oğlu yavşak. Çek dizleri, salla kolları" diye bağır-maya başlıyordu. Böylece bana işkence yapıldığını çevre koğuşlardaki tutuklu arkadaşlara duyurarak, onların acı ve üzüntü duymaları amaç lanıyordu. Diyarbakır Havaalanına uçak kaçırıp yakalanan Müslüman Kardeşler yanlısı Yılmaz da zindanda tutuklu bulunuyordu. Çocuk koğuşu olan 31. koğuş sorumlusu idi. Koğuştaki çocuklara yaptığı zulüm ile ün yapmıştı. Hergün en şık elbiselerle zindanda işkenceci yüz-başı ile dolaşıyordu. Yılmaz, hergün Türk şovenizmini dile getiren marş-lar üretiyordu. Bu marşlar, ben Türk oğlu Türküm, bir Türk cihana bedeldir sözleri işkence timinin sopa darbeleri altında eğitim alan-larında tutuklulara nefesleri kesilinceye kadar söyletiliyordu. Daracık, altı beton buz tutmuş alanda tutuklular baygın hale gelinceye kadar sırt üstü, yüz üstü yerde süründürülüyordu. Süründürülenlerin çıplak vücudu buz tutmuş betona yapışıyordu. Yerde yatan tutukluları hem jop, sopa ile dövüyorlar, hem de üstüne çıkıp ayakla çiğniyorlardı. Her defasında da insanlığın yüzkarası bu manzaraya bir subay grubu nezaret ediyordu.

Ben eğitim alanında bir tur döndükten sonra nefesim kesiliyor, başım dönüyor, titremeye başlıyordum. Bu halimi gören gardiyan, "ne o avukat bayılıyor musun? Geber ulan geber" diye bir de nara atıyordu. Ben yere düşüp bayıldıktan sonra kollarımdan tutup kenara çekiliyor, eğitim bitinceye kadar betonun üzerinde bekletiliyordum. Bir defasında

eğitim alanında istiklal marşı söylenirken bayrağa bakmıyormuşum, yere bakıyormuşum diye beni esas duruşta bayrağın karşısına diktiler. Bir saat esas duruşumu bozmadan bayrağa bakacak şekilde durmamı söylediler. Bu şovenist talep çok zoruma gidiyordu. Doğrusu bin ölümden ağır geldi bana. Ne pahasına olursa olsun durmamayı kafama koydum. Gardiyan beni bayrağın karşısına dikip kollarımı bırakınca oğüne kadar hiç yapmadığım bayılma numarası yaparak pat diye kendimi yere attım. "Numara yapıyor ibne" diyerek jop ve sopalarla bana giriştiler. Ne kadar ayakta tutmaya çalıştılsa da başaramadılar. Kollarımdan tutup beni ayakta tutmaya çalıştılar. Bu sefer ben başımı yana düşürüp gözlerimi kapatıyordum. Sopa ve yumruklarla da başaramayınca vazgeçtiler. Sopa ve joplar vurulunca ben elimde olmadan bağınıyordum. biri karşıma geçmiş suratımı yumruklayarak, "lan bu ibne bayılmışsa nasıl bağınıyor?" diyordu. Eğitim bittikten sonra herkes kan ter içinde koğuşa dönünce işkence timi bu sefer içeri girerek, "lan ibneler bu ne biçim eğitim. Dayak vaziyeti al" diyorlardı. Koğuşta sıraya dizilmiş tutuklular her iki elini öne doğru uzatarak kendisine işkence sırasının gelmesini bekliyorlardı. Işkenceler bittikten sonra koğuş gardiyanı, "lan ibneler ben insanı böyle si...rim. Bu koğuşta babam da olsa onu da si...rim" der, ya bir hafta sigara yok veya iki gün yemek yok der giderdi.

10 aylık zindan hayatım boyunca bir tek defa köyden kardeşim normal ziyaret gününde beni görmeye gelmişti. Ben ziyaretçilerimin gelmelerini istemiyordum. Çünkü ne zaman koğuş dışına çıksam koğuşta, eğitim yerinde yapılanlar yetmiyormuş gibi etrafta, salonlarda ne kadar asker varsa kurt kuzuya saldırır gibi vay Apocuların avukatı der saldırdırlardı. Görüş günlerinde zindanın içinde asker sayısı artıyordu. Bir görüş günü görüşe gidecekler arasında benim de ismim okundu. İçime korku girmeye başladı. Doğrusu fiziki olarak ağır işkencelere dayanamayacak konuma gelmiştim. Hele insanın içine bir de korku girdi mi işkence insana daha da ızdırap verirdi. 13 kişi koğuştan alınarak görüş yerine götürüldük. Ben hemen en baştaki görüş yerine alındım. İkinçiyे Nurettin Yılmaz, üçüncüye Ahmet Türk ve sırayla diğer arkadaşlar alındılar. 13 görüş yeri yan yana dizilmiş her birine bir kişi alınmıştı. Görüş süresi 20 saniye. 13 ziyaretçi aynı anda gelir, 20 saniye bitince düdüğ çalınır, görüş de biter. Çoğu ziyaretçi bu süre içinde ya görüşeceği kişinin sadece yüzünü görür veya hiç görmeden geri çevrilir.

Ben birinci görüş yerine alınır alınmaz görüş yerinde bulunan tüm

işkenceciler, "vay meşhur avukat da görüşe gelmiş" deyip başıma toplandılar. "Çene vaziyeti al, mide vaziyeti al" deniliyor, tekme, yumruk biri iniyor, biri kalkıyor; ben ellerimle yüzümü korumaya çalışıyordum, nafile. Hangi birinden koruyasın...? Bizim koğuş gardiyanı daha fazla tahammül etmemiş olacak ki yardımcısı ile beraber bana vuranların önüne geçtiler. Koğuş gardiyanı bana hafiften göz işareti yaparak yumrukla çeneme, mideme vurmaya başladı. Doğrusu yumrukları beni sarsmıyordu. Çünkü sert vurmuyordu. Sanıyorum amacı diğerlerinin vurmasını engellemektir. Ziyaretçilerimiz gelince işkence durdu. Tekme ve yumruklar beni sarsmıştı. Bir türlü kendimi toparlayamıyordum. Karşımda duran kardeşimin ismini dahi unutmuştum. Başka bir kardeşimin ismiyle seslenerek, "niye geldin? Beni gördün işte, git bir daha buralara gelmeyin" dedim ve geri döndüm. Ben bunları kardeşime söylerken o tek kelime konuşmadan şaşkın şaşkın yüzüme bakıyordu. Sanıyorum dili tutulmuştu. Nitekim gardiyanla yardımcısı beni kollarımdan tutarak koğuşa doğru götürürlerken kardeşimin akli yeni başına gelmiş olacak ki, "abe sana para yatırdım. Başka bir diyeceğin var mı?" diye peşimden bağırıp duruyordu. Doğrusu cesaretine de sevinmiştim. Zira ben bir ara dönüp baktığımda etrafındaki askerler görüş bitti diye tutmuş geri çekiyorlar, o da demirlere yapışmış, "abe başka diyeceğin var mı?" deyip peşimsıra bağırıp duruyordu. Gardiyanlar linç edilmekten kurtarıcı gibi apar topar beni koğuşa götürdüler. Rengi sapsarı olmuş, yorulmaktan soluyan bizim koğuş gardiyanı, "dayı mıydın sen lan, başıma bela mı geldin?" dedi ve bana sert iki şamar vurdu gitti. Biraz sonra tekrar koğuşa girdi. Koğuş sorumlusuna hitaben, "lan avukat, saat başı traş olacak, cezalıdır" dedi gitti. Koğuşta bir arkadaş yanıma geldi. Bana yapılan işkenceden dolayı çok üzüldüğü belli idi. Bana moral vermek amacıyla zoraki bir tebessümle, "Hüseyin Bey, keşke her hafta senin de ziyaretçin gelse. Bugün bütün işkenceciler senin başına toplanınca bizi unuttular. Hem işkenceden kurtulduk, hem de ziyaretçilerimizle iki kelime konuşabildik" dedi. Bana verilen saat başı traş cezası 12 gün sürdü. Geceleri nöbet tutan arkadaşlar, beni kaldırarak saat başı traş ediyorlardı. Çoğu zaman yüzümdeki sabunu permatığın ters tarafıyla almama rağmen yüzümdeki deriden devamlı kan sızıyordu. 12. gün gardiyan traş olup olmadığımı kontrol için iki parmağıyla yüzümdeki deriyi tutunca yüzümden akan kan iki parmağına bulaştı. Kanlı parmakları ile çıkıp gitti. On dakika sonra koğuşa dönerek "avukatın traş cezası bitmiştir" dedi ve gitti.

Kompo gereği bana isnat edilen iddialardan biri de Hilvan Belediye Reis ve meclis azalarının silah zoru ile tarafımdan istifaya zorlanması idi. Gerek polis işkencesinde, gerekse askeri savcılıkta ısrarıma rağmen istifa eden Hilvan eski Belediye Reisi Mehmet Veysi Bayık ile yüzleştirilmedim. Şubat 1982'de birgün dört arkadaşıyla birlikte koğuştan alındık. İdare bölümünde bir salonda başımız önde bir duvara yüzüstü çevrildik. İşkence timi orada bana yine en ağır zulümlerden birini uyguladı. Ben yere düşmüş baygınlık geçiriyordum. Sonra şiddetli baş ağrısı ve mide bulantısıyla birlikte kustum. Sırtım bir duvara yaslanmış halde oturtulmuş bacaklarım beton zemine uzatılmıştı. Daha önce belirttiğim gibi Cemal'imi, Cemal KILIÇ 'ı orada görmüş, gözgöze gelmiş sıkıca birbirimizin eline sarılmıştık. Sömürgeci zulmü Cemal'imın kemiklerini dahi eritmişti. Cemal güçlkle nefes alıyordu. Ve Cemal'in çukura gömülmüş gözlerinin içi gülüyordu. Cemal yiğit bir Kürdistan savaçısı olarak mutlu sonun yolcusuydu. Cemal'in Şubat 1982'de bakışlarıyla ruhuma doldurduğu acı ve tatlı duygular hâlâ bütün sıcaklığıyla içimde.

Ben oturtulduğum yerden, Cemal'in yanından alınarak koğuştan beraber alındığımız arkadaşların yanında, yüzüm duvara dönük olmak üzere oturtuldum. Odalardan birinden Mehmet Veysi Bayık'ı getirin diye bir ses duyuldu. Bu ses benim soruşturmamı yürüten askeri savcı Yüzbaşı Oktay Yüksel'in sesi idi. Beni teşhis etmek için Hilvan eski belediye reisi Mehmet Veysi Bayık'ın zindana getirildiğini anladım. Diyarbakır'da bugüne kadar tanıkların zindana getirilerek teşhis veya başka hukuki bir işlem yapıldığı görülmemiştir. Teşhisin zindanda yapılmasının iki amacı olabilir. Birincisi, uygulanan zulüm nedeniyle insanlıktan çıkarılmış halimle kimsenin beni görmemesini sağlamak. Ancak bu ihtimali çok zayıf görüyordum. Zira beni kapalı bir araba ile askeri savcılığa götürüp kimseye gösterilmeden teşhis işlemi yapıp zindana getirebilirlerdi. İkinci ve en kuvvetli ihtimal, Mehmet Veysi Bayık'ı zindana getirip, zindanın ağır havası altında baskı yapıp benim aleyhime istedikleri beyanı ağızından almaktır diye düşündüm. Zaten Mehmet Veysi Bayık'ın beni poliste ve savcılıkta teşhis eden yeğeni Müslüm Bayık'ı yalanlayacak şekilde doğru beyanda bulunacağına da ihtimal vermiyordum. Ben duvarın dibinde beklerken biri arkadan elini omuzuma koydu, bir süre beklettikten sonra elini çekti. Ben kesin Mehmet Veysi Bayık'a gösterildiğimi tahmin ettim. Duvarın dibinden alınarak dört arkadaşla birlikte Savcı Oktay Yüksel'in bulunduğu odaya alındık.

Ben baştan üçüncü olmak üzere dört arkadaşla birlikte Savcı Oktay Yüksel'in karşısına dizildik. Nasıl olsa Mehmet Veysi Bayık'ta yeğeni Müslüm Bayık gibi aleyhime yalan beyanda bulunacak diye hiç önemsemiyordum. Aklım Cemal'e takılmış kalmıştı. Daktilo başındaki yeni katip, eski bir sivil polisti. Savcı Oktay Yüksel yine bir dansöz gibi kıvrarak bana hitaben, "biraz önce burada Hilvan eski belediye reisi Mehmet Veysi Bayık'ın nasıl istifa ettirildiğine dair ifadesini aldım. Şimdi Mehmet Veysi Bayık'ı içeri alacak teşhis yaptıracağım" dedi ve Mehmet Veysi Bayık'ı içeri alarak, "seni zorla istifa ettiren bunların arasından hangisidir?" dedi. Mehmet Veysi Bayık hepimizin tek tek yüzüne baktıktan sonra Savcı Oktay Yüksel'e dönerek, "beni zorla istifa ettiren Tuncelili Hüseyin bunlardan hiçbiri değildir" deyince doğrusu ben bayağı irkildim ve canlandım. Savcı Oktay Yüksel, "bir daha bak" dedi. Reis yine baktı yine yok dedi. Savcı bu defa reise bağırarak, "dön bir daha iyi bak" deyince ben bayağı sinirlenerek, "ne demek istiyorsunuz savcı bey, adamın yalan yere zorla yakama yapışmasını mı istiyorsunuz?" dedim. Savcı Oktay Yüksel, "sen sonra itirazını yaparsın" dedi. Mehmet Veysi Bayık bu defa bize hiç bakmadan, "savcı bey, ben burada kimsenin günahına girmem. Ne bu konuşan, ne de diğerleri hiçbiri Tuncelili Hüseyin değildir. Ben, Tuncelili Hüseyin'i çok iyi tanırım" dedi. Savcı teşhise bir diyeceğimin olup olmadığını sordu - bir diyeceğimin olmadığını bildirdim. Savcı Oktay Yüksel beyanları zapta geçtikten sonra herkes sırayla zaptı imzalamaya başladı. Mehmet Veysi Bayık zaptı imzalarken savcı Oktay kendisine, "sen ve çocukların için de Apocudurlar diyorlar. Hem de akrabaların" dedi. Mehmet Veysi Bayık, "zaten akrabalarım dışında kimse bu iftayı bana yapamaz" dedi. (Cuntanın Mehmet Veysi Bayık'tan neden hoşlanmadığını ileride açıklayacağım.) Ben zaptı imzaladıktan sonra savcı Oktay Yüksel, "Hüseyin Bey, şimdilik kefeni yırttın sayılmaz. Daha çok şahit var. Bakalım onlar neler diyecekler" dedi ve biz tekrar koğuşa götürüldük.

Benimle beraber teşhise gelen arkadaşlar koğuşa döndükten sonra koğuştaki arkadaşlara, "helal olsun Mehmet Veysi Bayık'a. Savcının baskısına rağmen vicdanını yemedi. Avukat abe için Tuncelili Hüseyin bu değildir dedi" diye anlatmaya başladılar. Yatağına oturmuş bu konuşmaları dinleyen Müslüm Bayık, "he he avukatla Mehmet Veysi Bayık bütün Süleymanların anasını si....sinler" dedi. Biraz sonra gardiyan koğuşa girdi. Müslüm Bayık'a hitaben, "senin amcanın da sırtı

kaşınıyormuş galiba, sana misafir gelecek” dedi ve gitti.

Zindandaki korkunç uygulama gün geçtikçe daha da ağırlaşıyordu. Bir başka koğuştan haber alabilmek olanaksızdı. İşkenceci yüzbaşının her zaman, “bu benim koğuşumdur” dediği 38. koğuştaki baskı ve zulmü dikkate alarak başka koğuşlara hele ölüm hücrelerindeki PKK’lilere uygulanan zulmün derecesini farketmek güç değildi. Gece ve gündüz zindanda sanki zelzele oluyordu. Hele tecritteki PKK’lilerin mahkemeye gidiş-gelişleri benim için en ağır ızdırıp konusu olmuştu. Gidiş ve gelişlerde kıyamet kopuyor, sanki yerlerinden oynuyordu. Zindan işkencecilerinin naraları, grup grup feryatlar... Saatlerce süren bu uygulamalar bizi kahrediyordu. Zaman zaman bu vahşete dayanamayıp kendini tuvalete atıp ağlayan, başını battaniyeye sarıp hıçkıran çok arkadaşta tanık oldum. En çok etkilenenlerden biri arkadaşım Kalo idi. Tecritin mahkemeye gidiş ve gelişlerinde Kalo pür dikkat kesilir. Gözleri büyür, adeta heykelleşir ve dalar giderdi. Dalarken de Kürdistan, devrimci ve Tirk kelimeleri ağzından çıkardı. Her gün grup grup yüksek rütbeli subaylar zindana gelir, giderlerdi. Geceleri dahi bu trafik devam ederdi. Koğuşumuzun karşısındaki A blokun ikinci ve üçüncü katlarında kalan zindan dış güvenlik askerlerinden ses çıkmadığı zaman zindanda yüksek rütbeli subayların bulunduğu anlaşılıyordu. Subayların zindanda olmadığını geceler karşımızdaki katlarda kalan askerler gecenin geç saatlerine kadar gürültü yapar dururlardı.

Şunu hemen belirtiyim ki zindandaki işkenceci askerler de bizim gibi bir nevi hapistiler. Zindanın dışına çıkmaları hatta dış güvenliği sağlayan askerlerle konuşmaları yasaktı. Zindanda her türlü ihtiyaçları en iyi şekilde karşılanıyordu. Hergün gövdeler halinde taze koyun eti kendilerine geliyordu. Televizyonu, sineması, gazinoları tam tekmildi. İşkenceci yüzbaşının yardımcısı teğmen ve üç kişi olan asteğmenlerden başka kimse onlara emir veremezdi. Hatta birgün mahkeme salonunda işkenceci bir asker, hakimlerin gözü önünde bir tutuklu arkadaşta ağır işkence yapar. Mahkeme başkanı olan albay, “oğlum vurma” der. İşkenceci albayı dinlemez, işkenceye devam eder. Sinirlenen albay işkenceci askere, “adın nedir senin” deyince, işkenceci asker, “sen adımı soramazsın, bana emredemezsin. Yüzbaşım dışında kimse bize emir veremez” der ve mahkeme başkanı albay hiçbir şey yapamaz. Zaten zindanın içinde işkenceci askerlere ya koğuş adıyla veya takma adla çağrılırdı.

Mart ayı içinde işkenceci yüzbaşı oldukça hareketli idi. Zindanın

her tarafından it gibi uluması işitilirdi. Günde iki-üç defa burası benim koğuşumdur dediği 38. koğuşa daldardı. Koğuş kapısından içeri girer girmez adeta zırlar gibi beni kastederek “patron nerde?” Sonra karşıma dikilir. Bir deri bir kemik kaldığıma bakarak, “patron, şişmanlamuşsın yahu(!) Aslanların galiba çok tatlı yediyorlar sana” der. Sonra beni ve Nurettin Yılmaz’ı karşı karşıya getirir, birbirimize hakaret etmemizi isterdi. Koğuşta bir arkadaş gibi Süleymanlarla, Bucakların hal hatırını, bir ihtiyaçlarının olup olmadığını sorardı. Sömürgecilerin bu adı uşakları da ihtiyaçlarını bildirdikten sonra, “sağol komutanım. Allah seni başımızdan eksik etmesin” derlerdi. Yüzbaşı koğuştan çıktıktan sonra bir bahane ile bizim işkence merasimi yine başlardı. Bir gün yine koğuşa girdi. Bana hitaben, “patron hücrede şimdi kim var bilir misin? Seninkiler. Ben istedim mi kulağından tutar getiririm” dedi. Sonradan öğrendiğime göre seninkiler demekle tutuklanan Avukat Mahmut Bilgili’yi kastediyormuş. Aynı gün koğuştan çıkarken, “Sakine Cansız akrabam mı?” diye sorunca, ben uzaktan akrabam olur dedim. Başını salladı, “belli... belli” dedi ve çıktı. Yüzbaşı çıktıktan yarım saat sonra beni koğuştan alarak kadınlar koğuşuna yakın bir duvarın dibinde beklettiler. İşkenceye alınmış ciğerlerimi parçalayan Sakine’nin çığlıkları geliyordu. “Bu sesi tanıyor musun?” diye bana sordular. Ben hayır cevabını verince, “nasıl tanımıyorsun iyice dinle.” Ben, “tanımıyorum, sonra neden bana dinletiyorsunuz” diye tepki gösterince birkaç tekme ve yumruk vurduktan sonra tekrar koğuşa getirdiler. Yeni başlayan PKK Elazığ grubu davasında tavır alıp siyasi savunma yapan Sakine Cansız’a çok ağır işkence uygulanıyordu. Ben bir ay boyunca her gün Sakine’nin feryatlarını işitiyordum.

Yüzbaşı yine bir gün tek elinin üstüne koyduğu üç günlük bir bebekle koğuştan içeri girdi. Bebeği koğuş sorumlusunun kucağına tutuşturdu “tut bu canı” dedi. Ben bebeği görünce kötü şeyler aklıma geldi. Oldukça sinirlerim bozuldu. Yüzbaşı, “patron sana yeğenini getirdim” deyince sinirlerim büsbütün bozuldu. Sonradan arkadaşların bana anlattıklarına göre olduğum yerde her tarafım titriyormuş. Ben yüzbaşıya hitaben “nereden benim yeğenim oluyormuş?” dedim. Yüzbaşı, “anası, avukat, beyimin akrabasıdır diyor” deyince ben durumu anladım ve rahatladım. Dersimli hamile bir kadın benimle aynı dönemde polis işkencesine alınmıştı. Zindanda doğum yapmıştı. Yüzbaşı yine bana hitaben, “bir isim vereceğiz bu cana. Sizde yeni doğan bebeğe nasıl isim verirler?” dedi. Ben, “anası, babası bir isim beğenir verirler” deyince,

yüzbaşı, “tabii sen bilemezsin. Sen Tuncelili değil misin, sen Kızılbaşsın, müslüman değilsin. Siz beşinci mezhepsiniz. Müslümanlıkta dört mezhep vardır, beşincisi yoktur” dedi ve Bucak trışkıcısı Halil Beyazkaz’a sordu. Kaz gibi kendisini şişirdi, “komutanım anası, babası bir yemek veriyorlar” deyince yüzbaşı, “haydi siktir ulan işin gücün yemek, bir de namaz kılıyorsun” dedi. Beraber koğuşa giren askerlerden birine, “sen hocasın sen söyle” dedi. Asker, “komutanım kulağına ezan okurlar” derdemez yüzbaşı, “sen de bilemedin” dedi ve bebeği aldı çıktı. Sonradan öğrendiğime göre o gün yüzbaşı elinde üç günlük bebekle zindanın her tarafını gezmiş, bebeği herkese göstermiş. Bana o gün sen müslüman değilsin, Kızılbaşsın diyen yüzbaşı ertesi gün zindanın genel hoparlöründen, “biz sağ-sol tefriki yapmıyoruz. Ben Amerika’ya da, Rusya’ya da gittim. Komünizm iyi olsaydı ben şimdi komünisttim. Biz yurdumuzun her karış toprağını imar ediyoruz. Biz sivil yönetimlerin yaptıkları hataları düzeltiyoruz. Daha üç gün önce Van’dan geldim. Her tarafta okullar yeni yapılmış, albayrağımız dalgalanıyor. Yavrular cıvıl cıvıl temiz Türkçemizi konuşuyorlar. Tunceli’nin vahşi manzarasına doyamadım. Biz alevi-suni tefriki de yapmıyoruz. Ben alevi bir kız sevmiştim, evlenecektim. Ama baktım ki kız feleğin çemberinden geçmiş” şeklinde konuşarak yayın yapıyordu.

Ben gün geçtikçe eriyor güçsüzleşiyordum. Kendimi çok zorlamama rağmen düşünmekten kendimi alıkoyamıyordum. Dışardan tek haber zindana sızılmıyordu. Mahkemeler ne oldu. Koğuştan en çok merak ettiğim PKK ana grup ve Elazığ davasına giden gelen de olmuyordu. Hergün her dakika aklımdan çıkmayan tecritin durumu. Kim öldü, kim kaldı... Mazlum, Hayri, Kemal’lerden bir ufak haber alabilsem belki biraz rahatlardım. Pencereden temiz bir hava sızdığında, karşı blokun çatısına vuran güneşi gördüğümde içim acı acı burkulurdu. Kendi kendime ne olur, tecritteki arkadaşlar da hiç değilse bir defa havalandırmaya çıkarılsalar, gün yüzü görebilseler, bir nefeslik temiz hava ciğerlerine çekebilseler diye düşünüyordum. Ve ben böyle düşündükçe adeta eriyip bir ceset oluyordum. Koğuşa geldim geleli zindanda simasını tanıdığım her işkenceci, her asker koğuşa girip çıkmıştı. Kambur askeri hiç görmemişim. Gerçi gelseydi de konuşamazdık ama gözlerim yine de onu arıyordu.

Bir gün akşam sayımı yapılmış, koğuşun tümü tutkal gibi birbirine yapışmış makarnadan ibaret akşam yemeğini yiyiyorduk. Koğuşun giriş kapısındaki mazgal açıldı. Bir ses avukat dedi. Ben kapıya gitti-

ğimde kambur asker içerden kimseye görünmemek için kapının kenarına yapışmış bekliyordu. Ben mazgala iyice yanaşım. Kambur asker, “gece saat 1-3 arası nöbette ol, ben de nöbetçiyim, gelirim” dedi ve gitti. Ben bayığı sevinmişim. Ne var ki benim o gece nöbetim yoktu. Nöbet listesine baktım güvenilir arkadaşlardan o gece yalnız arkadaşım Kalo’nun nöbeti var. Ancak onun nöbet saati de 9-11 arasındır. Kambur askerin geleceği 1-3 arası Bucaklı Fikret Çiftel nöbetçiydi. Ben durumu gizli olarak Kalo’ya anlattım. Kalo, “kolay ben hallederim” dedi. Kalo, Fikret Çiftel’le bir bahane ile nöbet saatlerini değiştirdi. Saat 1-3 nöbeti en zor nöbetti. Bu nedenle Fikret Çiftel, seve seve nöbet değişikliğini kabul etti. Artık gerisi kolaydı. Kalo’nun yerine 1-3 arası nöbeti ben tutacaktım.

O gece, yat saati olan 9⁰⁰’da soyunmadan battaniyenin altına girdim. Saat 1⁰⁰’de Kalo’nun yerine nöbete kalktım. Saat 1’i 20 dakika geçe kambur mazgalı açtı. Bana, “nasılsın Hüseyin Bey? Bütün koşullar senin öldürüldüğünü biliyorlar. Ben Hayri onlara seni görmeye geleceğime söz verdim. Onlar da öldürüldüğünü sanıyorlar. Seni görmem için ısrar ettiler. Kendilerine bir diyeceğin var mı?” dedi. Ben, “çok iyi olduğumu, kendilerini çok merak ettiğimi, çok özlediğimi söylersiniz. Mahkemeler ne safhada, kaç avukat duruşmaya giriyor, kimler giriyor? Hepsine sevgi ve saygılarımı söyleyin, hepsini kucaklarım, hepsinin gözlerinden öpmek istediğimi söyleyin. Ayrıca Hayri’ye düşündüğü gibi benim tutuklanmam ile ilgili kamuoyunun oluştuğu, baskıların olduğunu sanıyorum. Çünkü doktorların, hakim ve savcılarının gelip zindanda benimle görüşüklerini söylersiniz ve hemen söylediklerimi iletir bana tekrar cevap getirirseniz çok memnun olurum” dedim. Kambur asker, “ben senin söylediklerini hemen kendilerine iletirim. Ancak bir daha buraya çıkamam, tehlikeli olur, yakalanabiliriz. Senin hakkında kamuoyunun oluştuğunu hatta Avrupa’dan çok sayıda protestoların geldiğini ben kendilerine daha önce söylemişim” dedi. Ben, “siz bir daha gelmeyeceğinize göre zindanda kimler öldü, tecritteki arkadaşlarımla durumu nasıldır. Hâlâ ağır işkence uygulanıyor mu? Rica ediyorum bana doğrusunu söyleyin” dedim. Kambur asker, “Hüseyin Bey samimi söylüyorum, zindanda kimse ölmemiştir. Ancak tecritin durumu her gün kötüye gidiyor. Her gün işkencelerin dozu artıyor. Sakın sen moralini bozma. Toparlanmaya çalış. Senin burdan çıkman lazım. Burdan çıkınca X ilinde hakimlikten ayrılmış avukatı sor bul. X ilinde hakimlikten ayrılmış tek avukat var. Avukatı bulunca beni de bulursun. Ben de

seni ararım. Burada iyi bir subay var onda bazı kanlı belgeler var. Onlar sana çok lazım olur. Bu konuda elinde kanlı belge olan subayla anlaşlık. Zaten sen burdan çıkarsan, subay seni arayıp bulacak. Haydi allahaismarladık, ben şimdi tecrite gideceğim. Söylediklerini ve senin çok iyi olduğunu tecritteki arkadaşlarına ileticeğim. Moralini bozmamaya çalış” dedi ve gitti. Tecritin durumu iyi değil. Çözemediğim kanlı belgeler sözleri beni büsbütün yıktı. Nöbeti tamamlayamayacağımı anladım ve Kalo’yu kaldırdım, ben yatağa girdim.

Gece sabaha kadar yatakta kıvrandım durdum. Kambur askerin söylediklerini tekrar tekrar düşünüyorum, değerlendiriyordum. İşkence dozunun artmış olması, bir subaydaki kanlı belgeler beni allak bullak etmişti. Tecritte olduğum dönemlerde uygulanan zulmü düşünerek bunun dahi dozunun artırılmış olması demek, tecritte tutulan PKK’lilerin 5-10 gün içinde imhası demekti diyordum. Subaydaki kanlı belgeler ne olabilirdi? Kanlı belgelerden kasit tecritte ve koğuşlarda öldürülen arkadaşlara ait belgeler miydi? Üzülmemem için kambur asker bazı gerçekleri gizlemiş miydi...? Vardığım bu sonuçlarla içime büyük bir sıkıntı girdi. Kalk saati olan sabah beşte vücudumu adeta ikiye bölen şiddetli bir sancı geldi bana. Feryat ederek yerde kıvranıyordum. Devamlı zehir gibi acı bir su kusuyordum. Sağlıklı Hıdır beni tutmuş böbrek sancısıdır diyor. Arkadaşım Kalo sapsan olmuş, abi abi deyip etrafımda çaresiz dönüp duruyordu. Ani bir hareketle koğuş kapısına koştu. Kuvvetlice mazgalı vurarak, “komutan, komutan acele doktor çağır. Avukat abe çok hasta” diye devamlı bağırmağa başladı. Doğrusu Kalo’nun bu davranışı büyük bir cesaretti. Açıkça ağır bir işkenceyi göze almak demekti. Çünkü komutan kendisi sormadan cevap vermek, hele komutanı çağırarak büyük bir suçtu. Kalo’nun bağırması üzerine koğuş gardiyanı salondan küfür ede ede geldi. Kalo, komutan doktor, komutan doktor deyip duruyordu. Gardiyan beni yerde kıvrandır görünce “nihayet geberiyor mu?” dedi ve kapıyı kapattı gitti. Herkes başıma toplanmış doktorun gelmesini bekliyordu. Biraz sonra koğuş gardiyanı kapı mazgalını açtı, “ulan ibneler geberdiği zaman geberdi diye tekmil verirsiniz. Onun dışında beni rahatsız etmeyin” dedi ve gitti. Anlaşılan gardiyan idareye durumu bildirmiş, idareden aldığı talimatı koğuşa bildiriyordu. Kalo yine mazgalı dövmeye başladı. Gardiyan yine küfür ederek geldi. Bu defa kel komiser devreye girdi. Kapıda gardiyanla ne konuştuysa gardiyan kel komiseri koğuştan dışarı aldı. 5-10 dakika sonra zindanın gözlüklü doktoru, sıhhiye çavuşu ve eri, kel komiserle birlikte

koğuşa girdiler. Gözlüklü doktor yerde beni oturur hale getirdi. Eliyle sırtımın yarıldığı, sol böbreğimin üstüne vurdu. Ben duyduğum sancıdan dolayı oldukça bağırdım. Doktor adeta yalvarıncasına, "Hüseyin, inanki kasıtlı vurmadım. Böbreğini anlamak istedim" dedi. Böbrek iltihabıdır dedi. Kulağıma eğilerek yavaşça "ben şimdi gider çarşıdan iğne alır gelirim. O iğneleri yaparsan iltihap kurur, sancın kesilir" dedi. Sonra sözde ağrı kesici birkaç iğne sağlıklı Hıdır'a verdi gitti. Sağlıklı Hıdır öğlene kadar bana tam yedi iğne yaptı. Hiçbiri sancıyı kesmediği gibi daha da fenalaşım. Vücudum titredi, daha fazla kusmaya başladım. Sanki iğneler beni zehirliyordu. Bir ara gardiyan koğuşa geldi. Beni daha kötü halde görünce sağlıklı Hıdır'a bana kaç iğne yaptığını sordu. Hıdır 7 iğne yapmasına rağmen korkudan 4 dedi. Gardiyan Hıdır'a sert bir yumruk vurdu, "ulan ibne bunda dört iğneye dayanacak can kalmış mı? Bu kadar kısa zamanda 4 iğne yapılır mı?" dedi. Biraz önce geberdiği zaman bana tekmil verin diyen gardiyan şimdi de durumumdan üzülen biri pozisyonuna girdi.

Nitekim koğuş eğitime çıkarılırken gardiyan yanıma yaklaştı. Başkaları duymayacak şekilde yavaşça, "avukat sana yardım edecek imkanım yok, anlayan gerekir. Kaderine razı ol" dedi ve gitti. Koğuştaki ben ve sağlıklı Hıdır'dan başka kimse kalmamıştı. Sağlıklı Hıdır, polis işkencesinde bacağından sakat edildiği için eğitime çıkarılmıyordu. Koğuş eğitime çıkarıldıktan sonra gözlüklü zindan doktoru ile sıhhiye çavuşu mazgalın önüne geldiler. Doktor 11 adet iğne Hıdır'a verdi. Ayrıca enjektörün kaynatılması için bir miktar ispirto verdiler. Hergün bir tane iğne yapılacaktı. Bu iğneleri doktor zindan yönetiminden gizli veriyordu. Kimsenin farketmemesi için Hıdır'ı ikaz ediyordu. Hıdır benim Diyarbakır askeri hastahanesine sevkim için adeta doktora yalvarıyordu. Doktor hastahaneye sevk için çalışacağını, ancak pek ümitli olmadığını söylüyordu. Hıdır hemen enjektörü kaydattı, ilk iğneyi yaptı. İğneden sonra sancı yavaş yavaş hafiflemeye başladı. Sonra tamamen durdu. Doktor ile sıhhiye çavuşu hâlâ kapının dışında mazgalın önünde bekliyorlardı. Doktor sancı durdu mu diye sordu. Ben durdu dedim. İğnelerin ihmal edilmemesi için Hıdır'a tembihte bulundu ve gittiler. Ben hastahaneye sevkim için Hıdır'ın doktora ısrarla ricada bulunmasına kızdım. Kesinlikle hastahaneye gitmeyeceğimi söyledim. Hıdır, "abe burada bile bile senin ölümünü bekleyemeyiz" dedi. Beni hastahaneye kaldırsalar dahi gerekli ve yeterli tedavi uygulamayacaklardı. Beni hastahane ölüme terkedecek, öldükten sonra da ne yapalım hasta-

landı, hastahaneye kaldırdık, bütün çabamıza rağmen kurtulmadı, öldü, deyip işin içinden çıkacaklardı. Hatta hastahane de kasıtlı yanlış bir tedavi ile beni öldürebilirlerdi. Şayet öleceksem zindanda ölmeyi daha uygun görüyordum. Hiç değilse etrafımda tanıdığım birkaç arkadaş vardı. Onlara söyleyebileceğim birkaç sözüm olabilirdi diye düşünüyordum.

Doktorun getirdiği ilk yapılan iğneden sonra sancı tamamen durmuştu. Ancak içimde hâlâ büyük bir sıkıntı vardı ve oldukça halsizdim. Akşama doğru içimdeki sıkıntı aniden arttı ve kaslarım gerildi, dişlerim kenetlendi. Kollarım gerilmişti, arkadaşlar kollarımı hareket ettiremiyorlardı. Şuurum yerinde ancak konuşamıyordum. Etrafım gözlüklü doktorla birlikte asker dolmuş. Kollarımdan birini bir çavuş, birini üzerimde ifadeler veren Süleymanlı hain kör Müslüm Bayık tutmuştu. Kolumu kör Müslüm'ün elinden çekmek istiyorum ancak hareket edemiyordum. Kel komiser çeneme yapışmış, dişlerimi ayırmaya çalışıyor, gözlüklü doktor hareketsiz şaşkın şaşkın bana bakıyordu. Bir ara kolumdan tutan çavuş, “bunun nabızı durdu” deyince birinin bağırıldığını duydum. Meğer çavuşun nabızı durdu demesi üzerine arkadaşım Kalo üzüntüsünden fenalık geçirmiş. Yavaş yavaş vücudumdaki sertleşme kayboldu ve ben düzeldim. Ben düzeldiğimde Kalo daha kendine gelememişti. Ben düzeline kolumu tutan Müslüm Bayık'ın elinden çekerek, “bırak kolumu senden yardım isteyen kim?” dedim. Kör Müslüm adeta yalvarır gibi, “abe beni affet. Ben isteyerek yapmadım. Ben şimdi sıkıyönetim komutanına dilekçe yazıp herşeyi anlatacağım, isterse beni öldürsünler” dedi. Ben, “senden medet bekleyen yok. Elin-den gelirse aleyhime on dilekçe daha yaz” dedim.

Ertesi gün 16 Mart 1982 günü beni hastahaneye sevk etmek üzere koğuştan aldılar. hain Mehmet Girgin'i de aldılar. Zaten Mehmet Girgin haftada bir doktor kontrolünden geçiyordu. İdare bölümünde beni ve Mehmet Girgin'i biribirimize bağladılar. Diğer koğuştardan da 10 kadar arkadaş getirmişlerdi. Zindan bahçesinde ringoya bindirilirken minik diye çağrılan 120 kiloluk azılı faşist asteğmen sırtıma bir yumruk vurdu, “bunu iyi bağlayın” dedi. Bir arkadaş gibi Mehmet Girgin'in de hal hatırını sordu. Sırtıma vurulan yumruğun yolda ringonun içinde bana işkence yapılması için verilen bir işaret olduğunu anlamıştım. Bizimle beraber bir sürü silahlı asker ile eli sopalı bir işkenceci de ringoya bindiler. Ringo askeri hastahaneye doğru yola çıktı. Yolda eli sopalı işkenceci arabanın içinde gezinerek, “lan ben Karslıyım, biliyormusu-

nuz?" deyip durdu. Oysaki fiziği, konuşması itibariyle Ankara, Kırşehir, Niğde civarlarından bir yerdendi. Kimseye işkence yapılmadan askeri hastahaneye vardık. Hastahane alt katında her birimizi birer inzibat teslim aldı ve ilgili servise götürdü. Şunu hemen belirteyim ki zindandaki işkenceci askerlere tanınan imtiyazlar, albayları dinlemeyecek derecede başına buyruk halleri diğer askerler tarafından iyi karşılanmıyordu. Hele mahkeme, nezaret ve koridorlarında, duruşma salonlarında kemik haline gelmiş tutuklulara yapılan açık işkence ve zulüm nedeniyle işkenceci askerlere karşı adeta büyük bir nefret duyuluyordu. Bu uygulamalara en fazla tanık olan inzibat kesiminde işkencecilerden zindan katilleri diye bahsediliyordu. Hatta inzibatlarla işkenceciler arasında birkaç kez olay çıktığı da söyleniyordu.

Askeri hastahane alt katında beni teslim alan inzibat biz merdivenlerden çıkarken, "rahat yürü abi, biz işkenceci değiliz. O katilleri de hiç sevmeyiz" dedi. Beni dahiliye servisine götürdü. Dahiliyeci sivil doktor beni muayene ederken, "Avukat Hüseyin Bey sen misin?" dedi. Evet dedim. Doktor, "sizi Bevliyeye sevkedeceğim ve seni hastahaneye yatacağız" dedi ve beni Bevliye servisine gönderdi. Servis odasında Bevliye müteasısı askeri doktor, bir çocuğu muayene ediyordu. Çocuğun annesi ile asteğmen olan babası da odada idiler. Çocuğun muayenesi bittikten sonra annesi çocuğun elbiselerini giydirdi. Bir ara çocuğun annesi bana baktı. Bana bakar bakmaz kocasının kolundan tutarak, "ay Avukat Hüseyin Bey" dedi. Karı-koca beni o halde görünce büyük bir korkuya kapılmış gibi birbirlerini tutarak üzgün bir ifadeyle bana bakıyorlardı. Ben de ayakta, inzibat kolumu tutmuş bir vaziyette onlara bakıyordum. Simaları bana yabancı gelmemesine rağmen karı-kocayı tanıyamadım. Masaya oturmuş çocuk için ilaç reçetesini yazan doktor karı-kocanın üzgün bir halde bana baktıklarını farkedince, "tanıyor musunuz avukat beyi" diye sordu. Yedek subay olan çocuğun babası "tanıyoruz" dedi. Hanımı da ağlamaklı bir sesle, "allah aşkına bir insan bu konuma getirilir mi, hiç mi vicdan yoktur?" deyince yarbay olan askeri doktor, "sus kızım sus. Biz burada gölgemizden korkuyoruz" dedi ve sırtımı açtı, eliyle bir-iki böbreklerimin üstüne vurduktan sonra "seni yatacağım" dedi. Doktor telefonla bodrum kattaki tutuklu bölüme, "bana bir yatak ayırın" dedi. Aşağıdan yatak yok demiş olmalı ki doktor, "yedek bir yatak yapamaz mısınız?" diye sordu. Yine olumsuz cevap alınca şurup şeklinde iki şişe ilaç elime tutuşturdu, "bu ilaçlardan yemeklerden sonra günde üç defa kullan, son olarak ayın 18'i akşamı

kullan, ayın 19'u sabah hiçbir şey yemeden seni tekrar getirsinler. O gün senin hem flimlerini çektiririm, hem de yatırırım” dedi. Kar-koca odada ayakta bana bakıyorlardı. İnzibat eri beni odadan çıkarırken çocuğun babası başı ile bana selam vererek “geçmiş olsun abi” dedi.

Hastahanenin alt katında hepimiz tekrar bir araya getirildik. Sağ elimde iki şişe ilaç vardı, sol kolum Mehmet Girgin’le tek kelepçe ile bağlandı. Başımızda gelen işkenceci, “ulan avukat” dedi ve yumruklarını sıkı üstüme doğru geldi. Tam vurmak üzere iken iki inzibat eri işkenceciyi kollarından tutarak, “burda bizim yanımızda yapamazsın” dediler. İşkenceci, “neyse burda olmasın. Ama arabada seni asıl ben hastahanelik edeceğim” dedi. Ben zaten hastahane dönüşü arabada işkence göreceğimi zindan çıkışı verilen işaretten anlamıştım. Hepimiz ringoya bindirildik. Ringo hareket eder etmez işkenceci şakağıma çok sert bir yumruk vurdu. Ben önce ringonun kenarına çarptım, sonra ringonun çelik olan tabanına düştüm. Kelepçe ile bana bağlı olan Mehmet Girgin de düştü. Sağ elimdeki ilaç şişeleri de ringonun kenarına çarptı kırıldı. Kırılan şişe parçaları elimi kesmiş kan akıyordu. İşkenceci yerde birkaç sopa vurduktan sonra, tekrar ayağa kaldırıyor, tekrar suratına vuruyor. Her vuruşta ben ve bana bağlı Mehmet Girgin yere yuvarlanıyoruz. İşkence zindan bahçesinde ringo duruncaya kadar devam etti. Ringo durmuş, arka kapı açılmış, arkadaşlar ikişer ikişer aşağı alınıyordu. Benim gözlerim en ufak bir ışık görmüyordu. Ortalık zifiri karanlıktı. Kelepçe çözüldü, sağımdan solumdan kollarıma girmiş, beni ileri doğru sürüklüyorlardı. Ben kendi kendime ya gözlerim patlamış veya darbelerin etkisiyle görme sinirlerim ölmüştür, diye düşünüyordum. Koridorda sürüklenirken bir ara oldukça yüksek bir sesle gözlerime ne olmuş diye bağırdım. Biri yavaş bir sesle “bir şey yok, bir şey yok” dedi. 38. koğuşun kapısına kadar getirildim. Sesinden tanıdığım bizim koğuş gardiyanı beni bir duvara yasladı, eliyle yüzümü yokladı. Yanımda bekletilen Mehmet Girgin’e “bunu kim yaptı?” diye sordu. Mehmet Girgin “bilmiyorum” dedi. Gardiyan “lan bunu kim yapmışsa ortaya çıksın, ben yaptım desin. Bundan ben sorumluyum. Ben bunu bu vaziyette koğuşa alamam” dedi. Mehmet Girgin’i koğuşa aldı, beni dışarda bekletti. Yanımda yardımcısını bekletti, kendisi idareye gitti. Ben ellerimle gözlerimi yokluyorum, parmaklarımin değdiği yer acıyor, parmaklarımin uçları da nemleniyordu. Biraz sonra gardiyanla kalabalık bir grup geldi. Elleriyle sağdan soldan yüzümü yokladılar. Biri, “Hüseyin korkma geçer” deyince ben adeta patladım.

“Korkan kim? Ölümünden korkmadığımı toponuz biliyorsunuz. Ben bu zindana ayağımı attığım ilk günden beri ölümü bekliyorum. Yüzbaşığı görmek istiyorum” dedim. Biri yüzbaşı yok dedi. Ben “hiç birinizde namus yoktur” deyince çevremdeki işkenceciler hiç ses çıkarmadılar. Yalnız gardiyana, “bunu koğuşa al” diye ısrar ediyorlardı. Sonra beni koğuşa aldılar. Koğuştaki bir zabıt tutuldu. Orada bulunan koğuştaki sorumlusu ve Bucaklılardan birkaç kişiye imzalatıldıktan sonra işkenceciler zabıtı alıp çıktılar. Sonradan öğrendiğime göre merdivenden düştü diye zabıt tutmuşlar.

İşkenceciler koğuştan çıktıktan sonra ben sağlığı Hıdır’ı yanıma çağırarak hastahaneye sevkime sen neden oldun diye kendisini oldukça kırmıştım. Bugün bile hatırladıkça çok üzülüyorum. Sağlığı Hıdır kibrit yakarak alevi gözümüne tutuyordu. Bir şey farkediyormusun diye soruyordu. Kibrit alevi gözlerime tutulunca çok az kırmızı bir renk görüyordum. Ben bu durumu sağlığı Hıdır’a anlatınca, Hıdır, “abe, korkma yüzüne çok şiddetli vurulduğu için gözlerini et ve kan kaplamış, geçer, dedi. Gerçekten de o gün akşama doğru önce her taraf kıpkızıl göründü, sonra yavaş yavaş görmeye başladım. İki gün bana hiç dokunmadılar. Ben devamlı yatakta yattım. 19 Mart günü beni tekrar hastahaneye götürmeleri gerekirken götürmediler. Ben yatakta kulağımı pencereye veriyor, dışarıyı dinliyordum. Zindanın her tarafından anlaşılmayan bağırtilar geliyordu. İdare bölümünde devamlı kalabalık subay grupları göze çarpıyordu. 20 Mart günü yüzbaşı oldukça hareketli idi. Bir ara koğuşa girdi, elleri parkasının cebinde koğuştaki içinde sessizce dolaştı. Sonra, “ben bugün hapishanede biri ile konuştum. O da kendi düşüncesinde gerçekten de büyük bir insan” dedi ve çıktı.

Institut kurde de Paris

KÜRDİSTAN, NEWROZ ve ZİNDAN

21 Mart 1982 günü sabaha karşı uzandığım tahta ranzadan hafifçe başımı kaldırdım. Yastığımın bitişiği pencereyi dışarıyı görebilecek kadar araladım. Koğuş içinde gezinen nöbetçi dışında tüm arkadaşlar uykudaydılar. Gökyüzünde şafağın ilk aydınlığı hafifçe belirmişti. Zindanda korkunç bir sessizlik hakimdi. 5 aydan beri tutulduğum zindanda ilk defa böyle bir duruma tanık oluyordum. Oysa geçmiş günlerde fırsat buldukça bu saatlerde sık sık bu pencereyi açar bir iki nefes temiz hava ciğerlerime çekerdim. Sabahın ilk aydınlığını seyreder içim rahatlardı. Sırtımda işkence sopalarının korkusunu duymadan sakin sakin düşünerek kafamdaki problemleri çözmeye çalışırdım. Ama hiçbir gün böyle bir sessizliğe tanık olmamıştım. Ya derinden gelen acı bir inilti, ya sadistçe bir nara mutlaka duyardım. Hele nöbetçi askerlerin ayak seslerini, ısıklık çalmalarını, birbirlerine seslenmelerini hep duyardım. İdare odasındaki nöbetçi yazıcı ya şarkı türkü söyler veya el radyosunu dinlerdi. Zaman zaman dozunu kaçırır pencereyi biraz fazla aralardım. Dışarda gezinen nöbetçiler, “lan 38, lan nöbetçi, pencereyi kapat ibne” diye koğuşta nöbet tutan arkadaşla bağırırlardı. Ben hemen yatağa siner battaniyeyi başıma çekerdim.

21 Mart sabahının ilk şafağındaki bu sessizliğin nedeni ne olabilirdi? Kendi kendime düşünmeye başladım. Newroz günü kimseye işkence etmeden sakin ve sessiz geçmesini sağlamak suretiyle taktik olarak iyi niyet gösterisinde bulunabilirler diye düşündüm. Ancak hemen peşinden bu düşüncemin doğru ve isabetli olmadığına inandım. Taktik icabı da olsa iyi niyet gösterisi için, Kürdistan halkı için müstesna bir gün olan Newroz'u seçemezler diyordum. Pencereyi biraz daha araladım. Gözüm lambaları yanan idare odasına ilişti. Odada esas duruşta duran yazıcılar. Ayakta sayısını hatırlayamadığım bir grup yüksek rütbeli subaylar, zindan müdürü Binbaşı Birol, işkenceci Yüzbaşı Esat. Yakasından ve şapkasından Mekanize Tugay Komutanı olduğunu sandığım kişi de masada oturuyordu. Bu manzaraya kısa bir an baktıktan sonra karşıdan görünürüm endişesiyle yavaşça pencereyi kapattım. Gördüğüm bu manzaradan sonra ilk planda faşist Türk ordusu içinde ayrı bir cuntanın darbe yapmış olabileceği aklıma geldi. Böyle bir durumda zindanda bundan farklı bir hareket görülmesi gerekir diye düşündüm. Sonuçta, zindanda Newroz kutlama direnişleri olabileceği tahmin edilerek tedbir alıyorlar dedim. Bir ara böyle hallerde çok isabetli düşünen yanımda uyuyan arkadaşım Kalo'yu uyandırmak istedim, sonra vazgeçtim.

Sabah saat beşte bütün koğuş kalkmış, giyinmiş bekliyordu. Zindandaki derin sessizlik devam ediyordu. Halbuki eskiden bu saatlerde zindanda adeta kıyamet kopuyordu. İşkencecilerin naraları, gardiyanların galiz küfürleri, karavana sesleri, ortalık ana baba günü oluyordu. Saat 7-8 ortalıkta görünen yok, sessizlik devam ediyordu. Saat 9⁰⁰'da gardiyan sessizce koğuş kapısını açtı, koğuşa bir göz gezdirdi. Durgun ve biraz da üzgünlük ifade eden bir tarzda, "bugün çorba yok" dedi ve gitti. O gün öğlen yemeği verilip verilmediğini hatırlamıyorum. Zindandaki sessizlik öğleden sonra saat 2⁰⁰'ye kadar devam etti. Koğuştaki arkadaşlar kuşkulu kuşkulu birbirlerine bakıp duruyorlar. Kimse pencereyi aralayıp dışarı bakmaya cesaret etmiyordu. Koğuşun pencere camlarına kırmızı yağlı boya ile yapılmış ve bir perde gibi pencereleri kaplayan Türk bayrağından dışarıyı hiç görünmüyordu.

Öğleden sonra tık tık diye zindan genel hoparlörünün sesi gelmeye başladı. Koğuşta herkes olduğu yerde pür dikkat kesilmişti. Hoparlörden her zamankinden farklı durgun, ümitsiz olduğu sanılan bir ses yükselmeye başladı. "Ben, cezaevi iç güvenlik amiri. Bundan böyle işkence yapılmayacaktır, dayak atılmayacaktır. Her koğuş günde bir saat eğitim

yapacaktır. Öğleden sonra koğuşlara çay verilecektir. Öğleden sonraları tamamen serbest saatlerdir. İsteyen koğuşta istirahat eder, isteyen havalandırmaya çıkar top oynar. Koğuşlara radyo ve televizyon vereceğim. Hergün günlük gazete vereceğim. Sizler emirlerime uyduğunuz müddetçe size her şeyi vereceğim. Suç mu işlemişsin, suçlu musun bana gel pişman olduğunu söyle, af dile. Evet ne olursan ol, bana gel, bana gel” Ve işkenceci yüzbaşının mevlana edası ile yaptığı bu konuşmadan sonra, Emel Sayın'ın bir iki plağı dinletildi ve sonra zindan yine sessizliğe gömüldü. Ben, bir ara tuvalete geçtim. Tuvalet penceresinden çok az görünen dışarıyı seyrettim. Gardiyanlar sessiz ve durgun görünüyordular. Yüzbaşı, elleri parkasının cebinde, başını öne eğmiş düşünceli, düşünceli geziniyordu.

O gün akşama doğru her zaman uzaktan nara atarak gelen yüzbaşı, bu kez sessizce aniden koğuşa daldı. Koğuş içinde elleri cebinde biraz gezindikten sonra karşıma dikildi. Bir dakika kadar yüzüme baktıktan sonra sırtarak, “patron insanın mutlu olması ne kadar güzel bir şey” dedi ve çıkıp gitti.

Şafakla beraber zindanda gördüğüm kalabalık subay grubu, gecenin beri devam eden sessizlik, hele yüzbaşının Mevlana edasıyla yaptığı konuşma boşuna değildi. Her zulümden sonra zaman zaman iyi niyet gösterisi hiç bir zaman yerine getirmediği parlak vaadlerde buldukları olmuştu. Ancak hiç birinde ne böyle derin bir sessizlik ne de bu kadar geniş vaadler görülmemişti. O gün akşama kadar gördüklerimin arkasına gizlenenler neydi? Düşüncelerim karıştı durdu. Ya tecritte tutulan PKK'li arkadaşlar arasından bir kaçını öldürdüler, veya PKK ana grup davasını oldu bitiyeye getirip çok sayıda idam kararı verdiler diye düşünmeye başladım. Bu iki ihtimal üzerinde düşündükçe önce daralıyor, sonra üşüme ile beraber titremeye başlıyordum. Hasta halimle koğuş içinde iki buklüm gezinip durdum. Koğuşta güvenilir üç beş arkadaşına yaklaşıyorum, onlar da şaşkın şaşkın bana bakıyorlar. Ve benim titremem giderek artınca Kalo beni zorla yatağa yatırdı.

Akşam koğuşta sayım yapıldı. Ben yataktaydım. Bir onbaşı avukat hastamı dedi. Kalo hastadır dedi. Onbaşı başımdan battaniyeyi açtı, “Avukat çok mu hastasın, doktor çağırayım mı?” Ben hayır dedim. Onbaşı, “sana süt getirsem içermisin?”. Hayır dedim. Onbaşı çıkıp gitti. Ben bu onbaşıyı ilk defa görüyordum. Gece herkes uyumaya başlayınca ben yine pencereyi araladım. Zindanda sessizlik yine hakimdi. İdare odasında bir kaç subay oturuyordu. O gece kah başım yastıkta, kah

pencereden dışarıyı dinleyerek sabahladım.

22 Mart sabah 8⁰⁰'de idareye yakın koridorda sanki kıyamet kopuyordu. Ama tek kelime anlaşılmıyordu. Bağırmlar, çağırmlar sanki bir miting alanıydı. Bir saat sonra sesler kesildi. Anlaşılan tecriti mahkemeye çıkarıyorlardı. Demek ki PKK ana grup davası devam ediyordu. Böylece benim düşündüğüm iki ihtimalden biri ortadan kalkmıştı. Kalan tek ihtimal tecritte katliam yapmış olmalarıydı. Tecritte katliam yapsalar Mazlum, Hayri ve Kemal gibi lider kadroları öncelikle öldürürler. Böyle bir durum olsaydı, bir gerekçe ile mahkemeyi erteler tecriti bu gün mahkemeye çıkarmazlardı şeklinde düşünerek biraz ferahladım. O gün bulunduğum 38. koğuştan da bir kaç arkadaş mahkemeye çıkarıldılar. Bu arkadaşlar mahkeme dönüşü koğuşa döndüklerinde renkleri sararmış adeta çökmüşlerdi. Koğuştaki iyi niyetli üç beş arkadaş birinci odada Kalo'yla beraber oturmuş, aralarında fısıltı halinde konuşuyorlardı. Hepsinin yüzü solmuş neredeyse ağlıyacaklardı. Ben kendilerine taraf gidince bana bakıp dağıldılar. Kalo beni tekrar yatağıma yatırdı. Kulağıma eğilerek, "abe Kürt militanları, sınırda Türk karakollarını basmışlar" dedi. Ben hem inandım, hem de bayağı canlandım. Ben Kalo'ya peki renginiz niye solmuş dedim. Kalo, "heyecanlandık abe" dedi. Akşam yat saati olan 9⁰⁰'da herkes yatağına girmişti. Yatağı yatağıma bitişik olan Kalo'nun, "lo, lo, lo," diye hafiften sesi kulağıma geldi. Başımı kaldırıp Kalo'ya baktığımda Kalo, çenesini yastığa dayamış lo lo diyor ağlıyor. Olacak iş değil, Kalo kolay kolay ağlayacak insan değildi. Sanki dünya başıma yıkıldı. Demek üzülmemem için benden gizlenen önemli bir olay duyulmuş. Elimi Kalo'nun yüzüne doğru getirdim. Kalo birden irkildi ve toparlandı. "Kalo bu ne, niçin ağlıyorsun?" dedim. Kalo boynuma sarıldı, "beni af et abi. Altı çocuğum var, onlar aklıma geldi duygulandım" dedi. Ben Kalo'nun dediklerine inanmadım, ancak Kalo'yu yıkmamak için ısrar da etmedim.

23 Mart 1982 gününden itibaren koğuşlarda, havalandırmalarda eski ağır uygulamalar yine başladı. Gün geçtikçe zulmün dozu artıyordu. Bu arada Nurettin Yılmaz'da Diyarbakır zindanlarından alınarak, İstanbul'a nakledildi. Sanıyorum Nurettin Yılmaz'da Mazlum olayını duymadan gitti. Veya o da biliyor, benden saklıyordu. Aradan kaç gün geçmişti hatırlamıyorum. Birgün koğuş eğitime çıkarılmıştı. Koğuştaki ben, bir de işkencede ağır şekilde kafası yarılan çok sevdiğim bir arkadaş kalmıştı. Ben bu arkadaşta, "bak siz benden bir şey saklıyorsunuz. Sizin amacı-

nız, benim üzülmemem. Halbuki ben bu şekilde daha çok üzülyorum. Nerdeyse meraktan çatlıyacağım. Bak ben nerelerden geçtim, artık her şeye alıştım. Ne duymuşsanız, ne olmuşsa bana da söyle” dedim. Genç arkadaş önce bana sarılarak hıçkırdı. Arkasından, “Mazlum’u öldürmüşler” dedi. Ben sanki dondum. Hiçbir şey hissetmiyordum. Yataktan kalktım, koğuştta gezinmeye başladım. Eğitim bitmiş koğuşt içeri alınmıştı. Ben hala geziniyordum. Üstümdeki donukluk yavaş yavaş kaybolmaya başladı. Sonra, göğsüm şıkıştı, nefesim daraldı. Ayakta derin derin solumaya başladım. Durumu gören arkadaşlar kollarımdan tuttular. Ben daha da daraldım ve avazım çıktığı kadar bağırdığımı hatırlıyorum. Gözümü açtığımda bir battaniye üzerinde yerde yatıyordum. Etrafımda kalabalık askerler, işkenceci yüzbaşığı ayakta bana bakarken yüzünü zor seçebiliyordum. “Buna bir şey diyen mi oldu” diye etrafa soruyordu. Dilim dönmüyordu, konuşamıyordum. Zindanın gözliüklü doktoru bana iki iğne yaptı. Baygın bir halde yatağı yatırdım.

Gece kendime geldiğimde Kalo dışımda koğuşt uyuyordu. Kalo benimle ilgilenmek istedi, ben yatmasını ve beni rahat bırakmasını söyledim. Bu defa pencereyi korkusuzca sonuna kadar açtım dışarıyı seyretmeye başladım.

Başımı pencere duvarına dayamış dışımda görebildiğim her yere bakıyorum. Sanki herşey değışmiş, sanki her yer hüzünlü, matemli. Her zaman içimi rahatlatan o gökyüzü ne kadar anlamsız... Yıldızları bile göremiyordum. Hergün içimi kemiren koyu gri duvarlar, koridorlar, çatı ve kiremitler yokolmuş, sanki koskoca zindan yerle bir olmuştu. Her nereye baksam Mazlum’un yüzünü görüyordum. Sanki bana bir şeyler söylemek istiyordu. Gözüm çelikten zindanın kapısına, idare odasına ve kısmen görünen koridoruna ilişti. Kaç kez bu kapıdan mahkemeye gidip geldi, kaç kez bu odada sorguya çekilmek istendi. Uzanan koridor, ya sen, dilin olsa da konuşabilsen, sürüklenerek teninin değımediğı, kanı ile sulamadığı yerin kaldı mı? Be hey Diyarbakır sömürgeci zindanı, görüp tanık olduğun, her zerrene işleyen düşünce ve direnişlerini dünyaya haykırsana! Afrika, Latin Amerika ve Saygon’daki zindanlara ben sizden daha namlıyım diye seslensene!

Dünyaya örnek bir önder. Kürdistan halkının düşüncesine damgasını vurdu, kaderini çizdi. Newroz’a can vererek, kan vererek, savaşarak ayrıldı aramızdan. Bir insan hayatı için bundan daha mutlu, bundan daha şerefli son olamazdı. Herkesten önce kendisi bu sonu iyi

biliyordu. O, kendisi için değil, ulusu için gülerек bu sonu kucaklamıştı.

Vücudumun yarısı tahta ranzada, yarısı pencere betonunda bir külçe gibi yığılıp kalmıştım. Bakışlarım sabitleşmişti. Seyit Rıza'nın tabiri ile "bēnamus devlet, bēnamus hükümet sıra kimde?" Bu sorunun cevabını benim gibi herkes biliyordu. Önce Hayri, Kemal, sonra diğerlerinde. Bunları düşündükçe boğazım düğümleniyor, soğuk bir titreme beni sarıyordu. Pencerenin açık olduğunu gören nöbetçiler dışarıdan bağırarak, "38, nöbetçi, pencereyi kapa ibne" diye seslendiler. Ben yavaş davranınca, nöbetçi koğuş kapısına gelip mazgalı açtı. Koğuş nöbetçisine küfür ederek pencereyi kimin açtığını sordu. Nöbetçi avukat hastadır, hava almak için açtı diye cevap verince, kapıyı açıp beni salona aldılar. Bana, "hasta mısın yoksa dışarda bir takım şeyler mi gözlüyorsun?" diye sordular. Ben hiçbir cevap vermeyince, "avukat hastamısın?" dediler. Bu soru birkaç kez tekrarlanınca ben hayır dedim. O halde neyi gözlüyorsun diye bana bir kaç jop, bir kaç yumruk vurdular. Sonra beni koğuşa attılar, kapıyı kitleyip gittiler.

Zindanda yine dayanılmaz bir zulüm başladı. Gece gündüz her taraftan işkence feryatları geliyordu. Hergün koğuşlarda, havalandırmalarda kelimenin tam anlamıyla, faşist bir zulüm uygulanıyordu. Koğuşlardaki yüzbaşının ajanları oldukça hareketli. Kimse nefes alamıyordu. Demir ızgaralı pencereyi aralayıp koğuşu havalandırmak bile yasaktı. Zindanın işkencecileri geceleri ani olarak koğuşu basar, hiçbir neden yokken ağır bir zulüm uygular ve ortalık kan gölü olurdu. Koğuşlarda iğne deliği kadar en ufak yerler didik, didik aranıyordu. Koğuşlardaki tutuklu bütün arkadaşlar havalandırmada anadan doğma çıplak edilip makatları bile aranıyordu.

Koğuşların tavan, duvar, kapı, zindanın merdiven, koridorlarına gözle görünen her yere Mustafa Kemal'in büyük portreleri, koyu Türk şovenizmini dile getiren yazılar yazılmıştı. Sömürgecilerde büyük bir hareket ve telaş açıkça göze çarpıyordu. İşkenceci yüzbaşı sık sık zindanın genel hoparlöründen tutukluları tehdit ediyordu. Bir defasında genel hoparlörden sadece, "kanunlar, mahkemeler birer formalitedir. Devlet meşru müdafa durumundadır" dedi ve konuşmasını kesti. Sesi oldukça ümitsiz, sanki maraton koşmuş zorla nefes alıp veriyordu. Açıkta ki, Mazlum DOĞAN'ın şehit edilişinden sonra zindandaki PKK kadro ve taraftarları güçlü bir direniş mücadelesi veriyorlardı. Sömürgecilerin telaşı bundan kaynaklanıyordu.

Mazlum'un şehit edilifinden tahminen on, onbeş gün sonra idi. Zindana yine ağır bir sessizlik çöktü. Kendi kendime Hayri, Kemal diyorum. Yine içim burkuluyor, tenim soğuyor. Gardiyan eğitime hazırlan diye koğuşa bağırıyor. Koğuş kapısından bir, iki, üç, otuz, kırk, elli diye bağırarak arenada sıraya giriyoruz. Gardiyan karşımıza geçip bekliyor. Sonra işkenceci yüzbaşı Esat geliyor. Yine dalgın ve durgun. Elleri arkasında bir müddet karşımızda sessizce geziniyor. Sonra Atatürk, Türk milleti ve Türk Devleti diye anlamsız bir kaç söz ediyor. Hemen ardından üç gün içinde koğuşlara televizyon vereceğini vaadediyor. Tamam diyorum, Hayri, Kemal. Boğazına yapışıp boğmak geliyor içimden. Gücsüzdüm, en kötüsü acı ve üzüntü beynimi zorluyordu. İşkenceci yüzbaşı bir top getiriyor, ortaya atıyor, "bugün eğitim yok. Top oynayın, istirahat edin" diyor ve kenarda bir sandalyeye oturuyor. Süleymanlılar, Bucak trışıkçıları ve polisler top oynuyorlar. Ben bir duvarın dibinde çökmüş endişeli endişeli etrafa bakınıyordum. Bir ara rengi beyaz kağıt gibi olmuş, heyecanlı olduğu açıkça belli olan zindanın gözlüklü doktoru, yüzbaşının yanına geldi. Birşeyler konuştu, gitti. Arka planda kambur asker görüldü, gözüm takıldı kaldı. Bir ara bana taraf döndü. Kendisine baktığımı görünce hayır dercesine başını salladı gitti. Merak ve üzüntüden yerimde duramıyordum. Kolordudan yüksek rütbeli subay ve doktorlar idare odasına dolmuştu. Yüzbaşı kalkıp onların yanına gitmişti. Top oynamaktan yorulan kel komiser de duvarın dibine oturmuştu. Kel komiserin yanına yanaşım. "Bak Oktay, iki aya yakın bir zamandır beraberiz. Size bir arkadaş olarak yardım ettim. Buradan çıkarsam size daha büyük yardımım olur. Zindanda bugün yine değişik bir hava var. Mutlaka adam öldürmüşler. Meraktan neredeyse patlıyacağım. Senin imkanların var. Ne olmuş, kimler öldürülmüş öğrenmeye çalış ve bana doğrusunu söyle" dedim. Kel komiser, "abi, inan ki yüzbaşı artık benden de gıcık almaya başladı. Biliyorsun ben son zamanlarda kimseyi jurnal etmiyorum. Yüzbaşıya, her zaman koğuş iyidir. Hiçbir siyasi konuşma ve faaliyet yoktur diyorum. Ancak koğuş sorumlusu olan Cemal Varan, yüzbaşıya her şeyi bildiriyor, hatta gözüne girsin diye koğuştaki bazı arkadaşlara iftira bile ediyor. Bu nedenle yüzbaşı bana artık güvenmiyor. Yakında bana da takacağından korkuyorum. Zindanda bazı şeylerin olduğunu ben de tahmin ediyorum. Fırsat bulursam teğmenden öğrenirim" dedi. Kel komiser biraz sonra eğitim yerine giriş kapısında ayakta duran teğmene yanaştı, konuştu. Biz koğuşa alındıktan sonra kel komiser yanıma

geldi. “Abi Mazlum’un ölümünden sonra bazı koğuşlarda Apocular protesto için direniyorlarmış. En çok direnen 33. koğuşmuş. Bu koğuşta direnişi yöneten de Ferhat adında Mardinli bir mühendismiş. İşte bu mühendisle Eşref adında biri tinerle kendini yakmışlar. Koğuşta da yangın çıkmış. Koğuşu dağıtmışlar. Teğmen böyle söyledi. Abi kurbanın olayım kimseye söylemiyesin. Sana güveniyorum. Sonra anamı ağlatırlar” dedi.

Evet Kürdistan’ın iki yiğit evladı daha kendilerini sömürgeci zulmüne hedef etmişlerdi. Elektrik Mühendisi olan Ferhat KURTAY, Mehmet Hayri ile birlikte aynı evde yakalanmıştı. Gerek polis işkencelerinde, gerekse zindandaki zulme rağmen sömürgeciler Ferhat’ın Parti ile olan ilişkilerini Şubat 1982 tarihine kadar tesbit edememişlerdi. Hatta ben tutuklanmadan evvel Mehmet Hayri’nin bana verdiği talimat doğrultusunda her celse Ferhat’ın tahliyesi için mahkemeyi bir hayli zorluyordum. Tahliye olasılığı da çok fazla idi. Zira dava dosyasında Mehmet Hayri ile birlikte yakalanmaktan başka aleyhine, parti ile olan ilişkilerine dair bir tek delil yoktu. Şubat 1982 tarihinden sonra zindanda hortlayan ihanet, Ferhat’ı da ele vermişti. 21 Mart Newroz günü Mazlum şehit edilince Ferhat 33. koğuşta güçlü bir direniş örgütlemişti. Sömürgeci faşist cunta, Ferhat ile yiğit bir parti militanı olan Eşref ANYAK üzerine boyacılıkta kullanılan tineri dökerek yakmışlardı. Koğuşta büyük bir yangın çıkmış ve koğuşta tutulan diğer tutuklular zindanın diğer koğuşlarına dağıtılınca olay kısa sürede zindanın her tarafında kolayca duyulmuştu.

Mazlum DOĞAN’ın şehit düşmesinden sonra ben artık toparlanamadım. Kalo’nun bütün çabalarına rağmen gün geçtikçe güçten düşüyordum. Çok önceleri tahmin ettiğim gibi sömürgeci faşist cunta mahkeme sonuçlarını beklemeden PKK’nin önder ve kararlı kadrolarını sadist yöntemlerle katletmeye başladı. Anlaşılan katliamlar aralıklı devam edecekti. Bütün bunları düşündükçe fiziki güçsüzlük yanında moralim de yıkılmıştı.

Bu arada askeri savcı Yüzbaşı Oktay Yüksel imzası ile tanzim edilmiş iddianame bana tebliğ edildi. İddianamede benim Tuncelili savcı Hüseyin adıyla Hilvan ve Siverek’te PKK’nin sorumlusu olarak bulunduğum, örgütsel faaliyetler yürüttüğüm, silahlı eylemler düzenlediğim, Hilvan Belediye Reis ve azalarını istifaya zorladığım, Süleymanlar aşiretinden 549 bin lira parayı silah zoru ile gasp ettiğim iddia ediliyordu. Savcı Oktay Yüksel iddiasının bir ispatı olarakta, “esasen

dosyada tomar halinde bulunan çeşitli dillerde yazılan protestolarda sanıktan Kürdistan Avukat'ı olarak bahsedildiği ve tanımlandığını, bu durum dahi iddiamızı teyid etmektedir" diyordu. Sonuç olarak da devletin hakimiyeti altındaki belli bir toprak parçasını devlet hakimiyetinden ayırmaya matut fiil ve hareketlerde bulunduğum belirtilerek fiil ve hareketlerime uyan TCK'nun 125. maddesi gereğince cezalandırılmam isteniyordu. Yani idam edilmem isteniyordu.

İddianame bana verildiği zaman, işkenceciler etrafıma toplanmıştı. Sen nasıl bu suçları işlersin dediler. Ben ne kadar iftiradır dediysem de devlet yalan söyler mi diyerek, jop ve yumrukla bana giriştiler. Esasen kuru bir kemik yığını haline gelmiş olmama rağmen Mazlum'un şehit edilişinden sonra bana yine ağır ve sistemli bir işkence uygulandı. Günde bir kaç kez kriz geçirmeme rağmen ne doktor geliyordu ve ne de herhangi bir müdahale yapılıyordu. Bu faşist uygulama, Nisan 1982 başından 15 Mayıs'a kadar devam etti. Bir gece nöbetinde faşist boksör adıyla anılan bir asteğmen, etrafında işkence güruhu ile beraber koğuş kapısına geldi. Kapı mazgalından koğuş mevcudunu benden sordu. Koğuş mevcudunun 46 olduğunu bildirdim. Koğuşta kaç çift ayakkabı var dedi. Mevcut kadar ayakkabı var dedim. Koğuş kapısını açtılar. Koğuştaki ayakkabıları topladılar. Sayıp kapiya yığdılar. 57 çift ayakkabı sayıldı. Asteğmen, "ulan avukat, hiç şansın yok" dedi. İşkence için bahane arandığını biliyordum. Asteğmen ve yanındakiler leş gibi rakı kokuyordu. Koğuşa kalk komutu verildi. Koğuştakiler don-gömlek birinci odada kapı önünde üst üste yığıldılar Asteğmen ayakkabı sayısını doğru bildirmemişim diye önce bana girişti. Ağzım burnum kan içinde tuvalet önündeki küçük boşlukta beni düşürdü. Sonra hepsi birden koğuşa saldırdı. İlk defa koğuşta tefrik yapılmadan zulüm uygulanıyordu. Çünkü, işkencecilerin hepsi sarhoştı. Koğuş, ana-baba günü olmuştu. En fazla bağırın inleyen de Bucak tırışkçısı Halil Beyazkaz ile kel komiserdi. İşkence bittikten sonra koğuştakileri tek tek saydılar. Ben hala yerde yatıyordum. En son 45'inci olarak beni sayıyor. Koğuş mevcudu bir kişi eksik çıkıyor. Yeni baştan sayıyor benimle beraber yine 45 çıkıyor. Asteğmen yerde beni tekmeleyerek, "ulan avukat hani bir kişi, ne yaptın" deyince ben, güç bela ayağa kalkarak, "bir kişiyi yedim" dedim. Gözleri içkinin etkisiyle kanla dolmuş asteğmen, arkasındaki güruha, "lan bu ibne bir kişiyi yemiş. Lan hangisini yedin?" diye ciddi ciddi bağırılmaya başladı. İki halkın başına birden bela kesilen faşist yönetimin aciz ve gülünç haline bakın ki, asteğmen devamlı, "hangisini

yedin” diye bağırıp durdu. Koğuş gardiyanı Bucaklar’ın kaldığı üçüncü odadan kopan kıyamete rağmen yatağında mışıl mışıl uyuyan Hilvan’lı Mehmet Ali Şingar’ı kaldırıp getirdi. Asteğmen koğuşta ne kadar boya kasası varsa hepsini başında parçaladı. Mehmet Ali Şingar kan gölü içinde yere uzanıp kalmıştı. İşkence timi kapıyı üstümüze kitleyip gittiler.

Nisan ayının ikinci haftasından itibaren bana ait trafik yine yoğunlaştı. Sık sık havalandırmada voleybol ağı gerdiriliyor, bana kırmızı bir eşorfan giydiriliyor, iki takım halinde top oynatılıyordu. Zindana getirilen kamera, bu durumu filme alıyordu. Kamera devamlı beni takip ediyordu. Topa vurmam için adeta yalvanıyorlardı. Daha iki saat önce ağızlarından düşmeyen ibne kelimesinin yerini avukat bey, Hüseyin Bey tabirleri almıştı. Televizyon muhabiri, mikrofonu ile bana yaklaşarak soru soruyordu. Sıkıyönetim komutanlığından gelen bir kurmay heyette, bu olayı seyrediyordu. Komutanlık dış ilişkiler şubesinden olduğunu tahmin ettiğim kurmay bir yüzbaşı, koltuğunun altındaki kabarcık dosyayı bana göstererek, “Hüseyin Bey, Avrupa’dan ne kadar çok insan seni tanıyormuş, bu dosya sana ait” dedi. Yanındaki bir başka subay da yavaşça, “Hüseyin’in sayesinde bir de Avrupa seyahati yaptım” dedi.

İkinci bir uygulama şekli de yine havalandırmada süslü spor elbiseleriyle elimde top olduğu halde bir helikopter havalandırmanın üstünde iyice alçalıyor, duruyordu. Kamerayla filme aldıktan sonra havalanıp gidiyordu.

15 Mayıs’a girdiğimde iki dakika dahi ayakta kalamıyordum. Görme ve işitme duyularım iyice zayıflamıştı. Yemekten tamamen kesilmiştim. Midem çökmüş, kaburgalarımın görünüşü insanı ürkütüyordu. Artık günlerim sayılı iken, 15 Mayıs günü ani bir uygulama ile sihihi kontrole alındım. Koğuşta bir duvarın dibinde yatağa yatırıldım. Gün aşırı devamlı bir kilo veya yarım kilo serum verilmeye başlandı. Baş ucumdaki pencere, hava almam için devamlı açık tutuldu. Hergün iki ayrı doktor heyeti devamlı beni kontrol ediyordu. Eskiden, “geberdiği zaman bize, geberdi diye tekmil verin” diye beni ölüme terkeden cunta, bu defa ani bir kararla beni yaşatmak için adeta çaba harcıyordu. Her gece belki on defa gelip koğuş nöbetçisinden nasıl olduğumu, uyuyup uyumadığımı soruluyordu. Cunta, sıkışınca kesin kurtarılmam emrini vermişti.

Kürt halkı, özgürlük ve bağımsızlığı için ne zaman ayağa kalkmışsa,

ihanet bir kene gibi yakasına yapışmıştır. Asırlar boyu ulusal bünyemizi kemirmiş durmuştur. Tarihte varolan direniş ve ayaklanmalarda Kürt halkı sömürgeci Türk ordusuna karşı dişe diş bir mücadele verebilmiş, ancak ihanete boyun eğmek zorunda kalmıştır. Geçmişte ve bugün ihanetin Kürt halkına ödettiği faturaların bedeli ağırdır. Sömürge olan her ülkede, kurtuluş mücadelesi veren her ulusta bu türden olaylar görülebilmektedir. Ancak hiç birinde Kürdistan'da olduğu gibi çeşitli tür ve görünümde boy gösteren ihanet, bu derece etkili olamamıştır. Hiç şüphe yokki bu farklı durumun doğmasında Türk devletinin barbar karakteri ve sömürge anlayışının büyük rolü vardır. Ancak karakter, sınıf ve düşünce itibarıyla beklenmeyen yapı ve çevrelerden ihanetin çıkmış olması üzücü ve düşündürücüdür. Doğru bir tahlille ihanet niçin ortaya çıkmıştır sorusuna doğru cevap bulmak ve nedenlerini ortaya koyup etkili tedbirler almak zorundayız. Aksi halde eskinin, geçmişin acı sonuçları gibi gelecekte de acı sonlara boyun eğmek zorunda kalacağız. Bu konudaki ihmal ve zaman kaybı ihanetin güc kazanmasına yol açacaktır. Bugüne kadar ihanet konusunda yapılan değerlendirmelerin, ihanete karşı kullanılan yöntemlerin doğru veya hatalı yönleri üzerinde durmayacağım. Bundan sonraki hareket tarzı üzerinde de durmaya, düşünce belirtmeye yetkili değilim. Bu bölümde Diyarbakır zindanında örgütlü olarak ortaya çıkan ihanet konusunda gördüğüm, tanık olduğum olayları ve bu konudaki kişisel görüşlerimi belirtmekle yetineceğim.

Bu konuya girmeden önce gerek bazı siyasi dergi ve broşürlerde, gerekse bazı kişilerce ileri sürülen, "PKK'nin içinden neden ihanet çıkmıştır?" sorusuna kısaca cevap vermek isterim.

Bu soruyu soranların Diyarbakır zindanındaki gelişmelerden, mahkeme tutanaklarından pek haberli olmadıkları anlaşılıyor. Veya öyle davranmak istiyorlar. Bir defa zindandaki ihanet örgütü bir bütün olarak PKK'lilerden ibaret değildir. Şahin-Yıldırım ikilisinin yönettiği ihanet örgütü içinde çoğunluğu PKK'li olmakla birlikte diğer siyasi görüşe mensup kişilerin de bulunduğunu belirtmek isterim. Kaldı ki, PKK dışında bazı siyasi görüşlere mensup lider ve kadro düzeyindeki insanlar, polis işkencelerindeki teslimiyetçi ve inkarcı tavırlarını mahkeme ve zindanda da sürdürdüler. Bu tutum ve davranış cuntanın istemi ve amacı değil miydi? Bu tür düşünce ve davranış içinde olan grup ve çevreler üzerinde cuntanın önemli oranda durmasına gerek var mıydı? Buna karşılık PKK'nin zulüm ve katliamlara, en sadist işkence

metotlarına rağmen, kurtuluş yolu aramadan, can telaşına düşmeden örgütsel bir yapı içinde düşmanı acze düşüren dünyaya örnek direniş ve savunmaları da bilinmektedir. Elbette ki cunta, Kürdistan'daki varlığı için büyük bir tehlike, kararlı bir güç olarak gördüğü PKK üzerinde duracaktı. Kürdistan mücadelesini yoketmek için PKK'yi çökertme planları üzerinde duracaktır. Bir noktaya daha değinmek isterim: PKK içinde polis işkencesinde çözölen olmamış mıdır? Olmuştur. Şu veya bu oranda çözölenler olmuştur. Bunlar dahi mahkeme ve zindanda örgütsel yapı içinde kararlı bir şekilde direnmesini bilmişlerdir. Bir örnek vermek gerekirse, PKK'li Ahmet Bayık, Diyarbakır'da teksir malzemesiyle birlikte yakalanmıştı. Aynı gün, polis işkencesinde gördüğü sadist işkenceler sonucu çözölmüştü. Hatta Mehmet Hayri DURMUŞ ile Ferhat KURTAY'ın bu çözölmeler sonucu yakalandığı söyleniyordu. Ancak aynı Ahmet Bayık, mahkemedeki savunmasında, zulme meydan okurcasına çok bitkin olmasına rağmen, bilerek, isteyerek Kürdistan Bağımsızlık Mücadelesine katıldığını, bu yolda ölümden korkmadığını, pişmanlık duymadığını, aksine şeref ve mutluluk duyduğunu beyan ediyordu. Ocak 1984 direnişinde Ahmet Bayık, yine ön saflarda idi. Bu direnişlerde Ahmet Bayık, bir habere göre sömürgeciler tarafından yakıldı, bir habere göre de sömürgecileri protesto için kendini yaktı. Bu olaydan sonra Ahmet Bayık, koma halinde askeri hastahaneye kaldırıldı. Ahmet Bayık'ı Nisan 1984 tarihinde Diyarbakır'a giden Avrupa Konseyi parlamenterlerinden gizlemek amacıyla Ankara'ya kaldırdılar. Ahmet Bayık, bugün Diyarbakır askeri hastanesinin bodrum katında yarı bitkisel hayat sürdürmektedir.

Diyarbakır zindanındaki ihanet örgütü, nasıl ortaya çıktı? Dış etkiler nelerdi? Aylarca, yıllarca sömürgeci zulme göğüs gerip direnen, tavır koyan ileri düzeydeki kadroların, kararlı militanların ihanete düşmelerinin nedenleri nelerdi? İhanetin örgütlenmesinde faşist zulmün etkisi, yapılan vaatlerin rolü hangi ölçüde etki yaptı. Bugün zindandaki ihanet örgütü içinde olanlar gerçekten ihanet düşüncesi ile mi hareket ediyorlar? Bütün bu soruların ciddi bir araştırma sonucu açığa kavuşturulması gerekir.

Sömürgeci faşist cuntanın 1981 Nisan'ında başlayan toplu davaların başlangıcına kadar zindanlarda ihaneti örgütleme planı yoktu. Çünkü cunta eline kelepçe vurduğu, faşist zulüm altında tuttuğu Parti kadro ve ve taraftarlarını susturacağını, teslim alacağını hesaplamıştı. Bunun içindir ki, cunta başlangıçta ihanete yönelik çalışmalarını köy-

lerde, kentlerde sürdürüyordu. Cuntanın hesabına göre tesbiti yapıp planlanan Parti'nin yakalanmayan kadro ve militanları da yakalanıp koluna kelepçe vurulduğu an, Kürdistan sorunu da kapanmış olacaktı. En azından kısa vadede Kürdistan'da yeni bir çıkış olasılığı kalmayacaktı. Nisan 1981'de PKK-570 kişilik ana grup davasının başlamasıyla birlikte cuntanın aklı, ayaklarına karıştı. Katliamlara, sadist işkence yöntemlerine rağmen PKK'nin güçlü direniş ve savunmaları ortaya çıktı. PKK'nin bu direniş ve savunmaları giderek dünya kamuoyuna yansıyor. En önemlisi direniş ve savunmalar, Kürdistan halkını ciddi bir şekilde etkiliyordu. Savunmalardaki gerçeklik ve yüreklilik bir balyoz gibi sömürgeci faşist cuntanın başına iniyordu. İşte, zindanda ihanetin örgütlenmesi bu dönemde gündeme geldi. Cunta, ihanetin örgütlenmesinde iki amaç güdüyordu. Birincisi, ihanet örgütü vasıtası ile Partiyi bölmek, parçalamak, destek ve güçten düşürmeye çalışmak, Parti ve mücadele karşısında güç ve engel oluşturmak. İkincisi, ihanet örgütü vasıtasıyla direnen kadro ve militanları etkilemek, her direnişin sesi yükseldiğinde ihaneti sivri burun gibi göstererek Kürdistan halkında güvensizlik yaratmak, dünya kamuoyunun dikkatlerini dağıtmak, yanıltmak istiyordu. Ancak zindanda ihaneti nasıl örgütleyecekti? Hiçte kolay görünmüyordu. Zindandaki yapıyı çok iyi anlamıştı. Gerçi bu iş için sıradan biri olmayan Şahin Dönmez, 1979 yılından beri elindeydi. Ama Şahin'le bu işi nasıl başaracaktı?

Ben, 10 Kasım 1981 günü zindana girdiğimde, zindanda korkunç bir işkence uygulanıyordu. Gün geçtikçe zulmün dozu artıyordu. Ocak 1982 başlarında zulüm o kadar artmıştı ki, hergün, her an katliam bekleniyordu. Hücreden alınıp 38'inci koğuşa konulduğumda Mehmet Girgin de 38'inci koğuştaki idi. İlk tutuklandığında poliste, savcılık ve hakimlikte ihanet düzeyinde beyanda bulunmuştu. Yine aynı dönemde ihanet düzeyindeki beyanlarının bir özetini de sömürgecilerin televizyon ekranında açıkladı. Sonra uzun dönem 38'inci koğuştaki tutulup mahkemeye çıkarılmadı. Ben, 38'inci koğuşa alındıktan birkaç gün sonra, Mehmet Girgin, iki ay devamlı hergün mahkemeye gidip geldi. İki ay tek başına gizli hücresinde dinlendi. Meşin çeket giydirilerek, rahatı temin edilerek gidip geliyordu. Hergün öğlen saatlerinde duruşma salonunda kendisine çarşıdan getirilen kebaplar yediriliyordu. Zindanda işkenceci yüzbaşıyla adeta samimi iki arkadaştı. Yüzbaşı, her koğuşa girdiğinde Mehmet Girgin'in hal hatırını sorar, sonra da yüzünü okşar koğuştan öyle çıkardı. Ancak Mehmet Girgin düşünceli

idi, gün be gün adeta eriyordu. Ne zamanki ihanetçiler çoğaldı, Mehmet Girgin'in yüzü gülmeye başladı.

38'inci koğuşa gidişimden yine birkaç gün sonra o güne kadar direnen, ölüm hücrelerinde tutulan Halef Çarpar, 16'ncı koğuştan Hıdır Akbalık, 34'üncü koğuştan Erol Değirmenci ve Aksut Polat ve aynı koğuştan bir kaç kişi daha geldi. Daha sonraki günlerde tecritten ve koğuşlardan bir kaç kişi daha geldi. KUK'tan 4-5 kişi getirildi. Böylece koğuşa 20 kişiye yakın insan geldi. Ben, bunların, direnişi bırakıp teslim olduklarını sanıyordum. Zaten koğuştta çok az kaldılar. Birgün 38'inci koğuştan 5 kişi alınarak 38'inci koğuş ile 39'uncu koğuş arasındaki koridorun sonunda bulunan boş bir oda temizletildi. Karyolar konuldu. Çarşafı döşek ve yorganlar serildi. Orta yere de üzerinde tomar halinde boş kağıt, kalem bulunan masa konuldu. Odayı temizlemeye giden arkadaşlar gelip bu durumu bana anlatınca ben odanın yeni tutuklanmış bazı subay veya hakimler için hazırlanmış olabileceğini düşünmüştüm. Odanın hazırlandığı ertesi günü başta Mehmet Girgin olmak üzere yeni gelenlerden Hıdır Akbalık, Halef Çarpar, Erol Değirmenci toplam 10 kadar kişi koğuştan alınıp götürüldüler. Yeni gelenlerden 9-10 kişiyi koğuştta bıraktılar.

38. koğuştta bırakılan bu kişilerin ihanet ettiklerini şahsen söyleye mem. Bu insanlar birer ikişer koğuştan alınarak gün boyu sadistçe işkencelere tabii tutulduktan sonra adeta koma halinde tekrar koğuşa bırakılıyorlardı. Bu uygulama günlerce devam etmesine rağmen bir bütün olarak ihanet ettikleri söylenemez. Çok dikkatli ve ölçülü davrandıkları belli idi. Hatta bir kaç defa bana durumu izah için, "abe girdiğimiz bu konum Parti'ye ve halka karşı açık bir ihanet olarak görünür. Biz isteyerek buraya bu konuma gelmedik. Bizi arkadaşlarımızdan zorla kopardılar. Aylardır bize sistemli ve sadist işkenceler yapılıyor. Sen bu uygulamaların en yakın tanığıydın. Çıktığında bu durumları Parti'ye anlat" şeklinde açıklamalarda bulundular. Ben kendilerine direnmelerini, yapılmış tüm hatalardan dönülmesini önerdim. Yaptığım bu telkinler sömürgecilere ihbar edildiği için işkenceci yüzbaşı hasta olmama rağmen beni sorguya çekip seni on parçaya bölerim diyerek tehdit etti. Zaten sömürgeciler koğuştta bırakılanlara diğer ihanetçilere nazaran çok farklı davranıyorlardı.

İhanetçiler koğuştan alındıktan sonra hergün akşam saat beşte benim açık tutulan pencere dahil bütün pencereler hava sızmayacak şekilde kapatılıyordu. Arkasından havalandırmada, "benim örgütüm

nerde?" diyen yüzbaşının zırlaması duyuluyordu. Sonra pat, pat diye top sesi gelmeye başlıyordu. Birkaç gün böyle devam edince yüzbaşının örgütü kim olabilir diye merak ettim. Birgün akşam pencerelerimiz kapatılıp dışarıda top sesi duyulmaya başlayınca ben gizlice bir boya kasasını aldım tuvalete geçtim. Tuvalette kasanın üstüne çıkarak çok az görünen havalandırmaya baktığımda koğuştan alınan hainlerin, yüzbaşı ile birlikte top oynadıklarını gördüm. İçim acı acı burkuldu. Adeta yıkıldım. Demek ki büyük bir ihanet örgütü oluşturulmuştu. Demek ki itina ile hazırlanan oda, hainlere tahsis edilmişti. Niçin etmesinler ki, her hain sömürgeci mahkemelerde günlerce açıklamalarda bulundu. Tanrı misafiri olarak gidip yemek yedikleri evleri ele verdiler. Her biri birer Raiber kesildiler. Uşağı oldukları sömürgecilere hizmet sunma yarışına girdiler. Sömürgecilerle bütünleştiler, tek vücut oldular. İdam kararlarının gerekçelerini oluşturdular. Kürt halkının yakasına bir sülük gibi yapışan ihanet, sen, hiç her zerresi önderlerin, yiğitlerin kanı ile sullanmış bu zindana yakışır mıydın?

Birgün koğuş eğitime çıkarılırken ben de koğuştan alınmış eğitim yerinde bir duvarın dibinde bırakılmıştım. Oturduğum yerden özel olarak hazırlanan odanın penceresine bakıyordum. Bir ara pencere aralandı Mehmet Girgin göründü. Gözlerim pencereye takılmış, dalmıştım. Yanında iki işkenceci ile yüzbaşının tepeme dikildiğini gördüm. Sanki yerden türedi. "Avukat nereye bakıyorsun, 40. koğuşa mı bakıyorsun? Orada kimler var biliyor musun?" deyince senin örgütün dedim. "Evet benim örgütüm" dedi ve başını sallayarak uzun uzun baktı bana.

Sömürgeciler daha baştan yenik düştüklerini biliyorlardı. Bunun telaş ve korkusu içindeydiler. Güçlü direnme ve savunmalarıyla sömürgecileri kendi mahkeme ve işkencehanelerinde mahkum eden PKK'nin önder ve militanları karşısında acze düşmüş, adeta ömürlerini az da olsa uzatmanın çırpınısını yaşıyorlardı. Yaratılan bu ihanet örgütü de bunun bir aracı olmaktan başka bir şey değildi. Hertürlü zulme rağmen değil direnişi teslim almak, cezaevlerindeki sıradan insanlarda bile bu direnişçilere ve mensubu oldukları Parti'ye sarsılmaz bir güven ve hayranlığın gelişmesine yol açmışlardı. Ama işte ellerinde, Kürdistan toplumunun çürüyen yönünün, özden boşalmışlığın simgesi olan bir grup tortu bulunuyordu. Sömürgecilerin bunları kullanmaması düşünülecek bir durum değildi. Ve bu, sadece Diyarbakır zindanında hesaplanmış, oluşturulmuş bir girişim de değildi. İşkence uygulamalarında olduğu gibi, açık ki böyle bir girişim de en üstten Genel Kurmaylık tara-

findan yönetiliyor ve her safhası yakından takip ediliyordu. bunu aynı zamanda sağlam bir bünyenin asalaklardan kurtulması olarak değerlendiriyordum. Ağır baskı ve zulüm koşulları nisbeten rahat ortamda kendilerini gizlemeyi başaran tortuları açığa çıkarmış, Parti çizgisinin savunucuları, onun yaratıcısı ve savunucusu olanlar en görkemli direnişi yaratırken, bünyeye sızmış olan bu kurtlar da tek tek dökülmüştü. Cezaevinde en net ayrışma yaşandı. Raiberlerin tarihe, halkımıza bakamayan kara yüzü yine belirdi, ama tabii ki yine kimsenin yüzüne bakma cesaretini bile gösteremedi. Oysa, kanlı işkence sopaları altında Partimize ve ideolojimize sonuna kadar bağlıyız diyen ses ne kadar da gür ve cesur yükseliyordu. Bu sesin sahibi gözler, bakan her insana ne kadar cesaret veriyor, işkencecileri nasıl eritiyordu. “Senin örgütün” cevabıma yüzbaşı üstüne basa basa, “evet benim örgütüm” diye karşılık vermişti. Açık ki bu örgüt, Partinin ve halkın kalbine bir hançer gibi saplanmak istenecekti. Ama nasıl?.. hangi yollarla?.. Tarihte çok kez yaşanan bu utanç sahneleri şimdi yeniden nasıl sergilenecekti...? Yalnız cezaevleriyle sınırlı kalmayacağı ortadaydı. İlk günden ailelere ve onlar vasıtasıyla da geniş çevrelere pençe atılmak isteniyordu. Şunu görüyordum: Kürdistan halkına yeniden yaşam umudu ve canlılığını veren, ölümün üzerine güleräk yürüyen direnişin yaratıcısı ve Kürdistan halkının atan nabzı olan PKK ve onun şahsında da tüm bir Kürdistan yeniden ve hem de en alçakçasına tertip ve katliamlarla ezilmek isteniyor, bunun çok yönlü planları yapılıyordu. İhanetçilerin özel ayrılmış odalarda saatler süren özel toplantıları onlar eliyle koğuşlarda yapılan sinsî çalışmalar... Tüm bunlar bir halka karşı düzenlenmiş alçakça bir komplonun kanıtları değil miydi? Ama ihanet artık bir kez daha varlık bulamazdı. Yükselen bu güçlü direniş karşısında bu çürük ve zehirli tohum bu toprakta artık kök verebilir miydi? Cevabı son derece açıktı. PKK'nin direnişi toprağımıza kök salınmak istenen, özümüzü, ruhumuzu kemirmek için görevlendirilmiş ihanetçi ve sömürgecileri ölüme mahkum etmiştir. Tarih bunu işte şimdi en canlı biçimiyle Diyarbakır'da yazıyordu. İhanetçilerin ve sömürgeci subayların yüzünde bu tükenişi görüyordum. İşkence sopalarını tutan eller ne kadar aciz, ne kadar korkaktı. Kendi halkına ihanet eden, bu halkın nabzını durdurmak için bir hançer olarak hazırlanan şu sefil takımı ne kadar iğrençti. Sanki tarihin tüm kirini, suçlarını omuzlamışlardı, omuzları da tıpkı ruhları gibi çökmüş olan bu ihanet takımı efendisinin ayakları dibinde kuyruk sallayan bir köpek sürüsünü andırıyordu...

Ben sıhhi kontrole alındığımda duruşmaya çıkarılacağıım gün de belirlenmişti. 14 Haziran 1982 günü mahkeme önüne çıkacaktım. Bu tarihten sonra bana işkence yapılmamasına, devamlı serum verilmesine rağmen bir türlü toparlanamıyordum. Mazlum, Ferhat ve Eşref'in şehit düşmeleri beni çökertmişti. İhanet örgütü de bu çöküşü hızlandırmıştı. Hayri, Kemal korkusu da hergün içimdeydi. Hasta yatağımda zindanda olan bitenleri öğrenemiyordum. Tahliye olacağıma kesin gözle bakan polisler kendilerine avukatlık yapacağıma inanmış etrafımda pervane gibi dönüp duruyorlardı. Özellikle kel komiser "kurbanın olayım abe tek ümidim sensin. Sen istesen beni kurtarırısın" deyip duruyordu. Ben, "tamam" diyordum, "söz verdim seni kurtaracağım. Ancak sen, yüzbaşı ne düşünüyor. zindanda olup bitenleri öğren bana söyle". Bir gün kel komiser idareye gidip geldikten sonra "abe yüzbaşının boynu kırılmış, bana, Oktay PKK'yi çökerttik çökerttik, çökertmezsek benim de, sizin de sonumuz çok kötü olur dedi. Çok korkuyor. Onun için devamlı içiyor. Hatta avukat neler konuşuyor, ağzından hiçbir şey alamadın mı diye soruyor. Ben yemin ederek hiçbir şey konuşmuyordum dedim. Yüzbaşı da konuşmaz tabi, konuşmaz. O ne ibnedir. Erken elimden aldılar. Yoksa onun çürümüş kemiklerini burdan çıkarırdım. Bütün Avrupa, ibneye arka çıktı, diyor. Abe teğmen Ali Osman da çok korkuyor. Teğmenle aram çok iyi. Ben teğmene işkencelere karışma, bu zulüm kimsenin yanına kalmaz. Güvendiğiniz paşalarınız da sonra size sahip çıkmaz dedim. Teğmen de bana yemin ederek işkencelerle hiçbir ilgim yok. Ben tamamen askerlerle ilgileniyorum. Tam iki defa tayinimi istedim, yapmadılar, diyor. Hatta işkencelere karışmadığımı avukata anlat, diyor. Abe kurbanın olayım sana bu anlattıklarım başka kimsenin kulağına gitmesin. Bunları sana anlattığımı yüzbaşı duyar veya sezerse vallahi beni hemen burada hepinizin gözü önünde asar" dedi. Ne var ki kel komiserin koğuştaki saltanatı da fazla sürmedi. Yüzbaşı son zamanlarda kel komiserin jurnalcılık görevini ihmal ettiğini farketmişti. Çünkü Bucak tırşıkçısı Cemal Varan koğuşu kel komiserden farklı jurnal ediyordu. Diğer taraftan sömürgecilerin elinde taze kan ihanet örgütü vardı. Zindandaki Süleymanlılar, Bucak yanlıları ve polisler eskimişti. Her ihanetçinin başına geldiği gibi onlar da zulümden nasibini alacaklardı. Nitekim yüzbaşı birgün koğuşa girerek kel komisere, "ne o Oktay, koğuşta benim koyduğum kural dışında sen de kural koyuyormuşsun" dedi ve çıkıp gitti. Kel komiserin rengi sapsarı oldu. Bir-iki gün sonra da pehlivanlar gibi yürüyen bir

onbaşı hergün Süleymanlı, Bucaklı ve polisleri dizerek dayak atmaya başladı. Cumartesi, pazar günleri eşorfan giyiyor, koğuşa giriyordu. Süleymanlı, Bucaklı ve polisleri komaya sokuyordu. Dünyaları şaşmış, zindan başlarına yıkılmıştı. Komutanım, komutanım elini ayağını öpeyim. Çocuğuna bağışla diye adice yalvarıyorlardı. Bucak haydutu Halil Beyazkaz, eskiden kendilerine verilen değeri düşünerek işkence anında. “komutanım üzүүür dilerim, ben Halil Beyazkaz. Ben Bucakliyam, Apocu değilem. Biz devletimizden yana kırk şehit verdik” diyor, sopa altında “oooh, babooo, allaah” diye öküz gibi bağırıyordu. Hele kel komiser iki jopta, alınına biriken iri ter taneleri ile torba gibi baygın yere yıkılıyordu. Onbaşı her sayımda kel komiserin önüne dikiliyor, “ulan kel, 300 haneyi soya soya kafanda tüy kalmamış” diyor, yumruğu koyuyordu. Kel düşüyor, kalkıyordu. Üçüncü yumrukta bayılıyordu. Ayılınca, “ulan Kürtler anamı si...tiniz”. Sonra iki elini açarak, “Allahım yeter. Ben yaptım, fazlasını çektim. Yeter Allahım yeter” deyip ağlıyordu. Sayım saatlerinde onbaşının sesi dışarda duyulunca kel komiser olduğu yerde sapsarı olur, terler, titrer dururdu. Böyle hallerde arkadaşım Kalo'nun neşesine diyecek yoktu. Bana kaş-gözle kel komiseri işaret eder abe, abe diye zıplar dururdu. Bu dönemde üç poliste tamamen birbirlerine düşman kesildiler. Polis Müstecep bana yanaşıyor kel komiseri kasederek, “eden bulur demişler. Para için fakir-fukarayı sakat etti. Bir evde silah olduğuna dair ihbar almıştık. Eve baskın yaptığımızda evin erkeği kaçmıştı. Silah da bulamadık. Evde genç ve güzel bir kız vardı. Bu kel, kızın koluna yapışarak silah yerine bunu götüreceğim dedi. Kızcağız, brayemin, brayemin deyip ağlıyordu. Buna rağmen kel, kızı jipe bindirdi, bir-iki köy sonra kızı bıraktı. Kral kesen olmuştu. Şimdi de elini açmış Allaha yalvarıyor. Ben hiçbir şeye karışmadım. Karışır mıyım? 10 senelik ikinci şubeciyim. Ben beraat ederim değil mi abi?” dedi. Ben tabii dedim. Kel komiserin genç kıza yaptığı hakaret çok zoruma gidiyordu. Gücüm ve imkanım olsaydı, içine girdiği o aciz durumuna rağmen gözümü kırpmadan boğardım. Bu konuşmadan sonra fazla sabredemedim, yarım saat sonra kel komiseri yanıma çağırdım. Bak Oktay dedim. Boşuna Allaha yalvarma. Bir genç kıza hakaret etmek için arabaya alır dolaştırırsan daha çok çekeceğın var. Kel komiser, “abi bunları sana ibne Müstecep mi anlatıyor. Onun nasıl bir ibne olduğunu sen bilemezsin. Başımıza gelenler hep o Arnavut yüzünden başımıza geldi. Bu son operasyonda

yüzbaşı onu almayacaktı. Karısını yüzbaşının evine yolladı yalvardı. Bunun üzerine yüzbaşı bu son operasyona da aldı. Kendisi kurnaz davranarak kenara çekiliyordu. Ancak yüzbaşısı, beni tahrik etmekten de geri kalmıyordu. Hatta bir defasında küçük bir köyün muhtarından 350 bin lira istemiştik. Muhtar 305 bin lira getirdi. İstedüğümüzden 45 bin lira eksikti. Ben muhtar belki para saklıyor diye yatırdım, birkaç sopa ayaklarına vurdum. Muhtar ancak bu kadar bulabildik, diye feryat ediyordu. Ben tam adamı bırakacağım sırada kenarda oturmuş yemek yiyen bu ibne Müstecep hem yemek yiyor, hem de getirilen para azdır bırakma vur diye eliyle bana işaret ediyordu. Tabii ben de vurmaya devam ettim. Sonra o muhtar topallıya topallıya mahkemeye geldi. Hakimlerin karşısında bu beni sakat etti, diye yakama yapıştı. Abe adam neredeyse hakimlerin karşısında beni boğacaktı. Hakim Müstecep'i göstererek bu da size işkence yaptımı, sizden para aldı mı diye sorunca muhtar ne dese beğenirsin? Yok dedi. Bu adamdan şikayetçi değilim. Bu adam çok iyi bir adamdır. Komiser bana işkence yaparken o yemek yiyiyordu. Eliyle komisere vurma diye işaret etti. Yoksa komiser beni öldürecekti, dedi. Halbuki ben muhtar bırakınca Müstecep hâlâ eliyle vur diye işaret ediyordu. Muhtar mahkemede ifade verdikten sonra hakim Müstecep'e muhtarın beyanına karşı ne diyorsun diye sorunca ibne bir diyeceğim yoktur, doğru söylüyor demesin mi. Yani bu ibne, muhtarın dediklerini üstüme tasdik ettirdi. Şimdi Allah bunu nasıl kabul eder?" dedi. Sonra devam etti, "abe kurbanın olayım sen bu onbaşıya birşeyler söyle. Onbaşı kafaya koymuş beni öldürecek. Bu koğuşa giren her asker sana işkence yaptı, hakaret etti. Bu onbaşı sana hiç dokunmadı, küfür bile etmedi. Bu onbaşı kesin solcudur. Ne olur abe sen buna birşeyler söyle. Belki seni kırmaz" dedi. Ben, "sen deli misin; bu zindana hiç solcu asker sokarlar mı? Sonra onbaşı kendi başına bu işkenceyi yapabilir mi? Mutlaka idareden emir veriliyor. Senin teğmenle aran iyidir. Durumu ona anlat" dedim. Kel komiser herhalde bir fırsatını bulmuş, teğmene durumu anlatmış olacak ki bir gün onbaşı koğuşa girer girmez, "ulan kel sen kimi kime şikâyet ediyorsun?" diyerek kel komiseri komalık etti. Kel komiser bu durumu zindanda ziyaretine gelen karısına anlatmış. Kel komiserin karısı da durumu Diyarbakır Emniyet Müdürü Yahya'ya bildirmiş. Emniyet Müdürü Yahya, zindana gelerek tutuklu polislerle görüşme talebinde bulunmuştu. İşkenceci yüzbaşı bu talebi kabul etmediği gibi Emniyet Müdürü Yahya'yı da zindandan kovmuştu. Bu olay komutanlığa akset-

mesine rağmen kimse yüzbaşıya dış geçiremedi. Çünkü işkenceci yüzbaşının arkasında bizzat cuntanın kendisi vardı.

14 Haziran 1982 günü duruşma günündü. Aynı gün sabah saat altıda aleyhime tanıklık yapan kör Müslüm Bayık'la birlikte koğuştan alındık. Ben ayakta duramıyordum. Görüşme yerine yakın bir koridorda duvarın dibine bırakıldım. O gün mahkemeye çıkacak olanların hepsini o koridorda sıraya dizmişlerdi. Yapılan yoklamada Celalettin Delibaş ile Mustafa Kandal'ın isimleri de okundu. Celalettin'in adını duyunca içim büyük bir özlemlerle burkuldu. Başımı yerden kaldırıp bakmak geldi içimden. Hem kalabalıkta göremem, hem de ikimize işkence yaparlar düşüncesiyle vazgeçtim.

Benim ellerim arkadan kelepçeli yüzükoyun betona uzanmışım. Diğer arkadaşların da elleri arkadan kelepçeli diz çekip marş söyletiyordu. Bir taraftan da eli sopalı işkence timi, "çek dizleri, ses çıksın ses" diye nara atarak elleri kelepçeli arkadaşları devamlı sopalıyordu. Ara sıra da bir sopa yerde sırtıma iniyordu. Koğuştan çıkarılırken, herkese mecburi giydirilen askeri motta karınca gibi bit dolaşıyordu. Koridorda bir saat süren işkenceden sonra, bizi ringolara bindirdiler. Ben yerden alınıp ringoya doğru götürülürken, yüzünü göremediğim bir asker kulağıma yavaşça, "gayret et abi, mutlaka mahkemeye çıkmalısın" dedi. Kör Müslüm Bayık, gerek koğuştan alınırken, gerekse koridorda defalarca yüzbaşı ile görüşmek istediğini bildirdi. Açtı ki benim hakkımda mahkemede vereceği ifade konusunda yüzbaşıya danışmak istiyordu. Yüzbaşı kendisiyle görüşmek istemedi. Çünkü yüzbaşının artık kör Müslüm Bayık'a ihtiyacı yoktu. Mahkeme binası önünde ringolardan alındık, ot ve saman gibi binadaki nezarete doldurulduk. İşkenceciler nezaretin içinde de başımızdan ayrılmıyorlardı. Herkesin başı öne doğru eğdirilmiş, kimsenin bakmasına, tek kelime konuşmasına imkan yoktu. Ben ön tarafta betonun üstüne uzatılmışım. Bir ara yerde başımı yana çevirip baktığımda, Celalettin Delibaş demir ızgaralı kafes içinde başını hafifçe yana çevirmiş, bana bakıyordu. Hey gidi affedilmez ve unutulmaz zulüm, Kürdistan'ın yiğit evlatları zindanda ölüm hücrelerinde, nezarete çelikten demir kafeste... Sadece bir kaç saniye gözgoze gelebilmiştik. Sanki konuşuyorduk. Bu, Celalettin'i son görüşümdü. Şimdi o anı hatırladıkça sanki bir yıl Celalettin'le konuşmuş gibi geliyor bana.

O gün akşama kadar duruşmam devam etti. Önce iddianame okunarak savunmam soruldu. Çok kısa olarak iddia olunan olayların,

benimle bir ilgisinin olmadığını, kendilerini adaletin üstünde bir güç olarak görenlerin bilinen komplosu sonucu sanık sandalyesine oturtulduğumu, bana duyulan husumetin mahkemelerdeki savunmalarından kaynaklandığını beyan ettim. Mahkeme heyetinden iddia makamını işgal eden askeri Savcı Oktay Yüksel dışında kimseyi tanımıyordum. Mahkeme başkanı hava bnb. Mehmet Durukan, duruşma hakimi Van adliyesinden Sıkıyönetim Mahkemesinde yetki ile görevlendirilen Abdullah Doğan, üye hakim yüzbaşı Hüseyin Pala idiler. Duruşma hakimi Abdullah Doğan, pratik ceza mevzuatını iyi bilen bir hakimdi. Savunmam alındıktan sonra, tanıkların dinlenilmesine geçildi. Önce Müslüm Bayık dinlendi. Müslüm Bayık, eski ifadelerinde direnerek benim Hilvan ve Siverek'te PKK'nin faaliyetlerini yürüten Tunceli'li Hüseyin olduğumu söyledi. Beyanları saçmalıklarla, çelişkilerle doluydu. Varolan çelişkiler bir türlü giderilemedi. Aslında azılı bir Kürt düşmanı olan üye hakim yüzbaşı Hüseyin Pala, Müslüm Bayık'a bağırarak, "ulan, it sen kim oluyorsun ki iki de bir ben amcamın sağ koluyum, benim aşiretim diye sap gibi ortaya çıkıyorsun. Devlet içinde devletsiniz. Amcan, Tuncelili Hüseyin bu değil diyor, sen budur diyorsun. Hanginiz doğru, hanginiz yalan söylüyorsunuz" dedi. Müslüm Bayık, neye uğradığını anlamadan, "amcam da doğru olabilir" deyince, hakim Abdullah Doğan azarlayıp salondan çıkardı.

Öğleden sonraki oturumda istifa eden Hilvan Belediye Meclis üyelerinden gelenler dinlendi. Hepsi de benim Tuncelili Hüseyin olmadığını söylediler. Bunlardan sonra Mustafa Kandal dinlendi. Mustafa, ifadesinde Tuncelili Hüseyin'i tanımadığını, beni de Hilvan'da hiç görmediğini, kendilerine avukatlık yaparken beni tanıdığını söyledi. Son olarak Celalettin Delibaş dinlendi. Celalettin, ifadesinde Tuncelili Hüseyin'i çok iyi tanıdığını, ancak asıl isminin Mehmet KARASUNGUR olduğunu bilmediğini, bunun polis sorgulamasında kendisine söylendiğini beyan etti. Hakim, "dön sanığa iyi bak. Bunu hiç Hilvan'da gördün mü?" diye sordu. Celalettin dönüp bana bakarak, "ben Hilvan'da hiç görmedim. Bu bizim avukatımızdır" dedi. Celalettin bana bakarken, ben duygulanırım diye Celalettin'e bakmamıştım. Şimdi kendi kendime keşke bin defa baksaydım diyorum.

Tanıkların dinlenmesinden sonra, askeri Savcı Oktay Yüksel, yine bir dansöz gibi kıvrarak bana, neden binlerce sanığı savunmaya çaba gösterdiğimi, buna karşılık çok cuzzi bir ücret alışımin nedenlerini sordu. Bu konuların mahkemeyi ilgilendiremeyeceği ve bir suç olarak ileri

sürülemeyeceğini beyan ettim. Oktay Yüksel, son olarak devrimci olup olmadığını sordu. Hiç beklemeden devrimciyim dedim. Oktay Yüksel, bu kez, “devrimcilikten kastınız Atatürk devrimciliği mi, yoksa Marksist anlayışta bir devrimcilik mi kastediyorsunuz?” dedi. “Böyle bir suçlama iddianamede ileri sürülmüyor. Bu nedenle sorunuza yanıt vermeyeceğim” dedim.

Daha sonra avukatım olan kardeşim, bana isnat edilen olayların cereyan ettiği gün ve saatlerde yüzlerce kilometre uzakta çeşitli adliyelerde duruşmalarda olduğuma dair resmi belgeleri mahkemeye ibraz etti. Yaptığı yazılı savunmada gerek ibraz edilen belgelerle gerekse Müslüm Bayık dışındaki tanık anlatımları ile isnadin bir tertip ve komplo olduğunun açığa çıktığını, tertip ve komplonun mahkemelerdeki savunmalarım sonucu bana duyulan husumetlerden kaynaklandığını vurgulayarak tahliyeme karar verilmesini talep etti. Mahkeme bir kısım tanıkların, özellikle Hilvan eski Belediye Reisi Mehmet Veysi Bayık'ın dinlenmemiş olması nedeniyle tutukluluk halimin devamına ve duruşmanın 5 Temmuz 1982 tarihine talikine oybirliği ile karar verdi. Ben sancı ve ağrıları içinde tekrar zindana götürüldüm. Şiddetli ağrı ve sancılıların etkisiyle inliyordum. Hakimin davranışından, kullandığı ifade tarzından ikinci duruşmada tahliyeme karar verileceğini tahmin etmiştim. Ancak sömürgecilerin yakamı bırakacaklarını sanmıyordum. Tahliye olacağım gün zindan çıkışında yeni bir suç isnadı ile tekrar polis işkencesine alınacağımı düşünüyordum.

Birinci duruşmaya çıkışından birkaç gün sonra 16 veya 19 Haziran 1982 günü öğlen saatlerinde koğuştan alınarak, zindan revirine götürüldüm. Revir odasında önce teğmen rütbesinde bir askeri doktor beni muayene etti. Ölmek üzere olan bir insanla alay edecek kadar adı bir yaratıktı. Yanında da domuz kılıklı minik diye çağrılan işkenceci faşist asteğmen duruyordu. Beni revir odasından çıkarıp bir merdiven başında betona oturtular. Bizim koğuştaki gardiyanı yanıbaşında yere çömeldi. Yan gözle etrafa bakınıyordu, yavaşça konuşmaya başladı, “Biz de burada sizin gibi hapisiz. Bize vur derlerse vururuz. Kır derlerse kırarız, öldür derlerse öldürürüz, her şey emirle olur. Yüzbaşının emri olmadan burada bir çöp bir yerden bir yere kalkmaz. Yüzbaşı, Sıkıyönetim Komutanını bile dinlemez. Direkt Genel Kurmaya bağlıdır. En ufak bir hata, bize çok pahalıya mal olur. Bir arkadaşımız burda iyi niyetinden dolayı görülen bir hata yüzünden sekiz sene hapis aldı. Şimdi askeri cezaevindedir. Ben de evliyim, benim de anam, babam,

kardeşlerim var. Sana oğlum derken yerin dibine giriyorum. Ama mecburum. Bir defasında babam burda olsa bilmem onu da ne yaparım demiştim. Aslında siz anlayasınız diye öyle söylemiştim. Dikkat ettiysen sana her vurduğumda sert vurmuyordum. Bunu anlamış olmalısın. Hatırlıyorsun kardeşin senin görüşmene geldiği zaman görüş yerinde bütün gardiyanlar, başına toplanmış seni yumrukluyordu. Ben mani olmak için önlerine geçmiş sana vurur gibi yapmıştım. O gün seni öldürecekler diye çok korkmuştum. Çünkü yüzbaşı, kime ne emir vermişse kimse bilemez. Buradaki gardiyanların çoğu buraya gönüllü gelmiş, işkenceden zevk alıyorlar. Bilmem askerlikleri bitince MİT, polis olacaklarmış. Burada bu elbise altında kim asker, kim polis, kim MİT bilinmiyor. Geceleri cezaevinin idare bölümü subay ve sivillerle doluyor. Kimdir, niçin gelmişler belirli insanlar dışında kimse bilemez. Çok zulüm gördün ama, kendini ezdirmedin, yiğitçe davrandın, akşamları koğuştaki gardiyanlar hep seni konuşuyorlar. Avukat, yüz canlı mıydı nasıl ölmedi diyorlar. Esasen seni ölüme terketmişlerdi. Hatta yüzbaşı, sık sık bir bakayım kaç günlük ömrü kalmış diye koğuşa gelip sana bakıyordu. Avukat kardeşin çok iyi çalışmış senin hakkında, çok protesto ve müracaatlar yapılmış. Senin tedaviye alınman için Ankara'dan emir gelmiş. Biraz sonra da Ankara'dan gelen bir doktor seni muayene edecekmiş. Sana işkence yapılmaması için emir gelmiş. Anlayacağın yüzümüze küfredsen de kimse sana tek fiske vuramaz. Koğuştaki olan polis, Süleymanlı ve Bucaklılar, ne adi herifler. Yüzbaşı yüz vermiş adeta sırtımıza çıkmışlardı. Yüzbaşı, onbaşıya emir vermiş nasıl kırıp geçiyor" dedi. Sonradan kel komiserden öğrendiğime göre adı Hüseyin olan bu gardiyan, Ankaralı olup boyacılık işinde çalışmış.

Bir onbaşı, heyecanlı heyecanlı bize doğru koşarak geldi. Gardiyanla beraber beni alıp revir odasının kapısına getirdi. Çok rahat yürüyerek içeri gir dedi. Ben, revirin kapısını açtum içeri girdim. Masada doktor önlüğü ile biri oturmuş, yanında da Diyarbakır askeri hastahane dahiliye müteasisi sivil doktor. İşkenceci yüzbaşı, sessiz ve hareketsiz ayakta duruyor. Masada oturan doktor, yakamdaki zindan kimliğine baktı, sonra idareden aldığı elindeki avukatlık kimliğime baktı, adımı, soyadımı sordu. "Avukat Hüseyin Yıldırım sen misin?" dedi. Benim dedim. "Soyunun sizi muayene edeceğim" dedi. Ben soyunurken gözüm kenarda duran kambur askere ilişti. Hafif tebessüm ederek selam verdi. Ben soyunmuş muşambaya uzanmıştım. Doktor, yerinden kalktı, gözü bana ilişir ilişmez irkilir gibi oldu: "Buna ne olmuş

böyle. Burada mı oldu?" dedi. Bir asker, "zaten böyle zayıfı" dedi. Doktor eliyle sırtımı yoklarken kambur asker doktora yanaşarak çok yavaş, "burada oldu" dedi. Doktor da aynı tonda, "anlıyorum" dedi. Beni revirden alıp 38'inci koğuşun eğitim yerine getirdiler. Eğitim yerinde komutanlıktan gelmiş bir grup kurmay subay ve televizyon kamerası bekliyordu. Beyaz bezden üzerine o günün tarihi yazılmış büyük pano yapmışlardı. Kare şeklinde bir levha üzerine büyük harflerle benim adımlı yazmışlardı. Levhanın alt köşesine kısa bir çıta çakmışlardı. Beni soyundurdular, kırmızı bir şort giydirdiler. Elime adımın yazılı olduğu levhayı tutuşturup bezden yapılmış Panonun önüne diktiler. Kamera karşıma geçmiş o durumda filmimi alacak. Hepsi adeta yalvarncasına, "haydi Hüseyin Bey, biraz tebessüm et" diye söylenip duruyorlardı. Oysa ki, ben ayakta güç bela duruyordum. Hep birden ısrar edince, ben dişlerimi gösterir gibi "hi" dedim. Hepsi birden bana baktılar. Nöbetimde benden ayakkabı sayısını soran boksör takma adıyla bilinen asteğmen, bana yaklaşarak kulağıma çok gizli bir küfür fısıldadı. Ben yüzüne çok net daha galiz bir küfür söyleyince adeta dövünürcesine, "ah ulan avukat, ah ulan ah..." dedi, başını salladı durdu. Kamera flimimi alınca ben elbiselerimi elime aldım, gardiyan, beni koğuşa bıraktı.

Bu arada pehlivan yürüyüşlü onbaşı, hala koğuştaki Süleymanlı, Bucaklı ve polislere kan kusturuyordu. Kel komiserin Siirt'li Arap anası İstanbul'da bir mahalle muhtarı idi. İstanbul'da Kuzey Deniz Saha Komutanı ile arası çok iyiymiş, İstanbul'a giden kel komiserin karısının yanına alarak, Kuzey Deniz Saha Komutanı'nın yanına gidiyor. Oğlunun Diyarbakır'da anarşi ile mücadele ettiğini, hatta İstanbul'da Mehdi Zana'yı yakalayıp Diyarbakır'a götürdüğünü, şimdi Kürtler'in bir iftirası sonucu tutuklanıp Diyarbakır sıkıyönetim askeri cezaevinde anarşistlerin içine konulduğunu, oğlunun anarşistlerin içinden alınıp ayrı bir odaya konulması için yardım ricasında bulunuyor. Aksi halde oğlunun anarşistler ve Kürtler tarafından öldürüleceğini ileri sürüyor. İstanbul Kuzey Deniz Saha Komutanı, çok yakın arkadaşı olan Kenan Evren'e özel bir mektup yazıyor.

5 Temmuz 1982 günü ben ikinci defa mahkemeye çıktım. Bu defa, mahkeme başkanı, PKK ve Kürt halkının azıtlı bir düşmanı olan Hava Binbaşı Kemal Kavi idi. Duruşma hakimi yine Abdullah Doğan, üye hakim de ilk tutuklama kararımı veren Hava Hakim Yüzbaşı Cemalettin Çelik idi. Bu duruşmada, kalan bir kısım tanıklarla birlikte Hilvan eski

Belediye Reisi Mehmet Veysi Bayık'ta dinlendi. Askeri Savcı Okyay Yüksel'in tüm baskılarına rağmen Mehmet Veysi Bayık, benim Tunceli'li Hüseyin olmadığımı ısrarla beyan edince mahkeme heyeti oy çokluğu ile tahliye karar verdi. Kürt halkına, iyiye, doğruya düşman olan mahkeme başkanı Binbaşı Kemal Kavi, tahliye karşı çıkıyor. Tutukluluk halimin devamını istiyordu. Çırpınması boşuna idi. İki hakimin müspet oyu ile tahliye karar verilmişti.

İstanbul Kuzey Deniz Saha Komutanının özel mektubunu alan Kenan Evren, Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığına acele bir talimatla Diyarbakır sıkıyönetim komutanlığı askeri cezaevinde tutuklu emniyet mensuplarının ayrı ve özel bir odada tutulmasını emretti. Ne var ki, zindanda tek boş oda dahi yoktu. Sömürgeciler, çaresiz ihanet örgütüne tahsis ettikleri özel odayı, bu defa zindanda tutuklu emniyet mensuplarına verdiler. Hainler de 38'inci koğuşa doldular. Önceden 38'inci koğuştan gidenlerle birlikte Yıldırım Merkit ile Ali Gündüz de 38'inci koğuşa geldiler. İhanet örgütü içinde Yıldırım'ı görünce yıkılmıştım. Bir türlü inanmak istemiyordum. Yıldırım ki, iki yıldan beri sömürgeci zulmüne karşı arkadaşları ile birlikte kararlı olarak direnen ve direnişi örgütleyenlerden biriydi. Hatta tecrite alındığının ikinci günü kaldığı birinci kat hücrelerinden çorba dağıtan arkadaşlarla bana geçmiş olsun demiş, selam yollamıştı. Yazıklar olsun Yıldırım. Bünyende var olan hastalığını, çirkef yüzünü erken sergiledin, sıradan bir sempatizan olan amcan oğlu kadar olamadın. En kritik ve anlamlı bir dönemde dava ve kader arkadaşlarına sırt çevirdin. Genç Kemalistler adı altında Partine, halkına ihanetin en büyüğünü yaptın. Marksizmi de biliyordun. Bilmek yeterli değil, inanmak ve halkına güvenmek gereklidir. Babasının köyü olan Halburi, Venk köyünde hükmeden, at koşturan Raiber'den huy kapan alçak Şahin'e mi kandın? Yoksa sömürgecilerin tahliye vaatlerine mi esir oldun? Haydi çık gez, gezemediğin kadar... Ama hangi yüzle, hangi yüzle dolaşacaksın, hangi ruhla yaşayacaksın?

Çok az, bir kaç günden ibaret koğuş beraberliğimiz süresince Yıldırım'ın başı önde devamlı yere bakıyor, düşünüyordu. Ben şahsen Yıldırım'ın her an dönüş yapacağını düşünüyordum. Şahin Dönmez hainini hiç görmedim. Şahin, devamlı zindandaki koşulları dolaşarak ihanet örgütüne adam kazandırmaya çalışıyordu. Hatta tahliye olduktan sonra avukat olarak girdiğim Partizan davasında tutuklu sanık İsmail Hakkı Oruç, zindandan dava dosyasına havale edilen ihanet bel-

gesine karşı çıkararak, “bu kağıtta yazılı olan benim samimi itirafım değildir. Bu yazıyı Şahin Dönmez baskı altında bana zorla yazdırdı. Şahin Dönmez, şu anda başka cezaevlerine gönderilmiş, orada bu tür çalışmalarını sürdürüyor” şeklinde açıklamalarda bulunuyordu. Açıkta ki, sömürgeciler tarafından oluşturulan bu ihanet örgütünün faaliyetleri zindana münhasır kalmayacaktı. Güçlü ve örgütlü bir şekilde Kürdistan’ın köy ve kentlerine, dünyanın neresinde olursa olsun, Kürdistan’ın bağımsızlığı adına nerede çalışma ve faaliyet varsa, ihanetin kolları oraya kadar uzanacaktı. Özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi ile ihanetin bir arada yaşama olanağı yoktur. Birinin yaşaması için diğerkinin yok olması gerekir. Bu amaçladır ki ihanetçiler, Kürdistan mücadelesini yok etmek için varını yokunu ortaya koymuşlardı. Öyle ki, hain Erol Değirmenci, sömürgecilerin dahi artık bana dokunmadıkları bir dönemde hasta halimle bana eğitim yaptırmaya kalkışacak kadar adileleşmişti. Aldığı cevap çok kısa ve kesindi, “ulan it, git efendilerini çağır” işkenceci yüzbaşı, hergün büyük bir neşe ile zindan hoparlöründen ihanet belgelerini okuyordu. Bir taraftan da, “kalles Hamit Baldemir, alimallah seni on parçaya böleceğim” diye direnen Kürdistan’ın yiğit savaşçılarını tehdit ediyordu.

İhanet konusunda son bir düşüncemi daha belirtmek isterim. Acaba ihaneti oluşturan temel etmenler nelerdi? Bu konuda kesin bir yargıya varma durumunda değilim. Kesin yargı için o dönemde gelişen olayların bütünüyle bilinmesi gerekir. Ancak gördüğüm kadarıyla zayıf karakter yapısından kaynaklanan güvensizlik ve inançsızlık büyük rol oynadı. Aylarca uygulanan sadistçe işkenceler, sıradan sempatanları etkilediyse de, bu, yıllarca ağır işkencelere göğüs germiş ileri düzeydeki kadroların ihaneti için ölçü olamaz. Diğer taraftan zindana dışardan tek bir haberin sızmadığı bir dönemde, “bütün örgütler çökertilmiştir. Sizleri kandıranlar şimdi Avrupa’da zevk ve sefa sürüyorlar. Abdullah Öcalan, altında son model siyah bir Mercedesle İspanya ve Portekiz’de dolaşıyor” şeklinde zindan genel hoparlöründen sömürgecilerin yaptıkları menfi propagandalara, sıradan insanların bile inanması mümkün değildi. Sömürgecilerin telaşı bu propagandaların doğru değerlendirilmesine yeterliydi. İhanet örgütünün oluşmasında, beklenmeyen kişilerin İhanete düşmesinde Şahin alçağının sinsice çalışması yanında ailelerin baskısı, hatta bir kısmının sömürgecilerle birlikte zindanda toplantılara katılmalarının büyük etkisi oldu. Toplu davaların başlangıcında birçok aile, tutuklu yakınlarını ağır cezalardan kurtarmak

amacıyla siyasi tavır almamak için telkinlerde bulunmaya, bilinen sömürgeci ve burjuva yöntemlerine baş vurdular. Duruşmalar başlayıp direniş ve savunmalar ortaya çıkınca, çoğu aile, bu tutumlarından vazgeçtiler. Ancak işbilir, becerir pozunda olanlar bu hatalı yöntemlerden vazgeçemediler. Olayları yaşamış, tanık olmuş biri olarak bu ailelerin bilinçli bir ihanet zihniyeti ile hareket ettiklerini söyleyemem. Daha ziyade yakınlarını ağır cezalardan kurtarma iç güdüsü ile hareket ettiklerini, onları az çok tanıyan biri olarak belirtmeyi vicdani bir borç bilirim. Parti ve halkın bu konulara yaklaşımda çok dikkatli davranmaları gerekir.

5 Temmuz 1982 tarihinde mahkemece tahliye karar verilmiş olmasına rağmen, ben hala zindanda tutuluyordum. 11 veya 12 Temmuz 1982 günü ben de dahil, bütün koğuş eğitim yerine alındık. İşkenceci yüzbaşı, karşımıza dikilerek, nazik ve kibarca, “şimdi memleketimizin en büyük gazetesi olan Hürriyet muhabirleri sizinle konuşmaya gelecekler. Burasının bir askeri okul olduğunu unutmayın” dedi. Biraz sonra General Kemal Yamak'ın kuklası Hürriyet muhabiri Talat Polat, yanında bir fotoğrafçıyla geldi. Verilen talimat gereği herkes eğitim yerinde serbestçe dolaşıyordu. Yüzbaşı adeta zırlar gibi, “gazeteci ile konuşmak isteyen gelsin” dedi. İhanetçilerden bir kaç pat pat koşup gittiler. Ben ters istikamete doğru yürümeye başlayınca, Yüzbaşı, “Hüseyin Yıldırım, sen de gel, sen de gel” diye bağırdı. Ben yanlarına yaklaştım: “Niteliklerini bildiğim bir gazeteciye konuşacak tek sözüm yoktur” dedim ve tekrar geri döndüm. İhanetçilerle yapılan kısa röportajdan sonra biz koğuşa alındık. Biz koğuşa alındıktan sonra aşağıdan Kemal PİR'in kalın ve tok sesi geliyordu. Sinirlenip kızdığı sesinden anlaşılıyordu. Ancak neler söylediği anlaşılıyordu. Daha sonra, Mehdi Zana'nın sesi duyuldu. Bir ara gardiyan koğuş kapısına gelerek, “Avukat hazırlan seni artist yapacağım” dedi ve gitti. Ancak ne düşündülse beni çıkarmadılar.

Bu görüşmelerle ilgili Hürriyet gazetesinde Talat Polat imzası ile çıkan yazıda, zindan güllük-gülistanlık olarak gösteriliyordu. Sanki ölmem veya öldürülmem şartmış gibi, “Avukat Hüseyin Yıldırım dahi sağdır” şeklinde bir ifade kullanılıyordu.

14 Temmuz 1982 günü öğleden sonra zindana yine sessizlik hakim oldu. Ben telaşla etrafıma bakıp durdum. O gün 38'inci koğuştan da bir arkadaş mahkemeye gidip gelmişti. İhanete zorlamak amacıyla tecritten 38'inci koğuşa getirilmişti. Bu arkadaş yanıma gelerek, “abe,

bugün mahkemede Mehmet Hayri açıklama yaptı. Ölüm Orucuna başlayacağını beyan etti. Başta Kemal PİR, çok sayıda arkadaşıyla Mehmet Hayri'nin almış olduğu Ölüm Orucu kararına katılacağını açıkladılar. Mahkeme neye uğradığını anlayamadı. Zindandaki bu sessizlik arkadaşların aldığı ölüm kararından kaynaklanıyor” dedi. Mehmet Hayri DURMUŞ, 14 Temmuz 1982 günü son olarak çıktığı sömürgeci mahkemede tarihi kararını şöyle açıklıyordu: “Zindandaki uygulamalar, siyasi savunma hakkımızı ortadan kaldırmıştır. Zindan iç güvenlik amiri, zulüm yapmaktadır. Zindanda mevcut bu uygulamalar emirlerle yöneltilmektedir. Zindandan dava dosyasına gönderilen yazılı açıklamalar işkence mahsulüdür, iftiradır. Beni açıklama yapıyor diye bir odaya kapattılar. Kapı gözetleme mazgatından beni arkadaşlarıma göstererek, bakın Mehmet Hayri açıklama yapıyor denilerek arkadaşlarımı açıklama yapmaya zorladılar. Bu amaçla yapılan zulüm sonucu bazı arkadaşlarımız boğduruldu, yakıldı. Burada siyasi bir dava görülmektedir. Biz ideolojimize bağlı olduğumuzu söyledik. Bunun savunmasını yapmakta yasal hakkımızdır. Mevcut şartlar altında mahkemeye gelmenin gereksizliğine inanıyorum. Bundan böyle direnişimi Ölüm Orucuna başlamak suretiyle sürdüreceğim. Bu kararımı burada açıklamak istiyorum.

Gerek tutuklanmadan evvel, gerekse tutuklandıktan sonra Partiye karşı olan görevlerimi layikiyle yerine getiremediğim için kendimi suçlu hissediyorum. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde devrimci şiddet ve silahlı mücadele zorunludur. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi gerçek zafere ulaşacaktır. Bu inancımı burada belirtmek istiyorum.”

Kemal PİR, Bedrettin KAVAK, Ali KILIÇ, Ali ÇİÇEK ve isimlerini hatırlayamadığım bir çok arkadaşlar da Mehmet Hayri'nin almış olduğu karara aynen katılacaklarını beyan ediyorlar.

Mutlulukların en yücresi ile en kahredici acılar içiçe, peş peşe yaşandı. Fizikim yaşanan olaylara karşı koyacak güçte değildi, kırk kiloya düşmüştüm. Yine yatakta bir külçeden farkım yoktu. Ertesi gün, yani 15 Temmuz akşama doğru gardiyan, koğuş kapısına gelerek, “haydi avukat, neyin varsa al çık” dedi. Üzerimde bir gömlek, pantolon vardı. Tecritte bana yiyecek sarılıp gönderilen Mazlum'un kanlı mendili ile Hayri'nin bende kalan kalemini pantolumun cebine koydum. Kalan eşyalarımı arkadaşım Kalo'ya bıraktım. Kalan eşyalarımın

içinde Mehmet Hayri'nin bana yolladığı kazağı vardı. Onu beraber almaya cesaret edemedim. Kazağı iyi saklaması için Kalo'ya tembihte bulundum. Bir taraftan vedalaşmak için arkadaşlar bana, sarılmış, bir taraftan da gardiyan kolumdan tutmuş beni dışarıya doğru sürük-lüyordu. Ben duygulanmış kendimi zor zaptediyordum. Koğuş kapısında son defa dönüp baktığımda yiğit Kalo gülererek gözlerini siliyordu. Cuma TAK ve dört arkadaşın katili Bucak tırşıkçısı Fikret Çiftel de aynı saatte zindandan çıkarıldı. Merdiven başında arama yapıldıktan sonra idare odasına yakın bir duvarın dibine yüzümüz duvara doğru çöktük. Bir saat duvarın dibinde bekletildik. Bu süre içinde kimi geliyor yavaşça geçmiş olsun deyip geçiyor, kimi de belime ayak burnu ile vurarak, 'ibne, nasıl olsa yine geleceksin" diyordu. Ben ayakla vuranların yine geleceksin sözlerini mutlaka kapıdan polis beni alır şeklinde yorumluyordum. Bir saatlik bekleyişten sonra idare odasına alındık. Diğer koğuşlardan da tahliye olanlar vardı. Hepimizin tahliye evrakları, kimliklerimiz bir bir kontrol edildi. İşkenceci yüzbaşı ortalıkta görünmüyordu. İşlemleri Teğmen Ali Osman yürütüyordu. Bir ara, "bu cezaevinde avukat ölmedikten sonra kimse ölmez, değil mi avukat" dedi. Ben, cevap vermedim. Daha sonra teğmen, benim dışım-dakilere bakınarak, Atatürk ve vatandan bahisle bir nasihat çekti. Bir asker, bizi idare odasından alarak zindanın bahçe kapısının dışında bırakıp geri döndü. Önce etrafıma bakındım, polis falan ortalıkta yoktu. On aydan beri ilk defa başım dik etrafa baktım. Güneş gözlerimi ka-maştırmıştı. Üç, dört adım yürüdüktan sonra başım döndü. Başımı iki elimin arasına alarak yere çömeldim. Bucak tırşıkçısı başıma dikilmiş hatır istiyordu. Başımı kaldırdım, Fikret Çiftel'e hitaben, "git o namus-suz ağana, Avukat Hüseyin Yıldırım ölmedi. Zindandan çıktı. Haydi defol başımdan git öyle söyle" dedim. Fikret Çiftel hiç ses çıkarmadan çekip gitti.

Gözlerim güneşe alışmış, zindana takılmıştı. Sanki çömeldiğim yerde yere çivilenmiş kalmıştım. Anlaşılmaz duygular içindeydim. Sanki zindanda bin defa ölümden kurtulduğuma, tahliye olduğuma pişmandım. Mazlum, Ferhat, Eşref ve Cemal, bir bir gözlerimin önüne geldiler. Sonra iki gündür inançları ve Kürdistan halkının mutluluğu için Ölüm yolunu seçen Hayri ve Kemalleri düşündüm. İçim kahredici acılarla doldu. Göğsüme sıkıntı girdi, solumaya başladım. Oturduğum yerden kalkarak elli metre ilerdeki kahveye doğru sürüklendim. İkide bir dönüp rengi ile Türk sömürgecilğini simgeleyen zindana bakıyor-

dum. Sanki özümü, inancımı, tüm varlığımı zindanda bırakmıştım. Kahveye vardım, dış tarafta bir kürsüye oturdum. Gözlerimi zindana çevirmiş dalmıştım. Önüme konan bir bardak çayı içmeye çalışırken etrafta oturanlar, “bu Avukat Hüseyin Bey değil mi?” şeklinde aralarında fısıldaştılar. Zindana çok yakın olan bu kahvede çok sayıda MİT ve ajanların bulunacağını düşünerek yolda boş olarak duran münibüse binerek Kent Otel’ine gittim.

Otelde çalışan işçiler, beni tanımakta güçlük çektiler. Otelde fazla beklemeden büroya uğradım. Büro kapalıydı. Büro arkadaşım Avukat Cimsit Bilek’in evine uğradım. Cimsit, evinde misafiri ile oturuyordu. “Merhaba Cimsit” diyorum. Cimsit, şaşkın şaşkın bana bakarak merhaba diyor. Anlaşılan Cimsit, beni tanımamıştı. Beni tanımamaları normaldi. Zulüm, fiziğimi tanınmayacak derecede değiştirmişti. Yeni baştan Cimsit’le tanışıyorum. Bana sarılıyor, ikimiz de duygulanıyoruz. Büro’nun durumunu soruyorum ve üzülüyorum. Büro eski özelliğini kaybetmiş. Avukat Erdinç Uzunoglu, bürodan ayrılmış, müstakil bir büroda çalışıyor. Tutuklanmamdan sonra, büroda çalışmaya başlayan Avukat Hacı Akyol ile Cimsit, yalnız kalmışlardı. Avukat Hacı Akyol, dürüst, özel çaba harcayan, saygı duyduğum bir arkadaşım. Ancak, bürodaki iş hacmi gün geçtikçe artıyordu. Büroyu ayakta tutmaya çalışan bu iki arkadaşın oldukça zorlandıkları açıktı. Cimsit’in evinde fazla oturmamıştım. Bildiğim bir kaç avukat arkadaşşıma daha uğradım. Hepsinde de durgunluk ve yersiz bir ümitsizlik göze çarpıyordu. Oteldeki odama çekildim.

Otel odasında neler yapabileceğimi düşünmeye başladım. Ayakta duramayacak halde olmama rağmen, hırslı ve kin dolu idim. Durumumu ve mevcut ortamı dikkate alarak bir köşeye çekilmem kötü bir örnek olurdu, olumsuz bir etki yaratırdı. Zaten böyle bir tutum, sömürgecilerin de amacı ve hedefi idi. Diğer taraftan sömürgeci zulmün en acımasız, buna karşılık direnişlerin en yücesi yaşanıyordu. Benim için sonuç ne olursa olsun, görevimi kararlı bir şekilde sürdürmeye karar verdim. Çalışmalarım dört ana hedefe yönelik olacaktı. Birincisi, sömürgecilerin planlarını boşa çıkarmak amacıyla haklı ve yerinde başlayan Ölüm Orucu eylemlerine dışardan destek olmak. İleri sürülen şartları önemli oranda sömürgecilere kabul ettirerek Ölüm Orucu eylemini sona erdirmek. Sömürgecilerin Mehmet Hayri, Kemal PİR ve bir çok ileri düzeydeki kadroların yaşamalarına daha fazla tahammül edemeyecekleri açıktı. Amacım, bu arkadaşların esas hakkındaki savun-

malarını yapabilmeleri için yaşamalarını sağlamak ve buna asgari bir ortam hazırlamaktı. Zira sömürgecilerin en fazla korktukları bu arkadaşların esas hakkında yapacakları savunmalar ve bu savunmaların halk ve dünya kamuoyu tarafından duyulmuş olmasıydı.

İkincisi, gerek zindanda tanık olduğum olaylarla, gerekse elde edebileceğim belgelerle, oluşturulan ihanet örgütünün iç yüzünü ortaya çıkarmak, etkisiz hale getirmek.

Üçüncüsü, yargılama adı altında yapılan insanlık düşmanı uygulamaları belgelemek, yapılan tüm işlemlerin sömürgeci yasalar doğrultusunda dahi geçersizliğini ortaya koymak.

Dördüncüsü, PKK kadrolarının esas hakkında güçlü bir savunma yapacakları açıktı. İmkan ve zaman olmasına rağmen özlü ve cesur bir savunma ile destek olmayı amaçlamıştım.

Zindandan çıkışımın ikinci günü büroda çalışan katip arkadaşları tutuklanmamdan sonraki tüm gruplara ait mahkeme zabıtlarını bir araya getirmek için görevlendirdim. Vasıtalı olarak bir doktorla ilişki kurdum. Ölüm Orucunun seyri ve zindanda gelişecek önemli olaylardan öğrenebildiği kadarı ile bana bilgi vermesini rica ettim. Notere gerekli masraf ve ücreti ödeyerek zindanda tutuklu bulunan avukatsız bir grup arkadaşın vekaletlerini tanzim edip bana getirmesini istedim. Şunu da belirtiyim ki, noterler de ayrı bir soygun kaynağı olmuşlardı. Zindana gidiş-geliş, taksit parasını, kanuni ücretten fazla para ödemek zorunda kalıyorduk. Aksi halde istenilen vekaletler haftalarca gelmiyordu. Vekaletlerini istediğim arkadaşlar arasında 26 aydan beri zindanda 38'inci koğuştaki tutulan, halen mahkeme karşısına çıkarılmayan Mehmet ve Mahmut Şen adında iki kardeşte bulunuyordu. Bu iki kardeş, PKK'lileri evinde barındırmak suretiyle Partiye yardım ve müzaharette bulunmakla suçlanıyorlardı. Noter, istediğim vekaletnameleri bana getirdiğinde bu iki kardeş adına tanzim edilen vekaletnamede ikisinin adları zindanda daktilo ile çizilmiş, Kel Komiser Ali Oktay Merve ile polis Müstecep Velişan'ın isimleri yazılıp imza ettirilerek bana gönderilmişti. Noteri ikinci defa zindana göndererek bu iki kardeşin vekaletnamelerini aldım.

Kel komiserin eşi, kocasının duruşmasına girmem için peşimi bırakmıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, doğrudan doğruya bu davaya girmeyeceğim demeye cesaret edemiyordum. Çünkü Diyarbakır Emniyet Müdürü Yahya, Kel Komiserle çok yakından ilgileniyordu. Emniyetin bana yeni bir komplo yapmasından çekiniyordum. Bu

nedenle rahatsız olduğumu davalara giremeyeceğimi beyan ediyordum. Bereket versin zindandan çıkışımın onuncu veya onbeşinci günü kel komiserin davası mahkumiyetle sonuçlandı. Ne var ki, kel komiserin hanımı yine peşimi bırakmadı. Bu defa da temyiz mahkemesinde kendilerini savunmamı istiyordu. Diyarbakır'da bu davada sanıkları savunan iki avukat vardı. Ayrıca karardan sonra CHP Tekirdağ il veya ilçe başkanı olan polis Müstecep Velişan'ın kardeşi, Profesör Uğur Alacakaptan'la anlaşmıştı. Buna rağmen ille de temyizde sanıkları savunmam isteniyordu. Sonuçta kel komiserin eşine, "senin kocan halka işkence yapmış, soymuştur. Benden bunları savunmamı hangi hakla istiyorsunuz" dedim. Kel komiserin eşi, "Hüseyin Bey, bu davaya girmek istemediğini baştan beri biliyorum. Ben TSİP'liyim, doğrusunu söylemek gerekirse halka işkence yaptıkları, parasını zorla aldıkları doğrudur. Allah vere boyunları kırılınsın kurtulmasınlar. Benim bir çocuğum var. Onun hatırı için size geliyorum. Oktay'ın aslında hiç bir siyasi düşüncesi yoktur. Hayatında bir defa oy kullanmış o da babasının hatırı için MSP'ye vermiştir. Bu olayda yüzbaşının oyununa gelmiştir. Aslında bu kadar gaddar bir insan değildir. Halktan aldıkları paraları var. Kaç milyon isterseniz hemen size öderim. İstanbul'a gide gele sekizyüzbin (800 000) lirasını da ben harcadım" dedi. Ben ülkeyi terkettiğim ana kadar temyiz mahkemesinde kel komiserin duruşma günü belli olmamıştı. Kel komiserin eşini hele bu duruşma günü belli olsun diyerek oyaladım. Ancak, bu davaya girmeyeceğimi o da anlamıştı.

Zindandan çıkışımın ikinci günü Diyarbakır emniyet müdürü Yahya ile muavini Zeki, yanıma geldiler. Daha önceleri ikisi ile görüşmüşlüğüm yoktu. Ancak Zeki'nin 1979-1980 yıllarında birinci şube müdürü sıfatı ile Diyarbakır'da işkenceleri yönettiğini duymuştum. Diyarbakır Emniyet Müdürü Yahya, bana hitaben, "geçmiş olsun Hüseyin Bey, bizden bilmiş olma, seninki tamamen ordudan geldi. Ancak, seni bu kadar yıpratacaklarını tahmin etmiyorduk. Sen gözaltına alınır alınmaz, ben tüm emniyet teşkilatına biz karışmayalım, ordu ne yaparsa yapsın diye talimat vermiştim. Zaten cezaevi yöneticileri ile aramız oldukça açıktır. Biz cezaevindeki uygulamaları tasvip etmiyoruz. Bana muhatap olmaması gereken yüzbaşı, bana emir veriyor, sıkıyönetim komutanı gibi davranıyor. Ben bu tutum ve uygulamaları kabul edemem" dedi. Ben Emniyet Müdürü Yahya'ya hitaben, "müdür bey, ziyaret ve alakanıza teşekkür ederim. Bana yapılan haksız-

lık konusunda kimseden hesap soracak durumda değilim. Kaldı ki haksızlığa uğrayan yalnız ben değilim. Bütün bir halk haksız bir uygulama altındadır. Tutuklu insanlara zulüm uygulanıyor. Zindanda insanlar boğduruluyor, insanlar yakılıyor. Bu uygulamalara hangi yetkili kişi karşı çıkmıştır. Siz bu bölgenin yetkili bir insanısınız. sizler de bu uygulamalar içindediniz. Ne kadar iyi niyetli olursanız olunuz bu uygulamalardan sizler de sorumlusunuz. Nitekim yanınızdaki yardımcınız, 1979 ve 1980 yıllarında birinci şube müdürü sıfatı ile sorgulamaları yönetmiştir. Bu dönemlerde işkence yapılmamıştır diye iddia edilemez. Bugün dahi işkence mahsülü tüm zabıtlar emniyetin imzasını taşımaktadır” dedim. Emniyet Müdürü Yahya, “Hüseyin Bey inanın ki, bu gün yapılan tüm uygulamalar bizim dışımızda yapılmaktadır. Diyarbakır polis sorgulamalarını Genel Kurmaydan gelen bir ekip yönetmektedir. Maalesef zabıtlar da bize imzalatılıyor” dedi. Yanında bulunan muavini Zeki, “Hüseyin Bey, 1979 ve 1980 yıllarında birinci şube müdürü olarak polis sorgulamalarını yönettiğim doğrudur. O dönemde de işkenceleri MİT yapmasına rağmen insiyatifi bir bütün olarak elden bırakmamıştık. O dönemde, bugünkü gibi işkence yapıldığını kimse iddia edemez” dedi. Daha sonra Emniyet Müdürü Yahya, “bir isteğiniz olursa beklerim” dedi ve ayrıldılar. Emniyet Müdürü Yahya’nın beklenmedik ziyareti anlamlı idi. Bir taraftan uygulamaların dışında olduğunu, tasvip etmediğini belirtmekle kendisini masum göstermek, diğer yandan bana yakın ve şirin görünerek çok önem verdiği kel komiser ile polis Müstecep’e avukatlık yapmamı sağlamaya çalışıyordu. Dürüstçe belirtmek gerekir ki, polis sorgulamasında emniyet grubu, bana ağır işkence yapılmasına taraftar değildi. Ancak bu durumu farkedenden ordu ve MİT kanadı, çok zalimce üstüme gelerek yedi gün içinde beni komaya sokmuşlardı.

Aynı gün tutuklanmadan önce bana çok önemli bilgiler veren, faydasını gördüğüm dürüst bir emniyet görevlisi ile bir eczanede buluştum. Bu kişinin pasif bir göreve getirildiğini, hakkında idari soruşturma açıldığını öğrendim. Yine de öğrenebileceği önemli gelişmelerden beni haberdar edeceğini söyledi.

Ertesi günü Emniyet Müdürü Yahya, bana telefon ederek beni Sıkıyönetim Komutanı Kemal Yamak’la görüştüreceğini söyledi. Ben, rahatsız olduğumu, görüşmek için bir nedenin bulunmadığını söyledimse de, Emniyet Müdürü Yahya, “cezaevindeki uygulamalar hakkında bana anlattıklarınızı komutana aktardım. Bir de siz anlattırsa-

nız çok iyi olur” dedi. Zindandaki uygulamaların Sıkıyönetim Komutanı General Kemal Yamak’ın bilgisi dışında olacağı düşünülmezdi. General Kemal Yamak’ın belli bir amaç için görüşmek istediğini Emniyet Müdürü’nün de buna vasıta olduğunu anlamıştım. Doğrusu ben de General Kemal Yamak’ın başlamış olan Ölüm Orucu hakkında neler düşündüğünü, bana neler söyleyebileceğini anlamak için Emniyet Müdürü’nün önerisini kabul ettim.

Bana verilen saatte bir taksi ile Sıkıyönetim Komutanlığına gittim. Önce Adli Müşavirliğe gittim. Beni, güpe gündüz ağzı leş gibi alkol kokan sıkıyönetim Adli Müşaviri Hakim Binbaşı Ahmet Beyazıt karşıladı. Sanki zulmün, katliamın piyonlarından değilmiş. Sanki zindanda yüzüne namussuz dediğim kişi o değilmiş gibi ellerini açarak bana büyük geçmiş olsun dedi. Eğer, kendisine karşı soğuk davranmasam, yüzüne kin ve nefretle bakmasam, neredeyse bana sarılıp yüzümü öpecek. Oturduğumdan iki dakika sonra Ahmet Beyazıt’a, başlamış olan Ölüm Orucu eylemi hakkında neler düşündüğünü sordum. Hiç utanmadan, “gizli gizli yiyorlar. Yanlarına sayılı zeytin tanesi bırakıyoruz, sonra bakıyoruz ki, bir kısmını yemişler” deyince çok sert şekilde, “Ahmet Bey, bu eyleme başlayanları çok iyi tanıyorsunuz, söylediklerini aynen yapan insanlardır. Yanlarına bıraktığınız yemekleri onlar değil, kedi büyüklüğünde fareler yiyor. Zindanda uygulanan zulmün, bu eylemden doğacak sonuçlardan sorumlu olduğunuzu unutmayınız” dedim. Bu arada Ankara Barosundan Av. Hasan Doğan ile yaşlı bir Alman kadını içeri girdiler. Av. Hasan Doğan, Ahmet Beyazıt’a hitaben, “hani Ahmet Bey, yine bırakmadılar” dedi. Ahmet Beyazıt, bir müddet önüne baktuktan sonra, “buyrun oturun, bir yanlılık olmuş. Önümüzdeki duruşma hallederiz” dedi. Bahsedilen duruşma Diyarbakır’da tutuklu Alman Ralf Braun’a aittir. Yaşlı Alman kadın da Ralf’in annesiydi. Av. Hasan Doğan çantasından bir alet çıkarıp Ahmet Beyazıt’a verdi. Ahmet Beyazıt, bozular gibi oldu. Sanıyorum fazla açık verilmemesi için, “sizi Avukat Hüseyin Beyle tanıştırayım” dedi. Av. Hasan Doğan, bana hayret eder gibi baktı, sonra Ahmet Beyazıt’a hitaben, “Ahmet Bey, bu kadar da olmaz. Ben Hüseyin Beyi 1968’li yıllarda tanımıştım. Bu hale nasıl gelebilmiş? Bu uygulamalardan dolayı dostlarınız dahi sizi affedemez. Bununla nereye varmak istiyorsunuz?” dedi. Ahmet Beyazıt, ağzında birşeyler geveler gibi oldu, ben oldukça sınırlı bir şekilde, “sorun yalnız benim sorunum değil. Burada halledilecek bir sorun da değildir. Lütfen burada konuşulmasın” deyince her

ikisi de konuşmayı kestiler. Ben yavaşça Hasan Doğan'a daha sonra, sizi nerede bulabilirim diye sordum. Turistik Otel'de buluşalım dedi ve çıkıp gittiler.

Alman kadınla Av. Hasan Doğan'ın ayrılışından iki dakika sonra, bir subay içeri girerek komutanın bizi beklediğini söyledi. Ahmet Beyazıt'la birlikte önce kalabalık sırmalı bir subayın odasına girdik. Oradan da Diyarbakır zulmünün mimarı ve kasabı General Kemal Yamak'ın oldukça lüks döşenmiş, genişçe odasına... Beyaz saçlı, tıknaz Kemal Yamak, odasında geziniyordu. Anlaşılan, başlayan Ölüm Orucu eylemi nedeniyle bir hayli telaşlı idi. Elimi sıkı, geçmiş olsun dedi. Sonra, "Türk devleti zor bir dönem yaşıyor, bazı yanlışlar olabilir. Bir yanlışlık olmuşsa bunun telafî yolları da vardır. İmkanlarımız vardır. Sizi askeri hastanede tedavi ederiz. Bu vatan hepimizindir. Hepimizin elbirliği ile çalışmamız gerekir. Ülkenin bölünmesine fırsat vermeyelim. Bu vatanda, bu bayrak altında yaşayan herkes Türk'tür. Yabancı ideolojiler, bizi böler, parçalar. Hepimiz Kemal Atatürk'ün inkılapları etrafında bütünleşelim. Ben, sizi araştırıp soruşturdum. Siz, peygamber soyundan gelmiş iyi bir aileye mensupsunuz. Bunu kanıtlayan soy seceriniz vardır. Bize yardımcı olunuz" deyince ben, "Paşam, ben Arap değil Kürdüm" dedim. Kemal Yamak adeta kudurdu. Odanın içinde tepiniyor, salya saçıyordu, "sizi bu tür konuşmalardan men ediyorum. Milleti bölmeye kimsenin hakkı yoktur" dedi. Doğrusu, bu konuda fazla konuşmaya cesaret edemedim. Kemal Yamak, bana biraz daha yanaşarak, "cezaevinde size bir şey yaptılar mı?" diye sordu. "Paşam mevcut durumun çok şey ifade etmesi gerekir. Kaldı ki, cezaevinde ne halde olduğumu, neler söylediğimi adli müşaviriniz çok iyi bilir, size arz etsinler. Sorun yalnız benim sorunum değildir. Askeri cezaevinde ölümden bin beter işkenceler uygulanıyor. Hücreslerde tutulanlar, işkenceler altında ve yetersiz beslenme sonucu ciddi hastalıklara yakalanmış, kuru kemik haline gelmişlerdir. Çok yakın bir tarihte cezaevinde kitle halinde insanlar ölecek. Bütün bunlar askeri emir ve komuta zinciri içinde cereyan etmektedir. Bilginizin olmayacağı düşünülemez" dedim. Kemal Yamak, yine sinirlendi, "Avukat Bey, benimle PKK zihniyeti ile konuşamazsınız. Memlekette demokratik bir yönetim varmış gibi konuşuyorsunuz. Askeri bir yönetimin olduğunu unutmayın. Siz Apocuları direnişten ve bölücü düşüncelerden vazgeçirin, ben de istediğiniz imkanları yaratayım" deyince ben, "istenilenler, benim gücüm ve yetkim dahilinde değildir" dedim.

Kemal Yamak, bağırarak, “öyleyse benden talepte bulunmaya hakkın da yoktur” dedi. Ben yine susmak zorunda kaldım. Kemal Yamak, meydanı boş bulmuş, kapalı kapılar ardında bağırıyordu. Suskunluğum korktuğum için değildi. Düşüncelerim vardı, bir şeyler yapmak istiyordum. Kemal Yamak, bir müddet sessiz kaldıktan sonra, ses tonunu değiştirerek, “avukat bey, herhalde haberiniz vardır; cezaevinde bir kısım Apocular, Ölüm Orucundalar. Bu tutumla hiç bir meseleyi halledemezler. Kendilerine yazık ederler. Bunlar, seni kırmazlar. Bunlarla görüş, bu eylemden vazgeçir” dedi. Ben, “Paşam, Parti olarak böyle bir eylem kararı almışlar. Müdahale etmeye yetkimin olamayacağını takdir edersiniz. Böyle bir sorumluluk altına giremem. Ben de bir insan olarak bu eylemin son bulmasını isterim. Avukatları olarak bu konuda dileklerim var. Bu eyleme neden olan uygulamalar kaldırılmalıdır. İleri sürülen şartlar kabul edilmelidir. Devlet otoritesinin zedelemeyeceği şeklinde düşünülmemelidir. İstenilenler, bir tutuklunun cezaevinde sahip olması gereken asgari yasal haklardır. Aksi halde çok üzücü sonuçlar doğabilir” dedim. Kemal Yamak, bir müddet beni süzdükten sonra, “avukat bey, ihtiyaç duyarsanız askeri hastanemizde gerekli tedaviniz yapılır. İstiyorsanız avukat olarak davalarınızı takip edebilirsiniz” dedi. Ben nabzını yoklamak için, “kollarıma tekrar kelepçe vurulacaksa ayakta kalacak gücüm yoktur” deyince Kemal Yamak, “bu konuda endişe etmenize gerek yoktur” dedi. Ben, “Paşam, cezaevinde müvekkillerimle görüşmek istiyorum. Cezaevine gidişimde can güvenliğim sağlanmalıdır” dedim. Kemal Yamak, Adli Müşavir Ahmet Beyazıt’a, “avukat beyin görüşmesini sağlayın” diyerek elimi sıktı ve “güle güle” dedi. Ben, tam kapıya yönelirken Kemal Yamak, peşimden, “iki kişi çıkar Avukat Hüseyin Yıldırım falan suçu işledi derlerse, ağızlarını tutacak değiliz” deyince, “Paşam, tutuklanmamı sağlayan kompo ile ilgili dilekçe veren dört kişiyi, kimin organize ettiği de biliniyor” dedim. Ben merdivenlerden inerken yanımda bulunan Adli Müşavir Ahmet Beyazıt, “Paşaya karşı böyle konuşmamalıydın. Senin için iyi olmaz” dedi. “Ahmet Bey, ben ne konuştuğumu çok iyi biliyorum. Ne olacağını da düşünmüyorum. Görevim dolayısıyla neler yapabileceğimi düşünüyorum” dedim.

General Kemal Yamak’ın bana karşı iyi niyet gösterisini ve endişesinin nedenlerini anlamıştım. General Yamak, başlamış bulunan Ölüm Orucu eylemlerinin sonuçları itibarıyla Kürdistan’da ve dünya kamuoyunda gelişebilecek tepkiler konusunda endişe duyuyordu.

Tutuklanmam nedeniyle Avrupa'dan önemli oranda protestolar gelmiş, belirli çevrelerde hakkımda kamuoyu oluşmuştu. Faşist uygulamaların yakın ve önemli bir tanığı olarak Avrupa'ya kaçıp önemli açıklamalarda bulunacağımdan bu açıklamalarımın önemli oranda itibar göreceği ve yankı uyandıracığından endişe ediyordum. Nasıl olsa gerek gördüğüm faşist zulüm, gerekse zulmün etkisiyle fiziki olarak girdiğim konum itibarıyla eski tavırımı sürdürmeyeceğim tahmin ediliyordu. Bu amaçla davalara girmeme izin verilerek beni ülkede tutmaya çalışıyorlardı. Halbuki, o dönemde ülke dışına çıkma aklımın ucundan bile geçmiyordu. Şartlar ne olursa olsun, kararlı bir şekilde görevimi sürdürme amacındaydım. Benim hesaplarım kısmen tutmadı. Sömürgecilerin planı hiç tutmadı.

Komutanlık binasından ayrıldıktan sonra Turistik Otel'de Av. Hasan Doğan ile Alman kadınla buluştum. Adli Müşavir Ahmet Beyazıt'a verilen aletin mahiyetini sordum. Almanya'dan kendisine getirildiğini, altın ve benzer madenlerin içinde yabancı bir maddenin olup olmadığını tesbite yaradığını söylediler. Ben bu konuyu açıklayacağımı bildirince Av. Hasan Doğan, kendisinin zor duruma düşeceğini söyledi.

Evet Adli Müşavir Ahmet Beyazıt, Kürdistan'daki talandan büyük pay alanlardandı. Ahmet Beyazıt, zindandaki ilaç ve kantin soygununa da ortaktı. Hanımı eczacı idi. Zindanda haftada bir ilaç yazılıyordu. Gelen ilaçlar koğuşlara dağıtılıyor, iki saat sonra tekrar geri alınıyordu. Böylece bir ilaç belki on defa satılıyordu. Koğuşlar açıktan kırılıyordu. Kantinden büskivi ve benzeri yiyecekler isteniyordu. İstenilen yiyecek maddeleri yerine yağlı boya, çiçek ve pamuk yağları sandıklar halinde geliyordu. Yoksul ailelerin haftada bir, tutuklulara yatırdıkları paralar bu yöntemlerle ellerinden alınıyordu. Adli Müşavir Ahmet Beyazıt, talan yoluyla Kürdistan halkının elinden zorla aldığı altın ve benzeri kıymetli madenleri kontrol için Almanya'dan alet ısmarlamıştı.

Aynı gün öğleden sonra sıkıyönetim mahkemesine giderek hakim ve savcıların nabzını yokladım. Hakim ve savcıların, sıkıyönetim mahkemesinde görevli Urfa Ağırceza Reisi Özcan Bey'in odasında toplu olarak oturduklarını öğrendim. Kapıda bekleyen askerle Hakim Özcan Bey'e haber yollayarak, kendisini ziyaret edeceğimi bildirdim. Asker, odaya girer girmez içerden Özcan Beyin, "hangi Hüseyin Yıldırım yahu, buyursunlar, buyursunlar" şeklinde yüksekçe sesi duyuldu. Odanın kapısında Özcan, beni karşıladı, samimi iki arkadaşımsız gibi bana

sarıldı, geçmiş olsun dedi. PKK'nin ana grup davasının duruşma Hakimi Emrullah Kaya dahil bütün hakim ve savcılar ayağa kalkmış el sıkışacağını sanıyorlardı. Ben, hemen hakim Özcan'ın masasına yakın sandalyeye oturdum. O günlerde Avukat Şerafettin Kaya'nın Der-Spigel dergisine yaptığı açıklama ve yazdığı kitap, sıkıyönetime gelmişti. Ben, odada oturan hakimlerin yüzlerine her baktığımda hepsi de suçluluk psikolojisi altında yere bakıyorlardı. Sivil bir hakim, "Hüseyin Bey, çok zayıflamışsınız" deyince, "siz hakim ve savcıların adalet anlayışınız sonucu bu duruma getirildim. Ancak durumumdan şikayetçi değilim" dedim. Arkasından Emrullah Kaya, "Hüseyin Bey, ben sizi çok genç biliyordum. Bu kadar yaşınız var mıydı?" dedi. "Yaşım sizden fazladır" dedim. Ancak Emrullah Kaya'nın benimle konuşmasına tahammül edemedim. Sinirlerim kabardı, adeta boğulur gibi oldum. Hakim Özcan'ın ısmarladığı ayrıntı içemiyordum. Ellerimin belirgin bir şekilde titrediğini farkettim. Çok sinirlendiğimi anlayan Özcan, araya girerek, "Hüseyin Bey saygı duyduğumuz bir avukat arkadaşımızdır. Siz, Şerafettin Kaya'ya bakmayın" dedi. Şerafettin Bey'e hakaret eder gibi konuşunca ben, "hakim bey, benim yanımda meslaktaşım hakkında böyle konuşamazsınız" diye çok sert tepki gösterdim. Böyle bir tepkiyi beklemeyen Özcan, adeta neye uğradığını şaşırırdı. Önümdeki ayrıntıya rağmen yanına kadar içtiği elindeki çay bardağını bana uzatarak, "Hüseyin Bey, buyrun çay için, çay için" dedi. Odadaki hava iyice elektriklenmişti. Yavaşça yerimden kalkarak Özcan'a müsadenizle dedim ve ayrıldım.

Ertesi gün öğleden sonra birkaç avukat arkadaşla birlikte zindana gittim. Faşist yüzbaşının yerine vekaleten bakan Teğmen Ali Osman, beni görür görmez etrafındaki it sürüsü işkencecilerle birlikte bana saldırdı. Etrafımda bir çember oluşturdular. "Ulan ibne, sen yine mi başladın?" diyerek çenemi, midemi yumrukla yoklamaya başladılar. Benimle birlikte gelen avukat arkadaşlar korkmuş, zindanı terketmişlerdi. Ben, Teğmen Ali Osman'a hitaben, "hareketlerinize, konuşmalarınıza dikkat edin. Benim buraya gelişimden Sıkıyönetim Komutanının bilgisi vardır" deyince beni küçük bir odaya kapattılar. Biraz sonra Teğmen Ali Osman, komutanlıktan talimat almış olacak ki, yumuşamış bir halde yanıma geldi, kimlerle görüşmek istediğimi sordu. Yanımda Sakine Cansız'ın vekalet sureti olmadığı için kadınlar koğuşundan Fatma Çelik ile Gönül Atay, tecritten Mehmet Şener'in ismini bildirdim. Ayrıca Ölüm Orucunda olan Mehmet Hayri ve Kemal PİR'le de bulun-

duklan hücrelerde görüşmek istediğimi söyledim. Teğmen Ali Osman, yanımdan ayrıldıktan biraz sonra bulunduğum odadan alınarak görüşme yerine götürüldüm. Önce Fatma Çelik ile Gönül Atay tek tek getirildiler. Durumlarını sordum, bana bir diyeceklerinin olup olmadığını sordum. Davalara tekrar gireceğimi, bu konuda merak etmemelerini bildirdim. İki bayan arkadaştan sonra Mehmet Şener getirildi. Mehmet Şener oldukça heyecanlı idi. Oldukça cesur olan Mehmet Şener'i hiç bir zaman böyle görmemiştim. Anlaşılan tecritte önemli olaylar geliyordu. Şener, beni karşısında görür görmez adeta titreyerek, "abe, davamız ne oldu?" dedi. Ben, "merak etmeyin davamıza gireceğim. Sonuna kadar sizinle beraber olacağımı bütün arkadaşlar bilmelidir" dedim. Mehmet Şener'in yanında kambur asker duruyordu. Gözlerimle Mehmet'i işaret ederek bu ne haldir dercesine kambur askere, "nasılsınız komutan" dedim. Kambur asker, ümitsizce hafif omuzlarını oynatarak, "iyiyim" dedi ve ben tekrar küçük odaya alındım. Ali Osman, tekrar yanıma geldi, "seni Mehmet Hayri ve Kemal PİR'le görüştüreceğiz. Ancak, Ölüm Orucundan vaz geçmelerini ve ayrıca ne yapmak istediklerini soracaksınız" deyince, ben, "müvekkillerimle şartlı görüşmem. Bu konudaki düşüncelerimi dün komutana bildirdim" dedim. Ali Osman, "bekle" dedi ve yanımdan ayrıldı. Mehmet Hayri ve Kemal PİR'le görüşmek için adeta can atıyordum. Ne varki sömürgecilerin ileri sürdüğü şartlar dahilinde görüşmem çok yanlış bir hareket olurdu. O zaman düşünmemiştim. Keşke evet deseysen, ancak görüşme anında bildiğim gibi davransaydım. Sömürgeciler de bana ne yaparlarsa yaparlardı. Mesai saati bitmişti. Ben neden hala odada tutuluyordum. Endişelerim artmaya başladı. Bulduğum odadan ayrıldım. Salona açılan açık pencereden idare odasında bulunan Ali Osman teğmene kimseyle görüşmek istemiyorum dedim ve süratle zindanı terk ettim. Benimle birlikte zindana gelen avukat arkadaşlar, zindana 50 metre mesafede merakla beni bekliyorlardı.

Sonuç, benim için ne olursa olsun bütün grupların duruşmalarına girmeye kararlı idim. Ne varki fiziki olarak çok güçsüzdüm. Doğru dürüst yürüyemiyordum. Adımlarımı yarım yarım atıyordum. Yüzümdeki deri gerilmiş, konuşmakta güçlük çekiyordum. Ancak moraliyim yüksek ve oldukça hırslı idim. Zindandan çıktıktan bir kaç gün sonra PKK Elazığ grubu duruşmasına girmek üzere bir kaç avukat arkadaş ile birlikte sıkıyönetim mahkemelerinin bulunduğu giriş kapısına gittim. Giriş kapısında arama ve kayıt işlemlerini yapanların hepsi yeniydi. Arama

ile görevli polis, avukat arkadaşlarla oldukça samimi yılışık biriydi. Kendisini tanıımıyordum. Buna rağmen kolumdan tutarak, "Hüseyin abenin bir hafta cezası kalmış" deyince sert bir şekilde, "çek elini kolumdan, seninle peynir ekmek mi yedim. Nereden bu samimiyet" diye polisi azarlayınca avukat arkadaşlar yine korkmaya başladılar. Polis, adeta suçüstü yakalanmış gibi, "afedersiniz, özür dilerim" dedi.

Yarım adımlarla duruşma salonuna girdim. Bir hortlaktan farkım yoktu. Mahkeme heyeti hayret eder gibi bana bakıyordu. Ben avukatlara ayrılan yere yaklaştığım sırada sivil olan duruşma hakimi Mehmet Usta-oğlu, "Hüseyin bey rahatsızsınız istirahat etmeniz gerekir" deyince, iyi olduğumu bildirdim. Çoğu tutuklu arkadaşlar başını yana çevirmiş bana bakıyorlardı. Ön tarafta oturan Sakine Cansız'ın gözleri dolmuştu. Ben bu hareketini yadırgar gibi işaret verdim. Duruşma uzun sürdü. Karakoçan'da gelişen bazı eylemler tahkik ediliyordu. Bir ara Sakine Cansız söz alarak Kürdistan mücadelesine ve Partiye bağlılığını ifade eden özlü ve anlamlı bir savunma yaptı. Ayrıca alçak Şahin Dönmez'in, Elazığ polis sorgulamasında ve Elazığ Askeri zindanında düştüğü rezil durumu açıkladı, kişiliksizliğini vurguladı. Ben, uzun süren duruşmada oturduğum yerde bir hayli rahatsızlanmışım. Mahkeme heyetinden söz hakkı alarak, şu açıklamada bulundum: "Sayın yargıç, 1979 yılından beri bu davada tutuklu bulunan sanıklardan çoğunluğun vekili bulunmaktayım. Tutuklu olduğum için bugüne kadar cereyan eden duruşma zabıtlarını bir bütün olarak tetkik etme olanağı bulamadım. Ancak tetkik ettiğim kadarı ile bir kısım müvekkillerim insan ve hukuk mantığının kabul edemeyeceği ölçüde kendilerini ve dava arkadaşlarını suçlamaktadırlar. Ortada çatışan iki menfaat vardır. Çatışan iki menfaati birden savunmam hukuken olanaksızdır. Bu itibarla dava dosyasını bir bütün olarak tetkik ettikten sonra bu davada kendisini ve dava arkadaşlarını inanılmayacak ölçüde suçlayan grubun vekilliklerinden çekileceğimi belirtmek isterim. Ayrıca Cezaevi müdürlüğü kanalı ile itiraf adı altında tomar halinde suçlama belgeleri dava dosyasına gelmiştir. Hukuk pratiğinde samimi itirafın tezahür şekli ve yeri bellidir. Adalet adına açık bir leke olan bu belgeler delil olarak ileri sürülemezler. Bu belgeler olsa olsa iradeyi zorlayan, hukuka aykırı bir uygulamanın ürünü olabilir veya hasta bir muhayilenin eseri olabilir. Sizler de çok iyi takdir edersiniz ki, bu belgeler samimi bir itiraf değil, insanlık düşmanı işkenceler sonucu elde edilen iftiralardır. Önümüzdeki celse

zulüm hayatını yaşayan biri olarak, bu belgeler konusunda yüce mahkemeye açık bazı deliller ibraz edeceğim” dedim. Alçak Şahin Dönmez, ayağa kalkarak devlet ve kamu menfaatini gerektiren önemli açıklamalarda bulunacağını, bu nedenle gizli celsede dinlenmesini talep etti. Mahkeme, bir tarih belirterek Şahin Dönmez’in belirtilen tarihte gizli celsede dinlenmesine karar verdi. Çok çalışmama rağmen alçak Şahin Dönmez’in kararlaştırılan gizli celsede neler açıkladığını öğrenemedim.

Duruşma bitmeden rahatsızlığım nedeniyle çıkıp büroya gittim. Bir kaç saat sonra büronun bulunduğu han, kaldığım otel adeta polis ablukasına alındı. Büronun bulunduğu Güçlü Pasajı’ndaki terzi, berber ve plakçı dükkanları polis yuvası haline gelmişti. Hem büroya gelip gidenler kontrol ediliyor, hem de adım adım izleniyordum. Nerede yemeğe otursam, yanbaşımdaki masada da polis oturuyordu.

Tutuklanmam, yaşlı annemi perişan etmişti. Dersim il merkezine telefon ederek annemin köyden şehir merkezine inmesini, gelip göreceğimi bildirdim. Bir cumartesi günü taksi ile Dersim il merkezine gittim. Çarşıda herkes üzgün ve hayret eder gibi bana bakıyorlardı. Ben neşeli ve iyi görünmeye çalıştıysam da, çevremdeki üzücü bakışları değiştiremedim. Herkes fiziki olarak girdiğim konuma hayret ediyor ve üzülüyordu. Bir evde beni bekleyen annemin yanına gittim, elini öptüm, hatırını sordum. Yaşlı annem beni tanıyamadı. O da benim hatırımı sorduktan sonra, “ne olur bana doğru söyleyin, beni kandırmayın benim Hüseyin’i bırakmışlar mı, nerededir, niçin gelip beni görmüyor? İki koç beslemişim gelsin kurbanını kessin yine gitsin. Gelmiyorsa yerini bana söyleyin ben gider görürüm” dedi. Ben kolundan tutarak, “hadi seni yanına götürüyem. Çarşıda oturuyor” dedim. İkimiz yürüyerek çarşıya indik. Millet etrafımıza toplanmış, “ana gözlerin aydın” diyor. Anam, “sağolun ama daha görmedim, beni yanına götürün” deyince, bir yakınım beni göstererek, “budur yanında” dedi. Anam iki eliyle beni kendine doğru çekti iyice baktı, sonra olduğu yere çöktü, “zulüm ne bırakmış ki” diyerek ağlamaya başladı. Ben kızarak, “bak ana, yiğit insanlar boğduruluyor, yakılıyor. Beni de öldürebilirlerdi, veya bundan sonra öldürebilirler. Sen gün görmüş, zulüm yaşamışsın. Böyle mi davranman gerekir?” deyince yerinden kalktı, “he oğlum he, yine otuzsekiz gelmiş. Ölenler kimdi, kaç kişi öldü, nereliydi, kimin çocukları idi?” diye sormaya başladı. Etrafımızda bir hayli kalabalık toplanmıştı. Bir kaç hafta sonra köye çıkacağımı söyleyerek bir taksi ile köye gönderdim. Bir kaç

saat sonra Tunceli Emniyet Müdürü, bir yakınıma ne yapmak istediğimi, nereye gideceğimi sormuş. Yakınım, bu duruma tepki gösterince, emniyet müdürü, “bizden bilmiş olmayın bizimle bir ilgisi yoktur. Bu konuda bize talimat geldi” demişti. Bunun üzerine bir taksi ile tekrar Diyarbakır’a döndüm.

Diyarbakır’a döndükten birkaç gün sonra, KUK ve Partizan duruşmalarına girdim. Bu duruşmalarda da zindandaki uygulama ve işkenceler üzerinde ısrarla durdum. Zindandaki uygulamalar nedeniyle yargulamaların şekli bir formaliteye dönüştüğünü açıkladım. KUK davasında duruşma hakimi, eskiden tanıdığım sivil bir hakimdi. Bu davada vekili olduğum iki arkadaşı tutuklu olduğum 38’inci koğuşta tanımıştım. İşkence altında önemli oranda dava dosyasına yazılı açıklama göndermişlerdi. Koğuşta dönüş yapacaklarına dair bana söz vermişlerdi. Ben de dönüş yapmaları koşuluyla kendilerine avukatlık yapacağımı söylemiştim. Ben tahliye olduktan sonra, bu iki arkadaşın vekaletlerini alarak duruşmalarına girdim. Duruşmada bu iki arkadaşaya ait zindandan gönderilen yazılı açıklamalar okundu. Yirmişer maddelik yazılı açıklamalara karşılık iki arkadaşta kendilerine ait bir iki eylemi kabul ettiler. Açıklamalardaki diğer kısımlara bilmiyorum şeklinde cevap verdiler. Mahkeme heyeti, iki arkadaşını zorlamaya başladığı sırada devreye girerek söz aldım: “Sayın yargıç, müvekkillerimi zorlamınıza gerek yoktur. Bu yazılı açıklamalar hür irade mahsülü bir itiraf değildir. Bu açıklamalar, kendisini adaletin üstünde bir güce sahip olduğunu iddia edenlerin sanıklara uyguladıkları işkencelerin birer ürünüdür. Bu yazılı açıklamalar itiraf değil, birer iftiradır. Cezaevinde geliştirilen planlı iftira kampanyasından haberdar olmayan kalmamıştır. Müvekkillerimin iftira mahsülü yazılı belgelere karşı verdikleri ‘bilmiyorum’ şeklindeki cevap onlar için ölümle eş değerdir. Buradan ayrıldıktan sonra verdikleri bu cevaptan ötürü bu iki müvekkilimin nasıl bir işkenceye tabi tutulacaklarını tahmin etmek güç değildir. Cezaevinde uygulanan zulmü yaşayan biri olarak, tüm hakim ve savcıların adalete sahip çıkmalarını talep ediyorum. Yargı organları adaleti hiçe sayarlara mahkum olmamalıdır. Cezaevi uygulamaları hakkında elimde önemli oranda deliller mevcuttur. Önümüzdeki duruşmalarda mahkemeye ibraz edeceğim” dedim. Beni büyük bir sessizlik içinde dinleyen mahkeme heyeti, savunmamın özünü zapta geçirdi. Aynı duruşmada ihanete düşen Abdülkerim Özdoğan, örgütü bir hayli ağır suçlayıcı açıklamalarda bulunmuştu. Bu kişinin avukatı olan Kamuran Meral,

benden sonra söz alarak müvekkilinin samimi itirafını memnuniyetle karşıladığını beyan etti. Avukat Kamuran Meral, ölümü göze alarak yaptığım açıklamalara rağmen, açıklamalarıma ters bir açıklama ile sömürgecilerden yana tavır almaktan çekiniyordu.

Ertesi gün cumartesi günüydü. Sabah erken saatlerde çalışmak üzere büroya gittim. Büronun bulunduğu Güçlü Pasajı'nın kapısında üç sivil polis bekliyordu. Onlar bana, ben onlara bakıyordum. Ben tam kapıya yaklaştığım sırada, "ne bakıyorsun?" dediler. "Siz ne arıyorsunuz?" dememle birlikte, üçü de birden tekme yumrukla giriştiler. Ben yere düşmüştüm. Halk şaşkın şaşkın olayı seyrediyordu. Polislerden biri, "ulan avukat, sana üç gün müsaade, bu süre içinde burayı terket" deyince ben, "terkeden de, öldürmeyen de namussuzdur" diye karşılık verdim. Polisler uzaklaşıp gittiler.

Benim için ciddi tehlike yine başlamıştı. Ne var ki, geri adım atmakta mümkün değildi. Büroya çıktım. Sıkıyönetim Komutanlığına hitaben bir dilekçe yazarak, görev başında saldırıya uğradığımı, saldırıda bulunan polisleri tanıyabileceğimi, olayı gören halktan iki kişiyi de şahit göstererek saldırganlar hakkında kanuni işlem yapılmasını istedim. Dilekçeyi yanıma alarak iki arkadaşla birlikte orduvine uğradık. Komutanın evinde olduğu söylendi. Paşa konağına giderek nizamiyedeki subaya dilekçeyi verip, paşaya iletmesini söyledim. Subay, dilekçemi paşaya götürerek geri geldi. Benden telefon numaramı alarak paşanın olayı soruşturacağını, telefonla beni arayacağını söyledi. Akşama kadar telefon başında beklememe rağmen arayan olmayınca birkaç arkadaşla birlikte yemek için sokağa çıktık.

Arkadaşlarla sokakta yürürken sivil bir polis arabası yanaştı, beni arabaya alıp Yenişehir Polis Karakoluna götürdüler. Polis karakolunda Diyarbakır Ofis Semtinde, o gün akşam bir bombanın patladığını, patlatılan bomba ile ilgimin olduğu ileri sürülerek ifadem alındı. O gece, sabaha kadar karakol bahçesinde tutuldum. Avukat arkadaşlar karakol bahçesinde benimle birlikte sabahladılar. Ertesi gün saat onda birinci şube ekibi geldi, beni alıp birinci şubeye getirdiler. Birinci şubede Artvin'li olduğunu söyleyen bir komiser, bana çok iyi davrandı. Diyarbakır'da güvenlik görevlilerinin halka karşı davranışlarını tasvip etmediğini söyledi. Çarşıdan bana kebab söyledi. Yenişehir Karakol bahçesinde rutubetli çimde sabahlamam beni rahatsız etmişti. Birinci şubede önüme konan kebabı yiyemeyecek kadar bitkindim. Ben, yemeğimi bitirmeden yaşlı bir emniyet görevlisi gelip bir odaya geçti. Beni

yanına çağırıldı. Hukuk Fakültesini hangi yıllarda bitirdiğini sordu. Yüksel Çengel'i tanıyıp tanımadığını sordu. Yüksel Çengel'i, Milli Türk Talebe Birliği Başkanlığı döneminde tanıdığını bildirdim. Birinci şube görevlisi devamla, "siz, Yüksel Çengel, Mete Ertekin, ve bir yüzbaşı 1968 yılında İstanbul Boğaz semtinde bir toplantı yaptınız. Toplantıda saydıklarım dışında bir sivil daha vardı. Toplantıda bir köprü projesi görüşüyordunuz. Sizinle sivil kişi arasında tartışma çıktı. Sivil şahıs, toplantıyı terk edip gitti. Bu toplantıyı hatırlıyor musunuz?" dedi. Böyle bir toplantıya katılmadığımı bildirdim. Bir ara Artvin'li olduğunu söyleyen komiser odaya girerek, "amirim bir yanlışlık oldu galiba" dedi. Ancak amir aldırış etmeden bana soru sormaya devam etti. Sanıyorum başkası için hazırlanan komplo, bana uygulanmak isteniyordu. İlgili, ısrarla sormaya devam edince ben, "amir bey, geçen yılki gibi yine bir komplonun peşinde iseniz beni yormayın" deyince görevli, sinirli bir şekilde, "bırak geçen yılı. Git salonda mazini iyi hatırla tekrar çağıracağım. Yoksa ben, sana hatırlatmasını bilirim" dedi. Ben, "bu toplantı, 1968'in hangi ayında olmuş?" dedim, "1968'in Mayıs ayında" dedi. 1968'in Mayıs ayında Manisa'da yedek subay olarak sömürgecilere askerlik yapıyordum. İleride komployu ortaya çıkarmak için bu durumu açıklamadım. İlgili görevliye, "mazimi çok iyi hatırlıyorum. Böyle bir toplantıya katılmadım" dedim ve odadan salona çıktım. On dakika sonra üç işkenceci polis merdiven başındaki odada beni falakaya yatırdılar. Ben bağırmağa başlayınca Artvin'li komiser, "durun, durun" diye bağırarak içeri girdi. İşkenceci polislere ters ters baktı, "iştahınız tam yerinde" dedi. Komiser, sapsarı olmuş adeta titriyordu. "Çok özür dilerim Hüseyin Bey, bir yanlışlık oldu" dedi. Aynı bir odada hüviyetimi, kaldığım yeri belirten bir belge yazdı, bana imzalattıktan sonra gidebilirsiniz dedi. Kendisine teşekkür ettim ayrıldım.

Bu arada zindanda kadınlar koğuşu ile tecritteki bir grup PKK'lilerin daha Ölüm Orucuna başladıkları haberi geldi. Sömürgeciler eylemi kırmak, en azından etkisiz hale getirmek için her türlü yonteme baş vuruyorlardı. Elim, kolum bağlı bir şeyler yapamamanın ızdırabını çekiyordum. Gün geçtikçe sömürgecilerin telaşı ve bu telaştan kaynaklanan saldırganlığı artıyordu. İşkencelerin durdurulması, hücre hayatına son verilmesi ve savunma haklarının tanınması koşulu ile Ölüm Orucu eylemine son verilmesi konusunda komutanlık nezdinde girişimlerde bulunmayı kararlaştırdım. Sıkıyönetim Komutanlık binasındaki niza-

miyeden komutanla görüşmek istediğimi bildirdim. İki saat nizamiyede bekletildikten sonra Ankara'ya tayini nedeniyle komutanın birliklerde veda ziyaretinde bulunduğunu, bu nedenle görüşmenin mümkün olmayacağı bildirildi. Halbuki komutanın makamında olduğunu kesinlikle biliyordum. Adli Müşavirle görüşmek istediğimi bildirdim. Adli Müşavir'in benimle görüşmek istemediği bildirildi. Çaresizlik içinde büroya döndüm.

PKK-Birecik grubu davasına girdim. Bu davada üye hakim olarak bulunan Hakim Yüzbaşı Erdal Sevinç, işkenceci Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım'ın girişimleri sonucu görevden alınmış, Sivas'a sürülmüştü. Bu duruşmada Ahmet Öğretmen söz alarak, "ben yazılı açıklamada bulundum. Bu açıklamamın okunmasını istiyorum. Zira ben hiçbir arkadaşımı suçlamıyorum. Birecik'te Parti adına yapılan tüm eylemleri ben ile Ali EREK gerçekleştirdik. Bu davada tutuklu bu arkadaşların yapılan eylemlerle bir ilgisi yoktur" dedi. Başkaca önemli bir olay tahkik olunmadı.

Son olarak PKK ana grup davasına girdim. Ne varki sömürgeciler, Ölüm Orucu eylemlerini etkisiz hale getirmek ve dünya kamuoyundan gizlemek amacıyla PKK davalarını adeta bin parçaya bölmüşlerdi. Nitekim, girdiğim duruşmaya Batman grubunun tüm tutuklu sanıkları getirilmesi gerekirken sadece hain Mehmet Girgin ile birlikte birkaç sanık getirilmişti. Duruşmada tahkik edilen olaydan sorumlu tutulan sanıklar dahi getirilmemişti.

Benim duruşmaya girdiğimi gören duruşma hakimi, siyah gözlüklü Emrullah Kaya, kıpkırmızı kesildi. Duruşmada yaralandığı iddida olunan kişi, tanık sıfatıyla dinlendi. Tanık ifadesinde bir olayda yaralandığını doğrulayarak ancak, kendisini yaralayanları görmediğini, tanımadığını beyan ederek, bu nedenle kimseden şikayetçi olamayacağını bildirdi. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, tanığı tutuklama ile tehdit ederek polisteki ifadede kendisini yaralayanların Bedrettin Kavak ile Sürmeli Çelik olduğu yolunda ifade verdiğini belirtti.

Tanık, ısrar ederek, poliste böyle bir ifade vermediğini beyan etti. Bunun üzerine Emrullah Kaya, hain Mehmet Girgin'in bilgisine başvurdu. Mehmet Girgin, tanığın Bedrettin Kavak ile Sürmeli Çelik tarafından yaralandığını, tanığın DDKD'li olduğunu, bu nedenle yalan beyanda bulunduğunu ileri sürdü. Ben ayağa kalkarak, "sayın yargıç, usule aykırı bir yargılama yapılmaktadır. Bu duruşmada tahkik edilen yaralama olayının müvekkillerim Bedrettin Kavak ve Sürmeli Çelik

tarafından işlendiği iddia olunmaktadır. Buna rağmen her iki müvekkilim duruşmaya getirilmemişlerdir. Duruşmanın giyaplarında devamına dair dava dosyasında muvaffakleri de yoktur. Bu itibarla olayın müvekkillerimin giyaplarında tahkikine yasal olanak yoktur. Diğer taraftan Mehmet Girgin, bu davada ne tanıktır, ne de sanıktır. Mehmet Girgin, bir başka davanın sanığıdır. Açıklanan nedenlerle Mehmet Girgin'in bu duruşmadaki açıklamaları atfıcürüm niteliğinde dahi kabulü mümkün değildir" dedim. Duruşma Hakimi Emrullah Kaya, "Hüseyin Bey, siz PKK davalarına giremezsiniz. Lütfen duruşmayı terk ediniz. Aksi halde görevliler vasıtasıyla zorla çıkarmaya mecbur olacağım" dedi. Ben, "PKK davalarına girmeme yasal hiç bir engel yoktur. Aksine girmemem halinde 1136 sayılı avukatlık yasasına göre sorumlu olacağımı hatırlatmak isterim. Bu davanın başlangıcında mahkemenin tarafsızlığından ciddi şekilde endişe duyduğumu belirttim. Nitekim, sizin bu davanın duruşma hakimi olarak hangi amaçlarla cezaevinde bir kısım sanıklarla yemekli toplanulara katıldığınızı bilmeyen kalmamıştır. Mahkemenin tarafsızlığına ciddi şekilde gölge düşmüştür. Bu davadan çekilmeniz gerekir" dedim. Emrullah Kaya, sakın bir şekilde duruşmaya ara verdiğini bildirdi ve kürsüyü terketti. Ben avukatlara ayrılan odaya çekildim. Bir görevli asker, hakimlerin beni çağdırdıklarını söyledi. Hakim ve savcılar bir odada toplu halde idiler. Doğrusu her türlü tehlikeyi göze almıştım. Gittiğim odada Emrullah Kaya ile aramda sert bir tartışma başladı. Tartışmanın sonunda Emrullah Kaya, sakın bir şekilde, "bak Hüseyin Bey, cezaevinden yeni çıktın. Bizi bir tedbir kararı almaya mecbur etme. Oldukça rahatsızsın. Sonra senin için iyi olmaz. PKK davalarına giremezsin diyoruz. Çünkü bu davada sanıksınız. Bu nedenle avukat olarak giremezsiniz" dedi. Ben, "sanık olduğum dava müstakil ve ayrı esas üzerinde yürümekte ve sonuçlanmak üzeredir. Bu nedenle ben, hiç bir davada hem sanık, hem vekil durumunda değilim" dedim. Emrullah Kaya, "avukatlık yasasının 154'üncü maddesini incelediniz mi?" dedi. "Avukat olduğuma göre hatırlatmanıza gerek yoktur" dedim ve odadan çıkmak üzere iken Siirt adliyesinden Sıkıyönetim mahkemesinde görevli, ismini bilmediğim sivil bir hakim, adeta kraldan fazla kralcı kesilerek, "otur oturduğun yerde, yoksa seni oturtmasını biliriz" deyince doğrusu çok zoruma gitmişti. Silahım olsaydı hiç tereddüt etmeden kafasına sayardım. Kapıda döndüm, yüzüne bakarak, "yetkin varsa ne duruyorsun?" dedim ve odadan çıktım.

Ben avukatlara ayrılan odada oturmuş, duruşmanın başlamasını bekliyordum. Ancak bir türlü ara verilen duruşmaya başlanmıyordu. Benim için polis çağrıldığını duyunca sıkıyönetim mahkeme binasını terkettim.

Aleyhime açılan davaya üçüncü kez girdim. Ancak, üçüncü defa tutuksuz girdim. Üçüncü duruşmada öğleden evvel aleyhimde dilekçe yazıp askeri savcılıkta Tunceli’li Hüseyin budur diye beni teşhis eden ve yalancı tanıklık yapan Süleymanlı üç kişi dinlendi. Bu üç sömürgeci uşağı mahkemede de ısrarla benim PKK sorumlusu olarak Hilvan ve Siverek’te faaliyet yürüten Tunceli’li Hüseyin olduğumu beyan ettiler. Öğleden sonra cezaevinden Müslüm Bayık getirilerek amcası Mehmet Veysi Bayık ve diğer üç Süleymanlı ile yüzleştirildi. Müslüm Bayık çok sinirli bir halde duruşma salonuna geldi. Hakimin sormasına lüzüm görmeden, “hakim bey, huzurda sanık olarak bulunan Avukat Hüseyin Yıldırım, Tunceli’li Hüseyin değildir. Ben Mehmet Celal Bucak ile yüzbaşının baskısı ve tahliye vaadi sonucu Avukat Hüseyin Yıldırım aleyhine beyanda bulundum. Cezaevinde gözlerimizin önünde hergün ağır işkencelere tabi tutulurken ben, vicdan azabı duyardım. Ben, bugün öğleden evvel ikinci defa idam cezası aldım. Hiç kimseden korkmuyorum. Burada doğrusunu söyledim. Vicdan azabından kurtulmak istiyorum” dedi. Hakim, halen aleyhimde ifade vermekte direnen üç Süleymanlıya, “üçünüzün beyanları birbirini tutmuyor. Bir taraftan firar olduğunuzu söylüyorsunuz, bir taraftan da motorla Hilvan’ın merkezine geldiğinizi, sanığın Müslüm Bayık’ın evinde reisi tehdit ederken tanık olduğunuzu söylüyorsunuz. Madem firarsınız nasıl Hilvan merkezine gelebiliyorsunuz? Hem de motorla. Sonra biriniz akşam geldik diyor, öbürünüz sabah geldik diyor. Mehmet Veysi Bayık ile Müslüm Bayık, Hilvan’da PKK adına faaliyet gösteren Tunceli’li Hüseyin huzurda sanık olarak bulunan Avukat Hüseyin Yıldırım değildir diyorlar. Siz hala eski beyanlarınızda ısrar ediyor musunuz?” dedi. Her üçü de eski ifadelerini tekrar ettüklerini bildirdiler. Ayrıca içlerinden biri, “Hilvan’da hala Apocular dolaşmakta, bizi tehdit etmektedirler. Biz buraya jandarma muhafazası altında geldik. Mehmet Veysi Bayık, buraya elini kolunu sallayarak geldi. Çünkü, Mehmet Veysi Bayık ve çocukları Apocudurlar. Sanık Hüseyin Yıldırım, kuvvetli bir avukattır. Müslüm Bayık’ta belki sanık kendisini idamdan kurtarır düşüncesiyle burada ifade değiştirmektedir” deyince, Müslüm Bayık başında bekleyen gardiyanlara aldırış etmeden her üçüne dönerek “bakın ben idam

aldım. Benim anamı si...tiler. Siz de Kürtsünüz, er geç sizin de ananızı si...ler” dedi. Savcı Oktay Yüksel titreyerek ayağa kalktı, “Apocuların Hilvan’da gezerek tanıkları tehdit ettikleri beyan edilmiştir. Bu nedenle mahkemenin gizli celse kararı alarak sanığın da giyabında tanıkların bir defada gizli celsede yüzleştirilmelerini, tanıklar Mehmet Veysi Bayık ile Müslüm Bayık, şimdi huzurda verdikleri beyanlarında ısrar ettikleri takdirde yalan şahadet suçundan tutuklanmalarını talep ediyorum” dedi. Ben, söz alarak, “mahkemenin hangi hallerde gizli celse karar alabileceği yasada belirtilmiştir. Olayımızda yasada sayılan hallerden hiçbirisi bahis konusu olamaz. Ayrıca dava dosyasında mevcut diğer deliller muvacehesinde tanıklar Mehmet Veysi Bayık ile Müslüm Bayık’ın yalan beyanda bulunmadıkları açıktır. Tanık Mehmet Veysi Bayık’ın, baştan beri değişmeyen tek bir ifadesi vardır. Tanık Müslüm Bayık, ilk ifadelerini baskı altında vermeye mecbur edildiğini bugün huzurda beyan etmiştir. Bu itibarla iddia makamının yasaya aykırı talebinin reddine karar verilmesini talep ediyorum”. Hakim Hava Yüzbaşı Cemalettin Çelik, aleyhimde ifade veren üç Süleymanlı’nın tutuklanmasını isteyip istemediğimi sordu. Ben bu kişilerin dahi baskı altında olduklarını, bu nedenle aleyhimde beyanda bulduklarını, bunların tutuklanmalarına dair bir talebimin olmadığını bildirdim. Belki büyük bir hata etmiştim. Zira talebim halinde mahkeme tutuklama taraftarı idi. Ancak Müslüm Bayık’ın beyanına dayanarak işkenceci yüzbaşı ile Mehmet Celal Bucak’ı dava etmeyi düşündüğüm için üç Süleymanlı’nın tutuklanması talebinde bulunmadım. Mahkeme, ara kararı ile savcının tutuklama ve gizli celse kararı alma taleplerini reddetti. Duruşma bitiminde Müslüm Bayık, salondan çıkarılırken bana dönerek, “beni affet abe. Ben ikinci defa idam cezası aldım. Ben idam edileceğimi biliyorum. Ancak, öldürülen işçiler olayında benim bir suçum yoktu. Benim bazı insanlara kölelik yaptığım doğrudur. Çok pişmanım. Bunu böyle bilesiniz” dedi ve salondan çıkarıldı.

Zindanda Ölüm Orucu eyleminin tehlikeli bir aşamaya girdiğini, hergün birkaç kişinin Ölüm Orucu eylemine girdiğini, hemen hemen bütün tecritin Ölüm Orucu eyleminde olduğu, Mehmet Hayri DURMUŞ ile Kemal PİR’in bitkisel hayata girdikleri, tıbbi müdahalenin artık fayda veremeyeceği, telaşa kapılan sömürgecilerin eylemi kırmak için yoğun işkence yaptıkları haberini aldım. Polis, bana adım attırmıyordu. Dördüncü katta bulunan büronun önündeki koridorda it sürüsü gibi dolaşır duruyorlardı. Arasına da, “nasılsınız avukat bey” diye göz dağı

vermekten geri kalmıyorlardı.

7 Eylül'ü 8 Eylül'e bağlayan gece saat birde Kemal PİR'in şehit düştüğü haberi bana geldi. Otel başıma yıkıldı. Çaresizdim, elimden hiçbir şey gelmiyordu. Gece sokağa çıkma yasağı vardı. Polisler otelde kasıtlı olay çıkarıyorlardı. Otelde çalışan işçileri dövüyorlardı. Üzüntüden hastalanmış, ateşim çıkmış kıvranıyordum. Gece sabaha kadar Kemal'in iri gözleri, keskin bakışları gözlerimin önünde canlandı. Duruşmalardaki o tok ve insana güven veren sesi, haykırışları sanki odama doluyordu. Duruşmaların başlangıcında kendisine avukat tutmak için zindanda görüşen babasına, "baba bana avukat tutmana gerek yoktur. Bir halkın mücadelesi için burada bulunduğumu unutma. Ben sahipsiz değilim. Benim avukatım vardır. Adı Hüseyin Yıldırım'dır. Git onu bul, O sana gereken bilgileri verir" şeklinde söylediği sözlerini düşündüm. İkimden al bir silahu, sömürgeci bir subay grubunun içine gir. Öldür öldürebildiğin kadar, sonra Kemal PİR sahipsiz değildir, bu onun intikamıdır diye haykır diyordum. Ancak buna hiçte imkanım yoktu. O dönemde çok cesurca şeyler düşünüyordum. Düşündüklerimi yapmanın altında eziliyor, daha da yıpranıyordum. Acaba sömürgeciler, Kemal'in cenazesini verecekler mi, verirlerse Mazlum'un yanına gömülmesine göz yumarlar mı? İhtiyar babası gelirse bu yıkılmış halimle onu nasıl teselli edebilirdim. Bütün bunları düşünerek sabahladım.

Sabah şafak aydınlığı olur olmaz otelden sokağa çıktım. Otel kapısında biri kolumdan tuttu. Ben, polis sanmışım. Baktım Kemal'in babası, "sıkıyönetimden Kemal'in öldüğünü söylediler, cenazesini almamız için bize telefon ettiler. Biz Otelin kapısında çoktandır bekliyoruz. Seni uyandırmaya kıymadım" dedi. Kendisine sarıldım, elini öptüm. Baktım oldukça cesur ve soğukkanlı. Bana da cesaret geldi; "başımız sağolsun, Kemal ölmedi. Kemal'in Kürdistan halkının kalbinde daima yaşayacağını bilmeni isterim" dedim. Bu defa o, bana sarıldı, yüzümü öperek, "Kemal boşuna ölmedi. İnancı uğrunda yiğitçe öldü. İnan ki üzülüyorum" dedi. Yanında Kemal'in akrabası dört kişi daha vardı. Bunlar dahi cesur ve bana oldukça anlamlı yakınlık gösterdiler. Hep birlikte ara sokakta erken açıldığını bildiğim bir kahveye gittik oturduk. Biraz zaman geçtikten sonra tabut yapmak üzere marangozların bulunduğu yere gittik. Sabahın erken saati olduğu için bir tek marangoz açılmıştı. İstedığı paradan fazla para verdim. Sağlam ve iyi bir tabut yapmasını söyledim. Tabut bittikten sonra son bir defa

tabutunu öpmek istedim. Sırtım Kemal'in babasına dönük tabutu öperken kendimi tutamadım ağladım. İlk defa Kemal'in babası da ağladı. Yine bana, sarılarak, "ne olur ağlama, beni üzme. Ben seni de onun kadar severim. Mezarına ne yazılmasını istiyorsan bana söyle yazayım" dedi. Ben, "sömürgeciler mezarına yazı yazmana izin vermezler. Çok sağlam bir mezar yapmanı istiyorum senden" dedim. Beraberlerinde bir minibüs getirmişlerdi. Tabutu, minibüse aldık yazıhanede çalışan iki katip arkadaşlarla birlikte merkez komutanlığına gittiler. Bir müddet sonra iki katip arkadaş ağzı-burnu kan içinde geri döndüler. Merkez komutanlığında siz ne arıyorsunuz diye sömürgeci asker, iki fedakadar katip arkadaşı da dövmüşlerdi.

Sömürgeciler, işkence ve katliamlarını gizlemek için Kemal'in tabutunu lehimleyerek, mühürleyerek açılmamak kaydıyla zindanda babasına teslim etmişti. Babası, tabutu teslim alırken, bütün sömürgecilerin arasında iki elini yana açarak, "hey gidi Kemal, sen bu iki tahta arasına sığacak adam mıydın. Senin hakkın, uğruna canını feda ettiğin bu topraklara gömülmekti. Anan sızlıyor, seni onun için götürüyorum" demiş, sömürgeciler, tek çıt bile çıkarmamışlardı. Cenaze, sömürgeci askeri birlik nezaretinde defnedileceği yere götürüldü.

Kemal PİR'in ölümü kısa zamanda duyuldu. Sanki Diyarbakır matem bağlamıştı. Yazıhane dolup taşıyordu. Yazıhanede her siyasi görüşten aileler hıçkırarak Kemal'in arkasından ağlıyordu.

13 Eylül 1982 günü korktuğum haber de geldi. Yiğit ve koca bir önder daha şehit düşmüştü. Evet, Kürdistan halkı ve mücadelesinin unutulmaz önderi Mehmet Hayri DURMUŞ'un da şehit düştüğü haberi geldi. Adeta donmuştum. Hislerimi, duygularımı anlayamıyordum. Diyarbakır ve Kürdistan'ın sanki anlamı kalmamıştı benim için. Adeta herşeye düşman kesilmiştim. Bu acı haber bir kaya gibi içime oturmuştu. O gün, bugün bu acıyı bir türlü içimden atamadım. Benim için herşey sanki anlamını yitirmişti. Ben ki, Diyarbakır'da hergün, her saat ölümümü arıyordum. İlk defa Kürdistan'ı terketmek geldi içimden.

Cenazeyi almaya gelen Mehmet Hayri'nin babası, tıpkı Kemal'in babası gibi bana sarıldı. İşkenceyi kastederek, "oof... oğlum iki gecedir rahat uyuyor" dedi. Evet, ben işin başından beri sömürgecilerin Mazlum, Kemal ve Hayri'yi fazla yaşatmayacaklarını biliyordum. Ya ölüm ki ölümdü, üç yıl boyunca bin ölüme bedel zulüm ve işkencelere kim tahammül edebilir, kim unutabilir.

Hayri'nin tabutu da lehimlendi ve mühürlendi. Ben, bana neye mal

olursa olsun Hayri'nin cenaze törenine katılmaya kararlıyım. Bir taksi ile önceden hareket ederek Hazar gölünde yol kenarında bir kahvede cenazeyi bekledim. Akşam karanlığı çöktü, cenaze gelmeyince ben, Diyarbakır'a geri döndüm. Meğer sömürgeciler, cenazenin Dicle ve Hani üzerinden Bingöl'e götürülmesini mecburi kılmışlar. Bingöl il merkezinde sömürgeci bir albay komutasında askeri bir birlik gövde gösterisi yapmasına rağmen, Bingöl'ün ilçe ve köylerinden gelen binlerce insanın Mehmet Hayri'nin cenaze törenine katılmasını engelleyememişti. Cenaze törenine katılanlara müdahalede bulunmayı göze alamamışlardı.

Elazığ Barosu Genel Sekreteri imzası ile bana bir karar tebliğ edildi. Kararda PKK davalarına avukat olarak giremeyeceğim bildiriliyordu. Vurulmuşu döndüm. Bağlı bulunduğum Elazığ Barosunun böyle bir karar alma yetkisi yoktu. Karar, hem usul hem de esas yönünden yasa ile bağdaşmıyordu. Gerekçe, olarak gösterilen 1136 sayılı avukatlık yasasının 154'üncü maddesinin benim PKK davalarına girip girmeyeceğim konusu ile ilgisi yoktu. Benim, PKK davalarına avukat olarak girmeme hiç bir yasada engel bir hüküm yoktu. Bu sömürgecilerin tamamen keyfi bir istemi idi. Tutuklanmam ile ilgili inkar edemeyeceğim ciddi bir çaba harcayan Elazığ Barosu, bu kararı ile tükürdüğünü yalıyordu.

Kararın mahiyetini görüşmek üzere Elazığ'a gittim. Elazığ barosunda öğrendim ki, PKK ana grup davası duruşma hakimi Emrullah Kaya, Diyarbakır'da kendisi ile aramda geçen tartışma ve ileri sürdüğü sebepleri resmi bir yazı ile Adalet Bakanlığı'na, Barolar Birliği Başkanlığı'na ve bağlı bulunduğum Elazığ Barosu Başkanlığına bildirerek, PKK davalarına girmemem için çok acil karar talep etmiştir. Elazığ'da MİT, yönetimden dört avukatı silah ile tehdit ederek bana tebliğ edilen kararın alınmasını sağlamıştır. Bu kararın değiştirilmesi veya iptali konusunda Elazığ Barosu ile görüştüm, telefonla durumu Barolar Birliğine de bildirdim. Ancak sömürgecilerin kesinlikle beni çalıştırmayacaklarını biliyordum.

Aynı gün Elazığ Sıkıyönetim Mahkemesinde devam eden Kawa davasına girdim. Tutuklu tüm sanıklar sararmış bir çehre ile duruşmaya girdiler. Tutuklu sanıklardan Cemil Gündoğan, ayağa kalkarak iki günden beri açlık grevinde olduklarını, eylemin nedenlerini açıklayan onbeş sahifelik talebini mahkemeye sundu. Üye hakim tarafından okunan yazılı açıklamada, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi, öz olarak anlatıldıktan sonra sömürgecilerin Kürdistan'da Kürt halkına

uyguladığı zulüm ve katliamlar vurgulanıyordu. Yazılı açıklamanın sonunda Diyarbakır zindanındaki zulüm ve işkencelerden uzun uzun bahsediliyor, son olarak Diyarbakır zindanında PKK önder kadrolarından Mehmet Hayri DURMUŞ ile Kemal PİR'in katledilişini protesto amacıyla açlık grevine girdiklerini, bu amaçla toplu olarak duruşmayı terk edeceklerini belirtiyorlardı. Verilen yazılı açıklama üye hakim tarafından okunduktan sonra toplu halde duruşma salonu terkedildi. Üzülerek belirtiyim ki, bir kişi salonu terketmeyerek çürüklüğünü ortaya koydu. Bu kişinin vekillliğini de avukat Kamuran Meral yapıyordu.

Sanklar, toplu halde duruşma salonunu terkettikten sonra söz alarak zindanlarda hergün katliamlar yapıldığını, mahkemelerin bu katliamlara seyirci kaldığını, yargılamaların formalitelere dönüştüğünü, bu şartlar altında savunma görevimi sürdüremeyeceğimi beyan ederek duruşma salonunu terkettim. Aynı günün akşamı Diyarbakır'a döndüm. Akif YILMAZ'ın cenazesinin de teslim edildiğini duydum.

Cenazelerle ilgilendiğim, baronun aleyhime verdiği kararı iptale çalıştığım tesbit edilmişti. Etrafımdaki polis çemberi iyice daralmıştı. Açıkça tehdit ediliyordum. 10 Ekim 1982 akşamı otele girerken gözdağı verilmek amacıyla iki polis tarafından ateş edildi. Aynı gece sıkıyönetimden üç, emniyetten iki görevli gece gizlice bana haber göndererek derhal Diyarbakır'ı terketmemi öneriyorlardı. Benim için yeni kararların alındığını belirtiyorlardı.

Ertesi gün izimi kaybettirmek için iki taksit değiştiriyor beni bekleyen arabaya biniyorum. Bir ölüden farkım yoktu. Araba süratle yol alıyor. Ben dönmüş geride kalan Diyarbakır'ın içinde zindanı seçmeye çalışıyorum. Hani sen ölünceye kadar Diyarbakır'ı terketmiyecektin diye kendimi suçluyorum. Gözlerim doluyor. Diyarbakır'ın gözlerden kaybolduğu son viraj adeta bana mezar oluyor. Sonra altı saat otlar ve çalılar arasında kleyşlerin gölgesinde kâh sürünüyor, kâh yürüyorum. Bir tel örgü ve Suriye Kürdistan'ında nadas tarlasına uzanıyorum.

İnsanın zulüm özlediği görülmüş, duyulmuş mudur? İşte ben uzandığım nadas tarlasında Diyarbakır zindanını özlemiştim. Celalettin'i, Muzaffer'i, Şener'i, Hamili'yi, Rızo'yu, Hamit'i, Uzunları, Kandalları, Hamit'i, Atmaca'yı, Metin'i, Sakine'yi, Fatma'yı, Gönül'ü, Aysel'i ve daha nicelerini görmek istiyordum. Haykıran ve inleyen seslerini duymak istiyordum. Varsın binlerce sömürgeci sopası yine bedenime inip kalsın, ellerim ve tabanlarım varsın yine patlasın. Sömürgeciler sırtı-

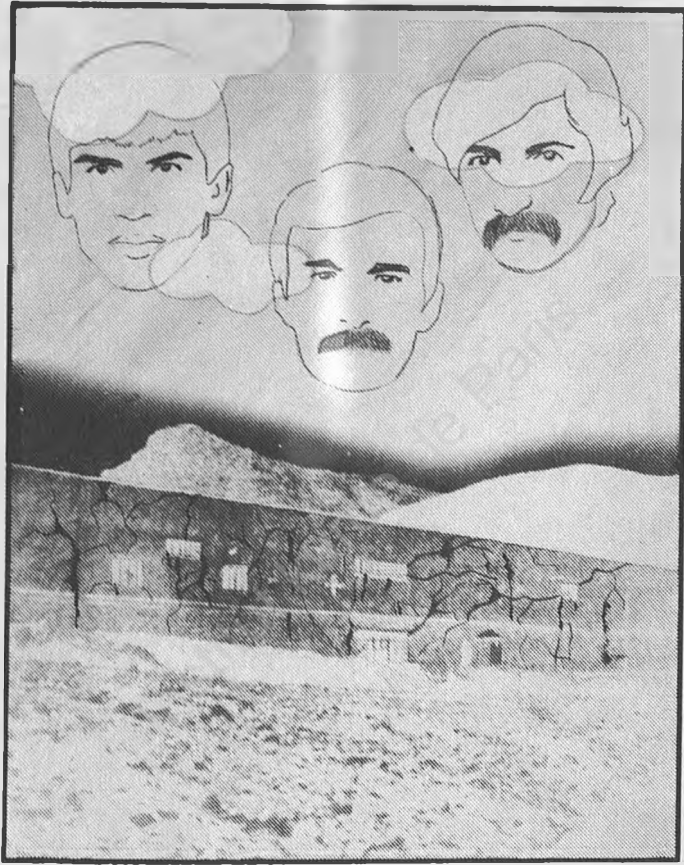
ma yine ateş yaksın. Her tarafımdan kan ve irin yine aksın.

Arkadaşlardan biri elimden tutarak uzandığım yerden ayağa kaldırıyor. Ben bir yıl önce 11 Ekim günü tutuklanmışım. Yine bir 11 Ekim günü ülkemi terk ediyordum.

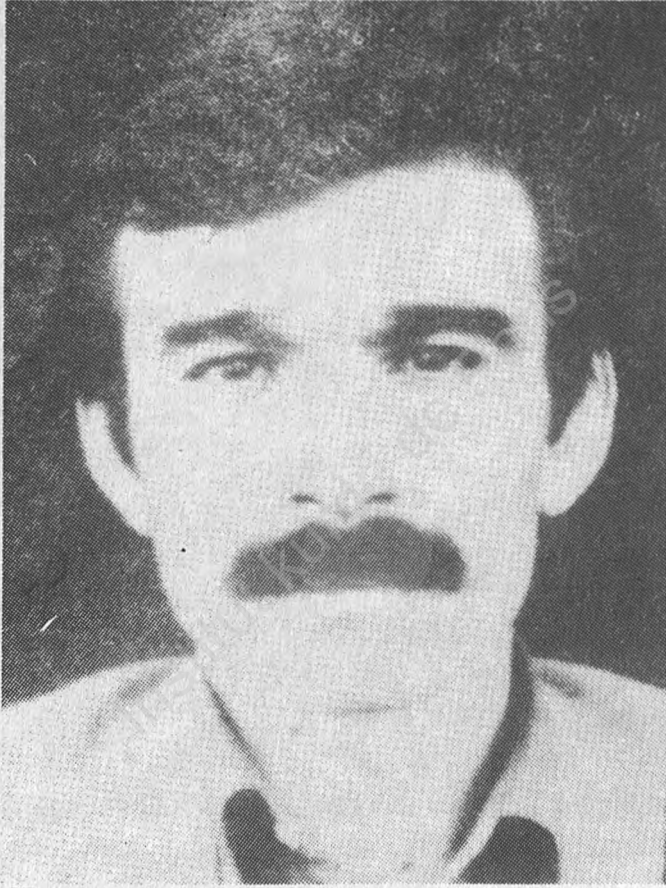
★★★

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

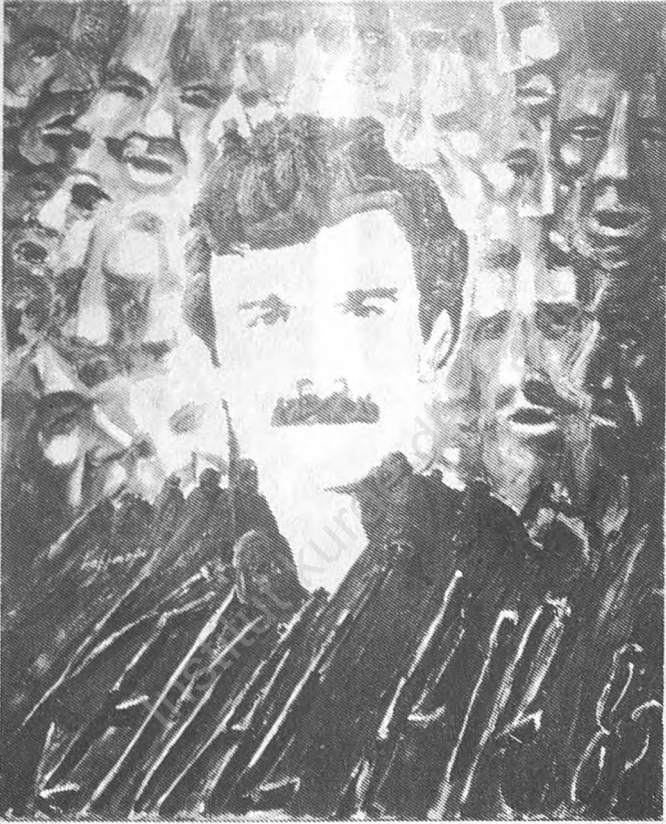
"Tarihin hakkımızdaki hükmü beraat olacaktır..."

"Verilecek cezanın siyasi olduğunu bildiğimden benim için şeref olacaktır."

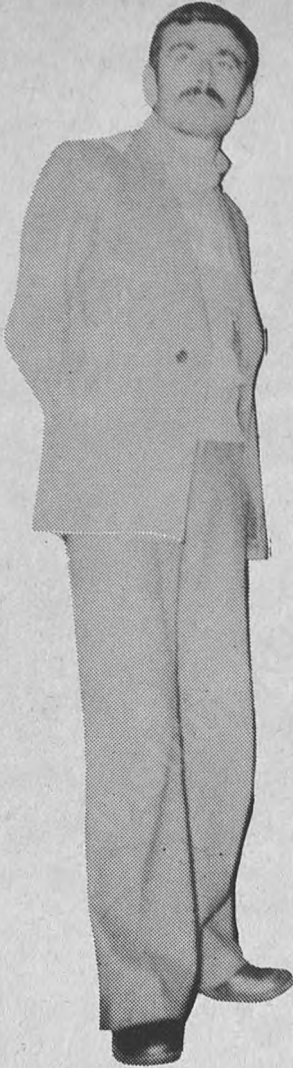
(K. PİR)

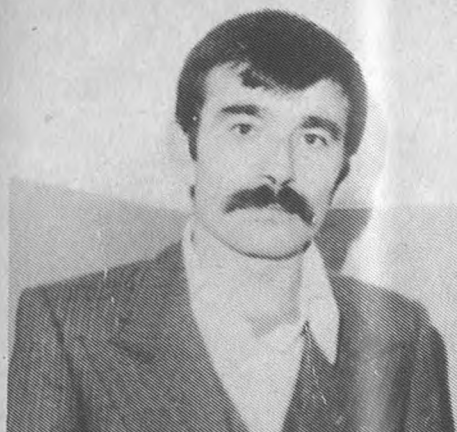
"Bu Hareket, mutlaka zafer kazanacaktır."

(K. PİR)

"...Dünyayı tanımak ve bilmek benim için yetmiyordu. Dünyayı değiştirmek gerekiyordu. Değiştirmek için de mücadele etmek gerekiyordu. Ben, aynı zamanda sadece bilen bir insan değil, bilen, araştıran bir insandan ziyade, dünyayı değiştirmek için mücadeleye katılmanın da gerekliliğine inandım ve mücadeleye katılmak istedim..."

(K.PİR)

*“Ama biz ikna ettik,
ikna etmeye çalıştık.
Üç saatte ikna ediyorsak
üç saatte,
üçyüz saatte ikna
edilmesi gerekiyorsa
bir insanın,
üçyüz saat uğraştık...”*

(K. PİR)

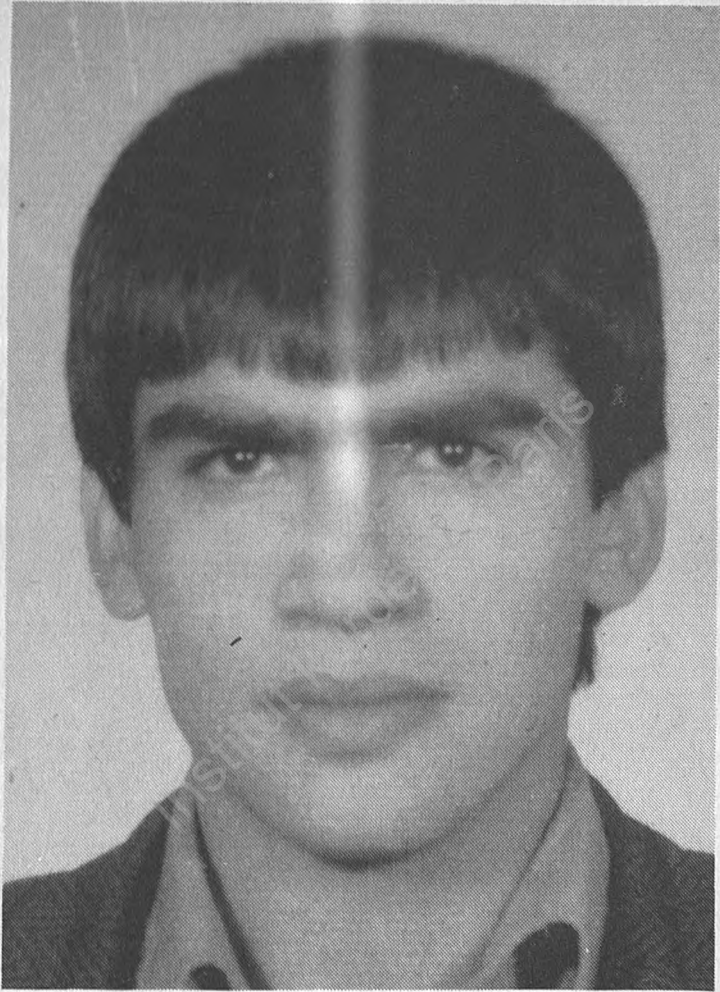

Kemal PİR ölüm orucunda şehit düştükten sonra...

"Hey gidi Kemal, sen bu iki tahta arasına sığacak adam mıydın? Senin hakkın uğruna canını feda ettiğin topraklara gömülmekti. Anan sızlıyor, seni onun için götürüyorum."

(Kemal PİR'in babası)

"Kitlelerle nasıl ilişki kurulabilirse, bunun yeri neresi ise; ister kahve, ister dernek, ister sendika, isterse yol, sokak olsun bunu kaçırmadım, bundan yararlandım..."

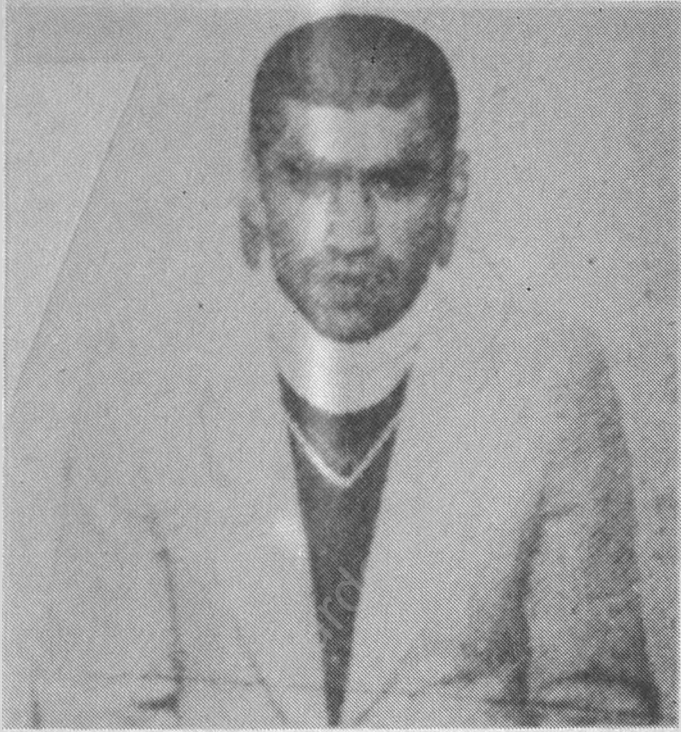
(M.DOĞAN)

"Bir devrimcinin iradesine işkence ile hükmetmek olanaksızdır."

(M. DOĞAN)

"Ben hukuku bir üst yapı kurumu olarak, egemen sınıfların kanun biçimindeki müeyyidelerin ortaya konuluşu olarak anlıyorum. Bir yaptırım gücü varsa, ancak o an için geçerli olabilir. Hukuki bazı kanunlar veya kurallar o an için geçerli olabilir. Yani yaptırım gücü olduğu için geçerli olabilir. Bunun tarihsel geçerliliği ancak üretim güçlerinin gelişmesine engel değilse söz konusudur. Fakat bu kurallar, üretim güçlerinin gelişmesine ket vuruyorsa, engelliyorsa tarihsel bir geçerliliği yoktur. Ben de, gerek benim, gerekse bu Parti davasıyla yargılanan diğer kişiler hakkında verilen kararların şu anki geçerliliğini değil, tarihsel geçerliliğini dikkate alarak, yani ben, tarih karşısında kendimi sorumlu hissederek ifade vereceğim..."

(M.DOĞAN)

"Parti ille kan dökülmesine taraftar değildir. Biz vampir değiliz ki, biz de insanız. Ama eğer, iktidar kavgası mutlaka zor'u kullanmayı gerektiriyorsa, önüne iktidar olmayı görev koyan bir örgüt, bir organizasyon bundan kaçınmaz. Bu noktadan bakmak zordur..."

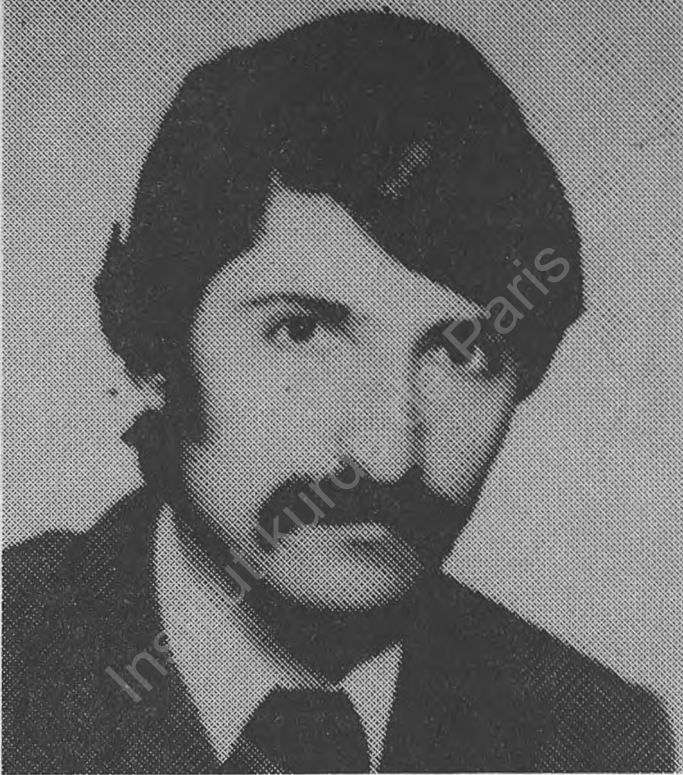
(M.DOĞAN)

"Ben Marksizm-Leninizmin propagandasını yaptım..."

(M. DOĞAN)

*“Pişman değiliz, davamız haklıdır, bu davanın neferi
olmaktan Şeref duyuyoruz...”*

(M. Hayri DURMUŞ)

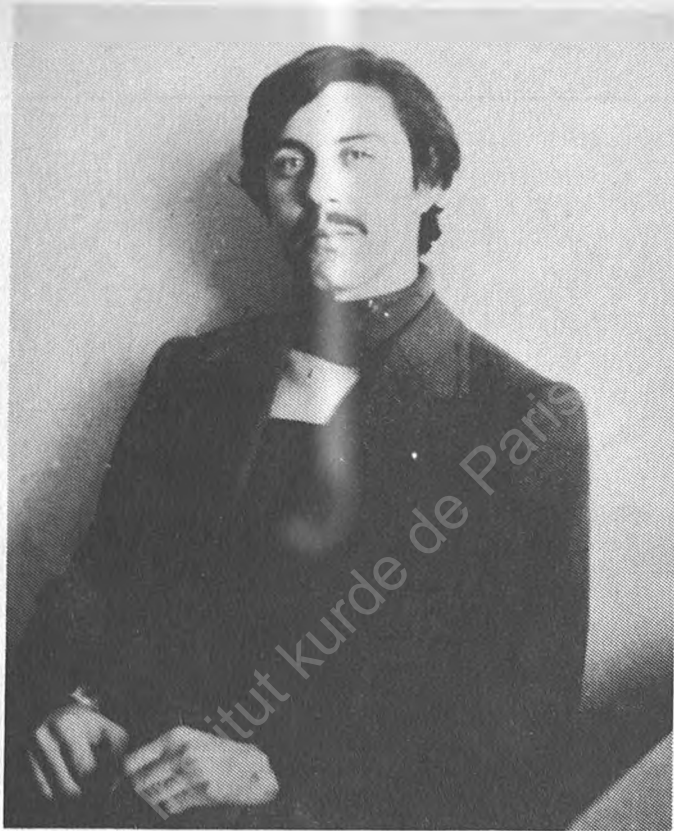
"Benim için artık yılların, ağır hapislerin, hatta idamların önemi yoktur. Halkımın ve ülkemin yüce davasına bağlılığın, Parti ilkelerine olan inanç ve bağlılığım önemlidir. Ve her şeyden öncesi PKK'nin onur ve prestiji önemlidir..."

(M. Hayri DURMUŞ)

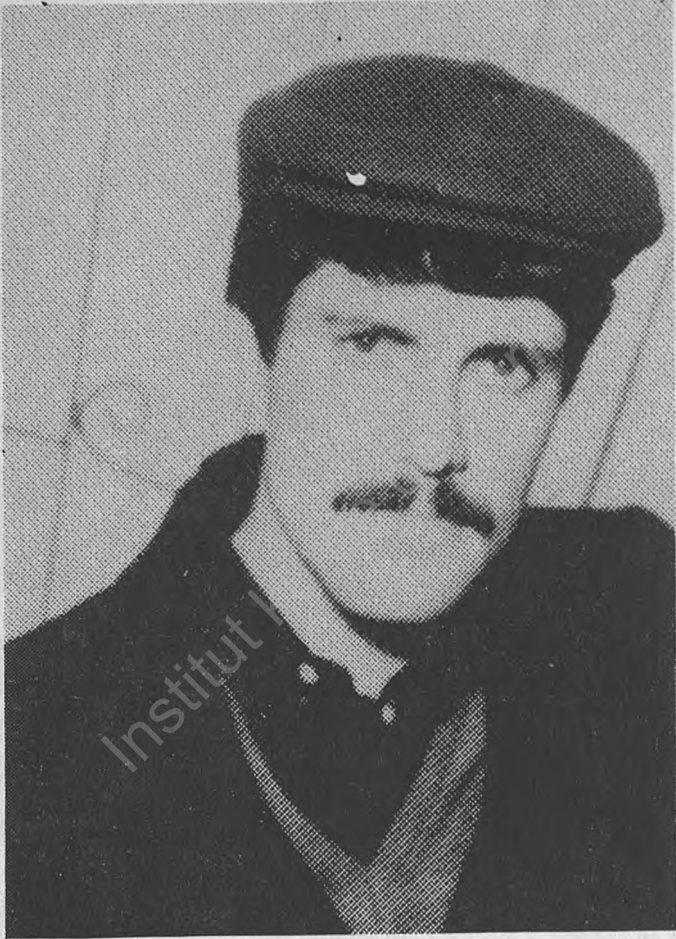
"Gerek tutuklanmadan evel, gerekse tutuklandıktan sonra Partiye karşı olan görevlerimi layıkıyla yerine getiremediğim için kendimi suçlu hissediyorum. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde devrimci şiddet ve silahlı mücadele zorunludur. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ergeç zafere ulaşacaktır. Bu inancımı burada belirtmek istiyorum..."

(M.Hayri DURMUŞ)

Ferhat KURTAY

*"...Burası 33'üncü mahzen
Zulüm kol geziyor
Zirvede sırtıyor işkence
Yüzleri alevler içinde bileşen
İhanetle güreşen
Dört militan yanıyordur
Gözlerde bir inançtır
Yanık bedende isyan
Dudaklar slogan haykırıyor...*

Akif YILMAZ

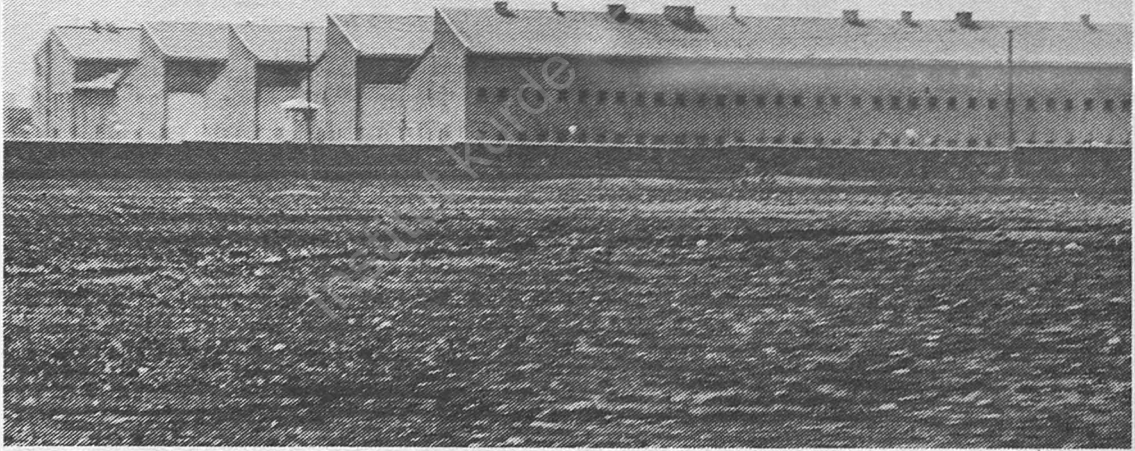
Ali EREK

Aytekin TUĞLUK

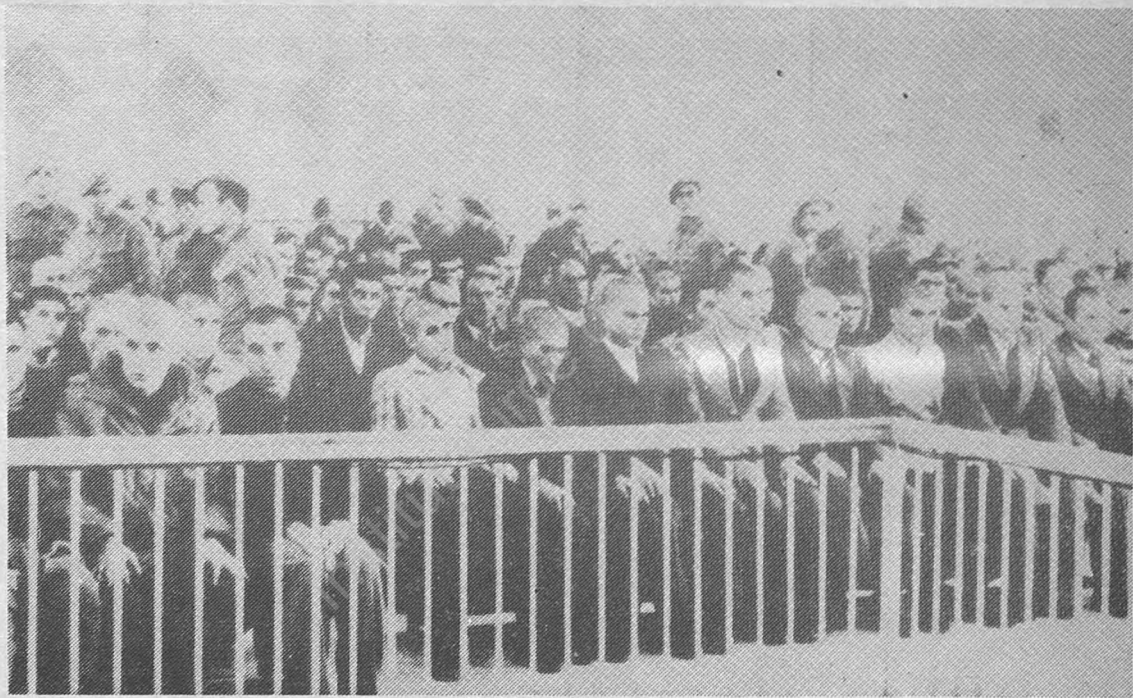

*Orada filizlendi hayat
ölümle sarmaş dolaş
dağlara ulaştı sarmaşıklar
Kanlı
sımsıkı dallarıyla
ve artık
Diyarbakır'a uzanır tüm yollar...*

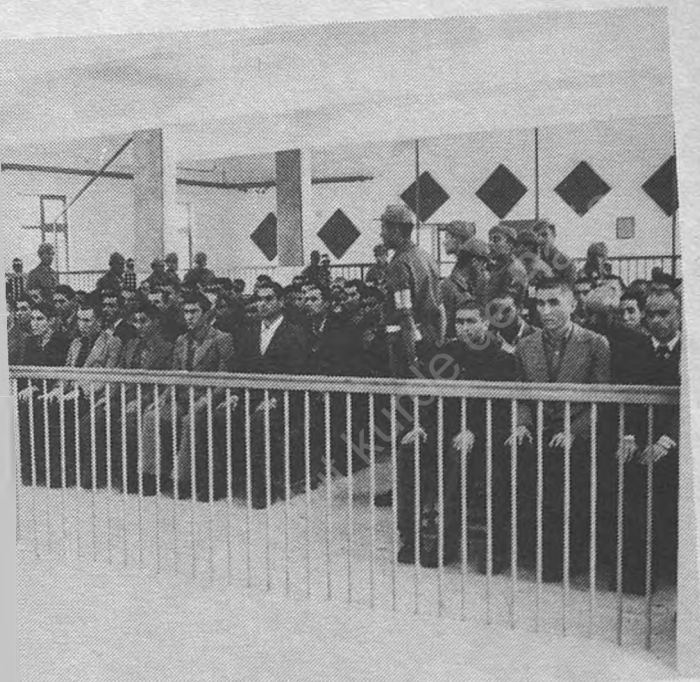

PKK-Urfa grup davası

PKK-Urfa-Birecik grup davası

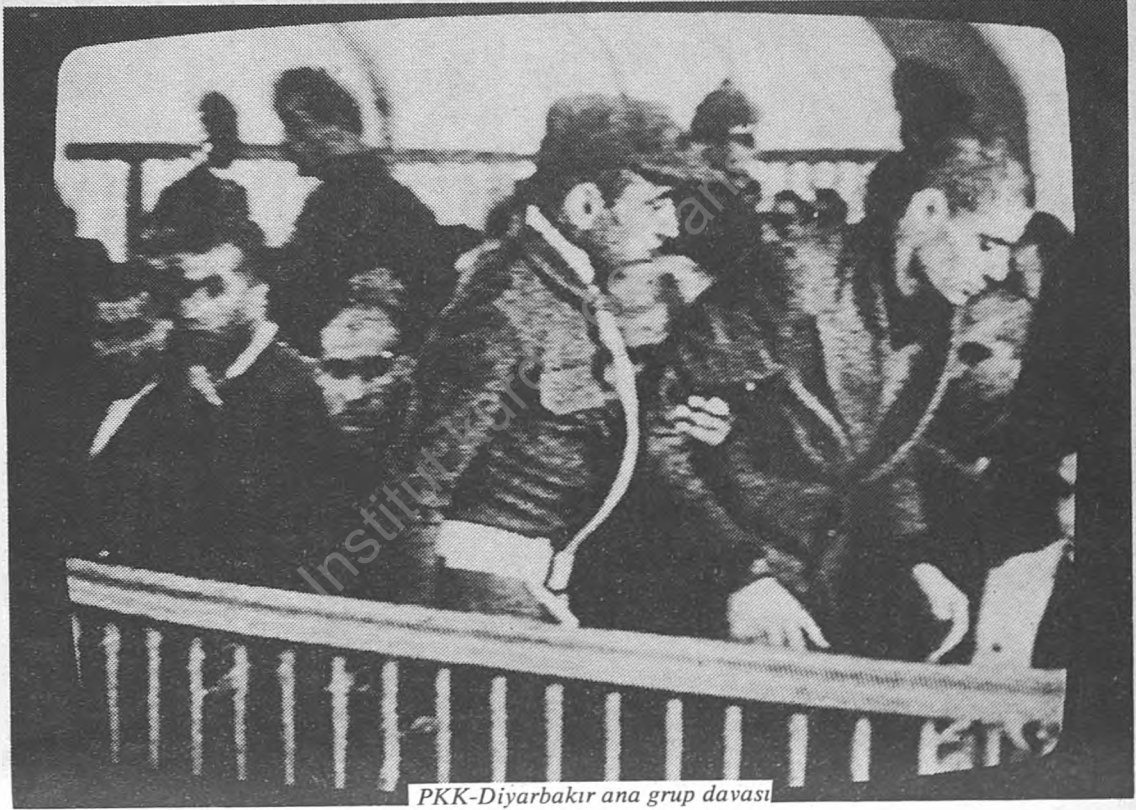

PKK-Siirt-Batman grup davası

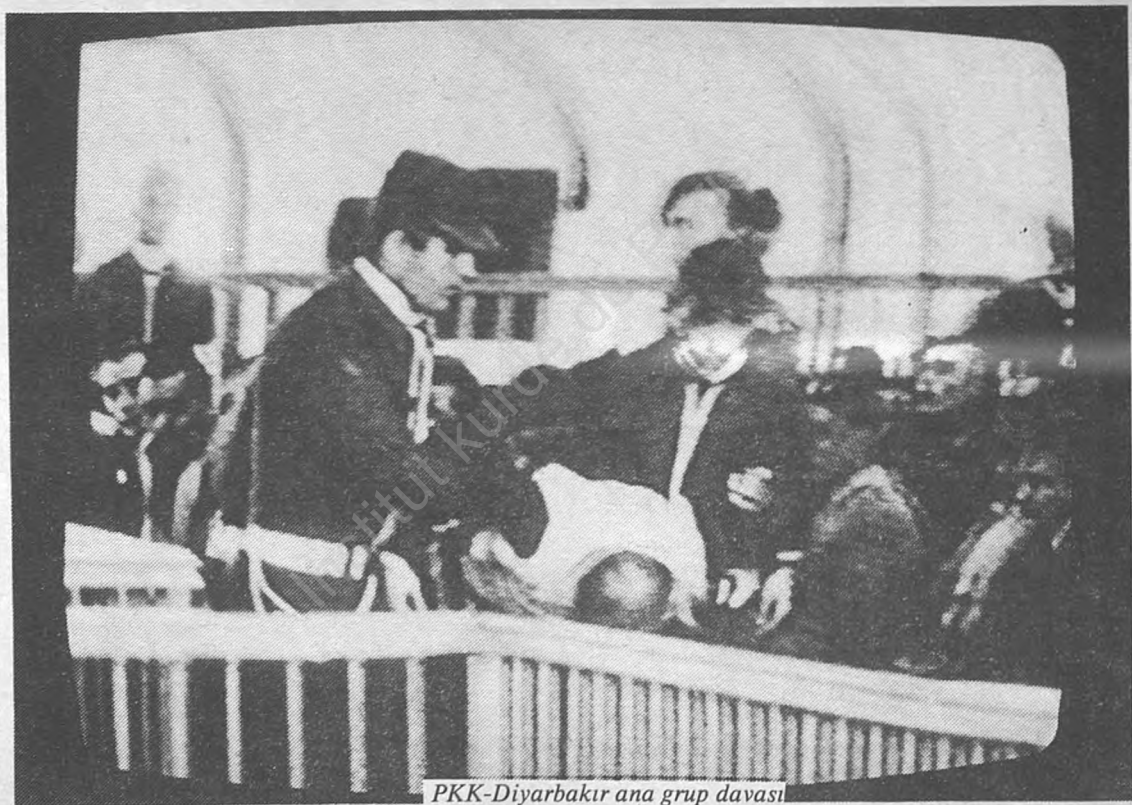

PKK-Diyarbakır ana grup davası

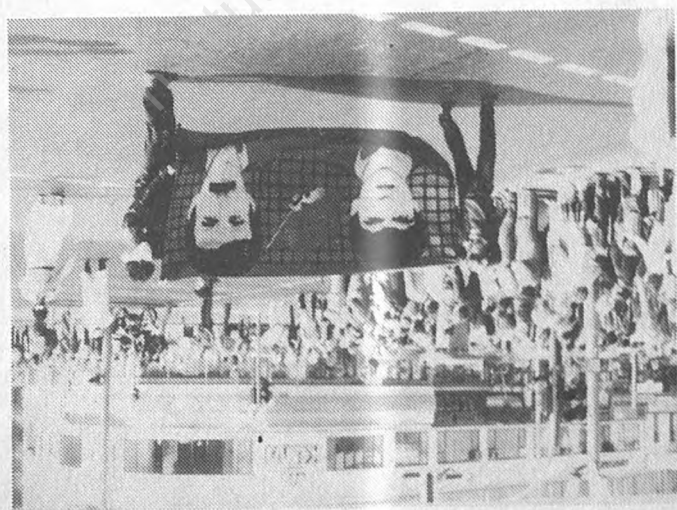
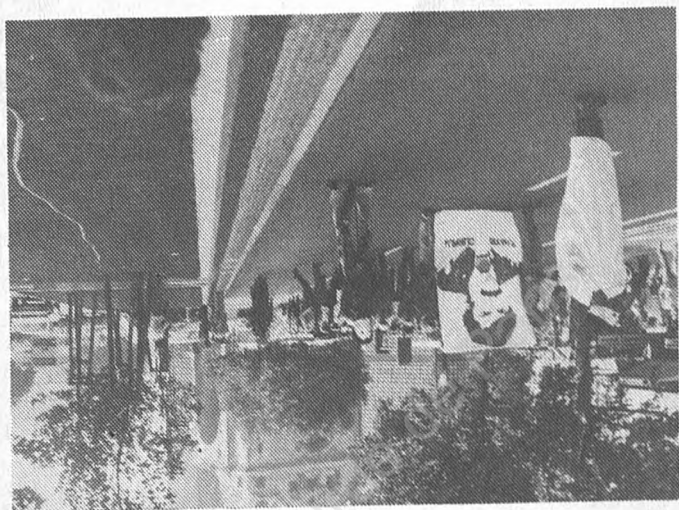
PKK-Diyarbakir ana grup davası

PKK-Diyarbakır ana grup davası

TURQUIE :
torturés à mort

TRENTE SEPT Kurdes ont été torturés à mort dans le sud-est de la Turquie, à la fin de la semaine dernière, à la suite de la prise de contrôle de la région par les forces armées turques.

La politique d'Ankara à l'égard de l'Ér...
Ankara in'

colakir
Kurden p...

Frankfurt: Türkische
Oppositionelle-Setztbüro
ish Airlines-Setztbüro

PROLETARIER I ALLA LÄNDER, FÖRENA ER!
Proletarier

Trente-sept Kurdes tués en prison

KURIER
MORGENAUSGABE
Unabhängige Tageszeitung für Österreich

Kurder rödler
Prot...
i Tur...

39 Kurden in de
Türki umgebrat

Gegen das Schweigen
zum Terror in der Türkei

KIRCHE

Turkiet under USA:s beskydd:
Politiska fångar torteras till döds av militärjuntan

STOCKHOLM (SND)
I svensk press och radio har de senaste dagarna i flera politiska fångar i Tyrkiet...

Arslan Pa

Des Kurdes investissent le Monde

LE M...

Institut kurde de Paris

“Ekim 1937 yılında Dersim’de doğdum. 1938 Dersim katliamı sonrası sömürgeci uygulamalar, yaşanan acı olaylar, çocukluk hafızamda silinmeyen derin izler bıraktı.

İlkokulu toprak damlı köy okulunda okudum. Orta ve liseyi Dersim ve Elazığ’da bitirdim. İki yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine devam ettim. Daha sonra aynı üniversitenin Hukuk Fakültesini bitirdim. Dersim’de avukatlığa başladım. 1979 sıkıyönetim ve 12 Eylül sonrası cunta döneminde politik tutukluların savunmalarını üstlendim. Diyarbakır PKK toplu davalarındaki savunmalarım nedeniyle 11 Ekim 1981 günü sömürgeci tarafından idam talebiyle tutuklandım. Diyarbakır zindanında 10 ay sömürgeci zulmünü yaşadım. Ülke içinde ve dışında yoğun olarak gelişen tepki ve protestolar sonucu serbest bırakıldım. Serbest bırakıldıktan sonra tekrar savunma görevime devam ettimse de sömürgeci imkan tanımadı. Tekrar işkenceye alındım. Sokakta açık polis saldırılarına uğradım. PKK davalarına girmemi yasaklayan kararlar alındı. Çalışma ve yaşama olanağım kalmadığı için 11 Ekim 1982 günü kaçak olarak Suriye’ye geçtim. Halen İsveç’te politik mülteci olarak bulunuyorum.”